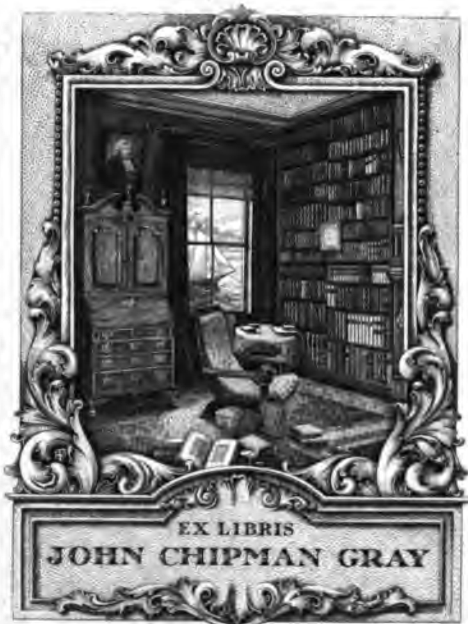
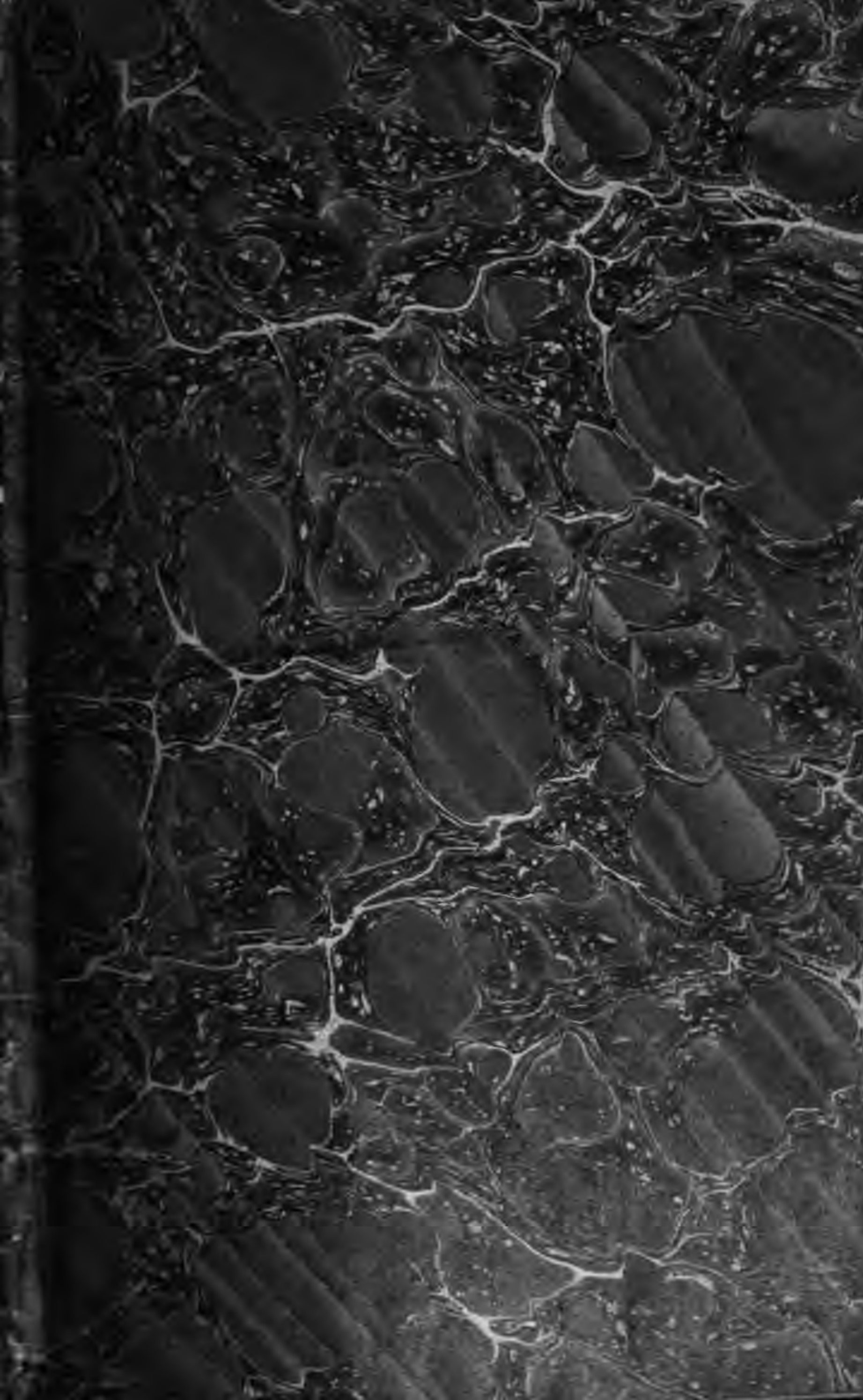

HD WIDENER
HW P98P U

EX LIBRIS
JOHN CHIPMAN GRAY

THEOLOGIA
MORALIS

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI

D. ALPHONSI DE LIGORIO,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS, A PIO VII, 15 SEPTEMBRIS ANNI 1816 BEATORUM FASTIS ADSCRIPTI, ADJUNCTA IN CALCE PERUTILI INSTRUCTIONE AD PRAXIM CONFESSARIORUM, UNA CUM ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI JOANNIS DOMINICI MANSI ARCHIEPISCOPI LUCENSIS EPITOME DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

EDITIO CÆTERIS CORRECTIOR.

TOMUS QUARTUS.

Continens Tractatus de Horis Canonicis, de Statu, etc. Saecularium, Actibus Humanis, Peccatis; Sacramentis in genere; de Baptismo, et Confirmatione.

ANTVERPIÆ,

È PRELO JANSSENS ET VAN MERLEN, IN PLATEA CORIARIORUM.

1822.

THEOLOGIA MORALIS.

DUBIUM II.

DE HORIS CANONICIS.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas?

140 *Quinam Clerici teneantur ad Officium? Qualem partem Officii teneantur dicere Subdiaconi eâ die, quâ ordinantur? Et an Subdiaconus, qui Officium recitavit antè ordinationem, teneatur hoc repetere?*

141 *An teneantur ad Horas Canonicas omnes Religiosi, et Moniales?* 142. *An Religiosi non constituti in sacris, et Moniales non dicentes Officium in Choro teneantur recitare privatim? Dub.* 1. *An teneantur ad Officium Religiosi ejecti? Dub.* 2. *An profugi? Dub.* 3. *An ad triremes damnati? An degentes extrà Claustra?* 143. *Not.* 1. *An, et quandò Religiosi teneantur recitare in Choro? Quid si sint occupati? Not.* 2. *An peccent graviter Prælati, si suâ negligentiâ Officium non recitetur in Choro? An teneantur Episcopi recitare in Choro? Not.* 3. *An teneantur supplere omissa, qui plura non percipiunt, ut Choro inserviant? An ad peccandum graviter in Choro sufficiat omissio minoris partis, quàm in Officio privato?*

144 *De Obligatione Beneficiariorum circà Officium. An Beneficiarius ordinatus per metum gravem teneatur ad Officium? Vide alia apud Bus.* 145. *Qu. I. Quot peccata committat Sacerdos beneficiatus Officium omittens? Qu. II. An Beneficiarius graviter peccet omittendo Officium, si velit fructus restituere?*

» Resp. 1. Clerici Majorum Ordinum, etiàm suspen-
» si, excommunicati, degradati, tenentur tum jure 140
» Ecclesiastico, tum generali consuetudine Ecclesiæ.
» Dixi, *Majorum Ordinum*; quia Minorum non

» tantùm non ad Horas, sed nequè ad psalmum *Mi-*
» *serere* tenentur, ad quem, vel simile quid, cum
» Episcopus primam Tonsuram confert, non videtur
» obligare, nisi ut vel tantùm fiat aliquoties, vel per
» modum consilii. *Less. l.* 2 *c.* 37 *d.* 9. *n.* 47.

Undè resolvuntur hi Casus.

» 1. Tenetur ad Horas, qui cum dispensatione
» Papæ duxit uxorem; nisi in hoc ipso sit dispensa-
» tus : quia dispensatio, utpotè odiosa, strictè est
» explicanda, et ipse caracterem retinet. *Bonac. et Az.*
» *l.* 10 *c.* 5 contra alios.

» 2. Clericus incipit obligari à puncto Subdiaco-
» natûs suscepti : et quidem ad Horas respondentes
» horæ, quâ ordinatur. *Bon. tr. de Horis q.* 1 *punct.*
» 5 ex communi. »

Hinc dicit *Croix l.* 4 *n.* 1187 *cum Azor. et Stoz.* tenêri Subdiaconum die, quo ordinatur ad, Horam, quæ tunc dicenda esset in Choro. Undè, si ordinatur horâ undecimâ, ait *Croix* cum *Bonart.* probabile esse, eum tenêri tantùm ad Vesperas, cùm eo tempore regulariter aliæ Horæ jam persolutæ sint in Choro. Sed huic opinioni non acquiesco, quia veriùs Ordinatus tenetur ad Horam, quæ respondet ad horam, in qua contrahit obligationem; quapropter regulariter tenetur recitare ab Hora sexta, ut rectè ait *P. Conc. t.* 2 *p.* 397 *n.* 5, cui adhærent *Pal. et Gobatus.*

An autem Subdiaconus, qui recitaverit partem illam antè Ordinationem, suæ obligationi satisfecerit? Negant *Tourn. t.* 1 *p.* 619 *et Croix l.* 4 *n.* 1187 *cum Bon. Pal. etc.* tum quia debito nequit satisfieri antequàm contrahatur; tum quia Ecclesia exigit Officium à Subdiaconis, ut nomine ejus illud persolvant; at qui non est adhùc Subdiaconus, nequit nomine Ecclesiæ Officium recitare. Affirmant verò *Tamb. Dec. t.* 2 *c.* 5 *n.* 9 *et Lugo, Trull. et Gob. apud Dian. p.* 6 *tr.* 6 *R.* 38, et probabile putant *Croix l. c. et Viva q.* 3 *ar.* 1 *n.* 8 quia benè potest debitum illud anticipatè solvi, quod

certò moraliter est contrahendum. *Prima* sententia videtur probabilior, quia Ecclesia exigit Officium à Subdiacono; ut nomine ejus illud persolvat; at qui non est Subdiaconus, nequè ab Ecclesia, ùt publicus Minister destinatus, non potest nomine Ecclesiæ recitare, nequè Orationem publicam efficere. Sed huic posset responderi, quod Sacerdos excommunicatus nec etiàm possit orare nomine Ecclesiæ, nequè Orationem publicam facere, et hìc utique tenetur Officium recitare, et recitando benè satisfacit; ergò ad satisfaciendum non est opus, ut recitans nomine Ecclesiæ oret: undè adhùc probabilem puto secundam sententiam.

« Resp. 2. Omnes Religiosi professi, ad chorum 141
» destinati, utriusque sexûs, obligantur ad Horas:
» idquè ex antiqua, et recepta consuetudine; quam
» tamen quidam, ut *Aragonius*, putant non obligare
» tàm strictè, ut peccent mortaliter, si bis, terve
» omittant. Et de Monialibus dubitat *Cajet. Med. Arm.*
» *Dian. tr.* 12 *R.* 17. Imò eas (atque adeò omnes Re-
» ligiosos Sacris non initiatos) non tenêri sub onere
» peccati absolutè, sed nimis laxè docet *Petrus Marchi.*
» apud *Dian. p.* 9 *tr.* 6 *res.* 7 contra aliorum commu-
» nem, et veram sententiam, quæ docet, eas, tenêri se-
» cundùm suas regulas, et consuetudines. *Bon. q.* 2
» *p.* 2 *n.* 5 *ex Azor. Less. Malder.*

Undè resolves.

» 1. Non tenentur ad Horas 1. Novitii, 2. Conver-
» si, 3. Militantes, Hospitalarii, et cæteri Choro non
» destinati. *Trull. l.* 1. *c.* 7 *d.* 12 § 1 *n.* 5.

» 2. Is, qui ex una Religione transit in aliam, in
» qua non est hæc consuetudo, non tenetur, quia
» consuetudo non obligat, ubi non est recepta. Ità
» *Suar. et Laym.* Idem dic de Religioso ejecto, vel qui
» dispensationem obtinuit perpetuò vivendi extrà Mo-
» nasterium, quia, etsi maneat Religiosus, non tamen
» regularis. Ità probabiliter, *Sotus, Sanch. Bon. d.* 1
» *qu.* 2 *p.* 2 *n.* 4 *etc.* contra *Suar.* »

Hîc confert aliqua prænotare de institutione Divini Officii. Horæ Canonicæ, ùt fertur, saltèm quod substantiam, institutæ fuerunt tempore Apostolorum, ut indicatur *Act.* 2 *v.* 42, ubi narratur, quod Fideles erant *perseverantes in..... Communicatione fractionis panis et orationibus*; idest *in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus cantantes et psallentes*, juxtà Apost. *ad Eph.* 5. *v.* 19. Idque clariùs significavit Clem. Papa I. *l.* 8 *Constit. Apost. can.* 34 ubi suis Clericis sic præcepit: *Precationes facite manè, horâ tertia, sexta, et nona, et vesperè, atque ad galli cantum.* Gelasius autem I. ùt ferunt *Az. et fill*, publicam legem constituit, quâ Clerici septies in die preces Canonicas persolvere cogerentur. Quòad verò pertinet ad Breviarii formam, refert Radulphus, ineunte Sæculo XIII, in Æde Pontificia illud breviatum fuisse, et ideò *Breviarium* appellari. V. alia apud *Thomassin. Disc. Eccl. p.* 4 *l.* 1 *c.* 40.

142 Primo loco oportet hîc plura annotare de obligatione Religiosorum recitandi Officium, et deindè de recitatione in Choro. Antè omnia illa magna quæstio occurrit, an Religiosi non constituti in Sacris, et Moniales teneantur sub gravi recitare quotidiè Officium, saltèm privatè? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Bordon. in Consil. R.* 30. *Arm. v. Horæ*, *Sa eod. verbo n.* 1 item *Marçant. Martin. à S. Jos. Castro, Anton. à Sp. S. Jo. Med. apud Salm. tr.* 16 *de Hor. Can c.* 2 *n.* 16 *et* 17. et probabilem putat *Less. Res. Cas. post p.* 2 *D. Th. v. Horæ casu* 14. Ratio, quia, licet in hoc adsit consuetudo, non tamen constat, ùt dicunt *Caj. Led, Palac. etc. apud Sanch. Cons.* 7 *c.* 2 *dub.* 3 *n.* 4. eam fuisse introductam à Religiosis cum animo graviter se obligandi. *Secunda* sententia censet, non peccare graviter Religiosos et Moniales, quæ aliquoties tantùm et non frequenter Officium omittunt. *Tertia* verò sententia communis, quam sequimur, et tenent *Less. l.* 2 *c.* 37 *n.* 47. *Sanch. Conf. l.* 7 *cap.* 2 *dub.* 3. *Anacl. pag.* 109 *n.* 18. *Salm. l. c. n.* 19 *et P. Conc. t.* 2 *p.* 399 *ex n.* 3 *cum S. Anton. Gonet, Pal. Tamb. Dian., Vasq. ac aliis*; item *Laym. tr.* 6 *n.* 4 *t.* 2 qui contrariam re-

jicit; et *Reg. apud Tamb. l.* 2 *c.* 5 *Dec.* § 1 *n.* 13 vocat temerariam; ac *Diana* prorsùs improbandam, refertque *Cont. Tourn. t.* 1 *pag.* 625. P. Mutium Vitteleschi Præp. Gen. Soc. JESU anno 1625 prohibuisse, ne quis suorum opinionem illam doceret ut probabilem; et eamdem reprobatam fuisse ab Universitatibus Hispalensi, Conimbricensi, etc. Necnon jussu Pontificis ipsam erasam fuisse à libro *Emmanuel. Sa*. Nostra autem sententia docet, quod ipsi teneantur sub gravi Officium quotidiè recitare, ex consuetudine jam præcriptâ. Nec valet dici, quod non constet ipsam introductam fuisse à Religiosis animo se obligandi sub gravi; nam ex regula generali, pro eo stat possessio, pro quo stat præsumptio: cùm autem consuetudo hæc universè à Religiosis, et Monialibus cùm magno incommodo constanter observata fuerit, et Prælati graviter semper reprehenderint eam non servantes; id sufficientem præbet præsumptionem, quod ipsi recitantes talem consuetudinem verè introduxerint animo se obligandi: si igitùr præsumptio stat pro obligatione, pro ea stat quidem etiàm possessio. Vide dicta in simili casu de abstinentia à lacticiniis *l.* 3 *n.* 1009 *v. Dubitatur III.* Concedunt autem communiter DD. 1, quod Prælati, etiàm inferiores, possint ex causa, puta studiorum, et simili, dispensare sicùt in aliis observantiis cum suis subditis, ut non recitent Officium. Ità *Salm. n.* 20 *cum Less. Garc. Vill. Tamb.* Concedunt 2. quod, si in aliqua Religione constaret non esse talem consuetudinem, talis obligatio in illa non esset; *Salm. ibid. cum Bon. Cajet. Sanch. etc.* De Privilegiis autem Religiosorum circà Divinum Officium, vide dicta *n.* 63.

Dubitatur 1. an Religiosi ejecti per sententiam teneantur ad Officium? Affirmant *Cabass. T. J. l.* 1 *c.* 21 *n.* 18. *Conc. t.* 2 *pag.* 403. *n.* 16. *Anacl. pag.* 191. *n.* 23 *cum Azor. et Nav.* quia ipsi retinent statum, et adhuc Religiosi reputantur. Sed non improbabiliter negant *cum Bus. Sanch. de Matr. l.* 8 *D.* 8 *n.* 11. *Less. l.* 2 *c.* 37 *n.* 50 *cum Soto*, *et Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 4 *n.* 2

qui hanc tutam vocat sententiam. Ratio, quia in eis jam extincta est essentia statûs Religiosi, cùm non ampliùs teneantur ad vota, ùt supponit *Sanch.* tamquàm certum; nec sit in potestate eorum ad Religionem redire.

Dubitatur 2. an Religiosi profugi obligentur ad officium? Negat *Bon. de Hor. Can. D.* 1 *qu.* 11 *p.* 2 *n.* 6 et probabilè putat *Tamb.* l. c. quia (ùt dicunt) isti constituuntur in statu, cui non convenit recitatio Horarum. Sed meliùs *Less.* l. 2 c. 37 *n.* 50 *et Conc. p.* 403 *n.* 15 docent, eos tenêri. Ratio, quia, sicùt ipsi non amittunt statum Religiosum, ità ab illius oneribus non eximuntur.

Dubitatur 3. an Religiosi ad triremes damnati teneantur Horas recitare? Affirmat *Laym.* c. 4 *n.* 2 *cum Nav. Rodr. Suar. Azor.* saltèm diebus, quibus non remigant; quia hi manent Religiosi. Sed communiùs negant *Cabass.* l. 1 c. 21 *n.* 18, qui tamen ait, tenêri Clericos constitutos in Sacris, sed de utrisque negant *Spor. p.* 60 *n.* 9. *Less.* l. 2 c. 37 *n.* 45. *Sot.* l. 19 *q.* 5 *ar.* 3. *Sanch. de matr.* l. 8 *D.* 8 *n.* 11. *Conc.* t. 2 *p.* 403 *n.* 17 *et Salm. c.* 2 *n.* 4 *cum Pelliz. Diana, etc.* Ratio, tum quia talis recitatio videretur cedere in dedecus Ordinis Religiosi, si in illa damnatorum turba statum suum ostenderent; tum quia in eo tàm miserabili statu non videntur ipsi hoc onere gravandi. Religiosi autem ex licentia degentes extrà Claustra, ad officium tenentur, ut *Concina pag.* 403 *n.* 15 *cum Suar.* (contra *Bon. p.* 2 *n.* 4 *etc. ap. Bus.*) Sicùt etiàm in carcere detenti, ut *Sporer* l. c.

143 Hîc autem plura opus est adjicere, quæ pertinent ad recitationem Religiosorum in choro. Notandum 1. quod nullus Religiosus, aut Monialis in particulari teneatur sub gravi Horas dicere in Choro, ùt communiter docent *Conc.* t. 2 *p.* 377 *n.* 4. *Anacl. p.* 191 *n.* 21. *Viva de* 1 *Pr. q.* 3 *ar.* 1 *n.* 6 *et Salm. c.* 1 *n.* 5 *cum Suar. Pal. Bon. Pell. Tamb. etc.* Modò tamen Chorus non tollatur, ut benè advertunt *Viva et alii.* Paucitas autem Religiosorum excusat totam Communitatem à

Choro; Ideò nisi adsint ad minùs quatuor expediti, non est obligatio Chori, ùt dicunt *Wigandt. de Hor. Can. pag.* 429 *n.* 84 *R.* 2. *Tamb. Dec. l.* 2 *c.* 5 § 1 *n.* 12. *Holzm. t.* 1 *pag.* 448 *n.* 471. *Ronc. de Hor. Can. p.* 144 *q.* 1. *Salm. n.* 6 *cum Pell. Borbon. etc.*. Diximus *expediti*, nam si sint infirmi, vel legitimè occupati, nec etiàm si quatuor sint, ad Chorum obligantur. Probabiliter autem putant *Viva d. n.* 6. *Salm. ib. cum Pell. et Anton. a Sp. S.* (contra *Wigandt. pag.* 430.) sufficere ad satisfaciendum Choro, ut soli Novitii intersint, quia ipsi in favorabilibus reputantur ùt Religiosi. Hîc obiter nota cum *Conc. pag.* 337 *n.* 3 quod ex justa causa liceat Religiosis aliquandò recitare Horas in Sacristia.

Notandum 2. quod graviter peccent Prælati, qui ex negligentia permittunt, ut omittatur recitanda pars notabilis in Choro, uti commùniter docent *Suar. de Rel. lib.* 4 *cap.* 10 *n.* 3. *Concina tóm.* 2 *pag.* 385 *n.* 19. *Salm. c.* 1 *n.* 14 *cum Pal. Pelliz. etc.* contra *Bordon. et alios*, quorum sententia non videtur mihi probabilis: quia, si non dubitatur de præcepto dicendi Horas in Choro, nec dubitari debet, quin violetur præceptum, si pars notabilis Officii omittatur. Episcopi tenentur invigilare, ut Officium à Canonicis in Choro persolvatur, et ritè. Cæterùm, per se loquendo, non tenentur Episcopi Choro interesse ne Festis quidem diebus; tum quia hæc est consuetudo, tum quia ipsi gravioribus negotiis vacare debent. Ità *Viva de Rest. q.* 7 *art.* 9 *n.* 14 *vers. Dico tertiò, cum Val. Fill. et Bon.* ex *D. Th.*, qui 2. 2 *q.* 91 *art.* 2 *ad* 3. sic docet: *Prælati... non debent cantibus insistere, ne per hoc à majoribus retrahantur.*

Notandum 3. quod in Choro non teneantur omissa supplere, ii, qui dum alii cantant, parant aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa, aut campanas, vel alia Choro necessaria peragunt; tunc enim per socios suppletur, quod ipsi fortè non satis percipiunt. Ità communiter cum *Bus. infrà n.* 155. *Azor. lib.* 10 *c.* 13 *q.* 2. *Salm. cap.* 1 *n.* 19. *Anacl. p.* 197 *n.* 52. *Laym. cap.* 5 *n.* 7 *cum Sot. Sylvest. et Henr. ac*

Croix lib. 4 *n.* 1300 *cum Valent. Reg. Escob. et Gobat.* contra *Pal. p.* 4 *n.* 7. *Bonac. p.* 2 § 1 *n.* 13 *cum Nav. Vasq. Sa, Fill. etc.* qui dicunt, hos satisfacere quidem assistentiæ Chori quòad Distributiones lucrandas, sèd tenêri ad supplendum, si non attenderint ad ea, quæ interim sunt recitata. Et idem sentit *Holzm. pag.* 448 *n.* 471, qui tamen excusat, si modica sit materia, puta quæ ad integrum psalmum non pertingat. Sed satis probabilis est prima sententia, eò quòd, dum aliquis occupatur in rebus ad Officii celebritatem pertinentibus, totus Chorus pro eo supplet; proùt qui Missæ inservit, censetur eam audire, dum rei necessariæ parandæ attendit, ùt dicunt *Tolet et Rodr. apud Laym. l. c.* qui notat, idem docere *Sotum, Nav. Arag. et Rodr.* de eo, qui Choro alternatim respondet organum pulsando, quin versiculum suæ partis proferat: sed huic non acquiesco, cùm reotè doceat *Bon. l. c. cum Molfes.* Officium tunc integrè non recitari, quia organum verba non profert. Probabiliter verò satisfacit, qui, dum alii recitant, tussit, vel excreat, etiàmsi integer psalmus interim dicatur, ùt ait *Croix d. n.* 1300 *cum Sanch. et Gob.* Item probabiliter *ib. Sanch. Escob. et Diana* excusant eum, qui in Choro perlegit lectionem, ne erret, alioquin erraturus; hæc enim causa satis excusat ab illa levi omissione.

Sentiunt autem *Salm. cap.* 1 *n.* 17 *cum Suar. Pelliz, etc.* in omissione recitationis in Choro minorem Officii partem sufficere ad peccandum graviter, quàm in recitatione privata. Sed probabiliter id negant *Bon. p.* 1 *n.* 3 *et Holzm. pag.* 448 *n.* 471 *cum Tambur. et Bambest.* qui dicunt, illam tantùm esse omissionem gravem in Choro, quæ gravis est in Officio privato.

Notandum 4. quod ex Bulla S. Pii V. *A nobis*, omnes, qui utuntur Breviario Romano, non obligentur recitare in Choro Officium B. V. Mariæ, Defunctorum, et psalmos pœnitentiales; præcipitur verò ibidem, ut servetur consuetudo hæc Officia recitandi in locis ubi viget. Hæc autem obligatio extrà Chorum non afficit singulos privatos, sed tantùm Communitatem, ùt

rectè ajunt *Conc. pag.* 385 *n.* 21 *et Holzm. pag.* 450 *n.* 474 *cum aliis.*

« Resp. 3. Beneficiati, quotquot habent jus in re, 144
» et plenum dominium Beneficii, si fructus perci-
» piant, vel percepturi sint, tenentur ad Horas, *Less.*
» *et Laym. l.* 4 *tr.* 2 *c.* 4 *n.* 1 ex communi, et *Concil.*
» *Later.* sub Leone X. Ratio est, quia Beneficium
» datur propter officium. *Undè resolves.*

» 1. Non tenentur antè acceptam possessionem,
» nec si sine sua culpa fructus nullos percipiant,
» nec percepturi sint. *Laym. l.* 4 *c.* 5 *n.* 3. quia non
» habent Beneficium secundùm omnem effectum.
» *(*Hoc certum est. Vide dicta de Rest. l.* 3 *n.* 664.)*
» Videntur tamen pro ratione fructuum tenêri ad ali-
» quoties legendum. *Trull. l. c.*

» 2. Tenetur is, qui etsi (sivè sine, sivè cum sua
» culpa) non recipiat omnes suos fructus, recipit ta-
» men tantam partem, quæ sufficit ad sustentationem.
» *Bon. d.* 1 *q.* 6 *p.* 3.

» 3. Tenentur ii, qui primo, aut etiàm secundo
» anno non percipiunt fructus, eò quòd assignentur
» fabricæ, vel prædecessori mortuo: quia etiàm ipsi
» mortui fruentur eodem privilegio, et sic pro tota
» vita satisfaciunt fabricæ. *Bon. p.* 4 *n.* 22. *Laym. c.* 5.
» *Suar. Regin. etc.* Contraria tamen sententia non est
» improbabilis. *(*Et probabilem vocant Salm. de Hor.*
» *Can. c.* 2 *n.* 45 *cum Fill. Bon. Villal.)** et negat *Less.*
» *cum Cajet.* se talem damnaturum, eò quòd vel resig-
» nare, vel mori antè possit, et sic non frui anno gra-
» tiæ. *Laym. l. c. Pal. Trull. dub.* 13 § 3.

» 4. Tenentur et ii, qui habent Beneficium tenue,
» octo v. gr. vel decem aureorum; quia jura omnibus
» indistinctè obligationem Horarum imponunt, sicùt
» iis, qui sunt in majoribus Ordinibus. Ità probabili-
» ter *Sylv. Azor. Suar. Pal. Bon. d.* 1 *q.* 2 *n.* 17 et
» communis contra *Sot. Less. Rodr. et Dian. R.* 9.
» *Malder.* qui dicunt, si habet Beneficium tàm tenue,
» ut certam partem mediocris sustentationis alicujus
» Clerici non adæquet, non tenêri. V. *Dian. l. c.*

» *Escob. tr.* 5 *E.* 7 *c.* 13 quorum sententiam non damno.
» *(Vide dicta l. 3 n. 674.)* Vide *Trull. l.* 1 *c.* 7 *dist.* 12
» § 5. ubi notat, eum, qui habet plura Beneficia te-
» nuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad
» Horas.

» 5. Non excusatur, qui primis annis parùm reci-
» pit, eò quòd fructus expendat in substitutum; quia
» Horarum onus Beneficio annexum est, et personale,
» cum quo spontè acceptatur. *Bon. l. c. ex Azor.*
» *Vasq. Fill. etc.*

» 6. Si filius à patre coactus ad statum Ecclesias-
» ticum, percipiat ipse fructus, tenetur ad Horas:
» secùs, si percipiat Pater; hic verò ad restitutionem
» obligatur. *Laym. c.* 5 *n.* 2 *ex Less. l.* 2 *c.* 34 *d.* 31. »
Idem tenent *Tourn. t.* 1 *pag.* 618 *in fin. et Cont. t.* 2 *p.* 40. Modò metus sit gravis; quo cessante (ait *Tourn.*) tenetur iste Clericus quàmprimum Beneficio renunciare.

Quæritur autem hîc, an qui per metum injustè incussum Ordinem Sacrum suscepit, teneatur Officium recitare? Affirmant *Conc. pag.* 397 *n.* 4 *cum S. Ant. Sylv. Ledesm. Comit. et aliis*, quia metus non tollit voluntarium. Sed probabiliùs negant *Tourn. d. n.* 618 *cum Suar et Henr. a S. Ign, Sanch. de Matr. lib.* 7 *D.* 29 *n.* 7. *Pal. tr.* 7 *D.* 2 *p.* 1 § 1 *n.* 1 *cum Nav. et Sa, Salm. tr.* 8 *c.* 6 *n.* 50 *cum Bon. Az. Dic. etc.* Ratio, quia licet metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen rationabiliter non censetur velle obligare ad onus Officii, nisi eos, qui omninò spontè Ordinem suscipiunt. Et ideò tales per metum gravem ordinati nec etiàm ad castitatem tenentur, ùt dicunt *Salm. l. c. n.* 46 *cum AA. cit.* ùtque diximus *de Voto lib.* 3 *n.* 197 *vers. Sed quæstio*; et dicemus *lib.* 6 *n.* 811.

» 7. Probabile est, eum, qui non residet ex legi-
» tima licentia, vel dispensatione, ideòque fructus
» non recipit, non teneri ad Horas; quia obligatio
» hæc est propter sustentationem datam *Trull. lib.* 1 *c.* 7
» *d.* 13 § 3 *ex Sanch. etc.*

» 8. Non tenentur, qui habent præstimonia, quæ

» solent dari adolescentibus in subsidium studiorum,
» eò quod non sint propriè dicta Beneficia. Ità *Med.*
» *Garc. et Less.* contra *Nav. Sot et Rodriq.* Tamen
» rectè Monet *Laym. c.* 5 *n.* 6, considerandam rationem
» præstimoniorum : Si enim dentur in titulum per-
» petuum, et habeant annexum aliquod obsequium
» spirituale, quod per Laicum expediri nequit, esse
» Beneficia Ecclesiastica, proindèque obligare ad
» Horas, secùs, si consistant in solo temporali obse-
» quio. Similiter non tenentur pensionarii, cùm pen-
» siones non sint propriè dicta Beneficia, ùt *dub. præc.*
» videri potest. Quod limitat *Escob. t.* 5 *E.* 6 *c.* 3, *ex*
» *Palao*, si fruantur pensione ob sæcularia obsequia :
» secùs, si titulo Clericali : * (*Vide n.* 138.) * Denique
» neque tenetur Coadjutor, si non administrat; quià
» obligatio tenet proprietarium, *Pal. Escob. l. c.* V.
» *Laym. c.* 5 *n.* 9. * (*Est commune cum Salm c.* 2 *n.*
» 29.) *.

» 9. Etsi habens plura Beneficia satisfaciat unicâ
» recitatione Horarum, tenetur tamen tot facere com-
» memorationes quot sunt Beneficia, seu patroni
» Beneficiorum; quia par est omninò ratio. *Bon. Trull.*
» *l. c. n.* 27. ».

Quæritur I. An, qui tenetur ad recitationem Officii titulo Beneficii, et titulo Ordinis Sacri, omittendo il- 145
lud, committat duo peccata? Tria hîc ùt certa supponenda : Certum est 1. quod iste peccet utique contra Religionem ratione Ordinis sacri, propter quem Ecclesia eum obligat ex motivo Religionis ad Horas recitandas. Certum est 2. quod Beneficiarius omittens Officium semper peccet contra Religionem, etiàmsi non habeat Ordinem sacrum, et etiàmsi velit fructus restituere, ùt dicemus mox infrà in quæst. seq. Certum est 3. quod talis Beneficiarius, si omittit Officium, et nolit restituere fructus, peccaturus sit non solùm contra Religionem, sed etiàm contra justitiam, quia Officium negligendo non potuit fructus acquirere, ùt dicunt *Salm. tr.* 16 *c.* 2 *n.* 32 juxtà sententiam, quam tenent ùt veram *Sotus, Suarez Azor. etc. ac Croix l.* 4 *n.* 1216,

(Quidquid dicant alii *ib.*) Id enim patet ex Concilio Lateran. relato *d. l.* 3 *n.* 663. ubi dicitur. *Qui officium non dixerit, fructus suos non faciat.* Sed difficultas est, an Beneficiarius volens fructus restituere, peccet contra justitiam, etiàmsi Officium omittat animo restituendi fructus? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 4 *n.* 5 *in fin. Sanch. de Matr. l.* 9 *D.* 15 *n.* 6 *in fin. Bon. D.* 1 *q.* 5 *p.* 1 *n.* 4 *et Less. l.* 2 *c.* 37 *n.* 52. Ratio, quia licet Beneficium principaliter detur pro sustentatione Beneficiarii, attamen datur cùm pacto recitandi Officium; morale enim axioma est, Beneficium propter Officium conferri; undè Beneficiarius omittendo Officium peccat contra justitiam, quia pactum non servat. *Secunda* verò sententia probabilior, quam tenent *Pal. D.* 2 *p.* 5 *n.* 3 *cùm Henr. et Garc. Anacl. p.* 192 *n.* 30. *Holzm. pag.* 441 *n.* 457. *Diana p.* 2 *tr.* 12 *R.* 22 *cum Salas, et Homobon. Salm. tract.* 16 *c.* 2 *n.* 32 *cum Salaz. Anton. a Spir. S. et Trull.* tenet, peccare quidem Beneficiarium contra Religionem cum Ecclesia, imponendo illi onus Officii, imponit ex motivo Religionis; non autem contra justitiam; nam, ut posset dici beneficiarium peccare contra justitiam, probandum esset pactum inter Beneficiatum et Fundatorem, vel Ecclesiam. Sed hoc pactum neque habetur respectu Fundatorum, ùt rectè dicunt *Filliuc. tr.* 23 *n.* 157 *et Holzm. l. c.* Aliàs (ùt ait idem) *Holzm. pag.* 443 *n.* 462 *v. Instabis, cum Less. l.* 2 *c.* 34 *n.* 180.) non potuisset Ecclesia eximere Beneficiarios non recitantes primo semestri ab obligatione restitutionis. Neque habetur pactum respectu Ecclesiæ, cùm illud nullo jure, aut ratione probetur. Donec igitùr de hoc pacto non constet, nequit dici Beneficiarium omittentem Officium cum intentione restituendi fructus peccare contra justitiam. Nec obstat, beneficium dari propter Officium; nam benè respondet *Palaus*, quod Beneficium non detur ab Ecclesia sub obligatione justitiæ, sed Religionis, cùm obligatio Officii non oriatur ex Beneficio, sed ex præcepto Ecclesiæ ratione Beneficii imposito ex motivo Religionis.

Sed dices : si nullum intercedit pactum cum Beneficiario , quâ ratione ipse peccabit contra justitiam, si fructus non restituet, ùti suprà tamquàm certum suppositum est ? Respondetur : Peccabit contra justitiam non ratione pacti initi , sed ratione conditionis non impletæ : benè enim potuit Ecclesia Beneficiariis imponere pensum Officii ob motivum Religionis, vel sub conditione non faciendi fructus suos, si non recitaverint ; vel sub pœna negativa non acquirendi fructus, si Officium omiserint, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 665, et ùt tenent *Viva ibid. et Lugo Resp. mor. l.* 5 *dub.* 6 *n.* 6. *Holzm. d. pag.* 443 *n.* 462. quod valdè probabile putat *Azor. p.* 2 *l.* 10 *t.* 14. *qu.* 7. Ideò enim (ait *Holzmann.*) Beneficiarii non recitantes antè sententiam tenentur ad fructuum restitutionem , quia hæc , licet sit pœna , non est tamen pœna positiva, aut privativa , scilicet quæ privet fructibus acquisitis , et ad quam sententia requiratur, sed est pœna negativa ; nempè quæ negat, posse acquiri fructus à non ricitantibus , proùt si Ecclesia dicat, non concedo tibi fructus, nisi Officium recitaveris, (Hoc tamen intelligitur, si culpabiliter Officium omittatur ; secùs verò, si sine culpa gravi , ùt docet *Lugo l. c.* , ùtque diximus *l.* 3 *n.* 665 *cum Less. Sanch. Concina , et communiori*). Undè concluditur , respondendo ad quæsitum, quod, si Sacerdos Beneficiarius omittat Officium nolens fructus restituere , peccet contra Religionem , et contra justitiam , cùm retineat alienum , quod acquirere non poterat omittendo Officium : Si verò omittat volens fructus restituere , tunc peccet tantùm contra Religionem, non verò contra justitiam , quia tunc alienum non retinet.

Quæritur II. An Beneficiarius omittens Officium peccet graviter , si aliàs habeat animum restituendi fructus Beneficii ? Affirmandum utique cum *Lugo Resp. mor. l.* 5 *dub.* 6. *n.* 2. Ratio , quia datur duplex præceptum , unum antiquum , quo obligantur Beneficiati ad Officium ; Hic enim fuit finis primarius Ecclesiæ in institutione Beneficiorum , scilicet servitium

Ecclesiæ præstandum; aliud novum, ut omittens Officium, fructus restituat. Beneficiatus igitùr, etsi fructus restituat, non liberatur ab obligatione recitationis; Quare, qui Officium omittit sex primis mensibus à receptione Beneficii, non tenetur fructus restituere, sed utique graviter peccat, ùt declaravit S. Pius V. in Bulla relata *lib.* 3. *num.* 663.

ARTICULUS II.

Quanta sit hæc obligatio?

146 *Quæ culpa sit omittere Officium, vel partem ejus notabilem?*
147 *Quæ sit parva materia in omissione Officii?*
148 *An omissio Horarum sit unum, vel plura peccata?*
149 *Quot peccata committit, qui Officium in mare projiciens redditur impotens ad recitandum?*
150 *Utrùm dubitans, an aliquid omiserit, teneatur id recitare?*
151 *Quandò Beneficiarii Officium omittentes teneantur restituere fructus?*
152 *Quibus sit applicanda fructuum restitutio?*
153 *Quandò possit Beneficiarius à restitutione excusari titulo pecuniæ expensæ?*

146 « Resp. 1. Est tanta, ut peccet mortaliter quisquis » habens hoc onus, Horas, vel notabilem earum par- » tem omittit. Ità communiter omnes, contra *Ange-* » *lum*, v. *Horæ* et *Richardum:* qui dicunt, non esse » mortale, nisi quis habeat consuetudinem omitten- » di: quam sententiam *Less.* non audet dicere pro- » babilem, quòd sit contra torrentem Doctorum. » Ratio est, quia violat præceptum in re gravi perti- » nente ad virtutem religionis. * (*Et hæc est omninò* » *tenenda cum communi: vide Salm. de Hor. Can. cap.* » 2. *n.* 3. *Veriùs autem est, hanc obligationem magis* » *provenire ex recepta consuetudine, quàm ex jure* » *positivo. Ità Salm. l. c. cum Less. Pal. Suar. etc.*) * » *Ex dictis resolvantur hi Casus.*

147 » 1. Non est mortale omittere unum psalmum, » lectionem, vel quid simile, ùt habet communis,

» contra *Nav.* nec tertiam partem parvæ Horæ, contra *Azor et Mald.* quia non censetur pars notabilis. » Talem autem dicit *Palaus l.* 1 *p.* 5. esse in Matutino, quod est æquale uni parvæ Horæ. *Sanch. in sum. t.* 1 *l.* 1 *c.* 18 *n.* 8 dicit, tres lectiones cum » responsoriis in feriali Officio esse materiam parvam. In parvis Horis dicit *Fern. Fill. et Laym.* dimidium esse notabilem quantitatem. V. *Escob. l. c. c.* 13. *n.* 107. ubi docet, unam parvam Horam non » esse partem notabilem, respectu totius Officii, » quod per modum unius est præceptum. Verùm » hoc meritò rejicitur ab aliis.

» 2. Est mortale, si omittas vel unam integram ex » Horis, quæ sunt septem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, et » Completorium: vel dimidiam etiàm ex brevioribus, » ùt docent *Fern. Regin. Suar.*, *Laym.* contra *Bon.* » *et Less.* vel ex Matutino 9. Lectiones cum responsoriis, ut *Sanch.* 1. *mor. c.* 18. aut partem æquivalentem Horæ uni minimæ, ùt *Suar. de rel. t.* 2 *l.* 5 *c.* 25 » *et Gavantus;* vel, ùt alii, unum Nocturnum. Vide » *Bonac. dub.* 1. *qu.* 1. *p.* 1. *Dian. p.* 2. *t.* 12. *R.* 26 » *et* 41. »

Quæritur, quænam sit parva materia in omissione 147 Officii? *Azor.*, *Nav. Vill. etc. apud Conc. t.* 2 *pag.* 447 *n.* 4 tenent, eum peccare mortaliter, qui omittit dimidiam, vel, ùt alii dicunt, tertiam partem Horæ etiàm parvæ, quia talis pars respectu illius Horæ jam est notabilis materia. Sed probabiliùs id negant *Less. l.* 2. *c.* 37. *n.* 52. *Bon. D.* 1. *q.* 5 *p.* 1 *n.* 2. *Contin. Tourn. t.* 1. *pag.* 645 *v. Dico* 2 *cum Suar. Pontas, Van Roy, item Pal. Garc. Trull. Pell. Led. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, quia licet illa pars sit notabilis respectu Horæ parvæ, est tamen levis in se, et respectu totius Officii; undè circà gravitatem materiæ totius Officii quantitas respicienda est; non autem cujuslibet Horæ. Veriùs enim est, præceptum Officii non esse septuplex ex septem Horis dicendum, sed unum præcipiens unicum Officium constans septem partibus, ùt

patet ex *c. Dolentes, de Celebr. Miss.* ubi præcipitur, ut sub uno præcepto Officium recitetur, his verbis: *Præcipientes in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium, nocturnum pariter, et diurnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, et devotè.* quàpropter *Pal. D.* 2. *p.* 5. *n.* 1. *Bon. D.* 1 *q.* 5 *p.* 1. *n.* 6. *Roncag. q.* 5. *R.* 2. *pag.* 154. *Spor. tom.* 3. *pag.* 73. *n.* 94. *Tamb. c.* 5. §. 2. *n.* 11. *Elbel l.* 2. *pag.* 547 *n.* 367. *Holzm. tom.* 1. *pag.* 442 *n.* 455. *Salm. c.* 3. *n.* 23 *cum Trull. Pell. Leand. etc. Croix l.* 4 *n.* 1220 *cum Laym. et Fill.* probabiliter dicunt, esse levem materiam omittere minùs, quàm integram Horam parvam. Sic etiàm *Elbel. l. c. et Croix n.* 1204. *cum March. Pell. Tamb. et aliis*, ratione parvitatis materiæ, probabiliter dicunt, eum non peccare graviter, qui omitteret totas Vesperas Sabbati sancti. Cæterùm, ùt rectè ajunt *Busemb. ùt suprà, et Mazzotta* (contra *Sot. Escob. Philib. etc. apud Sal. n.* 22.) improbabilis est opinio, quod una parva Hora, proùt Tertia, Sexta, etc. sit levis materia.

Ità etiàm tenendum, eum peccare graviter, qui omittit unum nocturnum integrum, ut benè censent *Wigandt p.* 423. *Holz. p.* 441. *n.* 455. *Elb. p.* 539 *n.* 39. *Croix lib.* 4 *n.* 1202. *et Conc. p.* 468 *n.* 5, cum communi contra *Lean. Vercell. etc. apud Conc.* Qui putat, etiàm esse gravem materiam omittere tres Lectiones cum Responsoriis, sed probabiliter huic contradicunt *Sanch. lib.* 1. *Dec. c.* 10. *n.* 7. *et Diana p.* 2. *tr.* 12. *R.* 41. Intellige, si Lectiones cum Responsoriis sint tales, ut parvam Horam non adæquent. Undè benè concludunt *Sanch. dub.* 11. *n.* 2. *Pal. p.* 5. *n.* 2. *Less. c.* 37 *n.* 57. *Bon. p.* 1. *n.* 2 *et Salm. d. n.* 23 *cum Trull. Pell. etc.* illam universè censeri parvam materiam, quæ non pertingit ad quantitatem unius integræ Horæ. Imò *Salm. ibid.* admittunt in Officio longiori, puta Dominicæ, adhùc majorem materiam posse esse levem; sed huic non acquiesco, nam sic etiàm omissio Horæ parvæ respectu totius Officii Dominicalis posset dici parva materia, quod minimè est admit-

tendum, cùm Hora etiàm parva ex communi DD. sensu videatur materia absolutè gravis respectu cujuscumque Officii. Necnon, benè addunt *Holzm.*, *et Croix*, censeri gravem omissionem, si de Hora parva aliquid nimis modicum diceretur.

« 3. Sivè omissio Horarum (abstrahendo à multi- 148
» plicatione actuum voluntatis) sit unum numero pec-
» catum, ùt vult *Bon.* sivè sint plura formaliter, ùt
» docet *Less.* sivè unum multiplex, ùt *Suarez*; sivè
» unum pluribus æquivalens, ùt *Fill.* loquitur: pro-
» babile tamen est, in Confessione explicandum,
» quot Horæ sint omissæ, eò quòd sit circumstantia
» tenens se ex parte objecti, et constituens actum in
» ratione sua individuali. *Bonac. l. c. n.* 9. *Less. Suar.*
» *Fill.* »

Hîc igitùr quæritur I. Quot peccata committat, qui totum omittit Officium? Alii dicunt, eum committere septem peccata; quia pro singulis Horis diversum adest præceptum; hancque opinionem probabilem putant *Sal. c.* 3 *n.* 22. Sed veriùs dicendum, eum unum tantùm peccatum committere. Ità communiter *Less. c.* 37 *n.* 53. *Sanch. c.* 2. *dub.* 12. *n.* 2. *Pal. D.* 2. *p.* 5. *n.* 1. *Bon. q.* 5. *p.* 1. *n.* 8. *Ronc. p.* 154 *q.* 5 *R.* 3. *Tournely t.* 1 *pag.* 646. *Concina p.* 483 *n.* 18. *Elbel pag.* 540 *n.* 398. Idemque expressè docet *S. Antonin.* 3 *p. tit.* 13 *c.* 4. ubi de hoc veram rationem assignat, dicens: *Qui omittit omnes Horas unius diei, non propterea committere septem peccata mortalia, sed unum, et tantò gravius, quantò plus de Officio omittit; quia totum Officium unius diei cadit sub uno præcepto.* Benè tamen advertit *Elbell. c.* quod, si quis omitteret plures Horas ex intentionibus moraliter interruptis, tunc plura committeret peccata.

Quæritur II. Quot committat peccata, qui Officium 149
in mare projiciens redditur impotens ad recitandum? Hæc quidem quæstio pendet ab alia, an omissio volita in causa sit in sese peccatum? In ea quæstione *prima* sententia negat, eamque tenent *Laym. tr.* 2 *c.* 3 *n.* 5. *Azor. tom.* 1 *l.* 4 *c.* 3 *qu.* 4 *p.* 4 item *apud Salm.*

tr. 20 *de Pecc. c.* 10 *n.* 25. *S. Bonav. Pal. Vasq. Fil. Cov. Sayr. Gran. etc.* Ratio, quia talis omissio, dum accidit, non est voluntaria in se, sed in causa, ideò tantùm in causa erit peccatum. Undè juxtà hanc sententiam talis committit unum peccatum tantùm, nempè cùm projicit Breviarium. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, et hanc tenent *S. Thom.* 1. 2 *q.* 76 *a.* 3 *ad* 3 *et q.* 77 *a.* 7 *et* 2. 2 *q.* 150 *a.* 4 ubi ait: *Si autem actus præcedens fuit culpabilis, sic non totaliter aliquis excusatur à peccato sequenti, quod scilicet redditur voluntarium ex voluntate præcedentis actùs, in quantùm scilicet aliquis dans operam rei illicitæ incidit in sequens peccatum.* Et eum sequuntur *Cajet. ib. Nav. Man. c.* 16 *n.* 8. *Sanch. de Matr. l.* 9 *D.* 45 *a. n.* 27. *Pal. tr.* 2 *D.* 1 *p.* 3 *n.* 6. *et Salm. n.* 26 *cum Abul. Sot. Med. Lop. Vill. et aliis.* Ratio, quia, licet ad omissionem peccaminosam requiratur, ut adsit voluntarium, sufficit tamen voluntarium in causa, ùt patet ex *c. Mulieres, de Sent. Excomm.* ubi dicitur quod, si quis voluntariè se inebriat prævidens, se occisurum Clericum, incurrit excommunicationem secutâ occisione. Ergò occisio illa est verè peccatum, aliàs sine peccato externo non posset occisor excommunicationem contrahere. Propterea quòad casum nostrum respondetur, projicientem Officium tot peccata committere, quot sunt omissiones, quas prævidet, nisi eum pœniteat primi peccati, nam alioquin perseverat voluntarium positum in causa. Ità *Sanch. Cons. l.* 7 *c.* 2 *dub.* 51. *Tourn. t.* 1 *pag.* 657. *et Elbel pag.* 556. *n.* 42. cum communissima. Vide dicenda *l.* 5 *ex n.* 49.

150 Quær. III. Utrùm, si quis dubitat, an aliquid omiserit de Officio, teneatur id recitare? Resp. Scrupulosi non sunt obligandi ad repetendum, quia in his, ùt plurimùm, dubia non sunt vera dubia, sed inanes apprehensiones. Quòad alios verò distinguendum: Si dubium est merè negativum, utique tenentur, quia in dubio possessio stat pro præcepto, ità *Pal. D.* 2 *p.* 6 *n.* 1. *Salm. cap.* 3 *n.* 12. et alii communiter. Si verò dubium est positivum, ità ut probabiliter judices, te

dixisse, non teneris repetere, proùt docent communissimè *Pal. l. c. Sanch. Cons. l. 7 c. 2 dub. 34 n. 3. Tour. t. 1 n. 645. et Salm. dict. n. 12 cum Pelliz. Trull. Diana, etc.* item *Laym. Lugo, Ronc., et Viva*, quos adduximus *l. 1 n. 76.* Item dicit *Croix l. 4 n. 1255. cum Sanch. l. c. Laym. et Illsung*, malefacere eum, qui habens conjecturam, quod aliquam partem dixerit, eam repetit, quia viam scrupulis aperit; ùt docet *Nav.* (*apud Concin. t. 2 pag. 463 n. 12.*) dicens: *Non solùm non tenetur repetere id, quod probabiliter credit se dixisse, verùm etiàm malè ageret id faciendo, eò quòd habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quæreret.*

Undè docent *Sanch. l. cit. cum Nav. Major. et Ang. Croix d. n. 1255. cum Azor. Suar. Fil. Bon. Tamb. ac Salm. l. c. cum Ang. Trull. et Pell.* quod benè excuseris à repetendo, si non memineris, te dixisse aliquid, et habens justam conjecturam credendi quod dixeris; puta (ut ajunt *Sanchez cum aliis citatis*, *et Salm. tr. 29 c. 7 n. 7. cum Nav. Suarez, Bardi, etc.*) si recorderis, te incepisse Psalmum, Lectionem, vel Horam, si posteà non datâ operâ distractus, vel non interruptus te invenias in fine Horæ, legendo, vel memoriter recitando ea, in quibus ordinariè non soles errare; et hoc locum habere dicunt *Gobat. et Tamb. apud Croix n. 1235*, etiàmsi habeas rationem probabilem omissionis, quia præsumptio, quod soleas perficere quod incepisti, efficit, ut nihil tenearis repetere, nisi sis moraliter certus, quod non dixeris. Si verò dubites, an totam Horam dixeris, vel non, censent *Salm. dict. n. 7* quod, si sæpiùs tali dubio labores, non tenearis repetere, quia tunc facilè præsumitur tale dubium oriri à scrupulis; secùs, si raròo. Cæterùm benè ait *Croix d. n. 1255. cum Nav. Suar. Azor. Bon. etc.* quod, si ordinariè non soleas dicere Horam posteriorem nisi post priorem, prudenter possis credere, te nihil omisisse.

« Resp. 2. Tanta est obligatio, ut inducat ei onus 151
» restitutionis fructuum, pro rata omissionis Officii,
» qui titulo Beneficii ad Horas tenetur, si elapsis

» sex mensibus post adeptam possessionem (is enim, » etsi graviter peccet omittendo, non tamen tenetur » ad restitutionem) culpabiliter Officium non recitaverit. Patet ex Concil. Lateranensi sub Leone X. » Sed quia dubium fuit, utrùm hoc Concilium esset » receptum, Pius V. Bullam edidit, quæ est apud » *Nav. c.* 25 quâ hoc decretum confirmat, ac declarat sic, quod, qui uno die totum Officium omiserit, » teneatur restituere omnes fructus illi diei respondentes: v. gr., qui accipit annuè 365 florenos, teneatur pro uno die restituere unum florenum, qui » autem omiserit Matutinum tantùm, mediam partem » fructuum unius diei, qui reliquas Horas, etiàm » mediam partem: qui verò unam ex illis, sextam » partem: eaque restitutio facienda est vel fabricæ, » vel pauperibus. *Laym. Fill. Bonac. d.* 1. *q.* 5 *p.* » 2. *etc.* contra de la *Crux*, *et Lopez*, apud *Dian. p.* » 2 *t.* 12. *Res.* 34. qui dicunt, si Beneficiatus intrà » annum per 8 vel 10 dies tantùm omittat, non tenêri eum ad restitutionem, eò quòd sit servus liberalissimi Domini, qui multò minùs, quàm Domini » temporales, ad pauca attendat. * (*Vide dicta l.* 3 » *n.* 663 *pag.* 208.) *

» 1. Clerici Majorum Ordinum, qui solo titulo » Ordinis, et quocumque alio titulo, quàm Beneficii, ad Horas tenentur, non obligantur ad dictam » restitutionem, quia nullos percipiunt fructus propter onus recitandi Officium. *Bon. l. c. p.* 2 *n.* 3.

» 2. Nec ii obligantur, qui ex naturali oblivione, » justo impedimento, bonâ fide, invincibili ignorantia, aut aliter absque culpa omiserunt. Ratio est, » quia in conscientia non debetur pœna, ubi non » est culpa. *Less. Suar. Bon. n.* 5. * (*Ità etiàm Viva* » *cum Sanch. Vide l.* 3 *n.* 665.) *

» 3. Valdè probabile est, quod, qui alia onera habent, quàm precum, v. gr. Pastores, Episcopi, etc. » omittentes Horas possint retinere majorem partem » fructuum istius diei, ratione dictorum onerum; » sufficiatque dare tertiam partem, vel quartam fruc-

» tum : eò quòd tantùm obligentur ad restitutionem
» fructuum respondentium oneri divini Officii. *Nav.*
» *Fill. Bon. p.* 3. *Dian. p.* 2 *tom.* 12. *Res.* 8 citans
» alios multos * (*Ità etiàm probabiliter tenet Croix l.*
» 4 *n.* 1214. *cum Sanch. et Gob. Vide dicta l.* 3 *n.* 672
» *vers. Quær.* 10.) *

» 4. Si talis Pastor habeat tenues reditus ad sus-
» tentationem, videtur ad nihil obligandus; cùm ob
» alia onera illi debeatur sustentatio. *Laym. l.* 4 *tr.* 2
» *cap.* 5. Imò *Dian. p.* 2 *tract.* 12 *Resp.* 9. *Mald. tr.*
» 10 *c.* 2 *dub.* 3. dicunt eum, qui habet Beneficium
» valdè tenue, v. gr. cujus reditus tertiam partem
» mediocris sustentationis non adæquent, non tenê-
» ri, ob Horas aliquoties neglectas, ad restitutio-
» nem, * (*Et est probabile cum Less. Sanchez, Pell.*
» *Red. Rodr.* Vide *dicta l.* 3 *n.* 674.) *

» 5. Restitutio hæc fieri potest vel pauperibus ami- 152
» cis, vel aliis, vel ipsi etiàm Beneficiato, si pauper
» est. Item impendi potest in fabricam domûs, vel ad
» meliorandos agros Beneficii; quia hæc nomine fa-
» bricæ etiàm intelliguntur apud *Suar.*, *et Bonac.*
» * (*Vide dicta d. l.* 3 *n.* 672.) *. Deniquè aliquandò
» compensari potest, offerendo suffragia pro defunc-
» tis, aliisque precibus, ùt vid. *Bon. l. cit. p.* 4.
» * (*Idèm dicunt Salm. tr.* 16 *c.* 2 *n.* 60. *Sed vide dicta*
» *l.* 3 *n.* 667 *et* 772 *ubi huic non acquievimus*) * et sic etiàm
» per alium, seu per Officium, aut preces ab alio ad
» tuam intentionem recitatas, et à te defunctis ap-
» plicatas, satisfieri posse, docet *Quintan. t.* 8 *sect.* 6.
» Nec continuò damnandum, qui ordinariè recitare
» solitus, semel, verbi gratià, vel bis in anno omisit,
» etsi nihil restituat, docent *Sot. Med. Fill. c.* 10
» *n.* 316 *et* 317. * (*Sed hoc non videtur posse sustineri,*
» *ùt meritò dicunt Salm. d. c.* 2 *n.* 55. *cùm S. Pius in*
» *sua Bulla dicat : Ut qui omnes Horas uno, vel plu-*
» *ribus diebus intermiserit.*) *

» 6. Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas te-
» netur restituere, sivè erogare in usus pios, impen-
» dit in alios, quàm vel in pauperes, vel fabricam

» Beneficii, non satisfacit (secundùm jus commune,
» ubi Concilium Lateranense, vel Bulla Pii Quinti
» est recepta) obligationi suæ; nisi aliud ferat con-
» suetudo, vel statutum alicubi receptum; quia di-
» sertè præcipitur, ut restituatur pauperibus, vel fa-
» bricæ Beneficii. Vide *Bon. qu.* 2 *p.* 2 *et* 4. * (*Vide*
» *d. l.* 3 *n.* 672.) *

153 » 7. Posse aliquandò Beneficiatum excusari à res-
» titutione ob Horas neglectas, titulo pecuniæ ex-
» pensæ, intellige post omissionem Horarum; * (*Nam*
» *si antè omissionem, non excusatur; cum damnata*
» *sit Propos.* 33 *ab Alex. VII. dicens; Restitutio fruc-*
» *tuum ob omissionem Horarum suppleri potest per*
» *quascumque eleëmosynas, quas anteà Beneficia-*
» *rius de fructibus sui Beneficii fecerit.*) etsi non isto
» intuitu, in pauperes vel alios usus pios, censet
» *Dian. p.* 3 *R.* 57 ex *Laym. l.* 3 *s.* 3 *t.* 2 *c.* 12 *n.* 9.
» esse probabile; tum quod quidam Auctores ità sen-
» tiant; tum quod videatur esse virtualis intentio
» omnium dantium eleëmosynas, satisfacere per illas
» omnibus obligationibus, quas suis peccatis contra-
» xerunt: tum quòd leges ecclesiasticæ benignè de-
» beant explicari. * (*Et probabilè est juxtà sententiam,*
» *quam tenent Sanch. Conc. l.* 2 *c.* 3 *dub.* 121. *Lugo*
» *D.* 4 *n.* 46. *Laym. l.* 2 *tr.* 2 *c.* 12 *n.* 9. *Salm. c.* 2
» *n.* 63. *cum Pelliz. et Croix l.* 4 *n.* 1215. *cum Suar.*
» *Gob. et aliis. Vide dicta l.* 3 *n.* 700. *v. Limitant p.*
» 219.) * Addit *Jo. de Salas, de leg. d.* 15 *cess.* 2
» *n.* 27. *et Vasq.*: si Canonicus grossam, seu corpus
» sui Canonicatûs verè, et absolutè lucretur, priùs
» quàm omittat Officium, non teneri ad restitutio-
» nem propter omissionem sequentem, eò quòd pœna
» non sit, ut fructus jam suos factos restituat, sed
» ut fructus non faciat suos. Sic ille apud *Dian. p.* 2
» *t.* 12. *R.* 8. ut infrà *art.* 4 § 6 *in fine*.

» 8. Ubi Bulla Pii V. non est recepta, potest vi-
» deri probabilè, Beneficiatum ad dictam restitutio-
» nem non obligari, ùt habet *Sylv. v. Clericus.* »

ARTICULUS III.

Quæ excusent à recitatione Horarum.

154 *Quomodò excuset* Infirmitas? *Not. I. An excuset gravis molestia? Not. II. An excuset convalescentia? Not. III. Quid in dubio, an infirmitas sufficiat ad excusandum? Not IV. Quid si dubites, an possis recitare partem?* 155. *An excusentur laborantes febri tertianâ, vel quartanâ?*
156 *Quomodò excuset* justum impedimentum? *Et an ideò excusentur Concionatores, Confessarii, peragentes necessaria in Choro? (Vide de hoc dicta n.* 143. *v. Not.* 3.)
157 *Quomodò excuset* cæcitas, et carentia Breviarii?
158 *An impotens ad recitandum totum Officium teneatur ad partem? Quid, si non habeas Officium proprium? An tenearis recitare cum socio, si nequis solus? An Beneficiarius teneatur conducere socium, si non possit solus recitare?*
159 *Quomodò excuset* Dispensatio.

« Resp. Hæc sequentia, I. *Infirmitas* gravis, v. g. 154
» dolor notabilis capitis, ità ut sine incommodo, vel » incremento morbi legi non possit. Dixi, *gravis*, » quia levis, v. g. dolor stomachi, aut pectoris, vel » etiàm aliquandò febris tertiana, aut quartana non » excusat, cum totâ die non affligat. *(*Vel majore diei » parte, ut Sanchez, Trull. Tamb. Pell. etc. cum Salm. » de Hor. Can. c.* 3 *n.* 35)*. Ità *Nav. Fill. Laym.* » *Bon. d.* 1 *q.* 6 *p.* 1. Porrò taliter excusatus non » tenetur, ùt quidam volunt, audire alium legen- » tem, nec alium substituere *(*Nec alias preces; est » commune apud Salm. ib. n.* 33.)*, ùt habet *Fill. et* » *Sa, v. Horæ.* Si tamen commodè potest, et solet » legere cum socio, tenetur, ùt habet *Less. et Bon.* » *v. Dian p.* 2 *t.* 12 *R.* 43. *(*Ità veriùs tenendum cum » Sanch. Spor. Croix etc. contra alios. Vide infrà n.* 158 » *vers. Item.*)* »

Plura hîc sunt notanda scitu necessaria. Notandum I. ratione infirmitatis excusari ab Officio non solùm qui gravi laborant morbo, sed etiàm qui non possunt re-

citare nisi cum gravi incommodo, aut probabili talis incommodi periculo. Undè satis excusantur, qui prudenter credunt vel timent, ne ob Officii recitationem sibi fortè proveniat notabilis gravedio capitis, vel cruditas stomachi, aut virium lassitudo, vel si credant, febrim tardiùs esse remittendam. Ità *Sanch. cap.* 2 *dub.* 45 *n.* 4. *Holz. tom.* 1 *pag.* 450 *n.* 477. *Anacl. de Hor. Can. n.* 77. *Concina to.* 2 *p.* 507 *n.* 23 *et Salm. c.* 3 *n.* 35 *cum Trull. et Pell. ex c. Clericus* 2 *Dist.* 91 ubi dicitur, quod excuset ab Officio *inæqualitas corporis*, quod non significat morbum gravem, ùt benè advertit *Croix l.* 4 *n.* 1224. Et hoc probabiliter admittitur, etiàmsi infirmus per magnam diei partem aliquem legeret librum ad animum solandum, ùt dicunt *Sanch. l. c. n.* 4. *Holz. pag.* 450 *n.* 477. *Spor. n.* 158. *Elb. p.* 564 *n.* 462 *et Salm. l. c. in fine cum Trull. Pell. Dian., etc.* Ratio, quià licitè iste posset legere librum recreationis causà, non tamen sequitur, quod possit, et teneatur Officium recitare, ad quod alia quidem major attentio requiritur, quæ majorem affert difficultatem.

Notandum II. non solùm actu ægrotantes, sed etiàm convalescentes ex gravi morbo excusari ab Officio per aliquot dies ad arbitrium prudentis, donec vires reficiantur. Ità communiter *Tourn. t.* 1 *pag.* 654 *qu.* 1. *Conc. pag.* 497 *n.* 5. *Elb. pag.* 564 *n.* 461 *et alii AA. suprà cit.* Et hoc admittendum, etiàmsi isti Missam celebrarent, ùt *Salm. d. n.* 35 *cum aliis.*

Notandum III. quod in dubio, an infirmitas sufficiat vel ne ad excusandum, possit se committere judicio Medici, ex *c. Fraternitatis*, *de Frig. et mal.* aut judicio Superioris acquiescere, qui in tali dubio etiàm dispensare potest; vel deniquè potest se remittere judicio probabili viri prudentis. Ità *Sotus*, *Sylv. Sanch. Tamb. etc. cum Salm. c.* 3 *n.* 36. Et etiàm stare potest judicio proprio, si tale judicium ipsemet prudenter ferre possit, ùt probabiliter ait *Gobat ap. Croix. n.* 1225.

Sed quid, si his præmissis adhùc dubium perseveret? Respondetur, si dubium sit, quod recitatio gra-

viter læderet, tunc certè non tenetur, imò nequit recitare, quia præferendum est jus naturale servandæ valetudinis præcepto Ecclesiæ; ùt dicunt *Viva de 1 Præc. q.* 3 *ar.* 6 *n.* 3 *et Salm. c.* 3 *n.* 36 *cum aliis*; nisi id faceret amore virtutis, secluso periculo mortis, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 371 *cum Lugo Salm. Vill.* etc. Si verò dubium tantùm sit, an indispositio pertingat ad excusandum, ùt suprà: tunc, cùm lex recitationis prævaleat, et dubium sit de exemptione, utique lex est implenda. Hoc tamen currit, quandò est purum dubium; secùs, si sit probabile judicium; ità *Contin. Tour. pag.* 654. *Ronc. c.* 6 *q.* 2. *Elbel t.* 2 *pag.* 556 *n.* 433. *Anacl. n.* 77. *Holz. pag.* 451 *n.* 480. *Viva l. c. et Salm. d. n.* 36 *cum Sanch. Pell. Trull. et Diana.*

Notandum IV. quod, si quis ob suam infirmitatem certus sit, se non posse totum Officium recitare, et dubitat, an possit partem, probabiliter ad nihil teneatur, ùt docent *Lay. l.* 4 *tr.* 5 *c.* 6 *n.* 2. *Sanch. c.* 2 *dub.* 47 *n.* 4 *cum Nav. Viva in prop.* 54. *Innoc. IX n.* 16. *Ron. c.* 6 *q.* 2 item *Suar. Sanch. Card. et alii apud Croix n.* 1223. Nam rationabiliter iste à toto Officio excusatur, ne valdè scrupulis angatur, nesciens quòusque possit et teneatur recitare, hæc enim anxietas magnum illi incommodum afferret; maximè si ex recitatione verisimiliter crederet, se contracturum capitis gravedinem, virium lassitudinem, aut tardiorem febris remissionem.

Quæritur hìc, an excusentur ab Officio laborantes 155
febri tertianâ, vel quartanâ? Absolutè excusat *Leand.*; sed veriùs dicunt *Sporer t.* 3 *pag.* 84 *n.* 195 *et Concina t.* 2 *pag.* 496 *n.* 2 *et* 4 *cum Nav. Azor. Bon. et Trull.* in hoc spectandas esse circumstantias; quandò enim infirmus posset recitare sine gravi incommodo diebus, quibus est immunis ab infirmitate, non apparet causa, ob quam excusetur. An autem talis infirmus teneatur Horas anticipare, vel postponere? Negant *Canus in Rel. de Pœn. p.* 5 *dub.* 31 atque *Henr. et alii apud Sol. c.* 3 *n.* 94 et probabile id putant *Sanc. dub.* 55 *n.* 6. *Less. c.* 37 *n.* 43 *et Viva qu.* 3 *ar.* 6 *n.* 4. Ratio, tum quia quælibet Hora suo correspondet tempori, extrà quod

non currit obligatio; tum quia anticipatio vel postpositio est privilegium favoris, quo nemo tenetur. Sed meliùs affirmant *Conc. pag.* 502 *n.* 10. *Tournely pag.* 665. *Less. l. cit. Croix l.* 4 *n.* 1226. *Ronc. pag.* 157 *qu.* 3 *v. cæterùm*, *et Salm. cap.* 3 *n.* 50 *cum Trull. Sanch. Azor. Villal. et Pell.* Ratio, quia Officium præcipitur recitandum intrà latitudinem totius diei, undè, cùm præceptum jam urgeat, tenetur infirmus illud implere tempore, quo potest: sicùt, si in die festo non potes circà meridiem Missam audire, teneris anticipare, ùt ait *Concina*, rectè enim regulam assignat *Busemb. de Leg. dub.* 2 *n.* 6 *pag.* 65, quod, cum quis manente vi præcepti est impediendus, teneatur prævenire. Hinc meritò *Salm. l. c.* contrariam opinionem laxam vocant. Verùmtamen valdè probabile est cum *Holzm. pag.* 451 *n.* 478 *v. Confirmatur*, *Sporer t.* 3 *pag.* 86 *n.* 172 *et Elbel pag.* 457 *n.* 444 quod ille, qui non potest recitare Matutinum die sequenti, non teneatur die præcedenti anticipare; tunc enim est obligatio anticipandi Officium, quandò obligatio præcepti jam est incepta; quod autem Matutinum possit dici præcedenti die, non est ex præcepto, sed ex privilegio à consuetudine introducto, quo nemo tenetur uti.

156 « 2. *Justum impedimentum*, v. gr. metus proditio» nis inter hæreticos. Item gravis. vel repentina oc» cupatio, vel opera charitatis majoris momenti, quàm » Horæ, quæ sine scandalo, vel gravi incommodo tuo, » vel alterius omitti non possint. Quo modo, etsi Concio» natores, vel Confessarii aliquandò excusari possint, » idque ex benigna Ecclesiæ intentione, ùt docent *Syl.* » *Suar. et Laym.* etc. tenentur tamen anticipare, si » possint, v. gr. si manè prævideas, te totâ die con» fessionibus occupandum, quæ differri non possint. » Ità *ex Sùar. et Azor. Bonac. l. c. p.* 2 *n.* 1 *et* 2 etc. » communiter. »

Excusantur ab Horis, qui occupantur totâ die Officiis religionis, aut charitatis, quæ sine scandalo, aut magno detrimento proprio vel alieno omitti non possunt; ita communissimè *Salm. c.* 3 *n.* 37. *Ronc. c.*

6 qu. 3. *Elbel t.* 2 *p.* 557 *n.* 444. *Wigandt pag.* 432 *n.* 96. *Holzm. t.* 1 *pag.* 450 *n.* 477 *et Sporer. tom.* 3 *pag.* 85 *n.* 161 *cum Sylv. Nav. Tolet.* etc. Hinc excusantur Concionatores, si nequeunt omittere concionem sine scandalo, aut notâ, ùt dicunt *Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 6 *n.* 1. *Salm n.* 37. *Viva quæst.* 3 *ar.* 6 *n.* 6 *et Wigandt l. c.* Item excusantur Confessarii, qui per totum diem Confessiones excipiunt, quas differre non possint, ùt *Concina t.* 2 *pag.* 500 *n.* 5. *Laym. Wigandt et Salm. ll. cc.* Item, qui occupantur sedandis jurgiis, aut assistendo infirmis, *Sanch.dub.* 52. *Ronc. d. qu.* 2. Item qui ex Officio attendere debent publicis thesibus, *San. Salm. et Ronc.* Item habentes publicam lectionem ad Cathedram, aut Lauream acquirendam, si occupatio esset totius diei, nec possit differri sine damno proprio, aut aliorum, *Wigandt l. c. Conc. pag.* 498 *n.* 2 *cum Suar.* Item Scholares, qui debeant aliquo die Actum defendere, *Sanch. d. Dub.* 52 Super hac autem materia advertenda est Propos. 21 damnata ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.* Benè autem advertunt *Laym. c.* 6 *n.* 1. *Ronc. et Wigandt ll. cc.* quod, si omnes isti sine magna difficultate possint recitationem anticipare vel postponere, ad id utique teneantur, undè benè concludit *P. Wigandt*, quo rarissimè sit futurus casus, quo tales Officium sine culpa omittere poterunt.

» Ex hoc capite dicunt etiàm aliqui, non tenêri te » repetere quod neglexisti (nec recitando, nec au- » diendo), dum thurificando ad Magnificat, vel Be- » nedictus, vel libros necessarios circumferendo, vel » lectionem mox cantandam prævidendo, vel alia in » Choro necessaria peragendo occupatus fuisti, quia » Chorus totus pro eo, qui in re ad Officii celebrita- » tem pertinente occupatur, videtur supplere, et non » tantùm suo, sed etiàm aliorum ministrantium no- » mine recitare, aut canere. Ità *Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* » 7. *Henr. Sylv. Azor. Sot. Moltif. Nald. Arag. Regin.*

» citati à *Dian. p.* 2 *t.* 12 *Res.* 3. Idem de eo, qui
» Choro, organis, musicis alternis versibus respondet,
» dicunt *Nav. Sanc. Arag. et Rodr.* apud *Laym. l. c*,
» scilicet eum non esse obligatum, ut etiàm voce pro-
» ferat; sed negat *Escob. t.* 5 *E.* 6 V. *Trull. d.* 15
» * (*Vide dicta de his n.* 143 *vers. Notandum* 3.) *
157 » 3. *Cæcitas*; *Bon. p.* 2. *n.* 4 etc. communiter,
» 4. *Carentia Breviarii* inculpata. Quod si tamen me-
» moriter possis dicere, vel totum Officium, vel unam
» Horam, teneris. Si verò tantùm scias Psalmos, vel
» Lectiones vel Capitula, dicit *Fill. t.* 2 *tr.* 23 *c.* 9 *n.*
» 287. *Nav. et Suar.*, item *Escob. E.* 6 *ar.* 149 proba-
» bile esse, non tenêri: quia Psalmi, ùt sic, non sunt
» Hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. Idem
» dicit *Garz. de Benef. t.* 1 *part.* 2 *c.* 1 *n.* 221. *Mald.*
» *in* 2 2 *t.* 10 *c.* 2 *d.* 5 *et Jo. Sanc. in select. d.* 15 *n.* 1
» citati à *Dian.* eò quòd Lectiones, et capitula sint
» pars. licet minor, maximè principalis, ità ut abs-
» que illis non sit Officium Canonicum. Idem conce-
» dit *Sanch. l.* 1 *c.* 19 in Matutino festi duplicis, vel
» semiduplicis. V. *Bonac. p.* 2 *n.* 6. *Dian. par.* 2 *tr.* 12
» *R.* 30 *et* 43. Verùm hæc probare non ausim; sed
» potius, quod docet *Bon. d.* 1 *q.* 6 *part.* 2 impedi-
» tum ex aliqua dictarum causarum, si possit dicere
» partem notabilem, ad id tenêri, aliàs ad nihil. De-
» niquè si quis careret Breviario, quo uti solet, v. gr.
» Romano, tenetur legere aliud, quod habere potest,
» quia per utrumvis impletur substantia præcepti.
» *Creus. Escob. Dian. p.* 9 *t.* 9 *R.* 25. »

158 Hinc primò advertenda est Propos. 54 damnata ab Innoc. IX quæ dicebat: *Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Hinc certum est, quod is, qui caret Breviario, et nihil scit memoriter, quàm Laudes, aut completorium, illud sub gravi teneatur recitare, ùt contra aliquos docent communiter *Sporer t.* 3 *pag.* 87 *n.* 177. *Pal. p.* 6 *n.* 11 *cùm Nav. Suar. Valent etc. Wigandt pag.* 431 *n.* 90 *et Croix l.* 4 *n.* 1230 *cum Sanch. Bonac. et Carden.* Undè

secùs tenetur recitare partem, quam scit memoriter, non verò tenetur memoriæ mandare quod nescit, *Conc. pag.* 494 *n.* 6. Dicunt autem *Palaus d.* 6 *n.* 7 *cum Torre, et Sanctio, ac Fill. Garc. Tamb.* etc. *apud Spor. l. c.* quod, si haberes Psalmos, sed non lectiones Matutini, nihil tenearis dicere, quia tunc defecit forma præscripta à S. Pio V. At meritò *Busemb. ùt suprà*, id non approbat, et *Sporer d. n.* 177 ait, omninò in praxi amplectendam sententiam contrariam, quam tenent *Croix n.* 1220 *et Bon. Gob. ac Leand. apud ipsum Sporer.* Ratio, quia, cum possis notabilem partem Officii recitare, non est cur ab ea excuseris. Undè *Bus cum Bon. Holz. p.* 451 *n.* 459 *cum Illis et Croix l. c. cum Laym*, ac *Fill.* rectè hanc regulam assignant, quod, si potes recitare quantùm est parva Hora, tenearis sub gravi eam dicere, si verò minùs, ne sub veniali quidem aliquid recitare obligaris, quia talis modica pars, seorsim sumpta, non censetur æstimabilis ad finem à lege intentum.

Prætereà, si haberes Officium commune, et non proprium illius diei, teneris ex communi Horas recitare, ùt veriùs sentit *Croix l.* 4 *n.* 1221. *cum Sporer et Cob.* contra aliquos. Idem tenent *Conc. pag.* 89 *n.* 3. *et Wigandt p.* 430 *n.* 88. si careres Breviario Romano, et haberes aliud, puta Benedictinum, aut simile, teneris ex illo recitare. Ratio, quia duplex est præceptum Officii, unum universale de Horis persolvendis, aliud de servanda formula cujuscumque diei; undè, si non potes servare unum, teneris ad aliud. Huic verò contradicunt *Salm. c.* 1 *n.* 28 dicentes, te non tenêri, quia (ùt ajunt) præceptum Officii est indivisibile, idest illud recitandi, et recitandi sub una formula; idque inferunt ex verbis Bullæ S. Pii V. ubi dicitur, *nisi hac sola forma satisfacere posse.* Hoc tamen non obstante, prima opinio ùt magis pia, et rationabilis mihi sequenda videtur. Certum est autem, quod Religiosus factus Episcopus benè possit uti Breviario suæ Diœcesis, *Concina pag.* 392 *n.* 9.

Item, qui non potest solus recitare, tenetur adhi-

bere socium gratuitum si potest sine magno incommodo, ùt veriùs censent cum *Busemb. ùt suprà n.* 154. *Sanch. c.* 2. *dub.* 48. *Ronc. c.* 6. *q.* 4. *Holzm. p.* 451. *n.* 478. *Sporer n.* 181. *Croix l.* 4 *n.* 1231. *cum Bonac. et Suar. Salm. c.* 3 *n.* 44. *Concina t.* 2. *p.* 493 *n.* 5. *cum Nav. Azor. Less. Pal. Laym. Val. etc.* (contra *Leand. Jo. Sanch. Dian. etc. apud eumdem Conc.*). Ratio, quia quodcumque præceptum impleri debet, quod mediis ordinariis impleri potest. Diximus *gratuitum*, quia non tenetur socium adhibere stipendio soluto, ùt dicunt *Salm. c.* 3 *n.* 42 *et Bon. p.* 2 *n.* 8 *cum Suar. Navarr. Vill. etc.*

An autem Beneficiarius teneatur socium conducere ex fructibus Beneficii? Affirmant *Bonac. D.* 1 *q.* 6 *p.* 2 *n.* 7 *cum Suar. Laym. Molf. etc. Contin. Tourn. t.* 1 *p.* 655. *Holz. p.* 451 *n.* 478. *Pal. p.* 6 *n.* 14 *et* consentit *Spor. t.* 3 *p.* 88 *n.* 183 si Beneficium sit pingue. Ratio, quia fructus Beneficii dantur propter Officium; undè Beneficiarius debet illos erogare, ut Officium persolvat. Sed contradicunt *Gobat. Tamb. Dian., etc. apud eumdem Spor.* qui meritò id probabile putat. Ratio, quia (ùt diximus *n.* 665 *cum Less. Innoc. Panorm. Sylv. Palud. etc.*) Obligatio Horarum probabiliùs non est de jure naturali, seu ex justitia, sed de jure positivo Ecclesiæ illam præcipientis ex motivo Religionis, (ùt diximus suprà *num.* 145 *vers. Quær. I.*), fructusque Beneficii non dantur pro mercede recitàtionis, sed pro sustentatione Beneficiarii. Quapropter ipse non tenetur Officium persolvere medio extraordinario, quale esset conductio socii, tantò magis, quia Concilium Lateranense (ùt videre potes *d. n.* 665.) absolutè excusat ab onere Officii *legitimè impeditos*. Utraque sententia est probabilis; hinc dico, quod, si talis Beneficiarius omisit Officium, eò quòd non adhibuit socium, et in bona fide fructus perceperit, possit eos retinere, quia melior est conditio possidentis. Secùs, si ille non adhùc perceperit, sed innixus probabilitati hujus secundæ sententiæ velit percipere: quia non potest inchoari possessio cujuscumque rei,

nisi cum certitudine juris, ùt pluries diximus. Vid. *l.* 3 *n.* 669 *et* 761 *v. Quær. II.* Propterea dico, quod, si hic velit percipere fructus, teneatur socium adhibere.

« 5. *Dispensatio*, quam sine causa solus Papa dat » validè, cum causa Episcopi. Et sic Subdiaconum, » qui ex dispensatione Pontificia duxit uxorem, hoc » ipso liberari ab onere Horarum, contra *Bon. et Azor.* » docet *Sanch. de matr. l.* 8. *Dian. p.* 8 *tr.* 3 *R.* 34. »

Papa potest dispensare in Officio, etiam cum Beneficiario, ùt rectè ait *Croix l.* 4 *n.* 1233, asserens esse commune. Probabiliùs enim, ùt diximus mox supra cum *Sylv. Less. Panorm.* onus Officii non est de jure naturali, sed de præcepto Ecclesiæ; et ideò potest Papa adhuc sine causa validè dispensare. Episcopus autem non potest dispensare, nisi cum causa, et cum aliquo particulari, necnon ad breve tempus, ùt dicunt *Wigandt p.* 431 *n.* 94. *Holzm. p.* 451 *n.* 477. *Conc. p.* 398 *n.* 6 *et Croix ibid.*, qui cum *Tamb.* inquit, sic esse usu receptum. Causa autem dispensandi est, si dubitatur de morali impotentia Clerici, ùt *Croix l. c. ex D. Thom.* 2. 2 *q.* 147 *art.* 4. Dicit autem *Gobatus apud Croix*, idem posse Vicarium Generalem; sed hoc intelligendum, si habeat speciale mandatum ab Episcopo, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 1033.

ARTICULUS IV.

Quomodo recitandæ sint Horæ?

160 *Requiritur I. Ut recitentur juxta* præscriptum Breviarii Romani. 161. *Qu. I. An sit obligatio recitandi Litanias? Qu. II. An Officium Defunctorum? Qu. III. An liceat Officium in brevius permutare? Qu IV. An possis te conformare Clerico privilegiato? Qu. V. An errans in Officio teneatur repetere?*

162 *Requiritur III.* Pronuntiatio vocalis. 163. *Qu. I An satisfaciat legens, si se non audiat? An autem satisfaciat submissè recitans in Choro?* (*Remissivè ad l.* 3 *n.* 675. *v. Dub.* 4.) *Qu. II. An si recites Officium in Choro, vel cum Socio, tenearis repetere quæ non*

percipis? Qu. III. An satisfaciat surdus, vel surdaster recitans in Choro?
164 *Requiritur III.* Pronuntiatio integra. 165. *Quomodo peccet mutilans verba? Quid, si recites cum socio mutilante?*
166 *Requiritur IV.* Pronuntiatio continuata. 167. *An Matutinum possit separari à Laudibus? Et an tunc sit obligatio terminandi Horas et Matutinum per Pater, et Orationem Officii currentis? Et an Nocturni possint ab invicem separari?* 168. *An sit repetenda Hora, si magna intercedat interruptio? Quæ sint causæ justæ interrumpendi?*
169 *Requiritur V. Ut non invertatur* ordo. 170. *Causæ invertendi ordinem,* 171. *An in Choro sit gravis obligatio recitandi Horas ordine debito; et statis horis?*
172 *Requiritur VI. Ut dicantur Horæ* tempore suo. 173. *Quæ sint causæ justæ anticipandi, vel postponendi? Quo tempore dicendæ sint Horæ?* 174. *Qu. I. Quando possit dici Matutinum? Qu. II. An Matutinum Defunctorum possit pridiè recitari? Qu. III. An Vesperi diei antecedentis possint recitari Litaniæ?*
175 *Requiritur VII. Ut Horæ recitentur* attentè, et devotè. 176. *Quænam* intentio *requiratur? Et quænam* attentio? *Et I. de attentione externa. II. de attentione interna.* 177. *An attentio interna sit necessaria ad satisfaciendum? Et an Beneficiarius recitans sine attentione interna teneatur ad restitutionem? Remissivè ad lib. 3 n.* 669. *Regula ad scrupulos abjiciendos.*
178 *An et quomodo peccet recitans Officium existens in peccato mortali?*
179 *An liceat Officium dicere in loco indecenti? An extra Chorum situs recitandi sit de præcepto?*

160 « RESP. In recitatione Horarum sequentes circum-
» stantiæ sunt servandæ : I. ut recitentur *juxta præ-*
» *scriptum Breviarii Romani*, jussu Pii V. editi, saltem
» publicè. Excipe Religiosos, qui habent peculiare
» Breviarium Ordinis, et Ecclesias, quæ 200 annis
» ante institutionem Breviarii per Pium V. peculiare
» habuerunt : eæ enim sine consensu Episcopi illud
» mutare non possunt. Privatim tamen omnibus, etiàm
» Regularibus, probabile est, licere ex consuetudine
» uti Romano, ut docet *Less. l.* 2 *c.* 37 *d.* 12 *Rodr. et Sa,*

» *v. Horæ, Bon. d.* 1, *q.* 3 *p.* 1. Adde, quod, qui eo
» utitur, nequidem in Choro obligetur ad Psalmos
» pœnitentiales, graduales, Officium Defunctorum,
» excepto die Animarum. Officium tamen B. V. in
» Choro recitari debet, ubi est consuetudo. Ità *Fill.*
» *et Bon.* ex Bulla Pii V. et Clem. VIII. Item tenetur
» ad Litanias diebus Rogationum, tum quia sunt
» pars Officii eo die; tum quia peculiaris de ea re
» est constitutio Ità *Bon. l. c. ex Fill.* Etsi contrarium
» probabile esse dicat *Diana p.* 2 *t.* 12 *R.* 42 *ex Vasq.*
» item *Escob. t.* 5 *E.* 6 *qui tamen à sententia Vasquii rece-*
» *dit. Vide eumdem c.* 3 *et* 5. Quod si ex inadvertentia,
» vel necessitate, v. g. quia lectiones de festo nullas
» habes, Officium mutes, ità ut dicas de feria, quan-
» do erat dicendum de Sancto, vel contrà nullum erit
» peccatum, nec obligatio repetendi, licet consul-
» tum sit repetere ea, quæ ad proprium Officium
» pertinent: si verò studio idem mutes, aliud sen-
» tiendum videtur, cum ratio non sit eadem. Quam-
» quam, quòd eo casu venialiter tantùm pecces, non
» tenearis repetere, vel restituere quidquam, eò quod
» substantia præcepti sit impleta, probabile esse cen-
» seant *Escob. t.* 5 *E.* 6 *c.* 5. *Dian. p.* 3. *t.* 12 *R.* 3
» item *Caj. Sylv. Binsfeld Az. Valent. Less. Fill.* etc.
» citati à *Bon. d.* 1 *q.* 1 *p.* 1 *n.* 17. *et Dian. l. c.* con-
» tra alios multos, quos citat, et sequitur *Barb. Laym.*
» verò *l.* 4 *t.* 1 *cap.* 5 *n.* 4. cum *Suar.* limitat, nisi
» per fraudem, quasi, multò longius in multò brevius,
» v. gr. paschale, mutetur (licet *Caram* apud *Dian.*
» *p.* 7 *t.* 11 *R.* 6. contra communem sentiat, etiam
» sic præceptum impleri, et venialiter tantùm pec-
» cari); aut idem pro libitu toto anno dicatur; quia
» est gravis inordinatio. V. *Trull. d.* 14 *n.* 11. ubi
» docet, eum, qui per errorem legit hodiè de Sancto,
» qui cras v. g. colitur, posse cras legere de Sancto,
» qui hodiè celebratur, ne is hoc anno omittatur;
» imò ità faciendum esse vult *Quintan. t.* 8 *sing.* 10.
» Verùm contrarium rectiùs tenet *Vill.* eò quod præs-
» tet semel, quàm bis, errare; idque multis benè
» confirmat *C. Lugo Resp. m. l* 5 *d.* 8. Similiter eum,

» qui per errorem vel oblivionem de festo duplici,
» vel semiduplici non recitavit die proprio; posse de
» eo legere primo die non impedito 9 lectionum Offi-
» cio, docet idem *Quintan. t.* 9 *s.* 9. esse probabile.
» Verùm et hoc meritò rejicit *C. Lug. l. c.* et ipse
» *Quintan.* contrariam sententiam agnoscit probabi-
» liorem. Denique, qui in aliquibus Horis erravit,
» legendo v. gr. de feria, quando erat de festo, vel
» contra, agnoscens errorem non debet eum conti-
» nuare, sed reliquas Horas legere juxta Officium eo
» die currens, ut in his saltem conformet se toti
» Ecclesiæ vel communitati, cujus est pars, et ob-
» servet legem, quando potest. *C. Lugo l. c.* »

161 Quær. hic I. An sit obligatio sub gravi recitandi Litanias in diebus S. Marci, et Rogationum? *Prima* sententia communior affirmat, eamque tenent *Glossa in c.* 3 *de Consecr. Dist.* 3 *Pal. D.* 2 *p.* 2 *n.* 13 *Bon. q* 3 *p.* 1 *n.* 13. *Tournely t.* 1 *pag.* 631. *Conc. t.* 2 *pag.* 387 *n.* 23. *Viva q.* 1 *art.* 2 *n.* 2. *Sporer t.* 3 *pag.* 74 *n.* 95. *Croix l.* 4 *n* 1290. *Mazz. t.* 1 *p.* 301. *Holzm. p.* 450 *n.* 475. *et Salm. c.* 1 *n.* 23 *cum Suar. Bon. Trull. Leand.* etc. Ratio, quia in Rubrica (*post Fer.* 2 *Dom.* 5 *post Pasch.*) sic dicitur: *Qui non intersunt Processioni Litaniarum dicant illas privatim post Matutinum, cum suis precibus, et orationibus.* Verbum autem *dicant* importat præceptum, quando materia est gravis (qualis sine dubio est materia Litaniarum), ùt docet *Sanch. Dec. l.* 6 *c.* 4 *art.* 24. Idque confirmatur ex Declarat. S. C. (*apud Gavan. Rubr. Brev. Sect.* 6 *n.* 16.) quâ dictum fuit, eos, qui interfuerunt processioni, at non cecinerunt, teneri Litanias repetere, vel dicere privatim. *Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Diana p.* 4 *tr.* 4. *R.* 243. *cum Vasq. Graff. et Homob.* item *Machad. Pell. Mol. Ant. à Spir. S. Philib. Tancredi, et Marchant. ap. Salm. l. c.* qui probabilem putant, sicut censet etiàm *Mazzotta l. c.* Ratio istorum, quia nullibi adest de hoc præcisum præceptum obligans sub gravi. Nec obstare dicunt Rubricam allatam, nam verbum *dicant*, inquiunt non continere

præceptum, ùt tenent *Cajet.* 2. 2 *qu.* 166 *art.* 9 *in Solut. ad* 2 ubi dicit : *De modo verò loquendi, puta, quia lex utitur imperativo modo, quod non inducit vinculum præcepti; modus enim hujusmodi imperium grammaticè denotat, non juridicè.* Vel censent, saltem non inducere præceptum grave, ùt docet *Navar. Man. c.* 23. 49. dicens : *Leges autem Canonicæ, quæ non habent præceptiva vel prohibitiva; sed solum ordinativa, vel constitutiva, etiàmsi sint imperativi modi, qualia sunt illa* faciant, dicant etc. *quæ secundùm communem intellectum non significant præceptum.* Et hoc videtur esse juxta doctrinam *D. Thomæ*, qui 2. 2 *q.* 86 *a.* 9 *ad* 2 dicit : *Nec in lege Ecclesiæ omnes ordinationes...obligant ad mortale.* Et idem dicunt *Sa v. Lex*, *n.* 6. *et Sayr. l.* 3 *c.* 7 *n.* 16. Ideo hanc secundam sententiam improbabilem dicere non audeo; sed prima mihi magis arridet, quia (ùt asserunt *Tourn. l. c. et Anacl. p.* 194 *n.* 36.) ubique viget consuetudo recitandi Litanias, quæ est optima legum interpres.

Quær. II. An sit obligatio gravis recitandi Officium Defunctorum? Negant aliqui, quorum opinionem putant probabilem *Mazz. t.* 1 *p.* 301 *et Gob. ac Tamb. ap. Croix l.* 4 *n.* 1289. Sed veriùs affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Tourn. p.* 631 *Conc. p.* 387 *n.* 14 *Pal. l. c. n.* 23 *Bon. n,* 12 *Viva q.* 3 *art.* 2 *Spor. p.* 74 *n.* 95 *Holz. p.* 450 *n.* 475 *cum Anacl. Stoz.* etc. *Salm. c.* 1 *n.* 22 *cum Anton. a Spir. S. et Pelliz.* qui ait, oppositam opinionem non esse probabilem, at *Croix l. c. cum Suar. et Diana* dicit, non esse satis tutam. Ratio, quia hæc obligatio jam introducta est ex consuetudine, quæ, cùm universè, et constanter cum gravi incommodo observetur, non est ab ea recedendum, juxta dicta *l.* 3 *n.* 1009 *v. Dub. III.* Et ob hanc rationem *Diana p.* 4 *tr.* 4 *R.* 243, licet oppositæ sententiæ conatus sit patrocinari, tandem dixit, se non audere a communi sententia recedere.

Quær. III. An sit peccatum mortale, Officium diei in aliud brevius permutare? Ante omnia notanda est Propos. 36 damnata Alex. VIII quæ dicebat : *In die*

Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto. Et sic pariter excluditur Officium Pentecostes, ùt benè ajunt *Salm. c.* 3 *n.* 19 et alii communiter. E converso, qui ex inadvertentia dicit unum Officium pro alio, nihil tenetur repetere, ùt communiter docent *Busemb. ùt sup. n.* 160 *Less. l.* 2 *c.* 37 *n.* 77 *Anacl. p.* 190 *n.* 62 *Viva ar.* 2 *n.* 6. *Continuator Tourn. pag.* 629 *q.* 4 *Concina t.* 2 *pag.* 481 *n.* 13 *Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 5 *cum Sylv. Caj. Azor. et Less. Abelly Append. pag.* 456 *n.* 2 *Croix l.* 4 *n.* 1351 *et Salm. c.* 3 *n.* 21 *cum Vill. Trull.* etc. Ratio, quia non præsumitur Ecclesia velle, aliquem uno die bis ad tantum onus obligari. Dicit autem *Laym. d. n.* 5, consilium esse (non verò obligationem) subjungere propria Officii omissi. Imò rationabiliter advertit *Tourn. l. c. cum eod. Laym. Bon.* etc. quod, si dictum fuerit Officium notabiliter brevius, puta Officium sancti loco Dominicæ, debeat fieri compensatio, recitando novem psalmos ex primo Nocturno. Circa quæsitum verò quatuor sunt sententiæ: *Prima* absolutè negat esse peccatum mortale, hancque tenent *Less. l.* 2 *c.* 73 *n.* 77 *Caj. v. Horæ, c.* 2 *Sylv. eod. v. n.* 15 *Az. p.* 1 *l.* 20 *c.* 10 *qu.* 2 item *Vill. Dion. Ant. a Spir S. etc. apud Salm. c.* 3 *n.* 18. Ratio, quia ad implendum præceptum Officii sufficit, ut in substantia impleatur, idque fit, cùm septem Horæ dicuntur. Et hanc sententiam probabilem putant *Sal. n.* 18 *et Carden. ac Gobat apud Croix l.* 4 *n.* 1250. Et hisce olim adhæsi; sed nunc veriùs censeo *cum Ron. c.* 5 *q.* 6, eam sustineri non posse, quia, cùm recitatur Officium notabiliter brevius, tum illud non impletur neque in ejus forma, neque in substantia æquivalenti; juxta secundam sententiam, quam mox afferemus.

Secunda igitur sententia, quam tuentur *Bon. q.* 3 *p.* 1 *n.* 18 *cum Suar. et Fill. Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 4 *et* 5 (quem malè citant *Salm.* pro prima sententia) *Anacl. p.* 190 *n.* 61 et probabilem putant *Pal. D.* 2 *p.* 2 *n.* 17 *ac Holzm. p.* 445 *v. Sed petes*, tenent, non peccare graviter, qui mutat officium in æquale vel ferè æquale. Ratio, quia, ùt dicitur in *l. Fin. ff. Mandati:*

Forma reipsa servatur, si per æquivalens id fiat. Hinc dicunt AA citati, quod Pontifex in assignanda forma specifica pro recitatione Breviarii potiùs respexerit ad quantitatem tamquam formam substantialem, quàm ad qualitatem Officii, quæ est forma accidentalis, sive modus recitandi. Dicitur non *peccare graviter;* nam mutans Officium, adhuc in æquale, sine causa, nequit excusari a veniali. Causa autem excusans potest esse, v. g. necessitas studendi, concionandi, docendi itinerandi, ùt dicunt *Viva qu.* 3 *art.* 3 *n.* 4 *et Sanch. Nav. ac Tamb. apud Croix l.* 4 *n.* 1252.

Tertia sententia, quam tenent *Palaus D.* 2 *p.* 2 *n.* 18 *Conc. t.* 2 *pag.* 480 *n.* 11 *Tour. pag.* 629 *Holz. pag.* 444 *n.* 466 *Salm. cap.* 3 *n.* 20 *cum Reg. Suar. Bell. Garc. Trull. Rodr. Fill. Led. Machad.* etc. docet, esse mortale Officium mutare, etiam in æquale, etsi semel. Ratio, quia S. Pius V. in sua Bulla, *A nobis*, præcepit, ut Officium recitaretur in specie, et in inviduo sub forma uniquique diei assignata, dum dixit : *Hoc nostrum Breviarium præcipimus observare quoscumque, qui Horas Canonicas dicere debent, dicendum ex hujus Romani Breviarii præscripto, et ratione omninò teneri; neminemque nisi hac sola forma satisfacere.* Unde dicunt Auctores hujus sententiæ, præceptum Officii non esse de recitando in genere, sed secundùm formam præscriptam, nimirum tàli die, de tali Sancto, de tali Dominica etc. quod ad substantiam pertinet.

Quarta demùm sententia, quam tenent *Sporer p.* 78 *n.* 624. *Ronc. c.* 5 *q.* 6. *Viva q.* 1 *ar.* 2 *n.* 4. *Elbel p.* 556 *n.* 433. *Tamb. c.* 5 § 2 *n.* 20, et probabilem putant *Lay. c.* 5 *n.* 4 *cum aliis apud Sal. n.* 21. docet, peccare graviter, qui frequenter Officium mutat; venialiter verò qui mutat raró, puta ter vel quater in anno; modò mutatio non fiat in Officium brevius, atque sine causa: nam ex aliqua rationabili causa, nempe studii, itineris, infirmæ valetudinis, magnæ defatigationis, vel specialis devotionis erga aliquem Sanctum, nec etiam erit veniale, ùt dicunt *Viva l. c. et Nav. Card. ac Tamb. ap. Croix l.* 4 *n.* 1251. Rationem autem, cur

frequens mutatio Officii sit mortale, alii dicunt esse, quia talis mutatio videtur virtualis contemptus Ritûs Officii. Sed hæc ratio non convincit; nam veriùs negatur cum *D. Thom.* 2 2 *q.* 186 *art.* 9 *n.* 3 (quem sequuntur *Sanch. Dec. l.* 1 *c.* 5 *n.* 8 *et alii*) quod frequentia transgressionum involvat contemptum legis; sic enim ait S. Doctor: *Dicendum, quod tunc.... aliquis.... transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis vel regulæ, et ex hoc procedit ad faciendum contrà legem....quando autem è converso propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis...., non peccat ex contemptu....; etiamsi frequenter.... peccatum iteret.* Ratio aptior est, quia ipsa frequens Officii mutatio (ùt ait *Lay.*) evaderet gràvis perversio ordinis; nam, licet quælibet variatio, seorsim sumpta, sit venialis ratione parvitatis materiæ, omnes tamen intra annum coalescunt, et graviter perturbant ordinem Breviarii præceptum pro totius anni Officiis, quæ simul sumptæ unum complexum faciant. Ex his sententiis (ùt meum proferam judicium) prima, pace tantorum DD, qui eam tuentur, vix (ùt dixi) sustineri potest; secunda et tertia satis probabiles videntur, sed quartam æquiorem puto.

Sed juxta omnes præfatas sententias, probabiliter excusant a mutatione Officii sequentes causæ, videlicet. I. Si aliò pergis, potes recitare officium illius loci, ùt dicunt *Lay. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 3. *Holz. p.* 445 *n.* 66 *v. Diximus*, *cum Stoz et Bon. ac Tamb. apud Croix l.* 4 *n.* 1253. Excipit verò *Holzm. cum Pal. Tamb. Cherub.* Religiosos, quia isti tenentur ad Breviarium sui Ordinis ex vi professionis, cujus vinculo obligantur, quòcumque ierint. Probabiliter autem dicit *Croix n.* 1244 cum *Suar. Quintan. et Gobat.* quod, si sis alicubi tamquam advena, possis recitare Officia tuæ patriæ. Additque *Gob. ibid*, quod, si mutes domicilium, possis compensare Officia omissa in priori loco. II. Cappellanus potest illi se confirmare in Officio, *Holzm. l. c. cum communi* ex Decr. S. C. Rituum ann. 1605. Idque

magis firmatur ex *Clement. Dignum, de Cel. Miss.* ubi Commensalibus et Domesticis Cardinalium, et Episcoporum indulgetur, ut utantur Officio et Breviario, quo hi utuntur. Idem dicitur de Capellano Monialium, qui, cùm possit legere Missam de Sancto Ordinis, ita etiam potest de eo dicere Officium; Rubrica enim monet, ut Officium cum Missa concordet. *Holzm. l. c. et Croix n.* 1254. *cum Gob. Stoz. Tamb. Quintanad.* Idem probabiliter dicit *Laym. l. c. et Gobat.* apud *Croix n.* 1253. de eo, qui obit exercitia apud Religiosos. III. Beneficiatus potest recitare sub ritu primæ classis cum octava Officium sui Tituli, ùt *Lugo Resp. Mor. l.* 5 *Dub.* 8 *n.* 10 *et Holzm. l. cit. cum Tamb. Gob. Clericato*, etc. Beneficiarius autem, qui habet duo Beneficia, debet recitare Officium loci, ubi residet; *Conc. p.* 392 *n.* 10. IV, Si recites cum socio, cujus ritui potes te conformare ex causa, ùt dicunt alii; sed etiam sine causa, ùt sentiunt *Viva q.* 3 *art.* 2 *n.* 8 *cum Quintanad. et Henr. Ronc. c.* 5 *qu.* 5 *p.* 155 *cum Portell, ac Dian. p.* 2 *tr.* 12 *R.* 35. Et hoc satis probabile mihi videtur, modò Officium permutetur in æquale, vel quasi, nam juxta secundam sententiam circa permutationem Officii, quam supra probabilem diximus; quælibet rationabilis causa sufficit ad mutandum officium in æquale; satis autem rationabilis causa hìc ipsa societas videtur, dum Clemens Rom. *l.* 4 *Cons. c.* 34 (*apud Bon. p.* 2 § 1 *n.* 7) admonet fideles, ut *saltem duo, vel tres orent*, juxta illud *Matt.* 18 *v.* 20. *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo. ibi sum in medio eorum.*

Quæriter IV. An possis te conformare Clerico privilegiato in Officio breviori? Absolutè negat *P. Conc. p.* 393 *n.* 12 Affirmant verò, adhuc nullâ accedente causa, *Ronc. l. c. Stoz. apud Holzm. p.* 445 *v. Diximus. Diana p.* 2 *tr.* 12 *R.* 35 *cum Portell. Tamb. dict. n.* 27 *cum Henr, et aliis;* item *Trull. Rodriq. et Leand. apud Conc. loc. cit.* Ratio istorum, quia in correlativis est habenda ratio; unde privilegium unius extenditur ad alium, ex *l. fin. de Acceptis.* Præterea, cùm quisque licitè possit in Officio socium adhibere,

si non posset Officium illud brevius cum socio recitare videretur privilegium aliquo modo juri suo derogare. Alii autem dicunt, ùt *Croix n.* 1256 *Holzm. l. cit. Sporer p.* 79 *n.* 123 *et Gob. de Hor. Can. n.* 911. tunc posse socium conformari privilegiato saltem semel vel iterum, quando iste ob aliquam rationabilem causam, puta infirmitatem debilitatem visûs, et similem. difficulter posset suo privilegio uti, nisi juvetur a socio. Verumtamen harum opinionum neutra mihi satisfacit; ratio enim correlativorum, ùt supra, non convincit, cùm ipsa quidem valeat pro correlativis necessariis, ùt sunt viri et uxores, non verò pro voluntariis, nimirum pro sociis, qui pro suo libitu socii evadunt; Ratio autem sola infirmitatis, seu difficultatis privilegiati in recitando non videtur sufficiens, ut possit excusare socium ad officium permutandum in aliud notabiliter brevius.

Quæritur V. An, qui hodiè ex errore recitavit de Sancto omisso proprio illius diei, possit aliâ die de Officio prætermisso recitare? Dicunt *Pelliz. tr.* 5 *c.* 8 *n.* 74. *Quintanad v. sing.* 9 *n.* 3 *et Salm. cap.* 3 *n.* 21. eum meliùs facere se conformando communi ritui Ecclesiæ, sed probabiliter posse etiam recitare de Officio omisso. Attamen *Lugo Respons. moral. L.* 5 *dub.* 8 *n.* 2 *et Villal. p.* 1 *tr.* 22 *n.* 3. *cum Busemb. ùt suprà*, tenent, omnino recitandum Officium diei currentis. Ratio, quia Ecclesia tum solùm præscribit, ut Officium transferatur, cùm est impeditum Dominicâ, vel Officio majori. Hæc quidem sententia est probabilior, sed prima non videtur improbabilis, *cum Felice Potestate p.* 53 *n.* 448 *et Tamb. c.* 5 § 2 *n.* 29. Ratio, quia, sicut ritè transfertur Officium de Sancto ob impedimentum diei ad alium diem non impeditum, ita videtur rationabiliter posse Officium transferri ob impedimentum morale, quale censetur error, vel ignorantia, ne Sanctus illo anno suo honore privetur.

Si autem advertas, te errâsse postquam multùm processeris in Officio indebito, puta, si dixeris Matutinum; tunc potes vel prosequi, vel reliquum recitare

de Officio debito, ùt dicunt *Less. l.* 2. *c.* 37 *n.* 77. *Renc. p.* 155 *qu.* 6 *et Salm. c.* 3 *n.* 21. *cum Vill. Quintan. Trull.* etc. Sed puto cum *Croix l.* 4 *n.* 1255. *et Tamb. d.* §. 2 *n.* 31. meliùs esse recitare de proprio, ne errorem prosequaris.

Si verò oblitus es aliquam partem Horæ, sufficit illam recitare, quin aliud repetas, ùt rectè dicit *Croix lib.* 4 *n.* 1311. *cum Nav. Vasq. Sanch. Bon. Fill. Abelly*, etc. Secùs tamen probabiliùs censent *Armilla*, *et alii ib.* (contra *Vasq.* totam Horam esse repetendam, si omiseris partem notabilem ex culpa, quia est obligatio (saltem sub levi) ut orationem continuatam secundùm ritum præscriptum facias; sed vide *infr. n.* 168.

« II. *Pronuntiatio vocalis* exterior; ea enim est de 162
» substantia præcepti. Et, si quidem cum socio legis
» (quod rectè fit, et est conforme primæ institutioni
» Ecclesiæ, ac publico orandi ritui, estque licitum,
» etiàmsi is ad horas non obligetur, nec interiùs attendat, *Bonac. qu.* 3 *p.* 2. § 1.), ea pronuntiatio adhibenda est, ùt ab eo audiri possis, eumque audire vicissim. *Sa*, tamen v. *Horæ*, putat satisfieri, etsi quædam non percipias, quæ à socio dicuntur: neque ideo aliquid scrupulosè repetendum esse. Si verò solus legas, ità legendas esse horas, ut audire ipsum possis, docent *Regin. et Suar.* Sed probabilè est id non requiri, cùm Ecclesia id non præcipiat, ùt docent *Azor. p.* 1 *l.* 10 *c.* 11 *q.* 4. *Bonac. et Dian. res.* 11 admittitque *Fill. tr.* 23 *c.* 3 *n.* 117 pro scrupulosis. Si plures duobus recitent Officium simùl, non debet unus unum, alter alterum, tertius tertium versum recitare, sed alternatim, facto duplici tantum choro, sive plures sint ex una parte, sivè pauciores, quia sic habet usus, et praxis Ecclesiæ: secùs est de lectionibus, quarum primus primam, secundus secundam, tertius tertiam recitat; imo alicubi consuetudo permittit, ut omnes ab uno recitentur, aliis audientibus. *Bon. dist.* 1 *qu.* 5 *part.* 2 § 1 ex *Suar. Azor. et Layman*, addens, etiàm satisfacere

» eum, qui lectiones, vel orationes, vel capitula,
» vel responsoria tantùm audit, et non recitat. V.
» *Bonac. l. cit. Trull. d.* 16 *num.* 17. »

Communis est sententia, ùt tradunt cum *Busemb.* mox supra *Salm. c.* 3 *n.* 6. *cum Suar. Pell. et Croix l.* 4 *n.* 1298. *cum Bonac. Fill. Reg. Stoz, Tamb.* etc. benè satisfacere, qui audit à socio Lectiones, Responsoria, Capitula, et Orationes, ac Antiphonas, ùt benè addit *Croix l. c. cum AA. citatis.* Et probabiliter sentiunt *Pelliz. et Anton. à Spir. S. apud Salm. l. cit.* (contra *Croix loc. ùt supra, cum Gob. et Dian. ac Mazz. t.* 1. *p.* 302.) adhuc satisfacere eum, qui solus dicit Psalmos, et Lectiones audit; vel qui partem Psalmorum dicit solus, et partem cum socio, quia satis communicat huic parti, quam audit, et cui ex recepto usu jam satisfit per auditum.

163 Quæritur autem I. An recitans Officium debeat se audire, ut satisfaciat? Affirmant *Pal. p.* 3 *n.* 6 *Suar. l.* 4 *de Rel. c.* 7 *n.* 6 item *Pelliz, Reg. et Ant. à Spir. S. apud Salm. c.* 3 *n.* 5. Quia (ùt dicunt) ad hoc, ut oratio sit vocalis, debet voce proferri; verba autem, quæ tantùm inter dentes modulantur, non sunt vox, sed potiùs inchoatio vocis. Sed satis probabiliter dicunt, eum satisfacere *Lay. c.* 5 *n.* 8. *Az. p.* 1 *l.* 10 *c.* 11 *q.* 4. *Spor. p.* 76 *n.* 110. *Tourn. t.* 1 *p.* 644. *Diana* 7 *p. tr.* 11 *R.* 16. *Salm. c.* 3 *n.* 5 *cum Rodr. Trull. Leand. etc* et idem docet doctissimus *Sylvius* (*in Res. v. Horæ n.* 3), cujus doctrinam noster SS. P. Benedict. XIV. in multis locis suarum Bullarum magni æstimat; hic Auctor sic suam sententiam profert, et probat; *Sufficit etiam si te non audias, quia nullo jure probatur, recitantem Horas teneri ad se audiendum, cùm præceptum obliget ad dicendum, non ad audiendum Horas.* Quòd autem sic recitans jam vocaliter oret, hanc rationem subdit: *Quia oratio potest ore, et voce fieri etiamsi non audiatur ab ipso recitante, et ex se sit sonus quidam formatus ex allisione aëris ad dentes et labia.* Ratio igitur est, quia ad satisfaciendum Horis non præcipitur auditio, sed tantùm recitatio sivè pro-

nuntiatio verborum, quæ dicitur vocalis; ut autem pronuntiatio hæc vocalis dicatur, et à mentali distinguatur, non certè requiritur elatio sivè formatio vocis, aliàs non satisfaceret qui recitaret absque vocis sonitu, sed sufficit, quod formetur aliquis sonitus verborum, licet modicus et vix sensibilis sit (recitando *à fiato*, ut vulgò dicitur), prout communiter recitant qui privatim Officium persolvunt, et sicut dicenda sunt secreta Missæ. Hic autem levis sonitus, quandò verba proferunt (ùt benè ait *Sylvius*) ex se semper fit, cùm prolatio non possit fieri, quin per linguam et labia fiat aëris compressio, ex qua necessariò aliqualis sonitus formatur. Per accidens verò se habet, quod sonitus ille audiatur, vel non.

An autem satisfaciant Choro, qui submissè recitant Psalmos, alteram partem audiendo? Loquendo de Choro in generali, probabiliter satisfaciunt, ùt docent *Suarez t.* 2 *l.* 4 *c.* 12 *n.* 8. *Sanchez Cons. t.* 2 *l* 7 *c.* 2 *dub.* 14 *n.* 2. *Less. l.* 2 *c.* 39 *n.* 184. *Soto de Just. l.* 10 *q.* 5 *art.* 4 *Bonac. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2. §. 1 *n.* 16. *et Salm. c.* 1 *n.* 25. *cum Fill. Arag. Tull. Villal. Philib. etc.* Ratio, quia non requiritur, ut recitantes in uno Choro audiant voces omnium recitantium in altero (quod supponitur ùt certum in *Quæst. II. seq. in fin.*), cùm una pars unum corpus cum altera constituat, et invicem communicent. Secùs verò dicendum de Canonicis, qui, si non canunt, amittunt tam distributiones, quàm fructus Præbendæ, juxta dicta *l.* 3 *n.* 675. *v. Dub.* 4.

Quæritur II. An, si recites Officium in Choro, vel cum sociis, tenearis repetere ea, quæ non satis percipis; Communiter omnes dicunt, quod, si propter strepitum aliorum non audis, benè satisfacias Officio; dubium est, an satisfacias, si non audis propter culpam Chori, vel socii? *Prima* sententia negat, eamque tenent *Bon. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 § 1 *n.* 9. *Croix l.* 4 *n.* 1294 *et Pal. D.* 3 *p.* 4 *n.* 6 qui ait, te lucrari quidem distributiones Chori, sed teneri ad repetendum; modò (ùt dicit *Bonac.*) pars non audita sit notabilis, secùs si

modica. Ratio, quia audiens non potest communicare iis, quae non percipit. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *Sporer to.* 3 *n.* 107. *Sabinus in sua Luce Mor. p.* 2 *tr.* 54 *n.* 26 *Tamb. l.* 2 *c.* 5 §. 4. *n.* 12. *Felix Pot. tom.* 1 *qu.* 2 *c.* 3 *n.* 444. *et Salm. c.* 1 *n.* 24. *cum Trull. Dian. Pasq. et Pelliz.* item *Sa*, *et Major apud Laym. c.* 5 *n.* 8. qui non reprobant, et probabilem putat *Elbel p.* 558 *n.* 447. *cum Pelliz. et Gob.* Idem censent *Ronc. p.* 155 *q.* 8, *et Trull.* loquens de recitatione in Choro. Hi censent, benè te satisfacere, si attendis quantùm potes, et ob defectum Chori, vel socii non percipis, quae dicunt. Favet non parùm *S. Anton.* qui 2 *p. tit.* 9 *c.* 12 sic docet: *Si quis lectionem vel aliud, quod in Choro legitur, non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, dummodò conetur intelligere, saltem verba.* Ratio, quia tunc per societatem ipsam, et simul per illam tuam applicationem censeris, moraliter communicare orationi, dum intendis Deo exhibere omnes laudes, et preces, quas Chorus vel socius profert. Haecque opinio videtur satis probabilis; praeceptum enim hoc Officii ex benignitate Ecclesiae benignè est interpretandum; tum è converso valdè erit anxietatibus obnoxium, quòd socii in officio semper solliciti esse debeant, ad quamnam quantitatem pervenerit omissio auditûs, ut teneantur vel non repetere. Certum est autem cum *Holz. p.* 449. *et Ron. d. q.* 8, *cum Azor. et Reg.* quod non oporteat in Choro audire omnes, sed sufficiat unum audire, et sufficiat audire in confuso saltem partem alterius Chori, licet distinctè nequeas audire, ùt *Salm. d. n.* 24. qui testantur, hoc docere ferè DD. omnes. Sic pariter est certum, ùt docet Innoc. IV. *c.* 9 *de Celeb. Miss.* quòd, *si in Choro omittas aliquod dicere verbum* (intellige non ultrò), *non pecces, Chorus enim supplet.*

Quaeritur III. An satisfaciat Officio surdus, qui ex obligatione Choro assistit, et suam recitat partem? Affirmant *Suar. t.* 4 *de Rel. c.* 28 *n.* 18. *Escob. de Hor. Can. q.* 4 *n.* 6. *Ronc. c.* 5 *q.* 8. *et Sa, ac Recafull. apud Dianam p.* 9 *tract.* 9. *R.* 28, qui probabile putat. Ra-

tio, quia hic ex una parte tenetur Choro assistere, ex alia autem non stat per ipsum, quin audiat; unde sufficit, quòd præstet assistentiam, quam potest, partem suam recitando; conditio enim, quam aliquis ponere tenetur, censetur impleri, quando per eum non deest, quominùs impleatur; et durum est talem ad duplex officium obligare. Magis tamen mihi placet sententia opposita cum *Pal. D.* 3 *p.* 4 *n.* 6. *Sanch. c.* 1 *d.* 13. *Salm. c.* 3 *n.* 5. *et Elbel n.* 448. qui dicunt, surdum lucrari quidem distributiones, sed teneri ad repetendum non audita. Nec verum est, quod ille sic obligandus sit ad duplex Officium, nam tenetur tantùm ad supplendam partem non auditam. Ultra quàm benè potest eodem tempore satisfacere, submissè dicendo partem alterius Chori. Secus verò dicunt *Salm. l. c.* 1. *n.* 24. *Elbel l. c. Tamb. c.* 5 §. 4 *n.* 13 *cum Suar.* de surdastro, qui possit aliquoties audire, et præstet attentionem, quam potest. Et hoc probabile est, saltem si advertat in Breviario, quæ in confuso audit, ità ut benè percipiat quæ dicuntur.

« III. *Pronuntiatio integra*, sine syncopa, et ab- 164
» breviatione verborum, et syllabarum, absque præ-
» cipitantia, *Bonac. dist.* 1 *q.* 3 *p.* 2 §. 1. Ex hoc ta-
» men defectu in publico faciliùs peccari potest
» mortaliter, ratione scandali, et severioris præcepti
» Ecclesiæ, quàm in privato. *Az. et Fil. t.* 2 *l.* 23 *n.* 208
» 209. *Escob. Dian. part.* 2 *tr.* 12 *Res.* 23. ubi addit
» 1. Eum, qui cum tali, qui ultimas syllabas abscin-
» dit, recitat Officium, satisfacere suo Officio, nec
» teneri repetere. Quando in cantu, propter nimiam
» celeritatem, et abscissionem syllabarum (vel aliâ
» de causa) audientes non possunt verba percipere,
» et attendere, ordinariè tantùm esse peccatum ve-
» niale, neque obligari ad iteratam recitationem Offi-
» cii; nisi adsit contemptus, vel grave scandalum, seu
» notabilis corruptio, et deformatio verborum, in toto
» cantu. V. *Dian. lib.* 4 *Syl. et Trul. dist.* 15 *n.* 4 ubi ex
» *Nav. Azor. Less. et Palao*, negant satisfacere eos,
» qui cum sociis recitant ità festinanter, ut, nondum

» expletis à socio versiculis, ipsi incipiant; quia pars, » quæ anticipatur, non communicatur cum socio, » qui eam audire nequit. Excusant autem ex *Nav.*, » *Sa*, *et Suar.* surdum, qui alios in Choro canentes » non intelligit, nec sequi potest. »

Peccas tantùm venialiter, si syllabas ità mutiles, vel syncopes, ut verborum sensus non corrumpatur, vel si mutiles in parva quantitate: imò nullo modo peccas, si hoc facias involuntarie ob inadvertentiam, vel balbutiem, vel inveteratam consuetudinem, quæ difficulter vinci possit. E converso non excusaris à mortali, si mutilatio esset magna, et sensus notabiliter variaretur. Ità communiter *Lessius lib.* 2 *c.* 37 *n.* 52. *Palaus D.* 2 *p.* 4 *n.* 2. *Laym. c.* 5 *n.* 8. *Anacl. p.* 197 *n.* 50. *Sporer p.* 75 *n.* 103. *Croix l.* 4 *n.* 1302. *Salm. c.* 3 *n.* 2. *cum Trull. Pelliz. et Viva q.* 3 *art.* 2 *n.* 4. *cum Azor. Fill.* etc. quo casu teneris utique compensare partem, in qua sensus est corruptus, recitando quantitatem æquivalentem, ùt benè ajunt *Mazzotta t.* 1 *p.* 302. *et Croix n.* 1303. Et hoc etiàmsi involuntarie hoc feceris. Cæterùm probabiliter dicunt communissimè *Palaus l. c. Sporer n.* 102. (qui dicit hoc omnes fateri) *Anacl. l. cit. et Croix n.* 1302. *cum Suar. Garcia, et Gobat*, ac probabile putant *Salm. d. n.* 2. *in fin. cum Fil. Vil. et Leand.* quod satis impleas obligationem Officii, etiàmsi verba notabiliter mutiles, quando servatur aliqua significatio verborum.

Hinc probabile est, quòd nec tenearis repetere, si recites cum socio, qui obtruncat syllabas, sed ità ut sensus notabiliter non mutetur, ùt ait *Viva l. c.* Qui benè addit, te non tenêri ad repetendum, nisi tibi constet, socium notabilem partem omisisse, quia præsumptio stat pro debita recitatione. Putarem tamen, te non excusari à veniali, si ultrò recitas cum tali socio mutilante, nisi adsit aliqua causa, nimirùm si inviteris à Superiore, vel personâ valdè gravi, aut simili causâ. Certum autem est, non satisfacere eos, qui alternatim recitando non expectant, donec versus absolvantur, si hoc fiat in magna quantitate; vide *AA. apud Bus.*

« IV. *Pronuntiatio continuata* unius horæ : si autem 166
» interruptio notabili tempore sine causa fiat, erit
» tamen veniale tantùm, ut ajunt *Fern. Laym. et*
» *Less. d.* 10 quià singuli Psalmi suam completam
» significationem habent. Si justa ex causa fiat, nulla
» culpa erit, nec repetenda priora; quod verum est,
» etiàmsi animo repetendi interrupisses : consilii ta-
» men est, si interruptio longa esset, repetere ab initio
» Psalmi, vel Nocturni : imò probabile est, Noctur-
» nos singulos separàtim, saltem intrà trium horarum
» spatium dici posse (quod certum videtur, si justa
» causa concurrat); quia secundùm quosdam anti-
» quitùs ità fiebat, ùt docet *Vill. t.* 23. *c.* 6. *et Bon.*
» *q.* 5 *p.* 3. *Escob. etc.* * (*Idem tenent Salm. d. n.* 5
» *sine dubitatione*). * Addit *Quintanad. t.* 9 *sess.* 3
» lectiones, sivè tres sint, sivè novem, posse absque
» culpa gravi, sine causa, et cum hac, absque ulla
» culpa dividi à psalmodia ejusdem Matutini. Divi-
» sio autem Matutini à Laudibus non dicit interrup-
» tionem Officii : undè privatim fieri potest sine cau-
» sa. *Dian. p.* 5 *tract* 14. *Res.* 48. ex *Bonac. Fill.*
» *Sanch.* etc. Item *Trull. l.* 1 *c.* 7 *d.* 11. » 167

Commune est, quod Matutinum possit à Laudibus separari sine ulla causa, ùt *Salm. c.* 3 *n.* 4. *Bon. p.* 3 *n.* 11. *Conc. p.* 368. *cum Suar. Sanch. Nav. Fill. etc. Croix l.* 4 *n.* 1305. *cum Less. et Abelly.* Sed cùm separantur, debet adjici *Pater noster*, ùt benè ait *Croix* ex Rubrica, quæ præcipit, ùt dicatur *Pater* post quamcumque Horam, quandò terminatur Officium. An autem addenda sit etiàm Oratio ? Affirmant *Nav. Bon. Gav. etc. ap. Croix ibid.* qui probabile putat, cum probabile sit, Matutinum et Laudes esse duas Horas : et colligunt ex *Rubr. tit.* 31 *n.* 4. ubi præscribitur, quod, *Te Deum* dicto, *statim inchoentur Laudes, præterquam in nocte Nativitatis Domini, quia tunc dicitur Oratio, posteà celebratur Missa, etc.* Negant verò etiàm probabiliter *Salm. c.* 3 *n.* 4. *cum Sanch. et Azor. Viva q.* 3 *art.* 9 *n.* 5. *Mazzot. t.* 1 *p.* 303. *et Croix n.* 1305. *cum Pelliz. Stoz. Gob. etc.* quia probabile

est, Matutinum et Laudes unam esse Horam. Illud autem, quod præcipitur in *Rubr. cit.*, currit tantùm pro Officio illius noctis. An verò possint Nocturni ab invicem separari? Negant *Thom. apud Tourn. t.* 1 *p.* 535 *q.* 5. Sed affirmant probabiliter *Bus. Bon. p.* 3 *n.* 13. *Sal. c.* 3 *n.* 4. *cum Pell. Fill. et Viva l. c.* saltem, ùt ajunt *Bus. et Viva*, si quilibet Nocturnus non distat ab alio plusquam tribus horis, juxtà ritum antiquum, ùt refert *D. Thomas*, idemque tenet *D. Thom. Henr. à S. Ign. Durand. etc. apud Tourn. l. c.* qui ait, tutius esse oppositum, sed non reprehendendos, qui ob justam necessitatem dividunt Nocturnos.

168 Quæritur autem, an, si in eadem Hora, vel Psalmo magna fiat interruptio, tota Hora sit repetenda? Affirmant *Vasq. Nav. Suar. Covar. etc. apud Croix l.* 4 *n.* 1306. quia tollitur tunc unitas præscripta; Negant verò probabiliùs et communiùs *Palaus D.* 2 *p.* 3 *n.* 3. *Bon. q.* 3 *p.* 2 §. 1 *n.* 27. *Less. c.* 37 *n.* 57 *c.* 2 *dub.* 19. *Laym. c.* 1 *n.* 6. *Salm. c.* 3 *n.* 3. *cum Vill. Pell. Mach. et Croix l. c. cum Sporer, Barb. Tamb. Arriaga, Quintan. Tann., Diana, et aliis.* Ratio, quia singuli Psalmi et singuli versus completam habent significationem, et satis uniuntur vel per intentionem continuandi, vel per ipsam recitationem adjunctam. Hinc dicunt ibi *Tamb. Gob. Stoz. ap Croix ib.* posse eum, qui hodiè incepit Matutinum, illud complere in crastino sine peccato gravi, etsi differat sine causa.

Causæ autem justæ interrumpendi Officium sunt (ùt dicunt *Croix l.* 4 *n.* 1307. *Anacl. p.* 197 *n.* 54. *et Salm. c.* 3 *n.* 4. *cum Nav. Vill. etc.*) quælibet utilitas propria, vel aliena, quæ incommodè differretur, item urbanitas, aut devotio, ùt dicere Missam, exequi mandata Superiorum, si excipias Confessionem alicujus, qui non libenter expectaret, si velis aliquid agere, aut notare, ut tollas distractionem, sivè sollicitudinem, ne obliviscaris; modò (ùt benè advertit *Gobatus*) hoc non fiat frequenter. Licitè etiàm potest intermitti aliqua brevis oratio inter orandum, vel affectus, ùt dicunt *Anacl. ac Gob. etc. ap. Croix.*

» 5. Ne invertatur *Ordo* Horarum absque justa cau- 169
» sa : quod si tamen fiat, erit tantùm veniale : quia
» ordo iste (saltem extrà Chorum) non est sub præ-
» cepto, nisi secundariò, et tamquàm circumstantia
» minoris momenti. Quòd si autem per inadverten-
» tiam, vel ex justa causa mutes, verbi gratiâ, ùt
» amico, vel ægro, qui tecum legere cupit, satisfa-
» cias, nullum erit peccatum : vel si in Choro dican-
» tur posteriores Horæ, cùm tu necdum dixeris prio-
» res, vel si inter orandum advertas, te aliquid omi-
» sisse, vel priorem Horam nondum dixisse; perges
» enim, et supplebis in fine. Similiterque, si causa, vel
» necessitas instet Horas dicendi, potes dicere Lau-
» des, dilatis lectionibus, vel aliquo simili; quod ad
» manus non est. Vide *Bonac. q.* 3 *p.* 4. »

Justæ igitùr causæ invertendi ordinem recitationis 170 probabiliter sunt I. Si inviteris ab amico ad recitandum cum ipso, ùt *Anacl. p.* 197 *n.* 57. ac *Suar. Pal. Bon. Pelliz. Bassæus, et Stoz. ap Croix l.* 4 *n.* 1309. II. Si non habeas promptè Breviarium, nec possis commodè expectare, ùt *Palaus, Gob. et Tamb. ib.* III. Si verò venias ad Chorum, Officio jam incepto, ùt *Sanch. Laym. et Gob. ib. ac Anacl. l. c.* Et sic etiàm excusat à veniali quælibet rationabilis causa, ùt *Conc. p.* 485. *n.* 5. *Sal. c.* 3 *n.* 8 *cum Suar. Pal. Trull. Reg. etc.* Et idem dicendum, si in eadem Hora invertatur ordo, *Sal. n.* 10. *cum Suar. et Bon.*

Docet autem communis sententia, quòd inversio ordinis non sit mortale, ùt testantur *Salm. c.* 3 *n.* 8. *et Conc. p.* 485 *n.* 5. Ordo enim Officii non cadit sub præcepto. Dicit verò *Conc. ib. cum Vasq.* (contra *Salm. l. c.*) non excusari à culpa gravi, qui frequenter ordinem inverteret, quia hæc frequens inversio videtur gravis inordinatio, juxta dictà *n.* 161 *v. Quarta p.* 38. Sed probabiliùs hoc videtur negandum, cùm sit communis sententia, ùt asserit ipse *Concina*, præfatum ordinem non cadere sub præcepto, proùt aliàs cadit recitatio Officii currentis quolibet die, ùt dictum est *l. c.*

171 Quæritur verò, an in Choro sit gravis obligatio recitandi Officium ordine debito, et statis horis? Affirmant *Conc. t. 2 p. 382 n. 15. et Salm. c. 1 n. 11. cum Suar. Azor. Sot. Pall. Fill. Vill. Reg. et Tamb.* Modò anticipatio, vel postpositio sit notabilis, et desit aliqua legitima causa excusans. Ratio, tum quia Canones pluries repetunt, Horas recitandas esse statutis horis et temporibus, tum quia talis inversio gravem involvit deformitatem. Negant verò *Caj. v. Horæ, Laym. l. 8. tr. 1 c. 3 n. 6. Sanch. Cons. t. 2 l. 7 c. 2 dub. 42 n. 3. Bon. D. 1 q. 3 p. 3 n. 7. Gav. in Rubr. t. 2 c. 5 t. 6 n. 9. ac Trull. Tancr. Diana, etc. ap Salm. l. c. n. 10.* Ratio, quià hujusmodi circumstantia temporis, vel ordinis non pertinet ad substantiam præcepti, sed est quædam cæremonia accidentalis. Utraque est probabilis, sed hæc secunda videtur probabilior, eò quòd non constet de gravi præcepto super hac re imposito.

An sit licitum celebrare Missam antè recitationem Matutini? Probabiliùs est, esse tantùm veniale, si sit sine causa; *Concina t. 2 p. 490 n. 11.* cum aliis communissimè. Vide dicenda de *Sacrif. Missæ l. 6 n. 347.*

172 « 6. Ut, nisi justa causa excuset, dicantur *tempore* » *præfixo* à jure, vel consuetudine, quæ nunc obti- » nuit, ùt Matutinum, et Laudes, absoluto Com- » pletorio in Ecclesia, horâ circiter quartâ, et secun- » dùm *Bonac.* etiàm tertiâ dicantur : et hyeme qui- » dem, mediâ horâ antè solis occasum dici posse, » ait *Fill.* ex communi sententia, cùm etiàm Privile- » gium quibusdam concedatur, ùt hora antè occa- » sum dicant. Quod tamen non est signum, id sine » Privilegio fieri non posse, quia talia sæpè dantur » ad tollendos scrupulos, et dubia, quæ sequuntur » ex varietate opinionum. Juxtà eamdem sententiam » non peccabit, ait *Bonacina*, qui Primam, Tertiam, » Sextam, et Nonam duabus, vel tribus horis post » ortum Solis dicit; tum quia est moderata, et con- » sueta postpositio : tum quia tempus à jure præ- » scriptum magnam latitudinem, teste consuetudi-

» ne, habet: erit tamen veniale Matutinum sine causa ad vesperum differre, vel antè prandium sine causa Vesperas, et Completorium dicere: quia hæc est insueta inversio. In Quadragesima autem, Vesperæ legi possunt privatim post prandium, cùm rubrica Breviarii feriâ quartâ Cinerum non imponat præceptum. *Nav. Sanch. Trull. dist.* 18 *n.* 6.

» Dixi, *sine causa*: quia, si iter, aliave causa urgeat, secundùm *Cajet.* et alios, omnes Horæ manè dici possunt, usque ad Vesperas inclusivè. Denique ad vitandum mortale sufficit dici omnes à media nocte usque ad alteram mediam noctem; præterquamquod Matutinum pridiè possit anticipari. *(*Nota hic prop.* 35 *damnatam ab Alex. VII. dicentem: Unico Officio post quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, et crastino)*.* Quod si intrà dictum tempus quis Horas non dixerit, peccavit quidem, non tamen tenetur postmodum dicere; quia sunt onus affixum diei, etsi supplendo possit, secundùm quosdam, restitutionem subterfugere, eò quòd rependat æquale, *Molfes* 3 *t.* 2, item *Major. Palud. Ledesma, etc.* apud *Henriq. l.* 13 *c.* 13. *Bon. d.* 1 *q.* 5 *p.* 2 *n.* 5. ubi dicit, eam sententiam esse probabilem, citatque pro ea *Suar. et Fill.* sed malè, quia hi loquuntur tantùm de primo medio anno, vel spectato solo jure naturæ, et secluso jure positivo. Expressè autem eam sequitur *Quintan. t.* 8 *s.* 6. vocatque veriorem contrariam. Vide etiàm *Dian. p.* 2 *t.* 12 *res.* 24. * (*Sed huic opinioni non acquiesco. Vide dicta l.* 3 *n.* 667 *p.* 213, *ubi diximus, eum teneri ad restitutionem*) * »

Ut quis licitè possit anticipare vel postponere debitum tempus Horarum, sufficit quævis causa utilis, vel honesta; nimirùm concio paranda, vel audienda, periculum supervenientis occupationis sivè laboris, major devotio sivè quiës, tempus aptius ad studendum, et simile. Ità communiter *P. Conc. t.* 2 *p.* 487 *n.* 3, *Anac. p.* 200 *n.* 72, *Croix l.* 4 *n.* 1313. *Less. l.* 2 173

c. 37 n. 79. qui admittit etiam pro causa justa amicorum interpellationem. Meritò tamen ait *Conc. l. c.* non sufficere ad excusandum solam majorem commoditatem, sine alio motivo honesto, contra *Pellizarium*, qui pro se citat *Sanch.*, sed non benè; nam *Sanch. Cons. l. 7 c. 2 dub.* 36. *n.* 3., id admittit tantùm gratiâ studendi, ùt admittunt etiàm *Salm. c.* 3 *n.* 14.

Tempus Horarum incipit à puncto mediæ noctis antecedentis diei; et terminatur ad punctum mediæ noctis diei sequentis, *Conc. t.* 2 *p.* 486. *n.* 3. *Holz. t.* 1 *p.* 446. *vers. Dicitur* 6. et alii communiter. Horæ autem parvæ licitè recitantur à tempore auroræ usque ad meridiem, ùt *Salm. c.* 3 *n.* 13. *Tourn. t.* 1 *p.* 633. *v. Dicitur* 3. cum communi. Nona verò potest dici etiàm post meridiem, ut ait *Croix l.* 4 *n.* 1312. Imò juxtà alios etiàm Sexta, ùt asserit *Tournely*. Meritò tamen *Conc. p.* 487. *n.* 4. *et Salm. l. c. cum Nav.* rejiciunt opinionem *Molfesii*, *et aliorum* dicentium, posse Horas parvas recitari à Vesperis diei antecedentis; hoc enim nullibi est consuetudine receptum. Vesperæ autem dici possunt à meridie usque ad mediam noctem. *Holz. Tourn. et Croix ll. cc.*

174 Matutinum hodiè ex consuetudine jam præscriptâ benè potest recitari Vespere diei antecedentis, ità communiter *Salmantic. c.* 2 *n.* 13. *Croix l.* 4 *n.* 1314. cum *D. Thom. Quodl. lib.* 5 *ar.* 18 *ad* 1 ubi ait: *Quantùm ad ecclesiasticum Officium, et solemnitatem celebrandi, incipit dies à Vesperis: undè si aliquis post dictas Vesperas, et Completorium dicat Matutinas, jam hoc pertinet ad diem sequentem.* Juxtà ritum enim veteris legis, ad novam translatum, dies ecclesiasticus et omnia Festa à Vesperis incipiebant, ùt patet ex *Lev.* 23. 32. ubi: *A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.*

Hic quæritur I. an possint recitari Matutinum et Laudes horâ secundâ post meridiem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Sanch. Cons. l.* 7 *c.* 3 *d.* 37 *n.* 3. *Dian.* 4 *p. tr.* 4 *R.* 9 *et* 10 et probabilem putat *Tamb. l.* 2 *c.* 5 § 5 *n.* 3 ac probabilissimam vocant

Salm. c. 3 *n.* 15 *cum Trull. Quintan. Led. Leand. Anton. a Sp. S.* Ratio, quia (ùt dicunt) jam prædictâ horâ solent Vesperæ recitari; undè, cùm dies ecclesiasticus incipiat à primis Vesperis, pariter eo tempore Matutinum recitari potest. *Secunda* tamen sententia mihi verior (licet olim oppositæ adhæsi) negat, et hanc tenent *Conc. t.* 1 *p.* 487 *n.* 6. *Holzm. p.* 445 *n.* 476. *Tourn. t.* 1 *p.* 633 *et Croix l.* 4 *n.* 1314 *cum Pal. Fill. Comit. et Pell.* qui dicunt, non posse recitari Matutinum, nisi cum sol propior sit ad occasum, quàm ad meridiem. Ratio, quia Matutinum, adhùc juxtà hodiernam consuetudinem, non potest recitari, nisi horâ Vesperarum; hora autem Vesperarum, ùt communiter traditur, est illa, quæ subsequitur horam nonam, quæ est media intrà meridiem et occasum; estque diversa pro diversis temporibus; in æstate enim est hora quarta post meridiem, et in hieme non advenit, nisi ad minùs post duas horas cum quadrante à meridie. Ergò, nisi terminata sit hora nona, et incepta hora Vesperarum, non potest dici Matutinum. Nec obstat dicere, quod Vesperæ recitari soleant duabus horis post meridiem, ex quo fiat, ut jam inceptus sit posterus dies ecclesiasticus. Nam, etiàm posito, quod Vesperæ tali horâ soleant communiter dici (de quo adhùc dubito, et *Conc.* id penitùs negat), non rectè necessariò infertur, quod sit inceptus sequens dies ecclesiasticus; consuetudo enim potuit quidem introducere, ut illâ horâ sine culpa dicerentur Vesperæ; sicùt licitè recitantur in Quadragesima antè meridiem; sed non potuit introducere, ut hora nona sit vespertina. Id autem, quod contrarii supponunt, nempè quod consuetudo jam introduxerit, sequentem diem ecclesiasticum horâ secundâ post meridiem jam incipere, hoc probandum esset, cùm omne factum sit probandum: sed usque dum id non certè probatur, prævalet lex, quæ vetat recitari Matutinum, priusquàm incipiat dies ecclesiasticus, qui (ùt ipsi adversarii fatentur) non incipit nisi ab horâ Vesperarum.

Cæterùm impunè potest privatim recitari Matuti-

num juxtà Directorium Romanum, quod tradunt *Tourn. et Croix ll. cc.* Hinc Tabellæ nostrates dicunt sic posse privatim recitari Matutinum et Laudes, videl.

A die 1 Jan.......hora 21 1/4.
A die 1 Febr......hora 21.
A die 25 Febr......hora 20 3/4.
A die 17 Martii.....hora 20 1/2.
A die 11 April......hora 20 1/4.
A die 1 Maji.......hora 20.
A die 1 Junii......hora 19 3/4.
A die 13 Julii......hora 20.
A die 16 Aug.......hora 20 1/4.
A die 6 Sept.......hora 20 1/2.
A die 28 Sept.......hora 20 3/4.
A die 11 Octobr....hora 21.
A die 16 {Nov..... / Dec.....} hora 21 1/4.

Quæritur II. An Matutinum defunctorum possit pridiè recitari? Quòad recitationem in Choro publicam, omninò quidem negandum, ùt benè ait *P. Conc. t. 2 p.* 386 *n.* 22, et patebit ex infrà dicendis. Dubium fit quòad recitationem privatam. Adsunt duæ sententiæ. *Prima* negat, quam sequuntur *Holz. de Hor. Can. l.* 1 *p.* 450 *n.* 476 *et Cr. l.* 6 *p.* 2 *n.* 2066. licet ipse priùs *l.* 4 *n.* 1292. oppositum tenuerat. Citatur etiàm pro hac prima sententia *Gav. sed Gav. Sect.* 9 *c.* 2 *n.* 16. videtur loqui de sola recitatione in Choro, proùt loqui videtur Decretum mox afferendum. Hæc sententia nititur Decreto S. C. Rituum edito 1. Septemb. 1607 in quo (ut refert *Croix l.* 6 *p.* 2 *n.* 2055 *Decr. ibi n.* 33.) sic dicitur *Matutinum defunctorum pro generali eorum Commemoratione recitandum est manè die secunda Novembris, non verò pridiè vesperi. Secunda* tamen sententia satis probabilis, quam tenent *Tamb. Dec. l.* 2 *cap.* 5 § 5 *n.* 7 item *Leand. Stoz. etc. ap. Croix l.* 4 *n.* 1292. ac probabilem putat

Viva l. c. q. 3 *a.... n.* 2. affirmat; cùm enim Rubrica dicat: *Dicto Benedicamus Domino, absolutè incipit Matutinum defunctorum:* probabiliter infertur, quod, sicùt pridiè undique ex consuetudine permittitur, ut privatè recitetur Matutinum diei sequentis, ità etiàm Matutinum defunctorum. Ad Decretum autem oppositum non immeritò respondet *Tamburin.* illud intelligi tantùm pro Choro, cùm ibi S. C. prohibeat, ne pridiè Matutinum *cantetur*, quo verbo videtur prohiberi dumtaxat publica recitatio, non autem privata. Et reverà Decretum relatum, ùt habetur apud *Merati Consultorem S. C. Rit. in Addit. ad Gav. t.* 2 *p.* 651. *Decr. n.* 28. (diversè ab eo, quòd affert *Croix*, ùt suprà) sic loquitur: *Matutinum defunctorum pro generali eorum Commemoratione non debet cantari pridiè vesperi in festo omnium Sanctorum, sed recitari manè die secunda Novembris post Laudes diei*, 23 *Maii* 1603. Alterum simile Decretum habetur apud eumdem *Meratum l. cit. p.* 505 *n.* 7. prius editum die 23. Maji 1603 ubi pariter vetatur Matutinum *cantari.* Aliud simile affertur *Decr. n.* 220 ubi expressa fit mentio de Choro: *Matutinum diei Commemorationis omnium fidelium defunctorum non potest recitari in Choro in die festivitatis omnium Sanctorum post Completorium, sed servandæ sunt Rubricæ; die* 22 *Jan.* 1701. Certum est autem, Rubricas præcipere, ut in Choro manè ipsius diei recitetur Matutinum, non autem vesperi diei antecedentis.

Quæritur III. An autem is, qui recitat vesperi Matutinum cum Laudibus, possit etiàm recitare Litanias? Affirmant *Gavantus Sect.* 6 *c.* 16 *n.* 6 *et Arnand. ac Lohn. ap. Croix l.* 4 *n.* 1292; et hanc sententiam olim tenuit *Gobatus tr.* 5 *n.* 615. Ratio, quia Rubrica conjungit Litanias cum Laudibus, in quibus ideò omittitur versiculus *Fidelium animæ*, et apponitur in fine Litaniarum, ùt habetur ex *Rubr. tit.* 30 *n.* 3. Ergò, cùm faciant quid unum Litaniæ cum Matutino, accessorium sequitur principale. Sed contrarium communiùs, et veriùs sentiunt *Viva, Tamb. Holzm. Croix*

ll. cc. in q. præc. et Meratus l. suprà cit. p. 467 *n.* 5 *cum Stoz. Halden, et Guyeto*: hancque sententiam *Gobatus* in posteriore editione *tr.* 5 *n.* 616. probabiliorem vocavit. Ratio, quia verum non est, quod Litaniæ conjungantur cum Matutino, sed sunt quid distinctum: et hoc patet 1 ex eo, quòd ipsæ possint dividi, et de facto separentur, præcipuè in iis Ecclesiis, ubi Litaniæ dicuntur vesperi: patet 2. quia illæ recitantur loco assistentiæ ad processionem, quæ assistentia ipsis diebus naturaliter est affixa; et ideò, si Officium S. Marci transfertur, non transferuntur Litaniæ, ùt præscribitur in *Rubr. tit.* 30 *n.* 3. Obiter hîc notandum cum *Salm. c.* 3 *n.* 17. *Viva a.* 5 *n.* 5 *et communi*, non esse audiendos *Leandrum et alios* dicentes, quod liceat incipere Officium hodiernum paulò antè mediam noctem diei sequentis, et illud prosequi post mediam noctem, tunc enim jam transactum est tempus ad Officium præfinitum; nam Officium, cùm sit pensum diurnum, cum die omninò terminatur.

175 « VII. Ut *devotè, et cum attentione interna*, virtuali
» saltem, recitentur, sivè ea ad Deum sit, sivè ad
» sensum verborum, sivè (ùt ait *Caj.*) ad verba
» solùm. Quam postremam sufficere, rectè notat
» *Less.* supposito tamen animo orandi, et vacan-
» di Deo. Undè attentionem confusam * (*sivè gene-*
» *ralem, ùt Salmantic. ib. cum DD. cit.*) * saltem
» ad Deum et ad verba includit, cum alioqui
» attentio præcisè ad sola verba nihil ab externa
» attentione differre videatur. Ità communiter, contra
» *Nav. Sylv. et Kon.* qui nullam attentionem internam
» requirunt, sed tantùm externam, quæ excludat
» omnem actionem incompossibilem cum attentione
» interna, licet animo voluntariè interea distraharis.
» Quæ sententia, secundùm *Dayn. et Less.* non est
» improbabilis, et utilis tum scrupulosis, tum Con-
» fessariis, ne Beneficiatis sine attentione Horas re-
» citantibus imperent restitutionem fructuum, partim
» ob Doctorum auctoritatem, partim quòd hoc præ-
» cepto tantùm materiales quædam preces, earumque

» externa pronuntiatio (per quam, sicut per hymnos
» organo cantatos, à Deo aliquid Ecclesia potest im-
» petrare) præcipi videatur, devotio verò tamquàm
» finis præcepti extrinsecus ad ejus substantiam non
» pertinet. Verùm nostra sententia est communior,
» et probabilior. Et probatur; sine attentione enim
» interna nulla est oratio, ergò hoc ipso, quod sub
» mortali ad orationem obligaris, sub mortali item ad
» aliquam attentionem ex prædictis obligaberis. Nec
» refert, quod Ecclesia non possit per se actus inter-
» nos præcipere; potest enim eos præcipere, ùt sunt
» necessarii ad actus externos debitè præstandos, ùt
» sunt actus virtutis: quo modo, cùm possit præci-
» pere Confessionem, potest etiam contritionem. Dixi,
» *cum attentione interna, virtuali saltem*: etsi enim me-
» lior sit actualis, sufficit tamen virtualis: quam *Bon.*
» et alii communiter dicunt manere ex actuali, quam-
» diù non revocatur expressè, vel tacitè per distractio-
» nem voluntariam, vel actionem cum debita attentio-
» ne incompossibilem. Undè licet involuntariè distra-
» haris, virtualiter tamen attendis. 1. Si in genere inten-
» deris Officium dicere, modo consueto, vel animo lau-
» dandi Deum, vel satisfaciendi tuo muneri; 2. Si cum
» confusa aliqua apprehensione, et proposito opus con-
» suetum faciendi recites. Vid. *Bon. d.* 1 *q.* 3 p. 2.
» 1. Is, qui dubitat ob evagationem mentis, an ali-
» quid omiserit, si probabilem conjecturam habeat
» se dixisse, vel quia proposuit initio attendere,
» vel quia se reperit in fine, verbi gratiâ Psalmi,
» præsumere potest, se dixisse, si ex libro, vel me-
» moria, cæteroqui non errare solita, dixit: (*Idem*
» *Salm. n.* 12 *cum Sanch. Trull. Pal. etc. Scrupulosos*
» *autem dicunt obligandos esse ad non repetendum in*
» *dubio; Salm. ibid. cum AA. cit. Quoad cæteros au-*
» *tem, ajunt, quemquam habentem justam conjecturam,*
» *quòd dixerit, non teneri aliquid repetere, nisi sciat, se*
» *non dixisse.*) * Proindèque melius erit, si non re-
» petat, ad vitandas anxias consuetudines, et scru-
» pulos, et ut totum Officium sine perturbatione de-
» curratur. Ità *Binsfeld c.* 11 *d.* 13. *Laym. c.* 5.

» 2. Qui spontè distractus nullam harum attentio-
» num habuit, graviter peccavit, teneturque secun-
» dùm sententiam communem Horas repetere; nec
» fructus facit suos, quia non fecit opus præceptum,
» quod erat, ùt devotè oraret. *Sot. Nav. Reg. Fern.*
» *Suar. Bon. et Trull. l.* 1 *c.* 7 *d.* 17 *n.* 6. ubi ex *Nav.* ad-
» dit, non excusari à mortali eum, qui recitationem
» Horarum ità differt, vel ità se componit, ùt advertat
» se somno præoccupandum, v. g. si Completorium
» vesperi reservet dicendum in lecto, sciens, se tunc
» somno solêre obrui. Quidam tamen Doct. paulò
» antè citati negant, eo casu necessariam esse repeti-
» tionem, eò quòd substantia operis sit impleta,
» absque circumstantia devotionis. Multòque magis,
» ac probabiliùs iidem negant obligationem restitu-
» tionis; eò quòd ad illam tantùm teneantur, qui
» officium omiserunt, non qui distractè dixerunt. Vid.
» *Bon. l. c. Les. Lay. et Dian. tr. de Horis, R.* 1 *et* 2.
» *Esc. t.* 5 *E.* 4 *c.* 3 *n.* 62. * (*Vide l.* 3 *n. n.* 669.) *
» 3. Cum recitatione Officii conjungere actiones, quæ
» notabiliter non impediunt, v. g. induendi, abluen-
» di, veniale est, si fiat sine causa; aliàs nullum. *Esc.*
» *l. c. c.* 7. Qui verò advertenter occupat se aliquâ re
» incompossibili cum attentione interna, v. g. scrip-
» tione, et lectione etc. *(*Sivè si attendat ad spectacula,*
» *vel ad fabulationes. Pal. Bon. Suar, etc. cum Salm.*
» *c.* 3 *n.* 28.) * graviter peccat, et præcepto non sa-
» tisfacit; atque ideò tenetur repetere. *Nav. Suar.*
» *Bon. Trull. n.* 7. »

176 Ad Officium igitùr persolvendum requiritur *Intentio et Attentio.* Circà *Intentionem*, certùm est, non requiri intentionem actualem explicitam, sed sufficere virtualem implicitam, nimirùm si de more Breviarium accipias, ut Officium impleas, ùti soles, ùt communiter docent *Sanch. c.* 1 *dub.* 28. *cum Nav. Conc. t.* 2 *p.* 464 *n.* 2. *Tourn. t.* 1 *p.* 649. *Bon. p.* 2 §. 2 *n.* 22. *Croix l.* 4 *n.* 1326. *Anacl. p.* 195 *n.* 41 et alii passim. Imò rectè addit *Croix n.* 1329. non esse opus renovare intentionem ad singulas Horas, etsi aliqua

interruptio intercedat, etiàm sine causa; quia illa resumptio fit ex prima intentione: imò puto, semper adesse exercitè intentionem actualem implendi Officium. Dubitatur autem, an satisfaciat Officio, qui recitat sine intentione implendi? Negat probabiliter *Conc. l. c. n.* 5. *cum Nav. Azor. Sylv. Prado, Med. Led. Rodriq. etc.* Ratio, quia ad implenda præcepta requiritur necessariò intentio implendi; si enim tu deberes alteri centum, et conscius debiti centum illi dones, certè non liberaris à debito. Sed probabiliùs affirmant *Suarez in* 3 *D.* 88 *sect.* 3. (licet ab aliquo citetur in contrarium) *Pal. tr.* 7 *D.* 2 *p.* 3 *n.* 5. 10. *Sanch. Dec. t.* 1 *l.* 1 *c.* 13 *n.* 16. *Less. c.* 37 *n.* 59. *Croix n.* 1330. *cum communissima*, *Tourn. p.* 649. *cum Vasq. Val. et Pontas*, *Salm. c.* 3 *n.* 24 *cum Trull. Tamb. Pell. Garc. Henr. etc.* Licet enim utique is eâ careat ob voluntatem non implendi præceptum, jam tamen actu satisfacit. Ratio, quia qui spontè implet opus præceptum, verè exequitur id, quod à Superiore præcipitur; ad implendum enim præceptum non requiritur, ut quis habeat animum implendi, sed sufficit, ut actu præceptum ponat. Nec obstat paritas adducta, nam respondetur cum *P. Suarez*, quod ibi, cùm obligatio pendeat à voluntate propria, benè possit debitor illam de novo sibi imponere, et, non obstante solutione debiti, remanere obligatus; at cum obligatio Officii pendeat à voluntate Ecclesiæ, non potest Clericus eam spontè sibi imponere; quapropter, dum illam implet, nequit velle non implere.

Circà *Attentionem* autem, hæc potest esse externa, et interna: *Externa* habetur, cùm non ponitur actio incompossibilis cum attentione interiori, ùt esset fabulari, scribere, attentè audire alios loquentes, celeriter se vestire, magnâ applicatione aliquid agere: Secùs, ait *Croix l.* 4 *n.* 1336. si actio non exigat magnam animi curam; et si sit aliqua difficultas attendendi cum tali actione, potest compensari per majorem curam attendendi. E converso benè satisfacit, qui ponit actionem satis compatibilem cum attentio-

ne interna, ùt esset ambulare, se lavare, induere non omninò properanter (cum Sacerdotes primò teneantur orare, dum se induunt sacris vestibus); item colligere herbas, flores, aut uvas, instruere focum, sternere lectum, pectere caput, respicere collem, flumen, etc.; ità communiter *cum Bus. Bonac. D.* 2 *p.* 2 § 2 *n.* 12. *cum Nav. Suar. Fill. etc. Tournely t.* 1 *p.* 646. *Conc. t.* 2 *p.* 460 *n.* 7. *Croix n.* 1337. *cum Nav. et Gob.* Idem ait *Sanch. ib.* de similibus actionibus, quæ non fiunt valdè festinanter. Non permittit autem *Croix l. c.* aptare calamum ad scribendum, sed non immeritò id permittunt *ib. Nav. Caj. et Beja*, si recitans possit in eo retinere attentionem: Rectè enim advertit *Bonac. l. c.* quòd aliquæ actiones respectu alicujus fortè sint distractivæ, respectu alterius non. Communiter autem permittitur, inter recitandum facere necessaria ad ipsam recitationem, ùt perquirere Psalmos, Lectiones, etc. dum recitas memoriter, ùt *Croix l. c. cum Sanch. Nav. Sylv. et Gob.* Sic pariter satisfacis, si recitas, dum alii fabulantur, canunt, etc. modò his seriò animum non applices, ùt ait *Croix n.* 1338. Item notant *Sotus, Nav. Tolet. Val. Diana, et Gob.* apud eumdem *Croix n.* 1339. quod si exerceas aliquam actionem externam, et non advertas, per illam impediri internam, non tenearis posteà repetere: Hoc tamen intelligendum, si actio de se sit compossibilis cum attentione interna. Præterea, notant *Palaus D.* 2 *p.* 4 *n.* 6. *et Bonac. D.* 1 *q.* 3 *p.* 5 *n.* 6. cum aliis communiter *ap. Croix l. c.* non excusari saltèm à culpa veniali, qui sine aliqua necessitate Officium diceret in loco distractioni exposito, ùt in foro, platea: Imò addit *Bonac. cum Nav. Suar. Molfes. etc.* ex Concil. Basileensi *Sess.* 21. hunc periculo se exponere non satisfaciendi præcepto; nisi is (adderem) magno conatu mentem applicet ad recitationem. Probabilissimè autem satisfacit, qui recitat, dum Missam audit, *Conc. t.* 2 *p.* 462 *n.* 10. *cum Bus. Suar. Pal. et communissima*; V. *l.* 3 *n.* 309. si quis autem vexetur à somno, sed adeò resistit, ut pro-

nuntiet suam partem, et distinctè audiat versiculos alterius partis, benè satisfacit, ùt *Sanch. Cons. l.* 7 *c.* 2. *dub.* 33 *n.* 1. *cum Nav. et Leand.* 2 *p. q.* 14 cum pluribus Theologis. Ait tamen *Sanch. cum eod. Nav.* non excusari à veniali: Modò (intelligendum) possit recitationem differre ad tempus opportunius.

Attentio autem *Interna* habetur, cùm attenditur ad verba, ad sensum, et ad Deum. Attentio *ad Deum* est quidem omnibus perfectior, nimirùm cùm mens elevatur ad Deum, meditando v. gr. Divinam Bonitatem, Justitiam etc. aut Mysteria Passionis, ùt *Concina p.* 457 *n.* 3. *Tourn. p.* 651 *et Salm. c.* 3 *n.* 25. *Croix l.* 4 *n.* 133. cum communi. Sicùt etiàm gesta B. Virginis Mariæ, aut Sanctorum (ùt ajunt *Concina, et Croix*), quia hæc proximam habent relationem ad Deum. Ad eam reduci etiàm examen conscientiæ dicunt *Salm. ib.* Sed huic non acquiesco. Attentio *ad sensum* habetur, cum attenditur ad percipiendam intelligentiam verborum. Attentio tandem *ad verba* est, cùm attenditur ad rectè illa proferenda, ne error fiat mutilando, transponendo etc. Et hæc quidem, licet sit omnibus inferior, tamen benè sufficit, ùt dicunt *Less. c.* 37 *n.* 69 *et* 70. *Salm. l. cit. Anacl. p.* 199 *n.* 42. *Croix l.* 4 *n.* 1344. *Holzm. pag.* 218 *n.* 270. *Laym. c.* 5 *n.* 9. et alii communiter: Quidquid dicat *Tournely*, qui ait, cum attentione ad verba requiri etiàm attentionem ad Deum; sed meliùs dicunt *Laym. et Salm.* sufficere attentionem ad verba unà cum intentione generali colendi Deum; idque clarè docet *D. Thom.* 4. *Dist.* 15. *q.* 4 *Sol.* 5. ubi dicit: *Primo est attentio ad verba quibus petimus, deindè ad petitionem ipsam... Et quæcumque earum attentionum adsit, non est reputanda inattenta oratio; undè etiàm illi, qui non intelligunt petitionis verba, ad orationem attenti esse possunt.* Rectèque addit *Croix d. n.* 1344. non requiri attentionem ad singula verba, sed sufficere moralem et generalem, quâ quis curet benè omnia dicere cum intentione orandi.

Quæritur I. An attentio interna sit necessaria ad 177

implendam rationem Divini Officii ? Adest triplex sententia. *Prima* communior et probabilior affirmat, eam omninò requiri, eamque tenent *Sanch. Cons. t.* 2 *lib.* 7 *c.* 2 *dub.* 28. *Sotus l.* 10 *quæs.* 5 *concl.* 6. *Caj. in* 2 2 *quæst.* 83 *a* 13. *Sa v. Horæ n.* 19. *Azor. p.* 1 *l.* 10 *cap.* 16 *quæs.* 6. *Ronc c.* 9. *Wigandt tract.* 10. *Ex* 5 *q.* 7. *Anacl. de Hor. C. p.* 195 *n.* 43. *P. Conc. t.* 2 *p.* 443 *n.* 26. qui fusè et perdoctè hanc sententiam tuetur cum *Navar. Gav. Val. Mald. Led. Med.* et aliis innumeris. Diversè autem Auctores hanc primam sententiam probant ex *c. Dolentes*, *de Celebr. Miss.* Sed ex hoc textu, sapienter ait *Concina cum Suar.* non benè hanc sententiam probari. Ibi enim nullum fit verbum de attentione interna, sed tantùm præcipitur externa, opposita colloquiis Ecclesiasticorum cum laicis in Choro, quæ colloquia causam dederant constructioni hujus Canonis : Undè Pontifex præcepit, ut recitantes *Officium nocturnum pariter et diurnum*, *quantùm eis Deus dederit*, *studiosè celebrent*, *et devotè*. Et hunc Canonem explicans *Antoninus* 3 *p. tit.* 13 *c.* 4 §. 7 dixit : *Præcipimus, ut unusquisque die, ac nocte dicat Horas suas ; intentionem et devotionem in præcepto non ponimus, sed gratiæ Dei, secundùm quod ipse dare voluerit, duximus relinquendum : Et hunc intellectum teneas, quia benigniorem, et quia non debet Ecclesia alicui laqueum injicere.* Alii probant ex Prop. 14 damnata ab Alexandr. VII. quæ dicebat : *Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Ergò (inferunt) benè potest Ecclesia actus internos præcipere. Sed neque præfata sententia hac ratione satis probatur, nam sic non probatur Ecclesia præcipere actus internos, sed tantùm præcipere Confessionem validam, sicùt Christus præcepit. Ratio igitùr potior est, quia sine attentione interna non constituitur oratio, quæ universè definitur : *Elevatio mentis ad Deum.* Undè, quamvis Ecclesia non imposuerit speciale præceptum positivum attentioni internæ, tamen præcipiendo recitationem Officii per modum Orationis ad Deum colen-

dum, veram præcepit orationem, quæ sine attentione interna non est vera oratio; nec Deus colitur per solam recitationem externam ab iis, qui voluntariè distrahuntur, imò Deus de his conqueritur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.* *Matth.* 15 *v.* 8 Et è converso *Jo.* 4 *v.* 23. dicitur: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate.*

Secunda sententia, quam tenent *Salm. tr.* 16 *cap.* 3 *n.* 31. quærit conciliare prædictam primam sententiam cum tertia, quæ tenet (ùt infrà dicemus) non requiri attentionem internam; et dicit, quod, posito ex una parte, quod attentio ad sola verba sufficiat ad satisfaciendum Officio; et posito ex alia, quod omninò requiratur ad rectam recitationem attentio saltem ad verba cum animo (generali saltem seu confuso) Deum colendi, jam sit oraturus qui tali modo ad verba attendet, cùm non sit incompossibile aliquem ad alia distrahi, et simul attendere ad verba rectè proferenda: undè is benè satisfaciet, semper ac per contrariam voluntatem non retractabit propositum attendendi: Sed juxtà primam sententiam, quæ requirit attentionem formalem et explicitam, meritò dicit *P. Concina*, quod, qui voluntariè distrahitur, minimè possit attendere ad rectam prolationem verborum; vel ejus attentio erit adeò tenuis, ut nequaquam pertingat ad debitam attentionis rationem.

Tertia sententia tenet, ad satisfaciendum substantialiter præcepto Officii, non requiri attentionem internam, sed sufficere intentionem recitandi cum attentione externa; hanc tuentur *Lugo de Euch. D.* 22 *ex n.* 25. *cum Palud. Ang. Med. Durando, Rosell.* item *Coninch. de Sacram.* 3 *p. qu.* 83 *n.* 291. *Sylvest. v. Missa* 2 *quæst.* 6. *Ang. v. Horæ n.* 17. *Machad. tr.* 21. *Docum.* 5. *Gob. tr.* 5 *n.* 821 *quæst.* 5. *Croix l.* 4 *n.* 1342. *Tamb. l.* 4 *c.* 2 §. 1 *n.* 19. *Elbel t.* 2 *pag.* 541 *n.* 403. et probabilem vocant *Less. l.* 2 *c.* 37 *n.* 63. *Laym. l.* 4 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 40. *Sporer de Sacram. a n.* 75. *Pelliz. tom.* 2 *tr.* 10 *c.* 6 *n.* 17. *Viva de Rest. qu.* 7 *art.* 9 *n.* 6. *P. Zachar. lib.* 4 *n.* 1341 *et* 1342. et alii plures, et

hanc quoque expressè tenet *D. Antoninus*, ùt infrà afferetur. Ratio 1 quia oratio, ùt definitur à Damasceno *l.* 3 *Fid. Ort. c.* 24 *et a D. Thom. in* 4. *Dist.* 15 *q.* 4 *art.* 2 *q.* 1 *n.* 1. est *Petitio decentium à Deo :* Non repugnat autem, posse à nobis Deo repræsentari nostras petitiones etiàm cum actuali mentis evagatione; sicùt si quis recitaret coram Rege orationem compositam ad aliquam gratiam impetrandam, certè quidem oraret, illam coram Rege recitando, etiàmsi esset tunc ad alia mente distractus; Sic etiàm recitans Officium, non obstante internâ et voluntariâ distractione, adhùc potest Deum orare, attentio enim externa conjuncta cum intentione recitandi efficit, ut recitatio Horarum fiat quòad substantiam vera oratio. Et ità non potest negari tenuisse *D. Antoninum l. suprà cit.* in explicando textum *in c. Dolentes.* Verba S. Doctoris opus est hìc repetere : *Præcipimus, ut unusquisque die ac nocte dicat Horas suas, intentionem et devotionem in præcepto non ponimus, sed gratiæ Dei, secundùm quod ipse dare voluerit, duximus relinquendum. Et hunc intellectum teneas, quia benigniorem, quia non debet Ecclesia alicui laqueum injicere.* Ex quibus verbis patet, quod sanctus non tantùm expresserit, textum intelligendum de sola externa attentione, sed ex ratione generaliter adducta, etiàm probare intendit, Ecclesiam non requirere attentionem internam. Imò *D. Antonin.* non solùm asseruit, Ecclesiam hanc attentionem internam non præcipere, sed deindè *eod. loc.* § 8. docuit, nec etiàm posse præcipere; ibi enim post relatam doctrinam *D. Thomæ*, quod attentio in oratione semper debeat manere secundùm sui virtutem, sic subdit : *Non tamen requiritur, quod intentio comitetur actualiter totam orationem... requiritur tamen, quod orans scienter non distrahat mentem ab oratione; hoc enim non potest esse sine culpa mortali vel veniali.* Deindè explicat, quod recitans tunc peccaret mortaliter, quandò per contemptum internæ attentionis voluntariè se distraheret, vel quandò recitaret cum externa quoque distractione.

En ejus verba : *Sed si evagatio est advertenter, et solùm secundùm actum interiorem, licet temeraria et gravis foret, non tamen mortale, nisi per contemptum, quia Ecclesia non habet judicare de actibus merè interioribus ; propter quod Minister Ecclesiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti ex natura facti. Si autem evagatio mentis sit ex hoc, quod aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui non secum patiatur attentionem, videtur esse mortalis, et directè contra præceptum Ecclesiæ, de Celeb. Miss. c. Dolentes ; ubi præcipitur, quod Officium celebretur studiosè pariter et devotè. Hoc non observant, qui occupantes se in actu exteriori scienter sibi attentionem subtrahunt.* Ergò proculdubio supponit *S. Antoninus*, attentionem internam neque ab Ecclesia esse præceptam, neque esse de essentia orationis : sed sufficere attentionem externam unà cum intentione priùs habità orandi ; nam aliàs, si attentio interna esset de essentia orationis, illam Ecclesia non solùm potuisset, sed etiàm debuisset præcipere.

Et pro hac sententia clarè videtur esse idem *S. Th. in 4 D. 15 q. 5 a 2. Solut 4 ad 3 q.* ubi primâ fronte videtur stare pro sententia opposita, cùm dicat : *Dicendum, quod attentio actualis requiritur ad orationem aliquo modo, vel ad evitandam transgressionem in illa oratione, quæ est in præcepto, vel ad meritum in illa, quæ non est in præcepto.* Attamen inferiùs *ad.* 2 explicat, quod illa *attentio actualis*, omninò requisita ad orationem, intelligatur de sola attentione externa, en ejus verba : *Quandò aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando, tunc enim sine culpa non est ; præcipuè si in aliis spontè se occupat, quæ mentem distrahunt, sicùt sunt exteriora opera : et si ad contrarium mens evagetur, etiàm culpa mortalis erit.* Ubi nota, S. Doctorem utique distinguere culpam in voluntaria distractione interna, quam ait non esse sine culpa (nempè veniali), ab illa culpa quæ est in distractione externa incompossibili cum interna attentione, hancque culpam dicit esse mortalem. Et ità in hunc

locum *D. Th.* exponit *S. Antonin. l. c.* dicens: *Unde S. Thomas* (*4 p. Dist.* 15.) *dicit ibi, quod in oratione, si in aliis spontè sè quis occupat in his quæ mentem distrahunt, sicùt sunt opera exteriora, et si ad contrarium mens evagetur, etiàm culpa mortalis erit: exponit idem Petrus, et dicit, quod loquendo de oratione, quæ est præcepti humani, illud verbum* contrarium *non refertur ad orationem, quia bona opera exteriora non sunt contraria orationi, sed est referendum ad attentionem, quandò scilicet se exteriùs occupat circa aliquid incompossibile attentioni orationis.* Ergò (sicùt *S. Antoninus* explicat) Angelicus supponit, tunc tantùm deesse orationem, quandò apponitur distractio externa per opus incompossibile cum attentione interna, dum tunc solùm in transgressione orationis præceptæ culpam mortalem agnoscit.

Ratio 2 quia, si attentio interna necessariò requireretur ad essentiam orationis, ille qui involuntariè distrahitur, nec etiàm officio satisfaceret. Certum autem est apud omnes, quod per distractionem involuntariam minimè impediatur impletio præcepti recitandi Officium ex *D. Th.* 2. 2 *q.* 83 *ar.* 13 *ad* 3. ubi docet: *Evagatio...... mentis, quæ fit præter oppositum, fructum non tollit.* Hoc concedunt adhuc Auctores primæ sententiæ, sed dicunt, quod ille, qui spontè se distrahit, actu revocet primam attentionem, et ideò non satisfaciat, cùm ampliùs non oret; qui verò involuntariè distrahitur, manet virtualiter attentus, et proptereà orat, et satisfacit. Ego tamen fateor imbecillitatem meam, numquàm me potuisse intelligere, quomodò possit attentio virtualiter permanere in eo, qui distrahitur, licet involuntariè? intelligo quidem, quod intentio, cùm pertineat ad voluntatem, quandò semel est habita, et non retractatur, virtualiter perseveret in affectu, seu in mediis susceptis, quia hæc media ex illa intentione procedunt: Non intelligo autem, quomodò possit dici virtualiter attentus orationi, qui mentem alibi habet occupatam: Rectè dicetur, quod hic involuntariè distractus post

intentionem habitam attendendi, et non retractatam, velit attendere; sed non poterit dici, quod attendat, quandò alibi est omninò evagatus; Sicùt enim repugnat dici, virtualiter intelligere, quod legit, eum, qui actu non intelligit, licet habuisset intentionem intelligendi; ità repugnat dici, eum virtualiter attendere, qui actu non attendit. Undè benè concludit *Lugo n.* 39. quod, si ad orationem requireretur attentio interna, is, qui esset involuntariè distractus, non effectivè, sed tantùm affectivè oraret. In tantùm igitùr dicit hunc verè orare, in quantùm intentionem internam priùs habitam orandi conjungit cum externa attentione.

Ratio 3 quia Sacerdos conferens Extremam Unctionem (cujus forma est deprecatoria) cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, etsi actu mentem divertat, validè confert; ergò sine attentione interna benè stare potest oratio. Ad hanc difficilem objectionem diversè respondent Fautores primæ sententiæ. Alii apud *Concinam* dicunt, quod eo casu invalidè Sacramentum conferretur, quia tunc Sacerdos nullam haberet intentionem, nec attentionem; cùm enim quis aliò mentem distrahit, utramque actu tractat. Sed hæc responsio nimis debilis videtur, quia ad rationem universalem Sacramentorum exigitur sola prolatio formæ super debitam materiam à ministro habente potestatem, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, juxtà illud celebre dictum D. August. *tr.* 80 *in Joan. Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.* Et magis patet ex Conc. Floren. in Decreto Fidei Eugen. IV. §. V. ubi fuit sancitum: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquàm materiâ, verbis tamquàm formâ, et personâ Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Undè, cùm hæc omnia concurrant, debet dici « Ministrum verba formæ proferentem cum debita intentione in Extrema Unctione, Sacramentum utique validum facere. Aliter respondet *P. Concina*, et ait, quod in Sacramentis Deus elevet verba Ministri, quamcumque ille perversam habeat

intentionem, ad gratiam conferendam; Sed huic opponit *Lugo num.* 30. quod, si attentio esset de essentia orationis, hac ablatâ, deesset oratio, et consequenter evanesceret forma Sacramenti Extremæ Unctionis, quæ est deprecatoria. Replicat *Concina*, quod eo casu, licet destruatur oratio moralis, remaneat tamen physica, scilicet illa externa verborum prolatio, quam ex sententia aliquorum asserit sufficere: ad implendam autem obligationem Officii, dicit requiri, ùt oratio sit moralis; et, ut oratio moralis sit, exigi essentialem attentionem. Sed huic respondetur 1: sententiam præfatam illorum improbabilem esse, ùt probabimus *l.* 6 *n.* 23. ubi dicemus, omninò requiri ad valorem Sacramentorum, ùt Minister saltem intendat facere, quod facit Ecclesia. Respondetur 2 et petitur. Estne attentio de essentia orationis genericè sumptæ, vel tantùm orationis moralis? Si dicis, est de essentia orationis moralis, non autem physicæ, conceditur, quia talis oratio non esset meritoria; at esset satisfactoria, cùm esset vera oratio: Ergò recitans officium voluntariè distractus, careret quidem merito, sed jam satisfaceret, cùm Ecclesia præcipiat absolutè orationem, non autem orationem meritoriam, saltem non constat, hanc præcipere. Si verò dicis, quod attentio sit de essentia cujuscumque orationis, debet concedi, orationem sine attentione neque moraliter, neque physicè posse dici orationem; attentio enim, si est de essentia cujuscumque orationis, oratio sine attentione erit mera prolatio verborum, non autem oratio, neque moralis, neque physica, cùm deficiat constitutivum orationis. Quapropter, cùm de essentia formæ Sacramenti Extremæ Unctionis requiratur, ut sit deprecatoria, juxtà illud S. Jacobi, quod *Presbyteri orent super infirmum*, Sacramentum erit nullum, si formam Sacerdos proferet sine attentione; Etenim posito, quod forma hujus Sacramenti debeat esse vera oratio, et oratio sine attentione non sit oratio, non potest Deus elevare ad conferendam gratiam Sacramenti, nisi formam aptam, qualis non

esset illa mera prolatio verborum ; licet enim possit efficere Deus, quod res non apta ad producendum aliquem effectum, illud producat, non potest tamen efficere, quod sit oratio illa, quæ non est oratio.

His tamen non obstantibus, prima sententia probabilior videtur, saltem ob auctoritatem extrinsecam, et omninò ùt tutior consulenda ; Sed secundam tum ob Doctorum auctoritatem, quæ non est contemnenda, tum ob rationes non levibus fundamentis innixas, satis probabilis apparet; saltem quia non constat, adesse præceptum de attentione interna in recitatione Divini Officii. Undè non auderem ad restitutionem damnare Beneficiarium, qui bonâ fide Officium recitâsset cum distractione voluntaria, et bonâ fide pariter fructus percepisset, proùt ab ea excusant *Croix l.* 4 *n.* 1213. *et ap. ipsum Sotus, Tolet. Azor. B. Med. Garcia. Gobat. etc.* Vide dicta *l.* 3 *n.* 669.

Cæterùm ad scrupulos abjiciendos, et ad animum levandum Horas recitantium, valdè refert hîc advertere id, quod communiter DD. adhuc primæ sententiæ fautores docent, nempè, quod, ùt dicatur aliquis Officio non satisfacere, non solùm requiratur, ùt voluntariè distrahatur, sed etiàm ut plene advertat, se distrahi; nam aliàs iste, licet spontè se divertat, non tamen spontè se divertit à recitatione. Ità *Sanch. c.* 1 *dub.* 28 *n.* 10. *et* 11. *cum Suar. Nav. Soto, et Arm. Conc. p.* 451. *Croix l.* 4 *n.* 1346. *cum Fill. Gob. et Salm. c.* 3 *n.* 42. *et Cajet. Summa v. Hora*, ubi ait: *Si quis advertit, se cogitare extranea, sed non advertit, quod ab Officio Divino distrahatur; quamvis voluntariè illa meditetur, non tamen voluntariè ab Officio animus distrahitur.* Benè enim ait *Conc.*, has distractiones esse hominibus impossibile omnes vitare, maximè studiosis, quia hujusmodi exercitia sunt intellectûs, qui, cùm sit necessaria facultas, ex assiduis occupationibus ità inflectitur, ùt veluti calcaribus adjectis in suas controversias abjiciatur. Hinc notant *Sanch. n.* 13. *Salm. n.* 43 *cum Nav. Cajet. et Croix n.* 1346. et alii communiter, quod, si quis advertens, se dis-

trahi, habeat mediocrem diligentiam ad attendendum, nullo modo peccet. Additque *Sanch. n.* 10. *cum Gers. Margar.* et pluribus aliis, non oportere, ùt homo semper totâ conetur sollicitudine, quin tolerari possit aliqua divagatio ad caput refocillandum.

Dictum est, *ùt plenè advertat*, quia, licet recitans semiplenè adverteret ad distractionem, et venialiter peccaret, adhùc tamen substantialiter Officio satisfaceret, cùm prima attentio sivè intentio attendendi semper perseveret, donec cum plena advertentia non revocetur; intentio enim cum plena deliberatione priùs concepta non desinit existere, nisi cum alia plena advertentia retractetur. Ità *Sanch. Salm. Croix*, *et Conc. ll. cc.* Undè infert *Sanch. n.* 14. *cum Nav. et aliis*, quod tunc recitans graviter peccaret, juxtà sensum primæ sententiæ, quandò ex contemptu, vel industria se diverteret: *Quamdiù ergò* (sic concludit *Caj. l. c.*) *eis non constiterit evidenter, se mutâsse propositum, vel advertendo et sciendo circà alia vagatos fuisse, credere possunt suæ obligationi satisfecisse:* Subditque *Croix cum Nav.* quod non rectè faciant, qui se occupant cogitando, an advertant, nec ne; nam hoc ipsum est distrahi.

Remedia autem opportuniora ad repellendas animi distractiones sunt. I. Sub initium formare intentionem Deum laudandi. II. Renovare intentionem ad *Gloria Patri*, vel in principio cujuscumque psalmi. III. Mysterium aliquod Passionis sibi repræsentare. IV. Sensus sedulò custodire, et alia hujusmodi, quæ videri possunt apud *Anacl. et Elbel. ll. cc.*

Pro scrupulosis verò advertit *Croix lib.* 4 *n.* 1350 *et* 1351 eos non tenêri ad repetendum, nisi certi sint, se mutâsse intentionem orandi. Additque *Gob. ib. n.* 1354. quod, si quis pateretur graves anxietates, posset aliquandò etiàm ei interdici recitatio Officii, donec videatur posse recitare sine tanto incommodo, cùm magnum incommodum excuset per se à præceptis Ecclesiæ.

170 Quæritur hîc II. An mortaliter peccet, qui recitat

Horas existens in peccato mortali? *Adrianus ap. Sanch. l.* 7 *c.* 2 *dub.* 9. absolutè affirmat, quia exercet actum Ordinis; licet dicat, eum satisfacere præcepto. Alii, ùt *Med., et Ledes. ap. eumdem Sanch.* dicunt, eum tunc peccare mortaliter, quandò habet actuale propositum peccandi; quià tunc irrogat Deo magnam irreverentiam, cùm eodem tempore, quo petit beneficium à Deo, intendat illum offendere. *Continuator* autem *Tourn. t.* 1 *p.* 653 *in fin.* censet, quod, si recitans habet desiderium abstinendi à peccato, tunc jam piè oret, et satisfaciat Officio; si verò habet actuale propositum peccandi, ad minùs ait dubium esse, an satisfaciat, cùm dubitetur, an verè oret. Verior tamen, et communior sententia est, quod iste satisfaciat, et non peccet mortaliter, ùt sentiunt *Sanch. n.*3 *cum Nav. et Croix l.* 4 *n.* 1348 *cum Corduba.* Ratio, quia ex una parte recitatio Officii non est actus Ordinis sacri, quàmvis imponatur constitutis in sacris: ex alia, quàmvis iste nihil sibi impetret, cùm tamen oret nomine Ecclesiæ, benè potest obtinere pro aliis. Quod autem oret nomine Ecclesiæ cum proposito peccandi, non videtur tanta irreverentia, ùt damnetur de mortali, licet non videatur posse excusari saltem à veniali, ùt dicit *Croix cum Corduba.* Cæterùm non auderem de peccato ullo damnare alium ex devotione orantem, qui actualem voluntatem peccandi haberet. Aliàs teneremur hos hortari, ut ab omni oratione abstinerent.

Quær. III. An sit licitum recitare Officium in locis 179 immundis? Alii, ùt *Sotus de Just. l.* 10 *qu.* 5 *ar.* 4 *in fin. Viva qu.* 3 *ar.* 5 *n.* 5. *Anacl. p.* 191 *n.* 67. *Conc. p.* 491 *n.* 1 *et Spor. p.* 82 *n.* 148. *cum Tamb. et Gob.* sentiunt, id esse veniale, si fiat sine causa, quià videtur hoc non carêre aliquâ irreverentiâ. Alii verò, ùt *Sanch. Cons. l.* 7 *c.* 2 *dub.* 44 *n.* 4. *Salm. c.* 3 *n.* 11 *cum Trull. Angles, Leand. et Diana p.* 10 *tr.* 11. *Res.* 33. *cum Escob. Fausto, etc.* nullam in hoc culpam agnoscunt, quia, cùm Deus sit ubique, in nullo loco est irreverentia illum orare; aliàs, si esset irreverentia, nec etiàm liceret ullo modo orare mente, aut voce in

loco indecenti. quod nemo dicet, imò *Apost. ad Tim.* 1 *c.* 2 *v.* 8 inquit: *Volo..... viros orare in omni loco.*

Quær. IV. An sit culpa non servare situm in recitatione Officii, scilicet stando, genuflectendo, juxtà Rubricam? Alii negant, ut *Sal. cap.* 3 *n.* 11 *et Sporer pag.* 82 *n.* 149 *cum Zeroll.* quià (ùt dicunt) id non præcipitur, sed consulitur, et ordinatur majoris devotionis gratiâ; Et idem tenent *Tol. Bonac. et Fill. apud Croix l.* 4 *n.* 1321. qui dicit in hoc potiùs posse peccari ratione scandali, quàm omissionis. Sed probabiliùs affirmant *Viva q.* 3 *a.* 5 *n.* 7 *et Tournely pag.* 646 *q.* 2. quià id præscriptum est Rubricâ; etsi omissio non excedat veniale, ùt dicunt *Nav. et Viva l. c.* cùm hæc Rubrica sit tantùm directiva. Hoc autem intelligitur de Choro, nam extra Chorum communiter docent præfati AA. (quidquid aliqui dicant) nullam esse culpam, situm præscriptum omittere; licet laudabile sit illum servare. Censet autem *Concina pag.* 491 *n.* 2. *et Viva l. c. n.* 6. non excusari à veniali, qui sine causa Officium recitaret decumbendo in lecto.

DUBIUM III.

Quid Clerici possint circà dispositionem fructuum suorum Beneficiorum?

180 *An Beneficiarii sint domini fructuum quòad necessaria sustentationi?*
181 *An quòad non necessaria? Vide etiàm l.* 2 *n.* 491.
182 *Quid notandum circà congruam sustentationem Clerici?*
183 *Quænam quantitas in vanis expensis censeatur gravis?*
184 *Quæ teneantur Clerici erogare in usus pios?*
185 *Quid intelligatur nomine usûs pii?*
186 *Vide Resolutiones.*
187 *An Clerici possint testari de fructibus Beneficii?*
DE ALIENATIONE bonorum Ecclesiasticorum Not. I. De pœnis in alienantes bona Ecclesiæ. Not. II. An possint alienari, si talis facultas data sit à donante? Not. III. Quid veniat nomine Bonorum Ecclesiasticorum? Not. IV. Quid si alienatio vetita sit à donante?

Et quæ sint causæ justæ alienandi? Not. V. Quæ solemnitates requirantur? Et quid, si deficiat causa? Not. VI. Quæ bona possint alienari sine solemnitatibus, et in quibus casibus? Not. VII. Quid de Locatione bonorum Ecclesiasticorum?

« Resp. 1. Clerici Beneficiarii, quòad eam partem 180
» bonorum Ecclesiasticorum, quæ necessaria est ad
» congruam sustentationem, et decentiam statûs, ità
» fiunt domini, ut de iis possint liberè disponere.
» Ubi rectè notat *Nav.* hanc congruitatem, et decen-
» tiam habere latitudinem, et suos gradus, proindè-
» que, si infimum congruæ sustentationis pretium sint
» floreni 300, medium 400, summum 500, Clericus
» autem infimo vivat, de reliquo liberè posse dispo-
» nere. Ità commun. quià id acquisivit ùt stipendium
» sustentationis, quasi mercedem operis præstiti.
» * (*Vide l.* 3 *n.* 491 *v. III. Idem*) *.

» Resp. 2. Probabilius etiàm est, contrà *Navar.* et 181
» multos Canonistas, Beneficiarios non regulares
» (secùs enim est de regularibus, ut ait *Card. Lugo*
» *t.* 1 *d.* 4 *s.* 1 *n.* 2) absolutos esse dominos omnium
» suòrum proventuum, ideòque, etsi in profanos
» usus expendant, non tenêri ad restitutionem. Est
» communior inter recentiores, apud *Binsfeld. Mald.*
» *et Bon. t.* 1 *d.* 4 *p* 4 *ex S. Thom. Sot. Mol.* etc. tum
» quia fructus faciunt suos, ut supponit *Trid. sess.*
» 24 *c.* 12 *de Ref.* tum quia alioqui non possent fruc-
» tuum dominium in alios transferre (extrà pios usus),
» omnesque eorum donationes, et contractus essent
» invalidi, et ùt tales à judice declarandi, et bona
» Ecclesiæ restituenda; quod, cùm numquam sit fac-
» tum, præsumi non debet esse faciendum. *Card.*
» *Lugo d.* 4 *n.* 1. * (*Sed vide dicta l.* 3 *n.* 491.) * Quo
» non obstante, tenêri eos bona Ecclesiastica, con-
» gruæ sustentationi superflua expendere in pios usus,
» tàm est communis sententia, ut *Card. Lugo d.* 4
» *n.* 10 dicat, nimis singularem esse sententiam *Petri*
» *Hurt. et Dian.* dicentiam, eos satisfacere, si (seclu-
» sis gravibus necessitatibus) erogent in communibus

» necessitatibus quartam partem redituum Ecclesias-
» ticorum, vel certè dimidium ejus, quod congruæ
» sustentationi superest. V. *C. Lugo l. c.* ubi plurimis
» pro se citatis *Auct.* ostendit, *Tol. Mol. et Bonac.*
» malè citari pro contraria sententia, imò ipsemet
» *Hurt. et Dian.* in ea non perstitisse, atque nullâ
» vel auctoritate, vel ratione fulciri : ac denique suam
» multis probat, præsertim ex *Trident. sess.* 21 *c.* 5
» *de ref.* ostenditque, istam obligationem nasci ex jure
» non tantùm humano, sed etiàm divino naturali.
» Vide etiàm *Bonac. l. c. p.* 2. * (*Vide l.* 3 *n.* 491 *vers.*
» *IV. Major.*) * Porrò congrua sustentatio Clerici
» censetur, quæ necessaria est ad statûs, et familiæ
» sustentationem, secundùm conditionem statûs,
» gradûs, dignitatis, qualitatis et regionis, in qua
» habitat. *Bon. l. c. Mol. Laym. C. Lugo, etc.* * (*Vide*
» *l.* 3 *n.* 491 *v. Q. II.*) *

Undè resolvuntur hi Casus.

182 » 1. Congrua sustentatio non est æqualis respectu
» omnium, quià plus requirit Episcopus, quàm Deca-
» nus; Decanus, quàm Canonicus; Canonicus in Eccle-
» sia principali, quàm Parochus; debilis, et tener, quàm
» robustus, et valens : et quod sufficit in uno loco, non
» sufficit in alio. Quapropter attendi debet ad usum
» aliorum timoratæ conscientiæ in eodem gradu, etc.
» Nec obstat, quod Beneficiarius emerserit ex humi-
» li, quominùs possit statui suo convenientes sump-
» tus facere, ùt ex *Mol.* docet *Card. Lugo l. c. V.*
» *Bann. l. c. n.* 8.

» 2. Nomine congruæ sustentationis etiàm intelli-
» gitur debita hospitalitas, non tantùm in pauperes
» peregrinos (qui maximè commendantur Clericis à
» *Trid.*), sed etiàm urbanos. *Card. Lugo n.* 66.

» 3. Debita, quæ Clericus contraxit pro sua sus-
» tentatione, vel ob piam causam, potest solvere ex
» reditibus Ecclesiasticis : non item, quæ contraxit
» antè beneficium obtentum, nisi sit pauper, *ib.*
» *n.* 67.

» 4. Potest Clericus ex bonis superfluis licitè in » studiis alere suos consanguineos, si aliundè non » habent; eò quod parentes, vel nolint, vel non pos» sint alere in studiis, *ib. et Bon. p.* 2 *n.* 13.

» 5. Si habet sorores pauperes, vel filios spurios, » ex fructibus beneficii dotare licet, si aliundè non » potest. (*Imò tenetur dotare sororem ex parte Patris,* » *ut dicunt Nav. et Burg. cum Croix l.* 4 *n.* 1357. *A* » *fortiori tenetur alere Matrem, Croix ibid.*) * quià » naturali jure debet illis alimenta, in quorum locum » succedit dos. *Mol. Binsfeld. etc.* Cavendum tamen » sub mortali, ne vel illas notabiliter suprà statum » exaltet, vel hos legitimis æquet: etsi nobilis plus » possit dare, quam alius infimæ sortis. *V. Laym. l.* 4 » *tract.* 2 *cap.* 3 *n.* 4.

» 6. Si bona superflua expendat in usus profanos, 183 » v. gr. in venationes, canes, equos, parasitos, ludio» nes, luxum, in amicos, cognatosque ditandos; etc. » (quod intellige de quantitate notabili in genere » prodigalitatis, quæ longè major est, quàm in ge» nere furti * (*Palaus apud Croix l.* 4 *n.* 1358 *requirit* » *tertiam, vel quartam partem: Conink requirit quar-* » *tam: sed Croix cum Lugo, et Haun. hoc reprobant,* » *et dicunt, vigesimam partem esse materiam gravem.*)* » graviter peccat quidem, non tamen tenetur ad res» titutionem: quia est dominus fructuum: et conse» quenter neque is, qui accepit. Ità contra *Nav. etc.* » *communiter Doctor. alii ex Trident. sess.* 21 *c.* 1. » *Azor. t.* 2 *lib.* 7 *cap.* 8 *qu.* 2. Vid. *Laym. l.* 4 *t.* 2 » *c.* 3 *num.* 4. *Bon. d.* 4 *p.* 2 *n.* 9 *et p.* 4 *n.* 1 *etc.* * (Vide » *lib.* 3 *num.* 492.) *

» Quæres 1. Quæ teneantur in pios usus expendere?

» Resp. Ea omnia, quæ acceperunt sivè ab Ecclesia, 184 » sivè ab aliis, tamquam procuratores cultûs Divini, » non autem illa, quæ vel in cultum Divinum oblata » non sunt, vel jam ab Ecclesia in cultum Divinum » sunt expensa. *C. Lugo d.* 4. Ratio est, quia priora » habent annexam obligationem Religionis, posterio» ra non: vel si habuerint, ea jam est extincta per » expensionem in pios usus. »

Animadverte hîc doctrinam *D. Thomæ* 2. 2 *quæst.* 185 *art.* 7 *ad* 3. ubi ait : *Non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda, nisi fortè in articulo necessitatis, in quo etiàm pro redemptione captivorum, et aliis necessitatibus pauperum vasa cultui Divino dicata distrahuntur, ùt dicit S Ambrosius ; et in tali necessitate peccaret Clericus, si vellet de rebus Ecclesiæ vivere, dùmmodò haberet patrimonialia bona.* Vide dicta *l.* 3 *n.* 491. *Quær. V.* Addit verò S. Doctor ad 4. *Necessitate non imminente providendi pauperibus, de his, quæ superfluunt ex proventibus Ecclesiæ, possessiones emat, vel in thesauro reponat in futurum utilitati ecclesiæ, etc.*

« 1. In profanos usus expendi possunt à Clericis » bona patrimonialia, eaque, quæ hæreditate, indus- » triâ, donatione, aliove modo ùt Laici acquirunt, » vivendo interim ex Beneficiis. Item quasi Patrimo- » nialia, hoc est, quæ acquirunt quidem Clerici, non » tamen ùt reditus Beneficii, sed ùt stipendia alicujus » Officii Clericalis, v. gr. ratione concionis, pro Missa, » funere, Officio defunctorum, administratione Sa- » cramentorum, anniversariis, etc. *Sanch. C. Lugo* » *l. c. n.* 23. *Bon. p.* 2 *n.* 19. *(*Et hoc vocat longè pro-* » *babilius Sanch. Cons. l.* 2 *c.* 2 *dist.* 45 *n.* 4. *(contra* » *Innocent. cum Sot. Nav. Host. Sylv. Panorm. et* » *aliis communiter.* Vid. *dicta l.* 3 *n.* 491.)*

» 2. Probabilius est, in profanos usus posse expen- » di distributiones, sivè præsentias (ùt vocant) quæ » Beneficiariis ob præsentiam in Choro distribuuntur. » Ità *Sylv. C. Lugo n.* 24. *Bon. p.* 2 *n.* 17. *contra* » *Sanch. etc.** (Vid. *l.* 3 *n.* 491.)*

» 3. Fructus qui dantur ob Càpellaniam, vel Vi- » cariam non collativam, sed ad nutum amovibilem, » possunt expendi in usus profanos ; quia non sunt » fructus Beneficii (hoc enim confertur per collatio- » nem Canonicam,) sed bona quasi Patrimonialia. » Vid *C. Lugo n.* 28.

» 4. Probabiliter etiàm Pensionarius licitè suam » pensionem expendit in usus profanos ; quia eam » Papa extrahit ex reditibus Beneficii, et dat alteri,

» qui id Beneficium non habet. *C. Lugo l. c. contra*
» *Bonac. etc.* Secùs est de eo, qui Beneficium habet
» in commendam, quia substituitur loco Beneficiarii,
» *ib.** (Vid. *dict. l.* 3 *n.* 491. *vers. Qu. VI.*)*
» 5. Partem, quam Clericus parcè vivendo sibi
» servat ex congrua sustentatione, licitè expendit in
» usus profanos, quia expensa est jam antè in usus
» pios. *ibid. et Bon. d.* 4 *p.* 2 *num.* 14. *ex Mol.* *(Vide
» *lib.* 3 *n.* 491. *v. III.*)*
» Quæres 2. Quid intelligatur nomine usûs pii? 185
» Resp. Qui vel ad cultum Divinum, vel miseri-
» cordiam spiritualem, aut corporalem ordinatur,
» v. gr. ad cultum Templorum, necessitatem paupe-
» rum, hoc est eorum, qui non habent necessaria
» sivè ad naturam, sivè ad statum servandum; item
» in usum Religiosorum, in Capellanias, Missas,
» suffragia pro Defunctis, hospitalia, etc. * (Vid.
» *lib.* 3 *n.* 491. *v. Qu. II. et n.* 672.)*

Undè resolvuntur sequentes Casus.

» 1. Si Clericus superflua expenderit in usûs pro- 186
» fanos, v. gr. emerit sibi bona immobilia; non po-
» test hæc retinere, quia obligationi bonis iis annexæ
» non satisfacit; et adhùc potest satisfacere, cùm
» bona empta pretio æquivaleant. *C. Lugo n.* 43. *V.*
» *Bon. n.* 20.
» 2. Qui in usum profanum à Clerico bona acci-
» pit dono ex superfluis, potest excusari à peccato,
» si eum non induxit ad talem donationem, neque
» per eam Clericus redditur impotens ad superflua ex-
» pendenda in usus pios. *Card. Lugo n.* 40. Quia cleri-
» cus ex patrimonialibus vel quasi patrimonialibus po-
» test substituere. * (Vide *lib.* 3 *num.* 491. *v. Qu.*
» *VIII.*)*
» 3. Clerici quidem ex consuetudine multis lo- 187
» cis receptâ, licitè possunt testari de reditibus Be-
» neficiorum, non tamen, nisi ad causas pias: etsi
» enim, ubi consuetudo invaluit, etiàm in usus pro-

» sanos validè testentur, peccant tamen mortaliter.
» Vid. *Less. l.* 2 *c.* 19 *n.* 41 *Laym. l. c. Bonac. d.* 4
» *p.* 3 *n.* 2 *et* 5. *Trid. sess.* 25 *c.* 1 *de ref.* et sequitur
» ex dictis. Nisi tamen fecerint cum facultate Papæ,
» quæ, licet superveniat testamento jam condito,
» facit illud convalescere. Vide *Sanch. Salas. Dian.*
» *p.* 8 *t.* 3 *R.* 99. »

De Alienatione bonorum Ecclesiasticorum.

Circà hujusmodi alienationem refert hîc plura annotare; Nota I. Quod Pius II. in *Extrav, Ambitiosæ de Reb. Eccl. non alienand.* prohibet sub gravibus pœnis alienari bona immobilia, et mobilia pretiosa Ecclesiæ, quæ servando servari possunt; atque alienationem omninò irritam declarat; Vide *LaCroix l.* 4 *n.*1363. Et idem declaravit Urbanus VIII. anno 1624 apud *Delbene de Immun. Eccl. c.* 17 *D.* 1 *n.* 7. Idemque dicitur de loco Pio erecto auctoritate Episcopi, ùt dicunt *Wading. de Contr. D.* 2 *dub.* 8 *s.* 4 *et Dicast. apud Croix ibid.* Præthereà declaravit S. C. Religiosos non posse accipere mutuò pecunias cum solutione interesse; Vide *Delbene l. c. dub.* 1 *n.* 12. Nomine autem *Alienationis* prohibetur etiàm permutatio, et transactio super re possessa, si pars ejus sit dimittenda, *Delbene dicto dub. n.* 12. Potest autem remitti caducitas Emphytheusis, *Delbene ib.* Insuper notandum, quod nomine Alienationis veniat etiàm permutatio, traditio rei in pignus, et transactio, semper ac relaxetur pars rei jam possessæ ab Ecclesia : quia tunc est vera alienatio ; si autem Ecclesia non possidebat, benè potest Episcopus transactionem facere, ità *Delbene*, *et Barbosa cum Rebuff. Quaranta*, *etc.* Pœnæ autem in alienantes bona Ecclesiastica sine debitis solemnitatibus sunt privatio perpetua ab omni Officio, et excommunicatio, *Croix num.* 1369. Ibi tamen advertit *Delbene* cum communi DD. quod præfata Bulla Pii II. in *Extrav. Ambitiosæ*, quòad has pœnas paucis in locis sit recepta ; et quòad obligatio-

nem attendenda est consuetudo locorum. Notandum verò, quod *in cit. Extrav. Ambitiosæ* dicatur *præsumpserit*, undè excusantur ab his pœnis eas invincibiliter ignorantes.

Nota II. quod, licet aliquod bonum donatum sit Monasterio cum expressa facultate illud alienandi propriâ auctoritate, non possit tamen alienari sine assensu Pontificio, ùt ait *Lugo Resp. mor. l.* 3 *dub.* 10 *n.* 2. *et dub.* 12 *n.* 3. quià tunc res acquirit conditionem bonorum Ecclesiasticorum. Sed non immeritò *Croix l.* 4 *n.* 1364. probabilem putat sententiàm oppositam; quam tenent *Delbene loc. cit. dub.* 10. *et Bonac. Covarr. Armil. et Quaranta*, Ratio, quia sicùt donans poterat de re disponere, ità etiàm poterit donatarius ex illius potestate; Neque res tunc absolutè acquiritur Ecclesiæ, sed tantùm ad beneplacitum donantis: Quod concedit etiàm *Lugo*, casù, quò donator expressè voluisset, ùt res alienaretur, tunc enim certum est, eam numquàm absolutè acquisitam fuisse Ecclesiæ; Ità etiàm neque res dici debet absolutè acquisita Ecclesiæ, quandò donata est cum tali facultate alienandi; Sicùt contra, si donator prohibeat, ne possit ullo casù res alienari, non poterit quidem alienari, etiàm cum assensu Pontificio, et justa accedente causa, nisi causa sit talis, ùt faciat præsumere consensum donantis, juxtà infrà dicenda in *Nota IV*. Pariter videtur licitum esse repudiare rem immobilem nondum acquisitam, ùt dicunt *Croix loc. cit. cum Sylvest. et Abb. ac Delbene dub.* 5. qui tamen *dub.* 6 *cum Molina, Barbos. Tamb. etc.* ait, Prælatum, vel Religiosum non posse repudiare legatum, quia illud acquiritur Ecclesiæ, vel Monasterio etiàm antè traditionem, ùt habent jura, saltem acquiritur jus ad illud. Contradicunt verò *Sanch. Bonac. Rebell. Abb. Menoc. Gob. et alii apud Croix dict. n.* 1364. Quia antè acceptationem Ecclesia nullum jus, aut actionem ad legatum acquirit; sed verior mihi apparet prima sententia, nam ad validitatem donationis requiritur quidem acceptatio, non autem ad legatum,

quod statim acquiritur à legatário post mortem legantis. Permittunt autem *Abbas*, *Covar. Mol.*, *Delb.*, *etc. apud Croix loc. cit.* posse sine assensu Pontificis hypothecari bona Ecclesiastica; sed probabiliùs contradicunt *Vasq. Rodriq. Quara.*, *etc. ib.* Ratio, quia hypothecatio est vera alienatio.

Nota III. quod nomine *Bonorum Ecclesiasticorum* veniant simul jura, et actiones ad immobilia, necnon nomina debitorùm, ac servitutes, *Delbene loc. cit. dub.* 12. *Croix l.* 4 *num.* 1365. *cum Wading. et Piasecio.* Nomine autem *Rerum pretiosarum* veniunt vasa aurea, vel argentea, gemmæ, Bibliothecæ copiosæ, *Delbene dub.* 2 *sect.* 1. *et Croix cum Tamb.* Item greges, et armenta totaliter considerata, *Delbene sect.* 4. Item incisio arborum, et sylvarum, si fiat cum deterioratione, ùt *Laym. l.* 3 *tr.* 9 *c.* 10 *n.* 2. *Delbene s.* 5 *et Piasec. Wading. apud Croix.* Venit magna pecuniæ summa donata, ac destinata ad emenda immobilia, tunc enim illa censetur quid immobile, *Delbene sess.* 1 *a. n.* 2 *et Vasq. Filliuc. Lez. apud Croix*, *contra Wading. et Tiraq.* Etiàm demùm pertinent ad immobilia annui reditus perpetui, *Croix ib cum Wading.*

Nota IV. quod alienatio bonorum Ecclesiasticorum facta cum causa, et solemnitatibus, valeat, etiàmsi donans prohibuerit alienationem, quia prohibitio præsumitur facta, si absit causa debita, ùt probabiliter ait *Croix l.* 4. *num.* 1366. *cum Delbene*, *et aliis.* Causæ autem justæ sunt *Necessitas*, vel *Utilitas*, *ex Auth. Hoc jus*, *Can. de Sacr. Eccl.* Item *Pietas*, puta pro redemptione captivorum, vel alia gravi necessitate sublevanda. Item *Incommoditas*, si res alienanda valdè distat, etc. Ità *Laymann. loc. cit. n.* 3 *cum Mol. Abb. Sylv. Navar. etc.* communiter. Item quandòque magna *Convenientia*, ùt ajunt *Croix*, *et Delbene Dub.* 28. Utrùm alienatio facta sine justa causa à Pontifice sit licita, et valida? Resp. Si alienatio fiat in aliam Ecclesiam erit valida, sed non licita. Si verò fiat in usus profanos, erit illicita, et invalida; ità rectè *Laymann dict. c.* 10 *n.* 11. *cum Nav.* Ratio, quia

Papa non est dominus bonorum Ecclesiasticorum, sed administrator, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 931.

Nota V. quod debitæ Solemnitates sint videlicet, 1. Communis consultatio. 2. Consensus Capituli, vel Cleri. 3. Consensus Episcopi, vel Superioris Regularis, et etiàm Patroni, si alienetur Beneficium patronatum, ùt censet *Piasecius*, sed huic contradicit *Laym. cum aliis apud Croix n.* 1366. 4 subscriptio consentientium pro casibus à jure expressis. 5. Consensus Pontificis, sivè facultas Sacræ C. vide *Croix l. c.*

Si autem alienatio fit sine causa, censet *Delbenè dub.* 20. eam esse invalidam, etiàmsi fiat ex consensu Pontificis: Intellige, si fiat in usus profanos; secùs si in aliam Ecclesiam, proùt rectè ait *Laym. l. c.* Si autem alienatio fit cum sufficienti causa, sed sine solemnitatibus, dicunt *Abbas*, *Sylvest. Angl. Fill. Rod. et alii apud Croix n* 1366. (qui probabile putat) valere pro foro conscientiæ, contra *Covar. Mol. Vasq. etc.* cum *Delbene dub.* 21. qui probabiliùs tenent, jura irritare hujusmodi alienationes ob damni periculum, si solemnitates omittuntur, easque dicunt invalidas esse omninò sine assensu Pontificio, cum assensus ad formam prærequiratur. An autem hic assensus præsumatur concessus per præscriptionem 30 vel 40 annorum? Negant *Quartana*, *Fachin .etc.* Sed *Croix ibid. cum Mascardo, Dicast. Delbène, Ric.* etc. ajunt probabiliùs esse consensum præsumendum ex generali axiomate, quod omne factum ritè præsumatur factum, si de jure faciendum erat.

Nota VI. Sine causa speciali, et sine solemnitate licitè alienari possunt 1. Res quæ verisimiliter ad triennium sine notabili deterioratione non perdurant, ùt fructus, vestes, jumenta in individuo, singularia pecora, *Laym. d. c.* 10 *n.* 2. *et Piasec. ap. Croix l.* 4 *n.* 1367. 2. Res exigui valoris respectivè ad possessorem, nempè si non attingat ad summam ducatorum centum, ùt ajunt *Pal. et Zerol. ap. Croix l. c.* Attamen *Delbene* cum aliis communiter (ut ait *Croix ibid.*) restringunt summam ad 25 scuta aurea, quæ faciunt 40

scuta monetæ Romanæ; Et rectè advertit *Delbene*, hujusmodi rem debere esse ab aliis disjunctam, ità ùt pretium totius rei non excedat præfatam summam, aliàs posset totum prædium per partes modicas alienari. 3. Res Academiæ, Seminarii, Hospitalis, Confraternitatis, modò non sint erecta auctoritate Episcopi, ùt limitant *Palaus*, *et Delbene apud Croix ibid.* 4 Res ad quam conservandam ejus reditus non sufficerent, ùt *Palaus*, *Bonasp.* Si verò res sit sterilis, requiritur licentia Pontificis, ùt dicunt *Quaranta*, *Bonac. etc.* Sed *Wading.* dicit, sufficere consensum Episcopi cum Capitulo. 5. Si oportet vendere ad solvendum debitum, pro quo creditor urget apud Judicem, *Abbas*, *Quarante*, *et Bonasp. apud Croix d. n.* 1367. 6. In causu magnæ necessitatis, quæ non permittat peti consensum Superioris, *Delbene dub.* 1 *n.* 26. *et Croix l. c.*, *cum Quaranta.* Item in casu notoriæ utilitatis Ecclesiæ, si expectato consensu Pontificio transiret occasio, *Delbene dub.* 22 *n.* 2 *et Croix ibid. cum Bald. Boss. et Bonæsp.* In his tamen duobus casibus necessitatis, et utilitatis, requiritur saltem consensus Episcopi, ùt dicunt *Felin. Abb. et alii cum Carden. ibid.* Verùm *Delbene* excipit Regulares exemptos, quos ait tunc non tenêri ad Episcopum recurrere. 7. Si donentur bona iis, qui illa retinere non possunt, *Delbene*, *Barbos. Ricc. et Quaranta.* 8. Si fiat remuneratio pro aliquo Beneficio Ecclesiæ collato, *Barbos. Delbene apud Croix loc. cit.*

Nota VII. Quòad Locationem autem bonorum ecclesiasticorum, si res fructificet annuatim, non potest locari ultrà triennium; Si verò fructificet alternis annis, ultrà sexennium; si ternis, ultrà novennium, ità *Croix l.* 4 *n.* 1368. *cum Less. Azor. Vasq. Cov. Delbene etc.* Non prohibetur tamen fieri locatio fructuum usque ad vitam Beneficiarii, cum successor non teneatur stare tali locationi, ùt *Croix ibid. cum Mol. Paul. Sylv. Abb. Cov. et Delbene.* Putant autem *Fill. Mol. Lugo*, *Gutier. apud Croix l. cit.* et probabile censet *Delbene* (contra *Wading.*) licitè posse Bene-

ficiarium se obligare personaliter ad locandum fundum denuo post triennium. Item potest renovari locatio post duos annos, non autem priùs, *Pal. Mol. Delbene, etc. apud Croix ibid.* Hîc autem dicta intelliguntur etiàm de locatione bonorum cujuscumque Loci pii, qui auctoritate Episcopi sit erectus, *Croix ibid. cum Pal. et Delbene.*

DUBIUM. IV.

Quis sit habitus Clericorum, quæ artes, Officia, actiones iis prohibeantùr?

188 *Quinàm Clerici teneantur ad Habitum, et Tonsuram?*
189 *Quæ artes prohibeantur Clericis?*
190 *Quæ Officia?* 191. *Quæ actiones?*

« Resp. 1. Clericos majoribus Ordinibus initiatos, 188
» vel etiàm minoribus, si habeant Beneficium, quòad
» habitum obligari ad ferendam tonsuram, et vestem
» Clericalem, quæ non debet esse virgata, in qua
» diversi coloris virgæ ducantur, nec partita, seu dis-
» secta. * (*Circà habitum et tonsuram vide dicenda de*
» *Sacr. Ord. lib.* 6 *n.* 825.) *

» Resp. 2. Quòad artes, prohibentur macellario- 189
» rum, tabernariorum, joculatorum, quorum etiàm
» ludis, ùti et hastiludiis prohibentur interesse.
» Item medicorum, aut chirurgorum, ubi opus est
» incisione, aut adustione; nisi, ùt habet *Nav.* ergà
» pauperes, aut propinquos, aut in necessitate.
» * (*Vide l.* 7 *n.* 384. *in fin. ad V.* 385.) *

» Resp. 3. Quòad Officia, prohibentur (si sint Be- 190
» neficiati, vel initiati sacris) Officium Judicis in
» causa sanguinis, Advocatorum, Patronorum, Ta-
» bellionum, seu Notariorum, in placitis sæcularibus.
» Quod addo, quia in specialibus quibusdam casibus
» hæc licent; v. g. advocare pro Ecclesia, pro personis
» conjunctis, et miserabilibus. Ratio autem est, quia
» Clericus non debet se immiscere negotiis sæculari-

» bus. *Sayr. l.* 12 *c.* 25 *n.* 6 (qui tamen concedit instru-
» menta ab eo facta valere) *Bon. to.* 2 *in præc. dub* 10
» *q.* 3 *p.* 4. *Lay. l.* 1 *t.* 5 *c.* 8 *n.* 3 et notat, consuetudine
» inductum esse, ut Officio Cancellarii, consiliarii,
» imò etiàm Judicis fungi possint in causis civilibus.
» * (*An autem Clericus possit exercere Officium Ad-*
» *ministratoris bonorum*, *vulgò* Fattore? *Vide l.* 3 *n.* 838
» *vers Valdè refert*) *.

191 » Resp. 4. Quòad actiones prohibentur arma por-
» tare, nisi in itinere, tabernas intrare, venationi
» clamorosæ vacare (quod addo, quia venatio sine
» strepitu, recreationis causâ, permittitur) * (*Vide*
» *dicta l.* 3 *n.* 606.) *, accipitres, vel falcones alere
» pro venatione; aleis, aut taxillis ludere; mercatu-
» ram, aut negotiationem lucri causâ (non tamen
» necessitatis) exercere * (*Vide dicta l.* 3 *n.* 831. *et*
» *seq.*)*; cohabitare mulieri, nisi sit mater, amita, aut
» certè talis, quâcum nullum periculum, aut scan-
» dalum immineat *Less. l.* 2 *c.* 5 *d.* 9 *n.* 40. *Caj.* ta-
» men *v. Clericus*, contra *Ang. et Nav.* docet, horum,
» et similium transgressionem non esse mortalem,
» si absit temeritas, contumacia, contemptus et scan-
» dalum. Vide *Laym. l.* 5 *t.* 9 *c.* 12 *n.* 2 *et* 3. Nec
» refert, quod. transgressor sit excommunicandus,
» quia hæc pœna est sententiæ ferendæ, quam non-
» nisi contumax post monitionem incurrit Quod ta-
» men universim *Nav.* putat esse laxius, maximè
» cùm Canones utantur verbo, *præcipio*. Undè ait
» esse mortale, si habitum, vel tonsuram non ge-
» stent. Quod restringit *Bonac. d.* 8 *de Sacr. q.* 1 *p.*
» *ult. n.* 8. si sint initiati majoribus Ordinibus, aut
» habeant Beneficium, et tonsuram vel habitum
» longo tempore, absque justa causa, non gestent,
» tunc enim peccare mortaliter; citatque pro se *Reg.*
» *Nav. Vasq.* Negant tamen *Sylv. et Laym. l. c.* si
» non sit notabilis excessus suprà loci consuetudi-
» nem. Negotiari verò esse mortale, concedit idem
» *Laym. l.* 3 *t.* 4 *c.* 17. et alii commun. Sed de hoc
» v. suprà *lib.* 3 *cap.* 3 *d.* 7. de Emptione, et Ven-
» ditione. «

CAPUT III.

DE STATU, ET OFFICIO PERSONARUM SÆCULARIUM QUARUMDAM, ET PRÆSERTIM JUDICIALIUM?

DUBIUM I.

Quæ requirantur ad legitimum Judicium?

« Resp. Hæc tria. Primum est *Jurisdictio*, sine qua 192
» sententia nulla est * (*Nisi adsit titulus coloratus, et*
» *error communis, ùt communiter Salm. Append. de*
» *Offic. etc. in fine t.* 3 *n.* 14 *ex l. Barbarius, ff. de*
» *Offic. Prætor.*) * et peccatur mortaliter, ùt ex
» *S. Th.* 2. 2 *q.* 60. habet communis: quare peccat
» Judex sæcularis, si personas, aut causas, merè eccle-
» siasticas, ad se trahat; uti et ecclesiasticus, si merè
» civiles, nisi fortè per accidens, ob defectum justi-
» tiæ in foro sæculari, aut nisi sint causæ miserabi-
» lium personarum. Porrò, quæ causæ dicantur merè
» civiles, quæ Ecclesiasticæ, quæ mixtæ, nosse opor-
» tet judices, et jurisperitos, potestque videri apud
» *Laym. l.* 4 *c.* 2. *Card. de Lugo d.* 37 *sect.* 3.
» Secundum, *Rectus processus*, v. gr. ut citetur 193
» Reus, et audiatur, etc. nisi fortè expediat aliquan-
» dò, cùm delicta sunt atrocia, in flagranti crimine
» deprehensos subitò plectere, vel in criminibus ex-
» ceptis communem procedendi modum mutare:
» nam Judici Supremo (dummodò crimen sit publi-
» cum) aliquandò licere, sine citatione, defensione,
» et omni processu, Reum morti adjudicare, eò quod
» factum notorium, et publicum sit loco accusato-
» rum, et testium, neque reo jus defendendi se in
» judicio relinquat, docent *Nav. c.* 25 *n.* 10. *Less.*
» *Fill. Bonac. d.* 10 *in præcept. q.* 2 *p.* 2 *n.* 5. Vide
» etiàm *Card. Lugo d.* 37 *s.* 5. *Trull. l.* 8 *c.* 1 *d.* 13.
» Ubi tamen notandum, quod, etsi talia crimina

» excipiantur à communi dispositione legis positivæ, » et juris communis, non tamen legis, seu juris na- » turæ: ideòque graviter peccare Judicem, qui in » tali processu, v. gr. contra Sagas, quidvis licere » putat. V. *Cautionem criminalem c.* 17. 18. 37 *et seqq.*

194 » Tertium *Recta intentio*, ùt scilicet procedatur » ex intentione justitiæ. Undè, si judex procedat ex » odio, aliove fine malo, v. gr. ob inanem gloriam, » peccabit, non quidem contra justitiam, sed chari- » tatem, aliamve virtutem mortaliter aut venialiter, » proùt finis illius mortalis, aut venialis erit. *Bonac.* » *to.* 2 *d.* 10 *q.* 2 *p.* 3. »

DUBIUM II.

DE POTESTATE ET OFFICIO JUDICIS.

ARTICULUS I.

Quid requiratur in Judice?

195 » Resp. 1. Præter tria dicta superiore dubio, requi- » ritur scientia, quâ sciat suo munere rectè fungi. » Ità commun. *Doct. et Bonac. d.* 10 *q.* 2 *p.* 3. Ratio » est, quia quilibet tenetur scire ea, quæ pertinent » ad proprium Officium, et sine quorum cognitione » munus suum, et Officium exercere non potest.

Undè resolvuntur sequentes Casus.

» 1. Petens, aut suscipiens Officium Judicis, *idem* » *est de Medico, et Chirurgo*, ut v. infrà *d.* 7. quo » indignus est, ità ùt probabile sit, indè notabile dam- » num proximi secuturum, peccat mortaliter. *Nav.* » *c.* 25. *S. Anton. de Lugo d.* 37 *n.* 1.

» 2. Judex carens necessariâ scientiâ non debet » absolvi, nisi factâ renunciatione Officii, vel nisi » firmum habeat propositum renunciandi. Ità *S. Th.*

» 2. 2 *q*. 76 *art*. 2. *Caj*. *Clavis reg*. *l*. 12 *c*. 13 *n*. 2.
» *Regin*. *l*. 25 *n*. 675. *Nav*. *c*. 25. *Farin*. 3 *part*. *q*. 3
» *art*. 16. Ratio est, quia nullus potest Officium,
» cujus munia obire non potest, retinere, præsertim
» cum damno, vel periculo proximi.
» 3. Si Judex ex magna imperitia malè judicet, te-
» netur ad interesse Parti læsæ, et ad expensas litis;
» uti etiàm, quotiescumque notabile damnum, sivè
» in substantia litis, sivè in superfluis expensis, prop-
» ter ejus culpabilem ignorantiam, partibus accidit;
» *Bonac*. *Card*. *Lugo*. *ll*. *cc*. * (*Est commune cum Salm*.
» *de Offic*. *c*. 1 *num*. 58. *Quidquid dicant reliqui Ju-*
» *risperiti*) *.
» 4. Si Judex agnoscat, errorem à se (etsi sine
» gravi culpa) commissum in præjudicium litigantis,
» tenetur, si potest citrà infamiam, impedire erro-
» rem, v. gr. monendo occultè partem læsam, ùt
» sibi appellatione, vel aliter consulat. Quia id per-
» tinet ad debitam muneris executionem. *De Lugo*
» *l*. *c*. *n*. 3.
» Resp. 2 Judex tenetur causas judicare, et celeri- 196
» ter expedire, quia ex Officio tenetur cuique tribuere
» suum; Quod non facit si sententiam sine justa
» causa differt.

Undè resolvuntur sequentes Casus.

» 1. Judex mortaliter peccat contra Officium suum,
» differendo valdè notabiliter causarum expeditio-
» nem, sine justa causa. *Sylv*. *v*. *Judex*, *q*. 12. *Clavis*
» *Reg*. c. 12 *n*. 8. *Nav*. *c*. 25 *n*. 14. *etc*. *cum Bon*. *d*.
» 10 *q*. 2 *p*. 3.
» 2. In casu dicto, idem Judex tenetur parti læsæ
» damna, et expensas, quæ ex iniqua dilatione secu-
» tæ sunt, restituere: quia est earum injusta causa,
» *id Auct*. *ll*. *cc*. »
An autem Judex possit accipere pecuniam ad ex-
pediendam causam alicujus præ alia? Dicit *Laym*. *l*.
3 *sect*. 5 *tr*. 4 *c*. 4 *n*. 9, spectato jure naturali, non audere

se id damnare, quia illa nova obligatio, quam suscipit, est pretio digna. Sed veriùs contradicunt *Salm. l. cit. n.* 66, quia Judex ex justitia tenetur citò expedire causas eorum, qui æquale jus habent ad expeditionem; Nisi extraordinarium susciperet laborem, ad quem ex vi sui muneris non teneretur.

» 3. Si Judex in exequenda causa, et proferenda » sententia negligens, aut iniquus sit, non tantùm » parti læsæ, sed interdum etiàm Fisco tenetur; v. » gr. si mulctam pecuniariam, quam ex consuetudine, » vel lege communi debebat imponere reo, sine cau- » sa remisit. *S. Thom.* 2. 2 *q.* 67 *art.* 4 *ad* 3. *Sylv v.* » *pœna q.* 28. *Salm. Laym. l.* 3 *t.* 2 *c.* 5 *n.* 7. contra » *Azor.* * (*Et cum Azor. probabiliter sentiunt Lugo de* » *Contr. D.* 36 *n.* 97. *cum Less. Salas, etc. Salm. de* » *Offic. c.* 1 *n.* 31. *et Leg. c.* 2 *n.* 76. *cum Gregor Mar-* » *tin. ad nihil teneri Judicem, si ad mulctam reus non-* » *dum sit condemnatus. Ratio, quia antè sententiam* » *nullum Fisco jus acquiritur ad pœnam; hinc, si Ju-* » *dex injustè reum absolvit, peccat contra justitiam* » *legalem, non commutativam. Divus autem Thom. l.* » *cit. loquitur tantùm de pœna corporali, et de damno* » *Reip. eventuro ex injusta remissione. Vide dicenda* » *de Accusatore n.* 237.)* »

ARTICULUS II.

Quid Judici servandum circà Inquisitionem?

197 *Quibus modis possit procedi contrà Reos?*
198 *In quibus Judex possit instituere Inquisitionem Generalem? Et in hac ad quid teneantur Subditi?*
199 *Quandò Judex possit procedere sine Accusatore?*
200 *Quandò possit Judex inquirere in particulari?*
201 *Plura notanda de Judice procedente per Inquisitionem.*

197 «. Tribus modis procedi potest contra criminosos, » 1. Viâ accusationis, cùm est aliquis actor, qui » spondet se objecta probaturum. 2. Viâ denuncia- » tionis, cùm deferens crimen non vult suscipere

» onus probandi. 3. Viâ inquisitionis, quæ est tri-
» plex. 1. Generalis, quandò in genere quæritur, an
» leges serventur. 2. Specialis, quandò de certa per-
» sona, et certo crimine quæritur. 3. Mixta, quandò
» vel sola persona, vel crimen solum est speciale,
» ut si quæratur, quis Cajum occiderit.

» Resp. 1. Judex sine ulla data occasione, ex solo 198
» Officio suo, potest instituere inquisitionem genera-
» lem, in qua tamen ejus potestas non extendit se
» ad occulta elicienda, de quibus nulla est fama.
» Ratio prioris est, quia id necessarium est Reip. nec
» cuiquam fit injuria. Ac, licet quorumdam scelera
» detegantur, id fit per accidens, præter intentio-
» nem; cui incommodo bonum commune prævalet.
» Ratio posterioris est, quia indè maxima sequeren-
» tur incommoda. *Farin.* *Less. l. 2 tr. 28 dist.* 13.

Undè resolves.

» 1. In hac Inquisitione, subditus etiàm rogatus
» sub juramento, non tenetur, imò nec potest pro-
» dere criminosum occultum. *Laym. l. 3 t. 6 c. 2 n. 3.*
» *Less. l. cit.* (*Est commune cum Salm. App. de Offic.*
» *cap. 1 n. 150. cum Trull. Fill.*) *

» 2. Si talem revelet, peccat contra justitiam (nisi
» fortè cederet non tàm in pœnam, quàm certam
» ejus, qui deliquit, emendationem, vel ad grave
» malum ab aliis avertendum); cum enim crimen,
» ùt ponitur, probari non possit, ac proindè ex ejus
» revelatione non possit aliud sequi, quàm infamia,
» nullum habet jus revelandi. *Laym. ib. et t. 3 p. 2*
» *c. 4.*

» 3. Si hac Inquisitione ex revelatione duorum,
» vel trium deprehendatur alicujus criminis auctor,
» potest per tales testes contra illum procedi, ùt
» habet praxis communis. *Laym. p. 2 t. 3 c. 4,*
» *n. 12.* »

Reverà Judex nullum condemnare potest sine ac- 199
cusatore, ùt communiter *S. Th. Caj. Sanch. Sot.*

Less. etc. cum Salm. Append. de Offic. in fine t. 3 *c.* 1 *n.* 47. Sed dicitur aliquandò sufficere accusator virtualis, qui adesse censetur. I. Quandò adest notorietas criminis, ità ùt probabiliter negari haud possit; quo casu dicitur in *c. Ad nostram*, 2. *De Jurejur. Manifesta accusatione non indigent, nec in eis ordo judiciarius observandus*, Vid. *Salm. n.* 48. II. Quandò adest infamia publica judicialiter contestata; saltem per duos testes; vel clamorosa insinuatio, idest rumor multorum de crimine. Hæc tamen infamia sufficit tantùm ad inquirendum, *Salm. n.* 49. An autem ad inquirendum sufficiant indicia occulta, scilicet quæ particularibus personis nota sint, vel an requirantur manifesta, idest nota majori parti Populi, sivè Collegii, aut Viciniæ, aut majori parti hominum graviorum illius? Primum tenent *Sot. Azor. Nav.* apud *Salm. de Offic. c.* 1 *n.* 115. Secundum tenent *Salm. ex n.* 119. *cum Less. Suar. Sanch. et communiter.* III. Quandò crimen patratur coram Judice, aliis adstantibus; maximè, si Judex sit in actu ministrandi justitiam, *Salm. n.* 50 *et* 51. IV. Quandò delictum est contra Remp. vel Regem, proùt in crimine hæresis, vel læsæ Majestatis; quandò delinquitur in Ecclesia contra Ecclesiasticos; quandò intenditur vitari electio indigni, aut impedimentum matrimonii, quandò reus confessus est coram pluribus, aut judicialiter coram duobus testibus; quandò quis est accusatus; quandò adest semiplena probatio, idest unus testis omni exceptione major; quandò crimina sunt connexa; quandò invenitur occisus Dominus (tunc enim inquiri potest contra famulos); quandò crimen pendet in futurum, et quandò denunciat Minister Fiscalis, ùt *Sylv. S. Antonin. Fill. etc. contra Sanch. etc.* et utramque esse probabilem ajunt *Salm. c.* 1 *n.* 143. In his omnibus casibus potest procedi ad inquirendum sine plublica infamia, aut rumore, et aliquandò etiàm ad sententiam. Vide *Salm. n.* 53. *et ex n.* 132.

280 » Resp. Quandò crimen est manifestum, et ignora» tur auctor, licet Judici quærere in genere, quis

» fecerit ; * (*Ut Sanch. Vill. Trull. cum Salm. ibid*
» *n.* 144. *contra Caj. etc.*) * non tamen in particulari
» v. g. an Petrus fecerit, nisi infamia aliqua, aut in-
» dicia præcesserint. Pars prior patet, tum ex praxi
» Judicum, tum ex incommodis contrariis. Ratio
» posterioris patebit ex sequentibus. Vide *Bonac.*
» *d.* 10 *in* 8 *præcept. q.* 2 *part.* 5. »

Communis est sententia cum *Bus.* quod, nullâ præcedente infamia, aut clamorosâ insinuatione ùt suprà, non possit Judex inquirere in particulari (licet possit in genere). Et tunc, si testis ab eo interrogetur, potest iste, imò debet reum celare, ùt *Bus. n.* 1. *et Salm. de offic. c.* 1 *n.* 150. cum aliis communiter. Si tamen testis spontè reum manifestaret, tunc probabiliter posset Judex per inquisitionem contra reum procedere, ùt *Sot. Less. etc.* Quia Judex ex vi Officii ritè procedit contra reum, qui sine suo dolo jam est juridicè cognitus ; Secùs verò, si Judex notitiam rei à teste injustè extorserit, ùt *Salm. ib n.* 158. *cum Nav. Sanch. Less. c.* 1 *et communi.*

Notandum I. quod Judex procedens per inquisitionem etiàm crimine probato, pœnam diminuere debeat ; 201
intelligitur hoc tamen de Judice Ecclesiastico, non sæculari. Ità *Salm. de Offic. c.* 1 *n.* 158. Et intelligitur, nisi crimen sit tale, quod per illud incurratur irregularitas, ùt *Salm. n.* 150.

Notandum II. quod Prælati nequeant inquirere contra Religiosos in dubio, an adsint indicia sufficientia ùt suprà ad inquisitionem ; quia in dubio prævalet illorum fama, quæ per inquisitionem indè deturparetur ; intellige tamen, nisi immineat periculum damni communis, tunc enim prævalet jus Religionis. Ità *Bonac. Rodr. Salm. de Offic. c.* 1 *n.* 157.

Notandum III. quod ad inquisitionem specialem plura requirantur : I. Probatio corporis delicti, nisi sit crimen difficilis probationis. II. Accusator, saltem virtualis, ut suprà *n.* 199. III. Probatio loci, temporis, etc. IV. Judex competens. V. Ut fiat inquisitio, antequam sint transacti viginti anni à die criminis. Vide hæc, et alia apud *Salm. de Offic. c.* 1 *n.* 159.

Notandum IV. quod processus per Inquisitionem (etiàm in causis Religiosorum) sic efformandus sit; I. Eligendus est à Superiore Secretarius Actorum. II. Examinandi sunt per distinctos articulos, præstito juramento. III. Si ex testibus nulla semiplena probatio habeatur, nondum reus potest legitimè interrogari, nec, si interrogetur, ipse tenetur respondere, nisi (ait *Suar.*) sufficienter infamia sit probata, et alia gravia indicia accedant. IV. Demùm, si reus fateatur delictum, proceditur ad sententiam; Si non, proceditur ad eum convincendum, vel ad torturam, si ille vehementer sit de crimine suspectus. Hæc, et alia apud *Salm. d. c.* 1 *ex n.* 167.

» Resp. 3. Ut Judex faciat inquisitionem specialem, debet saltem regulariter præcedere infamia, » vel quid æquipollens, quod justam det causam. » Ratio est, tum quia alioqui diffamaret sine causa, » tum quia Judex procedere debet ex scientia publica, » quam non habet, nisi per accusationem, vel confessionem Rei, vel evidentiam facti, vel per infamiam; ad quam non sufficiunt duo testes, qui » jurent, se vidisse crimen admitti, quia adhùc est » occultum: sed requiritur, ùt rumor sit sparsus » per majorem partem Communitatis, idest Civitatis, » Viciniæ, vel Monasterii, neque à maledicis sit » exortus, etsi hac in re tutum sit sequi praxim » communem bonorum virorum, et Rerumpub. ùt » habet *Laym. l. c. et Less. d.* 15 *n.* 19. ex aliis » *Bonc. l. c.*

Undè resolves Casus.

» 1. Antequàm Judex procedat ad inquisitionem » specialem vi infamiæ, ipsa infamia priùs examinari » debet, et probari per testes, saltem per duos, qui » nominent personas, à quibus id publicè audiverint. » *Navar. Rub. de Jud. Trull. l.* 8 *c.* 1 *d.* 17.

» 2. Judex infamatum de uno crimine, v. g. adulterio, non potest interrogare de alio, de quo non

» est infamatus, v. g. furto; quia esset inquisitio spe-
» cialis sine prævia infamia; *Salon. Cajet. Trull. l.* 8
» *c.* 1 *d.* 18 nisi tamen crimina sint connexa, vel unum
» sit circumstantia alterius, *ibid. et Sanch.* 2 *p. cons.*
» *l.* 6 *c.* 3 *d.* 21.

» Dixi in resp. *Regulariter*, quia ad specialem in-
» quisitionem non requiritur infamia prævia in casi-
» bus certis, quos v. apud *Less. l.* 2 *c.* 29 *d.* 15. *Bon.*
» *tom.* 2 *d.* 10 *p.* 5. *Sanch.* 2 *p. cons. l.* 6 *d.* 19. *Trull.*
» *l. c.* »

ARTICULUS III.

Quid liceat Judici circà quæstiones, sivè torturam?

202 *Quæ requirantur, ut possit procedi ad torquendum Reum?*
203 *Usquequò possit Reus torqueri?*
204 *An semel tortus possit iterum torqueri?*

« Resp. 1. Ad torquendum reum (si tamen torqueri 202
» potest) requiruntur alicujus gravis criminis ea sal-
» tem indicia, quæ faciant semiplenam probationem,
» id est, reddant rem plus quàm probabilem; qualia
» habentur, v. g. testis unus omni exceptione major,
» Rei confessio extrà judicium, item probabiliter
» etiàm assertio duorum, vel trium criminis sociorum
» in criminibus exceptis, præterquàm veneficii (in quo,
» an ex sola denuntiatione complicum, et quomodò
» procedere liceat, v. *Tann. t.* 3 *d.* 4 *de Just. d.* 2 *et* 3.
» *Laym. l.* 3 *t.* 6 *c.* 5); item fama publica à viris hones-
» tis orta, ac per testes probata, cum alterius judicii
» adminiculo (nam fama sola non probat, sed habet
» se instar accusatoris) *Laym. l.* 3 *t.* 6 *c.* 5 *n.* 9 ex variis.
» Ratio responsi est, quia tortura instituta est ad sub-
» sidium probationis, quandò argumenta, et indicia
» sunt valdè efficacia, ut sic plena probatio eliciatur:
» nam confessio rei (si eam ratificet extrà torturam,
» maneatque in ea usque ad sequentem diem) ex se-

» miplena probatione facit plenam. *Less. l.* 2 *c.* 29 *d.*
» 18. *Delr. l.* 5 *s.* 3. *Laym. l. c.*

» Dixi in responsione, *si tamen torqueri potest*, quia » quædam personæ prohibentur torqueri, nisi in cri- » minibus exceptis : tales sunt viri in magna dignitate » constituti, Officiales Principum, urbium Guberna- » tores, Nobiles Equestris Ordinis, Milites, Doctores » eorumque liberi, item impuberes, senes, memoriâ » vacillantes, prægnantes, et nondum confirmatæ è » partu. *Delr. s.* 9. *Binsf. c.* 6. *C. de Lug. d.* 37 *s.* 14.

Undè resolves.

» 1. Peccat judex graviter, si non priùs omnia alia » media mitiora detegendæ veritatis tentet, quàm ad » torturam descendat.

» 2. Torturâ simpliciter abstinendum est, quandò » adest plena probatio criminis, quià ad hanc ordi- » natur tortura. *Nav. Less. l. c.*

» 3. Insufficientia ad torturam indicia sunt : si ca- » daver occisi sanguinet ad præsentiam alicujus, si » sagæ non possint lacrymari. Item illicita est probatio » per aquas etc. de quibus Vide *Del. l.* 5. *Less. n.* 156. » *Trull. l.* 8 *c.* 1 *d.* 21. 4. Peccant Judices, qui in causis » criminalibus, aut notabilis infamiæ, reum compre- » hensum, antequàm habeant probationem contra » ipsum, juramento astringunt ad dicendam verita- » tem de omnibus pertinentibus ad causam, ob quam » comprehensus est *Nav. c.* 18 *n.* 41 *et c.* 25 *n.* 36 » Additque idem esse, si (etsi sine juramento) minis, » terroribus, tormentorum ostensione hominem tur- » bent, et implicent, ut sibi contradicens circum- » stantiam aliquam revelet, quâ convincatur, et pu- » niatur. *V. Card. de Lugo d.* 40 *n.* 1.

» 5. Si Judex extorserit confessionem per injuriam, » v. g. si extorserit exemptos, si sine sufficientibus » indiciis, si dolo malo, mendaciis, fictâ impunitatis » promissione induxerit ad fatendum, vel aliter (sivè » quòad substantiam, sivè quòad modum) notabi-

» liter excesserit in tortura, confessio nulla est, nec » potest ex ea procedi : imò tenetur Judex ad com- » pensationem damnorum, ùt docet *C. de Lugo, d.* » 37 *s.* 14 *n.* 157 *V. Less. c.* 19 *d.* 18. *Laym. l.* 3 *t.* 6 » *c.* 5. ubi etiàm dolos bonos, quos *Del.* suggerit Ju- » dici, planè rejicit. Vide *Tann. t.* 3 *d.* 2.

» Licet reus confessionem injustè extortam postri- » diè ratificet, nihilhominùs Judex non potest pro- » cedere ad punitionem rei, vel complicis occulti ; » quia, cùm confessio fuerit irrita, consequenter etiàm » ratificatio ex ea orta, ex *l. penult. ff. de Quæst.* atque » adeó etiàm cognitio per illud medium parta est in- » justa. *Nav. Salon. Less. Sayr. Trull. l. c. disp.* 10.

» Resp. 2. Graviùs torqueri potest, contrà quem 203 » graviora sunt indicia : non tamen ità, ut moraliter » sit impossibile tormenta sustinere, habitâ ratione » personarum. Undè si hîc excedatur, confessio ex- » torta erit involuntaria, et habenda pro nulla ; » etiàmsi extrà tormenta coram judice ratificet, metu » novæ torturæ. *Laym. c.* 5 *n.* 11.

» Resp. 3. Semel tortus, si nihil est fassus, iterum 204 » torqueri non debet, nisi nova criminis indicia su- » perveniant ; quia per torturam priora elisit. Si verò » crimen in tortura fassus, extrà eam revocet coram » Judice, repeti tortura potest : tum quià indicia » manent in suo vigore, tum ob inconstantiam. Si » veró tertiò tortus, ac confessus tertió retractet, » absolvendus est : quia præsumendum est, vi tor- » mentorum coactam fuisse confessionem, ideòque » nullam. *Less. c.* 17 *d.* 7. Excipiunt quidam, si in- » dicia sint gravissima, quæ violentam præsumptionem » pariant, crimen malitiosè à reo negari. *Laym. l. c.* » *V. C. de Lug. d.* 37 *n.* 157. *Dian. t.* 3 *tr.* 6 *R.* 16 *et* » 23. *Trull. l. c.* Vide infrà hîc *d.* 6 *et* 7. An, quandò, » et quomodò Judex possit interrogare reum de com- » plicibus. Vide *Trull. l.* 18 *c.* 1 *d.* 22. »

ARTICULUS IV.

Quid servandum Judici circà sententiam, et pœnam?

205 *Quandonam Judex inferior possit pœnam relaxare, vel minuere? Quid, si Judex sit supremus?*
206 *An possit Judex judicare in causa, ubi fuit Advocatus?*
207 *An possit damnare nocentem, qui juridicè est innocens?*
208 *Quid, si sciat innocentem, et probatus sit nocens?*
209 *Quid facere debeat judex, si utrimque sententiæ sint probabiles?*
210 *Plura notanda super hac materia.*
211 *An liceat Judici accipere munera à Litigantibus?*
212 *An peccent munera dantes Judici, vel ejus Ministris?*
213 *Quibus pœnis puniendus Judex ob munera iniquam ferens sententiam?*
214 *Ad quid teneatur Judex ferens injustam sententiam?*
215 *An sententia injusta obliget in conscientia.*
216 *Ad quid teneatur Judex, qui munera accepit?*
217 *Quid possint accipere Commissarii, sivè Executores?*

205 » RESP. 1. Judex debet judicare secundùm leges. » Undè inferior Judex ordinariè non potest pœnam » relaxare, vel minuere, etiàmsi actor consentiat, » nisi aliquandò ad bonum Reip. aliud necessarium » esse dictaret epikeja; vel nisi de privata tantùm in- » juria actoris ageretur; *S. Th.* 2. 2. *q.* 65 *art.* 5. *Reg. l.* » 25 *n.* 634. *Bon. etc. Trull. l.* 8 *c.* 1 *de* 12.* (*Vel nisi* » *justè interpretetur Judex voluntatem Superioris; Vel* » *nisi adsit alia justa causa, v. g. si ex diminutione* » *pœnæ speretur correctio: Vel si reus spontè fateatur* » *crimen etc. Vide Salm. Appen. de Offic. c.* 1 *n.* 31.)*

» Dixi, *inferior*, quia supremus ob justam causam » * (*Puta, si reus sit benèmeritus, vel sit occasio publicæ* » *lætitiæ etc.* (*Excipe, si reus sit nocivus Reipublicæ*) » *S. Thom. Suar. Sanch. cum Salm. ibid. n.* 29.) * id » potest: sine causa tamen graviter peccaret, secun- » dùm *Caj.* verbo *Judex*, quia animaret delinquentes, » et concurreret ad peccatum. An autem liceat inter-

» cedere apud Judicem pro liberatione rei? Vide
» *Bon. l. c. Trull. l. c.* * (*Resp. maximè in iis, quæ*
» *Judex licitè facere potest, Sot. Lugo, Trull. Salm.*
» *n.* 32) *

» Resp. 2. Si in aliqua causa fuit Advocatus, in 206
» eadem Judex esse, et sententiam ferre non potest,
» *l. eos in princ. C. de appel. et lib. præter. de jurisd.*
» quia judicium ejus habetur suspectum, propter
» affectum ad unam partem, ùt ex communi DD.
» docet *Sanch. l. c. Consil. c. un. d.* 26 (additque *n.* 3.
» sententiam non fore validam, quod tamen alii ne-
» gant, si sit Judex ordinarius) *C. de Lugo de just.*
» *d.* 41 *l.* 1 *n* 4. Vide etiàm *Dian. p* 3 *t.* 5 *misc. R.*
» 56, ubi ex *Corduba* sentit, talem Judicem in conscien-
» tia non peccare, si sine affectu secundùm leges,
» alterâ parte insciâ, judicet

» Resp. 3. Quem Judex privata scientia scit esse 207
» nocentem, si juridicè sit probatus innocens, non
» potest condemnare: quia judicat, ùt persona pu-
» blica, ideòque sequi debet scientiam publicam, ac
» procedere secundùm allegata, præsertim in favorem
» ait *S. Th.* 2. 2 *q.* 67. *Nav. cap.* 25. *Caj. Fill. Less.*
» *Bon. d.* 10 *q.* 2 *p.* 2.

» Resp. 4. Quem Judex privatim scit esse inno- 208
» centem, si jurídicè probatus sit nocens, tenetur
» omni modo liberare, si potest, v. g. impediendo
» accusationem, extrahendo judicium, aperiendo
» carcerem (si sine majori malo potest) remittendo
» causam ad Superiorem: et si sic nihil efficiat, pro-
» babiliter quidem plurimi Doctores tenent cum
» *S. Th. l. cit.* * (*Cum Sanch. Tam. Vasq. et Salm. Tr.*
» 25 *de V. Præc. c.* 1 *n.* 29) * ob rationem paulò
» antè datam, quod possit condemnare: Verius ta-
» men videtur contrarium, quod cum aliis docent
» *Less. l.* 2 *c.* 29 *d.* 10. *Sa, verb. Judex. Petr. Nav.*
» *Fill. Bon. d.* 10 *q.* 2 *p.* 2 *n.* 2. *Tol. etc.* * (*Idque*
» *valdè probabile est, quia damnare innocentem est*
» *intrinsecè malum; sicùt esset cogere mulierem ad con-*
» *vivendum cum eo, quem privatim scit Judex non*

» *esse suum maritum : Ità fusè Holzmann t. 1 pag.* » 499 *ex n.* 668. *cum Anacl. Less. lib.* 2 *cap.* 29 *n.* 78. » item *Nav. Sylvius, Ang. Panorm. Host. Malder.* » *Corduba etc. apud Salm. l. c. n.* 26. (V. *Card. de* » *Lug. d.* 37 *s.* 4. quia directè occidere innocentem est » intrinsecè malum ; ergò quomodocumque sciatur » esse innocens, erit peccatum, *Less. l. c.* In causis » tamen civilibus, et criminalibus minoribus, ubi tan- » tùm agitur de pœnis pecuniariis, potest etiàm Judex, » secundùm hos Auctores, simpliciter procedere se- » cundùm allegata, et probata, tum quia innocens per » appellationem potest restitui in integrum : tum » quia respublica habet potestatem in bona suorum » civium, quandò bonum publicum id requirit, ùt » hoc casu, ne forma publicorum judiciorum cum » populi scandalo evertatur. * (*Cum Lugo, Less.* » *Viva. Bonn. Bon. ib. n.* 28. *Ambæ hæ sententiæ* » *probabiles sunt.*) Vide *Laym. c.* 2 *n.* 8. *Less. dist.* » 10. *Bonac. l. c. n.* 4.

» Quæres 1. Quid faciendum Judici, cum utrimque » sunt sententiæ probabiles in quæstione juris, v. g. » an ex testamento minùs solemni debeatur hæreditas?

» Resp. Debet ferre sententiam secundùm opinio- » nem de jure probabiliorem, saltèm si sit Judex » supremus. Neque tunc videtur tenendum, quod » quidam docent, eum satisfacere conscientiæ, si » causam adjudicet defendenti se probabiliter, licet » altera probabiliùs. Ratio est, quia Judex est con- » stitutus, ùt secundùm merita causæ, et sententiam, » quæ ei maximè videtur rationi consona, causam » decidat., quia alioquin esset acceptor personarum.

» Dixi, *si supremus sit :* quia, si sententia aliqua » communiter sit accepta in Tribunali superiore, » Judex inferior videtur secundùm eam posse judi- » care, licet minùs probabilem : quia videt probabi- » liorem cum honoris sui præjudicio revocandam in » superiore Tribunali. *l.* 1 *t.* 1 *c.* 5 §. 3 *n.* 16. ex *Sylv.* » *Vasq. etc.* V. tamen *C. de Lug. d.* 37 *s.* 10. »

110 Adverte hîc Prop. 2 damnatam ab Innoc. XI. quæ

dicebat : *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxtà opinionem etiàm minùs probabilem*. Ratio damnationis est, quia Judex à Republica cum hoc pacto constituitur, ùt unicuique jus suum tribuat, et quidem jus majus habet is, cui probabilior opinio favet.

Sed notant DD. I. Quod attendenda sit illa opinio, quæ probabilior est secundùm allegata et probata. Hinc, dicunt non posse Judicem aperire alteri parti, quod ipsa posset pro se allegare; quia hoc esset agere munus Advocati, quod Judici non licet. Ità *Salm. App. de Offic. c.* 1 *n.* 40. *cum Vasq. Suar. Pal.* contrà *Dicast.* Notant II. Propositionem damnatam loqui præcisè de sententia ferenda, quare dicunt, ex illa non vetari Judici opinionem minùs probabilem sequi quoad actus, prout examinare testes, etc. sententiam præcedentes, *Salm. ibid. cum Tap. et aliis cit.*

Quæritur autem hîc I. An in causis civilibus paris probabilitatis possit Judex ferre sententiam pro parte, pro qua maluerit? In æquali probabilitate facti, si jus æquè faveat partibus, communiter dicunt DD. tunc omninò rem esse dividendam. Ità *Lugo de Just. D.* 37 *n.* 115. *Sanch. de Matr. l.* 2 *D.* 41 *n.* 16. *Pal. t.* 1 *tr.* 1 *D.* 2 *p.* 10 *n.* 2. *cum Suar. Con. Salon. Bon. etc.* contra paucos. Dubium fit, quandò sub opinione est, cui partium jus magis faveat? *Prima* sententia tenet, in eo casu posse judicem rem adjudicare cui voluerit, quia cùm utraque pars tunc habeat, juxtà diversas DD. probabiles sententias, integrum jus ad rem, benè poterit Judex uni ex iis sententiis se conformare, et tunc nullam alteri parti injuriam infert. Ità *Lugo l. c. Sanchez. n.* 45. *cum Sot. Valent. Salas, Led. Metin.* item *Palaus*, qui *n.* 5. vocat communem (sed immeritò, ùt videbimus). *Secunda* verò sententia, quam probabiliorem putant *Salmant. tr.* 29 *cap.* 1 *n.* 42 cum *Suar. Cann. Conc. Vill. Prado, Sayr. etc.* et rectiùs omninò tenendam censet *Ronc. tr.* 15. *Qu.* 2 *c.* 1 *q.* 9 *et Anacl. tr.* 1 *D.* 3 §. 3 *n.* 62. docet, adhuc in eo casu rem esse dividendam. Ratio, quia Judex non est rerum dominus, sed distributor juxtà jura partium;

et ideò, si jura sunt æqualia, æqualiter inter eas rem dividere debet.

Quoniam tamen jus cæteris paribus magis favet possessori, propterea excipitur I. Si eo casu, quo probationes sunt æquales, vel utrimque adsunt opiniones æquè probabliles, una pars bonâ fide possideat; tunc enim ipsi favendum, ùt rectè ajunt *Pal. l. c. Salm. n. 44. et Sporer de Consc. l. 1 n. 69.* et probatur ex *c. Litteris de Probat.* ubi dicitur, quod, si ambarum partium testes sint æquè idonei, possessoris testes præferantur. Excipitur II. si agatur de causis matrimonii, dotis, viduæ, pupilli, et aliis causis piis; nam tunc pro iis judicandum, cùm jura sint æqualia, etiàmsi sint actores, et *c. Fin. de Sent. et re jud.* Secùs verò, si pars opposita jus potiùs habeat, ex *lib. Si pars, ff. de Ineff. Test.* Excipitur III. si agatur de causis criminalibus maximè capitalibus, quia tunc omninò judicandum pro reo, etiàmsi pro ipso stet opinio minùs probabilis. Ratio, quia nemo condemnandus, nisi constet de ejus crimine, ex *lib. Si absentem, ff. de Pœnis, et lib. Sciant. C. de Prob.* ubi ad proferendam sententiam sanguinis probationes debent esse luce clariores. Et hanc fuisse mentem Pontificis, cùm prædictam *Prop.* 2 damnavit, dicunt *Lamb. Filguer.* et alii apud *Salm. n.* 45.

Quær. II. An in causis civilibus debeat judex judicare contra legitimum possessorem, si Actori faveat opinio probabilior? Certum est 1 quod, si rationes sint æquales, judicandum sit pro legitimo possessore, ùt probat *Sanch. de matr. l. D. 42 n. 12. cum Soto, Cov. Sylv. Mol.* et aliis innumeris, *reg.* 65 *de Reg. jur. in* 6. ubi dicitur: *In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.* Ratio, quia licet in dubio jus sit æquale quòad proprietatem, potius tamen est jus possidentis, qui certus est juris possidendi. Certum est 2, quod in dubio possessionis, et proprietatis judicandum sit pro eo, qui habet rationes probabiliores, id patet ex Prop. 2 damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Probabiliter existimo Judicare juxtà opinionem*

etiàm minùs probabilem. Ratio, quia Judex est constitutus à Republica, ùt unicuique jus suum reddat secundùm merita causæ; undè ipse debet rem adjudicare ei, qui pro se jus potius habeat. Vide *Sanch. Dec. lib.* 1 *c.* 9 *n.* 47. *Lugo D.* 37 *n.* 116. *et Salm. tr.* 29 *c.* 1 *n.* 39. Dubium fit, si pro Actore sint rationes probabiliores, pro quo tunc judicandum? *Tamb. Dec. l.* 1 *c.* 3. §. 4 *n.* 6. respondet, eo casu Judicem tenêri rem àdjudicare Actori ob eamdem rationem mox allegatam, quia jus possessionis prævalet in pari causa, non autem in causa, minùs probabili. *Cardinalis* autem *de Lugo de Just. D.* 16 *n.* 99. dicit quod Judex non teneatur, sed possit pro Actore ferre sententiam, eò quod possit sequi opinionem probabilem, nempè quod Actor, rationes pro se probabiliores adducendo, satis jus suum probet. Alii verò communiter, ùt *Cardenas* 1. *Crisi D.* 16 *c.* 9 *n.* 156 *et* 192. *cum Diana*, *etc. et in dicta Prop.* 2 *Diss.* 3. *c.* 4 *n.* 33 *et* 59. item *Croix lib.* 4 *n.* 1485. *Elbel. t.* 1 *pag.* 70 *n.* 198. *Holzm. t.* 1 *p.* 37 *n.* 172 et alius doctus Scriptor neotericus (*Lumbier*) qui (cum *Filguera* in eadem *Prop.* 2.) hanc sententiam vocat communem, satis probabiliter tenent, quod Judex nòn possit Reum legitimè possidentem re exspoliare, si pro ipso stent rationes probabiles, etiàmsi pro Actore stent probabiliores. Ratio, quia possessio dat jus certum possidenti ad rem retinendam, donèc constet de jure alterius, ùt loquitur *Roncaglia*, dicens: *Titulus possessionis ex communiori Theologorum sententia elidit rationes probabiliores*. Idque dicit *Cardenas l. c. n.* 143. probari auctoritate communissima Doctorum cum *Bartolo*, *Innoc. Abb. Jason*, *Felin. etc.* et pluribus textibus. Undè doctissimus *Cardinalis Sfondratus in Reg. Sac. lib.* 1 §. 20 *n.* 11. scripsit, non esse procedendum contra possessionem, nisi ex certitudine. Cùm enim jus possessionis sit jus certum, nòn potest elidi nisi ab alio jure certo Actoris, et jam probato. Nequit autem dici Actor jus suum probare, qui rationes probabiliores, non autem convincentes, adducit contra possessorem,

qui probabile jus habet. Huic sententiae se adjungit *Bon. de Rest. D.* 1 *quaest.* 2 *p.* 2 *n.* 2. ubi loquens de obligatione restitutionis, dicit, quod possessor habens pro se rationem probabilem non teneatur ad ullam restitutionem, etiàmsi jus alterius ipsi videatur probabilius, has rationes adducens: *Tum quia in foro externo non obligaretur ad ullam restitutionem, ergò nec obligandus est in foro conscientiae, cum idem esse debeat judicium fori interni et externi; quandò forum exterius non nititur falsâ praesumptione; Tum quia possessio certa praevalet rationibus inducentibus in partem oppositam, sed non generantibus assensum.* Ergò, ùt certum habet hic Auctor, quod, etiàmsi Aetor habeat pro se rationes probabiliores, sed non convincentes, possessor non sit judicio exspoliandus re possessâ. Nec obstat textus supra oppositus: *In pari causa potior est conditiò possidentis.* Ergò (ùt ait *Tamb.*) non est potior in causa non pari. Nam responderi potest, quod ex textu illo non necessariò inferatur, quod sententia ferenda sit pro Actore habente rationes probabiliores contra possessorem legitimum, qui pro se rationem probabilem habet, hoc enim casu potiùs attendi debet illa alia Regula Juris 11, nimirùm; *cum sunt partium jura obscura, potiùs favendum est Reo, quàm Actori.* Dixi *possessorem legitimum*, quia alioquin (ùt suprà diximus) si possessio non esset certa, aut non certè legitima, tunc Judex debet jus dicere secundùm opinionem probabiliorem de proprietate, ùt omnes docent cum ipso *Carden. loc. cit. in d. Propos.* 2. Et ideò Judices communiter res adjudicant habentibus jus probabilius, quia in foro externo difficulter bona fides possessoris probari potest.

211. Quaeritur III. An sit licitum Judici accipere aliqua munera à litigantibus? Certum est, non licere accipere munera magna, quae vocant *sportulas*, scilicet pecunias, vestes, et alias res pretiosas. Dubium est, an liceat accipere munera parva, quae vocantur *xenia*, idest esculenta, et poculenta? Affirmant *Azor. Cajet. Sylvest. Angel. et Menoch. apud Salm. cap.* 1 *n.* 73,

74 *et* 80. *ex lib. Solet* §. *Non verò*, *ff. de Off. Procur.* ubi dicitur, nomine munerum, non venire *xenia*. Probant insuper ex *cap. Statutum*, §. *insup. de Rescript. in* 6. ubi Bon. VIII. sic ait: *Insuper, ut gratis... Judicium... procedat, nullum munus... (nisi forsan esculentum, vel poculentum merâ liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus, vel nisi, cùm ipsum propter causam sibi commissam contigerit extrà suum domicilium proficisci, moderatas expensas,) recipere ab iisdem partibus qualitercùmque præsumat.* Verùmtamen contradicunt *Salm. n.* 79 *et* 80. cum *Navar. Sot. Cord. et aliis*, et ajunt prædictam *l. Solet* correctam fuisse ex §. *Scriptùm.* 2. *Auth. et* §. *Auth. Jusjurandum etc.* Textum autem in §. *Insuper*, ùt suprà, ajunt loqui tantùm de Judice Delegato Apostolico, non de aliis, ùt constat ex *c. Cum ab omni. De Vita, et honest. Cler. et c. Romanæ de Censuris in* 6. Excipi tantùm dicunt Episcopum, dum visitat Diœcesim, aut Ecclesiam consecrat, qui tantùm expensas victûs moderatas accipere potest, ex *c. Romana.* §. *Procurationes. De Cens. in* 6. Vide *Salm. n.* 68. His verò non obstantibus, primam sententiam cum *Glossa in cit.* §. *Insuper* nescimus reprobare, dummodò esculenta illa à Judice nec directè, nec indirectè postulentur; nescimus enim agnoscere, in quo differant Judices delegati ab aliis. Sicùt autem (ait præfata *Glossa*) non reputatur simonia, si Prælatus Regularis gratis aliquid recipit ab eo, qui petit Religionis ingressum, ùt habetur in *Cap. Dilectus* 30 *de Simon. in fin.* cùm nequeat supponi, Prælatum propter aliquod tenue donum gratis oblatum admissionem ad Religionem vendere velle; ità nec supponi potest, ob simile munus Judicem velle injustam ferre sententiam.

Quæritur IV. Utrùm peccet, qui munera dat Judici, aut ejus ministris? Distingue, si det sine justa causa, peccat, cooperando injustæ receptioni; secùs; si cum causa, nempè ad redimendam injustam vexationem; modò periculum sit probabile, quod aliàs manifesta injustitia sibi inferretur; tunc 213

enim hæc non est corruptio, sed cautio, ùt jus suum sibi tribuatur. Ità communiter *Sanch. Cons. l.* 3 *c. un. D.* 3 *n.* 3. *Lugo D.* 3 *n.* 136. *Mol. Cord. Pal. etc ac Salm. c.* 1 *n.* 89. contra *Ledesm. etc. ib. n.* 90. Nec obstant huic Leges prohibentes, nam Leges intendunt vitare, ne dantes muneribus Judices corrumpant, non autem, ut justam sententiam obtineant. Notandum autem, quod dans munera possit post sententiam repetere in Judicio, quod dedit, et Judex certè antè sententiam illud restituere teneatur, ex *cap. Non sanè* 14 *q.* 5.

213 Notandum deniquè, quod Judex sæcularis barattriam committens (idest pecuniâ corruptus iniquam ferens sententiam) ex legibus dignitate privetur, inhabilis reddatur ad ampliùs judicandum, et relegatione puniatur : insuper reputetur infamis, et teneatur restituere triplum pro pœna, et omnia damna parti læsæ. Hoc in causa civili. Sed in causa criminali, ubi innocentem damnâsset ad mortem, capitis pœna mulctatur. Judex autem Ecclesiasticus suspenditur ab Officio per annum, et potest aliâ pœnâ puniri. Vide *Salm. c.* 1 *n.* 94. Corrumpens autem Judicem, ut iniquam sententiam proferat, punitur eâdem pœnâ, quâ Judex ùt suprà. Ità communiter DD. cum *Sanch. de Matr. l.* 1 *D.* 54 *n.* 1. Addunt *Farinac. et Menoch.* quod corrumpens amittat etiàm actionem ad datum repetendum. Dantes autem, aut recipientes pro obtinenda gratia, aut justitia apud Sedem Apostolicam incurrunt prætereà excommunicationem ipso facto reservatam, et accipientes ad restitutionem tenentur : atque Clerici omni Officio, aut Beneficio privantur. Vide *Salm. l. c. n.* 88.

« Resp. 2. Si opiniones oppositæ æquè probabiles » videantur, non licebit uni eorum adjudicare totum » pro suo arbitrio, cùm uterque æquale jus habeat, » sed suadebit compositionem : imò etiàm imperabit, » in casu nimis intricato (aliàs enim non licet) vel » uni dimidium, et alteri alterum dimidium juris, » aut rei, de qua lis est, adjudicabit, memor inte-

» rim axiomatis, quod, si partium jura sint obscura,
» potiùs favendum sit reo, quàm actori. *ib. Bon.* de
» peccatis, *d.* 2 *q.* 4 *p.* 9.

» Quæres 2. Ad quid teneatur Judex, qui senten- 214
» tiam injustam tulit?

» Resp. 1. Si dolo, vel (ùt dixi *d.* 1 *art.* 1.) magnâ
» imperitiâ id fecit, litem fecit suam, idest damnum
» partis læsæ in se transtulit, cui tenetur restituere.
» *Bonac. d.* 19 *quæst.* 2 *p.* 4 *ex S. Th. etc.* Vide su-
» prà *d.* 10 *art.* 1.

» Resp. 2. Si alioqui dignus suo munere (tametsi
» id petens impetraverit, aliis dignioribus neglectis)
» per oblivionem, ex humana fragilitate erraverit,
» non obligatur in conscientia ad restitutionem ex
» propriis, cùm injuriam formalem non intulerit,
» neque aliquid commodi ex tali sententia acceperit,
» vel potiùs (secundùm alios) cùm culpam theolo-
» gicam non commiserit: debet tamen revocare sen-
» tentiam, si potest sine gravi incommodo. *Laym.*
» *lib.* 3 *t.* 6 *cap.* 2 *n.* 11.

» Quæres 3. An sententia Judicis injusta obliget 215
» in foro conscientiæ?

» Resp. Sententia injusta ex natura rei, aut ex
» omissione ordinis juris simpliciter necessarii, sivè
» feratur per falsò allegata, et probata, sivè ex Judi-
» cis iniquitate, nullum habet robur in foro conscien-
» tiæ; manetque parti læsæ, tametsi non appellet,
» jus suum, licebitque, si absque scandalo possit,
» recuperare bona. *S. Th. Sayr. Bon. d.* 10 *q.* 2 *p.* 4.
» *Trull. lib.* 8 *cap.* 1 *d.* 7. Ratio est, quia sententia
» eatenùs obligat in conscientia, quatenùs habet ra-
» tionem judicii, hoc est, ùt est determinatio juris,
» et definitio justi.

» Dixi, *in foro conscientiæ*: quia in foro externo,
» ubi non tàm veritas facti, quàm probatio juridica
» spectatur, sententia prolata servanda est, ad evi-
» tanda scandala, et incommoda; neque elapso ter-
» mino (intrà quem appellare licebat) actio ei con-
» ceditur, lege sic statuente, tum in pœnam pigritiæ,

» tum ob bonum publicum, ut litium sit finis. *Trull.*
» *lib.* 8 *cap.* 4 *d.* 7 *ex Sayr. etc.*
» 1. Is, cujus bona per sententiam manifestè in-
» justam adjudicata sunt alteri, potest (nisi alter
» justè præscripserit) per occultam compensationem
» ea recipere: quia recuperat jus suum. *Ib.*
» 2. Qui sciens per injustam sententiam malâ fide
» accepit bona, tenetur ea semper restituere, neque
» umquam præscribere potest, quia sunt aliena, et
» possessor malæ fidei numquàm præscribit: imò te-
» netur expensas restituere; et compensare damna,
» etiàmsi pars læsa non appellaverit, cùm non renun-
» ciet ideò juri suo.
» 3. Qui bonâ fide rem postulavit à judice, et bonâ
» fide accipit, intelligitque antè tempus præscriptio-
» nis finitum, fuisse sententiam injustam, tenetur
» eam, non tamen expensas restituere. Si verò posse-
» dit rem bonâ fide, tempore ad præscribendum ne-
» cessario, non tenetur restituere, quia legitimè
» præscripsit. *Salon. Sayr. Trul. l. c.*
216 » Quæres 4: Quid liceat Judici circà munera? Res-
» pond. 1. Etsi à partibus munera liberalia accipiens
» aliquandò peccet, vel ob scandalum; vel ob peri-
» culum pervertendi justitiam, acceptorum tamen
» dominium comparat, spectato jure naturæ. * (*Hoc
» est commune; et certum*, *Salm. de Rest. cap.* 1
» *n.* 109) *
» Resp. 2. Etsi lex positiva munerum acceptionem
» prohibeat, accipiens tamen non tenetur ad restitu-
» tionem antè sententiam Judicis, nisi lex exprimat,
» quod non illicita tantùm, sed etiàm invalida sit ac-
» ceptio. Vide *Bon. in* 8 *pr. q.* 2 *p.* 8. *Laym. lib.* 3
» *tract.* 4 *c.* 4 *n.* 9 *et* 10.

Quæritur hîc, an Judex teneatur restituere accepta antè sententiam Judicis? *Prima* opinio, quam tenent *Sotus*, *l.* 4 *q.* 7 *art.* 1 *ad* 2 *et Tapia*, *Cord. Rodr. Arag. etc.* *apud Salm. tr.* 13 *c.* 1 *n.* 172. affirmat, ex *leg. Jurisgentium. D. de Pactis*, *leg. Si plagii. D. de verb. oblig. etc.* ubi tales conventiones nullæ declarantur.

Et favet huic sententiæ *D. Th.* qui 2. 2 *q.* 62 *art.* 5 *ad.* 2. dicit : *Et quia etiàm ille, qui accipit, contra legem accepit, non debet sibi retinere. Secunda* verò opinio negat, et hanc tenent *Lugo D.* 18 *n.* 54. *Less. l.* 2 *cap.* 14 *n.* 54 *et S. Antonin. Pal. Bon. Nav. Azor. Trull. et alii apud Salm. n.* 170. qui æquè probabilem vocant. Ratio, quià hæc restitutio non debetur de jure naturæ, juxtà dicta *lib.* 3 *n.* 712 *pag.* 216 *t.* 1. Nec de jure positivo, quia leges præfatæ, et aliæ vel intelliguntur pro foro tantùm externo, vel de restitutione in pœnam criminis, pro qua semper requiritur sententia, etsi non inflictiva pœnæ, saltèm declaratoria criminis. Utraque sententia est satis probabilis.

» Resp. 3. Si Judex injustè extorqueat munera,
» nolens facere quod justum est, et debet, nisi ea
» dentur, tenetur restituere : ùt etiàm, si quid datum
» sit ad redimendam vexationem, v. g. ne injustè faveat
» parti adversæ, ne causam nimis differat. Quamquam
» hoc casu interdum præsumi possit, datorem remit-
» tere obligationem restituendi. *Laym. l. c. ex Gob.*
» *et Reb. etc.* »

Certum est igitùr, et commune inter DD. quod, quicumque accipit aliquid, ut faciat, aut omittat id, quod ex justitia facere, vel omittere tenebatur, acceptum restituere debeat. Ità *S. Th. Pal. Lug. Bon. etc.* cum *Salm. de Rest. cap.* 1 *n.* 177. Dixi *ex justitia*, nam, qui non tenetur ad aliquid ex justitia, sed ex charitate aut aliâ virtute, benè potest pro eo pretium accipere, quandoquidem, quod promittit, est pretio æstimabile, ùt rectè censent *Sot. Bonac. Lugo D.* 18 *n.* 67. atque *Salm. de Restit. cap.* 1 *n.* 185 contrà *Less. Trull. etc. ib.* Judex igitùr, qui ex justitia tenetur justas ferre sententias, certè restituere tenetur pretium acceptum pro justa sententia ferenda ; Et hoc etiàmsi acceperit, non ab una ex partibus, sed ab extraneo, puta illius amico, familiari, ut veriùs sentiunt *Lugo D.* 37 *n.* 125. *Tap. Reb. et Salm. d. c.* 1 *n.* 183. contra *Sot Bon. Led. Dic. Vill. ex c. ib.* An autem Judex teneatur restituere acceptum pro ferenda injusta sententia? Vide dicta *l.* 3 *n.* 712.

Sed hinc quæritur; an, cum justitia est dubia, sivè paris probabilitatis, ità ùt Judex possit ferre sententiam pro parte, pro qua maluerit (juxtà opinionem aliquorum quos retulimus *n.* 210 *v. Quæritur autem ;* quam verò opinionem ùt probabilem non admisimus), teneatur Judex restituere quod accepit ab una ex partibus, ut pro ea sententiam proferret? Certum est talem acceptionem esse illicitam ex *Propos.* 26. damnata ab Alex. VII. quæ dicebat : *Quandò litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.* Sed *prima* sententia negat, acceptionem esse invalidam de jure naturali, quia Judex accipit, ut faciat id, ad quod ex justitia non tenebatur. Ità *Less. lib.* 2 *c.* 14 *n.* 64, et probabilem vocant *Trull. Fagund.* etc. Et ideò dicunt, si non adsit lex particularis, non deberi restitutionem. *Secunda* sententia verò, cui subscribo, contradicit; quia Judex, semper ac sententiam fert, exercet actum, ad quem ex justitia tenetur; Nihil igitùr accipere potest pro sententia, quam profert, cùm ad id ex justitia teneatur. Ità *Dian. Pal. Mol. Cov.* cum *Salm. de Rest. cap.* 1 *n.* 181.

217 Circà stipendium autem Commissarii, seu Executoris, quæritur, an, si Commissarius mittitur ad plures executiones faciendas, possit à singulis debitoribus integrum stipendium diarium exigere? Affirmant *Lug. disp.* 37 *n.* 138 *et Less. lib.* 2 *c.* 24 *n.* 28. eodem modo, quo quis locans operam suam alicubi pro alicujus negotio, tantumdem ab alio pro alio negotio posset exigere. Sed negant *Sanch. Cons. l.* 3 *c. unic. d.* 23 *Tann. Dian.* etc. *cum Salm. de Offic. c.* 1 *n.* 96. qui veriùs dicunt, omninò tenendum oppositum, quia, ùt ajunt, salarium diurnum non datur Commissario pro numero Executionum, sed pro opere cujusque diei; ideò solum salarium ordinarium exigere potest, et aliquid ampliùs quidem, si labor ob numerum Executionum sit extraordinarius, ut benè notant *Salm. n.* 96 *cum aliis.*

Certum autem videtur cum *Sanch. l. c. D.* 24 *n.* 1.

Arag. Sal. Sot. ac *Salm. n.* 98 *et* 99, non posse Judicem dividere stipendium cum Executore (et tantò minùs posse Executorem dividere cum alio, ùt dicunt; sed hoc non placet): quià Judex de Officio tenetur eligere Commissarium; idcircò pro tali electione nullum pretium recipere potest.

DUBIUM III.

Quid sit officium Advocati?

218 *Quæ requirantur in Advocato?*
219 *Quibus prohibeatur Officium Advocati exercere?*
220 *Quid licitum sit Advocato?*
221 *Quos pauperes teneatur Advocatus tueri?*
222 *An possit Advocatus tueri causam minùs probabilem?*
223 *Quandò Advocatus teneatur ad restitutionem?*
224 *An liceat Advocato convenire de pretio, inceptâ lite? An de quota litis?*
225 *Plura notanda circà Advocati Salarium.*
226 *Quandò peccet Advocatus contra suum officium?*

Suppono secundùm omnes, in Advocato quatuor re- 218
quiri, scilicet scientiam convenientem, justitiam causæ, fidelitatem, et pretium justum: quod si taxatum est, non licet ultrà hoc accipere: ubi non est taxatum, sufficit justum naturale, ùt vide apud *Bon.*

Sed antè omnia notandum est, vetitum esse munus 219
Advocati exercere impotentibus, infamibus, item Monachis, nisi interveniat utilitas Monasterii, et licentia Prælati, ex *c. Ex parte, De Postulando.* Item Sacerdotibus, sivè in foro laicali, sivè Ecclesiastico, ex *c. Sacerdotibus. Ne Cler. vel Mon.* Nisi sit causa propria, vel propriæ Ecclesiæ, vel pauperum, vel consanguineorum infrà 4 gradum, modò isti alium Advocatum ità idoneum non inveniant. In causa tamen criminali non licet umquam Sacerdotibus advocare coram Judice sæculari, *Sanch. Silv. etc.* cum *Sal. de Offic. c. 4 n.* 5. Idem dicitur de Clericis in Sacris constitutis, sivè in Minoribus si sint Beneficiati, nisi

careant patrimonio sufficienti ad victum, ut *Sanch. c. 1 d. 4 n. 7. Panor. Lancell. Silv. et Salm. n. 7 et* 8. Si qui autem ex his semel, vel bis causas advocarent contra prohibitionem, non peccarent graviter; Secùs, si ex professo, ut *Sanch. etc.* cum *Salm. n.* 10.

Sed notandum I. ex communi sententia non esse vetitum Clericis non Sacerdotibus advocare prò negotiis Ecclesiasticis (ratione vel personæ vel rei Ecclesiæ) in quocumque foro. Ità *iidem AA. ibid. n.* 7. Et constat ex *cap.* 1 *de Postul. n.* 2. ubi Clericis tantùm prohibetur advocare in foro laicali pro causis sæcularibus. Notandum II. quod Clerici in Minoribus sine Beneficio, possint quascumque causas civiles in quolibet foro advocare. An verè possint in causa criminali? Aff. alii apud *Salm. n.* 9. Sed tutiùs negandum ex *c.* 9 *Ne Cler. etc. et c.* 1. *Disst.* 51. Probabiliter tamen licet Reum tueri, ùt *Sanch. l.* 6 *c.* 7 *d.* 3 *cum Nav.* cùm textus loquantur de tuendo Actore.

320 » Resp. 1. Non potest sub gravi peccato suscipere » causam quam scit esse injustam. ex causis autem » civilibus, in utramque partem probabilibus, et » dubiis, potest utramvis, etiàm minùs probabilem tueri: dummodò cliens de minore probabilitate moneatur. *Vasq. Salas, C. de Lugo, Dian. t.* 4 *p.* 2 *R.* 4. » Quia utraque pars habet jus proferendi suas rationes in judicio: ergò etiàm advocatus patrocinandi; » neque semper est verius, quod videtur probabilius: » et fortè aliud erit judicium Judicis: *Bon. de pecc. d.* 2 *qu.* 4 *p.* 9 *et suprà l.* 1 *c.* 2 *d.* 2 *et in Præcepta d.* 10 *q.* 3 *p.* 4.

» Dixi, *civilibus*; quia in causa criminali dubia non » licet tueri partes actoris, qui in tali casu graviter » peccat contra reum; ergò etiàm advocatus. *Fill. l.* 40 *c.* 1. Neque quandò actor contra possessores » agens scit, se nihil posse evincere, sed rem mansuram semper dubiam; quia tunc injustè vexatur » possessor; pro quo tandem judex debebit judicare, » ùt Vide *Cardinal. de Lugo de just. d.* 41 *n.* 7. *Salas in* 1. 2 *d.* 1 *sect. ult. n.* 108.

» Resp. 2. In causa criminali potest reum etiàm » sontem defendere, ut mortem, aliamve pœnam, » evadat, quia reus non tenetur ad pœnam nisi con- » victus, ergò potest per se, vel alium, eam avertere, » donec convincatur. *Bonac. d.* 10 *q.* 3 *p.* 4 *n.* 7.

» Resp. 3. Advocatus tenetur pauperibus in extre- 221 » ma * (*Etiàm cum suo incommodo gravi* (*non autem* » *gravissimo*), *ut S. Thom.* 2 2 *qu.* 71 *ar.* 1, *quandò non* » *apparet in promptu*, *quomodò possit pauperi aliter* » *subveniri*, *item Sanch. Paul. et Salm. de offic. c.* 4, » *n.* 20 *et* 21 *communiter*,) vel gravi necessitate gratis » patrocinari; sine notabili tamen suo incommodo, » Ratio est lex charitatis. *Nav. Cajet. Less. Fill. Bon.* » *l. c.* * (*An autem in necessitate gravi teneatur pau-* » *peres tueri sub mortali? Negant Nav. et Caj. Sed* » *veriùs affirmant Sotus, Val. Tol. etc. cum Salm. ib.* » *n.* 25, *quandò Advocatus superfluum habet suo statui.* » *Tenetur etiàm Advocatus causas pauperum advocare* » *in necessitatibus communibus; Sufficit tamen, si ipse* » *in hoc aliquid largiatur ex superfluis, intellige tempo-* » *ris, et divitiarum.*) »

Magna est quæstio, an possit Advocatus tueri cau- 222 sam minùs probabilem. Quod possit tunc Reum tueri commune est; Dicunt tamen *Val. Silv. Marin.* etc. apud *Salm. de offic. c.* 4 *n.* 37. non posse cum opinione minùs probabili defendere Actorem. Alii tamen communius cum *Bus. ùt Lugo D.* 41 *Sect.* 1 *n.* 8 *Sanch. Dec.* 1 *c.* 9 *n.* 52 *Azor. Vill. Lorca*, etc. indistinctè concedunt Advocatis tueri tàm Actorem, quàm Reum in causa minus probabili, quià, si potest quisque cum jure probabili litigare, potest etiàm alius eum tueri, modò moneat suum Clientem de minori probabilitate suæ causæ. Utramque sententiam *Salm. n.* 48 *in fine* vocant satis probabilem, sed reverà huic secundæ sententiæ adhærent, sicùt et ego. Ratio, tum quia opinio minùs probabilis decursu temporis potest probabilior evadere, tum quia multoties opinio, quæ Advocato minùs probabilis apparet, ipsa Judici videtur probabilior. Notat tamen I. *Lugo, Mulder. Dian.*

et Lorca apud *Salm. n.* 36. quod hoc currit, si probabilitas sit juris; nam, si sit facti, etiàm in pari probabilitate (quià tunc omninò favendum est Reo) communiter dicunt, non licere Advocato Actorem tueri. Notant II. *Salm. d. n.* 35 cum *Lugo l. c.* quod in causa paris probabilitatis Juris conveniat inter DD. licitum esse advocare sivè pro Reo, sivè Actore.

263 » 1. Advocatus, qui sciens patrocinatur causæ in» justæ * (*Sivè qui culpabiliter ignorat causam esse in» justam. Salm. d. c. 4 n. 23.*) * tenetur ad compen» sationem omnium damnorum indè consequentium. » Undè parti contrariæ restituere debet ex peccato » commissionis; quià fuit illi causa positiva damni » (similiterque, si causam dubiam tueatur, eamque » obtineat fraude; quia intercedit injustitia ratione » partis adversæ): clienti verò suo tenetur restituere » ex peccato omissionis; quia ex officio tenebatur » monere ignorantem causæ injustitiam. Quod ad» do, quia, si clienti constabat de causæ injustitia, » non tenetur illi restituere. *Bonac. d.* 10 *q.* 3 *p.* 4. » *Less. l.* 2 *c.* 31 *d.* 8. *Fill. Laym. Tann. q.* 4 *d.* 6 *n.* 127.

» 2. Similiter peccare, et ad restitutionem tenêri, » quandò defendit articulum justum causæ injustæ, » ut sic adversarium vexet, impediat, differat, aut » pervertat, docet *Trull. l.* 8 *c.* 5 *dist.* 3 *ex Cajet Sayr. etc.* » quia censetur defendere causam injustam.

» 3. Quandò causa nihil ferè habet probabilitatis, » ita ut vix moraliter sit spes obtinendi, eò quod apud » Judices semper rejiciatur, regulariter non licet » suscipere; tum quià facit, ut cliens sine fructu tem» pus, et pecuniam perdat; tum quia talis commu» niter non habetur probabilis. *Card. Lugo de just.* » *d.* 41. Quando autem cliens habet bonum jus in causa » possessionis, non tamen in proprietate, an liceat » advocato eum defendere in causa possessoria (dum » de proprietate non agitur)? Quidam affirmant, ne» gant alii. Vide *Fagund. in p.* 8 *c.* 47 *n.* 13. *Mol. t.* 1 » *tract.* 2 *d.* 81: *Card. de Lugo l. c. n.* 30. »

Alii igitùr dicunt; licere Advocato talem Clientem

defendere, quia tunc solùm permissivè cooperatur peccato Clientis, cùm eo casu exerceat munus consultoris apud Judicem. Sed veriùs contradicit *Lugo D.* 41 *n.* 10 *cum Mol. Fagund. Med. etc.* Ratio, quia, sicut peccat Cliens rem retinendo, sic Advocatus in tali retentione ei cooperando? Advocatus autem non se habeat ex parte Judicis, sed Clientis.

« 4, Advocatus, antequàm patrocinium causæ suscipiat, tenetur examinare ejus æquitatem, et probabilitatem, eamque clienti indicare sincerè: si enim falsâ promissione, vel inani spe victoriæ, sumptibus involvat, tenetur ad restitutionem. *Bonac. de pecc. d.* 2 *q.* 4 *p.* 9. uti et si qualitatem, ac statum causæ, seu periculum ejus perdendæ indicare neglexerit, et cliens, eo cognito, litigaturus non fuisset. Quod si dubium sit, an eo casu litem prosecuturus fuisset, neque id ullâ diligentiâ cognosci possit, non tenêri Advocatum ad damna resarcienda, docet *Barb. d.* 4 *c.* 29. Quòd melior sit conditio possidentis, dum de damno illato non constat.

» 5. Si clientis causam minùs probabilem, dicat esse omninò justam, tenetur de damno, si cliens, cognito causæ dubio, non fuisset litigaturus. *Bon. l. c.*

» 6. Si in progressu causæ iniquitatèm videt, tenetur mòx monere clientem, et suadere, ut desistat; aliàs ad restitutionem damnorum obligatur; quia, cùm stipendio sit conductus, tenetur ex justitia monere. *Tann. l. c.* Neque potest, vel ipse, vel Judex suadere compositionem cum damno partis; quia compositio non habet locum, nisi quandò res est dubia. Si verò inducat ad transactionem, sine damno, deceptione, vi, et metu, non tenetur, quia nulli facit injuriam. *Val. Azor. Less. Laym. Bonac. l. c.*

» 7. Non potest absolvi, qui paratus est quasvis causas defendendas suscipere. *Sayr. l.* 12 *c.* 23 *n.* 18.

» 8. Non licet cum cliente convenire de pretio, 224

» post inchoatam litem, sed vel antè cœptam, vel » post finitam, ex *cap. infames*, 3 *q.* 7. quia cliens, » postquàm sua instrumenta ostendit, cogetur quo- » libet pretio stare, ne prodatur. * (*Si tamen Ad-* » *vocatus procedat sine dolo, et pretium sit justum, non* » *peccat conveniendo de illo, etiàm in medio litis, ita* » *Salm. d. c.* 4 *n.* 57 *cum Nav.*) *

» Nec licet pacisci de parte aliquota, v. gr. dimidia, » tertia vel quarta litis, pro pretio, si victoria ob- » tigerit, quia id graviter prohibetur. *L. Sumptus*, » *ff. de pactis*, *L. Item. C. de procur. c. Arcentur* 3 *q.* 7. » *L. qui, Cod. de post.* Ratio est, ne præbeatur occa- » sio, per fas, et nefas, procurandi victoriam. Hoc » tamen casu non obligatur ad restitutionem, si jus- » tum pretium non excedat, et dolus, ac fraus absit, » V. *Sylv. v. Advocatus. Nav. c.* 15. *Fill. Laym. Bon.* » *Sanch. l.* 6 *concil. c.* 7 *d.* 9 *n.* 3 *et* 7. *C. de Lug.* » *l. c.* »

25 Notandum est I. quod Advocatus non possit exigere pretium, quantum vult, sed debeat exigere moderatè, et respectivè ad gravitatem, et difficultatem causæ, ad scientiam, et dignitatem Advocati, atque usum Regionis. Si autem pretium sit taxatum à lege recepta, et non abrogata, illi standum; aliàs Advocatus, qui pretium notabiliter excedens recipit, peccat, et restituere tenetur. Vide *Salm. c.* 4 *n.* 43 *et* 54.

Notandum II. quod, si de pretio conveniatur, et Cliens deserat causam, Advocatus possit totum pretium petere, si per ipsum non stet, quominùs litem prosequatur; pari modo àc locans operam suam pro aliqua mercede, illam benè exigere potest, si per conductorem stat, ne opera compleatur, ùt ex *leg. Si uno, ff. de locat.* Ità *Salm. c.* 4 *n.* 58 *cum Sayr. Vide dicta l.* 3 *n.* 342. *v. Peccant p.* 145. Hoc tamen intelligendum dico, si nulla superveniat justa causa litem deserendi; hæc enim conditio semper subintelligitur apposita in conventione facta.

Notandum III. esse valdè probabile, quod, si Advocatus conveniat de salario cum aliquo per totum

annum pro omnibus ejus causis tuendis, possit salarium exigere, etiàmsi nulla lis in illo anno occurrat. Ratio, quia, si altero anno plures concurrant lites, quæ majus salarium merentur, nequit posteà majus salarium exigere: Ità *Guttier.* cum *Salm. Corella c.* 4 *n.* 55. Hoc autem currit in litibus, et laboribus ordinariis; nam, si occurrat extraordinaria lis, vel labor, non vetatur Advocato majus salarium exigere. Benè tamen advertunt è converso *Azor. et Corell. ibid. n.* 56. quod, si, dum agitur lis, Advocatus in infirmitatem incidat, pro rata temporis debeat salarium remittere: intellige, si infirmitas fuerit longa.

» 9. Peccat Advocatus 1. Si, cum non sit idoneus, 228
» officium Advocati exerceat, et patrocinetur, *loc.*
» *Nemini, ff. de Advoc. S. Th.* 2. 2 *q.* 71. estque
» peccatum ex genere suo mortale. 2. Si defendat
» causam injustam secundùm dicta *R.* 1. 3. Si ob ni-
» mias dilationes, illicitas subornationes testium, etc.
» notabiliter officiat parti adversæ, habenti aliàs
» justam causam, etc. Vide *Nav. c.* 25. *Fill. c.* 10. 4.
» Si utrique parti patrocinetur, quia repugnat, ut
» utramque partem æquè defendat. *Sylv. Sanch. cons.*
» *p.* 2 *l.* 6 *c.* 7 *d.* 7. In diversis tamen causis, secluso
» scandalo, non repugnat. 5. Si in eadem causa, in
» qua est Judex, vel assessor, agat advocatum; quia
» duo Officia contraria in eadem causa exercere non
» licet. *Sylv. v. Advocatus, q.* 2. 6. Si, tametsi defen-
» dat causam justam, producat scripturas, vel testes
» falsos, aut instrumenta; non tamen peccat, si in
» causa manifestè justa adversarium decipiat, dum-
» modò nulla utatur falsitate, v. g. allegando fal-
» sa, etc. *S. Th.* 2. 2 *q.* 71 *art.* 7. *Sanch. cons. p.* 2 *l.*
» 6 *c.* 7 *d.* 8. *Trull. l. c.* 7. Si adducat leges falsas,
» vel abrogatas, vel doctrinam reprobatam, vel leges
» bonas in falsos sensus sciens prudens detorqueat.
» 8. Si in gravamen alterius partis quærat dilationes
» ad rem non facientes. V. *Fill. Trull. l. c.* 9. Si ac-
» cipiat mercedem injustam. Quandò autem à lege
» pretium nullum taxatum est, censetur illud jus-

» tum, quod habetur tale judicio prudentum, attentâ
» qualitate negotii, dignitate, scientiâ, et peritiâ
» advocati, et labore, quem impendit, ac demum
» consuetudine approbatâ. V. *Trull. l. c. d.* 5. 10. Si
» contractum usurarium, vel aliter iniquum suadeat,
» aut probet. 11. Si leges, statuta et consuetudines
» patriæ ignoret (undè, si grave damnum clienti
» obveniat, tenetur compensare), vel intelligere
» non studeat.

» 10. Peccat Advocatus contra justitiam, si ratio-
» nes, et fundamenta clientis, quem justè defendit,
» vel secreta causæ detegat adversario : ùt ex aliis
» probat *Fag. in p.* 8 *c.* 47 *n.* 15. V. etiàm *C. de Lug.*
» *lib. c. n.* 6. teneturque ad restitutionem, si eam ob
» causam cliens causam perdidit, victurus aliàs;
» quia fecit contra Officium, nec adhibuit diligen-
» tiam ad causam obtinendam in favorem clientis.
» *Az. Fill. etc. ll. cc.* Limitant tamen aliqui, nisi
» periculum sit, ne pars adversa grave damnum ini-
» què patiatur; quia, ajunt, quilibet potest sine suo
» damno grave damnum alterius prohibere. Vide
» *Less. l.* 2. *c.* 31. *Azor. Reg. Fill. Laym. l.* 1 *t.* 1 *c.* 5
» *n.* 18. Verùm hanc limitationem cum *S. Thom.*
» alii non admittunt, nisi fortè reus capite plecten-
» dus esset, et accusator injustè procederet; tunc
» enim, ajunt, advocatus accusatoris deberet falsi-
» tatem prodere, si tamen spes esset, profuturum,
» accusatore priùs monito, ut desistat. Vide *C. de*
» *Lugo loc. cit.*

» 11. Advocatus, si causarum expeditiones cum
» præjudicio clientum differat, postponat, vel plu-
» res acceptet, quàm expedire possit, peccat, ac
» tenetur ad restitutionem, uti et omnium damno-
» rum, quæ per ejus imperitiam, malitiam, vel
» negligentiam cliens, aut actor incurrit; non tamen
» tenetur in omnibus causis adhibere eamdem dili-
» gentiam, sed majorem, vel minorem pro causæ
» qualitate. Vide *Bonac. t.* 2. *in præc.* 8 *d.* 10 *qu.* 3.
» *Less. l.* 2 *c.* 39 *d.* 9. *Laym. t.* 1 *c.* 5. »

DUBIUM IV.

Quæ sit obligatio Referentis, Secretarii, Notarii, et Procuratoris.

227 *Ad quid teneantur Referentes, etc.*
228 *Quandò peccent Referentes?*
229 *Quandò Secretarii?*
230 *Quandò Tabelliones, sivè Notarii?*
231 *Plura notanda circà Notarios, et Tabelliones?*
232 *Quandò peccent Procuratores.*
233 *Plura notanda de Stipendio Procuratoris.*

« Resp. Tenentur ii omnes justè, fideliterque exer- 227
» cere suum Officium, sivè ex debito muneris tan-
» tùm, sivè etiàm ex juramento. Item tenentur scire
» ea, quæ ad suum Officium spectant, debitamque
» diligentiam adhibere, præstando omnia necessaria,
» terminos justos petendo, appellando, cùm fuerit
» necessarium. *Bonac. Escob. et comm.*

Undè resolves sequentes Casus.

» 1. Peccant, si odio, vel amore, spe, vel timore
» abutantur officiis suis; si secreta servanda non ser-
» vent; si partibus, vel earum sollicitatoribus, aliisve
» tradant processus, vel scripturas originales, quas
» non debent, accipiant stipendium majus justo, vel
» ultrà pretium taxatum, si lites iniquas suadeant; etc.
» 2. Referens peccat 1. Si defectu studii, vel per 228
» incuriam malè referat, vel aliquid substantiale
» prætermittat. 2. Si sit partialis, coneturque magis
» unius partis justitiam, quàm alterius, explicare.
» 3. Si sententiam alterutri parti manifestet, prius-
» quàm evulgetur, undè possint gravia incommoda
» sequi, v. gr. Judex recusari, etc. V. *Escob.*
» 3. Secretarius peccat. 1. Si juramentum violet. 229
» 2. Si arcanum prodat. 3. Si sententiam nondum
» publicatam minifestet. 4. Si processus, aut senten-

» tias non custodiat, vel partibus, sine præscripto » Judicis, ostendat. 5. Si testimonia non fideliter » transcribat, sivè exaggerando, vel imminuendo, » sivè immutando, aut invertendo. *Escob.*

230 » Tabellio, sivè Notarius publicus peccat. 1. Si » sine sufficienti peritia (v. gr. clausulas commu- » nes, etc. ignorans) suscipiat Officium. 2. Si juramen- » tum violet. 3. Si in depositione testium aliquid » addat, vel detrahat non levis momenti. 4. Si mi- » nistro transcriptori (cum erroris periculo) examen » committat. 5. Si protocolla, et acta negligenter » custodiat cum damno partium. 6. Si differat causa- » rum expeditionem, ùt pecuniam extorqueat. 7. Si » testamentum scribat hominis rationis usu desti- » tuti. 8 Si testes falsos admittat. 9. Si solemnitates » necessarias ex ignorantia culpabili, vel mali- » tia prætermittat. 10. Si testimonium aliquod » necessarium, unius rogatu, et alterius damno, » non exhibeat; si conficiat instrumentum usura- » rium, vel falsum, præsertim in damnum tertii; » si faciat, ut processus, et causæ veniant ad » alios Judices, vel Referentes, etc. quàm ordo illius » tribunalis postulat: quia multùm interest habere » hunc vel illum Judicem, *Escob. V. Laym. l.* 3 *t.* » 6 *c.* 2. *Bonac. in præc. d. ult. p. ult.* 11. Si secretum » violet, v. gr. aperiendo parti adversæ dicta testium » antè eorum publicationem; quod esse mortale » contra justitiam docet *Trull. l.* 8 *c.* 7 *n.* 3. *ex Nav.* » *c.* 25 *n.* 52. 12. Si parti petenti instrumenta occul- » tet, præsertim, quæ continent legata. *Nav. l. cit.* » *n.* 35. *Sylv. v. Tabellio, Trul. l. cit.* 13. Si acta occul- » tet, vel parti petenti transumptum processûs neget. » 14. Peccat graviter, si amisso instrumento antiquo » publico, vel testamento, aliud simile confingat. »

231 Quòad Notarium notandum I. quod infames infamiâ juris, aut facti nulliter instrumenta conficiant, *Salm. de offic. c.* 5 *n.* 2. Nota II. Clericos in sacris, vel Beneficium habentes non posse exercere munus Notarii, nec etiàm in foro Ecclesiastico publico;

Salm. cum aliis n. 5. Nota III. quod Tabelliones nequeant recipere aliquid à litigantibus ultrà pretium justum. Sed dubium est, an lex taxam ipsis statuens obliget in conscientia? Affirmant *Nav. Trull. etc.* apud *Salm. c.* 5 *n.* 18. cum sit lex juxta. Sed negant *Mach. et Fagund.* quia hæc lex est pœnalis, vel saltem mixta, ideoque non obligat in conscientia (ùt de Lege mixta tenent *Vill. Dian. et alii*). Negat etiàm *Lugo* cum *Turrian. et aliis ap. Salm. n.* 19. sed alia ratione ductus, nempè quia, cùm Tabelliones, et alii Ministri justitiæ vivere debeant ex stipendiis proprii Officii, et tractu temporis augeantur pretia rerum, ac expensæ, juxtà morem circà victum et vestitum, ideò non injustè ipsi aliquid exigunt suprà taxam; maximè si attendantur circumstantiæ laboris, et peritiæ. Et hanc sententiam *Lugonis* dicunt *Salm.* videri hisce temporibus conformiorem æquitati. Cæterùm, communiter loquendo, docent DD. hos Tabelliones peccare, si ultrà justum pretium, aliud, etiàm per modum doni, à partibus accipiant, quia talia munera coactè, non spontè præstantur. Ità *Navar. Rodr. etc. cum Salm. c.* 5 *n.* 22. Advertunt tamen *Salm. n.* 24 *et* 25 cum *Lop. et Mercat. Rodr. P. Nav.* quod benè Tabellio extraordinarium stipendium recipere possit, si extraordinarium præstet laborem, nempè, si cogatur celeriùs, quàm par sit, tradere transumptum, adire longinquum locum, vel laborare noctu, etc.

« 5. Procurator peccat, si litem procuret injus- 232
» tam. 2. Si plures causas suscipiat, quàm possit
» expedire * (*Ità Panorm. et Caj. cum Salm. de Offic.*
» *c.* 6 *n.* 4.) * 3. Si plus mercedis accipiat, quàm
» justum. 4. Si suadeat reo, vel parti, ut injustè
» veritatem neget. 5. Si suâ incuriâ, negligentiâ,
» aliâve culpâ, causa sit, ut lis perdatur. 6. Si no-
» mine partis juret, sine particulari ejus informa-
» tione, cum periculo pejerandi. 7. Si culpabiliter
» tribunali non adsit, futuri incommodi metu, etc.
» Vide *Escob. Laym. l. c. Bon. q.* 3 *p.* 4. 8. Si partes
» adducat ad concordiam iniquam. 9. Si differat

» causam, vel pervertat Judicem, petat terminos » impertinentes, aut dilationes superfluas. 10. Si falsos » testes inducat Vide *Sayr. l.* 12 *c.* 14. *Fill. t.* 40 » *c.* 10 *n.* 294. *Trull. l.* 8 *c.* 6 *dub.* 1. * (*Vide Salm. l.* » *c.*) * »

233 Quær. I. An Procurator, si habeat Advocatum, aut Tabellionem, qui gratis inserviat, possit justum pretium illis debitum sibi retinere? Resp. negative: si Advocatus, aut Tabellio serviant magis in gratiam Clientis, ùt *Bon. Panor. etc. cum Salm. cap.* 5 *n.* 6. Si autem serviant in gratiam simul Procuratoris, et Clientis dicunt *Bon. et Bass. ibid.* quod tunc nihil etiàm retinere possit, quia in dubio melior est conditio Clientis, qui possidet. Sed (addo) hoc currit in dubio; nam, si vere fiat remissio etiàm intuitu Procuratoris, cur ille retinere non poterit saltem partem pretii juxtà prudentum arbitrium? Modo, intellige, nisi donatio absolutè fiat Clienti, etsi in gratiam Procuratoris.

Quæritur II. An si Procurator alium substituat Procuratorem, possit partem salarii illi tradere, et partem retinere? Affirmant probabiliter *Salm. c.* 4 *n.* 7. cum *Sayr. Ripa, Ang.* modo illum admoneat de agendis, et insuper suscipiat ipse in se periculum causæ, si forte ob negligentiam Substituti causa amittatur: Procurator enim tenetur etiàm ex culpa levi circà causæ defensionem: Hìc enim intervenit duplex contractus justus, unus cum Cliente, alter cum Substituto.

Quæritur III. An, si Procurator ipse se offerat ad causam tuendam, possit justum pretium exigere? Alii negant; *Bassæus* verò affirmat, nisi ab initio animum habuerit suum opus donandi, vel nisi Cliens sit amicus, vel consanguineus, et Procurator causam suscipiens, nihil de pretio cogitaverit, tunc enim dicunt DD. censeri, eum voluisse gratis defendere. Sed ego tamquàm minùs sapiens dico, quod Procurator, nisi certè sciat, se donâsse suum laborem, semper justum pretium recipere possit, nemo enim præsumitur do-

nàsse, nisi constet, quia donare est perdere. Imò, etiàmsi internè donàsset, nisi talis donatio ab alio fuerit acceptata, adhuc posset salarium exigere, juxtà dicta *de Contract. l.* 3 *n.* 725. Cliens autem, si Procurator est amicus, vel consanguineus, potest tunc justè præsumere donationem, ùt dicunt *Trull. et Bass.* apud *Salm. c.* 6 *n.* 10. Et huic doctrinæ nec etiàm acquiescerem, nisi aliæ circumstantiæ concurrerent, quæ præsumptionem certam facerent donationis factæ.

Quæritur IV. Si quis litigans mittat Procuratorem ad Advocatum, ùt iste efformet aliquam petitionem, aut consilium, sed quia res est facilis, Procurator ipsi scripturam conficit, et Advocatus tantùm eam subscribit, utrùm Procurator possit indè ex pretio, quod Cliens mittit ad Advocatum, partem sibi retinere? Affirmant *Bon. et Trull.* quia, ùt dicunt, tunc nulla fit injuria; non Advocato, quia pars illa jam ei sufficit pro sua mercede; non parti, quæ jam habet, quod quærit. Negant tamen *Salm. c.* 6 *n.* 11. cum *Tol.* quia Procurator ageret contra voluntatem Clientis, qui, si scivisset, scripturam à solo Procuratore confectam esse, minus pretium dedisset, quàm tradidit; sed hæc ratio non aliud probat, nisi quod Procurator minorem pensionem sibi retinere debeat, non autem nullam.

DUBIUM V.

Quod sit Officium Accusatoris?

234 *Quæ sint cavenda ad servandam justitiam Accusatoris?*
235 *Quæ requirantur ad legitimam Accusationem?*
236 *An, et quis teneatur alterum accusare, vel denunciare?*
237. *An teneantur ad restitutionem pœnæ, obstricti ex officio ad denunciandum, proùt Custodes gabellarum, si non denuntient?*
238 *Qui prohibeanter accusare?*
239 *Quando illicitum sit crimen denunciare?*
240 *An correctio fraterna debeat præcedere Accusationem?*

241 *Quando verò liceat accusare sine prævia monitione?*
242 *Quid notandum circà Denunciationem Evangelicam?* 243. *Qu. I. An liceat deferre Prælato, ùt Patri, crimen occultum, omissâ correctione? Qu. II.* 244. *An crimen possit Prælato denunciari, si Reus sit emendatus? Quæst. III.* 245. *Quid in dubio, an correctio meliùs fieret per Prælatum? Qu. IV. An liceat renunciare juri fraternæ correctionis?*
246 *Quid notandum circà denunciationem Judicialem?*
247 *An possint cogi à Prælato Denunciatores Evangelici ad faciendam Denunciationem Judicialem?*
248 *Quid notandum de Monitoriis?*
249 *An sit obligatio denunciandi Hæreticos cum periculo gravis damni?*
250 *An teneamur denunciare Hæreticos nobis conjunctos?*
251 *Quæ crimina denuncianda tamquàm de hæresi suspecta?*
252 *An, et quando denunciandi blasphemi?*
253 *An denunciandi Superstitiosi?*
254 *An denunciandi sint negligentes denunciare?*

234 « Resp. Ut in accusatione servetur justitia, cavenda » sunt tria. Primum est calumnia, id est impositio » falsi criminis, vel ejus, quod sufficienter probari » nequit. Et hæc inducit obligationem restituendi, » et subeundi vel pœnam talionis, * (*Sed hæc pœna » ex generali consuetudine vim amisit, ùt dicunt Covarr. » et Gomez apud Salm. de Offic. c. 2 n. 4.*)* vel aliam, » arbitrio Judicis. Secundum est prævaricatio, id » est, collusio cum Reo, et simulata tantùm accusa» tio : Quæ in criminalibus, si Reipublicæ damnum » sequatur, obligationem restitutionis inducit. Ter» tium est tergiversatio accusationis inchoatæ, abs» que justa causa. Quod addo, quia, cùm causa, v. » gr. ob imperium Principis, vel Judicis, quod in» tersit Reip. talem personam puniri, vel infamari, » vel quod in accusatione defectus substantialis sit » commissus, potest desistere, imò tenetur, si in » progressu causæ cognoscat, se errâsse, incipiat du» bitare de crimine, si videat, se non posse probare. » *Fill. t. 40 c. 7 n. 705.* »

235 Notandum I. quod ad legitimam Accusationem

quinque requirantur. 1. Ut fiat in scriptis, vel saltem scribatur à Tabellione. 2. Ut tibi exprimatur nomen Accusatoris, et Rei. 3. Ut exprimatur species delicti, et etiàm nomen socii, si sit crimen adulterii, sodomiæ, et simile. 4. Ut exprimatur tempus, locus delicti, et etiàm hora, si Reus id postulet. 5. Ut Accusator accusationem inscribat, ut sic obligatus sit ad crimen probandum, aliàs ad pœnam subeundam. Et hinc notanda est differentia, quæ est inter Denunciationem fraternam, Denunciationem judicialem, et Accusationem. *Denunciatio fraterna* fit Superiori tamquàm *Patri*, ut Reus emendetur. *Denunciatio juridica* fit Superiori tamquàm *Judici*, ut Reus puniatur, sed sine obligatione crimen probandi. *Accusatio* autem fit Judici, ut Reus mulctetur, cum obligatione delictum probandi, et ideò hæc omninò fieri debet in scriptis. Ità *DD. comm.* Vide *Salm. de Offic. c.* 2 *ex n.* 5.

« Quæres, An, et quis teneatur alterum accusare? 236
» Resp. 1. Privatum rarò ad id tenêri; tum ex
» praxi timoratorum; tum quia aliàs tribunalia essent
» plena accusationibus, cum perturbatione Reip.
» Dixi 1. *Privatum;* quia si quis à Republica sti-
» pendium ob hoc accipiat, v. gr. fiscalis, etc. tene-
» tur ex justitia, et consequenter ad damna, ex omis-
» sione accusationis secuta: *Fill. Bon. in* 8 *pr. d.* 10
» *q.* 3 *p.* 1.
» Dixi 2. *Raro;* quia, si exigat bonum publicum,
» v. gr. si proditio imminens, vel grave damnum vitæ
» innocentis aliter averti non possit, et crimen facilè
» probari possit, tenetur etiàm privatus accusare,
» vel saltem denunciare; id tamen ex charitate tan-
» tùm, quæ restitutionem non importat. *Fill. Bon.*
» *loc. cit.* »

Sed hæc omnia fusiùs examinanda. Quæritur, an aliquandò teneamur alium accusare, vel denunciare? Affirma in sequentibus casibus.

Et I. Quandò agitur de communi damno vitando, et possit crimen probari; tunc enim docet *S. Th.* 2.

2 *q*. 68 *art*. 1. obligationem esse accusandi. Crimina autem contra bonum commune sunt hæresis, rebellio, falsificatio monetarum, homicidia, et furta ab assassinis, aut viarum grassatoribus: Addunt alii subornationem suffragiorum in Cathedris, et in aliis quod electionibus. Et *Lugo* addit peccatum Religiosi, probabiliter damnum Religioni affert. Si verò crimen probari nequeat, sufficit, ut Reus denuncietur. Et communiter videntur DD. concludere, satis esse hisce temporibus delictum denunciari, ne ob metum pœnæ incurrendæ, si illud non probetur, deterreantur homines à denunciatione criminum cum gravi damno communi. Ità *Lugo de Just. D.* 38 *s.* 1 *n.* 2. *Sanch. cons. l.* 6 *c.* 2. *D.* 2 *n.* 2. *Caj. Sot. Bann. Trull. Villal. etc.* apud *Salm. d. c.* 2 *n.* 10. Et sic servi, ac filii denunciare tenentur etiàm delicta domini, et patris in commune detrimentum vergentia, ùt *Salm. ibid. cum eisdem*. Si verò crimen jam sit patratum, nec ullum damnum exindè immineat, quia delinquentem jam constat esse damnatum, (excepto crimine hæresis) non est obligatio denunciandi, ùt *Tol. Fill etc. apud Salm. n.* 11.

II. Tenemur denunciare delictum, si immineat grave damnum innocenti. Quod autem tunc teneamur etiàm Reum accusare, si crimen probare possumus, ùt dicunt *Tol. Sot. etc.* apud *Salm. n.* 12. hoc difficulter accidere posse censeo, cùm hæc obligatio sit tantùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo: enim accusantes ordinariè hoc subire solent; tantò magis, si denunciatio, pariter ac accusatio, damnum satis impedire potest. Imò addo, quod nec etiàm denunciare teneretur is, qui, ne ex denunciatione grave incommodum subiret, prudenter timeret; nisi commune damnum immineret.

III. Tenentur crimen denunciare, vel accusare, qui ad id à Rep. vel à Dominis stipendium accipiunt ùt sunt Fiscales, aut custodes agrorum, gabellarum, etc. Aliàs tenentur ad restitutionem damnorum, quæ Reip. vel Dominis ob omissionem accusationis

obveniunt. Ità *Busemb.* hîc cum *Fill. Nav. Bann. etc. communiter* apud *Salm. c.* 2 *n.* 13.

An autem hi teneantur restituere valorem pœnæ, 237
si non denunciant? Affirmant valdè probabiliter *Sot. l.* 1 *de just. q.* 6 *art.* 6 *vel* 9. *Laym. l.* 3 *s.* 5 *tr.* 2 *c.* 7. *n.* 4. *Mol. tom.* 1 *tr.* 2 *D.* 95 *n.* 36. *Sporer t.* 1 *c.* 3 *n.* 59. *cum P. Nav. Med. et Salon.* Ratio, quia omittendo denunciationem, ad quam tenebantur ratione Officii, sunt causa, quòd Fiscus, vel Dominus non exigat pœnam, ad quam jus habebat. Sed satis probabiliter negant *Lessius l.* 2 *c.* 13 *n.* 73. *Lugo de Contr. D.* 37 *n.* 102. *Salm. de Rest. c.* 1 *n.* 136. *Sanch. de Matr. l.* 10 *D.* 8 *n.* 14. *cum Nav. Met. Angles*, *Salon. Bann. Lop. Manuel*, *Graff.* item *Diana* 3 *p. tr.* 6 *R.* 36 *cum Vasq. Tann. Azor. Arag.* Ratio, quia lex pœnalis non intendit, ut Fiscus, vel Domini mulctis ditentur, sed ùt ipsi serventur indemnes, et transgressores puniantur. Indirectè autem et per accidens lex præbet jus, ut indè mulctæ exigantur, sed post sententiam; nam antè illam neque Fiscus, neque Domini ad pœnam jus ullum habent. Undè, licèt Fiscales non denunciando peccent contra justitiam legalem, non peccant tamen contra commutativam respectu ad mulctam, et ideò tantùm tenentur resarcire damnum vectigalium, quæ mercatores solvere debuissent. Idem dicunt *Less. loc. cit.* et probabile putant *Sporer loc. cit. ac Lugo de Just. D.* 37 *n.* 97. *cum Salas*, *etc.* (contra *Suar. Ang. Sylv. etc. ibid.*) de Judice non ferente sententiam de mulcta contra reos convictos. Idem tenent *Salm. tr.* 11 *c.* 2 *n.* 76.

IV. Tenetur aliquandò aliquis denuntiare, imò etiàm accusare delinquentem, si hoc sit necessarium ad vitandum, seu resarciendum damnum propriæ familiæ, quæ aliàs remaneret dehonorata, vel destituta alimentis. Ità *Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 3 *Dub.* 26 *n.* 4 *et* 7. *Sot. Bann. Nav. etc. ap. Salm. n.* 14. Et notat *Sanch.* cum *Gom. ib.* quod Judex aliquandò ob bonum commune compellere possit offensum, ut talem declaret, quis eum læserit, ut indè procedere possit

ad inquirendum; intellige, quandò reverà aliàs damnum commune imminet, puta conjurationis, erroris in Fide, et similium.

Sed, exceptis his casibus, nemo tenetur alium accusare; et quàmvis possit, si sine odio accuset, sed zelo justitiæ; attamen difficilè expers erit affectu vindictæ is, qui contra suum offensorem accusationem proferret, cùm accusatio de se intendat punitionem Rei, ùt diximus de *Præc. Char. l.* 2 *n.* 29 *v. Licet.*

238 » Resp. 2. Accusare prohibentur 1. Excommuni-
» cati, proditores, infames; idque in pœnam crimi-
» nis. 2. Filii, servi, suos parentes, vel dominos,
» ob reverentiam. 3. Clerici in causa sanguinis, ob
» indecentiam. *Less. l.* 2 *c.* 30 *d.* 6. »

Quæritur, quinam prohibeantur accusare? I. Prohibentur excommunicati: infames: publici concubinarii; aut usurarii: de majoribus criminibus accusati, nisi priùs innocentes se demonstrent: item fœminæ, impuberes. Excipe tamen 1. Si isti prosequantur causam propriam, vel suorum usque ad 6 gradum, 2. Si crimen sit contra Legem Divinam, aut humanam, cujus violatio cedat in damnum tertii. 3. Si crimen sit contra bonum commune. Quicumque autem, etsi non possit accusare, potest tamen denunciare. V. *Salm. de Offic. c.* 2 *n.* 26. II. Filii non possunt accusare Parentes, nec è converso; neque servi Dominos, nisi crimen sit læsæ Majestatis, vel hæresis. *Salm. n.* 27. III. Laici nequeunt accusare Clericos, nisi Clericus sit dilapidator bonorum Ecclesiæ, aut hæreticus, simoniacus, sacrilegus, etc. Vel nisi laicus causam suam, vel suorum prosequatur. Item nec Clerici Sæculares, et Laici accusare possunt Religiosos nec Religiosi nisi ejusdem Ordinis accusare possunt. *Salm. n.* 28.

Sed hîc quæritur, an Religiosus possit accusare suum Prælatum? Affirmativè ex *c. Ex parte tua de Accus.* Tria enim ibi habentur. 1. quod Monachi non sint repellendi ab accusatione Prælati coram Judice Re-

gulari, au competenti. 2. Quod tunc expensæ pro lite de bonis Monasterii eis sint subministrandæ, si peculium ipsi non habeant. 3. Quod Monachi nequeant accusare Laicos sine licentia Abbatis. V. *Salm. c. 2 n.* 30 *et* 31.

IV. Inimicus repellitur ab accusando delinquentem ex *c. Cum oporteat, de Accus.* Et hoc valet etiàm in criminibus exceptis, ùt suprà, præter hæresim. Est commune cum *Salm. c. 2 ex n.* 35. Ratio, quia tunc præsumitur accusatio semper procedere ex affectu vindictæ. V. Pariter repellitur socius criminis, ex *L. fin. C. de Accus.* Excipiuntur tamen, quòad hoc, crimina hæresis, læsæ Majestatis, falsificationis monetæ, sodomiæ, furti famosi, et omnia alia, quæ sine socio fieri possunt. V. *Salm. c.* 2 *n.* 37. VI. Nequeunt Clerici accusare in causa sanguinis, ex *c. Sacerdotum 2 q.* 7. Sed dubium est an valeant accusare ad resarciendam injuriam propriam, vel suorum, vel suæ Ecclesiæ. Affirma, dummodò Clericus (si sit causa sanguinis) præmittat expressam protestationem, se non intendere, ut Judex ad pœnam sanguinis procedat; tunc enim, etiàmsi Reus ad mortem damnetur, irregularitatem effugiet; Hoc habetur *ex c. 2 de Homic. in* 6. Vide *Salm. c. 2 n.* 39 *et* 40. et vide *l.* 7 *n.* 468. ad III. Nomine autem suorum, quinam veniant? Alii censent venire consanguineos usque ad 10 gradum. Alii usque ad 7 vel 6. Alii usque ad 4. Sed *Salm. n.* 42. tenent nomine suorum tantùm servos venire; quia textus, ut suprà, concedit Clericis, ut accusent tantùm *suos malefactores*; per To *suos* igitùr non venire inferunt malefactores propinquorum. Attamen ipsi *Salm.* alibi, et alii cum *P. Conc.* probabiliter permittunt accusare, ad reparandum damnum cognatorum usque ad 4 gradum. Vide *d.* 468 *ad III.* 239

« Resp. 3 Non tenêris, imò nec debes, etiàm po-
» sito Superioris præcepto, denunciare crimen, I. Si
» delinquens emendatus est, sine periculo reciden-
» di, et parti læsæ est satis factum; nec periculum
» imminet aliis: nec crimen est notorium; quia sine

» causa proximi infamia sequeretur. V. suprà *l.* 2 *t.*
» 3 *c.* 2 *d.* 4. II. Si crimen nosti sub secreto naturali,
» tamquàm consultor, advocatus, etc. Nisi tamen
» is, qui secretum commisit, innocentem, vel Remp.
» injustè vexaret, nec vellet desistere. *C. de Lug. de*
» *just d.* 14 *n.* 142. III. Si indè immineat, grave
» periculum honoris, vitæ, et rerum tuarum. IV. Si
» etiàm probare cogereris, nec posses. Vide *C. de*
» *Lugo dist.* 38 *sect.* 2. »

240 Quær. hîc, an accusationem præcedere debeat correctio fraterna? Plura hîc sunt distinguenda.

Et I. Si crimen est publicum, quia de eo adest infamia, vel notorietas, nempè coram pluribus in platea, tunc nulla correctio est præmittenda. Ità *S. Th.* 2. 2 *q.* 53 *a.* 7 *Sanch. c.* 2 *d.* 28 *n.* 5. *Sot. Pal. et Salm. c.* 2 *n.* 20. *cum communi.* Ratio, quia tunc *non est tantùm* (verba *S. Th.*) *adhibendum remedium ei, qui peccavit ;.... sed etiàm aliis, in quorum notitiam* (crimen) *devenit.* Et ideò crimen publicè est puniendum.

II. Si crimen non est publicum, etsi paucis notum, tunc correctio est præmittenda, si speratur fructus: quia tunc non respiciendum est bonum commune, sed peccantis, qui faciliùs emendabitur per secretam monitionem, quàm per publicam punitionem, ùt *ex c. Si peccaverit* 2 *q.* 1. Ità *Sot. Caj. Pal. Less.* cum *Sal. c.* 2 *n.* 24. Advertit tamen *Less. l.* 2 *c.* 30 *n.* 10. 11 *et* 12. et consentit *Palaus*, quod, si crimen probare possis in judicio (puta per duos testes), licet tunc tenearis ex charitate proximum monere antè accusationem, ùt à crimine desistat, non pecces tamen contra justitiam, si accuses: Quia semper prodest ad commune bonum crimina puniri. Et tunc tenetur Judex accusationem recipere, et in causa procedere, si aliàs timeat, ne scandalum in República eveniat. Secùs, si scandalum absit, quia Judex tunc teneretur ex præcepto naturali charitatis accusationem non admittere. Ità *Salm. c.* 2 *n* 47 *et* 48.

241 Non peccas verò neque contra justitiam, neque contra charitatem, si accuses sine prævia monitione,

in duobus casibus, I. Quandò crimen est in damnum Reipublicæ, ùt conjuratio, delictum læsæ Majestatis, etc. si signanter hæresis, pro qua maximè est notanda Prop. 5 damnata ab *Alex. VII.* quæ dicebat: *Quàmvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.* Ratio, quia in his criminibus numquàm, aut rarissimè ex correctione speratur fructus, et mora valdè nocere potest. Ità *Less. l. c. n.* 13. *Pal. Sanch. Vill. Trull. Bonac. et Sal. c. 2 n. 22 cum communi.* II. Quandò aliâ viâ non possis damnum passum tibi resarcire, nisi invasorem accuses; tunc enim potes accusare, ùt saltem per pœnam Rei tibi injuria reparetur: modò absit affectus vindictæ (quod tamen difficillimum esse reputo); *Salm. n.* 23. *Sanch. Trull. Salon. etc.*

Hîc operæ pretium est aliqua annotare de *Denunciatione*, quæ est duplex, ùt suprà dictum est. Alia *Evangelica*, quæ defertur Superiori, ùt *Patri*, ad Rei emendationem, alia *Judicialis*, quæ defertur Superiori, ùt *Judici.*

Et primò quòad Denunciationem *Evangelicam* sivè 242 *Paternam*, notandum, Quod, si crimen proximi est Reipub. vel Communitati perniciosum, quàmvis sit occultum, statim Prælato denuntiari debeat, nullâ fraternâ correctione præmissâ, ùt communiter docent DD. cum *S. Th* 2. 2 *q.* 33 *art.* 7 *et Laym. l.* 3 *tract.* 3 *p.* 2 *c.* 4 *n.* 4. Si verò crimen non est Communitati damnosum, sed tantùm ipsi delinquenti, tunc servandus est ordo correctiònis traditus in Evangelio *Matt.* 18. *v.* 15. 16 *et* 17 ubi legitur; *Si autem peccaverit in et frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum; Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; Si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ùt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Notandum II. Quod, si post secretam correctionem frater non emendatur tunc crimen, antequàm aliis manifestetur, denunciandum sit Prælato tamquàm Patri, ut paternè

corrigat. Ità *S. Th. d. q.* 33 *a.* 8 *ad* 4 *cum S. Aug. in Epist.* 109. *ad Mon.* cujus verba affert *Laym. l. c. n.* 6. Ratio, quia Superior, ùt spiritualis Pater, magis idoneus est ad juvandum fratrem, quàm alii; nec decet in Congregatione, ut alii crimen sciant priùs, quàm Prælatus, qui salubriùs medelam afferre potest.

243 Sed quæritur I. An liceat deferre Prælato, ùt Patri, crimen occultum, Communitati non perniciosum, secretâ correctione omissâ? Tres adsunt sententiæ. *Prima* generatim affirmat cum *Angel. v. Denunciatio, n.* 10. *et Gabr. Rosel. Turrian. apud Laym. l.* 3 *de Just. tr.* 3 *c.* 4 *n.* 5. qui dicunt, hoc saltem in Religionibus permissum esse ob bonum observantiæ commune. *Secunda* sententia hùic omninò opposita cum *Adrian. Cordub. Sot. etc. apud Sanch. Dec. l.* 6 *c.* 18 *n.* 46. tenet, necessariò præmittendam esse correctionem secretam. *Tertia* longè communior, et longè probabilior sententia docet, benè posse denunciari crimen occultum Prælato prudenti tamquàm Patri, nullâ præmissâ correctione, si speretur, sic meliùs emendationem fratris obtinendam. Ratio patet, quia finis hujus Præcepti fraternæ correctionis, ùt dicunt, *S. Th. et alii Auth.* alius non est, quàm charitas ergà fratrem; Sed hic finis charitatis duplex est, alter principalis; alter minùs principalis; Finis principalis est, ùt frater emendetur, et ideò præcipitur correctio: Finis minùs principalis est, ut servetur, quantùm fieri potest, fama fratris, et ideò præscribitur ordo secretæ correctionis præmittendæ; Quare, cum creditur, magis expedire ad finem principalem, scilicet ad emendationem fratris, ut correctio fiat immediatè à Prælato, cessare debet finis minùs principalis, et ideò rectè omittendus ordo secretæ correctionis. Ità *S. Th. Quod lib. XI. art.* 13 ubi S. Doctor distinguit Inquisitionem, Accusationem, et Denunciationem, in qua dicit observandum esse finem ejus, nempè, ut frater emendetur: *Utrùm autem* (addit) *statim, cum quis scit, fratrem suum peccàsse, debeat denunciare Prælato, dico, quod*

in his distinguendum est de conditionibus Subditi, et Prælati; Nam, si ego scio, quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato; Si autem videtur, quod hoc meliùs fiat per Prælatum, et Prælatus nihilominùs sit pius, discretus, et spiritualis, non habens rancorem seu odium adversùs illum Subditum, tunc licitè potest hoc denunciare sibi: Et tunc non dicit Ecclesiæ, quia non ei, sicùt Prælato, sed sicùt personæ proficienti ad correctionem proximi et emendam. Et paulò post subjungit: *Ideò tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus istis semper servanda est Charitas, et quod meliùs et magis expedire videtur. Et si hoc intendat, scilicet emendam proximi, servet, quantùm potest, bonum charitatis, tunc denunciando non peccat.* Idem docet *S. Bonav.* in illud S. Lucæ; *Si peccaverit etc. c.* 17 et ità dicunt *Sanch. Dec. l.* 6 *c.* 18 *n.* 46. *cum S. Antonin. Gers. Abulens. Salmer. Sa, Sayl. Tabien. Bicc. Ang. Waldens. Armill. Graff. Arag. Manuel. Philiarch. etc. ac Laym. l.* 3 *tr.* 3 *p.* 2 *c.* 4 *n.* 5. *cum Sot. Henr. Pal. Nav.*

Quær. II. An, si Reus sit emendatus, possit crimen Prælato denunciari? Affirmant *Angelus v. Denunciatio n.* 10. *Gabr. Ricc. Turrecr. apud Laym. d. n.* 5. quia dicunt, semper præstare, ùt Prælatus sciat vitia subditorum. Sed negandum cum *S. Thom. Quodlib. XI. art.* 13. *Laym. cit. c.* 4. *Sanch. cit. c.* 18 *n.* 49. *et aliis.* Secùs verò dicendum (ait *Sanch. ib.*) si dubium sit, an frater sit plenè emendatus, vel an frater sit in probabili periculo relabendi, aut an plenè cessârit periculum relapsûs: quia tunc benè potest crimen Prælato, ùt Patri deferri, cùm priùs consulendum sit profectui fratris, et bono Religionis, quàm modico detrimento famæ illius. 244

Quæritur III. Quid, si dubium sit, an correctio meliùs fiat per Prælatum, vel an Prælatus prudenter procedat? Respondet *Sanch. cit. c.* 18 *n.* 47. quod, nisi crimen vertat in damnum commune, vel alterius privati, præmitti debeat secreta correctio. Sed hìc advertendum I. Quod in dubio, nisi constet de 245

imprudentia. In Religionibus benè institutis (ùt notat *Laym. cit. c. 4 n. 5. v. Fateor tamen.*) Prælati præsumantur prudentes. Advertendum II. id, quod notat *ib. idem Laym.* nempè, quod in talibus Ordinibus crimina occulta Fratrum, si nondum emendata sint, vel relapsus timeatur, frequentiùs sine secreta monitione deferri possint ad Prælatum tamquàm Patrem: tum quia Prælati sunt viri pii et prudentes, qui admonitione magis prodesse possunt; tum quia ipsi magis idonei sunt ad crimen emendandum, et ad occasiones relapsûs amovendas: Nam, ùt rectè dicunt *Suar. de Charit. disp.* 8 *sect.* 6 *n.* 12. *et Sanch. l.* 6 *c.* 16 *n.* 50. vel peccatum Religiosi est leve, et tunc, cùm infamatio levis sit, major plerumque utilitas ex denunciatione proveniet, quàm damnum fratris erit: præterquàm quod hujusmodi consuetudo denunciandi Prælato levia delicta, ùt ait *Suarèz*, est quasi necessaria ad Religionis statum conservandum: vel crimen fratris est grave, et tunc aut frater peccavit ex fragilitate, et meliùs occurret Superior, occasiones auferendo, quod alius nequit præstare; aut ex malitia, et tunc rarissimè ex monitione fratris speratur emenda, ùt dicit *Sanch ibid. cum Cajet.* qui asserit, rectiùs supponendum, quod reus ex correctione secreta potiùs fingat se emendatum, quàm emendetur. Addunt rectè *Suar. ex Sanch.* vix fieri posse, quod crimina Religiosorum non redundent in maximum Religionis damnum, tum ob scandalum fratrum, tum ob Religionis infamiam; Hinc dicit *Suarez*, omnia crimina gravià benè denunciari posse Prælato, tamquàm Communitati perniciosa: imò sæpè obligationem esse denunciandi, præsertim si Prælatus interroget; Saltem, inquit *Sanchez*, valdè expedire, quod Prælatus sciat vitia fratrum, ùt melius amoveantur lapsuum pericula. Addo et ego, quod maximum inconveniens facilè eveniret, si Prælatis crimina denuntiari non possent antè secretam monitionem; Nam, si ex illa delinquens non emendetur (quod ùt plurimùm timendum est, uti suprà notavimus cum *Sanch.*), aut crimen

deferes ad Prælatum, et tunc reus, facilè suspicans tuam denunciationem, sæpè odium adversùs te conservabit; aut tu ob hujusmodi timorem omittes denunciare, et sic crimen non emendabitur, scandala augebuntur, et sic deniquè bonum Communitatis corruet. Quare ex his omnibus rectè concludit *Laym. loc. cit. n.* 5. *in fin.* rarum esse in Congregatione Religiosorum, ùt subditi sint æquè idonei, àc Prælati ad corripiendum: Et ideò in *cap. Qualiter, et quandò* 25. *De Accus.* relato ordine servando in Inquisitione, accusatione et Denunciatione, sic concluditur: *Hunc tamen ordinem circà regulares personas non credimus usquequaque servandum.*

Quæritur IV. An liceat renunciare juri fraternæ correctionis, ità ùt possit deferri crimen ad Superiorem, nullâ præmissâ correctione? Tres adsunt sententiæ: *Prima* communior sententia affirmat, et hanc docent *Sanch. Dec. l.* 6 *c.* 18 *n.* 43. *Tournely tom.* 3 *p.* 324 *n.* 5. *Palaus tr.* 6 *Dub.* 9 *n.* 4. *Suar. D.* 8 *sect.* 6 *n.* 12. Item *Valent. Hurt. Diana* et alii plures *apud Salm. t.* 21 *c.* 7 *n.* 87. Ratio, quia ob honestum finem quisque potest juri suo renuntiare, et ideò plurimi Sancti viri suæ famæ cesserunt. Confirmatur ex *D. Th.* 2. 2 *q.* 73 *art.* 4 *ad* 1, qui ait: *Sui arbitrii est detrimentum suæ famæ pati, nisi hoc vergat in periculum aliorum. Secunda* autem sententia absolutè negat, eamque tenent *Philiarch. de Offic. Sac. tom.* 1 *p.* 2 *l.* 4 *c.* 14 item *Rodriq. Lorca, Lopez etc. apud Salm. n.* 85. Ratio, quia nemo potest prodigere jus, quod habet ad suam famam. *Tertia* verò sententia, quam tenent *Salm. n.* 88. *cum Arauso, et Prado*, censet, quod, licet unusquisque possit ob honestum finem renuntiare ordini correctionis, ab alio tamen nequeat talis ordo prætermitti, nisi prudenter credatur efficaciùs per Prælatum correptio fieri; Sed huic sententiæ rectè contradicit *Concina t.* 2 *p.* 139 *n.* 23. Si enim potest quisque isti juri cedere, benè poterit alter ejus cessione uti. His tamen non obstantibus prima sententia omninò ùt vera tenenda mihi vide-

tur; Ratio, quæ mihi sufficit, est, quia in Societate JESU adest constitutio hujusmodi renunciationis, et ipsa fuit approbata à Paulo III. et Julio III. (ùt testatur *Palaus. l. c.*) qui approbârunt, et confirmârunt institutum et omnes Constitutiones præfatæ Societatis, et præcipuè eas, quæ contradictiones patiebantur; Imò Gregorius XIII. in Bulla *Ascendente Domino*, addidit excommunicationem contra tales Constitutiones impugnantes. Undè insipienter puto locutum fuisse *Philiarchum*, qui notam impietatis inurit huic Constitutioni renunciationis Societatis JESU, cùm Ecclesia non possit errare in approbatione Religionum, et suarum Regularum, ùt docent *Bellarm. Valent. etc. ap. Viva in Quæst. Prodoma ad Propos. damn. n.* 12. Earum enim approbatio spectat ad materiam morum, in qua saltem impium, et temerarium est dicere, Pontificem posse errare, juxtà nostram Dissertationem adductam *l.* 1 *n.* 110. Advertit tamen *Palaus n.* 8. quod talis renunciatio non det potestatem manifestandi delictum alterius, nisi in casu dubio de emendatione, idest (ùt explicat *punct.* 12 *n.* 4.) si dubitetur, an delinquens fuerit emendatus, vel an sit relapsurus, quia è converso, si constet de emendatione, et nullum sit periculum relabendi, rectè probabiliùs censet, non posse crimen deferri ad Superiorem, dum ex Declaratione in Congreg. 7 ipsiusmet Societatis dicitur revelatio facienda *tantùm iis, qui remedium adhibere potuerunt;* Ergò, cessante necessitate remedii, non poterit crimen manifestari. Prætereà advertit idem *Palaus q.* 9 *n.* 7 *cum Suar. et Sanch.*, quod prædicta cessio fiat, ut crimen reveletur Prælato tamquàm Patri, non verò tamquàm Judici.

246 Hæc quòad Denunciationem Evangelicam; Quòd ad Denunciationem autem Judicialem pertinet, hæc ad triplicem finem fit, 1. Ob publicam criminis punitionem. 2. Ut damnum læso resarciatur. 3. Ut quis tamquàm indignus officio privetur, aut ne indignus eligatur, aut ad Ordines promoveatur, aut ne matrimonium contrahat. Et de hac Denunciatione juridica præcipuè hîc tractandum.

Et notandum I. quod fraterna monitio non sit necessariò semper præmittenda denunciationi Judiciali, juxtà dicta mox suprà *num.* 239. Notandum II. quod Denunciatio Evangelica transire possit in Judicialem ex communi sententia, quandò post Evangelicam Reus non corrigitur, *Azor. Abb.* cum *Salm. n.* 54. Notandum III. quod, si Prælatus aut per Denunciationem Evangelicam, aut per se, aut per indicia sufficientia noverit subditi dilictum, primò poterit clam eum monere, pænitentiam secretam ei injungendo, et etiàm illum ab Officio, et à Conventu amovendo; modò ex hoc nulla ei obveniat infamia. Deindè poterit ad alia remedia devenire; sed, licet ista nec etiàm profuerint, et crimen vertat in damnum solius Rei, tunc non poterit judicialiter procedere, nisi crimen probari possit saltem per duos testes. Vide *Salm. c.* 2 *ex n.* 55. Notandum IV. quod, qui fraternam fecerit Denunciationem, possit indè ùt testis adhiberi post Denunciationem judicialiter factam, ùt tenent *Salm. n.* 53. cum *Sot etc.* Quia alius est processus Denunciationis fraternæ, alius Denunciationis judicialis.

Sed quæritur I. Utrùm, si crimen sit occultum, 241 nec laboret infamià, et fraternaliter denunciatus non corrigatur, possit Prælatus cogere Denunciatores Evangelicos, ùt faciant Denunciationem judicialem, et indè juxtà illam Reum pænis juris punire? affirmat *prima* sententia cum *Sylv. Cordub.* etc. apud *Salm. c.* 6. *n.* 61. quotiescumque crimen saltèm per duos testes posset probari; et huic sententiæ consentiunt *Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 2 *d.* 11. *n.* 332. *et Nav. Sot.* apud *Salm. c.* 2 *n.* 60. casu, quo adsit spes, fore, ut delinquens ob pœnas emendetur, secùs autem, isti dicunt, si talis spes non effulgeat, tunc enim vix permittunt, posse Reum clam excommunicari. Probabiliùs tamen contradicit omninò *secunda* sententia cum *Suar. Pal. Led. Bann. et Salm. n.* 61 *et* 62. semper àc ex crimine nullum immineat damnum Communitati, aut particularibus. Ratio, quià tunc delinquens adhùc possidet fa-

mam; nec punitio est necessaria ab bonum commune, quandò crimen non est publicum.

Sed hîc notandum 1. cum *Salm. n.* 68. *Palao, Torres, et aliis*, quod in tali casu poterit quidem Prælatus aliquibus viris prudentibus crimen manifestare, si hoc judicet necessarium ad remedium subitò adhibendum. Notandum 2. quod Prælatus inferior, si ipse possit per se subditum corrigere, peccaturus sit, si crimen Superiori manifestabit. Ità *Salm. cum Palm. n.* 21.

248 Quær. II. utrùm, si per publicum edictum, seu monitorium præcipiatur omnibus, ut aliqua delicta denuncient, teneantur? Resp. quandò crimina sunt notoria, proculdubio quilibet ea denuntiare tenetur; Secùs verò, si sint occulta, etiàmsi probari possint per duos testes; nisi crimina vergant in damnum Communitatis, aut tertii; Cum hâc tàmen differentia, quod in criminibus in damnum tertii, teneamur fraternam monitionem præmittere, et correctione obtentâ, denunciatio judicialis sit omittenda; si autem Reus non corrigatur, tunc judicialiter teneamur eum denunciare; dummodò possimus sine gravi nòstro incommodo, ut *Salm. c.* 2 *n.* 82. In criminalibus autem in damnum commune, nullâ præviâ monitione, et etiàm cum gravi nostro damno, Denunciationem judicialem proferre tenemur. Quàmvis etiàm in his *S. Th.* 2. 2 *q.* 33 *a.* 7. sic doceat: *Nisi fortè aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam monitionem posset hujusmodi mala impedire.* Sed hoc raro accidit. Hæc fere communiter à DD. docemur: Vide *Salm. c.* 2 *ex n.* 79.

Notandum hîc autem I. quod, qui delictum sub secreti sigillo noverit, ut remedium, aut consilium delinquenti præberet, numquàm teneatur illud denunciare, quia jus positivum non potest juri naturæ derogare. Ità *S. Th.* 2. 2 *q.* 70 *art.* 1 *ad* 2. *Sanch. c.* 2 *d.* 20 *et Salm. c.* 2 *n* 83. cum *Nav.* etc. contra *Sotum.*

Notandum II. quod, si quis rem aliquam accepit in compensationem sui certi crediti; non teneatur manifes-

tare, quia edictum imponens Denunciationem intendit loqui tantùm de rebus injustè acceptis. Ità *Sanch. c.* 24 *et Salm. n.* 83 cum *Silv.* idem dicunt *Sanch. d. dub.* 24 *n.* 3 *et Salm. n.* 85 cum *Nav.* de debitore rei furtivæ, qui ob inopiam à restitutione excusetur.

Notandum III. quod nemo, ut suprà dictum est, teneatur denunciare cum gravi suo incommodo, nisi crimen redundet in damnum commune Reipublicæ, aut Religionis, ùt crimen læsæ Majestatis, hæresis etc.

Sed hinc quær. III. An sit obligatio denunciandi 249
hæreticos cum periculo gravis damni? Distinguendum, si denunciandi sunt tantùm suspecti de hæresi, ùt sunt sortilegi, blasphemi, Confessarii sollicitantes, abutentes Sacramentis, commune est, non esse tunc obligationem. Ità *Salm. de Primo Præc. Dec. c.* 4 *n.* 89. *Potestà de Denunc. n.* 267. Nisi (dicunt *Salm. n.* 91.) adesset damnum commune, nempè, si Sacerdos magnæ auctoritatis frequenter pœnitentes sollicitaret, etc. Si verò denunciandi sint hæretici formales, etiàm excusare periculum gravis damni, nisi illi dogmatizent, tenent *Mazzotta tom.* 1 *p.* 278. *Less. Nav. Fill.* etc. apud *Salm. c.* 3 *n.* 108. Sed veriùs oppositum est tenendum cum *Potestà d. n.* 267 *et Salm. n.* 109. cum *Suar. etc. Farinac.* Ratio, quia hæresis formalis de se serpit ùt cancer, et ideò semper in damnum commune vergit.

Quær. IV. An teneamur denunciare conjunctos, 250
quos hæreticos formales noverimus? Fratres sine ullo dubio tenemur denunciare; Filios verò à denunciandis Parentibus excusant *Abul. et Simanca* apud *Salm. de Primo Præc. c.* 3 *n.* 105. Sicùt ibidem *Bonac. Fill. Barb. etc.* excusant etiàm uxores à denunciando viros suos. Sed dicendum, omnes ad denunciationem tenêri, ex eadem ratione, ùt suprà; quia hæresis est pestis ità noxia, ut difficilè habeat remedium, et facilè in damnum vergat commune. Ità *Roncag. p.* 169 *q.* 1 *R.* 3. *Bon. de Oblig. denunt. t.* 2 *d.* 6 *p.* 2 *n.* 3 cum *Farin. Azor. Salm. De* 1. *Pr. c.* 4 *n.* 106 cum *Caj. Pal. Sanch. Dian. etc. cum communi*, ùt testatur *Potestà n.* 268 *et Viva super prop.* 5. *Alex. VII. n.* 13.

Hoc tamen dicitur, quoad hæreticos formales. Si verò denunciandi sint tantùm suspecti de hæresi, *Salm. de Primo Pr. c.* 4 *n.* 83 pariter obligant etiàm filios ad Parentes denunciandos; Sed nimis rigorosè, satis enim probabiliter tunc à denunciatione excusantur, non solùm filii, sed etiàm conjuncti usque ad 4 gradum, ùt tenent *Diana*, *Bordon. Lez. Homob. et alii* apud *Potesta n.* 221. Ratio, quia denunciare conjunctum, idem est àc grave damnum sivè incommodum subire; quod rationabiliter excusat (quandò periculum abest damni communis) ùt diximus mox *n.* 249 et dicunt ipsi *Salm. de Offic. c.* 2 *n.* 82.

251 Quær. V. Quænam sint crimina denuncianda tamquam de hæresi suspecta? Sunt I. Nuptiæ contractæ, vivente conjuge, ut *Salm. de* 1 *Pr. c.* 4 *n.* 6 *cum communi.* II. Nuptiæ Clerici in Sacris constituti, vel Religiosi professi; etiàm communiter *Salm. n.* 7. III. Si quis sine Sacerdotio Missam celebrat, aut aliud Sacramentum conficit: ità ex Constitutionibus Pontificis; vide *Salm. n.* 8 qui extendunt ad Sacerdotem celebrantem pluries in die, vel non jejunum, sine justa causa. IV. Alii pariter censent, suspectum esse de hæresi Confessarium sigillum violantem, ùt *Viva*, *de Leone, et Quintan.* At hoc negant probabiliter *Salm. n.* 9 cum *Lugo*, *Bonacina. Molin et communiori*, nisi ille erroneè teneat, non adesse hanc obligationem sigilli, vel istud non ità rigorosè obstringere. V. Extendunt etiàm *Salm. n.* 10 *et* 11 cum *pluribus* ad crimen sodomiæ, et bestialitatis, sed ipsi loquuntur pro Regnis Hispaniarum; hoc tamen non viget in nostris partibus. Hìc tamen obiter advertendum, quod Clerici, et Regulares sodomitæ ex Constit. S. Pii V. priventur omni Officio, et Beneficio; modò I. Crimen sit consummatum. II. Adsit hujus criminis exercitium: ideò non sufficit, si patratum sit bis, vel ter, *Salm.* cum *Bonac. ibid.* III. Adsit insuper sententia Judicis; nam, licet Bulla dicat: *Præsentis Canonis auctoritate privamus.* Attamen sic videtur recepta, ùt dicunt *Bonac. Sanch. Henr. etc.* apud *Salm. l. c.*

Quæritur hinc VI. An sint denunciandi blasphemi? 250
Distinguendum : Qui proferunt blasphemiam hæreticalem, certè denuntiandi sunt. Sed hîc advertit *Potesta n.* 219, quod prorumpens in blasphemiam hæreticalem, non advertendo ad significationem, non peccet graviter, ideòque nec denunciandus. Secùs verò, si blasphemet advertens, quàmvis ex ira : quia tunc jam fit saltem suspectus de levi. Cæterùm probabiliter *Bonac. l. c. part.* 1 § 8 *n.* 5 *in fine*, *et Ronc. pag.* 170 *q.* 4. *Rest.* 3 *cum Navar. etc.* dicunt, non esse denunciandos, quos constet lapsu linguæ errorem protulisse, et huic videntur expressè adhærere *Salm. de* 1. *Præcept. c.* 3 *n.* 107 ubi ajunt, ad obligationem denuntiationis requiri pertinaciam hominis denunciandi. Imò *Sanchez*, *Trull. etc. contra Salm. ib. n.* 129 universè excusant ab obligatione denunciandi blasphemos hæreticales, semper àc ipsi correctione resipiscant.

Quòad autem simplices blasphemos, advertendum, quod olim duæ adessnt obligationes : una increpandi, et hæc abiit in desuetudinem, ejusque loco successit obligatio correctionis, si fructus speratur, ùt docet *Sanch. lib.* 2 *c.* 32 *n.* 46. *Palaus*, *Bonac. etc.* Altera denunciandi Judici Ecclesiastico, vel sæculari, et hæc etiàm per desuetudinem non videtur ampliùs obligare, ùt dicit *Viva de* 2 *Præcept. qu.* 6 *art.* 2 *in fine cum Tamb. et Mazz.* Vide *dicta l.* 3 *n.* 123.

Rogabis autem, infrà quantum temporis blasphemi hæreticales denunciandi sint? Loquendo genericè de criminibus suspectis de hæresi, juxtà Edictum Inquisitionis Generalis Romanæ, tempus assignatum ad denunciationes est mensis à die scientiæ legis, et cessantis impedimenti, ùt asserunt *Felix Potesta de Denunc. n.* 238 *pag. mihi* 535. *Mazzotta t.* 1 *pag.* 276 *qu.* 5 et Auctor libri (*Istruz per li Novelli Confess. tom.* 2 *c.* 14 *n.* 284.) Loquendo verò præcipuè de tempore requisito ad denunciandos blasphemos hæreticales, dicunt *Sporer de* 1. *Præcept. Decal. c.* 10 *n.* 12 ex Decreto Alexand. VII. *de Suspectis de Hær. et Salm. eod.*

titul. cap. 3 *n.* 129 (sed fortè hi loquuntur juxtà Edictum Hispaniarum) esse denunciandos infrà sex dies; ità etiàm *Viva de* 1 *Præc. qu.* 6 *art.* 2 *n.* 11, qui idem ait de denuntiatione Confessarii sollicitantis; sed Auctor præfatus (*Instruz. ùt suprà*) pro hac denunciatione assignat mensem: Vide *n.* 162 *et* 163.

253 Quær. VII. An superstitiosi sint denunciandi? Affirmant DD. generaliter loquendo, si superstitio fiat cum conscientia peccati, et suspicionem fundet de hæresi. Et hoc accidere dicunt. 1. Quandò intercedit pactum expressum cum Dæmone. 2. Quandò miscentur in eá res sacræ, ùt chrisma, Oleum Sanctum, Hostia sacrata. 3. Si Dæmon adoretur, vel ei porrigantur preces nefariæ, vel aliqui Psalmi, qui in ejus honorem proferri videntur, ùt Psalm 108. *v.* 1. *Deus laudem meam ne tacueris, etc.* 4. Quandò Dæmon rogatur hæc; quæ naturaliter nequit ipse scire. 5. Quandò ex superstitione provenit effectus. 6. Quandò quis ex professo alios instrueret. 7. Quandò intervenit expressa Dæmonis invocatio (etsi hac tantùm intercedente, excusent alii ab obligatione denunciandi). Ità *Suar. Azorius Pegna, et Simancas, vide Salm. de* 1. *Præcept. l. c.*

Dixi *generaliter loquendo*, quia in hoc Regno denunciantur tantùm superstitiones, in quibus intervenit abusus Hostiæ Consecratæ, vel Olei Sancti: non verò aliæ. Et hæc est praxis hodierna; Horum enim criminum, quæ ad Mixtum Forum pertinent, præsens Rex noster Carolus VI. animadversionem abdicavit quandò sortilegus est sæcularis, secùs si est Ecclesiasticus.

254 Quæritur VII. An sit denunciandi, qui denunciare tenentur, et omittunt? Si agatur de denunciando hæretico tantùm suspecto, probabiliùs negatur cum *Carena, et Lupo, et Potestà n.* 284. Ratio, quia non oritur suspicio ex suspicione. Si verò de denunciando hæretico formali, dicit *Potestà n.* 286, denùnciandos esse eos, qui ex Officio tenentur denunciare, et negligunt; Et idem dicit de teste crimen falso negante, vel de dissuadente denunciationem debitam; quia

isti verè censentur de hæresi suspecti, nisi omissio fiat ex causa amicitiæ, consanguinitatis, etc. Ità *Potestà cum communi.* Alios verò non denunciantes, licet etiàm ipsi fiant de hæresi suspecti, si nullam habeant causam occultandi, ùt dicunt *Salm. de* 1. *Præcept. c.* 3. *n.* 116. tenent tamen *Lupus*, *et Bordon. apud Potestà*, non esse denunciandos, ne detur processus in infinitum.

Notandum autem super hac materia I. Neminem tenêri denunciare seipsum, nec socios sui criminis, cùm hoc esset idem ac seipsum denunciare. Verùm, si quis de crimine legitimè à Judice interrogetur, tenetur, tàm se, quàm socios manifestare; *n.* 104 *cum Cajet. Suar. Trull. etc.*

Notandum II. Certum esse, quod non tantùm Superiores Regulares, quibus directè imponitur onus denunciandi ex Decreto Alexand. VII. edito anno 1660, sed omnes Fideles teneantur ad denunciandum criminosos de hæresi, etiàm leviter suspectos, ùt loquitur Decretum; Dum in fine ejus statuit Pontifex: *Decretum hoc omnes ubique existentes arctare, et afficere;* Et ità cum communi sentiunt *Salm. c.* 4 *n.* 104. Sed benè hîc advertunt 1. minimè esse denunciandum illum, de quo habeatur suspicio ex levibus indiciis, v. gr. si audias crimen alicujus à testibus parùm fide dignis. Ità *Navar. Sayr. Cordub. cum Salm. c.* 3 *n.* 117. Advertunt 2. quod, ut sit obligatio ad aliquem denunciandum, requiratur, ùt ille sit hæreticus proprius, et pertinax, non verò si per ignorantiam, metum, incuriam, lapsum linguæ, Fidei protulerit injuriam, de qua, si secretò corrigitur, sine dubio censeatur abjuraturus, Ità *Salm. l. c. cum aliis.* Hinc inferunt *Bonac. et Farinac. apud Salm. ibid. ac Potestà n.* 258. minimè esse denunciandum hominem simplicem et pium, seu Concionatorem aliquam propositionem hæreticalem ex incuria proferentem; præsumitur enim non ex animo locutus esse.

Notandnm III. Juxtà jus commune ex *Extravag.*

Excommunicamus, eos, qui advertenter negligunt hæreticos denunciare, incurrere excommunicationem ferendam: etsi juxtà edictum Hispaniarum, ibi incurratur excommunicatio ipso facto, et reservata. Utrùm autem in aliis Regionibus hæc excommunicatio sit reservata? Affirmant *Salm. c.* 4 *n.* 70 *et Potesta n.* 641 qui affert Decretum S. C. Sed negant *Lupus apud Potestà et Bonac. l. c. Vide t.* 2. *Dub.* 6.

DUBIUM VI.

De Testibus.

255 *Quomodò debeant esse, et testificari Testes ad probandum?*
256 *Qui rejiciantur?* 1. *Servi.* 2. *Mulieres.* 3. *Minores.* 4. *Inimici.* 5. *Conjuncti, et Domestici.* 6. *Infames.* 7. *Perjuri.* 8. *Socii criminis.* 9. *Personæ inopes et viles.*
257 *In quibus casibus sufficiat dictum unius Testis?* 258. *Quid, si unus Testis deponat de una propositione hæretica, et alius de altera?*
259 *An semper sufficiant duo testes ad probandum?*
260 *Quales debeant esse testes, ut plenè probent?*
261 *An Laici repellantur à testificando contra Clericos? Quid è converso?*
262 *An testes inepti, ùt suprà, faciant indicium?* 263 *An Religiosi probent in causa sui Monasterii?*
264 *An, et quandò quis testari teneatur?*
265 *An testis teneatur fateri veritatem Judici non legitimè interroganti?*
266 *Quandò Judex legitimè interroget?*
267 *An Testis teneatur manifestare crimen, si Accusator unicum testem afferat?*
268 *Non teneris manifestare Judici etiàm legitimè interroganti. I. Si scias rem ex Confessione. II. sub secreto. III. Si tibi immineat damnum. IV. Si acceperis à parùm fide dignis. V. Si rem acceperis per injuriam. VI. Si alter probabiliter non peccârit.*
269 *Ad quid teneatur falsum testatus?*
270 *Quando peccent testes? Dub.* 2. *An peccent contra justitiam, si se abscondant, ne citentur? Dub.* 2. *An si*

fugiant post citationem? Dub. 3. An, si interrogati veritatem occultent?

271 *Quomodo facienda est depositio testium?*

« Suppono ad legitimam, et plenam in judicio 255
» probationem requiri duos testes, eosque debere. 1.
» Externo sensu percepisse id, de quo testantur: 2.
» De eodem facto, et crimine, cum iisdem circumstantiis, deponere, alioqui erunt testes tantùm singulares, ùt vocant, qui non faciunt plenam probationem. 3. Esse omni exceptione majóres, in quibus scilicet nulla desideretur conditio, quominùs testari possint, juxtà vulgarem:

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus illa requires.

» Hinc à testando rejiciuntur. 1. Servi. 2. Mulieres. 256
» * (*Intellige tamen hoc de jure Canonico, ex c. 33. qu. 5. Non verò de jure Civili, tàm in causis civilibus, quàm criminalibus, ut Gomez, Sanch. Trull. apud Salm. de Offic. c. 3 n. 6. Verùm ad reum damnandum nec plures etiàm mulieres sufficiunt. Vide Salm. n. 7.*) * 3. Minores 20. annis in criminalibus; in civilibus autem impuberes. * (*Isti tamen, etsi ad probandum non sufficiant, nisi in crimine læsæ Majestatis, fundant tamen indicium etiàm ad torturam. Salm. c. 3 n. 8 et 9.*) * 4. *Inimici* * (*Licet sint reconciliati, sed de recenti (secùs, si ex longo tempore.) Et hoc etiàm in delictis læsæ Majestatis: Et etiamsi inimicitia non fuerit gravis, ùt dicunt Salmant. dict. c. 3 n. 12 cum communi*) * 5 Sanguine juncti (*Usque ad 4. gradum, ut Salmant. ibid. n. 21 nisi sit crimen hæresis. Vide alia circà hoc punctum apud Salm. ex dict. num. 21.*) * et domestici * (*Ut famuli, coloni*) *; exceptis quibusdam casibus apud *Less. l. 24 c. 3 n.* 38. 6. Infames * (*Sivè jure, idest sententiâ, sivè de facto. Quinam autem dicantur infames? Vide cap. Infames 6 q. 1 et Salm. c. 3 n. 10 et 11.*) * 7. Per-

» juri. 8. Socii criminis. * (*Excipe si crimen sit hæresis, vel maleficii, vel tale, quod non possit sine socio patrari. Salm. cum aliis c.* 3 *n.* 15 *et* 16. *An autem duo socii criminis faciant saltem semiplenam probationem contra tertium socium? Affirmat Less. c.* 29 *dub.* 17. *Sed plures alii negant apud Salm. de Offic. c.* 3 *n.* 53.) * 9. Personæ inopes, et viles. * *Nisi sint probatæ vitæ. Vide Salmant. c.* 3 *n.* 17.) * 10. Deliri, et semifatui, ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo ad testandum sunt inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis. »

257 Notandum, quod unicus testis sufficiat ad probandum in aliquibus casibus; etenim I. Testimonium unius sat est ad impediendum Matrimonium illegitimum, ex *cap. Præterea* 2. *De Sponsal.* Debet hic tamen jurare, se impedimentum certò scire: et non sufficit, si testis sciat de solo auditu, nisi impedimentum sit consanguinitatis, et adsit alius testis de certa scientia, licet hic deponat sine juramento. Ità *Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 5 *dist.* 10 *n.* 1 *et Salm. Tract.* 9 *de Matrim. c.* 8 *n.* 106. Sola tamen fama sufficit ad impediendum Matrimonium. II. Testimonium solius Episcopi sufficit ad probandum in judicialibus attinentibus ad suum munus, si testatur in Scriptura suo sigillo obsignata; *Salmant. de Officio c.* 3. *n.* 34 cum *Bald. Mascard.* etc. III. Ad delicta Religiosorum punienda sufficit testimonium unius, si delictum sit tale. ut aliter probari non possit? Et ità Religiosus sollicitans pœnitentem, per illam tantùm denunciatus potest puniri aliquâ pœnâ arbitrariâ; sed non ordinariâ; *Sanch cap.* 5 *dist.* 12 *n.* 4. *Salm. ibid. n.* 35 *cum aliis*: Et idem docent ibi *Val. et Sot.* pro culpis levibus. Cæterùm in criminibus gravibus, quæ gravem merentur punitionem, rectè tenent, et absolutè *Salm. n.* 35 cum *Peyr. et Pell.* contra *Sanch. et alios*, requiri omninò saltem duos testes, quia fama Religiosorum non debet minùs æstimari, quàm fama sæcularium. IV. Credendum est Officiali publico testificanti de aliquo crimine levi; secùs de gravi; *Barbos. Farindc.* etc. cum *Salm. n.* 36.

Et idem dicunt de perito in sua arte, v. gr. si Medicus testificetur mortem alicujus causatam fuisse è vulnere; *Salmat. ib. cum aliis.* V. Unicus testis probat, quandò agitur de læsione Minoris: *Barb. Gabr. Salm. n.* 37. Sic etiàm probat persona, cui standum dixit Testator in suo testamento. Unicus quoque testis probat Miraculum; *Sal. n.* 37 *cum aliis.*

Sed quæritur hîc, si unus testis deponat de una propositione hæretica, et alius de altera, an isti plenè probent, aliquem esse hæreticum? *Com. Barbos.* etc. affirmant, hos probare illum esse hæreticum in genere. Sed longè probabilius *Less. l.* 2 *c.* 30 *n.* 33. *Rodr Vill. etc.* cum *Salmant. de Offic. c.* 3 *n.* 38 negant, tales testes facere plenam probationem, licet faciant plusquam semiplenam. Ratio, quia, cùm non probatur priùs hæresis in specie, non potest probari hæresis in genere. Excipe tamen crimen sollicitationis in Confessione, quod per testes singulares comprobatur, concurrentibus tamen aliis indiciis, et præsumptionibus. 258

Exceptis autem supradictis casibus, ad probandum requiruntur, et sufficiunt duo testes in càusa tàm civili, quam ciminali, ex *Deuteron.* 17 6. *In ore duorum, vel trium testium peribit, qui interficietur.* Et ex *Joann.* 8 *v.* 17 *Duorum hominum testimonium verum est.* Ratio, quia ad humanas actiones probandas sufficit certitudo moralis, et probabilis. Ità *S. Th.* 2 2 *qu.* 70 *art.* 2. *Less. Sot. et Salm. de Offic. c.* 3 *n.* 43. *communiter.* Ab hoc tamen excipiuntur aliqui casus, in quibus Jus positivum requirit majorem numerum testium, nempè ad probanda testamenta, ad damnandos Episcopos, vel Clericos; nam ad condemnandum Episcopum, requiruntur 12 testes, et ad condemnandum Sacerdotem, seu Clericum requiruntur saltem plusquam duo. Vide *Salm. c.* 3 *n.* 44 *et* 47. 259

Prætereà testes, ut plenè probent, requiritur I. Ut sint contestes, ità ut conveniant non solùm in substàntia actûs, sed etiàm in principalibus circumstantiis, idest personâ, loco, tempore, modo; nisi circumstantiæ sint parvi momenti, puta, si unus dicat 260

casum contigisse horâ tertiâ, alius quartâ : unus tempus fuisse nubilosum, alius serenum, et similes. Ità *S. Thom. 2 2 quæst. 70 art. 2 ad 2. Salm. c.* 3 *n.* 47 *et* 48. Requiritur II. ut testes deponant cum juramento, aliàs non probant, ex *cap.* 51. *de Test. et cap. quis qu.* 39 *de Test.* Ubi ait *Panormit. Nec Episcopo quidem, ut testi, credi in alterius præjudicium, nisi jurato.* Requir. III. Ut testes per se immediatè rem perceperint externè eo sensu, quo res percipitur, puta, ut ipsi viderint occidentem, audierint blasphemantem, etc. *l. Sola* 4 *C. de Test. et c.* 4 § *Solam q.* 3 Vide *Salm. c.* 3 *n.* 48. *et* 49 cum *Sylv. Pan. Tab. et communi.* At in hoc notandum, quod nec etiàm sufficiant ad plenè probandum testes, qui deponunt, audivisse quidem per se, sed mediatè, idest medio pariete, cortinâ, quin viderint etiàm loquentem, ùt *Salm.* cum *Farinac. et aliis num.* 50 *et* 51. Hoc autem currít in causa criminali, non autem civili; excepto Testamento, ubi requiritur, ut testes non solùm audiant, sed etiàm videant testatorem loquentem; ex *l. Si non speciali, C. de Testam. Salm. ibid.* Testes autem de auditu alieno, nempè qui crimen narrari audiverint ab uno, vel duobus testibus de visu, non solùm non probant, sed nec etiàm semiplenam probationem faciunt, ut *Salm. c.* 3 *n.* 53 cum *Miranda. Farinac. et communi Juristarum.* Quandò verò adsunt plures contestes pro Reo, et plures contra, standum est pro Reo, ut docet *S. Thom. 2 2 qu.* 70 *art.* 2 *ad* 2. Etiàmsi testes contrarii sint majores dignitate, ut *Salm. n.* 54. cum *Pan. Med. etc.*

261 Adde, quod Laici in criminalibus repellantur à testificando contra Clericos ex *c.* 2 *q.* 12 In aliquo tamen casu possunt Episcopi uti laicis testibus probatæ vitæ ad probanda crimina suorum subditorum : E converso Clerici, et Religiosi possunt testificari contra Laicos, etsi ad hoc non possint compelli à Judice sæculari, ex *c. Quamquam* 14 *q.* 2. Ex præfato tamen textu clarè deducitur, non posse Clericum testificari coram Judice sæculari, sine licentia sui Superioris. An autem testimonium Clerici sine licentia Prælati

valeat? Affirmandum probabiliùs cum *Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 5 *d.* 17 *n.* 2. *Trull. Azor. etc. ac Salm. c.* 3 *n.* 28 contra alios, qui dicunt, non valere testimonium Clerici, sed tunc tantùm, cùm is vi compulsus deponit. Clericis autem, et Religiosis non videtur esse vetitum, ut testes sint in instrumentis, cùm hoc nullibi interdicatur: Vide *Sanch. Dec. t.* 2 *l.* 6 *c.* 13 *n.* 106 *et Salm. ibid. n.* 29.

Notandum I. quod testes inepti (numerati ùt suprà 262
apud *Bus.*) si deponant, faciant aliquod indicium, sed non plenum, nec sufficiens ad torturam: imò servi, vel graviter inimici omninò repelluntur. Sed, si crimen commissum est noctu, vel in aliquo loco secreto, tunc facilè admittuntur. Deindè, si testes sint inepti principaliter ob favorem partis, ùt inimici, domestici, etc. si pars eos ammittit, Judex non valet eos repellere. Vide *Salm. c.* 3. *n.* 31.

Notandum II. quod Religiosus in causa sui Monas- 263
terii benè possit testificari, ex *c. Statuimus De' Test.* Et idem dicitur de Canonico in causa sui Capituli, de Clerico in causa suæ Ecclesiæ, et de Collegiali in causa sui Collegii, quotiescumque in causa ipsi nullum interesse habeant particulare. Advertendum tamen est, istorum testimonium non esse omninò integrum; et insuper non esse admittendum, quandò alii testes haberi possunt, *Salm. cum aliis c.* 3 *n.* 45.

« Quær. 1. An, et quandò teneatur quis testari? 264
» 2. Ad quid teneatur, qui non vult testari, aut qui
» falsa est testatus?

» Resp. 1. Non tenetur quis testari, nisi vel ex
» charitate, cùm ità necessarium est, ad avertendum
» grande malum proximi, aut Reip. vel ex præcepto;
» cùm Judex, seu Superior habens potestatem, ità
» legitimè præcipit. In quo ultimo casu, si fugias,
» aut occultes te, antequàm ad testandum citeris,
» non peccabis contra justitiam; ideòque nec tene-
» beris restituere, ùt, contra multos, docent *Valent*
» *et Less.* Ratio est, quia tibi necdum est præcep-
» tum: Si quod autem jus nascatur parti ex tuo tes-

» timonio, id ex præcepto oritur. Imò, etsi sit com-
» munis sententia, ad restitutionem tenêri eum, qui
» à judice citatus fugit, vel testimonium fraude de-
» clinavit, cum sit efficax, et moralis causa, ùt Judex
» sententiam ferat in alterius damnum: non tamen
» est improbabile, quod docent *Molin. et Less.* non
» tenêri. Ratio est, quia citatio intimata non inducit
» obligationem justitiæ, sed tantùm obedientiæ,
» proindeque non comparens contumax tantùm est,
» et inobediens, non autem injustus. *Less. lib.* 2 *c.*
» 30 *n.* 27 *etc. Vid. Bon. Laym. l. c.c.* »

265 Hîc notandum certum esse, quod Judici non legitimè interroganti testis non teneatur fateri veritatem: Tunc enim poterit licitè respondere (etiàm cum juramento) *se crimen nescire*, ità ùt teneatur illud ei manifestare. Ità *S. Thom.* 2. 2 *qu.* 69 *art.* 1.. ubi ait, quod eo casu, *Non tenetur accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licitè subterfugere.* Et idem *communiter DD.* dicunt etiàm de teste. Vide dicta *de Restrictione non pure mentali l.* 3 *n.* 152.

266 Sed quæritur I. Quandonam Judex legitimè interroget? Resp. quandò adest simiplena probatio, puta, unus testis de visu, vel auditu proprio, ùt suprà: vel si adest notorietas, aut infamia criminis, vel indicia evidentia, vel si accusator se offerat ad delictum per plures testes probandum (aliàs, etiàmsi plures testes adsint de aliquo crimine, nemo eorum teneretur crimen revelare); Omnia hæc enim æquivalent semiplenæ probationi; quâ interveniente, delictum non dicitur ampliùs secretum, ideò Judex tunc habet jus, ut testis veritatem manifestet. Ità communiter *Less. lib.* 2 *c.* 3 *dub.* 5 *et* 6. *Navar. et alii cum Salm. cap.* 3 *n.* 56 *et* 57. qui advertunt *n.* 62. cum *Sayro*, quod, ut testis teneatur tunc respondere, requiratur, ut infamia, vel semiplena probatio, vel indicia, ùt suprà, sint jam probata, et à Judice testi manifestentur; nisi constet Judicem esse probum, et asserat, se legitimè interrogare.

267 Quæritur hinc II. Utrùm, quandò non adest se-

miplena probatio, sivè infamia, vel evidentia indicia criminis, ùt diximus, si Accusator unicum testem tantùm afferat, teneatur hic testis veritatem manifestare? Affirmant *Salm. cap.* 3 *n.* 60 *et* 61. *cum Soto Valent. etc.* quia (dicunt) quandò adest Accusator conscius de crimine, et unicus testis, jam Reus censetur æquivalenter infamatus. Sed probabiliùs negant *Ronc. pag.* 418 *q.* 4 *R.* 2. *cum Less. Passer.* item *Sylvest. Navar. et Bann.* apud *Salm. n.* 59. juxta suprà posita. Et idem clarè videtur docere *S. Th.* 2. 2 *q.* 70 *art.* 1 ubi dicit tunc legitimè testem interrogari, puta in manifestis, et in his, de quibus infamia præcessit Ergò non legitimè interrogat Judex, quandò non præcessit vel notorietas (hoc enim significat To *de Manifestis*), vel infamia, aut alia semiplena probatio, ùt suprà.

» Resp. 2. Etiàm legitimè, et juridicè interrogatus
» non tenêris testari sequentibus casibus: I. Si scias 268
» rem ex Confessione. II. Si accepisti sub secreto
» naturali. * (*Etiàm sub secreto tantùm commisso, ut*
» *S. Thom.* 2. 2 *qu* 70 *art.* 1 *et communis cum Sylv.*
» *et Salmantic. ibidèm ex num.* 65. *contrà Sotum;*
» *Quia præceptum naturale præferendum est præcepto*
» *Judicis;* Vide *dicta lib.* 4 *num.* 49. *Intellige tamen,*
» *nisi immineat damnum commune, vel nisi aliundè*
» *scias; tunc enim teneris ad manifestandum, ut com-*
» *muniter DD. cum Salmanticens. num.* 20.) *, ut Con-
» siliarius, Advocatus, Medicus, etc. modò tamen
» non sit necessarium ad magnum Reipublicæ, vel
» proximi malum avertendum * (*Ut Sanct. Thomas*
» *loc. cit. et Salmantic n.* 68 *cum communi*) *, tunc
» enim licet tale secretum detegere, etiàmsi jurâsses,
» te nulli dicturum: quia tale juramentum non obli-
» gat, cum jure naturæ tenearis ad contrarium. Vide
» *Laymann cap.* 4 *n.* 9. III. Si ex testimonio tibi, vel
» tuis immineat notabile damnum: nisi tamen dam-
» num publicum vel privatum alienum prævaleat,
» ùt notat *Cardinal. de Lugo de just. disp.* 39 *n.* 10.
» Undè communiter non teneris testari contra con-

» sanguineum. IV. Si à viris non sat fide dignis ac- » cepisti; tunc enim potes te habere, ac si nihil » scires. * (*Imò Sanch. Dec. lib.* 3 *cap.* 7 *n.* 5. *et* » *Navarr. Sot. Arag. et alii cum Salm. c.* 3 *n.* 69 *di-* » *cunt, testes de auditu alieno non teneri ad manifes-* » *tandum, quandò Judex nihil aliud ab eis exigit, nisi* » *ut dicant, quod id sciant; quia, ajunt, scire propriè non* » *est credere, sed veritatem perceptam visu, vel alio* » *sensu in mente retinere: quæcumque autem alia noti-* » *tia pertinet ad judicium, non ad scientiam*) *. V. Si » factum intellexisti per injuriam, verbi gratiâ; ape- » riendo litteras, cogendo alium ad revelationem, etc. » *Laym. lib.* 3 *tract* 6 *cap.* 4 *n.* 5. *Mol. d.* 5 *n.* 5. VI. » Si alter probabiliter in facto non peccaverit, vel » quia rem aliquam accepit in occultam compensa- » tionem debiti; ex quo, tamquàm de fure, inquira- » tur. Ratio est, quia mens Judicis est inquirere de » delicto. Vide *Azor.* 3 *part. l.* 13 *c.* 27. *Fill. Bonac.* » *d.* 10 *quæst.* 3 *p.* 3. *Laym. l. c.*

269 » Resp. 3. Qui sciens falsum testatus est, per quod » alteri fuit efficax causa damni, tenetur ad impe- » ditionem, vel reparationem omnium damnorum, » quæ causantur. Item tenetur revocare cum pari » suo damno, et periculo etiàm vitæ, si Reus de ea » periclitetur, et putetur revocando aliquid effectu- » rus. Ità communiter. Ratio est, quia in damno » æquali potiùs habenda est ratio innocentis. *Vid.* » *dub. seq. art.* 1.

» Dixi 1. *Sciens:* quia, si ex ignorantia, inadver- » tentiâ, aut oblivione inculpabili falsum est testatus, » etsi teneatur impedire, si possit, non tamen ad resti- » tutionem tenetur, etiàmsi Reus damnetur. Ratio est, » quia neque tenetur ex re recepta, neque ex delicto.

» Dixi 2 *Causa efficax:* quia, si à parte rei fal- » sum illud testimonium nihil effecisset, verbi gratiâ; » quia per falsa testimonia aliorum jam tota causa » damni erat data, ità ut judex ex hoc testimonio » nihil fuerit motus, ad nihil tenebiter. *Less. l.* 2 *c.* » 30 *d.* 7 *et Laymann l.* 3 *t.* 5 *c.* 8 et alii.

» Testis peccat 1. Si affirmet, quod ignorat. 2. Si 27
» veritatem, quam debebat celare, aperiat. 3. Si se
» occultet, ne rogetur, casu quo tenetur testari. 4.
» Si Judici justè interroganti non obediat. 5. Si pre-
» tium pro dicenda veritate accipiat. »

Sed dubitatur 1. An peccet contra justitiam, et teneatur ad restitutionem testis, qui se abscondit, ne citetur à Judice? Affirmant *Sotus de Just. l.* 5 *qu.* 7 *art.* 1 *et alii apud Lugo D.* 39 *n.* 4. Sed communissimè, et veriùs negant idem *Lugo n.* 5. *Less. l.* 2 *c.* 30 *n.* 58. *cum Salon. et Penna*, *ac Bonacina de* 8. *Præc. D.* 10. *qu.* 3 *p.* 3 *n.* 12. *cum Navar. Fill. Bann. Reb. Sayr. et aliis.* Ratio, quia licet possit ille graviter peccare contra proximi charitatem, non tamen peccat contra justitiam, cum nemo teneatur præcepto Superioribus parêre, antequàm ei imponatur.

Dubitatur 2. An teneatur ad restitutionem testis, qui fugit post citationem? Affirmant *Sotus l. c. Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 5 *dub.* 3 *n.* 4. item *Navar. Azor. Fill. Salon. et Reg. apud Bonac. l. c. n.* 13. Quia eo ipso, quo testis est citatus, tenetur ex justitia testimonium dicere: Proùt Si Judex præcipit alicui, ut proferat scripturam ad causam pertinentem, tenetur ipse ex justitia illam exhibere, aliàs debet damnum parti restituere. Negant verò communiùs et probabiliùs idem *Lugo l. c. n.* 5. *et Mol. D.* 83 *v. De teste*, et probabile putant *Bonacina n.* 13. *ac Less. n.* 59. *cum Sylv. v. Testis*, *n.* 8. Ratio, quia citatio illa non imponit obligationem justitiæ, sed tantùm obedientiæ. Nec obstat paritas allata scripturæ proferendæ: nam benè respondet *Lessius*, quod scriptura illa sine dubio ex justitia proferri debeat, cùm sit res externa de qua Respubl. justè potest disponere, sicùt de aliis bonis Civium, quandò oportet ad jus illorum tuendum: Non sic de obligatione testificandi.

Dubitatur 3. An teneatur ad restitutionem damni testis, qui legitimè interrogatus à Judice veritatem occultat? Certum est tenêri, si ipse positivè falsum deponat circà factum, puta si dicat, se domum Petri

scire esse Pauli; vide *Lugo D.* 39 *n.* 4. Idem dicendum putat *Holzmann. t.* 1 *pag.* 503 *n.* 710. de teste, qui fuit præsens in donatione mutui, et posteà interrogatus id negat, quia jam iste infert injuriam alteri damnosam. Sed quid, si testis veritatem celet, negativè se habens circà factum, nempè si respondeat, se illud nescire, cum reverà sciat? Affirmant etiàm tenêri eum ad restitutionem *Salm. tract.* 27 *cap.* 1 *n.* 20. et idem dicere debent omnes AA. citati pro prima sententia dubii antecedentis; ob eamdem rationem, ùt suprà, quia testes, posito præcepto Judicis, tenentur ex justitia veritatem patefacere: Et sicùt Judex contra justiam peccat, si sententiam non proferat; sic dicunt, peccare testes, qui veritatem non manifestant: Sed contradicunt *Mol. D.* 83 *vers. De teste, et Lugo l. c. n.* 5. *cum Raynaudo, et aliis*, ac meritò probabile putat *Less. apud eumdem Lugo*. Ratio, quia testis non tenetur veritatem deponere, nisi aut ex præcepto Judicis, aut ratione juramenti præstiti; undè tacendo veritatem, non peccat contra justitiam, sed tantùm contra obedientiam, vel etiàm contra Religionem. Dispar est autem Judex à teste: Judex enim ex quasi contractu cum Republica inito, ratione Officii assumpti, tenetur ex justitia justam sententiam ferre: testis verò non tenetur ex justitia, sed tantùm ex obedientia officium testis peragere, et ideò tantùm contra obedientiam peccat, veritatem non manifestando. Huic sententiæ adhæret etiàm *Bonac. l. cit. n.* 14. Hinc ait *Ciera de Casib. reserv. D.* 6 *n.* 62 *cum de Januar.* talem testem reticentem veritatem, nec incurrere casum reservatum in jurantes falsum cum damno tertii, quia reservatio intelligitur lata in eum, qui jurat cum mendacio positivo, non autem negativo. Dicit verò *Bonac. ib.* quod, si testis juravit, se dicturum veritatem; teneatur tunc ex justitia illam dicere, quia ex juramento promissorio oritur obligatio justitiæ: Sed probabiliùs contradicit *Less. n.* 60. quia testis, jurando, se dicturum veritatem, non intendit se obligare ex justitia, sed tantùm ex virtute Religionis ad illam manifestandam.

Sed dices : Qui fraude, aut mendacio impedit aliquem à consecutione justi boni, tenetur utique ad restitutionem damni illati, proùt diximus *lib.* 3 *n.* 587. Sic igitùr pariter tenetur damnum restituere, testis, qui dicendo, se nescire, quod verè scit, jam impedit tali mendacio proximum à consecutione sui juris. At respondètur, hoc procedere, quandò mendacium est causa positiva, sivè influxiva damni; secùs si tantùm negativa. Testis autem qui dicit, se nescire veritatem, quam scit, est causa tantùm negativa damni, cum nullum apponat impedimentum positivum, ne alter suum jus consequatur, sed solum non removet impedimentum alteri obstans, scilicet defectum probationis : ad quod removendum poterit quidem Testis ex obedientia, et Religione, ùt diximus, aut etiàm aliquandò ex charitate esse obstrictus, sed non ex justitia, nisi forte peculiare pactum cum parte inierit de veritate manifestanda.

Pro complemento hujus puncti, quæritur I. An 271 sufficiat depositio facta tantùm in scriptis, et non oretenùs? Affirmant aliqui, et *Salm. c.* 8 *n.* 73 probabile putant : Atque Prælatos, et Visitatores hâc opinione benè uti posse dicunt ad strepitum vitandum; Et hanc tenent *ibi Rodriq. etc.* saltem si causa sit levis momenti. Communis tamen sententia, et probabilior negat, hoc sufficere in causa criminali, ùt habetur ex *cap. Testes.* 3 *q.* 6 *et c. A nobis. Qui Matr. acc. etc.* ubi *Nullius momenti est subscriptio, quòad sententiam proferendam :* Licet valeat hæc ad probandam infamiam extrajudicialiter, ut *Pelin.* et *Far.* apud *Salm. cap.* 3 *n.* 74. Debet igitùr depositio fieri oretenùs, et tacta aliquâ re Sacra, ut Cruce, vel Evangelio. Sacerdotes tamen sufficit quod jurent tacto pectore : *Salm. n.* 76.

Judex autem per seipsum debet testes examinare, ùt docent communiter DD. cum *Covarr. et Salm. cap.* 3 *n.* 76. Potest tamen Judex examen alteri digno committere, proùt *Salmant. ibidem* dicunt constare ex praxi omnium Tribunalium, si Judex sit impeditus,

vel si testes non possint ob senectutem, vel paupertatem Judicem adire, ùt patet ex *c. Si qui Test.* in causis verò criminalibus ipse Judex examen solet excipere., ex *Auth. De Testib.* §. *Hæc omnia.*

Testis interrogandus est de sua ætate, nomine, cognomine, et conditione: Interrogandus indè per articulos de facto, et ejus circumstantiis, nempè de loco, tempore, de aliis personis adstantibus ad factum: Item de ratione suæ notitiæ, præsertim in causa criminali. Vide *Salmant. n.* 78. Item debent scribi verba testis, proùt ipse profert. Item cavendum, ne testis sciat depositionem ab alio teste factam. *Salmant. num.* 80.

Testi deprehenso in aliquibus falsum dixisse, in aliis non est credendum; *Salm. n.* 82. Depositio demùm debet denuò antè testem legi, et ab eo ratificari, et in ratificatione notandum est id, quod à teste additur, vel mutatur. Et in fine Secretarius scribere debet: *Quæ omnia affirmavit verissima esse juramento, quod præstitit; Et, cùm omnia, quæ deposuit, lecta ei fuissent de verbo ad verbum, illa ratificavit, propriâque manu subscripsit.* Et in fine depositionis cujuslibet testis, Judex, testis, et Secretarius ei subscribere debent. Et, si testis scribere nesciat, signet cruce; et alius pro ipso subscribat, et Secretarius ibidem hoc notet. Sic autem ratificatâ depositione, nulla ampliùs habenda est ratio de, iis quæ testis aliter posteà dicat, etiàm in articulo mortis, ùt dicunt *Bald. Felin. et Men.* Vide *Salm. n.* 83 *et* 92.

Factâ autem Rei citatione, vel oretenùs, vel realiter per incarcerationem Rei, vel per edictum, si Reus fugerit, ac lite sic contestatâ (quod certè est necessarium ad essentiam processûs), iterum repetendi sunt testes cum juramento, excepto casu, quo procedatur in Reum absentem, ùt contumacem; vel si testes, qui deposuerant, defuncti sint, vel si Judex procedat ex Officio, et non ab instantiam partis. Ità communiter DD. apud *Salm. ex n.* 85. Licet *Rodr. Suar. Lez. etc. ib. n.* 88 teneant, in causis Religiosorum hanc

ratificationem non requiri. In hac autem ratificatione magis credendum est Tabellioni, qui depositionem scripsit, quàm testi asserenti, se aliud deposuisse, quàm scriptum est : Ità *Covar. Bald. etc.* apud *Salm. n.* 92.

DUBIUM. VII.

DE REO.

ARTICULUS I.

An, et quando Reus teneatur fateri veritatem?

272 *Quid respondere potest Reus non legitimè interrogatus?*
273 *Quandò Reus non tenebitur crimen fateri?*
274 *An teneatur Reus crimen fateri cum timore magnæ pœnæ?*
275 *An peccet graviter Reus, qui ad vitanda tormenta falsum crimen sibi imponit?*
176 *Quandò autem tenetur Reus suam Confessionem revocare?*
177 *An Reus ad se tuendum possit revelare crimina occulta Testium, aut Accusatoris? Et an peccet graviter, si crimina falsa eis imponat?*
278 *An reus teneatur revelare complices?*

« Resp. 1. Si non interrogetur legitimè, non tenetur 272
» fateri suum crimen, sed potest Judicem eludere
» vel ambiguis verbis, vel etiàm negando, cum
» aliqua restrictione, et in bono sensu, ut mendacium
» absit. Ratio est, quia tunc judex non habet jus in-
» terrogandi, aut obligationem imponendi Reo. Ità
» *Less. t.* 6 *lib.* 3 *cap.* 5 *et Bonac. d.* 10 *q.* 3 *p.* 2
» * (*Ità Caj. Azor. Sanch. Ronc. et alii, justa dicta lib.*
» 3. *n.* 154 *ex D. Thom.* 2. 2 *q.* 69 *art.* 1., qui art. 2.
» sic ait: *Aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem*
» *proponere. Quorum primum in aliquo casu licet, non*
» *enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed*
» *illam solum, quam ab eo potest et debet requirere Ju-*
» *dex, puta cum præcessit.... probatio semiplena*) *.

Undè resolves.

273 » 1. Reus non tenetur fateri crimen suum. 1. Si » Judex non sit legitimus. 2. Si à seipso litis processum inchoet, sine prævia accusatione, saltem virtuali. 3. Si non præcesserit semiplena probatio, nec » infamia, nec manifesta criminis indicia extent. » Ratio est, quia in his Judex non interrogat legitimè, » *Azor. Fill. Laym. Bon. ll. cc. Card. de Lugo d.* 4 » *n.* 1.

» 2. Nec tenetur, si dubitet, an Judex legitimè » interroget: quia non tenetur parêre cum gravi suo » damno, nisi contest, Superiorem posse præcipere. » Ità *Less. Fill. Laym. l. c. Sanch. l.* 6 *Cons. cap.* 3 *d.* » 31. *Salas, Card. de Lugo etc. contra Sylv. Bonac.* et » alios. * *Ità absolutè tenent Salm. de Offic. cap.* 7 *n.* 3. » *cum Soto, Navar. et Sanchez. Cons. lib.* 6 *c.* 3 » *dub.* 31 *n.* 2 *cum Cord. Cajetan. Navar. Palac. etc.* » (*contra Palud. Sylv. et S. Antonin.*) *Ratio, quia reus* » *possidet suam vitam, et famam; undè in dubio habet* » *jus eam servandi, usquedum constet de legitima in-* » *terrogatione.*)

» 3. Judex tenetur Reo manifestare statum causæ, » et quæ sint indicia, quomodò probetur delictum, » etc. ut Reo constet, an legitimè interrogetur, quia » non tenebitur respondere alioqui, et seipsum » honore, aliisve bonis, quæ bonâ fide possidet, » spoliare. *Cajet. Nav. cap.* 25 *n.* 43 *C. de Lugo d.* » 40 *n.* 1. * (*Idem dicunt Sot. Tol. Less. etc. cum Salm.* » *ibid. n.* 3 *communiter.*) *

» 4. Si reum juridicè quidem interroget judex, sed » nonnisi ex falsa præsumptione delicti, v. gr. an » exierit ex tali domo stricto ense, potest Reus (idem » est de teste), licet sciat semiplene probatum esse, » id negare, si exiit quidem, non tamen facto delicto, » sed ob aliam causam: quia, si Judex veritatem » sciret, non posset interrogare. Ità cum *S. Thom.* » *qu.* 69 *art.* 1. *Sot. Fag. p.* 8 *cap.* 34. *Dian. p.* 3. *t* 5

» *misc. R.* 66 *C. de Lugo dub.* 40. *n.* 4. * (*Idem di-*
» *cendum, si quis occidit ob justam sui defensionem;*
» *tunc Judici interroganti potest respondere, se non occi-*
» *disse, hoc est cum culpa: Ità Sotus, Salon. cum Salm.*
» *cap.* 7 *n.* 19.) *

» Respon. 2. Etsi communior et verior sententia sit 274
» *S. Th.* 2. 2 *quæst.* 69, si Reus legitimè interrogetur à
» Judice, tenêri eum in conscientia apertè veritatem
» dicere; probabile tamen est etiàm, quod ex *Sylv.*
» docent *Sa, et Less.* non tenêri eum saltem sub mor-
» tali, in causis capitalibus, et gravioribus, si sit spes
» evadendi, et nullum grave damnum Reip. timeatur,
» *Tann. q.* 4 *d.* 5 *Card. de Lugo d.* 40 *n.* 15 ubi dicit,
» esse sententiam valdè probabilem, et in praxi
» tutam. Ratio est, quia lex humana communiter
» non obligat cum tanto periculo, v. gr. mortis; tum
» quia inhumanum videtur, ut qui convinci non
» potest, teneatur præbere arma contra se, quibus
» occidatur, aut gravem pœnam: v. gr. perpetui car-
» ceris, subeat; tum quia non videtur tàm heroicus
» actus præcipi posse, *Bonac. in* 8 *præc. d.* 10 *qu.* 3
» *p.* 2 *n.* 17. »

Celebris est hæc quæstio, an teneatur Reus fateri crimen Judici legitimè interroganti, cum timore magnæ pœnæ? Affirmat *prima* sententia cum *S. Th.* 2. 2. *q.* 69 *a.* 1 *ad* 2. *Sot. Less. Sanch. Tol. et Salm. de Offic. c.* 7 *n.* 9. qui dicunt, hànc probabiliorem et in praxi tenendam, quàmvis contrariam vocent probabilem intrinsecè et extrensecè. Ratio, quia Judex jus habet præcipiendi, quandò legitimè interrogat, ut Reus crimen ei revelet; ideòque Reus peccet contrà justitiam, si hac in re gravi ei non obediat. *Secunda* tamen sententia, quam satis probabilem etiàm intrinsecè puto (quamvis primam censeam probabiliorem) cum *Bus. et Sa, Suar. Fill. Elbelde Jur. n.* 144. *Rodr. Vill. Henr. Peyrin Fagnund etc.* apud *Salm n.* 6. et quam probabiliorem censet *Lugo de Just. D.* 4 *tom.* 2 *n.* 15. *in fin.* Hæc sententia negat, tenêri Reum crimen suum revelare casu, quo damnandus foret ad mortem, aut ad trire-

mes, ad carcerem perpetuum, vel ad amissionem omnium bonorum, vel totius famæ, et honoris. Ratio, quia videtur non extare hæc dura lex, tamquàm humano modo impossibilis, ut quis teneatur quasi ipsemet se condemnare ad gravissiman pœnam, crimen suum confitendo; nisi commune damnum immineat ex reticentia confessionis delicti, puta hæresis, læsæ Majestatis, etc. tunc enim Reus tenetur seipsum prodere, vel saltem socios, quantùm opus est ad commune damnum avertendum, etiàmsi ipsi mors immineat ex revelatione sociorum, ex quâ evadet in judicio convictus. Casu verò, quo tale damnum non timetur; cùm lex obligans ad crimen fatendum probabiliter non extet, probabiliter Judex non habet jus veritatem in tali casu exigendi, nec Reus obligationem eam manifestandi; et ideò Reus amphibologiis crimen celando, contra justitiam non peccat, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 156. Nec obstat dicere, quod Reus tunc teneatur damnum illud subire pro bono communi; nam si hæc ratio valeret, Reus ad pœnam damnatus nec etiàm posset è carcere fugere; in utroque enim casu viget ratio communis boni, et tamen Reus licitè potest fugere, ut fatentur ipsemet *Salm. cap.* 7 *n.* 57. *cum communi, ex D. Thom.* 2. 2. *qu.* 69. *art.* 4. *ad* 2. ubi ait: *Non tenetur* (Reus) *facere id, undè mors sequatur, quod est manere in loco, undè ducatur ad mortem.*

Et hoc etiàmsi Judex præcipiat, ut non aufugiat, ùt pro certo habet *Lugo l. c.*

Omnes autem conveniunt, ùt par est, ad dicendum, quod, si Reus sit in bona fide, et censeatur, quod difficilè sit inducendus ad fatendum crimen interrogatus à Judice, Confessarius in sua bona fide eum relinquere debeat, ùt *Sanch. Dec. l.* 3 *c.* 7 *n.* 8. *Salm. c.* 7 *n.* 24 *etc.*

» Dixi 2. *in capitalibus:* quia aliud est de causis, » in quibus agitur de pœna Ecclesiastica, quæ est » medicinalis.

» Dixi 2. *si sit spes evadendi:* quia, absque ea » cessat ratio celandi veritatem.

Undè resolves.

» 1. Non semper opus est, juxtà dicta Resp. 2. ut
» Confessarius Reum urgeat ad crimen fatendum. *C.*
» *de Lugo dist.* 40 *n.* 20.

» 2. Post sententiam latam Reus non tenetur con-
» fiteri crimen, quod antè injustè negavit, quia,
» finito judicio, finitur obligatio Rei. *Laym. loc. cit.*
» * (*Idem dicunt Sanch. Dec. lib.* 3. *cap.* 7. *et Salm.*
» *c.* 7 *n.* 20. *Idemque dicitur de teste. Vide lib.* 3 *n.* 155.)*
» Imò probabile est, nec antè sententiam ad id tenêri,
» etiàmsi adhùc sit in potestate Judicis, donec iterum
» interrogetur. *Card. de Lugo d.* 40 *n.* 17. * (*Ità etiàm*
» *Sanch. l. cit. n.* 8 *et Salm. n.* 21 *etc. contra Nav.*
» *Bann. etc. Ratio, quia justitia legalis non obligat,*
» *nisi tantùm, cum Judex interrogat: Nisi Judex tem-*
» *pus ad respondendum præscribat, nempè si præcipiat,*
» *ut Reus infrà mensem veritatem dicat, et mensis*
» *adhùc duret. His tamen non obstantibus, probabiliùs*
» *docent Sotus lib.* 5 *de Just. quæst.* 6 *art.* 12. *Nav.*
» *Sum. cap.* 25 *n.* 36, *item Sayr. et Angles apud Sanch.*
» *n.* 7 *qui fatetur communem sententiam. Ratio, quia,*
» *quamdiù sententia pendet, adhùc censetur perdurare*
» *præceptum Judicis, ut justum servetur judicium.*

» Resp. 3. Si quis ad evitanda tormenta gravia men-
» titus, falsum sibi crimen imposuit, per quod sit
» morte plectendus, non videtur mortale. Ità contra
» *Nav.* et alios docet *Angel. Syl. Less. l.* 2 *c.* 11 *d.* 7
» *Tan. de Just. d.* 4 *q.* 4 *dub.* 5. Ratio est, quia non
» est mentitus perniciosè, cùm non teneatur tantis
» tormentis vitam conservare. *Vid. C. de Lugo l. c.* »

Quæritur hîc, an reus ad evitanda gravia tormenta 275
peccet graviter confitendo falsum crimen? *Prima*
sententia negat; quam tenet cum *Bus. Less. lib.* 2 *c.*
11 *n.* 4 *cum Ang. Sylvest. Tol. et Soto*, et probabilem
putat *Lugo D.* 14 *n.* 174. Ratio, quia nemo tenetur
vitam servare cum tanto cruciatu, qui morte ipsa
durior videatur, juxtà dicta *lib.* 3 *n.* 372. *Secunda*

verò sententia probabilior affirmat, et hanc tenent *Mol. Dist.* 37 *n.* 18 *et Lugo l. c. cum Nav. et Covarr.* Ratio, quia, licet nemo teneatur tueri vitam adhibendo medium visum ipsa morte durius, nemo tamen potest positivè cooperari suæ injustæ morti, quod est intrinsecè malum, cum homo non sit dominus suæ vitæ. Undè probabiliùs infert *Molina n.* 16 *et* 18 contra *Busemb. ùt infrà*, quod, si causa sit adhùc in eo statu, ut per retractationem possit mors impediri, debeat reus se retractare, quia falsa illa confessio pergit influere ad suam injustam mortem, et ideò tenetur causam illam auferre; sicùt, qui ignem culpabiliter accendit in domo aliena, tenetur etiàm cum suo damno illum extinguere. Advertit hîc autem *Lugo n.* 187 *cum Molina*, quod, etsi à principio peccâsset reus confitendo crimen falsum cum infamia alterius, non teneatur posteà se revocare ad reparandam alienam infamiam, se denuò exponendo ad sustinenda illa gravia tormenta, quia nemo tenetur famam restituere cum longè graviore suo damno.

276 » 1. Talis non tenetur posteà crimen revocare, » quàmvis anteà perjurio confirmâsset, si prudenter » metuit, ne ad tormenta revocetur: quia etsi pejera» tione graviter peccârit, hoc jam transiit, et non retrac» tando nemini facit injuriam; ideòque sufficit, ut eum » coram Deo pœniteat. V. *Less. Tann. l. c. et q.* 5 *d.* 4.

» 2. Si ex illa falsi criminis confessione grave dam» num aliis sequeretur, v. gr. bonum Reip. aut fama » Religionis, vel familiæ notabiliter læderetur, aut » aliqui ideò in hæresim lapsuri essent, quævis po» tiùs tormenta perferenda essent. *Tann. l. c. et q.* 5 *d* 4.

» 3. Si reus tormentis coactus denunciavit alium » innocentem, tenetur sub mortali antè suam con» demnationem, et si tum non facit, etiàm damna» tionis tempore, revocare, ad quod etiàm à Con» fessario est obligandus. Ità ex communi *Tol. lib.* 5 *c.* » 6 *n.* 7. *Less. c. ul. dist.* 15. *Tann. dist.* 4 *qu.* 5 *dub* 4 » *n.* 103. Ubi subjungit 1. Si quis tamen sequatur, » ipsaque praxi servari advertat eam sententiam,

» quæ negat per revocationem in extremo vitæ factam
» tolli, vel infirmari denuntiationem antè factam, ut
» docent *Delrio lib.* 5 *sect.* 5. *Valent. dub.* 6 *quæst.* 13
» *part.* 4, is consequenter existimare poterit, denun-
» ciantem in eo mortis articulo, saltèm cum suo in-
» commodo, et sub peccato mortali, obligatum non
» esse ad revocationem, quia esset inutilis. Ità *Tann.*
» *loc. cit.* Licet ipse rectè censeat, fundamentum istius
» sententiæ minùs esse probabile.
» 4. Monet idem *Tann. n.* 105 cavendum esse Con-
» fessario, ne vel importunè sæpius reo damnato in-
» culcet retractationem denunciationis iniquè factæ,
» vel retractionem factam imprudenter, et cum scan-
» dalo evulget. »

Quæritur hîc, an reus ad sui defensionem possit 277
revelare crimina occulta testium, vel accusatoris? Et an peccet graviter, si falsa crimina eis imponat? Hîc antè omnia advertenda Propositio 44. damnata ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et, si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.* Resp. igitùr I. Quod falsum crimen testi, vel accusatori opponere, ad suam causam tuendam, illicitum semper sit, et culpa gravis. Ità comm. *S. Th.* 2 2 *q.* 69 *art.* 2. *Sanch. Cons. l.* 6 *c.* 5. *Dub.* 20 *n.* 4. *Sot. Less. et Salm. de Offic. c.* 7 *n.* 27. Et hoc, etiàmsi accusatus esset verè innocens, et injustè aliàs damnandus esset ad mortem; rationem assignant *Salm. ib.* quia numquàm licet se defendere cum gravi damno proximi innocentis. Sed hæc ratio sic genericè sumpta minimè suadet; nam juxtà legem charitatis, cùm vita sit bonum ordinis majoris, quàm sint bona temporalia, potest suam vitam defendere cùm jactura bonorum, vel famæ alienæ. Et, si ad hoc reus adhibeat mendacium, erit quidem peccatum, sed non plus, quàm veniale; quia ratione damni tenetur tunc proximus damnum suæ famæ sufferre, ad servandam vitam innocentis in extrema necessitate constituti. Ratio, quam puto magis in hoc casu valere,

est, tum quia injusta læsio famæ alienæ vel non est unicum medium ad tuendam vitam rei, vel facilè est obnoxium periculo hallucinationis; tum quia mendacia gravia in judicio dicere est contra bonum commune, cùm sit pervertere omnem justitiæ ordinem, et ideò illud quisque præferre debet privato bono etiàm propriæ vitæ.

Resp. II. Quod opponere crimen verum, sed occultum testis, vel accusatoris, licitum sit reo, ùt *Sanch. loc. cit. n* 1. *Ronc. cap.* 2 *q.* 4. *Salm. n.* 30. *Viva in d. prop.* 4 *n.* 12. *et Milante Ex.* 24. Vide *dicta l.* 3. *n.* 969. Dummodò hoc sit absolutè necessarium ad suæ innocentiæ defensionem; item dummodò aliàs reus non leve, sed grave damnum sit passurus, licet majus damnum eveniat accusatori, vel testi, ùt ait *Sanch. loc. cit. n.* 4.

Sed quid, si reus commisit crimen, sed occultè, ità ut nullo modo probari possit, utrùm tunc possit dicere, accusatorem mentitum fuisse; vel possit opponere crimen illius occultum? Affirmat *Corella* in expositione *Prop.* 44. damnatæ ab Innocentio XI. ut suprà, et probabile rectè putant *Salm. d. cap.* 6 *n.* 35 *et Roncaglia cap.* 2 *quæst.* 6. Quia accusans reum de crimine omninò occulto, censetur in jure, ac si de crimine falso accusaret, et calumniam afferret, ùt dicit *Glossa in c. Cum. dilectus*, *De Calumn.* his verbis: *Si renuncians non probat*, *quod intendit*, *calumniari præsumitur.* Et ob eamdem rationem dicunt *Sanch. Cons. lib.* 6 *c.* 5 *dub.* 20 *n.* 1 *et Salm. cap.* 7 *n.* 30, casu, quo crimen rei est occultum, et nequit plenè probari, posse eum revelare delictum occultum testis ad sui defensionem; modò tamen (addunt) testis spontè deponat, et non coactus; sed id admittunt *Milante*, *ac Viva in d. prop.* 44. Innoc. XI. *n.* 12. et expressiùs *Lugo D.* 90 *n.* 23 etiàmsi testis sit coactus ad deponendum; nam juxtà communem DD. sententiam traditam à *D. Thom.* 2 2 *quæst.* 73 *art.* 2 et relatam *lib.* 3 *n.* 969. (quam rogo ut relegas) nemo tenetur cum suo gravi damno famam proximi servare.

» Quæres, An reus teneatur revelare complices? 278
» Resp. 1. Si omninò occulti sint, nec aliis indiciis,
» aut testimoniis convinci possint, non potest, nec
» tenetur: si tamen vi tormentorum coactus prodat,
» ordinariè non peccabit, *Less. l. c. et Laym. l.* 3 *t.* 5
» *c.* 5.
» Resp. 2. Si crimen sit exceptum, tenetur etiàm
» non rogatus: ideòque, si nolit, secundùm *Nav.*
» non erit absolvendus. »

ARTICULUS II.

Quid liceat reo circà fugam pœnæ?

279 *An liceat reo injustè damnato vim vi repellere, aut positivè resistere?*
280 *An reus, qui verè deliquit, possit fugere è carcere?*
281 *An damnatus ad mortem teneatur fugere, si possit?*
282 *An reo ad fugiendum liceat decipere custodes, et effringere carcerem? Et an tunc teneatur ad damnum carceris fracti?*
283 *An liceat aliis Reum adjuvare ad fugiendum, aut ad carcerem effringendum?*
284 *An damnatus, ut fame pereat, teneatur sumere cibum oblatum?*
285 *An, et quandò liceat Reo appellare?*

» Resp. Quandò sententia est materialiter injusta, 279
» lata tamen secundùm allegata, et probata: etsi in
» conscientia non obliget, non potest reus Judici po-
» sitivè resistere, tùm ob scandalum, tum quia tali
» casu Judex habet jus sententiam exequendi, et ad
» id tenetur. Ità communiter *Less. Sanch. contra Vict.*
» *Bon. C. de Lugo d.* 40 *n.* 39. Dixi, *positivè:* quia
» reo, etiàmsi verè reus sit, licet antè, et post sen-
» tentiam (quoàd mortem, vel pœnam morti æqui-
» valentem, v. gr. perpetuum carcerem) fugere. Ra-
» tio est, quia quilibet tàm magnum jus habet ad vitæ
» suæ conservationem, ut nulla potestas humana
» obligare possit ad eam non conservandam, si spes

» commoda ostendatur; nisi tamen bonum publicum » aliud postulet. *Less. lib* 2 *cap.* 31. *d.* 5. »

Sed clariùs distinguendum, et dicendum I. Si reus est damnatus injustè, non solùm secundùm rei veritatem, sed etiàm secundùm allegata, et probata, non potest quidem vim vi repellere, occidendo, vulnerando, etc. Proscripta enim fuit *Prop.* 18 ab Alexandro VII. quæ dicebat: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiàm Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.* Ratio hujus est, quia, cùm facilè rei sibi persuadere possint, se injustè esse damnatos, si eis occidere permitteretur, quamplurima homicidia cum communi damno acciderent: ideò, ratione periculi facilis hallucinationis, fuit præfata Propositio justè damnata.

Potest tamen tunc reus licitè non solùm fugere, sed positivè resistere, v. g. satellites pellendo, vel eos etiàm armis terrendo, ut è manibus eorum se eripiat. Ità *S. Th.* 2 2 *q.* 69 *art.* 4. *Ronc. de* 8. *Præc. c.* 2 *q.* 7. *Salm. c.* 7 *n.* 51. Modò (ùt iidem AA. advertunt) ex hoc non oriatur publicum scandalum, et perturbatio.

Dicendum II. è converso, quod, si sententia est omninò justa, quia verè crimen reus patravit, et satis fuit probatum: tunc non liceat ei positivè resistere, ùt docet *S. Th. ib. cum Bus. hic*, *Salm. n.* 50 *et aliis communiter.* Ratio, quia sententia, cum sit justa reum ad obediendum obligat, ùt ait *S. Thom.*

280 Sed quæritur hìc I. An reus, qui verè dèliquit, possit à carcere fugere? Affirmatur 1. Si reus nondum ad pœnam sit sententiâ damnatus: quia nemo antè sententiam tenetur solvere pœnam, ut *Ronc. cap.* 2 *qu.* 8. *Salm. cap.* 7 *n.* 53 *cum Sayr. Salon.* Affirmatur 2. Si quis sit damnatus ad mortem, aut ad aliam gravem pœnam, ùt infrà, modò illi carcer non sit assignatus ad pœnam, sed ad custodiam, ut docent *S. Th.* 2 2. *q.* 69 *art* 4 *ad* 2. *Caj. Sot. Tol. Sa, Bus. hic; Ronc. l. cit. et Salm. n.* 57 *cum communi.* Ratio, quia sententia non damnat reum ad non fugiendum, sed tantùm ad non resistendum ministris, cùm sententiam exequuntur.

Idem autem, quod de pœna mortis, dicunt de pœna mutilationis, et flagellorum *Salm. Ronc. l. cit.* Et idem de pœna triremium dicunt *Lugo Disp. 40 sect. 4 et Roncaglia.*

Si verò carcer sit jam per sententiam assignatus ad pœnam, etiàm perpetuò, tunc negandum, reo licere e carcere fugere, quia in executione sententiæ justæ tenetur utique reus obedire. Ità *Navar. Sylv. Caj. etc. cum Salm. cap. 6 n. 54 et Ronc. l c. cum comm. contra Bus.* Excipiunt tamen aliqui, si in carcere non dentur ei necessaria ad sustentationem, ut *Salm. ibid.* Vel si carcer esset nimis tristis, quia videtur suprà vires humanas, aliquem obligari ad se non liberandum, cùm possit, sine vi et resistentia, à pœna valdè dura. Ità *Bonac. cum Pal.* Confirmat hoc illud, quod dicit *S. Thom. 2 2 qu. 69 a. 4 ad 2* quod damnatus, ut fame pereat, licitè cibum sumat. Eadem ratione probabiliter à *Lugo, Sanch. et Nav. cum Salm. c. 7 n. 60 in fin.* (*contra Sayr.*) excusantur damnati ad triremes, si fugiant e carcere: et etiàm ab ipsis triremibus, ùt tamquàm probabilius tenent *Sanchez Dec. lib. 6 cap. 8 n. 16 et Lugo, Less. Bonn. Led. Card. Nav. cum Salm. et Ronc. loc. cit.* (*contra Vasqu. et alios.*) Item probabiliter *Salm. et Ronc. ibid. cum Navar. Salon. Lop. etc.* excusant debitorem damnatum ad carcerem, donec solvat, si fugiat sperans, se facturum solutionem, quam in carcere exequi non posset.

Quær. hinc II. An reus justè damnatus ad mortem teneatur fugere e carcere, si possit. *Prima* sententia affirmat, quia alias videtur esse sui ipsius homicida. Ità *Imola, et Felin. apud Salm. cap. 7 n. 61.* Et asserunt sic colligi ex *S. Thom.* qui *2. 2 qu. 69 art. 4 ad 2.* dicit, quod justè damnatus ad mortem *non tenetur facere id, undè mors sequatur, quod est manere in loco, undè ducatur ad mortem.* Quàmvis hanc sententiam probabilem vocent *Salm. cap. 7. n. 63.* longè veriorem tamen, et tenendam puto *secundam* sententiam, quæ docet, tàm detentum in carcere pro crimine capitali, quàm justè damnatum ad mortem, fugere non 281

tenêri, ùt dicunt *Syl. Sot. Sa; et plures cum Salm. c.* 7 *n.* 63. Ratio, quia, quàmvis Reus non possit facere actum immediatè tendentem ad mortem, ùt sua mutilare membra, è furca se dejicere, venenum potare, etc. licent tamen ei actus mediati, ùt ascendere scalam furcæ, extendere collum ad patibulum, et sic in carcere manere; maximè, si justum finem habeat, ut criminis pœnam luat, ut sua punitio aliis ad exemplum prosit, et sic intelligendus est *S. Thom.* ùt suprà, qui non dicit Reum fugere tenêri, sed tantùm non tenêri in carcere manere, cùm fugere possit.

Sed doctrinæ, quæ hùc usque relatæ sunt, loquuntur de casu, quo sententia fuit omninò justa, vel injusta. At remanet dubium à *Salm.* non satis distinctum, videlicet, quid dicendum, si sententia fuit tantùm materialiter justa, nempè tantùm justa secundùm allegata, et probata, sed non secundùm veritatem, quia reverà damnatus esset innocens; an tunc ipse posset ad pœnam vitandam, non solùm fugere è carcere; sed etiàm positivè resistere? Negat *Bus.* et videntur assentire *Salm. n.* 51. dicendo, quod Reus teneatur obedire sententiæ justæ secundùm probata. Attamen *Ronch. loc. cit. cap.* 2 *qu.* 7 *et Lugo D.* 40 *n.* 29. sat probabiliter dicunt, quod in hoc casu benè posset Reus positivè se defendere; quia præsumptio debet cedere veritati, et ipsa innocentia tunc ad defensionem jus præbet: modò ex ea non oriatur publicum scandalum, et perturbatio, ùt suprà diximus cum *S. Thom. et aliis.*

« 1. Regulariter Reo licet fugere, etiàmsi custos
» carceris grave damnum indè passurus sit (saltèm
» nisi juraverit se mansurum); quia utitur suo jure,
» et nulli facit injuriam. *Fill. t.* 40 *cap.* 4 *n.* 274.
» *Azor. Less. d.* 5 *n.* 31. nisi tamen charitas aliud
» suadeat, ob damnum custodis præponderans. V.
» *Bon. d.* 10 *qu.* 3 *p.* 2 *n.* 13.

» 2. Multò magis licet fugere, ne capiatur; vel
» etiàm à ministro apprehendente se excutere; non
» tamen illi vim inferre, vulnerando, percutien-
» do, etc. *ib. et Regin. l.* 24 *n.* 4.

» 3. Licet etiàm, saltèm in foro conscientiæ, cus-
» todes (præcisâ vi, et injuriâ) decipere, tradendo
» v. gr. cibum, et potum, ut sopiantur, vel procu-
» rando, ut absint; item vincula, et carceres effrin-
» gere, quia, cùm finis est licitus, etiàm media sunt
» licita. Et licet alii captivi per effractum parietem
» simul elabantur, non tenebitur de damno; quia
» tantùm est ejus causa per accidens, cum jure suo
» utatur. Nec refert, quod leges, et magistratus qui-
» dam tales effractores graviter puniant; id enim
» fit, quòd vel contrariam sententiam sequantur, vel
» ex præsumptione, quod vim intulerint custodibus,
» vel quod propter bonum Reipub. ea pœna statuta
» sit. *Fil. l. c. Tan. d. 4 qu. 4 dub.* 5. ex aliis multis.
» V. *Card. de Lug. d. 40 sect. 4.* »

Idem (idest quod liceat effringere carceres) probabiliùs sentiunt cum *Bus. Caj. Sot. Val. Nav. Tol. Less. Lugo, Sa*, et quamplures cum *Salm. c. 7 n.* 67. *et Ronc. c. 2 q.* 8 *Resp.* 3. contra *Covar. Syl. Tab. etc.* An autem tunc Reus teneatur reficere damnum illatum in carcerem, ferra, vel parietes frangendo, etc. Affirmant *Less. Caj. Sot. cum Salm. n.* 78. Sed probabile est oppositum cum *Salm. n.* 77. *Bann. Val. Sayr.* Quia illud damnum evenit per accidens; cæterùm, qui habet jus ad suam vitam tuendam, habet etiàm jus ad damnum alteri inferendum in bonis, si pro defensione vitæ opus sit damnum illud inferre.

Consentiunt etiàm cum *Bus. Salm. c. 7 n.* 75. *et Ronc. c. 2 q.* 8 *R.* 5. in dicendo, quod liceat Reo decipere custodem, ut possit fugere, modó tamen (addunt) tales actus et verba adhibeat, ut possit custos fraudem agnoscere. Secùs tamen, si custos advertere nequeat, quia tunc nullo modo dici potest, quod custos sciens et volens damnum ex fuga illi obveniens patiatur. Ità *Salm.* quorum auctoritati obsequium servo; sed non valeo intelligere, cur Reo, cui licitum est fugere, non liceat etiàm artes adhibere ad fugiendum (dummodò mendacia non adhibeat), etiàmsi illas custos non possit advertere, et ex fuga damnum

ei sit obventurum, cùm Reus tunc utatur jure suo, et damnum custodi per accidens eveniat. Favet mihi doctrina, quam cum *Bus.* et pluribus tenent iidem *Salm. c.* 7 *n.* 67. nempè, quod damnatus ad mortem benè possit effringere carceres ad fugiendum, licet ex fuga damnum obveniat custodibus; ùt expressè docet *Cajet. apud Salmantic. n.* 77. Ratio, quia tunc Reus dat operam rei licitæ.

Asserunt autem *Ronc. l. c. et Salm. n.* 64. *cum Tamb. Ang. etc.* benè licitum esse Reo carceris custodem corrumpere pecuniis; quia, ùt dicunt, Reus jus habet ad suam vitam servandam, et nullum præceptum adest id prohibens. Sed huic doctrinæ nec etiàm possum acquiescere; nam, licet quisque jus habeat ad vitam, nemo tamen potest alterum inducere ad faciendam actionem intrinsecè malam; actio autem custodis, si ostium Reo aperiat ad fugiendum, certè est intrinsecè mala, cùm peccet contra suum Officium; nescio igitùr quomodò possit ad illam custos positivè induci.

583 » 4. Illis, qui non sunt ministri justitiæ, licet non » solùm consilio juvare Reum, ut fugiat, sed etiàm » suppeditatis instrumentis v. g. funibus, limâ, etc. » quia finem alteri licitum illi suadere, et ad eumdum » media proponere licet. *Less. l. c. t.* 6 *n.* 40. *Tann. l.* » *c. Sylv. Turr. Vasq.* * (*Ità etiàm probabiliter tenent* » *Caj. Less. Sanch. Lugo. Sa, etc. cum Salm. c.* 7. » *n.* 72 *et Ronc. q.* 8. *R.* 4 *contra Sot. Syl. Tab. Val. etc.* » *apud Salm. et contra Elbel de Hom. num.* 17 *Rectè* » *verò limitant Ronc. ibid. et Salm. n.* 75 *cum Lugo,* » *si fuga Rei esset perniciosa Reipublicæ, puta si Reus* » *esset grassator viarum, aut similis.*) *

« Non tamen licet juvare in effractione carceris, » ùt habet communis; * (*cum Ronc. l. c.*) * tum quia » executio ipsa effractionis soli Reo licita est, propter » jus vitæ conservandæ; tum ne alioqui omnis secu- » ritas carceris pereat: *Less. l. c. Bonac. d. q.* 10 *p.* 1.

Quæritur hìc I. An damnatus, ut fame pereat, teneatur cibum sumere, si ei offeratur? Certum est,

quod posist, ùt docet *S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 69 *art.* 4 *ad* 2 *cum communi*. Alii tamen dicunt, etiàm sumere tenêri, quia quilibet debet suam vitam servare omni licito modo, quo potest. Ità *Cajet. Bann. Covar. etc. cum Salm. c.* 7 *n.* 80. et his consentit *Lugo, D.* 20 *n.* 30. qui tamen admittit, posse Reum semel vel iterum respuere cibum clam oblatum. Sed probabiliùs non tenetur, quia aliud est vitam positivè perdere, aliud vitam negativè non conservare; hoc enim licitum est Reo ex recto motivo justitiæ, ut pœnam subeat sui criminis, sicùt potest non fugere, cùm possit, ùt diximus. Ità *Ronc. l. c. cum Sayr. Sot. Tab. Major. apud Salm. n.* 81. qui satis probabile vocant: et oppositum censendo probabilius, non sibi conveniunt, cùm in *tr. de Rest. c.* 2 *n.* 34. teneant, benè posse aliquem in naufragio cedere tabulam amico, ob eamdem rationem nostram, quia hoc non est directè se necare, sed vitam non tueri, quod ex causa honesta licitum est.

Quæritur II. An liceat aliis cibos Reo subministrare? 284
Respondetur ex communi DD. Hoc licere omnibus, præterquàm ministris; sed nemo ad id tenetur, quia, eo ipso quod quis ad famè pereundum damnetur, privatur jure, ut sibi ab aliis in extrema necessitate succurratur. Ità *S. Thom.* 2. 2 *q.* 31 *a* 2 *ad* 3. *Caj. Sot. Sa, etc. cum Salm. c.* 7 *n.* 84 *et* 85. An autem Reus ex præcepto Judicis possit ipse se occidere? Duplex est probabilis sententia. Vide dicta *de* 5 *Præc. l.* 3 *n.* 369.

Quæres, An reo liceat appellare? 285

» Resp. Si sciat sententiam esse justam, et justè
» processum esse, non licet (licet tamen supplicare);
» quia id esset Judici calumniam imponere. Imò in-
» justè appellans tenetur de damno. Si verò putet
» sententiam iniquam esse, aut injustè processum
» esse, aut si diversæ sint opiniones, potest appel-
» lare. V. *Trull. l. c. n.* 100. »

Pro majori intelligentia, dicimus licere quidem Reo ad Judicem supremum appellare, non solùm si

sententia inferioris fuerit injusta, sed etiàm si secundùm allegata fuerit justa: at Reus habeat pro se novas probationes. *Salm. c.* 7 *n.* 38. *cum Nav.* Secùs tamen, si sententia lata fuerit omninò justa, nec oppositum probari possit. *Salm. n.* 42.

Quid, si justitia sententiæ latæ sit dubia? Resp. in causa criminali, et capitali potest profectò Reus appellare ad Judicem Superiorem, ùt *Sot. Bann. Salm. c.* 7 *n.* 57. Et hoc, etiàmsi jus Rei sit minùs probabile, quia dicunt DD. citati cum *Corella*, *Lumbier*, *Torrecill. et Filgueira apud Salm. n.* 48. quod, existente pro Reo opinione probabili, licet minùs probabili, pro ipso sit judicandum, ex regula juris *in* 6 *Cum sunt partium jura obscura, potiùs Reo, quàm Actori est favendum.* Vide dicta n. 210.

Secùs autem dicendum in causa civili, quandò certè jus contra Reum minùs probabile est; quia tunc Superior, si juxtà opionem minùs probabilem pro reo judicabit, certè iniquè aget, ex Prop. damnata ab Innoc. XI. ùt *Salm. c.* 7 *n.* 46. Sed quid, si dubium sit, an Judex Superior justè laturus sit sententiam pro Reo? In tali casu probabiliter *Salm. n.* 48. *cum Bus.* dicunt, posse Reum appellare, etiàm in causa civili; quia cùm mentes hominum sint diversæ, fortè opinio, quam Judex inferior minùs probabilem censuerit, Superiori probabilior apparebit, et hoc experiri non sine justa causa licitè potest Reus, cum jus probabile jàm pro se habeat; et ità esse praxis videtur omnium appellantium.

DUBIUM VIII.

Quomodo Confessario agendum cum Reo?

286 » RESP. observanda sequentia: 1. Instruat eum, » quod, quæ secum in foro conscientiæ agit, cum Ju» dicibus non communicentur, ideòque sivè sit no» cens, sivè innocens, id ei nec prodesse, nec obesse

» possit. Ratio, quia aliàs multi conantur se falsò
» probare innocentes, ut à Confessario juventur:
» alii contra falsò se nocentes dicunt, quòd timeant
» ne Confessarius conferat cum Judicibus, ipsique
» revocentur ad torturam. Undè expedit. 1. Ut non
» temerè evulget Confessarius accepta extrà Confessio-
» nem. 2. Ut ad Confessionem sacramentalem reum
» non admittat, nisi postquàm in foro profano res
» sunt liquidæ; vix enim adigi poterit, ut omnia fa-
» teatur ob timorem, ne vel deferatur, vel cogatur
» eadem fateri Judici; antè tamen de contritione
» agendum est. *Delrio l. 6 c. 1 s. 3. Tann. d. 4 q. 5*
» *dub. 4.*

» 2. Ne cogat importunis modis reos, ut se tales
» fateantur: tum quia verè quidam rei non sunt, et
» victi illâ importunitate, ne moriantur incommuni-
» cati, vel à Confessario in extremis deserantur,
» confitentur sacrilegè; tum quia frustrà est confessio,
» nisi fiat ex contritione, et verâ ad Deum conver-
» sione; de hac ergò laboret, et sequetur bona con-
» fessio, non autem contra, *Tann. loc. cit.*

» 3. Caveat ne coram reo censeat modum proce-
» dendi judicialem: proindèque communiter non ad-
» mittat querelas de injuria facta, cùm non sit Con-
» fessarii ea judicare, sed ad pœnitentiam disponere.

» 4. Etsi quidam auctores permittant Judici uti
» dolis bonis ad crimen eliciendum, non tamen id
» licet Confessario, ne ministerium ejus infametur.

» 5. Non licet secundùm Concilium Antiochenum,
» *can.* 33 *et* 35. *Non licet*, palam interesse tormentis,
» aut suggerere modum torquendi, nisi mitiorem.
» *Vide Tann. d. 4. q. ult. d. 5 n.* 128.

» 6. Expedit habere cognita indicia, et probatio-
» nes deprehensas in judicio, ipsumque modum pro-
» cessûs, ut et prudentiùs possit in suo foro agere,
» et judicem, sicubi opus, prudenter admonere.

» 7. In confessione examinet. 1. An consortes crimi- 287
» nis prodiderit (si secundùm suprà dicta tenebatur)
» et quidem si falso alios infamârit, inducat ad revo-

» cationem, etiàm cum periculo torturæ. V. *Tann.* » *d.* 4 *q.* 3 *d.* 4 *n.* 103. *et dicta dubio superiore.* 2. Si » saga sit, quo tempore, quâ occasione in magiam » sit lapsa, ut, si posteà neget, convinci possit in eo- » dem foro. 3. In qualitatem superstitionis, an ex ani- » mo Christianæ fidei renuntiaverit, dæmonem adora- » verit, falsa de Deo, et æternitate senserit, rebus » sacris abusa sit, hominibus nocuerit, præsertim » conjunctis, ùt marito, liberis, et an alios seduxerit. » Item de peccatis carnalibus. Deniquè confessæ ape- » riat fraudes dæmonis, instruatque, quomodò iis » deinceps occurrendum, atque inter cætera suadeat » fidei professionem, et frequentem Symboli repe- » titionem.

288 » 8. Sæpè non expedit post supplicium Judici » significare, reum in extremis denuntiationes revo- » casse, tum quia Judices id parvi faciunt (quàm » rectè, v. apud *Laym. et Tann. l. c.*); tum quia » frangit sigillum Sacramentale, si, non petitâ licentiâ, » innocentiam denunciati evulget, cùm eo ipso revelet » peccatum denunciantis, Quare, si aliquandò Judi- » cem monere expediat, rogandus est reus, ut id ex- » trà Confessionem, et coram testibus dicat eo fine, » ut Judex moneatur.

289 » 9. Si alicujus innocentiam ex confessione colli- » geret (quod etsi difficile, non tamen impossibile » esse docet *Tanner. dist.* 4 *quæst.* 5 *dub.* 5 *n.* 85.), id » Judici aperire, ac pro reo intercedere, periculo- » sum est; quia post publicatam rei confessionem, » ei non credetur; tum quia, si plures audiat, hoc » ipso aliorum nocentiam, de illis tacendo, videtur » confirmare, cum fractione sigilli; tum quia si rei » cognoscant eum pro innocentibus intercedere, » occasionem arripient ei callidè sua facinora celandi. » *Vide Laym. l.* 3 *t.* 6 *c.* 5. *Tann. d.* 4 *q.* 5 *p.* 4 *n.* 65.

290 » 10. Etsi pro reis, etiàm justè damnatis, inter- » cedere aliquandò possit, maximè apud Magistra- » tum supremum, juxtà Scripturam *Prov.* 24. *Erue* » *eos*, valdè tamen prudenter, et moderatè id facien-

» dum, quia relaxatio potest esse illicita, judexque
» (non tamen Confessarius, nisi ea præviderit) fieri
» reus malorum omnium, quæ ex liberatione se-
» quuntur; imò et ipsi imputabuntur, cum ex Officio
» debuerit impedire. Vide *Bonac. in 8 Præc. d.* 10
» *quæst.* 2 *et* 3. *Tann. de just. dub.* 4 *quæst.* 5 *d.* 4.

DUBIUM IX.

Quæ obligatio Medicorum, et Pharmacopæorum, et Chirurgorum.

» Resp. tenentur ii in primis, quandò tale officium 291
» petunt, vel suscipiunt, sub gravi obligatione suffi-
» cientem habere scientiam, sivè peritiam. *Nav. c.*
» 25 *n.* 60 *Anton. Cardin. de Lugo d.* 26 *n.* 1. Deindè
» in curandis infirmis servare sequentes regulas:
» I. Ordinariè debent sequi opiniones Medicorum
» securas, et tutas. Ratio est, periculum, et damnum
» proximi. Ità *Bon. Laym. Sanch.* 1 *mor. c.* 9. II. Quan-
» dò certum aliquod est pharmacum, quod nimirùm
» certo infirmis profuturum est, tenentur illud ad-
» hibere, omisso eo, de quo dubitatur, quia aliàs
» imprudenter proximum in periculo relinquerent.
» III. Si non sint certa pharmaca, debent adhibere pro-
» babiliora; tum quia alioqui salutem proximi in dis-
» crimen adducerent: tum quia tenentur fungi officio,
» quantum possunt, cum minimo proximi periculo,
» et damno. IV. Quandò nulla est spes de salute in-
» firmi, nec adest remedium, nisi dubium, de quo
» scilicet dubitatur, num profuturum, an nociturum
» sit, possunt, imò debent illud adhibere. Ratio est,
» quia sic infirmi negotium utiliter geritur, et si mors
» sequatur ipsis non imputabitur, cùm alias spem vitæ
» non habeat. *Laym. l.* 1 *tr.* 1 *c.* 5. *Fill. n.* 152. *Bonac.*
» *de pecc. d.* 2 *qu.* 4 *p.* 9 * (*Est probabile, juxtà dicta*
» *l.* 1 *n.* 28 *Qu.* 2.) *

Undè resolves.

» Medicus peccat 1. Si absque sufficienti peritia gra- » vem morbum curare tentet. 2. Si occurrente gravi, et » insolito morbo, speciali studio operam non impendat. » 3. Si det pharmacum infirmo, quod probabiliùs cre- » ditur nociturum, quàm profuturum. 4. Si medicamen- » ta inexplorata, explorandi gratiâ, adhibeat, præsertim » quandò de iis non est opinio probabilis, et habet » medicamenta probabiliter utilia. 5. Si non benè » perspectâ morbi naturâ, temerè adhibeat remedia » dubia, vel periculosa, præsertim cum discrimine » vitæ, vel gravis læsionis. 6. Si, agnito ægroti peri- » culo, opportunè non adsit, aut necessariam cura- » tionem negligat, aut medicos alios adhiberi non » permittat. 7. Si aliquid suadeat Dei honori, vel » præcepto contrarium, v. gr. incantationem, pollu- » tionem, superstitionem, etc. 8. Si facilè, et sine » necessitate à jejunio absolvat, carnium esum per- » mittat. 9. Si ægrotantem pauperem in periculo » constitutum contemnat. V. *Bon. l. c. Navar. c.* 15. » *Azor.* 1 *p. l.* 2 *c.* 17 *q.* 11. *Escob. l.* 2 *E.* 3 *c.* 9 * (*Rectè* » *hinc dicit Croix l.* 4 *n.* 1534. *peccare Medicum, qui* » *omittit medicinas gratis præscribere pauperibus in* » *gravi periculo constitutis*) *.

» 2. Pharmacopola peccat 1. Si rudis, et ignarus » munus exerceat, 2. Si sine arte, vel diligentiâ medi- » camenta conficiat. 3. Si melle in potionibus pro » saccharo utatur. 4. Si unum medicamentum pro » alio (nisi tamen esset æquè bonum, et non minoris » pretii) contra medici præscriptum, cum gravis » damni periculo porrigat * (*Vide dicta de Contract.* » *l.* 3 *n.* 821.) * Vide *Salas d.* 34. 5. Si medicamenta » ad non pariendum, vel ad fœtum expellendum » vendat. 6. Si pharmaca vendat inutilia, etc. V. » *Escob. l. c.*

» 3. Peccat Chirurgus, 1: si sine scientia et peri- » tia sufficienti vulnera curare tentet, cum periculo

» erroris. 2. Si Medicum, quando gravitas vulneris » exigit, non consulat. 3. Si lucri amore curationem » protrahat. 4. Si mercedem justo majorem exigat. » 5. Si abortûs causâ venam aperiat, aliudve reme» dium adhibeat. v. Escob. l. c.

DUBIUM X.

Quæ obligationes mercatorum, Opificum, et cæterorum sæcularium.

» Resp. Eæ patent ex dictis de septimo præcepto; 293
» ex quibus resolves.

» 1. Mercator peccat. 1. Si venenum, vel alia pro» hibita vendat, cum suspicione pravi usûs * (*Vide* » *dicta l.* 2 *n.* 72.) * 2. Si paratus sit quodcumque » pretium, etiàm injustum, ab emptore accipere. » 3. Si rem cariùs, quàm supremo pretio vendat, ob » dilatam solutionem. 4. Si mercium defectum gra» vem occultum non aperiat: pondus, et mensuram » imminuat. 5. Si in emptorum injuriam monopo» lium injustum instituat, merces omnes unius ge» neris sibi comparet, immoderato quæstu pro libitu » vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non novit, » emat pretio minore, vel cariore vendat ignoranti. » 7. Si merces veteres, et inutiles novis admisceat, et » vendat eodem pretio utrasque. 8. Si justa tributa » defraudet. 9. Si tempore debito, cum possit, non » solvat creditoribus, cùm gravi eorum damno. 10. » Si mercibus solvat, quod pecuniâ debet, contra cre» ditoris voluntatem. 11. Si diebus festis publicè » emat, vel vendat contra consuetudinem permissam » 12. Si juret falsò, se tanto pretio merces compa» parâsse. 13. Si contractum ineat quemcumque, » dubitans de ejus justitia. 14. Si emat res furtivas etc. » V. *Escob. t.* 2 *E.* 3. *c.* 12 * (*Vide dicta de Restit. l.* » 3. *n.* 599.) *

» 2. Bibliopala peccat. 1. Si vendat libros prohibitos,

» vel lascivos. 2. Si librum defectu laborantem vendat
» pro integro, etc. Vide *Esc. cap.* 13.
» 3. Argentarius, sivè aurifaber peccat. 1. Si æs pro
» auro, vel argento vendat. 2. Si auro, vel argento
» plus æris misceat, quàm ars requirit, et emptoribus
» mixtionem non significet, neque minuat pretium.
» 3. Si ex rebus furtivis aliquid emat malâ fide. 4. Si
» communem lapillum pro pretioso vendat, vel pre-
» tiosum pro vili emat. etc.
» 4. Sartor, sutor, et cæteri opifices peccant. 1.
» Si jurent se tali die opus perfecturos, quod sciunt,
» vel dubitant, non futurum. 2. Si plus materiæ exigant,
» quàm ad opus sit necessarium; aut partes alicujus
» momenti, quæ supersunt, retineant, sine volun-
» tate domini. 3. Si diem festum sine gravi causa
» violent, per se, vel per suos famulos. Vide *Esc.*
» *l.* 1. *c.* 13. »

LIBER V.

DE RATIONE COGNOSCENDI ET DISCERNENDI PECCATA.

TRACTATUS PRÆAMBULUS.

De Actibus humanis in genere.

Mens mihi non est, benevole Lector, scribenti de Morali Theologia, quæ tota ad praxim est dirigenda; Tractatum de Actibus humanis tibi exhibere Scholasticis quæstionibus refertum; sed potiùs tuæ, animarumque saluti consulere cupiens, ea tantùm seligere cogito, quæ in hac materia magis utilia, quæque scitu necessaria ad praxim existimantur. Nonne, si secùs facerem, et ego oleum operamque in elucubrando perderem, et tu frustrà tempus tereres in hujusmodi inutilia legendo? Ne igitùr, quæso, Tractatum hunc omnibus penè numeris absolutum à me expectes, quem utiliora, et adhùc satis implicata manent. Hanc tamen maximam adhibui diligentiam, ut doctrinas seligerem, quibus prodesse, non obesse valeam animarum profectui. Hinc est, quod non recedendum putem à sana Doctoris Angelici doctrina, ubi haberi potest; ipso enim duce, in rebus Theologicis inoffenso pede ambulatur. Sit igitùr.

ARTICULUS I.

De Natura, ac multiplici actuum humanorum divisione.

1. Actus humanus strictissimâ acceptione sumptus definiri potest: *Actus deliberatè procedens ab hominis voluntate. Undè illæ solæ actiones vocantur propriè*

humanæ (inquit S. Th. 1 2. q. 1 art. 1.), *quarum homo dominus est : est autem homo dominus suorum actuum per rationem, et voluntatem... Illæ ergò actiones propriè humanæ dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt.* Ut enim actio sit humana, et moralis, necesse est, ut intelligatur, et ut liberè agatur; alterum ubi deest vel propter ignorantiam involuntariam, vel propter coactionem, potiùs mechanica, quàm moralis dicenda est.

II. Hinc infertur, actiones omnes, quæ non procedunt à voluntate hominis deliberata, communiter appellari actiones hominis, non humanas.

III. actus humani multipliciter dividunter. Alii enim dicuntur actus Eliciti, alii Imperati : ex his quidam dicuntur boni, quidam verò mali. Ex bonis alii sunt naturales, alii supernaturales : ex supernaturalibus verò, alii sunt meritorii de condigno, alii de congruo. Tandem alii actus humani sunt interiores, alii verò exteriores. De quibus singillatim.

IV. Actus humanus dicitur *elicitus*, qui immediatè à voluntate procedit; cujusmodi est amor, et odium. Dicitur *imperatus* ille actus, qui ab ipsa voluntate proficiscitur mediatè; ùt ambulare, loqui, scribere, etc. quæ procedunt à voluntate imperante alias potentias nempè motrices, ad hujusmodi actus eliciendos. Hi actus sivè eliciti, sivè imperati eò ipso, quod liberè procedunt à voluntate, dicuntur actus morales, seu boni, vel mali. Ii dicuntur *boni*, qui sunt consentanei rectæ rationi : qui verò dissentanei, appellantur mali. Actus boni *naturales* sunt, qui solis naturæ viribus fieri possunt : *Supernaturales* verò nonnisi auxilio gratiæ elici possunt : ùt actus Fidei, Spei, Amoris etc. Meritorii de condigno sunt, quibus ex justitia merces debetur : De congruo verò sunt ii, qui tantùm ex decentia mercedem merentur. Postremò actus interiores nullo sensibili signo patefiunt. Exteriores verò patent exteriùs.

V. His prænotatis, dicendum nunc est de Principiis intrinsecis Actuum humanorum. Tria sunt hæc

principia, nempè Intellectus, Voluntas, et Libertas. Intellectus influit in actionem moralem per Conscientiam, sivè cognitionem actionis, et Legis. Ideòque in tractatu de Conscientia plura de intellectu dicta fuêre. Nunc igitùr dicendum superest de Voluntario, et Involuntario, deindè de Libero, quæ sunt Actuum humanorum potiora principia. Hinc.

ARTICULUS II.

De Voluntario, et Involuntario, ejusque Causis.

§. I.

Quid, et quotuplex sit Voluntarium?

VI. Prænotandum, quod hoc vocabulum, *Voluntarium* aliquandò accipiatur in eodem sensu ac *Spontaneum*, quod nempè fit spontè, et ex voluntatis inclinatione, nullo cogente præcepto, vel metu, vi, aut dolo. Sed reverà aliud est Voluntarium, aliud verò Spontaneum. Etenim omne Voluntarium est Spontaneum, sed non è contrario omne Spontaneum est Voluntarium. Aliquandò accipitur Voluntarium pro Libero; quamquàm non omne Voluntarium sit Liberum, licet omne Liberum sit Voluntarium. Tandem accipitur hoc alio sensu, quo à nobis definitur, et de eo disseritur.

VII. Voluntarium sic definiri potest: *actus procedens à principio intrinseco, seu à voluntate cum cognitione finis*. Ità S. Thomas 1. 2 q. 6 ar. 1 post Gregorium Nyssenum, Damasc., quos ipse laudat, Gonet Man. tom. 3. tract. 2. cap. 1 §. 1. Sylv., Salmant. Concina, Tournely, et alii communiter. Duo igitùr sunt necessaria ad constituendam rationem Voluntarii, nempè quod sit et à *principio intrinseco, et cum aliqua cognitione finis.*

VIII. Hinc infertur primò, quod illæ actiones, quæ fiunt ex principio tantùm extrinseco, ùt sunt

quæ vi et coactè fiunt, non dicantur voluntariæ. 2. Similiter omnes actiones, quæ quidem procedunt à principio extrinseco, sed sine ulla cognitione intellectûs, neque Voluntariæ dici possunt. 3. Ad hoc, ùt aliqua actio dicatur tota Voluntaria, necesse est, ut cognoscatur secundùm omnes sui partes et circumstantias, quarum aliqua si ignoretur, actio non dicitur voluntaria quòad illam circumstantiam ignoratam. Sic qui accedit ad mulierem, quam nescit esse nuptam, non committit peccatum adulterii, sed simplicis fornicationis, cùm involuntariè se habeat quòad circumstantiam Matrimonii, quam ignorat. 4. Infertur, quod, ubi nulla est advertentia, nullum sit voluntarium, et peccatum; ùt accidit in actionibus dormientium, quæ sunt simpliciter involuntariæ. Ubi verò est semiplena advertentia, ibi est semivoluntarium, et dumtaxat veniale peccatum, ùt contingit semidormientibus.

IX. Voluntarium multipliciter dividitur à Theologis 1. in voluntarium *simpliciter*, et Voluntarium *secundùm quid*. Illud procedit ex plena Voluntatis inclinatione sine ulla repugnantia. Hoc verò procedit quidem ex voluntatis consensu, sed cum repugnantia. Hujusmodi est projectio mercium in mare facta metu naufragii.

Dividitur 2. in *liberum* seu contingens: et necessarium. Primùm fit à voluntate, quæ operatur cum indifferentia ad volendum, et nolendum. Talis est amor Viatoris in Deum. Secundum à Voluntate determinata ad unum, ùt est amor Beatorum in Patria. Gonet loc. cit. docet, contra Vasquesium, quod ratio voluntarii perfectiùs reperiatur in actibus necessariis, quàm liberis. Ratio est, quia quò major est amor, eò majus est voluntarium, id est major voluntatis propensio, et major cognitio intellectûs. Talis est amor necessarius Dei ergà seipsum, vel amor Beatorum, quo totó conatu feruntur in Deum.

Dividitur 3. Voluntarium *in se*, seu *expressum*, *et in causa*; *et implicitum*, seu *virtuale*. Voluntarium *in se* illud dicitur, quod est volitum in se ipso, et im-

mediatè; ùt cum quis aliquid furatur, quia habet in se voluntatem furandi. Voluntarium verò *in Causa* est volitum non in se, sed in alio; quod apprehenditur saltèm confusè uti causa alicujus effectûs. Hoc modo dicitur voluntaria hominis occisio patrata ab eo, qui se voluntariè inebriavit, prævidens saltem in confuso hujusmodi occisionem.

Dividitur 4. in Voluntarium *directum*, et indirectum. Illud directè et immediatè procedit à voluntate, tamquàm à causa efficienti. Hoc verò, licet non procedat à voluntate immediatè, ab ea tamen mediatè dependet. Sed nemo non videt, hanc quartam Voluntarii divisionem facilè ad tertiam posse redire.

X. Hîc advertere oportet, quod, ut aliquis effectus sequens suam causam jam voluntariè positam, dicatur et ipse voluntarius *indirectè in causa*, ùt suprà diximus, simulque imputetur ad meritum, vel demeritum, tria concurrere debeant. 1. quod agens ponendo causam advertat saltèm in confuso, hujusmodi effectum fore ex illa causa secuturum. 2. quòd possit impedire talem effectum causam tollendo. 3. quod teneatur tollere, vel illam non ponere. Ità S. Thom. 1. 2. qu. 20 art. 5 ubi ait: *Eventus sequens.... si est præcogitatus, manifestum est, quod addit ad bonitatem; vel malitiam actûs. Cum enim aliquis cogitans, quod ex opere suo multa mala possunt sequi, nec propter hoc dimittit, ex hoc apparet voluntas ejus esse magis inordinata*. Sylv. in hunc articulum ait, quod S. Thomas hic usurpet vocem: *Præcogitatus*, quatenùs idem sonet, ac *volitus*, *et intentus*, seu *prævisus*, *et intentus*; quemadmodum ipse Angelicus in qu. 73 act. 8 ad 1 pro to *præcogitatus* utitur vocabulo *prævisus*, *et intentus*, dum ait: *Sicùt etiam suprà dictum est, cum de bonitate, et malitia exteriorum actuum ageretur; eventus sequens si sit prævisus, et intentus* (sed suprà dixerat *præcognitus*) *addit ad bonitatem, vel malitiam actûs*. Tunc verò effectus sequens, addit Silver. censetur esse volitus, et intentus non solùm, quandò ex proposito intenditur, sed etiàm quandò sic prævidetur secuturus, ut

potuerit, ac debuerit impediri, nec tamen sit impeditus, tunc enim est interpretativè seu indirectè volitus. Tandem, concludit S. Th. art. 5 suprà citato: *Si autem eventus sequens non sit præcogitatus...., si per se sequitur ex tali actu, et ut in pluribus..., addit ad bonitatem vel malitiam actûs. Si verò per accidens, et ut in paucioribus occurrit.* Hîc Sylv., et docet, quod *eventus sequens per se et ut in pluribus* ideò addat ad bonitatem, et malitiam, quia, si non est præcogitatus in seipso, est certè prævisus et intentus in alio, scilicet in sua causa, et virtualiter.

XI. Eâdem ratione dicendum est, quod nempè, omissio, ut sit voluntaria, et culpabilis, tria requirantur, 1. quod quis potuerit agere. 2. quod debuerit. 3. quod non egerit. Ità Sylv. Gonet. Contin. Tournely, aliique. Ex S. Th. 1 2 q. 6 ar. 3. *Sciendum quod non semper id, quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sicùt in causam in agens ex eo quod non agit: sed solùm tunc cum potest, et debet agere.*

XII. Ex definitione Voluntarii suprà tradita facilè colligitur, in quo posita sit natura Involuntarii, si igitùr Voluntarium exigit primò, quod sit à *principio intrinseco*, 2. quod sit cum cognitione finis, ùt diximus § 1 n. 7. Necesse est, ut oppositum ejus, nempè Involuntarium fiat vel a *principio extrinseco* contrà propensionem voluntatis, ùt accidit agenti ex vi, vel metu. Vel fiat sine cognitione intellectûs, quæ aut tollitur, aut saltèm ligatur; ut accidit operanti ex ignorantia, vel passione. Ità communiter DD. ex S. Thoma.

XIII. Multiplex est Involuntarium. Aliud dicitur Involuntarium *privativè*, quandò solùm deest actus volendi id, quod potest velle. Aliud dicitur Involuntarium *positivè et contrariè*, quandò scilicet aliquid non solùm non est volitum, sed positivè nolitum, et repugnans voluntati. Rursum Involuntarium *contrariè* duplex est, aliud *simpliciter*, aliud *secundùm quid*. Primum est illud, quod ità displicet voluntati, ut nullo modo, nullaque ratione id velit. Secundum verò illud dicitur, quod, licet sub aliquo respectu dis-

pliceat voluntati, sub alia tamen ratione eidem magis placet, et acceptatur. Talis est projectio mercium in mari facta metu Naufragii, quæ respectu mercatoris est involuntaria *secundùm quid;* respectu verò majoris mali imminentis est voluntaria simpliciter.

XIV. Ex superiùs dictis plura colligimus ad praxim 1. Qui summo mane diei festi se inebriavit, non prævidens, ex eo secuturam Missæ omissionem, non peccat propter illam omissionem sacri. Rationem attulimus § 1 n. 10, ubi statuimus, quod eventus sequens non imputetur, nisi prævideatur in se, vel in causa. 2. Si causa, quæ ponitur, naturâ suâ inducat talem effectum malum, tamen necessariò poni debet; tunc effectus malus, licet prævisus, non tamen volitus et intentus, nullo modo est imputabilis, si aliquam præcautionem operans adhibuerit. Sic non imputatur Chirurgo pollutio, quam prævidit sibi secuturam ex tactu necessario Mulieris in partibus verendis, dummodò eam non intenderit. Nec imputatur studenti ob propriam, et aliorum utilitatem materiis sexti præcepti, si ipse hujusmodi effectum non intenderit, dummodò complacentiam repellat in actu, quo sequitur pollutio. Ratio, quia tunc non tenetur causam illam tollere, vel non ponere; et qui utitur jure suo non dicitur causa effectûs non intenti, et per accidens secuti, imò in tali casu videtur magis pati, quàm agere. A fortiori, non imputatur effectus sequens ex causa aliàs honesta, et licita, ùt pollutio, quæ oritur ex equitatione, vel cibo et potu moderato; tunc enim effectus nón intentus est per accidens, et secundùm S. Th. l. cit. non est imputabilis. 3. Nec facilè Confessarius credere debet pœnitenti, qui se excusat, pejerâsse, blasphemâsse, vel verba obscœna protulisse sine advertentia, et involuntariè tamquàm ex habitu: Nam, si habitum illum extirpare non studuerit aliqua adhibendo remedia, tunc est voluntarius in causa, dum pejerat, blasphemat etc. et ideò non excusatur à culpa: secùs verò, si, adhibitis diligentiis, inadvertenter blasphemet, in obscœna prorumpat, et

similia agat Nunc progrediamur oportet ad causas, quæ involuntarium causant, ut sunt Vis, Metus, Concupiscentia, et Ignorantia. Sit igitur.

§. II.

De Violentia, et Metu.

XV. Violentum definitur id, *quod est à principio extrinseco, repugnante eo, qui vim patitur.* Ità communiter DD. Damasc. Nyssen. S. Th. et Auct. Eth. 3 c. 1. Hinc infertur, quod ad naturam violenti duo requirantur. 1 quod sit à principio extrinseco. 2 Quod patiens resistat pro viribus etiàm positivè, et contrariè agenti extrinseco. Non enim sufficit, quod negativè se gerat: alioquin justificatio parvulorum esset violenta. Colligitur ex S. Th. 1. 2 q. 6 art. 5 ad 2 ubi ait: *Cùm actio infertur ab aliquo exteriori manente in eo, qui patitur, voluntate patiendi, non est simpliciter violentum, quia licet ille qui patitur, non conferat agendo, confert tamen volendo pati.*

XVI. Violentia alia est, quæ dicitur *simpliciter*, *et absoluta*; alia *secundùm quid*. Prima est, quandò quis omni quo potest modo resistit. Altera est, cùm pro viribus non resistit.

XVII. Dico primò, quod Violentia *absoluta*, *et simpliciter* dicta causet involuntarium. Ratio est, quià quandò voluntas patientis resistit agenti extrinsecò omnimodâ resistentiâ, tunc actio agentis erit nullâ ratione volita à patiente, quia erit contra omnem illius voluntatis inclinationem, et per consequens simpliciter involuntaria. Id docet S. Thomas loc. cit.

Hinc deducitur, fœminam, quæ omnimodò resistit violentiæ, quæ illi infertur contra virginitatem, non peccare, etiàmsi stuprum patiatur invita. Hic illud Aug. L. de civ. c. 17 ubi loquitur de mulieribus christianis, quæ, Româ à Gothis captâ, vim perpessæ fuerant: *Quidquid alius de corpore, vel in corpore fecerit*, (ait), *quod sine peccato proprio non valeat evi-*

tari, *præter culpam fit patientis*. Idem dicimus in similibus contingentiis.

XVIII. Dico 2 quod violentia *secundùm quid*, *et insufficiens*, non tollat, sed dumtaxat minuat voluntarium. Ratio est, quia ubi voluntas non resistit quantùm potest, ibi remanet in parte aliqua ratio voluntarii. Et secundùm majorem vel minorem quam adhibuit resitentiam, ejus actio erit magis vel minùs voluntaria, et culpabilis.

XIX. Quærunt hîc Theologi, utrùm voluntati possit inferri violentia. Respondemus breviter, concedendo *quòad actus imperatos*, *negando quòad actus elicitos*. Ità S. Th. cit. q. ar. 4 de actibus elicitis loquens. S. Anselm. L. de lib. arbitrio c. 6 ait: *Invitus nemo potest velle, quia non potest velle nollens velle*. Neque ipse Deus cogere potest voluntatem quòad actus elicitos: tunc enim voluntas vellet, et nollet simul. Vellet enim, ex hypothesi: nollet verò, quia sibi volenti repugnaret; quod implicat in terminis. Potest tamen Deus mutare voluntatem, et ex nolente facere volentem per gratiam efficacem. Sed tunc non est cogere, sed veteri inclinationi, quâ nolebat, novam suppetere inclinationem, quâ velit, quod anteà nolebat. Legatur S. Th. q. 22 de rit. art. 8 Gonet etc. Nùnc. de Metu.

XX Metùs definitur, *quod sit instantis*, *vel futuri periculi causâ mentis trepidatio*. L. ait Prætor ff. quod metûs causâ gestum erit. Loquimur hîc tantùm de metu cadente in virum constantem, et de metu majoris mali, ùt ait Labeo l. 5 eodem tit.

Dividitur Metus in *gravem*, seu *justum*, et *levem*. Dicitur levis metus ille, qui leve malum timet, vel timet quidem malum grave, sed ex causa levi, et improbabili. Metus verò *gravis* dicitur ille qui timet malum grave ex causa valdè probabili. Communiter censentur alicui mala gravia mors, mutilatio membrorum, enormia verbera, durus carcer, exilium, servitus, magna infamia, proscriptio bonorum, ablatio instrumentorum artis suæ, sine quibus non potest victum

sibi laborando quærere, etc. In cæteris pensanda est gravitas, vel levitas metûs, præsertim ob diversam indolem, et personarum qualitatem; Pueros enim, et Mulieres vehementer concutit, quod viros ne leviter quidem tangit. Hîc loquimur *de eo qui agit ex metu* tamquàm causâ unicè movente ad agendum, non autem de eo qui *agit cum metu concomitante*, qui certè non tollit voluntarium.

XXI. Dico, quod Metus non causet involuntarium *simpliciter*; sed tantùm *secundùm quid*; quod idem est ac dicere, quod, quæ fiunt per metum, sivè levem, sivè gravem sint *simpliciter voluntaria*, involuntaria tantùm *secundùm quid*. Conclusio ex D. Thom. 1. 2 q. 6 art. 6 communiter. Ratio potissima est, quia illud est voluntarium simpliciter, et involuntarium secundùm quid, quod hîc et nunc et in præsentibus circumstantiis verè volumus; et solùm nolumus, quandò res consideratur absolutè, et abstracta à præsentibus circumstantiis. At quæ fiunt ex metu sunt hujusmodi. Quæ igitùr fiunt per metum sunt simpliciter voluntaria, involunteria tantùm secundùm quid. Rex clarè patet in exemplo projectionis mercium in mare propter imminens naufragium. Mercator enim simpliciter vult illam projectionem considerando præsentes circumstantias periculi vitæ, hoc est ad majus malum necessariò vitandum: non vult illam secundùm quid, nempè extrà casum imminentis naufragii, si illam mercium projectionem consideramus, ùt est in se, et absolutè, quatenùs displicet voluntati mercatoris. Legantur S. Th. l. c. Gonet, Sylv. Cont. Tourn. et Philosophi morales hanc materiam tractantes.

XXII. Ex dictis plura colliguntur ad praxim. I Contractus, qui fiunt ex metu gravi, de jure naturali sunt validi, quia simpliciter voluntarii. II. Contractus hujusmodi per metum injustè incussum, rescindi possunt, et in irritum revocari ab eo, qui passus est injuriam. Ità Alex. III. c. Abbas tit. de his, quæ vi etc. Innoc. III. c. ad Audientiam. III. De jure tamen positivo plurimi contractus facti per metum gravem

injustè incussum, sunt invalidi, et irritati per Ecclesiam, aut per legem civilem justis de causis. Hujusmodi sunt contractus matrimoniales facti per metum gravem injustè incussum, etiàm juramento firmati; c. significavit de eo, qui duxit. c. cùm locum. c. veniens tit. de sponsalib. Item dotis promissiones, et solutiones similiter extortæ. Vota, et solemnes votorum professiones per metum factæ; Absolutio excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, per vim et metum extorta. c. Absolutionis, tit. de his, quæ vi in 6 et similia.

§. IV.

An concupiscentia tollat, aut magis augeat Voluntarium?

XXIII. Nomine Concupiscentiæ in præsenti intelligimus quemdam motum appetitûs sensitivi adversùs spiritum rebellantis, qui tendit in bonum delectabile. Duplex est *Antecedens*, *et Consequens* consensum voluntatis. Concupiscentia *Antecedens* antevertit consensum voluntatis, eamque trahit, et inclinat ad agendum; ut cum quis videt pulcherrimam mulierem, allicitur concupiscentiâ ad illam desiderandam. *Consequens* verò sequitur consensum voluntatis, imò oritur ex prævio voluntatis consensu alicui rei jam præstito, ùt cùm v. gr. homo ardenter desiderat aliquid, excitatur in eo passio vehemens concupiscentiæ. Ità D. Th. 1. 2 quæst. 77 art. 6 ubi adjungit: *nonenim potest voluntas intensè moveri in aliquid, quin excitetur aliqua passio in appetitu sensitivo.* Idem confirmat quæst. 73 art. 6 ad 2. Certissimum nunc est, concupiscentiam consequentem supponere voluntarium magis intensum, neque diminuere, sed magis augere voluntarium, et peccatum. Audiatur S. Th. 1. 2 quæst. 77 ar. 6. *Passio... consequens, non diminuit peccatum, sed magis auget. vel potiùs est signum magnitudinis ejus, inquantùm scilicet demonstrat intensionem voluntatis ad*

actum peccati. Circà antecedentem verò has statuimus conclusiones.

XXIV. Conclusio 1. Concupiscentia Antecedens non tollit voluntarium, sed potiùs facit aliquid voluntarium, et auget ratione majoris propensionis, sic in terminis concludit S. Th. 1. 2 qu. 6 ad 7. Ratio, quam affert, est, quod voluntarium inportet quamdam inclinationem voluntatis cum aliqua cognitione finis. Per concupiscentiam autem voluntas inclinatur ad volendum id, quod concupiscit: nec omninò offuscatur mens in cognitione rei. Et quia voluntas, quandò agit ex concupiscentia, fertur majori inclinatione in objectum, ideò non solùm non tollit, sed etiàm auget voluntarium.

XXV. Altera conclusio est, quod Concupiscentia antecedens minuat voluntarium ratione cognitionis, imò aliquandò tollit omninò voluntarium, quia aufert omnem omninò cognitionem. Probatur prima pars: Quia cognitio finis est essentialiter requisita ad naturam voluntarii, ùt pluries dictum est. Contra verò Concupiscentia vehemens imminuit hanc cognitionem; impedit enim, quominùs mens illecta ab objecto sensibili consideret turpitudinem actûs, et offensam Dei. Hac igitùr ratione imminuit voluntarium pro imminutione cognitionis finis. Vide S. Th. 1. 2 qu. 7 ar. 7 ad 3, et qu. 10 ar. 3. et qu. 73 ar. 6 et qu. 77 ar. 6

Probatur altera pars, quod aliquandò Concupiscentia antecedens tollat omninò voluntarium, quia aliquandò omne rationis judicium antevertit, et omnem voluntatis consensum. Ità S. Thom. affirmat cit. qu. 6 ar. 7 ad. 3, dum ait, *si Concupiscentia totaliter cognitionem auferret, sicùt contingit in illis, qui propter concupiscentiam fiunt amentes, sequeretur, quod Concupiscentia Voluntarium tolleret.* Idem docet qu. 77 ar. 7 qu. 10. ar. 3.

Hinc colligimus, quod motus Concupiscentiæ, qui à Theologis dicuntur *primò primi*, quippè qui omnem prorsus voluntatis consensum, et libertatem antevertunt, sint omninò involuntarii, et inculpabiles. Mo-

tus verò *secundò primi*, qui saltèm supponunt semiplenum consensum voluntatis, non tollunt omninò voluntarium, sed tamen minuunt.

§. V.

Quænam Ignorantia causet Involuntarium.

XXVI. Ignorantia multiplex est, et dividi solet in Ignorantiam simplicis privationis, et Ignorantiam pravæ dispositionis. Prior est carentia scientiæ, cujus quis fuisset capax pro tali tempore et statu, ùt si adultus ignoret ea, quæ noscere potuisset. Secunda est positiva deceptio, et error contrarius veritati. 2 Dividitur in Ignorantiam juris, et facti. Ignorantia juris est, cùm quis legem, seu aliquid esse præceptum aut prohibitum ignorat; v. g. si quis ignorat, in vigilia Pentecostes esse præceptum jejunium ex cousuetudine. Ignorantia facti est, si quis nesciat, factum ipsum esse prohibitum, quod reverà non licet; ùt si quis ignoret, esse carnem, quam comedit die jejunii. 3. Dividitur in *Concomitantem*, *Consequentem*, *et Antecedentem*. Ignorantia *Concomitans* est illa, quâ quis ignorat id, quod agit, sed adhùc ageret, si non ignoraret. Talis est Ignorantia illius, qui ignorans occidit hostem, putans, se occidere Cervum; tamen si sciret, etiàm occideret. Hæc ignorantia non est causa actionis, sed tantùm per accidens actionem comitatur.

Ignorantia *Consequens* dicitur illa, quæ sequitur determinationem voluntatis, in quantùm ipsa Ignorantia est voluntaria, et procedit à libera voluntate. Hæc Ignorantia consequens subdividitur in *voluntariam directè*, seu *affectam*, in voluntariam *indirectè*, *seu crassam*, et Ignorantiam *malæ electionis*. Prima est illa, quâ voluntas directè vult ipsam ignorantiam; ùt cum aliquis vult ignorare, vel ut excusationem peccati jam commissi habeat, vel ut non retrahatur à peccato committendo; juxtà illud Job. 21 *v.* 14. *Scientiam viarum tuarum nolumus*: et Psalm. 35 *v.* 4. *Noluit intelli-*

gere, ut benè ageret: Hac ignorantiâ laborant ii, qui datâ operâ, nec consilium petunt in dubiis, nec conciones et catecheses adeunt, ne in malam fidem incidant, et à suo propositio absterreantur. Ignorantia *indirectè voluntaria*, seu *crassa* est, quandò quis non affectat ignorare, sed negligit addiscere ea, quæ scire potest, et debet. Et secundùm hunc modum ignorantia universalium juris, quæ quis scire tenetur, dicitur voluntaria, quasi proveniens à negligentia. Tandem Ignorantia *malæ electionis* est illa, quæ actu non considerat, quod hîc et nunc considerare potest, et debet, et provenit ex passione, vel ex habitu.

Ignorantia *Antecedens* est illa, quæ omninò antecedit consensum voluntatis, ità ut nullo modo sit voluntaria, et tamen est causa volendi id, quod aliàs non vellet si sciret, puta cum aliquis adhibitâ diligentiâ interficit hominem, quem credit esse feram. Hæc ignorantia appellatur etiàm *Invincibilis*. De hac tamen Ignorantia invincibili, sicùt et de Ignorantia vincibili hîc non loquimur, quia de iis sermonem fecimus in Tract. de Conscient. n. 7.

XXVII. Dico 1. quod Ignorantia *Antecedens* causet *simpliciter* Involuntarium, quia nullo modo est volita, et verè Invincibilis, quod nullâ morali diligentiâ superari possit, ideòque est inculpabilis. Ità DD. communiter. Utrùm verò dari possit Ignorantia hujusmodi invincibilis de præceptis Juris naturalis, saltèm de conclusionibus mediatis, vide tractatum de Conscientia.

XXVIII. Dico 2, quod Ignorantia concomitans neque faciat *Voluntarium*, neque *Involuntarium*. Quia hæc Ignorantia, neque inducit ad volendum, neque ad non volendum, neque est causa, neque effectus voluntatis operantis, sed per accidens se habet sivè ad actum voluntatis, sivè ad opus, quod agitur. Solùm dici potest, quod faciat non *voluntarium*, non enim esse potest actu volitum, quod ignoratum est. Ità S. Thom. 1. 2 q. 6 ar. 8. Sylv. Gonet. Cont. Tour. aliique communiter.

XXIX. Dico 3, quod Ignorantia consequens non causet *Involuntarium simpliciter*. Quia hæc Ignorantia est voluntaria, et habet voluntatem pro causa, non igitùr dici potest *Involuntaria simpliciter*, sed saltèm causat *Involuntariam secundùm quid*, ùt ait S. Thom. loc. cit. Nam, si operans sciret esse malum actum illum, ad quem ex passione inducitur, certè non vellet illum facere.

ARTICULUS III.

De Libero, seu libertate actuum humanorum.

XXX. Actum liberum vocamus eum, vel qui nullo cogente fit, vel qui omitti potest ad libitum. Duplicem enim libertatem distinguere solent Theologi in actibus humanis, nempè *libertatem à coactione*, seu *spontaneitatis*, et libertatem *à necessitate intrinseca*, *seu naturali*; quæ vocatur etiàm electionis, indifferentiæ, et arbitrii. Libertas à *coactione*, est immunitas ab omni violentia contra voluntatis inclinationem illata. Hac libertate Beati Deum amant, et nos bonum in Communi. Hinc est, quod omnis actus voluntatis sit liber à coactione.

Libertas verò *à necessitate*, est ea, quæ omnem necessitatem excludit, sivè interiorem et naturæ, sivè exteriorem et coactionis. Hoc modo dicitur liber, qui potest agere, vel non agere, eligere, vel non eligere. Hinc definitur liberum Arbitrium, quod sit *vis electiva*, *seu facultas eligendi unum præ alio*.

Libertas à necessitate subdividitur in *libertatem contradictionis*, quâ quis potest agere, vel non agere: in libertatem *contrarietatis*, quâ nempè potest agere, vel oppositum agere v. gr. amare, et odio habere: et in libertatem *disparitatis*, quâ agere potest hoc, vel aliud, sed non oppositum v. gr. scribere, vel ambulare.

XXXI. Libertati opponitur Necessitas, quæ multiplex est. Alia dicitur *Necessitas coactionis*, quæ idem

est àc violentia. Alia *necessitas naturæ*, seu *naturalis inclinationis*, quæ consistit in quadam propensione insita voluntati ab ipsa natura ad aliquod necessariò prosequendum, vel fugiendum. Coactio est à principio extrinseco, tollit voluntarium, et liberum: *Necessitas* verò *Naturalis* est à principio intrinseco, et aufert liberum, non voluntarium.

Rursùs alia est *Necessitas absoluta et antecedens*, quæ vel antecedit usum rationis, et voluntatis: vel ità consensum exprimit, ut voluntas non possit illum denegare. Alia est *Necessitas consequens, et hypothetica*, quæ sequitur consensum liberum, et determinationem voluntatis, et minimè lædit liberum arbitrium, v. gr. Necesse est me loqui, si jam ad loquendum me determinaverim. Sunt aliæ necessitatis divisiones, nempè *specificationis*, *et exercitii*: *physicæ*, *et Moralis*, quarum subtilem inquisitionem ad Theologos Scholasticos amandamus.

XXXII. Fuêrunt olim Stoici, Astrologi, Manichæi, Wiclefistæ, Calviniani, Lutherani, qui liberum arbitrium vocabant *figmentum in rebus*, *et titulum sine re*, tandem Janseniani, qui evertere conati sunt hominis libertatem, seu liberum arbitrium, omnia tribuentes vel fato vel cuidam Siderum influxui, vel gratiæ efficienti, et concupiscentiæ, non sine incredibili amentia, et fortassè eorum reclamante conscientiâ, et intimo sensu. Quos simùl unico anathematis ictu percussit Concilium Tridentinum sess. 6 can. 5 innixum scripturæ, ac SS. Patrum luculentissimis testimoniis, et ipsi experientiæ quotidianæ, quæ rerum est Magistra. Nolo ex professo rationes congerere ad tuendam libertatis in homine existentiam, cùm supervacaneum sit, in re minimè dubia rationes haud necessarias studiosè proferre. Satis est dicere, quod, sublato semel ab homine libero arbitrio, frustrà darentur Leges; et objurationes adhiberentur frustrà: nemo vel laude vel vituperatione dignus esset, nec bonis deberentur præmia, neque supplicia malis. Id est tàm evidens, ut potiùs verberibus, quàm

verbis convincendus sit quisquis liberum arbitrium negare audeat, ajebant Scotus, Vega, aliique ex Aristotele. Hinc meritò damnata fuit, ùt hæretica àb Innoc. X. in Constit. *cum occasione*, et ab Alex. VII. tertia Jansenii propositio, quæ negabat necessitatem libertatis indifferentiæ ad merendum, vel demerendum in statu naturæ lapsæ. Et à S. Pio V. propositio 67 Baji: *Homo peccat, etiàm damnabiliter, in eo, quod necessariò facit.*

XXXIIII. Tres tantummodò subnectimus propositiones ad libertatis materiam pertinentes, quas ignorare Religio Christiana vetat.

Prima est, quod homo etiàm post Adæ lapsum gaudeat libero arbitrio, seu libertate indifferentiæ, et electionis. Ità Tridentinum sess. 6 can. 5. contra Novatores. Concil. Constant. sess. 8 ubi damnata fuit hæc Wiclefi 27 propositio. *Omnia de necessitate absoluta eveniunt.* Augustinus L. de gratia, et lib. arb. c. 1 scripsit: *Revelavit nobis Deus per Scripturas sanctas, esse in homine liberum arbitrium, et quisquis negaverit Catholicus non est.* Et S. Th. q. 24 de Verit. a. 1. *Dicendum, quod absque omni dubitatione hominem arbitrio liberum ponere oportet. Ad hoc enim Fides adstringit.... ad hoc manifesta indicia inducunt.... ad hoc etiàm evidens ratio cogit. etc.*

Altera est contra Jansenium definita ab Innoc. X. et Alex. VII. quod ad meritum, vel demeritum in statu naturæ lapsæ non sufficiat libertas à coactione, sed requiratur libertas à necessitate, seu indifferentiæ, ùt suprà dictum est.

Tertia propositio est, quod essentia libertatis in genere non consistat in solo voluntario, sed requiratur de essentia illius indifferentia contradictionis, seu potestas ad agendum vel non agendum. Ità S. Th. 2 dist. 24 qu. 1 a. 1 ad 2. *Hoc ad libertatem arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere, vel non facere possit.* Sed non requiritur de essentia libertatis indifferentia contrarietatis, idest potestas faciendi bonum, vel malum. Communis Theologor. contra Gonet dis-

sert. 2 a n. 218. Molin. in sua Concord. disp. 2. Ripalda etc. quia in nobis viatoribus definiunt libertatem per *potestatem ad contrariè opposita*. Prò nostra sententia stat S. Aug. l. 23 de Civit. Dei c. ult. *Arbitrium eò potentius erit, quò peccare non poterit.* S. Ansel. de libero arb. c. 1. *Si posse peccare, esset pars liberi Arbitrii, Deus, et Angeli, liberum arbitrium non haberent, quod est absurdum.* S. Th. l. c. qui ait: *Ad rationem liberi arbitrii non pertinet ut indeterminatè se habeat ad bonum, vel malum, et ideò ubi perfectissimum est liberum arbitrium, ibi in malum tendere non potest.* Idem ait in p. 1 qu. 62 art. 8 ad 3.

ARTICULUS IV.

De Bonitate, et Malitia Morali actuum humanorum, ac de principiis Moralitatis.

§ I.

In quo posita sit malitia, vel bonitas actûs Moralis?

XXXIV. Circa naturam Moralitatis actuum humanorum non conveniunt Theologi. Alii enim dicunt, sufficere ad constituendam Moralitatem, quod actus sit voluntarius, nec requiri libertatem indifferentiæ. Ità Gabriel, Almainus, Ocham, Major etc. Alii opinantur, moralitatem actûs formaliter consistere in libertate, et hanc cum illa confundunt. Ità Franciscus Felix, qui Scotum pro se laudat, pluresque Patres Societatis. Alii, ùt Saurez, Vasq. Salas etc. asserunt, illam esse præcisè quamdam extrinsecam denominationem desumptam ab aliqua forma extrinseca. Tandem Thomistæ sentiunt, eam esse quid accidentale superadditum entitati, et libertati actûs, cujus ratione habet specialem relationem ad bonum vel legem. Nos missas facientes hujusmodi obscuras Scholarum loquendi formulas luculenter dicimus cum communi Theologorum, quod *Bonitas moralis actus humani*

consistat in quadam conformitate et convenientia actûs liberi cum recta ratione, et lege, ità ut ille actus dicatur bonus, qui est conformis legi, et rationi. Undè S. Aug. lib. de utilitate cred. c. 12 ait: *Rectum factum nullo modo esse potest, quod non à recta ratione proficiscitur*. Ex adverso malitia moralis actûs humani consistit in discrepantia, seu difformitate à recta ratione. Dicitur malus actus ille, qui non est secundùm dictamen rectæ rationis sivè increatæ, quæ est lex æterna, sivè creatæ, quod est lumen naturale hominis, seu participatio legis æternæ secundùm S. Thom. 1. 2 qu. 91 ar. 2. Utraque hæc ratio est regula actuum humanorum, ex qua mensura bonitatis, vel malitiæ actûs humani desumitur. Ità Cont. Tourn. hîc Cap. 6 sect. 1 et Philosophi morales, ùt Genuensis de principiis legis Naturæ c. 15 §. 9. Purchot. et Antonius Murator. Phil. Moral. c. 23 de bono morali, sivè honesto, ubi Aristippum, Epicurum, Carneadem, aliosque veteres Philosophos, et etiàm extrà Italiam Neotericos quosdam reprobat, qui naturam Boni honesti *in sola utilitate* hominis, ac Reipublicæ constituunt; juxtà illud Horat. *Ipsa quoque utilitas justi propè mater, et æqui*. Docet ille vir Clarissimus, naturam boni Moralis sitam esse *in conformitate actionis cum legibus Ordinis, quem Deus ab hominibus exigit pro sui honore, et universali felicitate*. Quidquid igitùr tendit ad Dei gloriam, et veram hominis felicitatem, est conforme Ordini à Deo statuto, et per consequens honestum; et virtuosum. E contrario judicandum de malo morali.

XXXV. Hinc infertur 1 quod nullum bonum morale, nullum malum intelligi possit sine respectu ad Legem saltèm naturalem. Hinc Epicurei, qui omnes sustulerunt leges, dicebant, justitiam adinventam esse metu mali physici, ac ob vitæ utilitatem, ùt Lucret. scripsit l. 5. Cùm vulgò dicitur, quædam esse prohibita, quia mala, sic rectè est intelligendum, quædam esse per legem positivam vetita, ùt repugnantia legi naturali. Nihil enim est intrinsecè malum, si non comparetur saltèm juri naturæ.

2. Infertur, quod libertas sit necessarium requisitum ad moralitatem actûs. Nam actus humanus, et moralis debet procedere à ratione deliberata, proindèque debet esse liber. Ità S. Th. 1. 2 q. 18 art. 9. Sed errant, qui constituunt totam moralitatem actûs humani in sola libertate. Verum est, quod præexigatur libertas uti fundamentum moralitatis, secùs qui omnia fato regi non verentur asserere, debent consequenter dicere, nulla esse peccata; ùt Spinosa, qui in Append. prioris Eth. partis tribuit phantasiæ hominum, et superstitioni originem peccatorum moralium. Sed falsum est, solam libertatem formaliter constituere bonitatem, vel malitiam actûs humani sine relatione convenientiæ, vel disconvenientiæ actûs cum recta ratione, et lege, ùt dicendum est; et probat Gonet tract. 3 cap. 9 de actibus humanis, Cont. Tournely l. cit. aliique maximi nominis Theologi.

§. II.

Quot, et quænam sint Principia Moralitatis?

XXXVI. Theologi vocant principia Moralitatis ea, ex quibus fit, ut aliqua actio sit bona, vel mala, vel indifferens.

Tria recensentur hujusmodi Principia, nempè *Objectum*, *Finis*, *et Circumstantiæ*. Ut enim actio dicatur bona ex integra causa, oportet, sit consentanea legi, et rectæ rationi, tum ex *parte finis extrinseci* operantis, tum etiàm *ex parte circumstantiarum*. Objectum, à quo actus accipit essentialem, et primariam moralitatem, est illud, circà quod versatur actus Moralis, et primò, et per se attingitur ab ipso actu: sic res aliena est objectum furti, Deus est objectum actûs amoris. Tale objectum non consideratur physicè, et secundùm suam entitatem, secundùm quam est semper bonum bonitate entis, sed consideratur moraliter, quatenùs convenit, vel disconvenit rectæ rationi. Si objectum est intrinsecè, et naturâ suâ conforme rectæ ra-

tioni, ùt est amor Dei, erit immutàbiliter bonum. Sin extrinsecè tantùm, et vi legis positivæ est rationi conforme, uti jejunium, tunc potest esse aliquandò bonum, aliquandò verò malum ex circumstantiis.

XXXVII. Primum ergò principium Moralitatis est *objectum*, quod si est bonum, vel malum moraliter, dat actui bonitatem vel malitiam essentialem. Ità D. Th. 1 2 qu. 18 a. 2. atio Divi Thomæ ea est, quia, sicùt in naturalibus prima bonitas rei attenditur ex sua forma, quæ, dat ipsi rei speciem, seu essentiale, et specificum, ità prima bonitas actûs humani attenditur ex objecto convenienti, in quod primariò fertur. Si objectum sit indecens, et inconveniens naturæ rationali, ex eo consurget malitia essentialis actûs.

Alii volentes strictiori loquendi formulâ uti, dicunt, actum humanum desumere suam moralitatem non ab ipso objecto, sed à modo tendendi in objectum, sivè rationi consono, sivè dissono. Ità Cont. Tourn. c. 6 ar. 2 sect. 1 in fine conclusionis. Et hoc modo explicant primò odium Dei, quod, licet habeat objectum optimum, est moraliter pessimum, quia voluntas fertur in Deum omni amore prosequendum modo rationi maximè dissono, scilicet odio habendo.

XXXVIII. Alterum Principium Moralitatis est *Finis*, non intrinsecus operis, quod coincidit cum objecto, sed extrinsecus operantis, qui, quatenùs conveniat, vel disconveniat cum regulis morum, dicitur bonus, vel malus moraliter. Hinc, si objectum sit bonum, finis verò operantis sit malus, actus humanus est totus malus ex malitia finis, quæ destruit omnem bonitatem. Ratio est, quia talis actus est simpliciter malus: improbat enim recta ratio, ut eligatur bonum ob finem pravum. Ità S. Th. 2. dist. 38 q. 1 art 4 ad 4. *Cum aliquis vult dare eleëmosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, et hic actus totus est malus*, licet non ab *eo omni, quod in eo est, malitiam habeat.* Vide Gonet. Man. tract. 3. de act. hum. c. 12 et S. Th. 1 2 qu. 18. a. 4, et 6. Si verò objectum est bonum, et finis etiàm bonus, tunc actus humanus

habet duplicem speciem Bonitatis moralis, ùt est dare eleëmosynam in satisfactionem peccatorum. S. Thom. qu. 18. ar. 4, 6, et 7 cum communi Theologorum, uno excepto Vasquez. Si verò objectum sit indifferens, tunc finis bonus facit actum moraliter bonum, ùt est ambulare ex obedientia: finis malus facit malum, ùt ambulare ad ostensionem luxûs. Finis malus facit actum ex malo pejorem. ùt furari ad concubinam alendam; et facit ex bono malum, ùt eleëmosynam dare ad vanam gloriam.

XXXIX. Tertium Moralitatis principium sunt *Circumstantiæ*, quæ dare solent actui aliam bonitatem, vel malitiam accidentalem, quia hujusmodi bonitas, vel malitia supervenit actui jam constituto in suo esse in genere moris. Ità S. Th. l. c. a 3 cum communi. Circumstantiæ autem sunt, vel *Personæ*, quæ sæpè addit novam speciem malitiæ; ùt, si conjugatus, vel voto castitatis obstrictus fornicetur; et aliquandò solùm auget malitiam intrà eamdem speciem. Hoc intelligitur tàm de persona agente, quàm de patiente, ùt, si percutiantur benefactores. Vel circumstantia *Loci*, ùt furari in loco sacro, quæ speciem mutat, et sic de aliis circumstantiis, temporis, modi, auxiliorum, seu instrumentorum, quibus actus executioni mandatur quæ, ùt de aliis diximus, possunt vel mutare, vel augere malitiam vel notabiliter, vel leviter intrà eamdem speciem. Nota, quod circumstantia leviter mala adveniens actui, non auferat totam ejus bonitatem, nec deleat omne meritum. Ità communiter opinio, quam fusè adstruit Contenson lib. 6. diss. 2 c. 2.

Hinc infertur pro praxi, quod Confessarius debeat interrogare pœnitentem, qui se accusat furatum esse, de fine intento; nam si intenderit hoc furto, ut pecuniam haberet ad fornicandum, tunc erit nova malitia: ità si detraxerit proximo, quærat, an fortassè hac ratione intenderit impedire eum à lucro, vel aliqua dignitate consequenda. Ex fine enim intento, ùt dictum est, facilè mutatur species malitiæ.

XL. Quæritur hîc, an actus externus addat aliquam

bonitatem, vel malitiam moralem actui interno? S. Th. l. cit. q. 2 a. 4 docet cum Gonet, Roncaglia, et Cont. Tourn., quod actus exterior non addat bonitatem, vel malitiam moralem intrinsecam, et per se actui interiori, sed gaudeat tantùm bonitate, vel malitiâ extrinsecâ desumptâ ab actu voluntatis imperante. Probatur auctoritate S. Thom. in 2 dist. 40 q. 1 a. 3, ubi ait. *Quod actus exterior nihil adjungit ad præmium essentiale* (consequenter ab bonitatem intrinsecam, quam sequitur præmium essentiale). *Tantùm enim meretur qui habet perfectam voluntatem àliquod bonum faciendi, quantùm si faceret illud.... voluntate æqualiter perfectâ manente. Adjungit tamen aliquod præmium accidentale.* ùt martyres, qui reverà pro Christo patiuntur, habent pæmium accidentale; seu laureolam suprà illos, qui æquali charitatis fervore mortem solummodò appetunt pro Christo. Dixi, quod actus externus non addat bonitatem, vel malitiam moralem *intrinsecam*, *et per se* suprà interiorem, nam per accidens addit, regulariter loquendo, aliquam bonitatem vel malitiam accidentalem. Propptereà S. Thom. l. c. q. 20 a. 2 subdit. *Nisi contingat, ipsam voluntatem per actum exteriorem fieri secundùm se meliorem in bonis, pejorem in malis.* Nam actus externus sæpè causa est, et occasio, ut actus internus fiat pejor, vel quia multiplicantur actus interiores, donec exequantur actus extrinsecè, vel quia actus interior habet majorem durationem, quousque perficiat opus, quod statim perfici non potest; vel quia fit intensior per extrinsecitatem actûs. Prætereà per actum externum magis hebetantur sensus, et potentiæ exteriores proniores redduntur ad malum; scandala pariuntur; aliquandò excommunicatio incurritur, vel irregularitas, vel obligatio ad restitutionem, quæ per actum interiorem non incurruntur. Scotus tamen quodl. 18 a. 3 et Scotistæ omnes, ùt refert Mastrius, nullum non movent lapidem, ut variis adstruant rationibus, actum externum addere per se aliquid bonitatis, vel malitiæ actui voluntatis, quia habet intrinsecam bo-

nitatem, vel malitiam suprà actum interiorem. Videsis Salmant. in hanc quæst. Mastr. aliosque Scotistas. Nobis tantùm otii non est, ut ea fusiùs expendamus.

ARTICULUS ULTIMUS.

An detur actus indifferens in Individuo?

XLI. Oportet statum quæstionis explicatione terminorum clariùs exponere. Actus humanus (de quo solo hîc loquimur) dicitur indifferens, vel *in specie*, vel *in individuo*. Actus indifferens in specie est actus spectatus in genere (abstrahendo à fine, et circumstantiis individualibus) *comparatè tantùm ad objectum suum, quod neque est in se bonum, scilicet rationi consonum, neque malum, idest dissonum rationi, sed indifferens ad utrumque*, ùt ambulare, festucam levare, colligere flores, etc. quæ ex sua specie, seu objecto, neque bona sunt, neque mala, sed ratione finis, aliarumque circumstantiarum honestari possunt, vel vitiari. Actus verò indifferens in *individuo est actus consideratus proùt est à parte rei secundùm suum objectum, finem, et omnes circumstantias individuales*, qui tamen neque bonus sit, neque malus, sed indifferens.

XLII. De fide certum est, non omnes actus humanos esse secundùm suam speciem, seu objectum indifferentes; sed quosdam esse de se bonos, ùt actus Fidei, Spei, et Charitatis etc. quosdam verò de se malos, ùt fornicatio, occisio innocentis etc. sunt enim quædam objecta de se rationi consona, sunt etiàm alia de se rationi dissona.

XLIII. Certum quoque est, dari quosdam actus, qui secundùm suam speciem sunt indifferentes, quia secundùm se, neque sunt boni, neque mali. Ità S. Th. l. c. ar. 8 cum communi. Hinc S. Hieronymus ep. 89 scripsi: *Bonum est continentia, malum est luxuria, inter utrumque indifferens ambulare.* Hùc

redit damnatio articuli 16 Joannis Hus facta in Conc. Const. sess. 15 affirmantis, *quod nulla sint opera indifferentia*. Non potest intelligi de indifferentibus in individuo, quia hoc idem defendunt probabiliter plurimi boni Catholici; igitùr intelligendum de indifferentibus in *specie*.

XLIV. Ad quæstionem propositam ut respondeamus, dicimus, quod non dentur actus indifferentes in Individuo. Ità S. Th. 1. 2 q. 18 a. 9 et Thomistæ, Bellarminus, Suarez, Valentia, Durandus in 2 dist. 40 q. 1. Ricardus, Major, Gaet. Medina, Becanus, aliique contra Scotum, et Scotistas, Alensem, S. Bonav. Almain, Vasq. etc. Ratio præcipua S. Thomæ hæc est: *Actus moralis non solùm habet bonitatem ex objecto.... sed etiàm ex circumstantiis... Oportet, quod quilibet individualis actus habeat aliquam circumstantiam, per quam trahatur ad bonum vel malum, ad minùs ex parte intentionis finis. Cum enim rationis sit ordinare, actus à ratione deliberativa procedens, si non sit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi, et habet rationem mali, si verò ordinetur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, undè habet rationem boni. Necesse est autem, quod vel ordinetur, vel non ordinetur ad debitum finem. Undè necesse est, omnem actum hominis à deliberativa ratione procedentem, in individuo consideratum, bonum esse, vel malum*. Hæc nervosè Angelicus.

Prætereà non potest contingere, quod aliquis actus singularis ex deliberata voluntate procedens fiat sine circumstantiis: aut igitùr illæ circumstantiæ sunt rectæ rationi consentaneæ, ità nimirùm, ut actus fiat, quandò, ubi, quomodò, et propter quod deceat fieri, et sic est bonus: aut non sunt consentaneæ rectæ rationi, saltèm omnes, sed aliqua deficit, et sic est malus: nullus igitùr actus, in Individuo, et secundùm omnes circumstantias consideratus, potest esse indifferens.

Ad hæc homo tenetur omnes actus suos ad Deum referre, quandò agit cum deliberatione, et propter

aliquèm finem. Inquit enim Apostolus 1 ad Cor. 10 v. 31. *Sivè...manducatis, sivè bibitis, sivè aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Si ergò actum ad Deum refert saltèm per intentionem virtualem, actus erit bonus, si non refert, erit malus : nullus igitùr indifferens. Scio, Adversarios dicere, in verbis Apostoli contineri consilium, non præceptum. Sed falsò, Patres enim agnoverunt præceptum, non consilium. Ità Augustinus, Cælestinus I. Maximus. S. Th. lect. 3 c. 3. Ep. ad Coloss. quos legere est apud Cont. Tourn. c. 6 sec. 6 de actibus humanis, ad quém mitto, qui fusiùs hanc quæstionem pertractatam cum Adversariorum objectionibus, et responsis studiosè quærit.

Hinc pro praxi colligimus. Oportet sæpiùs in die, saltèm manè generaliter offerre Deo omnes actus suos, ut sic adimpleatur præceptum Apostoli, saltèm intentione virtuali omnia faciendi in gloriam Dei. Hoc modo omnis actus etiàm indifferens in specie fit bonus, et virtuosus in Individuo. Non requiritur quippè actualis relatio omnium sivè verborum sivè operum in bonum honestum; quod esset importabile pondus, et res sexcentis implexa scrupulis, sed sufficit virtualis, ùt diximus: undè quàmvis aliquis accedens ad mensam, non cogitat de conservatione vitæ, sed solùm de cibi delectatione, ùt ait Gonet, non propterea peccat, quia talem delectationem, saltèm virtualiter, vult propter conservationem vitæ, sicque non inordinatè illam appetit. Hactenùs de Actibus Humanis, eorumque Principiis, et Moralitate.

TRACTATUS

DE PECCATIS.

CAPUT I.

DE PECCATO IN GENERE.

DUBIUM I.

1 *Quid sit peccatum?*
2 *Quæ conditiones requirantur ad peccatum?*
3 *Quid notandum circà* Advertentiam *requisitam ad peccandum?*
4 *An ad peccatum mortale requiratur formalis Advertentia, an sufficiat virtualis?*
5 *Quid notandum circà* Consensum *requisitum ad peccandum?*
6 *An peccet graviter, qui negativè se habet quòad motus inordinatos?*
7 *Quid, si sint motus carnales?*
8 *Quæ remedia quòad ipsos?*
9 *An teneamur iis resistere, si adsit causa non resistendi?*
10 *Quomodò, et à quo tempore imputentur peccata omissionis?*
11 *An peccatum veniale sit contra Legem Divinam?*

» RESPONDEO: Est transgressio legis, sivè (ùt aït *Tol.*) est voluntarius recessus à Regula Divina; per quam regulam intelligitur præceptum tàm naturale, et humanum, quàm Divinum: *per recessum* intelligitur actus, vel ejus omissio, qui sit non tantùm voluntarius, sed etiàm liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ, quod addo, quia, ùt docet *Sanch.* 1 *mor. c.* 16 cum *Vasq. Bon. d.* 2 *q.* 1 *p.* 3 *n.* 3 *et* 12. *etc.* non sufficit ad actum peccaminosum libertas, et advertentia quævis virtualis, vel interpretativa, quâ scilicet quis advertere poterat, et debebat, nec quæcumque actualis, quâ scilicet intellectus rationes commodi, et incommodi in objecto attendat: sed requiritur, ut advertat moralem malitiam objecti, ut saltèm de ea dubium, vel 1

» scrupulum concipiat. Ratio est, tum quia sine ista
» advertentia non est voluntarium, cùm non sit co-
» gnitum, quia quamdiù talis cogitatio intellectui non
» occurrit, non est sufficiens principium deliberandi
» de malitia, ideòque nec libertas, ac proindè nec
» culpa; et censetur illa inadvertentia naturalis, et
» invincibilis oblivio. Addit tamen *Tann. d.* 4 *de pecc.*
» *d.* 5. *q.* 5. *dub.* 5. *n.* 106, non esse necesse, ut con-
» sideratio illa maneat actu, dum peccatum durat;
» sed satis esse, ut vel actu, dum peccatum du-
» rat, vel virtute maneat, ità ut, cùm ea vel actus
» peccati fuerit inchoatus, vel saltèm causa data, ùt
» fit in ebrio, qui peccat, non vi præsentis, sed præ-
» teritæ deliberationis. V. *Bald. l.* 1 *d.* 36. Verùm
» Recentiores communiter docent, talem v. gr.
» ebrium, non peccare formaliter, quandò usu ra-
» tionis caret; sed malitiam eorum, quæ tunc fiunt,
» contraxisse antè, dum prævidens malum, quod
» commissurus erat, ejus causam dedit: ajuntque,
» dum quis actu peccat, semper esse, ac manere ad-
» vertentiam aliquam malitiæ tenuem, vel confusam,
» ut v. apud *Schol.* nam in ordine ad praxim, parùm
» refert, utrolibet modo loquaris.

» Resp. 2. Ad peccatum requiruntur tres conditio-
2 » nes, ùt patet ex prima responsione; 1. Ut sit vo-
» luntarium, idest, ut fiat à voluntate consentiente.
» 2. Ut sit liberum, idest, ut sit in potestate volun-
» tatis facere, vel non. 3. Ut advertatur malitia.

Undè resolves.

» 1. Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui
» neque est in, neque à voluntate, est peccatum,
» nisi voluntas eum acceptet; ideòque nec impedit
» Communionem; sivè is sit internus, ùt cogitationes
» contra Fidem, blasphemæ, obscœnæ, motus car-
» nis, etiàm usque ad effusionem seminis; sivè ex-
» ternus; ac violentus, v. g. stuprum virgini per vim
» illatum.

» 2. Defectu secundæ conditionis, subindè à peccato excusantur vehementissimi motus iræ, aut concupiscentiæ, quibus usus rationis perturbatur, et libertas tollitur.

» 3. Defectu tertiæ non peccat, qui die jejunii, de præcepto nihil cogitans, cœnat, vel carnes comedit, etsi advertat eas sibi delectabiles. Item qui lapidem projicit per fenestram, non advertens periculum læsionis; vel qui contractum usurarium celebrat, non advertens esse talem, *Sanch. l.* 1 *c.* 26 *n.* 21 *Reg. l.* 15 *n.* 75.

» 4. Damna, et eventus (licet alioqui frequentes) ex ebrietate secuti, et nullo modo prævisi, inculpabiles sunt: quia nec in se, nec in causis sunt liberi. Sunt verò culpabiles, si sint prævisi, nec diligentia sufficiens ex præscripto prudentiæ sit adhibita, ne sequerentur: eâ verò adhibitâ, etsi posteà eveniant, culpâ vacant: Uti etiàm, quandò juxtà loci, et temporis circumstantias non apparet periculum mali, ideòque nulla cautela est adhibita. Ità *Vasq.* 1 2 *ad* 124 *cap.* 2. Quibus conformiter *Less. lib.* 4 *cap.* 2. docet, si negligentia, ebrietatem, aut eventus ex ea sequi solitos præcavendi, fuerit tantùm venialis, etiàm mala, quæ prævideri poterant, tantùm venialia fore; quia, cùm non in se, sed tantùm in causa sint libera, non possunt habere majorem culpam, quam ipsa causa. »

Circà *Advertentiam*, *et Consensum* requisitum ad peccatum aliqua necessaria annotemus. Et I. circà *Advertentiam intellectûs* notandum 1. quod modus, quo peccatum perficitur, hic sit; Primò objectum repræsentatur sensibus, et suâ delectabilitate physicâ commovet appetitum sensitivum. Deindè intellectus ad illud, et ad suam malitiam advertit. Demùm voluntas in illud sic cognitum consentit. Notandum 2, quod intellectus duplici modo advertere possit, vel *plenè*, nimirùm quandò nos mente expeditâ discernimus; Vel *semiplenè*, quandò rem cognoscimus mente non plenè expeditâ, quia fortè sumus vel semidor- 3

mientes, vel semiebrii, vel alio distracti. Potest autem intellectus rapi à delectabilitate objecti oblati, ut nihil malitiæ moralis in illo advertat: Hinc triplici huic cognitioni correspondent tres motus, videl. I *Motus primò primi*, qui antevertunt omnem advertentiam rationis, et hi sunt omninò culpæ expertes. II. *Motus secundò primi*, qui fiunt cum semiplena advertentia, et hi culpam venialem non excedunt; Quia, cùm in eis non præcesserit plena advertentia, voluntas in eos non consentit cum perfecta libertate requisita ad mortale. III. *Motus deliberati* deniquè, qui fiunt cum plena advertentia intellectûs clarè discernentis malitiam moralem, saltèm confusè in genere, et cum pleno consensu voluntatis: et hi sunt mortalia, si objecta sub gravi sunt vetita. Ità communiter *S. Thom. de Malo q. 7 ar. 6. Caj. Vasq. Sanch. Azor. Bonac. Nav. etc. tum Salm. Tract. 20 c. 13 n. 2, 3 et 4.*

His præmissis, quæstio fit, an ad peccatum mortale requiratur advertentia actualis et expressa malitiæ actûs, vel sufficiat virtualis, et interpretativa? Prima sententia, quam olim tenuere *Cajet.* (*2. 2 q. 88 a 1 dub. 3*) ac *Medina*, *Lopez*, *Serra*, *Prado*, et alii apud *Salm.* (*tr. 20 c. 13 n. 5.*) atque enixè tuentur *Concina*, *Continuator Tourn.*, *Angelus Franzoja*, *Antoine*, et alii Recentiores (*Conc. in Comp. Theol. lib. 8. D. 3. cap. 2 n. 14. Cont. Tourn. to. 2 de Pecc. cap. 4 ar. 1. Franzoja in Busemb. lib. 5 cap. 2 de Pecc. Animadv. I.*) dicit, minimè requiri advertentiam actualem, sed satis esse virtualem et interpretativam: quæ in hoc consistit, quod homo teneatur, et possit malitiam actionis cognoscere, quàmvis actualiter non advertat; aliàs (ùt ajunt) reputandi essent immunes à culpa omnes scelesti homines, qui suis passionibus, aut pravis consuetudinibus obcæcati plura mala patrant, ad nihil advertentes.

Secunda verò sententia communior affirmat, requiri actualem advertentiam malitiæ, aut periculi illius, aut saltèm obligationem illam advertendi. Et hanc tenent *Sylvius Suarez*, *Tapia*, *Sanchez*, *Sayrus*, *Pal.*

Salas; *Bonac*. *Salmant*. tàm Scholastici, quàm Morales, Gamachæus; Isàmbert. Du-Val; item *Vasquez* cum *Lyrano*, *Tostato*, *Adriano VI. Curiel*, *Victoria*, *Corduba*, et aliis (*Sylvius in* 1. 2 *q*. 66 *ar*. 3 *q*. 3. *Concl*. 2: *Suar*. *to*. 5 *in* 4 *p*: *D*. 4 *sect*. 8 *ex n*. 14. *Tapia lib*. 3 *q*. 9 *ar*. 5 *et* 11. *Sanch*. *Dec*. *lib*. 1 *c*. 16 *n*. 21. *Sayr*. *Thes*. *lib*. 2 *cap*. 9 *n*. 11. *Pal*. *tr*. 2 *D*. 1 *p*. 15 *n*. 5. *Salas tr*. 13 *D*. 8 *sect*. 11 *n*. 87. *Bon*. *de Censur*. *D*. 1. *Salm*. *Schol*. *tr*. 13 *D*. 13 *Dub*. 1. *et Mor*. *tr*. 20 *cap*. 14 *n*. 8. *Gam*. *T*. 2 *p*. 194. *Isamb*. *p*. 232. *Vasq*. 1. 2 *q*. 123: *c*. 2 *n*. 6. *Du Val D*. 1. 178.) Item *S*. *Antoninus*; *Wigandt*, *Sainte Beuve*, *et Card*. *Gotti*, quorum loca et verba infrà afferentur. Hi dicunt, ad omne peccatum mortale requiri aliqualem advertentiam, sivè suspicionem malitiæ actûs, vel in se, vel in sua causa; saltèm in confuso. Ratio eorum est, quia nihil volitum, nisi præcognitum; undè nequit ignorantia imputari ad culpam, nisi de malitia objecti habeatur saltèm aliqua confusa apprehensio: ille enim, qui nullo modo advertit malitiam suæ actionis, vel obligationem advertendi, nullo modo peccat adversùs illam agendo.

His positis, meum proferam sensum, et dico, quod sistendo intrà limites justi, præfatæ sententiæ facilè conciliari possint. Nam, si dicatur, ad omnia peccata mortalia necessariò exposci actualem et expressam advertentiam, hoc utique falsum est; quia multipliciter evenire potest, quod plura mala, quàmvis actualiter et expressè non advertantur, benè tamen imputentur ad culpam ea patrantibus, si ipsorum ignorantia sit aliquo modo voluntaria, vel ob negligentiam, vel ob passionem, aut pravum habitum, vel ob voluntariam inconsiderationem in operando.

Primo igitur modo ignorantia fit voluntaria ob negligentiam; ùt docet S. Thomas (1. 2 *q*. 76 *a*. 3.) qui regulam ibi præmittit dicens: *Ignorantia quæ est causa actûs, quia causat involuntarium, de se habet, quod excuset à peccato; eo quod voluntarium est de ratione peccati*. Deindè subdit, ignorantiam posse esse

voluntariam duobus modis, *Vel directè, sicùt cum aliquis studiosè vult nescire aliqua, ut liberiùs peccet: vel indirectè, sicut cum aliquis propter laborem, vel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod à peccato retraheretur: talis enim negligentia facit ignorantiam ipsam esse voluntariam et peccatum, dummodò sit eorum, quæ quis scire tenetur et potest. Et ideò talis ignorantia non totaliter excusat à peccato. Si verò sit talis ignorantia, quæ omninò sit involuntaria, sivè quia est invincibilis, sivè quia est ejus, quod quis scire non tenetur, talis ignorantia omninò excusat a peccato:* Nota, *talis negligentia facit ignorantiam ipsam esse voluntariam.* Prætereà nota hîc, Angelicum ultimis verbis relatis non dubitare, quin benè possit dari invincibilis ignorantia etiàm eorum, quæ quis scire tenetur. Idem scribit alibi (*de Malo q. 3 a. 7 ad. 7.*); *Ignorantia, quæ est omninò involuntaria, non est peccatum. Et hoc est, quod Augustinus dicit:* Non tibi imputatur ad culpam, si invitus ignores, sed si scire neglexeris. *Per hoc autem, quod addit,* sed si scire neglexeris, *dat intelligere, quod ignorantia habet, quod sit peccatum ex negligentia præcedente, quæ nihil est aliud, quàm non applicare animum ad sciendum ea, quæ quis debet scire.* Eodemque loco *ad* 8 ait S. Thomas, quod tum ignorantia reputetur voluntaria, cùm homo, *propter laborem addiscendi, vel ne impediatur à peccato, quid diligit, scientiam recusat, et sic ignorantia est à voluntate quodammodò imperata.* Hisce igitùr locis S. Doctor minimè culpabilem reputat ignorantiam ejus, qui non advertit, sed ejus, qui negligit, sivè recusat actu quodammodò à voluntate imperato animum applicare ad ea addiscenda, quæ scire tenetur circà præceptum, quod urget, ùt expressiùs declarat in corpore prædicti Articuli 3 inquiens: *Causa ignorantiæ est animum ad discendum non applicare et hoc ipsum non applicare, animum ad sciendum id., quod quis debet scire, est peccatum omissionis.*

Secundo modo ignorantia fit voluntaria ob passionem, quam quis vult deliberatè sequi: illi enim, qui

secundùm suam passionem operatur, benè imputabitur omnis pravus effectus tali passioni connexus, licet in particulari non agnoscatur; quia, cùm homo passionem aliquam amplexatur, consequenter ipse amplectitur omnes effectus communiter ex illa passione provenientes, qui, etsi in particulari non prævidentur, prævidentur saltèm in confuso; volens enim aliquam explere passionem, puta vindictam, admittit consequenter, saltèm in confuso, quæcumque perversa media, quæ ad explendam passionem illam conducunt. Undè effectus provenientes, quàmvis non sint voluntarii in se, sunt tamen voluntarii in sua causa, nimirùm in adhærendo passioni. Ità etiàm docet S. Thomas (1. 2 *q.* 6 *a.* 8) ubi ignorantiam hujus operantis per passionem vocat *ignorantiam malæ electionis*; dicens: *Alio modo dicitur ignorantia voluntaria ejus, quod quis potest scire et debet; sic enim non agere, et non velle, voluntarium dicitur.... Hoc igitùr modo dicitur ignorantia, sivè cum aliquis actu non considerat, quod considerare potest et debet, quæ est ignorantia malæ electionis, sivè ex passione, vel ex habitu proveniens.* Idem repetit in *Opusc. de Malo q.* 3 *a.* 20 ubi ait: *Ligatio rationis per passionem non imputatur ad culpam, nisi fortè quòad principium talis passionis, quod fuit voluntarium, poterat enim voluntas à principio impedire, ne passio in tantùm procederet.* Prætereà alibi (1. 2 *q.* 77 *a.* 7.) dicit; *Quandòque verò passio non est tanta, quod totaliter intercipiat usum rationis, et tunc ratio potest passionem excludere, divertendo ad alias cogitationes, vel impedire, ne suum consequatur effectum.*

Tertio modo ignorantia fit voluntaria ratione pravi habitûs, ùt etiàm habetur ex S. Thoma loco suprà citato (1. 2 *q.* 6 *a.* 8.); et tunc actus mali, qui ex malo habitu proveniunt, sunt pariter voluntarii, vel in sua causa, scilicet cùm in principio prava consuetudo voluntariè contrahitur; vel potiùs quia, ùt sentio cum *Antoine*, et Auctore libri, cui titulus, *Instruz de' Novelli Confessori*, hujusmodi peccatores malè habituati, quàmvis habeant cognitionem minùs

expeditam, quàm alii, semper tamen habent cognitionem aliquam actualem suorum criminum sufficientem ad reddendos actus deliberatos et mortales; cùm enim ipsi parvipendant peccatum, non fit in eorum animis illa sensibilis et memorabilis impressio, quæ fit in alio habente conscientiam minùs depravatam; et hinc evenit, quod in eorum memoria non remaneat vestigium actualis illius cognitionis, quam satis habuerunt anteà de peccato, aut vestigium est adeò leve, ut interrogati de facili respondeant, quod non adverterint: sed cautus Confessarius non debet ipsis fidem præstare. Et idem videtur etiàm posse de operantibus secundùm suas pravas passiones, quibus non jam defuit omnis cognitio malitiæ suarum culparum, sed cognitio est in eis tàm obscura, ut vix discerni possit.

Quarto demùm modo ignorantia fit voluntaria, et culpabilis, ùt dicunt *Tannerus* (*t.* 2 *Dub.* 4 *qu.* 5 *Dub.* 5 *a. n.* 103.) *Antoine* (*tr. de Pecc. c.* 4 *qu.* 7 *in fine*) cum *S. Antonino*, si homo in agendo advertenter negligat adhibere considerationem, quam res agenda meretur, illi enim, qui jam advertit (ùt rectè ait *Antoine*) aliquid amplius considerandum, et tamen vult præcipitanter operari, meritò imputantur omnes errores, quos committit.

Contrarium verò mihi omninò tenendum videtur, si ignorantia nullo ex prædictis modis fuerit voluntaria, et homo nullam habuerit actualem advertentiam malitiæ, vel periculi, nec directè, nec indirectè, neque in se neque in sua causa, tunc nullo modo imputari ei errores, quos non advertit. Ratio, quia, ut imputentur alicui effectus cujusdam causæ, debet necessariò præcedere (saltèm in principio) advertentia actualis et expressa malitiæ objecti: advertentia enim interpretativa, ùt rectè loquuntur *Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 7. fundatur super aliquam advertentiam expressam, sicùt voluntarium indirectum fundatur super directum. Præterquam, quòd advertentia interpretativa supponat obligationem, et potentiam advertendi; sed, deficiente omni adver-

tentiâ expressâ, non est potentia advertendi, et ideò nec obligatio, cùm nulla obligatio liget, nisi priùs quodammodò agnoscatur.

Dices: Omnis ignorantia in eo, qui tenetur et potest suam obligationem advertere, est vincibilis, et propterea culpabilis. Sed rectè respondent *Sylvius et Suarez*, quod ille, qui omninò ignorat malitiam objecti, et adhùc obligationem advertendi, habeat quidem potentiam remotam, sivè physicam ad advertendum, sed careat potentiâ proximâ, et expeditâ, quæ homini necessaria est ad cognoscendam deformitatem suarum actionum. *Quis nescit, non esse in hominis potestate, quod sciat?* ait S. Augustinus *lib. de Spir. et lit.* Undè nequit ipse naturaliter, ac humano modo suam vincere ignorantiam. Agnoscet quidem suam actionem, quà actio est, sed ignorabit eam, quà mala est; sola enim cognitio objecti in esse physico non est sufficiens principium ad discernendum, nec ad inquirendum objectum in esse morali, quod equidem prorsùs differt à physico. *Quandò nulla* (sapienter ait P. Saurez) *talis cognitio in mentem subiit, quâ possit voluntas excitari ad quærendam scientiam, non est in potestate hominis, se ad illam movere, et consequenter non potest talis ignorantia homini imputari* (*Suar. in 3 p. t. 5 D. 4 Sect. 8 n. 18.*) Et hoc est quod docet S. Thom. (1. 2 *q.* 76 *a.* 2) dicens: *Undè propter negligentiam ignorantia eorum, quæ aliquis scire tenetur, est peccatum. Non autem imputatur homini ad negligentiam, si nesciat ea, quæ scire non potest: undè horum ignorantia invincibilis dicitur, quia studio superari non potest.* Studium autem hoc, sivè diligentia adhibenda ad expellendam ignorantiam, ùt rectè advertit *Sylvius* cum *Medina*, *et Ricardo* (*Sylvius in* 1. 2 *qu.* 76 *a.* 3 *Concl.* 1 *et deindè qu.* 3 *Concl.* 1.), non debet esse summa, sed sufficit, si sit moralis, et talis, quam prudentes communiter adhibere solent in re gravi; superveniente enim dubio indoctus debet consulere peritos. Doctus verò consulere libros vel cum aliis doctis rem conferre.

Hanc deniquè sententiam observo communiter te-

nèri ab auctoribus, non solùm probabilistis (qui eam non jam ùt probabilem, sed *tamquàm certissimam apud omnes agnoscunt*, sicùt scribit *Suarez*, at etiàm antiprobabilistis, etenim de *Sainte Beuve* Doctor Sorbonicus sic ait : *Si advertatur tantùm in actùm materialiter sivè physicè consideratum, et non formaliter seu moraliter, erit tantùm volitus actus iste, ùt est quid physicum, et non ùt est quid morale; ergò non ùt malum; et in hoc non erit malitia* (*S. Beuve de Pecc. D.* 5 *Sect.* 1 *art.* 3). Cardinalis Gotti scribit : *Dico secundò, ad peccatum mortale sufficere advertentiam implicitam seu virtualem malitiæ actionis, vel ejus periculi. Etenim eo ipso, quo quis dubitat aut suspicatur de malitia suæ actionis, vel malitiæ periculo, et tamen rei veritatem inquirere negligens, actionem ponere censetur interpretative et ipsam malitiam velle* (*Gotti t.* 2 *tr.* 4 *de Vitiis q.* 1 *Dub.* 4 §. 3 *n.* 11.) P. Wigandt pariter inquit : *Dico* 1. *Diliberatio, seu advertentia est duplex : una est plena et perfecta, quæ adest, quandò homo advertit, non solùm ad operationem, quòad entitatem naturalem ejus, v. gr. ad esum carnium, sed etiàm ad ejus malitiam, aut periculum transgressionis legis : alia est imperfecta etc. Dico* 2. *Ut aliquid in individuo imputetur ad culpam mortalem, debet adfuisse plena et perfecta deliberatio* (*Wig. tr.* 4 *Ex* 2 *de Peccat. n.* 50.) Consentit his S. Antoninus, qui ad peccandum mortaliter in delectatione morosa requirit, non solùm deliberationem, sed etiàm animadversionem periculi, his verbis : *Aut ergò manet talis complacentia post sufficientem deliberationem, et animadversionem periculi, et tunc est mortale* (*S. Ant. p.* 2 *tit.* 5 *c.* 5 *in fin.*) Alio loco inquit : *Defectus recti judicii ad considerationis vitium pertinet, proùt scilicet aliquis in recte judicando deficit, eò quod contemnit vel negligit attendere ea, ex quibus rectum judicium procedit* (*Idem ibid. c.* 11 *sub init.*). Consentit etiàm *Continuator Tournely*, qui sic concludit : *Itaque, ut intrà veri limites gradum sistamus, existimamus, eum, qui ità non advertit ad peccati malitiam, ut vel naturali raptus distractione, vel ob similem causam advertere non possit, peccato non teneri. Sic excusabitur Pœnitens, qui injunctam pœni-*

tentiam præ oblivione non implet. Verùm aliter dicendum de actionibus, quas eliciunt aut omittunt viri terrenis rebus absorpti, passionibus suis servientes, assueti, ut nequidem cogitent, se non cogitare (*Cont. Tourn. t.* 2 *de Pecc. c.* 4 *a.* 1 *pag.* 283 *in princip.*). Sed idem jam nos admisimus suprà *n.* 28 *ad.* 31. Consentit etiàm *Antoine*, qui agens de ignorantia dicit, inadvertentiam sivè inconsiderationem esse culpabilem in eo, qui debitam diligentiam omittit, vel qui præcipitanter agit jam advertens, rem indigere majori consideratione, vel qui actu positivo vult sequi passionem, quæ advertentiam impediat. *E contra* (dicit) *si advertentia sit invincibilis in homine habente cognitionem habitualem debitam, est prorsùs inculpabilis, et excusat à peccato ea, quæ ex illa fiunt contra Legem; quia malitia actûs tunc nullatenùs, ne interpretativè quidem, est voluntaria; nam sinè potestate cognoscendi non potest esse volitio* (*Antoine de Pecc. c.* 4 *qu.* 7.)

Hinc concludendum, quod opinio eorum (si fortè adsunt) qui dicunt, operanti adversùs Legem imputandos esse omnes errores, quos committit, etiàmsi nulla umquam intercesserit actualis advertentia, nec directa nec indirecta, in se vel in causa, saltèm in confuso, sed tantùm adfuerit advertentia interpretativa, in hoc dumtaxat consistens, quod ipse debuerit et potuerit solâ potentiâ physicâ et remotâ malitiam advertere: hæc opinio nullo modo sustineri potest. Aliàs sequeretur, quod plurimi homines multis mortalibus culpis gravati se invenirent, quin circà illas ullam cognitionem umquam habuerint. Dicent, quod homines illi in pœnam aliarum culparum, puta ob cupiditates suas non repressas, obligationes proprii statûs non impletas, cæterasque negligentias mereantur subtractionem lucis, quâ alioquin benè advertissent operationum suarum malitiam, et ideò omnes sui errores imputantur ad culpam. Sed, ut illatio hæc valere posset, priùs probanda esset supposita propositio, quæ nobis minimè probatur; nam ratione aliorum defectuum Deus privabit aliquem suâ ulteriori

luce, quâ tentationibus et passionibus propriis restitisset, nisi defecisset in aliis; itàque subtractio illa efficiet, ut talis homo incidat in culpas, quas satis advertit ùt culpas; sed non efficiet, ut ei imputentur errores, quos nullo modo, neque expressè, neque in confuso ùt culpas agnoscit, quia ubi non est cognitio, non est libertas; et ubi non est libertas, non est peccatum. Instabunt. Sed S. Thom. (*Lect. 7 in c. 1 Epist. ad Rom.*) dicit: *Si ignorantia causatur à culpa; non potest subsequentem culpam excusare.* At hoc dicimus sanè intelligendum de ignorantia voluntaria aliquo ex modis, ùt suprà ab eodem Angelico explicatis. Præterquamquòd S. Doctor loquatur ibi de Infidelibus, quibus errantibus in Fide, ob eorum certè culpabilem ignorantiam, meritò imputantur ad culpam omnia mala, quæ patrant.

Prætereà, si absque ulla advertentia imputantur homini omnes sui errores, quàmvis ipse, debitâ diligentiâ jam adhibitâ, rectè se operari judicet, sequeretur, quod ad honestè operandum non sufficeret sequi sententias (si sint minùs tutæ) nec probabiliores, nec probabilissimas, nec etiàm moraliter certas. Sed hoc dici nequit, cùm ab Alexandro VIII. damnata sit Propos. 3 quæ dicebat: *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.*

Remanet objectionibus prolixis Adversariorum satisfacere, sed nos brevi id expediemus. Opponunt I. illud in *Reg.* 13 *juris in* 6, ubi dicitur: *Ignorantia facti, non juris excusat.* Sed huic benè respondet *Sylvius* (1 2 *qu.* 76 *ar.* 3 *Qu. I. Concl.* 7.) id intelligi de Statutis forensibus, uti jam explicat Glossa ibidem; in foro enim judiciali post legis promulgationem ignorantia transgressorum ordinariè præsumitur vincibilis; nisi adsit aliqua ratio quæ contrarium præsumere faciat, ùt habetur, *in c. In tua tit. Qui matrim. accus. etc.*

Opponunt II, quod, si ad omnia peccata requireretur actualis advertentia, inculpabiles reputandi essent Judæi crucifigentes Dominum, Pagani occidentes Martyres, et Hæretici innumera crimina perpetran-

tes. Sed uno verbo his omnibus respondetur, nempè, quod horum omnium ignorantia fuerit et sit omninò crassa. Loquens enim Christus Dominus de Judæis, dixit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Jo.* 15 *v.* 24. Idem quippè dicendum de infidelibus, et Hæreticis, quibus ob suam malitiam vel supinam negligentiam omnes sui errores justè imputantur ad culpam.

Opponunt III. quod sententia requirens aliquam advertentiam actualem non differat ab ea, quæ peccatum philosophicum tuebatur à culpa theologica immune. Sed respondetur, quod ideò præfata opinio proscripta fuerit ab Alexandro VIII. quia ille, qui operatur contra rectam rationem, ùt supponitur in peccato philosophico, etiàmsi non reputet, se lædere Deum, reipsa jam lædit; offendendo enim naturam rationalem, offendit simùl ipsius naturæ Auctorem. Sed in tali peccato semper requiritur, ut homo advertat, suam actionem rectæ rationi adversari. Quid ergò commune est inter peccatum philosophicum, et actionem illam, quà quis nullo modo, ne in confuso quidem, advertit esse malam, et fortè aliquandò bonam reputat? Hoc de Advertentia: transeamus ad consensum.

II. De Consensu voluntatis.

Certum est, *peccatum voluntate committi*, ùt docent 5
omnes cum *S. Aug. et S. Thom.* 1. 2 *q.* 74 *art.* 1. Sed hîc prænotandum I. ad peccatum mortale requiri omninò perfectum consensum, sivè deliberationem voluntatis. Id commune et certum est apud DD. adhùc rigidioris sententiæ, ità enim rigidissimus *Contensonius in sua Theol. t.* 1 *p.* 164. *Spec.* 3 *Contin. Tourn. t.* 2 *pag.* 284 *v. Quod. Concina t.* 10 *p.* 508 *n.* 7 *Wigandt tr.* 4. *Ex.* 2 *n.* 44. *Genetus tr.* 1 *c.* 9 *de Peccat. qu.* 12 *in fin.* ubi ait: *Cùm peccatum ex voluntate tantùm proveniat, si deliberatio sit imperfecta tantùm, peccatum erit tantùm veniale.* Ità etiàm *Navarr. Sum. c.* 16 *n.* 8 ubi: *Ad constituendum peccatum judicium integrum requiritur, ex cap.* 1 *de Delict. pueror.* Item *Salm. tr.* 26 *cap.* 11 *n.* 5 *cum Caj. Vasq. Sanchez*,

Pal. et aliis innumeris, ex *D. Thom.* 1. 2 *qu.* 88 *ar.* 6, ubi docet: *Potest... quod est ex genere mortale, esse veniale propter imperfectionem actûs, quia non perfectè pertingit ad rationem actûs moralis, cùm non sit deliberatus, sed subitus.* Idemque docet S. Doctor *in* 4 *D.* 9 *q.* 1 *a.* 4 ubi ait, tunc pollutionem semidormientis esse mortale, quandò est *cum deliberato consensu* advertenter acceptata. Idem *D. Anton.* 2 *p.* 11 *tit.* 6 *c.* 5. Et rationem clariùs explicat *Contensonius l. cit.* dicens, quod ad peccatum mortale requiratur perfecta deliberatio, quia motus nostri in tantùm sunt culpabiles, in quantùm sunt voluntarii; in tantùm autem sunt perfectè voluntarii, in quantùm sunt deliberati: porrò ad peccatum mortale, quod est plena et consummata culpa, requiritur perfectum voluntarium. Prænotandum II. consensum posse esse expressum, sivè directum: et implicitum sivè indirectum, quandò scilicet quis vult causam, ex qua necessariò, oritur effectus; tunc enim, si vult causam directè, indirectè vult etiàm effectum. Prænotandum III. quod post advertentiam intellectûs triplici modo possit se ferre voluntas ergà objectum malum propositum; 1 positivè consentiendo in illud, 2 non consentiendo, nec resistendo, sed tantùm negativè se habendo, 3 positivè resistendo.

6 Hinc oritur magna illa quæstio inter DD. an peccet graviter, qui negativè se habet, et positivè non resistit motui appetitûs sensitivi circà objectum sub mortali prohibitum? Hic præmittendum, certum esse de Fide, contra Novatores, motus sensualitatis sine ullo voluntatis consensu non esse lethales, ex Trid. *s.* 5 *de Pec. orig.* ubi dicitur: *Concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, S. Synodus declarat Ecclesiam Catholicam numquàm intellexisse peccatum appellari, quod verè et propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat; Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.* Imò (quidquid dicant *Caj. et Gonet*) videtur certum, tales motus ne veniales quidem esse ex eod. *Trid. l. c.*

ubi simùl dicitur, quod concupiscentia nocere non consentientibus, et viriliter per gratiam Christi repugnantibus, non valeat: Vide *Wigandt t.* 4 *Ex* 2. *n.* 44. Hinc pro responsione ad quæsitum tres adsunt sententiæ. *Prima cum Val. Less. Vasq. etc. apud Salm. tr.* 20 *c.* 15 *n.* 13. affirmat, peccari graviter, etiàm cessante periculo consensûs. Ratio istorum, quia voluntas tenetur non solùm non consentire: sed etiàm resistere motibus inordinatis appetitûs sensitivi. *Secunda* sententia *cum Tamb. et aliis apud Croix l.* 5 *ex n.* 109 dicit, talem nè venialiter quidem peccare, remoto periculo consensûs; sed hanc sententiam asserunt *Salm. n.* 14. communiter rejici; undè meritò dicunt cum *Croix*, in praxi nullatenùs esse tenendam. *Tertia*, et vera sententia cum *S. Th. qu.* 15 *a.* 4 *ad* 10. *Sanch. Dec. l.* 1 *c* 2 *n.* 13. *Gers. Pal. Rodr. Gran. et Salm. l. c. n.* 15 *et* 16. tenet, cessante periculo consensûs, esse veniale non resistere positivè motibus illicitis, sed non mortale. Idque videtur expressè confirmare *S. Th.* 1. 2 *q.* 74 *art.* 4 ubi ait: *Peccatum mortale non potest esse in sensualitate, sed solùm in ratione.* Ratio igitùr est, tum quia consensus ad graviter peccandum non provenit ex appetitu, sed ex voluntate, quæ, cùm non positivè consentit, non committitur mortale; Et ideò committitur veniale, in quantùm homo cavere debet, ne appetitus trahat post se voluntatem: sed hæc obligatio, quandò periculum consensûs non est proximum, est tantùm levis; Tum quia, si sub gravi teneremur omnes motus inordinatos positivè repellere, teneremur ad impossibile: impossibile enim est (ùt ait *Caj.*) omnes hos motus collectivè sumptos positivè coercere.

Ex his tamen infertur, quod, quandò delectatio venerea supervenit, teneamur sub gravi ei positivè resistere, quia hujusmodi commotiones, quandò sunt vehementes, plerùmque, si positivè non repellantur (saltèm per actum simplicis displicentiæ) trahunt secum consensum voluntatis: ità *Croix l.* 5 *ex n,* 109. *et Bus. infrà D.* 2 *A.* 2 *in fin. Holzm. to.* 2 *p.* 325.

Sylv. 1. 2 *q.* 74 *a.* 2 *q.* 1. *Tour. t.* 3 *q.* 129. *et Spor. t.* 1 *p* 81 *n.* 14. *et Salm. n.* 19. *cum communi DD.*

8 Notandum autem hîc I. quod ad repellendas tentationes carnales, quòad sensum, valdè prosit, ut commotiones compescantur, partes commotas vestibus tegere, ac comprimere; ùt advertit quidam Auctor modernus. Quòad mentem autem præservandam à consènsu, prodest sanè cogitatio de Passione Jesu Christi, vel de pœnis Inferni, vel de Morte, etc. et etiàm de cruciatu remorsûs, quem patitur Anima post peccatum patratum Magis verò necessarium erit in hujusmodi concupiscentiis ad orationem recurrere; Castitas enim nonnisi à Deo obtinetur, ùt fatetur Salomon *Sap.* 8 *v.* 21. *Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, etc.* Et ordinariè Deus non dat nisi petentibus, ex illo *S. Joann.* 16. *v.* 24 *Petite, et accipietis.* Hinc tentatus auxilium tunc imploret à Domino, à Deipara Immaculata, à Sanctis puritatis amatoribus, ùt à S. Aloysio Gonzaga, à S Philippo Nerio, etc: Præ omnibus autem sufficiet, et erit remedium aptius, quia brevius, et facilius, invocare confidenter, et pluries veneranda, et potentissima Nomina *Jesu et Mariæ.* Maximè etiàm juvabit ferventem actum Amoris ergà Deum elicere, propositum renovando, mortem potiùs subeundi quàm peccandi. Sufficit etiàm in actu commotionis animum ad alia divertere, cùm hoc etiàm sit positivè resistere, ut benè advertunt. *Spor. p.* 82 *n.* 16. *Tourn. tom.* 3 *p.* 531. *Contens. tom.* 1 *p.* 164. *Spec.* 3 *et Croix l.* 5 *n.* 111. Et, si motus sint leves, meliùs erit eos contemnere sine positiva resistentia, *Croix ib. Bonasp.*

9 Notandum II. non esse obligationem motibus carnalibus resistendi positivè, si justa adsit causa non resistendi, nempè si quis expertus sit resistendo, magis in se motus excitari, et augeri; vel si motus ortum habeant ex actione necessaria, vel utili, v. g. ex auditione Confessionum, ex lectione rerum turpium scitu utilium, ex tactu necessario ad medendum, et simili. Tunc enim ex una parte causâ motuum non tenemur

opera relinquere, ùt docent DD. communiter cum *Spor. p.* 81 *n.* 13. *Contens. l. c. et Salm. c.* 13 *n.* 20 *Croix l.* 5 *n.* 111. *Suar. et aliis;* Et ex alia, neque tenemur tunc motibus positivè resistere, si non facile negotium sit illos repellere. Sat est igitùr tunc negativè se habere cum firmo proposito numquàm consentiendi: Ipsa enim non consentiendi actualis cura sufficit tunc ad liberandum hominem à culpa, saltèm mortali, etsi non à veniali, si resistentia sit tepida, ùt dicunt *Tol. Laym. etc. cum Salm. d. c.* 13 *n.* 20 Verum *Croix l.* 5. *cum Az et Sanch.* ùt certum supponit, quod in casu prædicto, quandò tentatio diù durat, et nimis molestum foret jugiter motus positivè repellere, nullum peccatum sit eos permittere, negativè se habendo. Et sic facere consulit *Tourn. to.* 3 *p.* 531. *Concl.* 2 *cum Sylv.* his, qui sunt timoratæ conscientiæ.

Hìc demùm annotanda sunt aliqua circà peccata omissionum; et notandum. 1 cum *S. Th. et Salm. c.* 10 *n.* 11, ad quodlibet peccatum omissionis requiri actum positivum voluntatis, voluntas enim non exercetur, nec peccat, nisi per actum. Notandum II. Actus omissionem concomitantes, ùt ludere edere, dum v. gr. omittitur Sacrum, non esse peccaminosos, nisi sint causa omissionis, puta, cùm lusus est causa omittendi Sacrum. Ità *Salm. de Princ. mor. c.* 10 *n.* 16 *Cornej. Montesinos. etc.* Tunc autem actus influentes eamdem malitiam omissionis induunt, non verò diversam, ùt (contra *Suar. Gran.*) tenent *Contin. Tourn. t.* 2 *p.* 353. *v. Dico* 2. *Lugo*, *Bec. Bon. Az. Fill. et Salm. c.* 10 *cum aliis*, *et communi*: Quare sufficit tunc tantùm omissionem confiteri; Si verò actio, quæ est causa omissionis, sit etiàm grave peccatum, nempè si quis omittat Sacrum ob furandum, tunc furtum potest dici in Confessione seorsim ab omissione Sacri, quia tunc furtum non est nisi causa aggravans, non autem mutans speciem. Ità *Nav. Lug. Dian. Leand. cum Salm. c.* 10 *n.* 21. *contra Cornejo.*

Notandum III. quòd peccatum omissionis incipiat 10

imputari à tempore, quo advertenter ponitur illius causa. Ità dicendum cum *Sanch. Bon. Vill. Becc. etc.* apud *Salm. c.* 10 *n.* 22. *contra Sylv. Pal. etc.* qui tenent, sed improbabiliter, quod peccatum non committatur, nisi verè Sacrum omittatur. Dicendum prætereà, quod omissio voluntaria in causa etiàm imputetur ad peccatum, etsi voluntas posteà non possit operari, puta si quis se inebriet prævidens, causâ ebrietatis se omissurum Missam, tunc tenetur confiteri causam, et effectum illius, ebrietatem scilicet et omissionem Sacri, ùt melius dicunt *Salm. n.* 28. *cum Sot. Sanch. Pal. Led. et aliis communiter* (*contra Vasq. Bon. Laym. etc.*) Modo antè effectum secutum non retractetur voluntas, ùt probabiliter docent *Sanch. Azor. Vill. et Salm. n.* 29. *etc.* tunc enim est probabile, eum non tenêri confiteri effectum secutum. Vide dicta *l.* 4 *n.* 149 *p.* 33. Ex hoc etiàm deducitur, quod, si effectus accidat post retractationem, non incurratur censura contra peccantes imposita, quia ista requirit contumaciam in actu peccati; vide dicenda *l.* 7 *n.* 40.

11 Quær. hîc, an peccatum veniale sit contra Legem Divinam? Negare videtur *S. Th.* 1. 2 *q.* 88 *art.* 1 *ad* 1 dicens, *non ... est contra legem .... sed ... præter legem, quia non observat modum rationis quem lex intendit.* Affirmant autem *Estius et Vas. Sot. Med. Azor. apud Salm. Tract.* 20 *de Princip. mor. c.* 8 *de pecc. n.* 4. Et ratio istorum valdè urget, quia peccatum veniale reverà etiàm est à Deo prohibitum, proùt *Eccli. c.* 7 *v.* 14. *Noli velle mentiri. Mat.* 5 *v.* 34. *Non jurare omninò.* Ergò veniale etiàm est contra Divinum præceptum. Et hæc est vera sententia, nam, ùt benè explicant *Salm. l. c. n.* 6. distinguit *S. Th.* substantiam legis, et modum legis; quare, licet culpa venialis non sit contra legis substantiam, est tamen contra modum legis observandæ, qui modus certè etiàm à lege Divina præcipitur, quandò dissonat à recta ratione. Ideò semper verum est, quod peccatum veniale sit contra legem Dei, si non substantialem, saltèm (ùt ità dicam) modalem.

Hic aliqui agunt de culpa originali, et de ejus effectu; sed quia hæc materia non est præsentis instituti, potes observare Scholasticos de ea tractantes.

Super censuris autem circà sententiam spectantem ad Conceptionem B. Mariæ V. vide Dissertationem in *lib. 7 de Censuris, ex n.* 244.

Hic tamen notandum, quod Propositio, quæ dicebat, non esse mortale, nec mereri pœnam æternam *Peccatum Philosophicum*, nimirùm culpa illa, quæ agnoscitur esse quidem contra rationem, sed non contra legem divinam, his verbis: *Quod in eo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, sit grave peccatum, sed non sit offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æternâ pœnâ dignum.* Hæc propositio damnata fuit ab Alexandro VIII. Et meritò, quoniam qui noverit opus suum adversari Naturæ rationabili, sat etiàm agnoscit (saltèm in confuso) injuriam, quam irrogat Deo, qui est Auctor Naturæ.

DUBIUM II.

An, et quando desideria, et delectationes sint peccata?

Per desiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propositum efficax rei malæ: per delectationem verò, simplex amor, et complacentia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, absque desiderio executionis, soletque dici morosa, non à mora temporis, cùm momento possit perfici, sed quod voluntas, post plenam advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit Desiderium malum?

12 *An desiderium sumat speciem ab actu exteriori?*
13 *An sit peccatum desiderium objecti mali cum consensu conditionali?*

14 *An delectatio de objecto malo sit illicita, quàmvis consensus sit conditionatus?*

12 « Resp. 1. Desiderium absolutum, sivè cogitatio cum
» voluntate consentiente absolutè in peccatum aliquandò
» quandò perpetrandum, aut in perpetrato complacente,
» cente, habet eamdem speciem, ac malitiam peccati
» ti mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior,
» terior, in quem fertur. Est communis, et constat
» ex *Matth.* 5. *Qui viderit, etc.* Ratio est, quia actus
» interior habet suam bonitatem, et malitiam ab actu
» externo, tamquàm objecto. Ità commun.

13 » Resp. 2. Desiderium cum consensu conditionali,
» quo quis aliquid concupiscit sub tali conditione,
» quæ omnem malitiam objecti auferat, non est pec-
» catum, saltèm mortale, v. gr. vellem prædari, si
» à Deo mihi permitteretur; si Judex essem, male-
» factorem istum occiderem. *Val. t.* 2 *d.* 6 *q.* 4 *p.* 4.
» *Sayr. Sal. in t.* 2 *tr.* 13 *d.* 16 *s.* 27. *Vasq.* 1. 2 *d.* 116
» *c.* 2. Si verò conditio malitiam non auferat, est pec-
» catum: ut v. gr. si cogites, si non esset infernus,
» mœcharer: si non essem religiosus, fornicarer; si
» non haberem rationem mei statûs, ulciscerer, oc-
» ciderem te: item, si id mihi fecisses in adolescentia,
» vel antequàm religionem ingrederer, vindicâssem:
» intellige, si, dum hæc dicit, habeat affectum vin-
» dictæ sumendæ, si esset in tali statu; secùs enim
» est, si tantùm ostendat, quid facturus fuisset in
» alio statu. *Bon. de matr. q.* 4 *p.* 8 *n.* 9. Ratio respon-
» sionis est; quià, etsi consensus conditionatus nihil
» ponat in rerum natura, ex parte objecti voliti; in
» voluntate tamen ponit affectum committendi illud
» peccatum; præcisâ conditione non auferente mali-
» tiam; ac proindè talis erit culpa, qualis esset illud
» amare absque conditione. *Caj. Sanch. l.* 1 *mor. c.* 2
» *Vasq. Laym. l.* 1 *tr.* 3 *c.* 6 *num.* 10.

» 1. In omnibus solo jure positivo prohibitis, li-
» citum est desiderium cum conditione hac (si prohi-
» bitum non esset), v. gr. ederem carnes die Veneris,

» si Ecclesia non vetuisset. Ratio est, quia conditio
» omnem malitiam, quæ à sola prohibitione est,
» aufert. *Azor. l.* 4 *c.* 6 *q.* 10. *Sanch. l.* 2 *c.* 2. *Vasq.*
» *d.* 16 *c.* 2.
» 2. Idem valet in prohibitis quidem jure naturali,
» licitis tamen in aliquo casu, aut statu, si id pro con-
» ditione apponatur; v. g. occiderem Petrum, si Deus
» mandaret; suspenderem furem, si essem Judex: duce-
» rem uxorem, si liceret, si non essem Sacerdos, si essem
» liber à voto: Ratio est, quia hæc sub illo statu sunt
» licita. Rectè tamen monet *Sa v. Peccatum*, hujus-
» modi desideria esse periculosa, et vitanda, atque
» ùt *Cajet ib.* esse factuas, et diabolicas tentationes,
» *ib. et Laym. l.* 1 *t.* 3 *c.* 6 *n.* 10.
» 3. Etsi idem quidam, ùt *Caj. Salm. et Vasq.*
» universim affirment de omnibus jure naturæ, et
» simpliciter prohibitis, si conditio impossibilis ap-
» posita tollat rationem peccati ab objecto: ut, si dicas,
» si non esset peccatum, fornicarer, eò quod tunc
» consensus non videatur ferri in malum: probabiliùs
» tamen videtur, quod docent *Azor. Sanch.*, *et Laym.*
» esse peccatum; eò quod sit intrinsecè malum; nec
» malitiâ suâ (quæ in consensum circà tale objectum
» traheret, nisi Dei lex arceret) exui possit; ideòque
» voluntas feratur in malum. Quod tamen intellige,
» si efficaciter feratur: quia, si tantùm sit significatio
» propensionis naturalis in illud objectum, non est
» peccatum. *Sanch. l.* 1 *c.* 2 *n.* 25. *Laym. l.* 1 *t.* 3 *c.*
» 6 *n.* 11 *C. de Lugo d.* 16 *n.* 376. »

Quæritur igitùr, an peccet, qui optat aliquod objectum malum, sub conditione, si liceret? Distinguendum: Si conditio auferret malitiam objecti, tunc non peccaret saltèm graviter. Hocque accidere potest, non solùm in vetitis de jure positivo, proùt si diceres: Ederem carnes in Quadragesima, nisi Ecclesia prohiberet: Sed etiàm in vetitis de jure naturali, casu, quo objectum posset esse licitum, nempè dicendo: Si Deus permitteret, vellem rem illam Titii arripere; Nisi essem Sacerdos, uxorem ducerem, et similia;

ità cum *Bus. ut supra*, *San. Dec. l.* 1 *c.* 2 *n.* 24 *Laym. l.* 1 *tr.* 3 *c.* 6 *n.* 10. *Spor. t.* 1 *p.* 82 *n.* 18. et alii communiter. Diximus *saltèm graviter*, nam ordinariè hujusmodi desideria non excusantur à veniali, cùm communiter sint periculosa, aut saltèm otiosa. Peccaret verò lethaliter, quandò conditio non auferret malitiam objecti, nimirùm dicendo: Peccarem, si non esset infernus; occiderem inimicum, si ensem haberem: Fornicarer, si non essem Religiosus, etc. Hoc certum est apud omnes: Sic etiàm pariter dicunt *Sanch. l. c. n.* 23. *Spor. n.* 20 *et Laym. n.* 11 *cum Adr. et Azor.* peccari in talibus desideriis conditionatis, quandò malitia nequit sejungi ab objecto, puta si diceres: si non esset peccatum, vellem blasphemare, pejerare, mœchari, fornicari, ulcisci, et similia; quia hæc sunt intrinsecè mala, et numquàm à peccato immunia esse possunt. Undè censet *Laym.* non excusari à culpa gravi, qui deliberatâ et efficaci voluntate hujusmodi objecta desideraret, quàmvis sub conditione, si licerent. Verùmtamen satis probabiliter sentiunt *Bon de Matr. D.* 4 *p.* 8 *n.* 21 *cum Valent. et Suar.*, *Pal. t.* 1 *tr.* 2 *D.* 2 *p.* 10 § 2 *n.* 10 *cum Su*, *Vasq.* *Sayr. et Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 62 *cum Caj. Tap. Salas*, *etc.* quòd, cùm voluntas desiderat aliquod objectum malum impossibile, sub conditione si liceret, numquàm efficaciter in illud consentiat, quandò enim objectum illud, ùt optas, dicendo si liceret, et scis non esse nec posse esse licitum, non verè optas, sed tantùm tuam propensionem ostendis. Aliud verò esset, si optares, ut malum illud objectum non esset prohibitum, quia per se malum est velle inverti ordinem, et legem naturæ, ùt rectè dicunt *Salm. l. c. cum aliis.* Et sic conciliari possunt diversæ præfatæ sententiæ.

14 « Gaudere, et delectari de opere malo, sub con-
» ditione (si liceret), v. g. in prædictis desideriis
» efficacibus illicitis, quandò conditio est possibilis, et
» etsi possit excusari à peccato secundùm quosdam DD.,
» si fiat tantùm secundùm appetitum rationalem, sivè
» voluntatem (secluso omni alio periculo consensûs,

» illiciti, et turpis motûs; qui tamen, quia communiter, et connaturaliter, sequitur, vix tutum videtur in praxi), non potest tamen excusari, si sit delectatio voluntaria appetitûs sensitivi, quæ propriè delectatio dicitur, fitque communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio discriminis, est, quia voluntas potest ferri in objectum abstractum à malitia, cùm sequatur intellectum, cujus est abstrahere; appetitus verò, quia sequitur imaginationem, non fertur in objectum sub aliqua certa conditione statûs, vel temporis apprehensum, sed ùt est in se, ideòque talis delectatio est de òbjecto absolutè malo. V. *Laym. et Bon. de Matr. q.* 4 *p.* 8. »

Veriùs, tamen dicendum, quòd semotâ etiam delectatione appetitûs sensitivi, quælibet delectatio de objecto hîc et nunc intrinsecè malo sit per se illicita, ùt tenent *Sanch. Dec. l.* 1 *c.* 2 *n.* 5 *Azor. t.* 1 *l.* 4 *c.* 6 *q.* 10. *Salm. c.* 13 *n.* 61. *Ronc. tract.* 2 *c.* 3 *q.* 3 *et Laym. Suar. ap. Croix l.* 5 *n.* 82. Ratio, quia (ùt benè ait *Croix ib.*), quàmvis consensus sit conditionatus respectu ad objectum, respectu tamen ad delectationem est absolutus, et cùm delectatio reddat objectum præsens, hîc et nunc tale objectum, cùm sit sejunctum à conditione cohonestante, est simpliciter malum; ergò voluntas delectatur de objecto hîc et nunc simpliciter malo, et ideò non potest à peccato excusari. Vide dicenda *infrà n.* 24. Secùs verò dicendum, si quis diceret, delectarer de hoc, si non esset malum, ùt rectè ajunt *Salm. c.* 12 *n.* 61 *cum Azor. Pal., et communi.*

ARTICULUS II.

An delectatio morosa sit semper peccatum?

15 *In quo differant desiderium, gaudium, et delectatio? quid, si quis delectatur de nupta, sed non, quà nupta?*
16 *Quandò delectatio sit peccatum?*
17 *In quo differat delectatio de re mala, et delectatio de cogitatione rei malæ?*

18 *An sit peccatum delectatio circà modum malè operandi?*
19 *An liceat gaudere de effectu bono, secuto ex opere malo?* 20. *Quid, si opus fuerit formaliter malum, scilicet patratum cum peccato?*
21 *An liceat delectari de malo Proximi ad bonum finem?*
22 *An liceat optare mortem filiæ, si non possit nubere ob inopiam, etc. Et an liceat optare sibi mortem ad vitandam vitam nimis duram?*
23 *An liceat Conjugibus, sponsis, et Viduis delectari de actu conjugii?* 24. *Quid præsertim de sponsis, et Viduis?*
25 *An liceat conjugibus delectari de copula, si Conjux sit absens?*
26 *Quot peccata committat jactans se de peccato patrato?*
27 *An liceat delectatio de re solo jure positivo prohibitâ?*
28 *Quid explicandum in delectatione?*
29 *An peccet exercens actionem, ex qua intelligit delectationem carnalem orituram?*

15 PRÆNOTANDUM antè omnia circà pravas cogitationes, aliud esse *Desiderium*, aliud *Gaudium*, et aliud *Delectationem morosam*. *Desiderium* est voluntatis actus tempus futurum respiciens, quo quis deliberatè intendit opus cogitatum, puta fornicationem consummare. Et hoc desiderium dicitur *efficax*, quandò quis media suscipit ad ducendum illud ad effectum: *inefficax* verò, si non proponit exequi, sed consentit, ut exequeretur, si posset, cùm v. gr. diceret: *Si possem furari thesaurum Ecclesiæ, furarer.* E contrario *Gaudium* respicit præteritum, et est, cùm quis sibi complacet de malo opere patrato. *Delectatio morosa* deniquè respicit tempus præsens, et est, quandò per imaginationem fantasiæ quis reddit sibi præsens opus peccati, nempè actum fornicationis, et de illa deliberato consensu delectatur, tamquàm actualiter fornicaretur, sine desiderio tamen exequendi. Valdè autem probabilis est sententia *Lugonis de Pœn. disp.* 16 *c.* 6 *n.* 348. *Bon. de Matr. q.* 4 *p.* 8 *n.* 3 *cum Spor. t.* 1 *p.* 84 *n.* 24. *Laym. l.* 1 *tr.* 2 *c.* 6 *n.* 15. *Azor. l.* 4 *c.* 6. *Tamb. Dec. l.* 10 *c.* 3 *n.* 3. *Pal. tr.* 2 *D.* 2 *p.* 10 §. 14 *n.* 2. item *Vasq. Sayr. Reg. Dian. apud Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 30. (qui contradicunt *n.* 31. cum *Caj.*

Less. Sanch. Ronc., *etc.*) Hi tenent, quòd, si quis delectatur de copula cum nupta, non quia nupta, sed quia mulier pulchra est, etc. non contrahit malitiam adulterii; circumstantia enim adulterii tunc non intrat in delectationem, idcircò tantùm castitas, non justitia læditur. Et idem dicit probabiliter *Tamb.* si quis affectu venereo, sine desiderio, nuptam aspiciat. Hoc tamen non obstante, valdè mihi placet id, quod ait *Holz. t.* 1 *p.* 316 *n.* 698. nempè, quòd, licet ratione delectationis non sit obligatio explicandi circumstantiam adulterii, sit tamen in praxi explicanda ratione periculi proximi concupiscendi (saltèm inefficaciter) mulierem illam nuptam, in quod se conjicit, qui de ea delectatur. Nulli verò dubium, quin committatur adulterium, quotiescumque habeatur gaudium, seu complacentia de copula habita, vel desiderium de copula habenda cum conjugata, quia tunc voluntas amplectitur totum objectum pravum cum omnibus suis circumstantiis, nec ab illis præscindere potest, ideòque castitatem, et justitiam lædit. Item, si quis delectetur de copula sodomitica. Item, si persona, quæ delectatur, sit voto castitatis obstricta, etiàm contra votum peccat. Hæc sunt certa cum *Tamb. Dec. l.* 10 *c.* 3 ex *n.* 2. apud omnes.

« Resp. Si terminetur id cogitatum opus malum 16
» secundùm se, est peccatum mortale, vel veniale,
» proùt ipsum opus mortale, vel veniale est. Ità com.
» ex *D. Th.* 1. 2 *q.* 27 *art.* 8.

« Dixi, *secundùm se*: quia si delectatio fit tantùm 17
» de ipsa cogitatione, non autem de opere, non est
» peccatum, quia sicùt cogitatio, v. gr. de rebus
» obscœnis, in ordine ad docendum, vel concionan-
» dum, etc. bona est, cogitatio autem de iisdem re-
» bus ex curiositate est mala venialiter: ità conse-
» quenter delectatio de tali cogitatione tamquàm ob-
» jecto, non est mala, sed quandòque bona, quan-
» dòque venialiter mala. »

Alia igitùr est delectatio de opere malo, ità ut opus malum sit objectum delectationis, quæ semper est mala; alia est delectatio de cogitatione objecti mali,

ità ut non opus malum, sed ipsa cogitatio de opere sit per se objectum delectationis. Et hæc vel potest esse bona, si adsit justa causa cogitandi, v. g. causa studii, consultationis, etc. cum abominatione objecti; vel potest esse venialiter mala, si fiat ex curiositate, etc. vel potest esse aliquandò etiàm graviter mala, si adsit periculum proximum consensûs. Ità *S. Th.* 1. 2 *q.* 74 *art.* 8 ubi ait: *Sic igitùr aliquis de fornicatione cogitans, de duobus potest delectari. Uno modo de ipsa cogitatione, alio modo de ipsa fornicatione cogitata... cogitatio autem ipsa secundùm se non est peccatum mortale, immò quandoque est veniale tantùm, puta cùm aliquis inutiliter cogitat de ea; quandoque autem sine peccato omninò, puta cùm aliquis aliter de ea cogitat, sicut cùm vult de ea prædicare vel disputare etc.* Dicit autem esse mortale, quandò *quis cogitans de fornicatione delectatur de ipso actu cogitato.* Et communiter S. Doctorem sequuntur *S. Ant. Less. Sanch. Bon. cum Salm. Tract.* 20 *c.* 13 *n.* 27.

18 « Similiter nec peccatum erit, si delectatio versetùr circà modum malè operandi, non circà ipsum » opus malum: quo modo sine peccato sæpè nos » delectant fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, » fraudes, furta, lapsus hominis v. g. ex equo, etc. » non secundùm se, sed modus furandi, rapiendi, » artificiosus, et industrius, modus cadendi inopi» natus *Laym. l.* 1 *t.* 3 *c.* 6 *n.* 2. * (*Ità Sanch. Bon.* » *Azor. Pal. et Salm. Tr.* 20 *c.* 13 *n.* 39. *communi*» *ter*) *. *Undè resolves.*

19 » 1. Licitum est gaudere, et delectari morosè de » effectu bono, secuto ex opere malo: quia delecta» tio non est de objecto malo.

» 2. Si talis effectus sit secutus ex opere secundùm » se quidem malo, hìc tamen et nunc culpâ vacan» te, ùt v. gr. quia factum est in somno, amentia, » ebrietate, inculpabili ignorantia, tunc etiàm de » ipso actu licere aliquandò delectari, non quidem » secùndùm se, sed ùt est causa talis boni effectûs, » docet *Less. l.* 4 *c.* 3 *n.* 105 *et* 106. ex *Vasq. l.* 2 *d.* » 105 *c.* 21 v. gr. de solutione naturæ factâ in somno.

» Ratio est, quia objectum delectationis istius non » est malum. Vid. *Bon. de matr. q.* 4 *p.* 8. *Sanch. l.* 1 » *mor. c.* 2 *n.* 18. *C. de Lugo, de pœn. dis.* 16 *n.* 389. » Imò addunt, licere aliquandò desiderare (affectu » simplici, et inefficaci desiderio) ut tale quid fiat » sine culpa; v. gr. ut in somno eveniat naturæ so- » lutio, ob finem bonum; dummodò desiderium non » sit tàm intensum, ut tale quid probabiliter causet: » neque sit periculum consentiendi in talem volup- » tatem. Ratio est, ajunt, quia objectum hujus desi- » derii, aut gaudii non est malum. V. *Less. et Bon.* » *l. c.* »

20 Quæritur igitùr I. An liceat delectari de opere malo, ob bonum effectum indè secutum? Distingue: Si opus fuerit formaliter malum, nempè quia cum peccato patratum fuit, peccat qui de illo delectatur, etiàmsi delectetur de opere malo, non ùt peccato, sed ùt causâ effectûs secuti. Ità omninò tenendum cum *Sot. Tap. Ronc. et Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 47. (contra *Vasq. Less. Pal. Bon. ibid.*) Si verò opus malum patratum fuit sine peccato, sentiunt *Less. et Vasq.* quibus adhæret *Bus.* licitum esse de illo delectari, non per se, sed ùt causa boni effectûs. Sed veriùs tenendum est oppositum cum *Sanch. Dec. l.* 1 *c.* 2 *n.* 16. *Tourn. t.* 3 *p.* 600. *Concl.* 3 *cum Azorio, Croix l.* 5 *n.* 91. *Ronc. tr.* 2 *c.* 3 *q.* 4 *R.* 12. *et Salm. c.* 13 *n.* 49. Ratio, quia licet actio non fuerit peccaminosa, fuit tamen objectivè mala; et hoc, ut rectè notant *Salm. n.* 50. *Ronc. et Croix*, in dubium non videtur ampliùs revocandum post Prop. 15 damnatam ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hæreditate consecutas.* Nec obstat doctrina *S. Th. in* 4 *Dist.* 9 *q* 1 *art.* 4. 1 *q.* 1 *ad* 5 ubi S. Doctor dicit: *Si autem placeat* (idest nocturna pollutio, de qua loquitur) *ut naturæ exoneratio, vel allevatio, peccatum non creditur.* Et eum sequuntur *Nav. Less. Sa, Sanch. et ipsi Salm. c.* 13 *n.* 52 *cum communi.* Nam rectè dicunt *n.* 48. *Salm. et Ronc. l. c.*

intelligendum esse *S. Th.* loqui de pollutione purè naturali, quæ naturaliter provenit à natura se exonerante; et ideò, cùm illa non sit objectivè mala, licet sibi complacere, non quidem de delectatione ex ea causata, sed de exoneratione ob illam obtenta. E contrariò non licebit delectari de opere objectivè malo, nimirùm de pollutione nocturna, quæ evenerit ex tactu, seu ex turpi somnio, quia tunc fuisset hæc objectivè mala. Secùs, ajunt *Salm. n.* 54. si venerit ex moderato cibo, aut ex studio utili etc. quia tunc pollutio etiàm esset naturalis, et liceret de ea habita delectari, modò absit commotio spirituum. Sed hoc mihi non placet.

In quocumque casu tamen licet, per se loquendo, cuique delectari, non de casu, sed de effectu secuto, nempè de exoneratione causata à pollutione, etiàm voluntaria; vel de consecutione hæreditatis ob homicidium, modò causam detestetur. Dixi *per se loquendo*; nam hujusmodi delectationes aliquandò non carent periculo, ùt rectè dicunt *Ronc. l. c. Resp.* 1 *in fin. Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 46.

21 Quær. II. An liceat delectari de malo proximi ob bonum finem? Prænotandæ hìc sunt duæ Prop. damn. ab eod Innoc. XI. Prop. 13 dicebat: *Si cum debita moderatione facias, potest absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, et desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.* Prop. 14. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ùt malum Patris, sed ùt bonum cupientis; quia nimirùm ei obventura est pinguis hæreditas.* Hæ propositiones justè quidem proscriptæ fuerunt, quia secundùm charitatis ordinem, vitam proximi cuicumque nostro temporali emolumento præferre tenemur. Non damnandus tamen, qui gaudet de effectu secuto, scilicet de hæreditate obtenta ex morte alterius, si non gaudet de causa; hoc est de morte: licet materia sit periculosa, ùt mox suprà diximus cum *Salm.* et *Ronc.*

Licitum est autem gaudere de malo proximi, ob majus bonum illius, vel innocentis, nempè si delector de proximi infirmitate, et etiàm de morte, ut sic desistat à peccatis, à scandalis, etc. ùt benè ajunt *Tourn. t. 3 p. 338. Ronc. ib. cum Bon. Reg. et Salm. c. 13 n. 43.* cum *Nav. Bon. Tol. etc.* Idque expressè docet *S. Thom. 3. Dist. 30 q. 1 art. 1 ad 4*, ubi ait: *Undè, quia charitas ordinem habet, et plus debet diligere quisque se quàm alios, et propinquos quàm extraneos..... Potest aliquis, salva charitate, optare malum temporale alicui, et gaudere, si contingit; non in quantùm est malum illius, sed in quantùm est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel Communitatis, vel Ecclesiæ.* Item scribit *S. Gregorius: Evenire plerùmque potest, ut non amissâ charitate, et inimici nostri ruina lætificet, et rursùs ejus gloria sine invidiæ culpa contristet; cùm et, ruente eo, quosdam benè erigi credimus, et proficiente illo, plerosque injustè opprimi formidamus. Mor. l. 22 c. 22.* Hoc tamen semper intelligendum, servato ordine charitatis, nempè quandò malum, quod evitatur, præponderat vel coæquat malum proximo optatum. Sic pariter aliqui opinantur, et adhærent *Salm. n. 44 et Ronc.*, posse Patrem optare mortem filii, si timet, ne ex ejus flagitiis dehonestetur familia. Licitum est autem gaudere de malo temporali personæ privatæ ob bonum temporale commune, ùt *Less. l. 2 c. 47 n. 21. Ronc. ibid.* cum *S. Thom.* ùt suprà, *et Salm. cap. 13 n. 45* cum *Tol. etc.* Hinc licet etiàm gaudere de supplicio malefactoris, ad exemplum aliorum. Et quod dictum est de delectatione, dicendum pariter est de desiderio ùt *Salm. n. 43.*

An liceat sibimet mortem optare, ad vitandam vitam nimis duram causâ infirmitatis, sævitiæ viri, mendicitatis, et similium? Negant *Salm. c. 13 n. 46 cum Nav. Abul. et Reg.* Ratio, quia non licet velle mortem ob effugienda aliqua mala minoris momenti. Sed non improbabiliter affirmant *Pal. tr. 6 D. 4 p. 1 n. 11. Viva in Prop. 14. Inn. XI. n. 3. Felix Pot. de 1* 22

Præc. n. 289. item *Sotus*, *Gran. Sancius*, *et Trull. apud Bus. l. 2 n.* 30 *vers.* 2. *Licet*, *in fin.* casu, quo vita tàm molesta æstimaretur durior ipsâ morte. An autem liceat Matri optare mortem filiæ, eò quod filia ob deformitatem, vel inopiam nequeat nubere, vel quia ob illam Mater malè tractatur à viro? Affirmant *Azor.* 1 *p. l.* 3 *c.* 12 *q.* 2. *Pal. tr.* 6 *D.* 4 *p.* 1 *n.* 11 *et Bon. de Char. D.* 3 *q.* 4 *p. ult. n.* 7. Ratio, quia tale desiderium non tàm est de malo, quàm de bono indè secuturo. Sed id rectè rejiciunt *Salm. n.* 46 *et Ronc. p.* 18 *q.* 4 *R.* 1. Ratio, tum quia numquàm licet ob bonum temporale mortem proximi optare (hocque videtur non dubitandum cum *Ronc. post Proposit. damn.* 13 *et* 14. suprà relatas): tum quia malum Matris non præponderat malo filiæ optatum.

23 « 3. Non est peccatum, saltèm mortale, si conjuges delectentur appetitu tantùm rationali de actu conjugii præterito, futuro, vel possibili, respectu compartis præsentis, vel absentis. Item si sponsus desideret copulam futuram, aut de ea delectetur; vel vidua de præterita. Ratio est, quia hi actus habent objectum licitum.

» Dixi, *appetitu rationali*; quia si sponsus, aut vidua voluntariè consentiat in delectationem sensitivam, et carnalem (quæ ex recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur), moraliter peccat, ut docet *Less. l. c. t.* 2 *c.* 6 *n.* 120. *Bon. Tann. Pal.* V. *Dian. t.* 5 *misc. Resp.* 2. contra *Medin. etc.* Quia verò ad supradictam voluntatis oblectationem, sensitiva, et carnalis ut plurimùm, Imò etiàm periculum consensûs in fornicationem consequitur, oblectationem illam voluptatis in praxi vix locum habere, saltèm in vidua, et sponsis; inter conjuges tamen, modò periculum pollutionis absit, etiàm sensitivam, et veneream delectationem non esse mortale, docent *Fill. Bon. de Matr. q.* 4. *Sanch. Less. l. cit. d.* 1 *et Dian. t.* 3 *misc. R.* 36. Tum quià status matrimonii hæc excusat, uti etiàm tactus impudicos, solius voluptatis causâ institutos; tum

» quia hæc tendunt per se ad opus conjugale, licet
» per accidens opus non exerceatur. »

24 Duo hîc quæruntur multùm scitu necessaria: Quær. I. An sponsis, et viduis liceat delectatio et copula futura, vel præterita? Respondet *Bus.* quod liceat ipsis delectari, modò delectentur appetitu rationali, non autem carnali. (At rectè addit, in praxi vix hoc posse admitti, cùm delectatio carnalis ùt plurimùm rationali annectatur). Hanc tenent etiàm *Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 57 cum *Nav. Caj. Val. Bon. etc.* dicentes, licere sponsis gaudere non de copula ùt præsenti, sed de copula, ùt futurâ. At, etiàm secluso periculo delectationis sensitivæ, veriùs dicendum cum *Holm. t.* 1 *p.* 318 *n.* 701. *Ronc. tr.* 2 *c.* 3 *q.* 5 *et Sanch. ac Vasq. Az. Laym. Pal. Dian. etc.* apud *Salm. n.* 56, quamcumque delectationem voluntatis in sponsis, et viduis de copula futura, vel præterita esse malum. Ratio, quia delectatio reddit sibi objectum præsens, et ideò, semper àc objectum præsens hîc et nunc est malum, cùm absit hîc et nunc conditio cohonestans matrimonii, mala etiàm est omnis actualis delectatio de illo. Aliud dicendum cum *Ronc.* de desiderio, quo sponsus vult copulam futuram; hoc enim licet, quia, cùm voluntas fertur in objectum futurum, potest illud desiderare sub conditione, quâ objectum licitum erit. At quia in tali desiderio adest etiàm periculum delectationis, idcircò hortandi sunt sponsi, ut sedulò à se avertant hujusmodi turpes cogitationes.

25 Quær. II. An conjugibus liceat delectari de copula, etiàmsi alter conjux sit absens? Negant *Salm. de Matr. c.* 15 *n.* 90 cum *Nav. Sa, Rodr. etc.* apud *Croix l.* 6 *p.* 3 *n.* 337. quandò delectatio habetur cum commotione spirituum; quia dicunt, talem commotionem non esse conjugibus licitam, nisi ordinetur ad copulam. Sed *Ronc. et Salm.* non congruenter loquuntur, nam ipsimet *Salm.* admittunt *n.* 84 *et Ronc. tr.* 10 *p.* 296 *qu.* 6 *R.* 11 cum *S. Anton. Conc. Dian.* (et est communis, ùt dicemus alibi de *Matr. d.* 6 *n.* 933) quod tactus impudici (qui certè nequeunt ùt plurimùm esse sine commotione) inter conjuges, absente

periculo pollutionis, sint liciti, saltèm non graviter illiciti, etiàmsi ob solam voluptatem capiantur, et ad copulam minimè ordinentur. Ideò ajo, cur non est idem dicendum de delectatione? Quare verè probabilem censeo sententiam *Bus.* quæ dicit, licitum esse conjugibus delectari, etiàm carnaliter de copula habita, vel futura, semper ac abest periculum pollutionis. Ratio est, quia (proùt dicunt *Salm. d. n.* 84. loquendo de tactibus impudicis) ipse status Matrimonii hæc omnia licita reddit; aliàs status matrimonialis nimiis scrupulis esset obnoxius. Hanc sententiam tenent, præter *Fill. Bon. Sanch. Less. et Dian. cum Bus. ut suprà n.* 23 *in fine*, *S. Anton. p.* 1 *tit.* 5 *c.* 1 § 6. *Cajet.* 1. 2 *qu.* 74 *art.* 8 *ad* 4. *Coninc. D.* 34 *dub.* 11 *concl.* 1. *Croix l.* 6 *p.* 3 *n.* 337 *cum Gerson. Suar. Laym.* et aliis plurimis; item *Vasq. Aversa*, *etc. apud Salm. n.* 88 *et* 89 qui probabilem putant. Et favet D. Thom. *q.* 15 *de Malo art.* 2 *ad* 17. ubi dicit, quod conjugibus, sicùt copula est licita, ità sit et delectatio de illa.

Ultimò hîc notandum cum *Salm. tr.* 20 *c.* 13 *n.* 66 *et*
26 67 cum *Lug. Caj. Nav. Pal. Dic. etc.* quod, si quis se jactet de peccato gravi à se verè patrato, debeat explicare in Confessione etiàm speciem peccati; quia tunc communiter jactantiæ additur complacentia de peccato facto, quæ sumit eamdem speciem peccati. Secùs autem, si jactantia sit de peccato ficto.

27 « 4. Delectatio morosa, de rebus solo jure positivo » prohibitis, non est illicita, modò non fiat sub ratione prohibitionis: v. gr. si Carthusianus, vel alius » die jejunii se oblectet de cogitato esu carnium, quia » non est de opere malo, cùm lex tantùm vetet comestionem externam. *Laym. l.* 1 *t.* 3 *c.* 6 *n.* 9. *Les.* » *l.* 4 *c.* 3 *d.* 15 *n.* 111 *et* 113. *(*Et ità tenendum cum* » *Salm. c.* 13 *n.* 37 *et* 38. *Pal. Vasq. Sanch. Less.* » *communiter*, *et Ronc. tr.* 2 *c.* 13 *qu.* 3 *R.* 11. *quidquid* » *dicat Croix l.* 5 *n.* 81. *Non licet autem delectari de* » *Missa ob oblivionem relicta*, *et simili; quia omissio* » *est objectivè mala*, *ut Ronc. ib. q.* 5 *cum Azor. et* » *Sanch.*)*

» 5. Qui delectationem morosam mortalem confi- 28
» tetur, addere debet circumstantias operis, de quo
» fuit delectatio: v. gr. in materia iræ, an fuerit de
» occidendo fratre, an alio; uno, an pluribus: in
» materia carnis, an de conjugata, moniali, consan-
» guinea. Quod tamen limitant *Azorius*, *Sa*, V. *Luxu-
» ria*, *Salas t.* 7 *tr.* 13 *d.* 16 *s.* 6 *n.* 59 *etc.* si delec-
» tatio feratur in objectum apprehensum secundùm
» totam malitiam, non autem si tantùm secundùm
» partem, v. gr. in fœminam apprehensam, ùt non
» suam, non tamen, ùt alteri nuptam, vel ùt monia-
» lem: tunc enim probabile esse ajunt, delectationes
» tales reduci ad speciem simplicis fornicationis. Ità
» etiàm *Fill. Less. Bon. Dian. Pal.* V. *Lugo d.* 16
» *n.* 363. Aliud est de ipso opere externo, quod sem-
» per fertur in objectum, secundùm totam suam
» malitiam: aut etiàm desiderio efficaci, quod fertur
» in opus externum, secundùm se, et ùt est à parte
» rei; ac proindè est ejusdem cum illo speciei; ideò-
» que ejus circumstantiæ semper fatendæ sunt. V.
» *Auct. cit.* * (*Vide dicta n.* 15.) *

» Resp. 2. Si quis sine causa, et necessitate actio- 29
» nem exerceat, ex qua intelligit, delectationem car-
» nis naturaliter orituram (v. gr. ex curiositate legit,
» vel audit turpia), tamen sine directa intentione,
» et sine periculo consensûs, peccat venialiter; si
» verò justam causam habeat, nihil peccat *(Vide
» suprà *in* 6 *Præc. n.* 481 *v.* 6. *Si pollutio.*)*

» Quæres, an voluntas delectationem carnalem
» positivè reprimere teneatur?

» Resp. Si voluntas plenè eam advertens negativè,
» et permissivè se habeat, ità ut nec approbet, nec
» repellat, dummodò id non permittat ex ipsius de-
» lectationis complacentia, nec periculum sit ulte-
» rioris consensûs, probabile est, quod docet *Caj*, *et
» Sanch.* 1 *mor. c.* 12. non peccare mortaliter: tum
» quia non consentit in delectationem: tum quia
» moraliter est impossibile, omnes illos motus evitare:
» tum quia ex justa causa illos licet permittere, etiàm
» secundùm adversarios.

» Resp. 3. In praxi tamen veriùs videtur, quod » docent *Vasq.* *Azor.*, *Lessius*, *Becan.* *1. t. 2 q. 5* » *c.* 5 sine justa causa eis non resistere, esse mortale: » quia ferè semper voluntas est exposita periculo con- » sensûs; et contrarium credere, est nimia sui con- » fidentia, et præsumptio. Moderatè *Laym.* utramque » sententiam probabilem fatetur, et ait, delectatio- » nem videri mortale, nisi saltèm actum simplicis » displicentiæ circà illam elicias: etsi efficaciter ani- » mum ad alia divertere negligas, cùm facilè possis, » et speres, te tali modò posse depellere. Vide *Laym.* » *lib.* 1, *t.* 3 *c.* 6 *num.* 3. * (*Vide fusè dicta suprà hoc* » *puncto lib.* 5 *num.* 7.) * »

DUBIUM III.

DE DISTINCTIONE PECCATORUM

ARTICULUS I.

Quæ peccata distinguantur specie?

30 *Quomodò peccata differant specie quòad materiale, et quomodò quòad formale peccati?*
31 *Ex quotuplici radice desumatur diversitas specierum?*
32 *An peccata specie distinguantur ex oppositione ad virtutes, vel ex diversitate objectorum?*
33 *An ex præceptis diversis peccata specie distinguantur?*
34 *An peccatum ex objecto levius possit excedere gravitatem peccati superioris speciei?*

30 » Resp. Peccata, quòad materiale, sivè entitatem » positivam, specie distinguuntur ex objectis forma- » libus, et circumstantiis speciem variantibus, qua- » tenùs eæ objecti formalis rationem habent; quòad » formale autem proximè distinguuntur ab oppositis » formis, sivè rectitudine virtutis, quâ privant, re- » motè autem, et fundamentaliter ex objectis. Ità » *Tann. d.* 4 *de pecc. d.* 1 *q.* 2. Ratio primæ partis » est, quia omnes actus specie distinguuntur ex

» objectis, peccata autem quoad materiale, dicunt
» ipsos actus. Ratio secundæ partis, quia privationes
» proximè distinguuntur specie à formis, quibus pri-
» vant, sed peccata formaliter sunt privationes recti-
» tudinum oppositarum. Ratio tertiæ partis, quia
» rectitudo virtutis specificatur proximè ex objecto:
» ergò privatio rectitudinis ex eodem remotè.

Undè resolves.

31 » Peccata specie differunt, non tantùm quæ di-
» versis virtutibus, sed etiàm quæ eidem opponuntur
» extremè, ùt prodigalitas, et avaritia: vel ratione
» diversæ difformitatis, id est, quæ adeò diversâ
» ratione, et malitiâ ejusdem virtutis materiam
» attingunt, ut quantùm est ex natura ejusdem pecca-
» ti, non sit eadem facilitas, moraliter loquendo,
» nequè propensio utrumque peccatum committendi;
» qualia sunt homicidium, furtum, adulterium,
» detractio. »

Docet *Trid. sess.* 14 *c.* 5, circumstantias illas in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant. Hinc Quær. 1 ex quotuplici radice desumatur distinctio specifica peccatorum? Resp. cum *Busemb.* et sententia communiori, sumi ex duplici radice, nempè I. Ex oppositione ad diversas virtutes. II. Ex diversa difformitate contra eamdem virtutem, proùt accidit in perjurio, et violatione voti, sivè blasphemia; licet enim hæc peccata sint contra eamdem virtutem Religionis, specie tamen sunt diversa. Quòad hanc secundam radicem consentiunt Doctores.

32 Sed quòad primam, scilicet ex oppositione ad virtutes, quæstio magna est inter *S. Thom. et Scotum*, an distinctio specifica proximè sumatur ab objectis diversis peccatorum, vel à diversis virtutibus, quibus peccata opponuntur? *S. Thom.* 1 2 *q.* 72 *art.* 1 *Salm tr.* 20 *c.* 12 *n.* 1 *et* 2, *et alii* tenent, eam proximè desumi ab objectis specie diversis. Ratio *S. Th.* ut ait *art.* 6 *ad.* 2. quia *peccatum... non habet speciem ex parte aversionis..,*

sed ex parte conversionis, secundùm quod est actus quidam. Scotus verò cum *Bus.* hîc, et *Bec. Val. Bon.* tenent, distinctionem specificam desumi à virtutibus, quibus opponuntur peccata; quia peccatum, formaliter sumptum, consistit in oppositione ad virtutem, quâ privat. Utraque sententia est probabilis, et utraque reverà in idem coincidit, ut benè dicunt *Salm.* Sed secunda, distinguendo peccata per oppositiones ad virtutes, planior est et facilior, ùt rectè fatetur *Tapia*, quàmvis Thomista. Advertit tamen *Ronc. tr. 20 de Pecc. c. 2 q. 1* quod, licèt peccata commissionis distinguantur ex virtutibus oppositis, ùt ipse tenet, peccata verò omissionis omninò distinguantur per opositionem ad objecta, sivè ad actus, quibus privant; proùt omittere Sacrum, et jejunium sunt peccata specie diversa contra obedientiam Ecclesiæ debitam; quia Sacrum, et jejunium sunt objecta specie diversa.

33 Deniquè quær. 2 an ex diversis præceptis peccata specie distinguantur? Affirmant *Nav. Gran. Tan.* etc. Sed dicendum cum *S. Th. 1 2 q. 72 ar. 6 ad 2 Caj. Val. Az. Laym. Con. Pal. Bonac. Ronc. l. c. Croix l. 4 n. 47. Salm. d. c. 12 n. 5 et 6 ex communi.* Quod, si præcepta distinguantur tantùm ex parte Legislatorum (ut est in furto, quod prohibetur Lege Divinâ, et Humanâ), minimè inducant distinctionem specificam peccatorum; quia diversitas Legislatorum non efficit, ut præceptum sit formaliter diversum, sed tantùm materialiter. Secùs tamen, si præcepta distinguantur ex parte motivi ad prohibendum, quia tunc diversæ virtutes læduntur; proùt si quis frangeret jejunium præceptum ab Ecclesia, et ad quod voto simul ipse se obstrinxerit; tunc enim læderet temperantiam, ex qua Ecclesia jejunium imperat, et Religionem, ex qua Deus præcipit vota observari.

Ad agnoscendum verò, quandonam leges sint conditæ ad diversos fines, dicunt *Salm. n. 9.* videndum, si præceptum humanum trahat actum ad specialem aliam virtutem, sivè ad oppositionem cum alia speciali virtute. Hinc infertur I. Si quis occidit sacerdo-

tem, non solùm peccat contra justitiam, sed etiàm contra Religionem, ex cujus motivo Ecclesia vetat Sacerdotis læsionem. Infertur II. Sacerdos beneficiarius omittens Officium Divinum, committit unum peccatum contra Religionem, non autem contra justitiam, si velit restituere fructus Beneficii; quia ex eodem motivo Religionis Ecclesia præcipit recitationem ei, qui est Sacerdos, et est Beneficiarius, qui ex justitia tenetur tantùm non facere fructus suos; Ità *Azor. Trull Dian. etc.* cum *Salm. c.* 12 *n.* 12. contra *Suar. Laym. et Bonac.* Vide dicta *lib.* 4 *num.* 145. *Qu. I.*

Quæritur hìc 3. an peccatum ex objecto levius possit ratione circumstantiæ excedere gravitatem peccati superioris speciei? Negant *Durand. Vasq. et alii?* Sed affirmant probabiliùs *S. Thom.* 2. 2 *qu.* 10 *art.* 3 *ad* 1. ubi ait: *Nihil prohibet peccatum, quod est gravius secundùm suum genus, esse minùs grave secundùm aliquas circumstantias.* S. Doctorem sequuntur *P. Conc. t.* 10 *p.* 524 *n.* 6. item *Caj. Suar. Azor. Pal. etc.* cum *Salm. c.* 12 *n.* 22 *et aliis communiter;* Quia, licet regulariter gravius peccatum sit illud, quod perfectiori virtuti opponitur, ùt dicit *S. Thom.* 1. 2 *q.* 73 *art.* 4. Attamen, cùm gravitas peccati superioris speciei sit finita, ideò, etsi physicè non possit excedi malitiâ peccati speciei inferioris, potest verò moraliter. Hinc sodomia, et bestialitas sunt graviora peccata, quàm perjurium, ùt docet *S. Thom.* 2. 2 *q.* 144 *art.* 3 cum *Salm. ibid. n.* 22. Et ideò regula prædicta metiendi gravitatem peccati ex oppositione ad superiorem virtutem currit tantùm, quandò peccata sunt maxima contra unamquamque virtutem, non autem quandò comparatio fit maximi peccati ad minimum. 34

An autem circumstantias, speciem tantùm aggravantes, oportet confiteri, nimirùm gradum incestûs, quantitatem furti, tempus durationis peccati? Vide dicenda *de Sacr. Pœn. l.* 6 *ex n.* 467.

ARTICULUS II.

Quæ peccata distinguantur numero?

35 *Vide omnia, quæ super hoc puncto dicuntur à Busemb.*
36 *Ex quibus radicibus desumatur Distinctio numerica? De Prima Radice, quæ est* Multiplicitas actuum moraliter interruptorum.
37 *Et I. Quomodò interrumpantur* Actus interni *circà peccata* Cordis?
38 *Quomodò circà peccata* Oris, *et* Operis?
39 *An malum propositum interrumpatur per diuturnum tempus?*
40 *Quid, si voluntas tamen permaneat in aliquo affectu?*
41 *II. Quomodò interrumpantur, aut uniantur* Actus externi?
42 *An explicanda omnia media apposita ad peccandum?*
43 *Quid, si quis ab initio voluerit tangere, sed posteà fornicetur?*
44 *Quid, si quis centenis vicibus interpolatim furetur aureum ex intentione ab initio furandi centum? et quot sacrilegia committat celebrans tres Missas in die Nativitatis Domini?*
45 *De secunda Radice, quæ est* Diversitas objectorum totalium.
46 *Illationes hujus Radicis.*
47 *Qu. I. Quot peccata committit qui eodem actu blasphemat 12 Apostolos?*
48 *Qu. 2. Quot, si quis detrahit alicui vel conviciatur diversis contumeliis?*
49 *Qu. 3. Quot, si quis detrahit alicui coram pluribus?*
50 *Qu. 4. Quot, si quis negat plures articulos Fidei? Qu. 5. Quot, si quis optat diversa mala inimico? Qu. 6. Quot, si confessarius in mortali plures absolvat Quid, si Sacerdos pluribus Eucharistiam ministret Quid, si Sacerdos projiciat Breviarium in mare, prævidens, se reddendum impotentem ad recitandum? (De hoc vide dicta l. 4 n. 149.)*

35 « **Resp.** Numero distinguuntur duobus modis, 1.
» Ex diversis objectis numero totalibus, non materia-
» liter, et physicè tantùm, sed etiàm formaliter, et
» moraliter distinctis. 2. Per interruptionem actuum
» moralem. *Fill. tr.* 21 *c.* 8.

» Dico, *moralem*; quia etsi ad distinctionem nume-
» ricam physicè sufficiat quævis interruptio, in ordi-
» ne tamen ad confessionem non multiplicantur,
» nisi moraliter multi sint, quia, sicùt in confessione
» actus moralis, ità etiàm multiplicatio, et distinctio
» moralis attendi debet.

» Porrò actus moraliter interrumpuntur, ità ut
» nec virtualiter, nec interpretativè manere censean-
» tur. 1. Per contrariam voluntatem, et propositum.
» 2. Per cessationem ab actu voluntariam, et liberam.
» 3. Per cessationem involuntariam, et naturalem,
» sivè ea fiat per somnum, sivè per distractionem ad
» alia. Per somnum quidem, quia, cùm in illo cesset
» usus rationis, non continuatur actio libera, et
» moralis: per distractionem verò, quia per illam
» prior cogitatio fit involuntaria, ideòque si ad eam
» redeatur, fit voluntaria, et moraliter multiplicatur,
» Ità *Vasq. etc.* Quæ sententia, etsi in peccatis exter-
» nis tenenda sit, in internis tamen non habet locum
» secundùm *Fill. tr.* 21 *c.* 8 *n.* 317. Ratio est, quia
» etsi per hanc interruptionem physicè actus mul-
» tiplicetur, non tamen moraliter: quia hoc ipso,
» quod animus involuntariè distrahatur, remanet in-
» terpretativè prior voluntas, cùm non sit retractata,
» aut aliter interrupta. V. etiàm *Bald. d.* 21 *n.* 3.

Undè resolves.

» 1. Unum numero peccatum committit, qui uno
» actu odii, vel detractionis fertur in 10 homines,
» qui uno ictu duos occidit, qui uno actu vult omit-
» tere Officium Horarum per mensem, jejunium per
» quadragesimam. Quià, etsi hæc objecta physicè
» sint plura, sunt tamen unum moraliter, et forma-
» liter, quatenùs in uno actu hìc, et nunc conjun-
» guntur. Ità *Navar. Fill. Bon. d.* 2 *q.* 4 *p.* 1 *contra*
» *Azor. Vasq. etc.* qui satis probabiliter dicunt esse
» peccata distincta. Verum sivè 10 peccata dicas,
» odisse v. gr. 10 homines, sivè unum, parùm refert,

» cùm unum hoc illis decem æquivaleat, proindèque » objecti gravitas in confessione exprimenda sit, » quippè quæ actum in suo esse individuali constituit, » ùt notant *Fill. Bon. Suar. de Pœn. d.* 22 *s.* 3.

» 2. Actus voluntatis internus sæpiùs interruptus, » et repetitus, licet physicè sit multiplex, moraliter » tamen est unum numero peccatum, in ordine ad » confessionem, si consummetur in opere aliquo exter- » no, per eum intento, et causato, aut etiàm in » pluribus actibus externis sibi invicèm subordinatis » ad eumdem finem. Hinc verbi gratiâ, qui furatur bi- » bliothecam per totam noctem, etsi sæpiùs volunta- » tem furandi renovet, unum furtum, et qui ad oc- » cidendum alium pergens, sæpè voluntatem reno- » vat, unum homicidium committit. Ratio est, quià » est una actio externa, ab internis intenta, et cau- » sata, in qua internæ omnes complentur, et mora- » liter uniuntur. V. *Baldell. d.* 21 *n.* 4.

» 3. Actiones externæ, licet numero distinctæ, ad » eumdem tamen finem, et actum principalem relatæ, » modò non habeant distinctam ab illo malitiam, non » distinguuntur ab ipso fine, et actu principali, mo- » raliter loquendo, et in ordine ad confessionem. Hinc » oscula, tactus, verba impudica, etc. copulam car- » nalem præcedentia, imò etiàm comitantia, et sub- » sequentia, tamquàm complementa, et appendices » operis, unum numero peccatum sunt, ùt docent » *Nav. c.* 6 *n.* 17. *Azor. l.* 4 *qu.* 6. *Fill. etc.* Ratio est, » quia sunt vel initia, vel partes, vel complementa, » et appendices operis, ejusdem actûs humani et ob- » jecti, in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

» Dixi, *complementa* : quia, si similes actus non sint » initia, vel partes copulæ subsecuturæ, aut ex actu » præterito ex natura rei non consequantur, distin- » guuntur numero, ùt v. g. si quis de fornicatione » glorietur : proindèque illi in confessione explicandi » sunt separatim, non autem priores, ùt docet *Suar.* » *t.* 4 *de Pœn. d.* 22 *s* 1. »

36 Ad intelligentiam hujus tàm difficilis materiæ de

numerica distinctione peccatorum, circà quam valdè DD. laborant, et valdè dissentiunt, ùt clariùs intelligantur omnia, quæ à *Busemb.* dicta sunt, prænotandum, constare ex Trid. non solùm in Confessione species peccatorum esse explicandas, sed etiàm numerum, cùm *Ses* 14. *Can* 7 si doceat: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ.... necèssarium non esse Jure Divino confiteri omnia, et singula peccata mortalia.... anathema sit.* Hinc videndum, ex quibus radicibus desumatur distinctio numerica peccatorum? Respondetur desumi ex duabus radicibus, nempè I. ex *Multiplicitate actuum moraliter interruptorum*, et in hoc omnes conveniunt II. ex *Diversitate objectorum totalium*, quàmvis de hac radice alii dubitent, ùt infrà videbimus *n.* 45. Et I. loquendo de prima radice, dubium magnum est, quandonam actus voluntatis moraliter interrumpantur? Et hîc ad clariorem intelligentiam distinguendi sunt actus *interni* interrupti, ab actibus *externis.*

Et I. Quòad actus *internos*, distinguere insuper 37
oportet peccata *Cordis*, à peccatis *Oris*, et *Operis*. Si sint enim peccata *Cordis*, quæ internè omninò perficiuntur, ùt sunt odia, hæreses, delectationes morosæ, desideria turpia, etc. ista, statim ac multiplicantur, interrumpuntur; ità ut tot sint peccata, quot sunt actus voluntatis illis consentientis. Ratio, quia quòad tales actus non pendet unus ab alio, et ideò nequeunt moraliter continuari. Ità communiter *Suarez*, *Vasq. Az. Pal. Bon. etc.* cum *Salm. Tr.* 20 *c.* 12 *n.* 32. *Ronc. Tr.* 2 *de Pecc. c.* 2 *q.* 2. *P. Conc. t.* 10 *pag.* 526. *n.* 13. *Contin. Tourn. t.* 2 *p.* 274 *n.* 3. contra *Lugonem D.* 16 *Sect* 13. *ex n.* 566. *Canum*, *Homob. etc.* apud *Tamb. Meth. Conf. c.* 1 §. 6 *n.* 32. qui dicunt, hos actus non interrumpi per somnum, distractionem, etc. sed tantùm per contrariam voluntatem: Et huic opinioni videtur adhærere *Busemb. cum Fill. hic vers. Porrò, in fine; et* vocat probabilem *Tamb. l. c.* (licet *Tamb.* dicat, semper explicandum esse tempus, quo voluntas prava duraverit). Sed hanc opinionem, ùt falsam rejiciunt *Conc.*, *ac*

Vasq. Suar. Dian. etc. cum Salm. l. c. n. 34. Quarè opinio *Lugonis*, *et Cani* saltèm tamquàm dubiè probabilis, non est tenenda. Et ideò pœnitens quidem debet explicare, si potest, quot vicibus in voluntate consenserit; si verò non potest, quia pravus animus fuit diuturnus, tùnc sufficit fateri tempus, in quo cum tali animo perseveraverit, ùt dicunt *Ronc. et Viva de Sacr. Pœnit. q.* 5 *ar.* 7 *n.* 2. cum *Vasq.* Meritò autem notant I. *Conink. et Lugo* apud *Tamb. n.* 53. (licet *Tamb.* non assentiat) cum *Viva n.* 5 *et Antoine*, quod explicari debeat, an interruptiones fuerint notabiliter raræ, vel frequentes. Notant II. *Tamb. l. c. n.* 48. cum *Lugo*, *et Viva d. n.* 5 quod, si plures hujusmodi actus ex eodem impetu concupiscentiæ procedant, unum peccatum mortale constituant, etsi aliquod breve intervallum actibus intercedat.

38 . Hoc currit quòad actus internos circà peccata *Cordis*. Quòad actùs autem *internos* circà peccata *Oris*, et *Operis*, quæ externè consummantur, uti sunt blasphemiæ, furta etc. hi actus moraliter interrumpuntur. I. Per retractationem voluntatis. II. Per liberam cessationem, nimirùm, si quis voluntariè, et liberè cesset à proposito pravo; tunc enim, si iterùm redeat ad malam voluntatem, novus actus erit moraliter diversus à primo, cùm à primo non procedat, et ideò erit novum peccatum. Ità *Bus. Ronc.*, *et Croix l.* 5 *n.* 170.

39 Utrùm autem malum propositum interrumpatur per communes interruptiones, ùt per somnum, distractionem, comestionem, etc.? Negat *Lugo d. D.* 16 *n.* 567. et adhærent *Tamb.* §. 6 *n.* 35 *et* 36. etiàmsi magna mora intercedat; sed hæc opinio est contra communem, et meritò rejicitur, ùt ait *Croix lib.* 5 *n.* 178. E converso probabilis est sententia omninò opposita cum *Henno*, *Vasq. Nugn. Dian. etc.* apud *Vivam*, qui dicunt, actus internos interrumpi per quamlibet distractionem, etiàm involuntariam. Sed probabiliùs videtur dicendum cum *Salm. d. c.* 12 *n.* 38. *Viva de Sacr. Pœn. Q.* 5 *Art.* 6 *n.* 6. *in fin.*

Ronc. q. 2 quod, si intercedat tempus breve, actus non discontinuantur: Secùs, si intercedat tempus diuturnum. Quale autem æstimandum sit tempus diuturnum, *Viva*, dicit annum, *Salm.* mensem, *Ronkag.* duos dies, *Conc.* autem unum; sed ego puto, impetum unius actûs difficulter posse protrahi (ordinariè loquendo) plus quàm ad duos, vel tres dies ad summum. Hinc qui perseverat in mala voluntate ultrà duos, vel tres dies, explicare debet tempus, ut sic intelligatur moraliter numerus actuum internorum circà peccata externa.

Notandum tamen, quod actus voluntatis, si ex 40
prima voluntate procedant, et moraliter permaneant in aliquo effectu, qui conducat ad consummandum peccatum externum, per quameumque tempus duret prava voluntas, unum solùm peccatum constituant. Hinc infertur I. quod, si quis proponat occidere hominem, et idcircò arma præparet, viam arripiat, et inimicum occidat, unum peccatum committat, licet per multos dies illum quæsiêrit, et pluries voluntatem repetiêrit. Ità communiter *S. Bonav. Vasq. Caj. Nav. Bon. etc. cum Salm. c.* 12 *n.* 36. *et S. Th. in* 2 *Dist.* 42 *q.* 1 *art.* 1. Ratio, (ut docet *S. Thom.*), quia omnes hi actus *non habent rationem peccati, nisi secundùm quod per unam voluntatem in perversum finem ordinantur.* Infertur II. quod, si quis statuerit non restituere rem alienam, et in eadem voluntate semper (etiam per annum) maneat, unum peccatum committat: Quia in illa retentione, numquàm retractatâ, virtualiter permanet prima voluntas, ut probabiliter dicunt *Ronc. de peccat. pag.* 16 *q.* 2 *R.* I. *Lugo de Pœnit. D.* 10 *n.* 148. *cum Nav. Gabr. et Tanner. Salm. tr.* 13 *c.* 1 *n.* 64 *et tr.* 20 *c.* 12 *n.* 37. *cum P. Nav. et Trull.* item *Dian. p.* 2 *tr.* 16 *R.* 25 *cum Malderi Arag. et Sayro* (contra *Suar. Vasq. Bonac. Tapia, etc. ap. Salm. d. n.* 37. qui tenent, interrumpi voluntatem per somnum, distractionem, etc. quorum sententia probabilis est). Imò *Lugo* dicit, voluntatem non interrumpi, etiamsi retractatio, sed brevissima, interfue-

rit voluntatis. (Videè dicta *lib.* 3. *num.* 683. Meritò tamen censet *Dian. loco citato in fine* cum AA. ab ipso citatis, quod, si fur redditur impotens ad restituendum, et deindè factus potens, datâ opportunitate, non restituit, novum peccatum committat. Ratio, quia eo casu per illud tempus impotentiæ voluntas non restituendi non persevérat in effectu.

51 II. Quòad actus autem *externos* peccatorum tunc isti moraliter interrumpuntur, quandò non subordinantur ad aliquem actum principalem completum, puta cùm quis habet plures tactus, sine intentione copulæ; vel si pluries percutiat, sine intentione occidendi; vel si pluries furetur partes ex cumulo, sine intentione totum cumulum auferendi; quia tunc quilibet actus habet suam completam malitiam. Ità communiter omnes cum *Holzm.. t.* 1 *p.* 145 *n.* 681. E converso actus externi duobus modis uniuntur, ità ut unum constituant peccatum. *Primò*, si ex eodem impetu procedant, puta cùm quis ex eodem impetu pluries percutiat, pluries inhonestè tangat, eumdem Sanctum, vel plures dies Sanctos blasphemet, pluries alicui in eadem materia conviciettur, vel ei detrahat, ùt rectè dicunt *Salm. tr.* 20 *c.* 12 *n.* 41. *cum Nav. Tap. Less. et Cov.* item *Conc. t.* 20 *p* 529 *n.* 21. *Viva de Pœn. qu.* 5 *art.* 6 *n.* 6. *cum Pal. Dic. Bonac. ap. Croix l.* 5. *n.* 179. Utrùm autem unum peccatum committat, qui unâ vice plures Sanctos blasphemat: aut pluries eodem impetu aliquem contumeliis afficit in diversis materiis; aut Confessarius, qui in mortali successivè plures absolvit? Vide infrà *ex n.* 47. *qu.* 1. 2 *et* 6.

Secundo modo actus externi moraliter uniuntur, si ad ejusdem peccati consummationem diriguntur, sicùti diximus suprà de actibùs internis ergà idem peccatum externum repetitis, qui ex prima voluntate procedunt. Hinc, si quis ad homicidium patrandum emit arma, viam carpit, quærit hostem, et occidit; unum peccatum committit. Ità etiàm, si quis ad copulam consummandam præmittit tactus, oscula, et

sermones, sufficit, si confiteatur tantùm copulam obtentam. Utrùm autem explicandi sint tactus, qui statim copulam sequunter; Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè affirmat cum *Suar. et aliis. Secunda cum Dicast. et Croix l.* 5 *n.* 168. negat, si hujusmodi actus intendantur velùt complementum prioris voluptatis; Secùs verò, si in eis tamquàm in nova voluntate sistatur. Hæc est quidem probabilis, sed non minùs probabilis est *tertia* sententia *Busembai cum Lug. de Pœn. D.* 16 *n.* 553. *Pal. Nav. Az. Viva l. c. n.* 6 *et Salm. c.* 12 *n.* 45. qui cum communi dicunt, omnes hos actus, sicùt et complacentiam de copula habita non esse novum peccatum, si statim post copulam habeantur, et minimè ad novam copulam intendantur: quia verosimiliter adhibentur tamquàm complementum copulæ obtentæ.

Notandum tamen I. quod etiàm explicanda sint, tamquàm distincta peccata, omnia media posita ad peccatum consummandum, si posteà peccatum non consummetur, ùt ait *Viva cum communi ibid. n.* 6. Et hoc, non solùm si prædicta media per se sint mala, ùt sunt tactus, et sermones inhonesti: sed etiàm si sint indifferentia, ùt carpere viam, ascendere domum ad mulierem cognoscendam; parare arma ad homicidium etc. Ità valdè probabiliter dicit *Viva ibid. n.* 6. Ratio, quia tunc peccatum non manet tantùm internum, sed fit externum illis actionibus, quæ omnes malæ deveniunt, cùm à malitia pravi finis omnes informentur. 42

Notandum II. quod, si quis habens oscula, tactus etc. noluisset ab initio copulam, sed posteà ob libidinem auctam copulam perfecerit, non sufficiat, si tantùm copulam confiteatur; tunc enim omnes actus tamquàm distincta peccata debent explicari, quia, cùm in illis sistitur, quivis actus habet in se malitiam suam consummatam Ità communiter *Tourn. p.* 272. *Less. Dic. cum Croix l.* 5 *n.* 169. *et Salm. c.* 12 *n.* 45. *cum Nav. Lugo, etc.* Et idem dicendum de eo, qui animum habuit tantùm hostem vulnerandi, et 43

indè irâ accensus eum occidit, is duo peccata committit, ùt *Salm. ibid. cum iisdem.*

44 Advertendum etiàm cum *La Croix L.* 5 *n.* 170. *et P. Mazzotta. to.* 1 *de conscient. c.* 2 *q.* 4 *L. Ex fine*, quod, si quis ex intentione furandi centum aureos, centenis vicibus moraliter interruptis ea surripiat, tunc centum peccata committat; quia singuli actus habent in se consummatam malitiam: Tria etiàm sacrilegia committit, qui in die Nativitatis J. C. tres Missas celebrat in mortali, quia sunt actus de se completi. *Dixi tria sacrilegia*: hoc tamen currit in sententia eorum (ùt tenent *Sporer de Pœnit. c.* 3 *n.* 435. et quidam Neotericus) qui dicunt, celebrare in mortale esse unum sacrilegium, quia actiones celebrantis, licet sint plures, tamen integrant unum ministerium Sacrificii. Sed veriùs dicendum, saltèm hæc esse novem sacrilegia, cùm celebrans in mortali in unaquaque Missa veriùs tria sacrilegia committat; et quàmvis unum offerat Sacrificium, attamen ad illud offerendum plures actiones per se completè sacrilegas operatur, nimirùm indignè consecrando, ministrando sibi indigno, et indignè sumendo: Secùs dicendum, si post sumptionem sumat Particulas superfluas, quia hæc ultima sumptio pertinet ad unum Sacrificium. *Ità Croix l. c.* cum *Viva n.* 7. Dixi *saltèm*, nam juxtà nostram Sententiam quatuor Sacrilégia committit celebrans in mortali. Vide *l.* 6 *n.* 35 *v. Hinc.*

45 Loquendo autem de secunda radice distinctionis numericæ, scilicet, an peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, celebris est quæstio inter Doctores. *Prima* sententia negat, et hanc tenent cum *Busemb. hîc n.* 37. *Suar. t.* 4 *in* 3 *p. D.* 22 *sect.* 5 *n.* 34. *Lugo de Pœn. D.* 16 *n.* 135. *Laym. l.* 1 *tr.* 3 *c.* 3 *n.* 2. *Viva de Pœn. q.* 5 *a.* 6 *n.* 9. *Anacl. p.* 81 *n.* 57. cum *Navar. March. etc. ac Tamb. Meth. Conf. l.* 2 *c.* 1 §. 9 *a nu.* 59. item *Bonac. Fill. Gob. etc. ap Croix l.* 5 *n.* 150. probabilemque putant *Vas. Rod. etc. ap Lugo loc. cit.* Diversis autem rationibus præfati AA. hanc sententiam tuentur; nàm *Suar. Layman*

Vill. etc. probant, quia in eodem actu, entitativè uno, non possunt esse plures malitiæ numero diversæ, cùm in eodem subjecto nequeant esse plura accidentia numero distincta. Aliâ ratione utuntur *Lugo et Tamb.* dicentes, quod, licet in eodem actu possint esse plures malitiæ, tamen ex præcepto Tridentini teneamur quidem explicare numerum peccatorum, non autem numerum malitiarum. *Secunda* verò sententia communior, quam sequimur, et tenent *Continuat. Tournely t. 2 p. 273 v. Dico 2 Conc. tom, 10 p.* 531. *n.* 29. *Croix l.* 5 *n.* 150. *Holzmann. tom.* 1 *p.* 142 *n.* 668. *ac Salm. tract.* 20 *c.* 12 *n.* 61. *cum Azor. Hurt. Vasq. Diana, Dicast.*, et aliis innumeris, docet, diversitatem objectorum totalium benè constituere diversa numero peccata. Ratio 1, quia, sicùt actus respicens plura objecta, specie diversa, includit plura specie diversa peccata in Confessione explicanda, ità actus respiciens plura objecta, numero diversa, includit plura diversa, numero peccata. Ratio 2; quæ fortiùs probat, est, quia idem actus non solùm potest includere plures malitias specie diversas, sed etiàm numero. Id patet exemplo; si enim conjugatus copulam habet cum conjugata, nemo negat (ùt ipse *Lugo n.* 241 fatetur) duplicem eum committere injustitiam, unam quia violat jus suæ uxoris, alteram quia cooperatur, ut illa violet jus sui mariti. Ergò cum eodem unico actu benè possunt esse plura peccata, numero diversa, contra eamdem virtutem. Objicit *Lugo*, quod tunc alio modo tendendi conjugatus ille injustitiam lædat, quandò violat jus suæ uxoris; alio, quandò cooperatur, ut altera violet jus viri sui, et ideò duo peccata injustitiæ committat. Sed hæc responsio non subsistit, nam eadem virtus justitiæ eodem modo, non diverso, quo obligat eum ad servandam fidem suæ uxori, obligat etiàm, ut non cooperetur, ne illa frangat fidem suo viro debitam,

Nec obstat ratio *Suarii*, nempè quod in eodem subjecto nequeant esse plura accidentia numerò distincta. Nam respondetur, hoc valere in physicis,

non autem in moralibus; in his enim, licet actus physicè sit unicus, moraliter tamen benè potest esse multiplex, quandò juxtà prudentum judicium unicus ille actus æquivalet pluribus, habitâ ratione ad objecta totaliter diversa, prout patet exemplo copulæ conjugati cum conjugata, et docet *D. Th.* 2. 2. *D.* 42 *q.* 1 *art.* 1. Nec etiàm obstat ratio *Lugonis*, nimirùm, quod in Confessione teneamur tantùm explicare numerum peccatorum, non autem diversas malitias peccati: nam respondetur, posito, quod malitiæ in illo actu sint plures, plura etiàm esse peccata, cùm peccata diversa non sint nisi diversæ malitiæ.

46 Hinc infertur, diversa numero peccata committere I. eum, qui uno ictu plures homines occidit, vel pluribus detrahit, ùt dicunt *Tournely to.* 2 *p.* 271. *Coll.* 1 *Concina to.* 10 *p.* 530. *n.* 22 *Bonac. de Sac. D.* 5 *q.* 5 *p.* 2 § 3 *diff.* 3 *n.* 16 *et Salm. c.* 12. *n.* 42 *et* 43 *cum Vasq. Azor. Henr. etc.* (contra *Anacl. p.* 81 *n.* 57 *Tamb. l. c. n.* 61 *et* 62 *cum Lugo etc.*) Et idem dicendum, si quis intendit occidere sivè infamare totam familiam, ùt tenent *Salm. n.* 49. *Tourn. l. c. Concina n.* 28 *et Holzm. p.* 143. *n.* 671. contra *Roncaglia p.* 16 *q.* 2 *R.* 2 *et Anacl. l. c.* Nec obstat dicere, quod familia pro unica persona reputetur, ex *l.* 1 *ff. Si familia etc.* Nam, licet fictione juris familia una persona dicatur, attamen occisio aut detractio illa, cùm uniuscujusque jus lædat, quod personæ illius familiæ distinctè habent ad vitam aut famam, idcircò diversa peccata constituit. Secùs verò esset dicendum, ùt benè censent *Salm. n.* 51 si quis læderet bona, quæ possidet aliqua Civitas, Monasterium, aut Capitulum in communi; tunc enim non competit jus individuis in particulari, sed tantùm toti Communitati, undè unum jus læditur. II. Qui unico actu optat ad plures fœminas accedere, contra *Tamb. n.* 62 *cum Lugo*, vel pluries ad eamdem fœminam, contra *Less. ap. Tamb. n.* 5 tantò magis qui eâdem nocte pluries eamdem fœminam cognoscit, ùt *Salm. n.* 65 cum aliis communiter, contra *Zanardum*; quælibet enim fornicatio habet suum terminum

completum. III. Qui à pluribus furatur, ùt *Salm. n.* 44. *cum Azor. et Molin.* contra *Lugo*, et *Tap.* IV. Qui pluribus unicâ vice scandalum præbet, ùt rectè ait *Tournely tom.* 3 *p.* 331. *in princ.* contra *Tamb. n.* 64 *cum Lugo.* V. Quid unico actu vult per plures dies Horas Canonicas, vel jejunium omittere, ùt *Croix l.* 5 *n.* 164. *Holzm. n.* 673 *et Salm. n.* 44 (contra *Busemb. Lugo etc.*) Vide dicta *l.* 5 *n.* 149. VI. Qui uno actu malum tribus personis desiderat, ùt *Croix n.* 158 cum *Dicast.*

Quæritur autem 1. quot peccata comittat, qui unicò 47 actu blasphemat duodecim Apostolos? *Tournely tom.* 2 *p.* 271 *Coll.* 3 *et Concina t.* 10 *p.* 529 *num.* 21 censent, eum committere duodecim peccata, quia uniuscujusque Apostoli honorem lædit, et quidem probabiliter; sed non est improbabile id, quod sentiunt *Anacl. p.* 82 *n.* 58 *et Salm. c.* 12 *n.* 40 *cum aliis*, nempè quod iste unum committat peccatum, quia cùm omnes blasphemiæ in Sanctos malitiam desumant ex una relatione ad Deum, moraliter loquendo unica injuria per talem blasphemiam mediatè Deo infertur.

Quæritur 2. an committat diversa peccata, qui 48 detrahit alicui in pluribus materiis, vel eum diversis contumeliis afficit? Negant *Salm. c.* 12 *n.* 41. *Lugo de Pœn. D.* 16 *n.* 265 *cum Caj. Sa*, *Azor. Reg. et Molin.* item *Bon. Dic. Diana*., *etc. ap. Croix l.* 5 *n.* 161, dicentes, eum unum committere peccatum, quia licet tales detractiones, aut contumeliæ materialiter specie distinguantur, moraliter tamen unam famam, aut honorem lædunt. Sed probabiliùs censent, eum plura peccata committere *Tour. tom.* 2 *p.* 283. *Holz. n.* 674. *Conc. to.* 10 *p.* 529 *n.* 21 *et Croix l. c. cum Sylvio*, *Nav. etc.* Ratio, quia læduntur diversa jura ad famam vel honorem, quæ alteri competunt; per hoc enim, quod aliquis esset diffamatus uno crimine, non ideò est diffamatus alio. Nec obstat, quod is, qui aufert plures diversas res alicui, unicum committat furtum, nam tunc unicum læditur jus, quod ille habebat ad bona sua; sed quandò aliquis diffamatur in pluribus

materiis, plura ejus jura læduntur, juxtà plures respectus, quos fama habet ad diversas virtutes, undè plura committuntur peccata. Benè tamen hîc advertendum cum *Salm. tr.* 13 *c.* 4 *n.* 13 *et Concina l. c. in fin.* quod mulierculæ, et plebeji, qui simùl rixantes eodem impetu diversis contumeliis se onerant, unum peccatum committant. Ratio, quia juxtà communem æstimationem hi non lædunt famam, et honorem, eò quod ex una parte convicia inter hujusmodi personas non apprehendantur ùt gravia, et ex alia audientes nullam ipsis fidem præstent, putantes illa potiùs proficisci ex impetu iræ, quàm ex animo, et rei veritate; et ideò tales rixantes ùt plurimùm excusantur à mortali, nisi fortè aliquod particulare factum adversario improperent.

49 Quæritur 3. an, qui detrahit alicui coram pluribus, plura peccata committat? Affirmant *Croix l.* 5 *n.* 162 *et Holzm. tom.* 1 *p.* 143 *n.* 675 quia (ùt dicunt) tot jura is lædit, quot sunt personæ, apud quas alter infamatur. Sed unum tantùm peccatum committere censent *Lug. de Pœn. D.* 16 *n.* 112. *Tamb. Meth. Conf. l.* 2 *c.* 9 §. 1 *n.* 2. *Azor. to.* 3 *l.* 13 *c.* 5 *dub.* 1 *et Mol de Just. tom.* 5 *tract.* 4 *Dist.* 19 *n.* 3. Ratio, quia detrahere coram pluribus est tantùm circumstantia aggravans, cùm jus ad famam sit unicum apud omnes, non autem multiplex; undé, cùm satis probabilis sit sententia, juxtà dicenda *de Pœn. l.* 6 *n.* 467 quod sit obligatio explicandi in Confessione circumstantias aggravantes, probabilè etiàm est in casu proposito non esse obligationem explicandi numerum personarum coram quibus facta est detractio, sed sufficerè, quod dicatur; *Detraxi coram pluribus.*

50 Quæritur 4. quot peccata committat qui plures articulos fidei negat? Plura censet *Borgia apud Croix l.* 5 *n.* 156 quia (ùt ait) unusquisque articulus est distinctum fidei objectum. Sed veriùs negant *ib. Diana, et Oviedo.* Ratio, quia objectum fidei nequit dici multiplex, cùm reverà unicum tantùm sit, nempè veracitas Dei revelantis; idcircò, qui unum fidei ar-

ticulum negat, non minùs est infidelis; quàm qui omnes negat; et ità contra, qui plures negat articulos, non magis est infidelis, quàm qui negat unum.

Quæritur 5. quot peccata committat, qui diversa mala optat inimico, puta infamiam, mortem, paupertatem, etc. *Prima* sententia, quam tenent *Lugo de Pœnit D.* 16 *n.* 260 *cum Valent. Turr. Bon. de* 1 *Præc. D.* 3 *q* 5 *p; ult.* § 1 *n.* 10 *Dian.* 1 *p. tr.* 7 *R.* 30 *et* 3 *p. tr.* 4 *R.* 67 item *Caj. et Trull. apud Busemb.* vide *l.* 2 *n.* 30 *v. in Confessione*, dicit, eum committere unum specie peccatum, et etiàm numero, si mala optentur in eodem impetu; quia peccata odii non sumunt speciem à diverso malo optato, quandò omnia appetuntur sub ratione mali, ùt contraria virtuti dilectionis; nulli verò dubium quin explicandæ sint species malorum, si desiderium sit efficax. *Secunda* sententia, quam tenent *Busemb. loc. cit. cum Suar. et Palao, ac Salm. de Rest. c.* 4 *n.* 29 *cum Bann. Salon. Prado, Villal. Soto, Fill. et Dic.* dicit, eum committere plura peccata, proùt sunt species malorum optatorum, si specificè exprimantur; quia desiderium sumit speciem à diverso objecto desiderato, ut inquit *S. Th.* 2. 2. *qu.* 76 *a.* 4 *ad* 2 dicens: *Si ille, qui maledicit, velit malum occisionis alterius, desiderio non differt ab homicida.* Secùs si optetur malum in communi, proùt si dicat: *Maledictus sis; malum tibi eveniat. Tertia* tamen sententia satis probabilis, quam tenet *Croix l.* 5 *n.* 159 distinguit, et dicit, eum committere unum specie peccatum, casu quo mala illa apprehendantur sub uno genere mali, nempè ùt media ruinæ inimico optatæ; secùs, si voluntas feratur ad optanda ei illa diversa mala specificè considerata, ùt dicunt *ib. Syl., Mol. Bon. etc.*

Quæritur 6. an plura sacrilegia committat Confessarius, qui in mortali successivè plures absolvit? *Negant Salm. c.* 12 *n.* 46. *Viva de Pœn. quæst.* 5 *art.* 6 *n.* 6 *Lugo eod. tit. D.* 16 *n.* 558 *cum Rodr.* item *Sporer, Gob. Diana etc. ap. Croix l.* 5 *n.* 171 dicentes, eum unum peccatum committere, quia formaliter unam irreverentiam Deo irrogat; sicùt qui plura sacra vasa fu-

ratur, unum sacrilegium committit. Sed veriùs *Concina tom. 10. p. 531 n. 27. Tournely p. 271. Coll. 4 et Croix l. c. cum Bon. Dic. Esc.* et aliis docent, eum tot sacrilegia committere, quot absolutiones impertit, quia singulæ absolutiones sunt singula Sacramenta. Idem dicit de Sacerdote pluribus Eucharistiam successivè ministrante *Croix n. 172 cum Bon. Vasq. Pal. etc.* quia singulæ communiones sunt singula convivia completa respectu communicantium. Sed probabiliùs *Viva, ac Fill. Bus. Diana, et alii ap. eumdem Croix l. c.* (qui etiàm id probabile putat) dicunt; in hoc unum peccatum committi, cùm una sit administratio, et ideò unum convivium. Vide *l.* 6 *n.* 35 *v. hinc. Utrùm* autem ministrare Eucharistiam in mortali sit mortale, Vide dicenda *dicto n.* 35 *sub initio.*

CAPUT II.

DE PECCATIS IN SPECIE, MORTALI, ET VENIALI.

DUBIUM I.

Quid sid peccatum mortale, et veniale?

51 *Quid mortale, et quid veniale?*
52 *Quotuplici modo peccatum potest esse mortale? Notabile advertendum pro iis, qui de facili damnant de mortali.*

51 « Resp. 1. Mortale est, quod ob suî gravitatem, » gratiam, et amicitiam cum Deo solvit, pœnamque » æternam meretur. Dicitur mortale, quia spiritualis » vitæ principium, gratiam scilicet habitualem; » tollit, et mortem animæ affert.

» Veniale est, quod ob suam levitatem gratiam, et » amicitiam non tollit, etsi fervorem charitatis mi- » nuat, et temporalem pœnam mereatur. Dicitur » veniale, quia salvo vitæ spiritualis principio, scili- » cet gratiâ, languorem animæ facilè curabilem » infert, veniamque facilè consequitur.

» Resp. 2. Mortale peccatum duplex est, aliud est 5a
» mortale ex genere suo; aliud ex accidente. Mortale
» ex genere suo est, quod per se lædit charitatem Dei,
» vel proximi quòad personam, res, aut jura, vel
» nos ipsos corrumpit graviter. Ità *Azor. l.* 4 *c.* 9
» *Sanch. l.* 1 *mor. c.* 3.

Undè resolves.

» 1. Peccata contra bonum proprium commissa
» ùt plurimùm sunt venialia ex genere suo: ut v. g.
» inutilis, et vana concupiscentia, vana oblectatio,
» prodigalitas, curiositas, superfluitas cultûs, et
» vestitûs, nugæ, otium, excessus in cibo, potu,
» somno, risu, usu conjugii, timore, tristitià, appeti-
» tu pecuniæ, laudis, etc.

« 2. Peccata contra virtutes theologicas sunt morta-
» lia ex genere suo; quia nocent bono alicui interno
» Dei, v. gr. veracitati, misericordiæ, charitati. Item
» ferè omnia, quæ fiunt contra Decalogum; quia quæ
» committuntur contra tria prima præcepta, nocent
» similiter Deitati, scientiæ, omnipotentiæ divinæ,
» ejusque honori externo, vel interno; quæ verò con-
» tra reliqua præcepta fiunt, nocent personæ, aut
» juri proximi.

» 5. Peccata illa septem, quæ dicuntur capitalia,
» non omnia sunt mortalia ex genere suo: quia non
» omnia graviter Deum, aut proximum lædunt, vel
» nos ipsos corrumpunt.

» Resp. 3. Mortale ex accidente dicitur, cùm actus
» aliquis venialis, aut indifferens, fit per accidens
» mortalis, de quo infrà. »

Benè hîc advertendum id, quod ait *Roncag. tract.* 2 *de peccat. p.* 15. *Reg.* 1 *in praxi*, nempè quod « (ubi clarum non est, aliquod esse peccatum mortale, non præceps sit Confessarius in judicando aliquem transgressorem gravem esse, et talis peccati reum suum pœnitentem pronuntiare.) » Etenim valdè periculosum est confessariis damnare aliquid de culpa

gravi, ubi certitudo non elucet, ut docuit *S. Thomas Quodlibet.* 9 *art.* 15 dicens: *Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur.* Et rationem de hac doctrina paulò post adducit, nempè quia *error, quo creditur esse mortale quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale.* Quapropter ait *S. Antonius* (*p.* 1 *tit.* 2 *c.* 11. § 28.): *Nisi habeatur auctoritas expressa S. Scripturæ, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiæ, vel evidens ratio, nonnisi periculosissimè* (peccatum mortale) *determinatur. Nam si determinetur, quod ibi sit mortale, et non sit mortale, peccabit contrà faciens, quia omne quod est contra conscietiam ædificat ad gehennam.* Hinc animadvertatur, in quale discrimen se immittant illi, qui rigidam doctrinam sectantes facilè damnant homines de peccato mortali in iis, quibus gravis malitia evidenti ratione non apparet, eos sic exponendo periculo damnationis æternæ: et idem dicendum de iis, qui de facili notam laxitatis inurunt sententiis, quæ apertè improbabiles non videntur. Vide dicta *lib.* 1. *n.* 73.

BUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale?

53 *Quæ requirantur ad peccatum?*
54 *Ex quibus causis mortale possit fieri veniale? et I Ex imperfecta advertentia.*
55 *II. Ex imperfecto consensu.*
56 *III. Ex parvitate materiæ.*
57 *Vide Resolutiones.*
58 *Quid, si quis vovisset, se daturum ter mille aureos, et tres non soluturum?*

53 » Resp. 1. Tria requiruntur ad peccatum mortale, » quorùm si unum desit, fit veniale, quod aliàs ex » se est mortale. Ex parte intellectûs, plena adver- » tentia, et deliberatio. 2 Ex parte voluntatis perfectus

» consensus. 3. Gravitas materiæ, saltèm ùt plurimùm. Ratio primæ, et secundæ partis est, quia, » spectatâ fragilitate humanâ, non videtur decêre divinam bonitatem, æternis suppliciis punire hominem, absque plena consideratione, et consensu. » Ratio tertiæ partis, quia ubi materia parvi est momenti, ibi moraliter modica offensio esse reputatur ùt plurimùm.

» Resp. 2. peccatum ex genere suo mortale, tribus 54
» ex causis fieri potest veniale, ùt patet ex dictis. » Prima est, si ex parte intellectûs non sit perfecta » advertentia malitiæ seu deliberatio. Signa autem » imperfectæ deliberationis sunt 1. Si tenuiter, et » quasi semidormiens apprehendisti esse malum. 2. » Si post, ubi meliùs consideras, judicas te non fuisse » facturum, si ità apprehendisses. 3. Si vehementissimâ passione, apprehensione, vel distractione laborâsti, vel turbatus fuisti, ità ut ferè nesciveris, » quid ageres * (*V. dicta suprà n.* 4.) *

» Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit 55
» perfectus consensus. *Ut docet S. Thom.* 1 2 *qu.* 88. » *art.* 6 * (*Vide dicta super consensu n.* 5.) * Signa » autem imperfecti consensûs sunt. 1. Si ità dispositus fueris, ut, licet facilè potueris exequi peccatum, non tamen sis executus. 2. Si quis dubitet » num consenserit, præsertim, si sit vir timoratus. » 3. Si quis soleat esse ità affectus, ut malit mori, » quàm expressè mortaliter peccare: quia talis non » facilè consentit 4. Si quis valdè timidè, et suspensè » processisse se meminit. 5. Si semisomis fuit non plenè sui compos, etc. judicetque, se id non fuisse facturum, si plenè vigilâsset. V. *Sanch.* 1 *mor. c.* 10. » *Baldell. l.* 10 *d.* 8.

» Tertia causa ex parte materiæ, si hæc sit parvi 56
» momenti. Quandò autem talis sit, discernendum est » morali judicio prudentis, cui sequentes regulæ servient. 2. Ut de materia judicetur, non tantùm ipsa » secundùm se absolutè est consideranda, sed etiàm » respectivè ad finem intentum, ad quem si parùm

» facit, levis est: gravis autem, si multùm, ùt docet
» *Vasq.* 1 2 *d.* 158. * (*Regula sit: Non datur parvitas*
» *materiæ, ubi ob parvitatem non excusatur ratio offen-*
» *sionis, ùt accidit in infidelitate, odio Dei, simonia,*
» *perjurio, re venerea, et blasphemia.*)*
» 2. Attendendæ sunt circumstantiæ, quia sæpè fit,
» ut res ex se levis, attentis circumstantiis boni com-
» munis, vitandi scandali etc. fiat gravis. 3. An pars
» aliqua rei præceptæ sit gravis, ea spectanda est tum
» absolutè, et secundùm se, tum etiàm in ordine ad
» totum. 4. In transgressionibus repetitis, si plures
» materiæ parvæ, vel secundùm se, vel secundùm
» effectus à se productos, mortaliter conjugantur, fit
» materia gravis, quia tunc omnes moraliter repu-
» tantur pro una. Contra verò non censetur materia
» gravis si parvæ materiæ, nec secundùm se, nec
» secundùm effectus reliquos, inter se uniantur.

Undè resolves.

57 » 1. Peccas mortaliter, ità ut fiat materia gravis,
» si sæpè modicum furaris, et non restituis, juxtà
» dicta *l.* 3 *t.* 5 *c.* 1 *d.* 3 *cas.* 1 item, si interruptim
» psalmos aliquot ex eodem Officio omittas; si eodem
» die jejunii sæpiùs parùm comedas, eodem festo sæ-
» piùs parùm labores.
» Non peccas graviter, si diversis festis modicùm
» labores; si quotidiè in Quadragesima parùm co-
» medas; quod verum est, etiàmsi simùl haberes
» propositum ità faciendi: quià, cùm ista moraliter
» inter se non uniantur, singula sunt parva. V. *Sanch.*
» *l. c.*
» 3. Non peccat mortaliter, qui diversis diebus
» violat votum, quotidiè, aut singulis diebus modi-
» cum quid orandi, vel parvam eleëmosynam dandi,
» si sit onus affixum diei: quia, cùm quotidiè cujus-
» que diei obligatio extinguatur, materiæ illæ non
» continuantur. Quod verum est, etsi proponat semper
» omittere, quia illud propositum non fertur in rem

» gravem. Imò, contra *Sanch.* id quidam verum putant, etsi quis 100. vota diversæ speciei, in materiis valdè levibus, uno die implenda haberet: quia materiæ illæ, cùm sint independentes à se; non uniuntur. Si tamen similia vota non sint onus affixum diei, sed tantùm dies præfigatur ùt terminus, ultrà quem executio non differatur, erit peccatum mortale, postquàm ad materiam notabilem perventum fuerit.

» 4. Probabile est, eum, qui ter, vel quater 100. aureos in causas pias vovisset, non peccaturum mortaliter, si tres non solveret, quia, etsi talis pars, absolutè in se spectata, sit notabilis, comparatione tamen totius, morali judicio non valdè videtur æstimanda. Vide *Laym. l.* 1. *t.* 3. *c.* 5. 58

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut indifferens, transeat per accidens in mortale?

59 *Quomodo peccatum veniale fit mortale. I. ob finem adjunctum.*
60 *II. Ob ultimum finem constitutum.*
61 *III Ob contemptum.*
62 *IV. Ob scandalum.*
63 *V. Ob periculum incidendi in mortale.*
64 *An sit in statu peccati mortalis, qui proponat committere omnia venialia?*

» Quinque modis id fieri communitùr, docet *Sanchez etc.* 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione contemptûs. 4. Ratione scandali. 5. Ratione periculi. De singulis dicam breviter. 59

» Resp. 1. peccatum veniale transit in mortale ratione finis adjuncti, ùt si quis leviter mentiatur ad copulam carnalem extorquendam: quia, cùm finis mortalis ametur, mortale est. Non tamen necessarium est in confessione exprimere illud men-

» dacium, sed solum desiderium fornicationis; quia, » seclusâ malitiâ mortalis finis, manet veniale.

» Resp. 2. Transit item in mortale, ratione nimii » affectûs in rem aliquam : ut si v. gr. ultimum finem » in ea constituas. Ad quod non sufficit valdè intensè, » et vehementer ferri in objectum, sed requiritur, » ut appretiativè illud æstimes saltèm virtualiter, ut » paratus sis ejus causâ transgredi præceptum obli- » gans sub mortali, ut si quis ità inordinatè afficiatur » ad fabulas, lusum, personam, ut malit festo omit- » tere sacrum, etc. quàm illis privari * (*Qui omittit* » *Sacrum causâ lusûs, sufficit, ut confiteatur, se omisisse* » *Sacrum. Vide dicta n.* 10. *Si quis autem amore lusûs* » *paratus sit committere quodcumque peccatum mortale,* » *esset peccatum temeritatis, et quidem gravissimum,* » *sed sine specie. Salm. Tract.* 20 *c.* 12. *cum Pal. Az.* » *Bonac. Reg.*) * Notat autem *Bonac.* hunc affectum » non tantùm habitualem, sed actualem esse debere, » ut peccatum contrahatur, quia non imputatur ad » culpam id, ad quod committendum habitu tantùm » es paratus.

61 » Resp. 3. Peccatum veniale fit mortale, ratione » contemptûs absoluti, et formalis.

» Dico autem *contemptum absolutum, et formalem*, » quandò nimirùm ideò formaliter, et absolutè præ- » ceptum violatur, quia ipsi, aut superiori subjici » renuis, quod est peccatum superbiæ consummatæ: » Vel quandò ideò non vis obedire præcepto, quia » præceptum est, et est peccatum inobedientiæ for- » malis, quorum utrumque graviter pugnat cum » charitate debita superiori. * (*Aliud igitùr est contem-* » *nere legem, seu Legislatorem, etiàm humanum, non* » *quà talem personam, sed quà Legislatorem, quod* » *est mortale; aliud contemnere rem præceptam, quod* » *est veniale, si materia sit levis. Salm. c.* 12 *n.* 18. » *Vide dicta l.* 4 *n.* 161. *v. Quarta. p.* 36 h. t. *

Ex quibus resolves.

» 1. Non est mortale, si velis quidem obedire, et
» subjici absolutè, nolis tamen hìc, et nunc in re
» modica; aut si auctoritatem legis, vel præcipien-
» tis admittas, executionem tamen hìc, et nunc con-
» temnas. Ratio est, quia non est contemptus abso-
» lutus, et simpliciter, sed tantùm secundùm quid.
» 2. Si præcisè ex indignatione, malitia, prava
» consuetudine, aliave causa præceptum violetur,
» et non ex contemptu potestatis superioris, non est
» mortale, quia non est contemptus formalis, sed
» tantùm interpretativus.
» 3. Est mortale, facere vel omittere aliquid, ex
» contemptu justæ legis humanæ; Item ex contemptu
» Dei præcipientis, vel etiàm consulentis (quod prop-
» tereà tacitam blasphemiam continet, quasi Deus
» inutilia præciperet, aut consuleret); et deniquè fa-
» cere aliquid ex contemptu Prælati; ùt sic, et ùt à Deo
» auctoritatem habentis, non tamen ùt talis hominis
» indocti, imprudentis, imperfecti, quia hoc poste-
» rius non est contemnere absolutè et simpliciter,
» sed tantùm secundùm quid. Vid. *Sanch.* 1 *Sanch.*
» 1 *mor. c.* 5 *Bon. de peccat. dub.* 2. *q.* 3 *p.* 5.
» Resp. 4. Peccatum, vel opus indifferens, habens 62
» mali speciem, transit per accidens in mortale, si
» ruina per illud proximo causanda sit mortalis.
» Ratio est, quia tali operi superadditur aliquid gra-
» viter repugnans charitati. Vide dicta de scandalo,
» et *Fill. t.* 21. *c.* 6 *q.* 10 *n.* 252.
» Resp. 5. Veniale, vel opus indifferens transit in 63
» mortale, ratione periculi incidendi in mortale,
» quandò quis sine sufficienti cautela, aut necessi-
» tate, aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac
» proximum periculum peccandi mortaliter, quia
» talis salutem animæ contemnit, cùm tàm proba-
» bili ejus periculo temerè se exponat. Undè in con-
» fessione explicanda est species peccati, cujus pe-

» riculo se objecit, quia eodem genere peccati pec-
» cavit. Proximum autem periculum censetur, quod
» frequenter homines similis conditionis in pecca-
» tum mortale inducit. »

Quæritur hîc, an peccet mortaliter, qui se exponit periculo tantùm probabili mortaliter peccandi? *Prima* sententia negat cum *Sporer de Pœnit. cap.* 2. *n.* 324. *et Gob. Hozes, Lumbier, Murc. etc. apud Croix l.* 5 *n.* 357. Quia (ùt dicunt), cùm sit eo casu etiàm probabilè quod non adsit periculum peccandi, non operatur temerè qui tali occasioni se committit; ubi enim periculum non est certum, nòn potest ibi adesse certa obligatio illud effugiendi. Sed omninò tenendum oppositum cum *Busemb. ùt suprà*, quem sequitur *Croix loc. c. cum Carden. Eliz. et aliis*. Ratio convincens, quia, si est illicitum uti opinione probabili sine justa causa cum periculo damni alieni spiritualis vel temporalis, ùt certum est apud omnes cum *Bus. l.* 1 *n.* 20. *in fine v. Dixi;* quantò magis id non licebit, ubi periculum imminet propriæ animæ? Nec obstat dicere, quod, ubi periculum est probabile, sit ibi etiàm probabile non esse periculum: nam respondetur, quod eo casu, licet peccatum sit incertum, an sit vel ne committendum, certum tamen sit periculum peccandi. Diximus, *sine justa causa :* nam ubi justa causa adest, non est obligatio tale periculum vitandi, nisi certò moraliter prævideatur lapsus in peccatum. Vide *dicta l.* 2 *n.* 26. *v. Pariter.* Et sic excusantur Chirurgi, si periculo se exponunt in medendis fœminis, cùm aliquoties in periculum ob talem occasionem jam lapsi fuerint; sic Parochi, qui in excipiendis Confessionibus eamdem miseriam fuerint experti; sic etiàm excusantur alii, qui proprium officium, puta curialis, militis, cauponis, aut mercatoris, non possunt deserere sine gravi detrimento. Ità *Salm. de* 6 *et* 9 *Pr. cap.* 2 *n.* 47. *cum Nav. Hurt. Ant. à Sp. Sancto, etc.* item *Elbel. de Pœnit. n.* 102. *Ronc. eod. tit. c.* 4 *q.* 3. *Sporer eod. tit. n.* 326. et alii passim. Ratio, quia periculum de se proximum tunc fit remotum tàm ratione cir-

cumstantiæ necessitatis, quàm ratione simùl mediorum præcaventium, quæ persona proponit (ùt tenetur) adhibere, nempè diligenter avertendo animum à delectatione turpi, vel ab alia passione : et insuper se muniendo piis cogitationibus, orationibus, ac Sacramentorum frequentia. Quæ utique media, licet non sufficiant ad excusandum, ubi non adest justa causa, eò quod Deus non adjuvat temerè se periculo exponentes; benè tamen opem suam præstat ei, qui ex justa causa occasionem non deserit, dum is eo casu non ex affectu ad peccatum, sed ex quadam necessitate in illa occasione permanet. Secùs verò dicendum de simplicibus Confessariis qui pluries lapsi fuerint in audiendis Confessionibus, quia hi tenentur à tali exercitio abstinere, si possint sine gravi detrimento famæ, vel facultatum, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 438 *et n.* 483 *v. Quid.* Quid verò, si aliquis in iis occasionibus semper, vel ferè semper lapsus fuerit, et spes non effulgeat emendationis? Vide dicta *eod n.* 438. ubi diximus, hunc tenêri cum quacumque jactura occasionem deserere, et animam suam salvam facere. Vide etiàm dicenda *l.* 6 *n.* 453.

Utrùm autem sit in statu peccati mortalis, qui pro- 64
positum habet committendi omnia venialia? *Vide dicta l.* 4 *n.* 12. *p.* 3 h. t.

CAPUT III.

DE PECCATIS CAPITALIBUS IN SPECIE.

DUBIUM I.

Quid sit Superbia, et quale peccatum.

« Resp. 1. Superbia est appetitus inordinatus pro- 65
» priæ excellentiæ; mortalis in genere suo, si sit
» consummata, et perfecta, idest si quis ità excellere
» appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus

» subjici nolit. Imperfecta tamen, quâ quis subjici
» non renuens iis, quibus debet, in suo tantùm af-
» fectu sese magnificat, est tantùm veniale, ùt docet
» *Caj. etc.* V. *Superbia*: quia sine Dei et aliorum des-
» pectu, plus justo se efferre, non est gravis inordina-
» tio: esset tamen gravis, si fieret cum notabili alio-
» rum contemptu, complacendo in aliorum abjec-
» tione.

66 » Resp. 2. Filiæ superbiæ sunt tres. 1. Est præ-
» sumptio, quæ est appetitus aggrediendi aliquid
» suprà vires. Est communiter veniale tantùm; fit
» tamen mortale, si damnum Deo, aut proximo af-
» ferat: v. g. si præsumas jurisdictionem ecclesiasti-
» cam Ordinis sacri: item officium Medici, Advocati,
» Confessarii, etc. sine debita peritia. *Less. l.* 3 *c.* 2
» *d.* 3 *n.* 18 *et suprà l.* 4 *t.* 3 *dub.* 9.

» 2. Est ambitio, quæ est inordinatus appetitus
» dignitatis, et honoris non debiti, vel debito majoris:
» ùt si ambias Beneficium, vel Officium, quo es in-
» dignus: vel illicito modo, et medio: v. gr. per
» simoniam. Est per se peccatum veniale, fit autem
» mortale, vel ratione materiæ, ex qua, vel ratione
» medii, per quod honor quæritur, vel ratione
» damni, quod proximo infertur. Deniquè, si mo-
» deratè honor appetatur ob honestum finem, erit
» actus magnanimitatis, ùt docet *Laym.*

» 3. Est vana gloria, scilicet cupiditas inanis glo-
» riæ, cujus finis est manifestatio inordinata propriæ
» excellentiæ, sivè veræ, sivè fictæ. Dicitur vana,
» quandò quæritur ex re mala, falsa, aut ficta, aut
» quæ non est digna gloriâ, vel non tantâ, ùt ex opi-
» bus, nugis, etc. aut apud eos, qui non benè de re
» judicant, aut sine debito fine. Est peccatum per se
» veniale, mortale sæpè per accidens, ùt dictum est
» de ambitione. Imò, ùt contra *Angelum* rectè docent
» *Sylv. Navar. cap.* 17. *etc.* est tantùm veniale, res
» etiàm sacras principaliter facere ob gloriam vanam:
» v. gr. concionari. Porrò per vanam gloriam dupli-
» citer peccatur, juxtà *S. Thom.* 1. 2 *q.* 13, I. *Directè*,

» idque vel per verba, estque jactantia, quæ est
» venialis per se, si fit de rebus bonis, v. gr. jejunio,
» oratione, etc. etsi per accidens sæpè ratione damni,
» si sit falsa, fiat mortalis, uti etiàm 1 si quid dicat
» contra gloriam Dei, ut *Ezech.* 28. *Deus ego sum* 2.
» Si prorumpat in contumelias, v. g. *Non sum, sicùt*
» *cæteri hominum, Adulteri, etc. ut hic.* 3. Ex fine
» malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si
» de re mortaliter mala; quia approbatio operis eam-
» dem cum illo speciem habet: (quæ proindè in con-
» fessione debet exprimi, saltèm quandò cum jac-
» tantia de peccato conjuncta fuit complacentia
» ejusdem. Quod addo, quia si absque ea fuit, *Na-*
» *varr. Palaus. et Diana t.* 2. *tr.* 4. *R.* 161. docent
» contra *Sanch.*, *Lopez*, *Rodriq. etc.* non necessariò
» explicari. Vid. *Card. Lug. d.* 16 *n.* 267.) Vel per
» facta, quæ si vera sunt, et aliquid admirationis
» habent, dicitur inventio novitatum: hæc enim so-
» let vulgus admirari, ùt per peregrínas vestes, opi-
» niones: etc. mortale, si notabiliter corrumpat
» juventutem, vel mores: si verò facta falsa sint, est
» Hypocrisis: v. g. si quis boni aliquid faciat, ut vi-
» deatur bonus, etsi non sit: quæ ex se venialis est,
» nisi sit cum injuria, vel contemptu Dei, et proximi.
» II. *Indirectè*, in quantùm quis altero non vult esse
» minor. Quod fit quadrupliciter. 1. Per intellectum,
» et est Pertinacia, quâ quis nimis tenaciter adhæret
» suæ sententiæ: quæ est mortalis, si oppugnetur
» veritas magni momenti: vel si sit conjuncta cum
» periculo tertii: v. gr. si medicus cum periculo
» ægroti maneat in sententia. 2. Per voluntatem, et
» est Discordia, quâ peccatur mortaliter, quandò est
» circà bonum Dei, vel proximi, in quo deberent
» esse concordes. 3. Per verba, et est Contentio, quæ
» est mortalis, quandò animo contradicendi alterca-
» ris circà veritatem pertinentem ad fidem, vel salu-
» tem animæ, aut corporis. 4. Per facta, dum quis
» non vult exequi, quod debet, et est inobedientia.
» V. *Bald.*

67 » Resp. 3. His tribus superbiæ filiabus respondet » Pusillanimitas, quâ quis nimiùm sibi diffidens de» trectat honores, gloriam, vel officium, quo dignus » est. Veniale est ex genere suo; et fit mortale, si de» trectes, ad quod tenêris sub mortali. V. *Less. l.* 3 » *c.* 2 *n.* 28. *Laym. l.* 3. *sect.* 5.

Undè resolves.

» 1. Audiens laudem alterius, vel suam, de re » mortaliter mala, peccat mortaliter, si approbet, » suscipiat, admiretur ùt laude dignam. *Sanch. Bald.* » *d.* 29 *n.* 3.

» 2. Vituperans alium ob vindictam non sumptam, » aliudve grave malum, vel peccatum omissum, » v. gr. fornicationem, peccat mortaliter, quia est » species jactantiæ, et est cum approbatione peccati, » et occasio committendi. *Ibid.*

» 3. Inducens in civitatem novos habitus, et præ» videns, quod suo exemplo moralem necessitatem » imponat aliis, ut sumptus faciant suprà vires, et » posteà non possint alere, quos debent, vel credito» ribus non satisfacere, peccat graviter. *Baldell. l. c.*

» 4. Exornare se nimiùm ex animi levitate, vel va» nitate, per se tantùm est veniale. *Ib.*

» 5. Simulare sanctitatem cum voluntate non ha» bendi, mortale esse dicit *Bald. l. c.*

» 6. Simulare improbitatem est peccatum (quia » est mendacium, et quidem scandalosum, potestque » esse mortale). Neque id fecerunt sancti, nisi facien» do id, quod ex se est indifferens, et permittendo » ab aliis accipi, ùt signum improbitatis, cùm ta» men nec ex natura sua, nec eorum intentione esset » tale. »

DUBIUM II.

Quid sit avaritia?

68 *Quid sit Avaritia?*
69 *Quæ sint filiæ Avaritiæ?*
70 *Quandò, et quomodò peccent aperientes, et legentes litteras alienas?*

« RESP. 1. Est inordinatus appetitus temporalium? 68

Undè ex hoc, et regula suprà tradita de peccato mortali, resolves sequentes casus.

» 1. Est ipsa ex genere suo venialis.
» 2. Cùm verò eò excrescit, ut ejus causâ divinas » leges prævaricari non dubites, fit mortalis.
» 3. Prodigalitas, quæ opponitur avaritiæ, et con- » sistit in defectu conservandi, et excessu erogandi, » est ex genere suo venialis, levior, quàm avaritia, » quia minùs abit à virtute liberalitatis. Interim mor- » talis fit, si liberis, et uxori Pauperiem crees: si im- » potentem te reddas ad solvenda debita: si profun- » das bona Ecciesiastica, piis causis obnoxia. V. *Les.* » *l.* 2 *c.* 47 *d.* 8.
» Resp. 2. Filiæ Avaritiæ sunt sequentes.
» 1. Obduratio cordis (contra misericordiam) 69 » egenis, et pauperibus non compatiendo, eos ob- » jurgando, debita durè nimis exigendo, quandò » creditor non est solvendo, etc. Hâc aliquandò » peccari potest mortaliter, quandò præceptum » eleëmosynæ, vel charitatis urget, et tamen ex tali » duritia non subvenitur. *Nav. cap.* 27. *Tol. l.* 8 *c.* 26 » V. dicta de charitate proximi.
» 2. Inquietudo cordis, hoc est, vehemens, et » inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel » conservandas divitias, cum inani, et vano timore, » ne non acquirantur, vel perdantur. Est mortalis,

», quandò retrahit à spiritualibus, vel aliis, ad quæ ex » præcepto gravi obligamur (v. gr. auditione Missæ), » vel inducit superfluum timorem, et ex hoc diffi- » dentia ergà Deum. Venialis est, si sit de re bona, » sed tempore, vel loco indebito, v. gr. de familia, » messe, vindemia, quandò quis est in templo, vel » vacandum est Deo. *S. Th.* 2. 2. *q.* 55 *a.* 6 *Reg. l.* 23 » *c.* 2 *q.* 3. *Escob.*

» 3. Violentia mortalis est, quandò ést injusta, » et circà materiam gravem.

» 4. Fallacia, sivè dolus in verbis potest esse mor- » talis ratione finis, vel mediorum.

» 5. Fraus, sivè dolus in facto, est mortalis ex » genere suo; contingitque multipliciter in contrac- » tibus, tàm ratione materiæ (v. gr. si ea vitium ha- » beat, vel non sit, qualis existimatur), quàm » ratione pretii. *Nav. c.* 23. *Tol. l.* 8 *c.* 47 *Escob.*

» 6. Proditio, quæ est deceptio contra fidem datam, » aut debitam, in damnum alicujus, mortalis est ex » genere suo. Contingit ferè tripliciter. 1. Circà per- » sonas, quo modo Judas Christum, Dalila Sampso- » nem prodidit. 2. Circà res, vel immobiles (ùt si » miles manifestet hosti modum capiendi arcem), » vel mobiles, ut si pecuniam, vestem, etc. cujus- » piam absconditam prædoni ostendas. 3. Circà se- » cretum, vel sibi commissum revelando (quod est » contra fidelitatem, et justitiam; si quidem promis- » sum fuit: quia est pactum onerosum, ùt docet » *Card. de Lugo lib.* 14 *n.* 139. et quidem mortale, si » prævidere possis, indè secùturum notabile aliorum » damnum, vel discordiam: aliàs veniale) vel alienas » litteras aperiendo, et legendo. Quod postremùm, » si fiat ideo, ut scias secreta alterius, est curiositas: » et si sit in re gravi, per se est mortale: quod, quia » communiter antè apertionem nescitur, communiter » esse mortale; docent *Tol. l.* 7 *c.* 45. *Bald. l.* 3 *d.* 11 » *Nav. c. pen. d.* 6 *de pœn. Mol. Laym. lib.* 3. *t.* 3. *p.* » 1. *c.* 4. (qui addit eum, qui dolosè alienas litteras » aperit, et legit cum alterius injuria, vel damno,

» crimen falsitatis committere). Dixi, *per se esse* » *mortale*, quia per accidens potest esse veniale, vel » nullum, si legitimâ auctoritate, justa ex causa fiat,

Undè resolves.

» 1. Litteras alienas aperire, et legere, sæpè non » est peccatum, si probabiliter scias, et scriptas esse 7* » in tuum injustum damnum, vel in injuriam tuam » cedere, quam intendas avertere: quia potes tibi » consulere. Sic Princeps potest aperire litteras non » tantùm hostium, sed etiàm aliorum, quæ tem- » pore belli ex locis finitimis hostium veniunt. Item » ministri publici, quoties bono publico necessarium » esse judicant. *Nav. c.* 18. *Regin. l.* 24 *n.* 60. *Escob* » *Card. de Lugo d.* 14 *n.* 148. * (*Et hoc procedit non* » *solùm pro Principe, et Ministris, sed etiàm pro pri-* » *vatis: ùt Lugo d. n.* 148. *Roncaglia de* 7. *Præc. c.* 4 » *q.* 5 *R.* 2. *cum Sanch. Nav. et Bon. Sed vide dicta l.* » 3 *n.* 970 *in fine*)*.

» 2. Communiter etiàm peccatum non est: si con- » sensus expressus habeatur ejus, à quo, vel ad » quem mittuntur (neque lex specialis vetet, *C. de* » *Lug.* l. c.), vel tacitus saltèm: ùt si facias sub rati- » habitione, confidens rationabiliter, habitum iri » ratum. Ità *Escob. ex Nav. Regin. etc. l. c.*

» 3. Superior religiosus litteras suorum subditorum » (dummodò non mittantur ad superiorem majorem, » vel talem, quem statuta eximant, nec ab eo veniant) » licitè aperit, et legit; sivè ex Religionis statuto, aut » consuetudine. sivè ex suspicione probabili, quod » mali aliquid contineant. Vide *Peyrin. de Relig. t.* 1 » *q.* 2 *c.* 1. *Diana p.* 3 *t.* 6 *R.* 55.

» 4. Nec est peccatum, si necesse sit, vel expediat » ad injuriam alteri imminentem avertendam: dum- » modò non plus legatur, quàm ad eum finem ne- » cesse est. *C. de Lug. l. c.*

» 5. Qui aperit, et legit, existimans non contineri » res magni momenti, venialiter tantùm peccat. *Card.* » *de Lug. l. c.*

Ità communiter DD. cum *Lug. D.* 14 *n.* 148. *Ronc. de 7 Præc. c.* 4 *qu.* 5 *R.* 2. Dicit autem *Conc. de Rest. qu.* 2 *n.* 5 *cum Mol. Nav. Sa , etc.* quod, etiàmsi materia lectionis sit levis, legens possit mortaliter peccare, si alter id accipiat ùt gravem injuriam. Benè admittimus hoc posse esse peccatum mortale, at non contra justitiam, ùt videtur sentire *Bonac.* quia gravitas injuriæ desumenda est ex ipso objecto, sivè materia, quæ per se apta sit, juxtà communem hominum æstimationem, gravem contristationem afferre, ut ait *Croix lib.* 3. *p.* 2 *n.* 2 *cum communi*, sed contrà charitatem, ratione gravis tristitiæ, quam ex illa etsi levi injuriâ, alter patitur.

« 6. Si litteras ab alio dilaceratas, et in publicum » à domino abjectas recolligas, et junctis partibus » legas, ex sola curiositate, peccatum veniale est : » nullum autem (per se) si, ut ex illa notitia tibi » provideas; quia quod pro derelicto habetur, in » usum suum convertere licet. *Bald. ex S. Anton. et* » *Ros. Sylv. v. Emptio*, *q.* 17. *Laym. l.* 3 *sect.* 5 *t.* 3 » *p.* 1 *c.* 4. *n.* 4 *Dian. t.* 2. *tr.* 6 *m. R.* 55. * (*Ità etiàm* » *Lugo D.* 14 *n.* 150. *et Ronc. de 7. Præc. c.* 4 *q.* 5 *R.* 11. » *etiàm, si dominus imminutas partes lacerâsset, quia* » *tunc videtur cessisse juri suo. Sed probabiliùs contra-* » *dicit Croix l.* 3 *p.* 2 *n.* 1236. *cum Reb. et Petsch. Ra-* » *tio, quia hoc ipso, quod minutim dilaceraverit, satis* » *significavit nolle, ut legantur, et ideò noluit cedere* » *juri suo.*) Rectè tamen notat *Laym. l. c.* talem ex cha- » ritate tenêri non manifestare secretum iis conten- » tum, si damnum indè cujuspiam provenire possit : » imò (addit) revelans ejusmodi secretum (cujus no- » titiam etiàm justè acquisivit) contra justitiam pecca- » bit, si intelligat, audientes eâ notitiâ usuros ad » damnum injustè inferendum. Vide *Laym l. c.*

» Dixi 1. *à domino projectas :* quia si vel ab alio » projectæ (domino inscio) vel ab ipsomet casu per- » ditæ fuerint, non licet legere.

» Dixi 2. *In locum publicum :* quia si in ignem, vel » fornacem v. g. projectæ sint, ut comburantur,

» peccas, si extrahas, et legas. V. *Card. de Lugo d.*
» 15 *n.* 150.
» Dixi 3 *per se* : quia fieri potest, ut ea contineantur
» tur quorum lectio sit perniciosa.
» 7. Qui furtivè scripta alterius secreta, ipso
» invito, legit, peccat. Et 1. quidem peccato curiosi-
» tatis ; etsi faciat animo discendi, et sine suspicione
» damni. 2. Injustitiæ ; quia quisque habet jus secreti
» in suis scriptis, quæ aliis non vult esse communia.
» *Nav. cap.* 15. *Mol. t.* 5 *d.* 36 *n.* 2. *Regl.* 24 *c.* 6
» *n.* 19. potestque aliquandò esse mortale, si ni-
» mirùm fiat cum notabili damno ; vel alter valdè cu-
» piat esse secreta, gravissimèque sit laturus. *Bald.*
» *d.* 11. Vide etiàm *Card. de Lug. l. c.*
» 8. Quicumque secretum violat absque justa causa
» cum alterius damno ; vel qui litteras alterius injustè
» aperit, ex quo damnum alteri sequitur, tene-
» tur ad restitutionem. *Bon. d.* 2. *de rest. q.* 1 *p.* 1.
» *Trull. l.* 7 *c.* 10 *d.* 32. »

DUBIUM III.

Quid sit Luxuria ?

» Resp. est appetitus inordinatus venereorum, quo- 72
» rum usus, cùm ex natura sua institutus sit ad con-
» servationem generis humani, quod est magnum bo-
» num hominum, et externum Dei, proindè qui abu-
» titur, lædit Deum, et homines. Est mortalis ex
» genere suo. V. *suprà l.* 3 *c.* 2 *et l.* 5. *c.* 1 *d.* 2.
» Resp. 2. Filiæ Luxuriæ, quæ eam plerumque
» sequuntur, sunt octo : quatuor ex parte intellectûs,
» et quatuor ex parte voluntatis.
» 1. Cæcitas mentis, cùm quis adeò est addictus
» turpitudini, ut de cælestibus non cogitet.
» 2. Præcipitatio, quâ quis ex eadem causa sine
» consilio operatur.

» 3. Inconsideratio, quandò in modo delinquit, » inconsideratè agens, quæ statum, vel personam de» decent.

» 4. Inconstantia, quandò quis ex eodem affectu » vuluptatum à piis propositis mox deficit.

» 5. Amor suî; talis enim homo ob voluptates seip» sum finem suarum actionum facit, non Deum.

» 6. Odium Dei; lascivus enim solet à rebus Divi» nis abhorrere, imò ab ipso Deo; tamquam peccato» rum vindice.

» 7. Affectus præsentis sæculi; amor enim volup» tatum carnalium ità animum afficit, ut subindè etiàm » beatitudini æternæ paratus esset renuntiare, si » præsentibus frui semper permitteretur.

» 8. Horror futuri sæculi; quandò voluptatibus » immersus mortem inordinatè timeret, et de ea no» lens cogitare, vitam illicitis mediis propagare stu» det, etc.

» Priores quatuor sunt mortales, quandò finis ul» timus in creatura ponitur, vel præceptum ali» quod Dei graviter obligans, prætermittitur; Poste» riores quatuor, si plenus sit voluntatis consensus, » per se sunt mortales; ex indeliberatione, vel alia » actuum imperfectione, sæpè veniales. Vid. *Escob.* » *et Bald. ll. cc.* »

DUBIUM IV.

Quid sit Invidia.

72 » Resp. Est tristitia de alterius bono, proùt illud est » diminutivum propriæ excellentiæ, ità ut hæc di» rectè sit contra charitatem: hæc enim gaudet de » bono proximi, quod invidia destructum optat, vel » non destructum dolet * (De hoc peccato. cùm dis» putas, animadverte Prop. 13. 14. 15. inter damna» tas ab Innoc. XI.

Undè resolves.

» 1. Est ex genere suo mortalis, et gravissima qui-

» dem, atque in Spiritum sanctum, si sit de ipsa
» gratia, vel auxilio Dei. 2. Filiæ similiter ex genere
» suo mortales sunt, ac numerantur hæ. 1. Odium,
» de quo supra. 2. Detractio, de qua in *Præc.* 8. 3.
» Gaudium in malis proximi. 4. Susurratio, quæ est
» oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam
» ipsius cum aliis : quam proindè susuro restituere
» tenetur, et iterùm reconciliare, non secùs ac de-
» tractor famam. *Vide in præc.* 8. »

An citrà infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando scilicet illius defectus naturales, aut similes, ut ipse succedat loco expulsi? Negant *Azor. Trull. Fill. etc. apud Salm. de Rest. c.* 4 *n.* 22. Sed affirmant *Salm. ibid. cum Soto, Bon. Arag. Serra, Prado*; Quia licèt sine vi vel fraude procurare sibi bonum gratuitum alicujus, cum exclusione alterius. At probabilior est prima sententia, dum *Less. l.* 2 *c.* 11 *dub.* 3 *n.* 14 et ipsi *Salm. c.* 4 *n.* 45 *cum P. Nav. Bonac. Sayr. et Diana* communiter docent, quod propalatio defectuum naturalium sit furtum peccatum grave, si indè impediretur alius à consecutione alicujus boni temporalis : Cum igitùr hujusmodi propalatio per se sit injusta, fraudulenter expeditur alter ab amicitia acquisita.

« 3. Si tristitia sit de bono alterius, in quantùm ex
» eo tibi, vel aliis times nocumentum, v. gr. inimi-
» cus tuus est evectus ad officium, ut tibi faciliùs
» possit nocere, non est invidia, sed timor, qui per
» se non est peccatum, nisi sit inordinatus. *Laym.*
» *l.* 3 *tr.* 3. *c.* 10.

» 4. Si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonum,
» quod alter habet, ità tamen, ut illud alteri non
» discupiamus, non est invidia, sed æmulatio, seu
» zelus, qui si est circà bonum honestum, est lau-
» dabilis; si autem circà temporalia interdum est
» venialis, ùt si bonum dolenti sit improportionatum,
» quale esset, si rusticus doleret, se non esse regem.
» *Laym. l.* 3 *tr.* 3 *c.* 10 *n.* 2.

» 5. Si tristitia est ex bono alterius, in quantùm

» ille est indignus, non est invidia, sed indignatio; » quæ non est peccatum : erit tamen, et quidem » mortale, si vel Dei providentiam arguat (estque » blaphemia), vel si ità afficiat, ut ducat homines » ad malum imitandum. *Cajet. Laym. l. c.*

» 6. Si doleas, quod alter tibi æqualis, vel non » multùm inæqualis in excellentia crescat, ità ut te » fiat superior, et ipsum incrementum excellentiæ ap- » prehendas, ut tibi malum, est propriè dicta invidia : » invidus enim dicitur, quòd non sit videns, quia bona » alterius sine tristitia videre non potest. *Bald. d.* 29 » *l.* 3. sic peccare solent. 1. Ambitiosi, et qui ex re » aliqua quærunt gloriam, quam cùm in eo ponant, » ùt in illa re sint soli, ac singulares, dolent, et » tristantur, si alii accedant. 2. Pusillanimes, quibus » cùm omnia videantur magna, quovis bono alterius » putant minui suum, sic mulieres v. gr. facilè appre- » hendunt, ac dolent, se superari bono alterius, v. » g. formositate. 3. Senes respectu juvenum, et qui- » cumque aliquid difficulter obtinuerunt, quod alii » facilè consequuntur. *Bald. l. c.*

» 7. Qui in adversis suis, vel ob aliorum prosperi- » tatem, optat se nòn fuisse natum, vel se brutum » animal factum fuisse, vel diem esse maledictum, » quo natus est, vel alterum primò vidit, aut conju- » gem accepit; si tantùm intendat maledicere irra- » tionali creaturæ, v. g. diei (sivè sit nativitatis, sivè » conjugii) qui tot mala culpæ, vel pœnæ protulit, » videtur esse tantùm veniale (aliquandò etiàm nul- » lum, ùt Jobi), si autem deliberatè intendat optare » malum homini, sivè sibi, sivè alteri illo die natis, » vel conjugatis, mortale est. *Escob. et Marchant.* » *man. c.* 3. »

DUBIUM V.

DE GULA

ARTICULUS I.

Quid sit Gula?

» Resp. Ea est inordinatus appetitus cibi, et potûs, 73
» opponiturque abstinentiæ, et committiur quinque
» modis. 1. Si edas antè tempus. 2. Si nimis exquisita.
» 3. Si plus justo. 4. Si voraciter. 5. Si nimis exqui-
» sitè præparata. *Laym. l.* 3 *sect.* 4 *n.* 2.

Undè resolves.

» 1. Gula ex genere suo est peccatum tantùm ve-
» niale, quia nullus horum modorum repugnat præ-
» cisè charitati Dei, vel proximi. (*Nota hic prop.* 8
» *damnat. ab Innoc. XI.* Comedere, et bibere usque
» ad satietatem ob solam voluptatem, non est pec-
» catum. *Licet tamen uti delectatione ad cibum perci-
» piendum pro corporis salute, ùt Salm. de* 5. *Præc. c.*
» 2 *n.* 4 *ex S. August.*) *
» 2. Hinc probabile est, quod docent *Nav. Tol. etc.*
» et non repugnat *Laym.* secluso scandalo, et aliis,
» veniale tantùm esse, usquè ad vomitum se cibo,
» et potu implere: idque etiàm, si quis vomat, ut
» iteratò possit bibere: quod tamen v. *Comedere*,
» *Sa*, aliique multi putant mortale. V. *Bald. Escob.*
» *l.* 4 *s.* 1 *c.* 11 * (*Comedere vel bibere usque ad vomi-
» tum probabile est esse tantùm veniale ex genere suo,
» nisi adsit scandalum, vel notabile nocumentum va-
» letudinis, ùt communiter dicunt Holzm. t.* 1 *p.* 154
» *n.* 732. *et Salm. tr.* 25 *c.* 4 *n.* 8 *cum Caj. Nav. Hen-
» riq. et Laym. l.* 3 *sect.* 4 *n.* 2. *Qui autem spontè
» evomunt quod sumpserunt, ut iterùm edant, aut bi-
» bant, vix excusantur à mortali; hoc enim videtur*

» *involvere magnam deformitatem ; ità probabiliter*
» (*contra Busemb.*) *Holzm. l. c. et Wigandt tr.* 5. *Ex*
» 3 *n.* 70 *R.* 2.) *

» 3. Vix dubium est, quin liceat esu, aut potu, ali-
» terve creare vomitum, si is salubris esse judicetur.

» 4. Mortalis interim censetur crapula ex acciden-
» te, et nimia inordinatione, in his casibus. 1. Si
» quis gulæ causâ violet jejunia Ecclesiæ. 2. Si quis
» ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones, ad
» quas sub mortali tenetur. 3. Si quis valdè graviter
» valetudini noceat, id advertens; secùs, si leviter
» tantùm : ùt v. gr. si febricitans haustu aquæ mor-
» bum augeat. 4. Si continuæ fiant comessationes,
» et compotationes, ità ut venter pro Deo habeatur.
» 5. Si quis bibat ad perfectam ebrietatem, de qua
» infrà. 6. Si quis ex mera gula vescatur carnibus,
» aut sanguine humano ; tum quia id repugnat pietati
» defunctis debitæ : tum quia est contra instinctum
» naturæ abhorrentis. Excusandum autem erit, si
» fiat causâ medicinæ, aliâve justâ causâ, v. gr. ex-
» tremæ famis in obsidione ; in qua tamen sic vitam
» conservare non teneberis. *Sanch.* 1 *mor. c.* 18. *Less.*
» *Laym. l.* 3 *sect.* 4. *Sa*, *Bon. Bald. l.* 3 *c.* 29. Sic
» etiàm excusant quidam lictores illos, qui, ùt of-
» ficium suum meliùs administrent, haustu sangui-
» nis humani se animare dicuntur, præsertim cùm
» sanguis secundùm multos, non fuerit animatus.
» V. *Auct. cit.*

74 » 5. Ex genere quoque suo venialia sunt, quæ
» filiæ Gulæ dicuntur : nimirùm ex parte Animæ 1.
» Hebetudo mentis, seu stupiditas nata ex crapula,
» v. gr. ut non possit orare, etc. quæ fit mortalis,
» quandò quis inordinatè bibendo, vel comedendo
» voluntariè fit ineptus ad intelligenda, vel præstanda
» ea, quæ ad salutem illi sunt necessaria, vel ad quæ
» ex officio, aut aliàs sub gravi peccato tenetur.
» *Bald. d.* 29 *l.* 3. *n.* 15.

» 2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non quæ-
» vis inordinata, quæ omne peccatum sequitur, sed
» quæ movet ad cantiones obscœnas, actus turpes,

» saltûs, vel choreas inhonestas, etc. fitque mortalis, quandò est inductiva alterius ad consensum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *ibid.*

» 3. Multiloquium.

» 4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, et multiloquio differt, quòd illa sit in appetitu, istud in verbis, hæc in verbis, et gestibus; dicitque semper aliquam inhonestatem, licet per se, et secluso, scandalo venialem, v. gr. scurrilia dicere, vel canere ventum emittere, etc. ex levitate ad risum excitandum; mortale tamen esset, si fieret causa delectationis venereæ. *Bald. l. c. Esc. t.* 2 *E.* 2 *c.* 4.

» Ex parte corporis, immunditia, Vomitus, et seminis effusio. Quæ ultima, si voluntaria sit, mortale erit. Vide *Laym. l.* 3 *sect.* 4. *Less. l.* 3 *c.* 3. *Bald. l.* 3 *c.* 29. »

ARTICULUS II.

Quid sit Ebrietas?

75 *In quo consistit peccatum Ebrietatis? Et quando est mortale?*

76 *An sit peccatum se inebriare ex præscripto Medici? vel ex metu mortis?*

77 *An sit semper mortale alium inebriare?*

78 *Quando Ebrietas excusetur à mortale? An sint peccata omnia mala commissa in Ebrietate?*

» Resp. Malitia ebrietatis plenæ et perfectæ in eo consistit, quod quis sine justa, et gravi causa, tantùm ob voluptatem, aut ingluviem, sciens, volens privet se usu rationis; non simpliciter, id quod fit in somno, modo naturali instituto ab auctore naturæ ad virium, et imaginis Dei conservationem: sed violenter, et modo innaturali, rationem perturbando, et Dei imaginem deturpando, in modum amentis bruti; ac simul insuper privando se proximâ potestate utendi ratione, ad omnem subitam necessitatem. Ità docent commun. DD.

Undè resolves.

» 1. Perfecta ebrietas, quâ prædicto modo ratio » planè sopitur, est ex genere suo mortale; quia » censetur Deo injurium, ejus imaginem sic deturpare. Est communis DD. »

Certum est apud omnes, quod ad hoc, ut ebrietas sit peccatum mortale, requiratur, ut sit perfecta, nempè quæ omninò privet usu rationis, ùt enim docet *D. Th.* 2. 2 *et* 3 *et q.* 150 *art.* 2 cum ipso omnes DD. in hoc consistit malitia ebrietatis, quod *homo volens et sciens privet se usu rationis*. Et idem docet *D. Anton. p.* 2 *tit.* 6 *c.* 3 § 1. Undè non peccat mortaliter qui ex potu vini non amittit totaliter usum rationis, quàmvis mens perturbetur, ità tamen ut discernere valeat inter bonum et malùm, ut communiter dicunt *Tol. de pecc. mort. c.* 61 *n.* 3. *Caj. in D. Th. l. c. Salm. t.* 25 *c.* 2 *n.* 21. *Elbel t.* 1 *p.* 225 *n.* 663. *Wigandt tr.* 3. *Ex* 3 *n.* 70. *Holz. t.* 1 *p.* 154 *n.* 730. *in fin. Layman. l.* 3 *sect.* 4 *n.* 6 *et alii* Additque *Croix l.* 5 *n.* 327 *cum Ang. Tann. Fab. Gob.* et communi, ebrietatem non esse mortalem, si per modicum tempus privet ratione. Dicit autem *Croix*, longum tempus videri unam horam. An autem qui vinum bibit usque ad vomitum, quin se inebriet, peccet mortaliter (Vide dicta *n.* 73. *v.* 2 *Hinc.*)

76 « Non est peccatum inebriare se ex præscripto me- » dicorum, si aliter sanitas recuperari non possit. » *Sylv. Cajet. Laym.* »

Quæritur hìc I. An liceat se inebriare ex consilio Medicorum, quandò inebriatio æstimatur absolutè necessaria ad morbum expellendum. Valdè DD. laborant in hac quæstione, licet videatur casus vix umquam accidere posse. *Prima* sententia affirmat, quam tenent cum *Bus. Less. l.* 4 *c.* 3 *n.* 13. *Tol. de pecc. Mort. c.* 61 *n.* 4. *Laym. l.* 3 *sect.* 4 *n.* 5. *Pal. tr.* 30 *D.* 3 *p.* 5 *n.* 2. *Ronc. p.* 23 *q.* 3 *R.* 5. *Sporer t.* 1 *p.* 95 *n.* 69. *Tamb. de Præc. Eccl. c.* 1 *n.* 31 *et Sal. tr.* 25

c. 2 *n.* 35 *cum Sylvio*, *Cajet. Sylvest. Escob. etc.* Ratio, quia cibus et potus tunc sunt peccata, quandò sunt immoderati; è converso *D. Th.* 2. 2 *q.* 150 *art.* 2 *ad* 3 docet quod *cibus et potus est moderandus secundùm quod competit corporis valetudini; et ideò quandòque contingit.... ut ille, qui est superfluus sano, sit moderatus infirmo.* Ergò potus vini, etiàm inebrians, non est dicendus superfluus respectu infirmi, cui est necessarius ad valetudinem. Et huic sententiæ videtur favere idem *S. Th.* 1. 2 *quæst.* 88 *art.* 5. *ad.* 1. ubi ait: *Quod enim homo absque necessitate reddat se impotentem ad utendum ratione, per quam homo in Deum ordinatur et multa peccata occurrentia vitat ex sola voluptate vini, expressè virtuti contrariatur.* Nota Tò *absque necessitate*, ergò, si adsit necessitas, virtuti non contrariatur. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent *Contin. Tourn. t.* 2 *p.* 369 *in fine Petrocorens. t.* 2 *p.* 181 *quæst.* 3. *Holzm. t.* 1 *p.* 155 *n.* 736. *Felix Potestà de Vitiis c. num.* 3782 *etc.* Ratio; quia voluntaria privatio rationis per ebrietatem est intrinsecè mala: undè, sicùt fornicatio numquàm permitti potest, ità néque hæc. Verumtamen prima sententia satis probabilis, imò probabilior mihi videtur casù, quo potatio vini præbeatur ad expellendos sivè corrigendos pravos humores; tunc enim privatio rationis per accidens et indirectè evenit, et ideò licitè permitti potest; licitum est matri sumere pharmacum directè tendens ad servandam suam vitam, quàmvis indirectè eveniat expulsio fœtus, ùt diximus *l.* 3 *n.* 394 *t.* 1 *v. Quæritur igitùr.* Secùs verò dicendum, si potatio daretur directè ad ebrietatem sivè ad privationem rationis causandam, hoc enim esset semper intrinsecè malum. Hinc, ùt benè advertit *Croix l.* 5 *n.* 314 *cum Tann. Dicast. et Gob.* numquàm licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur.

« 3. Nec item est peccatum, si quis cogatur ad
» bibendum intento ense. V. *Less. l.* 4. *c.* 3 *d.* 4 *n.*
» 37. *Azor. Reg. et Bald.* »

Quæritur II. An liceat alicui se inebriare ad vitan-

dam mortem, quam alter ei minitatur, nisi inebrietur? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent cum *Bus*, *Lessius l.* 4 *c.* 3 *n.* 36. *Bon. de Præc. Eccl. D. ult. q.* 1 *p.* 4 *n.* 3. *Pal. tract.* 30. *D.* 3 *p.* 5 *n.* 2 et probabilem putat *Laym. l.* 3 *sect.* 4 *n.* 5. Ratio, tum quia homo, licet non habeat dominium usûs rationis, illum tamen habet in ordine ad bonum totius, ac proindè potest de tali usu disponere, proùt est necessarium ad totius conservationem; tum quia privatio hîc non est intenta, sed solùm permissa, undè non tenetur quis eam impedire cum jactura suæ vitæ. *Secunda* verò sententia probabilior negat, hoc licitum esse, eamque tenent *Holz. t.* 1 *p.* 155 *n.* 736. *Wigandt tr.* 5 *Ex.* 3 *n.* 71. *Azor. t.* 1 *l.* 7. *c.* 33 *q.* 5 *in fin. Tournely t.* 2 *p.* 269 *et Salm. tr.* 25 *c.* 2 *n.* 45 *cum Caj.* Ratio, quia (ùt diximus) privare se directè usu rationis est intrinsecè malum; neque tunc adest causa excusans, sicùt in casu præcedentis quæstionis, ibi enim vinum est medium per se ordinatum ad expellendum morbum, non autem hîc. Præthereà, in illo casu periculum vitæ est ab intrinseco, nempè à morbo vexante, et ideò licet eum expellere per vini potationem: hîc autem periculum est ab extrinseco, undè illicitum est ab illo se liberare per ebrietatem; Sicùt licet matri per pharmacum expellere fœtum inanimatum ad suam vitam servandam, sed non licet expellere, ut mortem effugiat à propinquis, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 394 Nostra sententia firmatur auctoritate *D. Aug. Serm.* 232 *de Temp.* ubi ait: *Etiàmsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur; aut bibas, aut morieris meliùs erat, ut caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem Anima moreretur.* Nec obstat dicere cum *Lessio n.* 38 hunc textum intelligendum esse, quandò quis cogitur ad bibendum in contemptum virtutis, nam ibi S. Doctor nullum facit verbum de contemptu, sed tantùm loquitur de ebriosis, qui *solent* (ùt ait) *ità se excusare, ut dicant: Persona potens me coegit, ut ampliùs bibam, et in convivio Regis non potui aliud facere.* Instabis: potest quis licitè velle sibi abscindatur manus, ne occidatur; ergò

poterit quis pariter licitè velle, ut inebrietur, ut mortem vitet. Sed respondetur cum *Holzmann*, disparem esse rationem, nam pars per se ordinatur ad conservationem totius corporis, usus tamen rationis non ordinatur ad corporis vitam, sed ad integritatem Animæ servandam.

Et hîc rursùs repeto id, quod sub initio protestatus sum, nempè quod, cùm aliquam opinionem unicè probabiliorem appello, non ideò contrariam dicere probabilem vellim. Sicùt pariter, cùm dico de aliqua opinione, *non audeo damnare*, sivè *improbabilem dicere*, non ideò admitto ùt probabilem; sed de ejus probabilitate dubito. Item, cùm aliquam sententiam veriorem voco, intelligo oppositam non solidâ probabilitate mihi pollere, licet omninò non reprobem.

« 4. Mortale est alium inebriare velle, vel provocare » ad æquales haustus, cum intentione inebriandi, » aut advertentia secuturæ ebrietatis in se, aliove. » *Less. l. c.*

» 5. Si justà causa est, ùt verbi gratiâ, si grande » malum non possit aliter impediri, nisi auctor ine- » brietur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ » saltèm ipsi non sit voluntaria, ut scilicet præter » intentionem, ideòque inculpabiliter inebrietur, v. » gr. vinum fortissimun, aut medicatum propinando, » cujus vi ignoratâ decipiatur Undè sic posses ine- » briare eos, qui alioqui essent proditori urbem, vel » te abducturi. *Less. l. c. et Sanch. l. 2 de matrim. d.* 11, » An verò hoc casu liceat inducere ad ebrietatem ipsi » voluntariam? Dubium est. *Less. l.* 4 *c.* 3 *d.* 4 *n.* 32 » affirmat; quia, inquit, licet suadere, et inducere » ad minus malum, ut impediatur majus, *Laym. lib.* » 3 *sect.* 4 *n.* 6 rectiùs negat, quia nullo casu licet » inducere ad peccatum. »

Quæritur, igitùr, an licitum sit aliquem ad ebrietatem inducere, ut ille impediatur à graviori malo, puta sacrilegio, vel homicidio committendo? Adsunt tres sententiæ. *Prima*, affirmat, hancque tenet *Less. l.* 4 *c.* 3 *d.* 4 *n.* 33. et probabilem censet *Med. Gob. Diana*,

et alii ap. Croix l. 2 n. 224. Ratio, quia licitum est, paratum ad committendum majus malum inducere ad minus patrandum: *Secunda* sententia, quam tenet *Laym. l.* 3 *Sect.* 4 *n.* 6. *Bon. tom.* 2. *D. ult. de Præc. Eccles. qu.* 1 *p.* 1 *n.* 39. *Pal. t.* 7 *tr.* 30. *D.* 3 *p.* 5 *et Salm. tr.* 25 *c.* 2 *n.* 51, dicit licitum esse alterum inducere ad ebrietatem materialem, idest quandò alter se inebriet sine peccato, puta apponendo illi vinum fortissimum, aut medicatum; quia tunc ex una parte ille non peccat, et ex altera damnum ebrietatis permittitur ad vitandum gravius damnum aliorum. Non autem licitum esse dicunt eum inducere ad ebrietatem formalem, nempè cum suo peccato, cùm hæc sit intrinsecè mala, ac ideò numquàm permittenda. Nec obstat (ùt ajunt) ratio *Lessii*, nam hanc valere respondent, quandò minus illud malum est inclusum malo majori, proùt si volentem occidere inimicum inducas ad tantùm percutiendum; non verò quandò malum est disparatum. *Tertia* demùm sententia, quam tuentur *Torn. t.* 2 *p.* 369. *in fin. et Holzmann tom. t. p.* 155. *n.* 735. *cum Arsdech.* dicit, non licere inducere ullum ad ebrietatem neque formalem, neque materialem, ob quodcumque malum effugiendum, quia (et in hoc rectè loquuntur) malum, etsi materiale, contra legem naturalem est verè malum, undè numquàm licet ei cooperari. His tamen non obstantibus, prima sententia satis probabilis videtur mihi, et aliis viris doctis à me consultis, sivè ebrietas sit materialis, sivè formalis, ob rationem jam allatam, quia licitum est inducere alterum ad minus malum, ut impediatur à majori, juxta ea quæ diximus *l.* 2 *n.* 57. Nec obstat id quod dicunt *Salman. loc. cit.* contra *Lessium*, nam licet malum ebrietatis non videatur inclusum in ullo malo majori sacrilegii, vel occisionis, cùm sint mala per se disparata; tamen reverà virtualiter jam includitur in illo malo majori spirituali, cùm omne malum spirituale includat, imò excedat quodcumque malum temporale, adeò ut quisque teneatur potiùs pati quodcumque malum temporale,

ad vitandum quodvis etiàm minimum malum spirituale. Neque etiàm officit dicere, quod non liceat suadere minus malum inferendum tertio, quia tunc suadens esset directa causa damni tertii, quod illi non eveniret, nisi ipse suasisset: Hoc enim currit, quandò malum est inferendum tertio innocenti, qui non tenetur damnum illud sufferre, ad evitandum malum spirituale alterius; non verò in casu nostro, ubi ille, qui inducitur ad ebrietatem, tenetur utique tolerare (ùt diximus) quodcumque malum temporale ad majus malum spirituale effugiendum.

« 6. Si quis non prævidit periculum ebrietatis, et 78
» sic vino captus est, aut in auram exiens vento tur-
» batus est, nec hoc prævidit, vacat culpâ. Undè
» multi excusantur, qui prudenter sæpè judicant,
» adhùc se haustulum facere posse sine noxa; de-
» sinent tamen prudenter id judicare, si contrariam
» de se experientiam habeant. »

Ità communiter DD. cum *D. Thoma* 2. 2. *q.* 150 *art.* 2 ubi ait: *Tripliciter contingit* (*ebrietas*), *uno modo sic, quod nesciat potum esse immoderatum, et inebriare potentem, et sic ebrietas potest esse sine peccato..... Alio modo sic, quod aliquis percipiat potum esse immoderatum, non tamen æstimet, potum esse inebriare potentem, et sic ebrietas potest esse cum peccato veniali; Tertio modo potest contingere, quod aliquis benè advertat potum esse immoderatum, et inebriantem.... et sic ebrietas est peccatum mortale, quia secundùm hoc homo volens et sciens privat se usu rationis*. Addit autem ad 1. *Quod assiduitas facit ebrietatem esse peccatum mortale, non propter solam iterationem actûs, sed quia non potest esse, quod homo assiduè inebrietur, quin sciens et volens ebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini, et suam habilitatem ad ebrietatem*.

Sedulò autem hìc notandum, quod, si quis sumit tantam vini potionem, quæ est apta, prout jam advertit, ad inebriandum, nullo modo excusatur à mortali, quàmvis, antèquam sensibus destituatur, somno se

committat, quo vini effectum effugiat: quia potio illa jam de se est intrinsecè mala, cùm de se apta jam sit ad privandum hominem usu rationis, et per accidens se habeat, quod ipse vel per somnum, vel per inebriationem sensibus privetur.

» 7. Si quis post potum discernere adhùc possit » inter bonum, et malum, licet nonnihil phantasia » turbata sit, aut sequatur vomitus, lingua titubet, » pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus » gyrari videatur, nondum plena est ebrietas: » ideòque tantùm peccatum veniale, quàmvis ex » gravioribus, si deliberatè sit commissum. V. *Laym.* » *l. c.*

» 8. Plena ebrietas notatur ex his signis, quæ dat » *Less. d.* 4 *n.* 30. *et Reg.* 1. Si quis non meminerit » dictorum, factorum, quomodò, vel quandò domum » deductus. 2. Si commisit ea, quæ numquàm aliàs » sanâ mente solet: v. gr. si præter morem turpia » sit locutus, turbârit domum, uxorem verbe- » rârit, etc.

» 9. Mala in ebrietate commissa, si prævisa non » sint, aut sit adhibita cautio, culpâ vacant. »

Quid, si mala sint prævisa? *Salm. tr.* 20 *cap.* 10 *n.* 27 et fusiùs *de V. Præc. c.* 2 *n.* 31 *cum Soto* distinguunt, et dicunt, quod si mala sint operis, ùt sunt occisiones, fornicationes, etc. imputentur ad culpam; secùs verò si sint mala oris, ùt contumeliæ, blasphemiæ, et perjuria; quia, ùt ajunt, verba illa prolata ab ebrio non sunt verba formalia actu significativa, quatenùs non dicta ab homine rationis compote, sed sunt simplices soni, seu verba materialia, tamquàm prolata à psittaco, vel pica. Hanc sententiam non audeo improbabilem dicere, sed magis adhæreo sententiæ oppositæ cùm *Sanch. dec. l.* 1 *c.* 16 *n.* 44, qui *cum Caj. et Tolet.* docet, blasphemias prævisas esse vera peccata formalia in causa, cum ipse liberè eam posuerit: verba enim contumeliosa in homines in ebrietate prolata rectè dicit nullam dehonorationem hominibus irrogare; secùs autem, si proferantur in Deum, juxtà

dicta l. 3 *n.* 123 *circà finem*, ubi diximus, blasphemias, etiàm sine affectu, sivè materialiter prolatas, non excusari à peccato, cùm sola prolatio ipsarum voluntaria vergat in diminutionem Divini honoris. Et in nostro casu, licet prolatio non sit voluntaria in actu, videtur tamen esse voluntaria in causa.

DUBIUM. VI.

Quid sit Ira?

79 *Quando ira sit peccatum?*
80 *De peccatis, quæ oriuntur ab ira?*
81 *An Contumelia aliquando culpâ vacet?*
82 *Quotuplex sit Contumelia?*
83 *Quæ requirantur, ut maledictio, sivè imprecatio contra homines sit mortale?*

« Resp. Est inordinatus appetitus vindictæ. Quæ 79
» inordinatio, secundùm *D. Th.* dupliciter fieri potest 1. Ex parte modi irascendi, ùt v. g. si nimiùm interiùs exardescas, vel exteriùs per signa nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ùt si vindictam appetas, planè injustam ob causam, vel si justo majorem, v. gr. optando inimico mortem, quam non est meritus, vel exequendam propriâ auctoritate, vel deniquè, licet vindicta justa sit, non tamen eam appetas ùt justam, sed ùt satiativam animi tui malevoli.

Undè resolves.

» 1. Si ordinatè appetatur vindicta, non est peccatum iræ: ùt cùm superiores irascuntur culpis subditorum, eosque puniunt, seu vindicant.

» 2. Ira inordinata, primo modo antè dicto, est ex genere suo peccatum veniale, potest tamen fieri mortale ex accidente, ùt si addatur blasphemia, maledictio, scandalum.

80 » 3. Ira inordinata, secundo modo est ex genere
» suo mortale; quia est directè contra charitatem.
» *Bald. l.* 3 *dist.* 21.

» 4. De filiabus iræ, quæ partim sunt ex corde,
» ùt Indignatio, et Tumor mentis; partim ex ore,
» ùt Clamor, Blasphemia, Contumelia, Maledictio;
» partim ex opere, ùt Rixæ, Pugnæ, Seditiones, Vul-
» nera: diversimodè loquendum est, secundùm re-
» gulam suprà datam. Nam 1. Indignatio, quæ est
» inordinatus affectus ex eo, quod quis reputet se
» indignè à tali tractari, communiter est veniale;
» imò si ex justo rationis judicio procedat, nullum
» est. Posset tamen esse mortale, si cresceret usque
» ad deliberatum odium et contemptum personæ gra-
» vem. 2. Tumor mentis, quo quis morosè excogitat
» diversas vias vindictæ, iisque cogitationibus animum
» tumefacit, quale peccatum sit, judicandum est ex
» qualitate vindictæ, quæ excogitatur. V. *Tol. l.* 8.
» *c.* 58. 3. Clamor, cùm iratus extollit vocem, multa
» inordinatè, et confusè effundens, est veniale com-
» muniter, nisi aliud addatur. 4. Blasphemia est mor-
» tale, de qua suprà *l.* 3 *t.* 2 *c.* 1 *n.* 5. Contumelia,
» quâ quis proximo malum aliquod objicit, cum in-
» tentione illum inhonorandi, est ex genere suo mor-
» tale.

81 » Dixi, *animo inhonorandi*: quia animo corrigen-
» di, humiliandi, aliâve ratione, potest Superior
» verbum aliquod aliàs contumeliosum objicere;
» quomodò Christus vocavit Apostolos stultos; et
» Apostolus Galatas insensatos. In quo tamen peccari
» potest, si modus debitæ correctionis excedatur,
» vel subditus graviùs dehonoretur, quam per delic-
» tum meruit. V. *Bald. d.* 34 *n.* 16. Item, ùt docet
» *Caj.* potest contumelia esse venialis tantùm, si sit
» parva tantùm, vel si sit tantùm materialis, sine in-
» tentione dehonorandi: modò non sequatur læsio
» notabilis honoris proximi. Et sic excusantur, sal-
» tèm à mortali, multi parentes, dum filios vocant
» asinos, etc. item mulieres, pueri, et infimæ sortis

» homines conviciis se onerantes : quia cùm fides iis » non habeatur, non læditur graviter honor. V. *Bon.* » *l.* 3 *q.* 2 *p.* 5. Deniquè, si joci causâ, per convenientem recreationem leves defectus objiciantur, » urbanitas est, secundùm *S. Th.* 2. 2 *qu.* 72 *art.* 2. » dummodò alter non contristetur, nec ad iram moveatur.

» 5. Contumelia etiàm fit facto, tum indirectè, ùt 82
» si imaginem, vel litteras alterius conculces, combuŕas; tum directè, ùt si virum honestum fuste » cædas, ad januam ejus cornua, etc. apponas, » vel repræsentes aliquid, quod honorem alterius » lædat. Huc spectat subsannatio, illusio, et de- » risio, quandò fit signis, ùt naso rugato, labiis » extensis, etc. intendendo proximi confusionem, » quæ, si sit gravis, vel saltèm proximus eâ graviter » contristetur, mortalia sunt. *Bon. Mol. Bald. l.* 3 » *d.* 3 *etc. ex S. Th.* Circà quæ nota, quod, qui » per contumeliàm læsit alterius honorem, teneatur hunc restituere, etiàmsi fama non sit læsa. » Hoc autem fieri potest, vel per honorificam, et » amicam salutationem, vel invitationem ad mensam, » vel petitionem veniæ (etiàm subindè flexis geni- » bus, et coram testibus) proùt læsio fuit gravis. V. » *C. de Lugo d.* 15 *n.* 53. Adde, quod contumeliæ » mortalis qualitatem in confessione explicare non sit » necessarium, ùt contra *Filiuc.* etc. docent *Azor.* » *Sa*, *Mol. C. de Lugo*, *d.* 16 *de pænit. n.* 269. (*Vide* » *dicta l.* 3 *n.* 984 *p.* 262 *t.* 1.)

» 6. Maledictio, quâ quis optat, vel imprecatur 83
» alteri malum, sub ratione mali, est ex genere suo » mortale. »

Docet *D. Th.* 2. 2 *q.* 76 *ar.* 3 quod maledictio seu imprecatio contra homines, *secundùm suum genus est peccatum mortale, et tantò gravius, quantò personam cui maledicimus magis amare, et revereri tenemur... Contingit tamen verbum maledictionis prolatum esse peccatum veniale vel propter parvitatem mali quod quis alteri maledicendo imprecatur, vel etiàm propter affectum ejus, qui profert*

maledictionis verba, dum ex levi motu, vel ex ludo, aut ex surreptione aliqua talia verba profert; quia peccata verborum maximè ex affectu pensantur. Ex qua doctrina S. Doctoris infertur, ut maledictio sit mortalis tria requiri: 1 ut malum prolatum verè optetur. 2. Ut optetur cum perfecta deliberatione. 3. Ut malum optatum sit grave. Ità communiter omnes. V. *Salm. de Rest. c.* 4 *n.* 28. Utrùm autem omnes maledictiones sint ejusdem speciei, Vide suprà dicta n. 50.

« 7. Rixæ, si modum non excedant, uti et leviculæ pugnæ, veniales sunt; secùs, si progrediuntur ad seditiones, vulnera, cædes. Suntque hæc communiter peccata ex parte incipientis rixam, alter enim potest se defendere cum moderamine inculpatæ tutelæ. »

DUBIUM VII.

Quid sit Acedia?

84 » Resp. Acedia sivè animi tædium, potest ex *D. Th.* 2. 2. *q.* 35 *art.* 2 dupliciter usurpari. 1. Generaliter, pro omni animi remissione in exercitio virtutum, eò quod labor aliquis sit adjunctus. 2. Particulariter, pro tristitia, et tædio de divina amicitia eò quod per virtutum exercitia laboriosa servari debeat; et sic amicitiam illam non curet.

Undè resolvuntur.

» 1. Acedia accepta primo modo tum demùm est peccatum mortale, cùm ideò committitur opus vetitum sub mortali.

» 2. Acedia accepta secundo modo ex se est mortale, quia repugnat charitati Dei.

» Ex quo de filiabus Acediæ quoque facilè judicari potest, quæ sunt sequentes.

» 1. Malitia, quâ quis odio habet bona spiritualia, et vellet ea non esse, aut quâ ipsum pœnitet benè

» fecisse, vel implevisse id, ad quod tenebatur, aut
» quâ contemnit Dei Beneficium, v. gr. desiderando
» non fuisse natum, aut non agnovisse Christum,
» etc. est autem ex genere suo mortale.

» 2. Pusillanimitas, et desperatio de salute, quæ
» mortale quoque est.

» 3. Rancor, quo ii sunt fastidio, qui ad spiri-
» tualia inducunt.

» 4. Torpor, cùm bona fiunt, non cum debito
» fervore.

» 5. Evagatio mentis, quâ quis in exercitio spiri-
» tualium evagatur circà illicita; sivè per cogita-
» tionem, et dicitur curiositas; sivè per locutionem,
» et dicitur verbositas; sivè per inquietudinem, et
» dicitur inquietudo: quæ communiter sunt venialia.
» Vide *D. Th. q.* 35. *Laym. l.* 2 *tom.* 3 *c* 9 *Tol. l.* 8 *c.* 70.

» Culpabilis autem evagatio mortalis erit, quandò
» notabilis est, et attentio requiritur ad implendum
» præceptum obligans sub mortali: v. g. in recitandis
» Horis canonicis, celebranda, vel audienda Missa.
» *Reg. Pal. de Char. t.* 6 *dub.* 1 *p.* 3. *Trull. l.* 1 *c.* 6
» *dub.* 1 contra *Tamb. de exped. sacrific. l.* 2 *c.* 3, ubi
» docet, distractum esse voluntariè, et per notabile
» tempus inter sacrificandum extrà Canonem, esse
» tantùm veniale: licet concedat, sub Canone, præ-
» sertim circà consecrationem, esse mortale, propter
» gravem irreverentiam, et periculum erroris.

» Dixi *ad implendum præceptum*: nam in oratione
» vel non præcepta, vel sub obligatione tantùm
» veniali, est peccatum veniale, tantùm: *S. Thom.*
» *Nav. Suar. Less. l.* 2 *c.* 37 *dist.* 11 imò nullum, si
» non tàm intendat orare, quàm verba precum reci-
» tando pio exercitio se occupare: quia non formaliter,
» sed materialiter tantùm orat: v. g. cùm quis mani-
» bus laborans, psalmos, aliasve preces recitat, aut
» cantat, non animo orandi, sed cavendi cogitationes
» vanas, vel recreandi se. *Sanch. cons. part.* 2 *l.* 7 *c.*
» 2 *dist.* 31. *Trull. l.* 1 *c.* 7 *dist.* 10 V. suprà *l.* 4 *c.* 2
» *dub.* 2. »

LIBER VI.

DE SACRAMENTIS.

HABEBIT hic Liber Tractatus sex: 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2 de Baptismo, et Confirmatione. 3. De Eucharistia. 4 de Pœnitentia. 5 de Extrema Unctione, et Ordine. 6 de Matrimonio.

TRACTATUS I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

DE NATURA SACRAMENTI NOVÆ LEGIS.

DUBIUM I.

Quid sit Sacramentum?

1 *Quomodò definiatur Sacramentum? Et quæ requirantur ad essentiam Sacramenti?*
2 *Alia communiter definitio Sacramenti.*
3 *An fuerint vera Sacramenta Sacrificia, Figuræ, et Sacramenta veteris legis?*
4 *Quid notandum de Circumcisione?*
5 *Quæ alia excludantur à ratione Sacramenti.*
6 *Plura notanda circà Sacramenta, Et quotupliciter Sacramenta distinguantur?*
7 *An Sacramenta causent gratiam physicè, vel moraliter?*

1 » RESP. Est res sensibilis, quæ ex stabili institutio» ne Christi vim habet sanctitatis, sivè gratiæ justifi» cantis efficiendæ, et per consequens significandæ.

Undè resolves.

» 1. Ad essentiam sacramenti requiri tria, 1. ut sit

» signum stabile. 2. Ut significet veram sanctitatem.
» 3. Ut eamdem efficiat ex opere operato, idest usu
» suo, et applicatione, per propriam efficaciam, et
» non ex opere operantis, sivè per actum, aut dispo-
» sitionem ministrantis, vel suscipientis: quæ, etsi ad
» effectum Sacramenti requiratur, non tamen ùt cau-
» sa, sed ùt conditio, sine qua non. »

Magis mihi arridet communior definitio, quam tradunt alii de Sacramento: *Est signum sensibile sacrum permanens interioris Gratiæ, institutum à Christo ad nostram sanctificationem* Et hæc definitio magis congruit Trid. *sess.* 13 *c.* 3 ubi Sacramentum sic definitur: *Symbolum rei Sacræ, et invisibilis Gratiæ forma visibilis.* Dicitur *Symbolum,* sivè *Signum*, quia hoc essentialiter pertinet ad Sacramentum, ut sit signum nobis denotans Gratiam sanctificantem Animam. *Sensibile*. id est sensibus patens. *Sacrum*, idest cum actu Religioso. *Permanens*, quamdiù durat nostra Religio. *Interioris Gratiæ*, quia hoc est essentiale omni Sacramento, Gratiam significare. *Institutum*, quia, cùm Sacramentum sit signum arbitrarium, non posset sanctificationem efficere, neque significare, nisi ex Institutione Divina. *A Christo* 1 ad differentiam Sacramentalium, ùt est usus aquæ benedictæ, panis benedicti, etc. quæ non à Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, et vi orationum Ecclesiæ excitant pios motus in Anima, quibus movetur Deus ad posteà peccata remittenda. Dicitur 2 *à Christo*, quia, licet *Habert* dicat, Sacramenta tantùm à Deo principaliter esse instituta, non autem à Christo ùt homine, nisi tamquàm à causa morali, et instrumentali, cùm solus Deus potuerit Sacramentis vim sanctificandi tribuere: Attamen meliùs dicunt *Salm. de Sacr. c.* 3 *n.* 4. *et Viva eod. tit. q.* 1 *ar.* 4 *n.* 1 cum aliis, quod Christus etiàm qua Homo instituerit Sacramenta potestate *Excellentiæ*, ipsi collatâ ratione unionis cum Verbo; Et hujus sententiæ est etiàm *D. Th.* 3. *p. q.* 72 *art.* 1 *ad* 1 ubi ait *Instituere novum Sacramentum pertinet ad potestatem Excellentiæ, quæ competit soli Christo.* Dicitur demùm *ad nostram Sanctifi-*

cationem, hoc etiàm pertinet ad essentiam Sacramenti, ùt definivit *Trid. s.* 7 *can.* 1.

3 « 2. A definitione talis Sacramenti excludi 1. Sa» crificia tàm novæ, quàm veteris Legis : quia hæc » non sunt instituta ad gratiam ex opere operato » conferendam, (etsi nihilominùs sacrificium no» væ legis sic eam impetret ei, pro quo offertur, » non ùt Sacramentum, usu suo, et applicatione, » sed per modum interpretationis), sed ad cultum » Deo præstandum, *Kon. d.* 60 *art.* 22. 2 Figuras, » et sacramenta veteris legis, v. gr. Circumcisio» nem, transitum maris rubri, agnum pascha» lem, varias item purificationes, et consecratio» nes Sacerdotum; tum quià à Christo non sunt in» stituta; tum quia veram sanctitatem non efficiebant. » Ac, licet Circumcisio aliquandò sustulerit pecca» tum originale per veram gratiam, id fecit vel ex » opere operantis in adultis, vel non ex opere operato » simpliciter, et rigorosè; tum quia non continuit » gratiam, ùt causa physica vel ùt causa moralis, quia » nondum erat exhibita passio Christi; et meritum, » ex quo gratia pendebat, sed tantùm ex speciali privi» legio : tum quia non contulit gratiam formaliter, quâ » Circumcisio, et ex sua institutione, sed quatenùs erat » professio fidei, neque vi applicationis, et usûs sui; » alioquin enim omni non ponenti obicem, et qui» dem præter omne meritum contulisset, quod est » falsum. V. *Vill. tract.* 1 *et* 5 *qu.* 8 *c.* 8. »

4 Sed quæritur I. an Circumcisio fuerit verum Sacramentum? Resp. affirmativè ex communi, tum quia Circumcisio per se operabatur Sanctitatem, non internam, sed externam, sivè legalem; tum quia fideles consecrabantur ad veri Dei cultum. Ità *D. Th. etc.*

Quæritur II. An Circumcisio de se peccatum tollat? Resp. negativè cum *Habert*, qui dicit, quod tunc fideles adulti non mundarentur à peccato originali, sivè actuali, nisi formatam charitatem haberent; Parvuli autem mundabantur à peccato originali per actum Fidei ministrantis, seu offerentis, ùt docet

S. Th. par 3 *q.* 70 *art.* 4. *Quatenùs* (ut ait) *hæc Fides respiciebat Christum venturùm.*

« 3. Neque sunt Sacramenta ea, quæ dicuntur Sa- 5
» cramentalia, v. gr. benedictio Abbatis, consecra-
» tio virginis; quia præcisè ex usu suo, et opere
» operato gratiam non conferunt: uti nec actus
» virtutum, præterquam quod hi sensibiles non
» sint. 4. Lotio pedum Apostolicorum, insufflatio
» Christi in Apostolos, per quam Spiritum Sanc-
» tum illis dedit. Item verba Christi ad Magdalenam,
» et Paralyticum, *Remittuntur tibi peccata;* quia non
» fuerunt signa instituta stabiliter ad gratiam confe-
» rendam. 5. Martyrium, ob eamdem causam: esto
» enim ex opere operato gratiam conferat, non tamen
» est specialiter ad hoc institutum. V. *Schol.* »

Plura hîc annotanda sunt: et notandum I. Certum 6 esse, et de Fide Sacramenta esse septem, et omnia à Christo instituta, ut definivit *Concilium Trid. sess.* 7. *Can.* 1. Et horum alia dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, ut Baptismus, et Pœnitentia, quæ causant primam Gratiam, et ideò etiàm à peccatore suscipi possunt. Alia *Vivorum*, ùt sunt Eucharistia, et alia reliqua. Hoc tamen non obstante, etiàm, Sacramenta vivorum aliquandò primam Gratiam conferre possunt, scilicèt cùm quis putans, se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedit, cum attritione ad Sacramentum, ùt habet *S. Thom.* 3 *p. q* 79 *art.* 3 ubi ait: *Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati... etiàm perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cujus conscientiam et affectum non habet; Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus, sed devotè et reverentèr accedens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, et remissionem peccati.* Et idem confirmat *q.* 72 *art.* 7 *ad* 2. Et idem communiter docent DD. de aliis Sacramentis, ùt *Gonet Man. t.* 6 *pag.* 43. *Concina t.* 8. *pag.* 52 *n.* 29. *Ronc. tr.* 2 *q.* 3 *et Salm. de Sacr. c.* 5 *n.* 12. *cum Suar. Pell. Bon. Bec. Ricch. et aliis* (contra *Vasq. Lug. Kill. etc.*) Ratio, quia in Trid.

Ses. 7 Can. 6 dicitur : *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis. . gratiam non ponentibus obicem non conferre... anathema sit.* Nota verbum *ponentibus obicem.*, ergò qui accedit ad Sacramentum vivorum cum attritione, quæ excludit peccati affectum tàm actualem quàm habitualem, jam obicem non ponit, et ideò gratiam recipit, modò habeat votum Pœnitentiæ. Id confirmatur exemplo Extremæ Unctionis, quæ infirmo, ùt ait S. Jacob. *c.*5 *v.* 15 : *Si in peccatis sit, remittentur ei.* Idest (ùt sentit *D. Th.* 3 *p. q.* 30 *art.* 1.) datur robur adversus defectus relictos ex peccatis præteritis : *Sed quia* (deindè addit S. Doctor) *hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si invenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quòad culpam tollit ipsum, dummodò non ponatur obex ex parte recipientis.*

Notandum II. Alia Sacramenta dicuntur *Transeuntia*, alia *Characteristica*, seu characterem imprimentia, ùt Baptismus, Confirmatio, et Ordo ; character enim est signum spirituale, per quod distinguitur ab aliis. Notandum III. Alia Sacramenta sunt necessaria necessitate *medii* ad salutem, saltèm in voto implicito, ùt Baptismus, et Pœnitentia : Alia verò tantùm necessitate *præcepti.* An autem Sacramentum Eucharistiæ sit necessarium necessitate medii saltèm in voto? Vide *de Eucharistia* infrà *n.* 192. Notandum IV. Sacramenta dicuntur *Formata*, quandò in suscipiente obtinent effectum suum ; *Informia* autem, quandò sunt quidem valida, sed sine suo effectu, nempè si quis suscipit Baptismum sine dolore de actualibus mortalibus, recedente autem obice gratiæ, Sacramentum statim gratiam causat. Hoc certum est de Baptismo, ùt docent communiter *S. Thom.* 3 *p. q.* 69 *art.* 10. *Scotus E.* 4 *q.* 5 *n.* 4 *et* 8 *ex D. Aug. l.* 1 *de Bap. c.* 12 ubi docet. *Quod antè datum est, valere incipit, cùm illa fictio veraci confessione recesserit.* *Contin. Tourn. t.* 4 *p.* 177. *Salm. de Sacr. c.* 5 *n.* 53. *et alii passim* contra *Vasq.* Ratio, quia Baptismus est medium necessarium ad delendum peccatum originale, sed cùm non possit ampliùs recipi, neque actualiter, neque in voto,

quia votum tendit ad id, quod potest recipi: ergò necesse est, ut ablato obice reviviscat. Id probabiliter extendunt *Tourn. p.* 177 *concl.* 1 item *Palud. Sylv. ap. Salm. n.* 67. ad Sacramenta Confirmationis, et Ordinis, quæ iterari nequeunt, et ideò suscipientes aliàs carerent gratia sacramentali, tàm necessaria confirmatis ad fidem profitendam, et ordinatis ad sua munia dignè exercenda. Idem probabiliter extendit *Tour.* ad Matrimonium, et ad Extremam Unctionem cum *S. Thom.*, *et S. Bonav.* Et idem dicunt *Suar. Vill. Lugo*, *Con.* de Pœnitentia, negant verò de Eucharistia, contra *Caj. Gonzal. Petr. Sot. etc.* quorum sententiam probabilem vocant *Salmant. loc. cit.*

Notandum V. Sacramenta, ultrà gratiam sanctificantem animam, conferre etiàm gratiam sacramentalem, scilicet auxilia ad obtinendum finem, ad quem quodlibet Sacramentum fuit institutum, ut *S. Th.* 3. *p. qu.* 62 *art.* 2. Notandum VI. Sacramenta operari, ex *opere operato*, vi operis externi eliciti, idest virtute conjunctionis formæ cum materia, et applicationis utriusque ad suscipientem ex Dei institutione; quare actus ex *opere operantis*, sivè suscipientis Sacramentum, licet causent augmentum gratiæ, si homo est in gratia, non tamen causant gratiam, quæ à Sacramento confertur; ideò hi actus requiruntur tantùm, ùt dispositiones ad effectum Sacramenti recipiendum. *S. Th.* 3 *p. qu.* 69. *art.* 8.

Quæstio magna agitatur inter DD. an Sacramenta causent gratiam instrumentaliter physicè, vel moraliter? *Tourn. t.* 4 *pag,* 215 *concl.* 2 *cum Vasq. et Lugo* tenent, causare moraliter, idest, quia movent Deum ad gratiam physicè causandam. Ratio, quia gratia de se petit produci efficienter à solo Deo, quin opus sit hîc miraculum addere, scilicet quod conferat Sacramentis, ut de se gratiam causent. *Salm.* tamen de *Sacr. c.* 2 *n.* 21 cum *Suar. Vall. Pell. etc.* tenent, causare instrumentaliter physicè: ita ut causæ illæ naturales per potentiam obedientialem eleventur ad effectum supernaturalem, et probant ex illo: *Nisi qui renatus fuerit* 2

ex aqua, etc. Hoc enim magis decet Sacramenta. Utraque sententia est satis probabilis. Consule Scholasticos, si plura quæris de hac questione, cùm ipsa nostri non sit instituti.

DUBIUM II.

Quid circà materiam, et formam Sacramentorum servandum?

8 *Quotupliciter sumatur Sacramentum?*
9 *Quæ conjunctio requiratur inter formam, et materiam?*
10 *Vide Resolutiones.*
11 *Quæ mutatio invalidet Sacramentum? Vide Resolutiones apud Busemb.*
12 *An materiæ et formæ omnium Sacramentorum sint a Chisto in specie determinatæ?*

8 « Suppono, Sacramentum dupliciter sumi. 1. Per » modum compositi physici, in quo res sensibilis, » et actio (v. gr. in Baptismo aquæ, et ablutio; in » Unctione oleum, et unctio) dicitur materia; et quidem oleum, et aqua materia remota; actio verò illa, » materia proxima: verba autem, aut quod eorum loco » ponitur, ut in Matrimonio signum consensûs, di- » cuntur forma. 2. Per modum compositi artificialis; » et tunc dicta materia, et forma, idest, res, et ver- » ba simùl habent se instar materiæ; significatio » verò eorum instar formæ. Hîc quæritur de materia, » et forma, priore sensu.

9 » Resp. 1. Ut Sacramentum sit validum, debet » inter materiam, et formam, v. gr. inter effusio- » nem æquæ, et pronunciationem verborum tanta » esse conjunctio, ut secundùm moralem hominum » æstimationem, spectatâ naturâ cujuscumque Sacra- » menti, una alteram afficiat; hòc est, ut verba cen- » seantur cadere in talem rem, et cùm ea unum to- » tale signum constituere. V. *Bon. d. 1 qu. 2 p. 2. Suar.* » *Conc. etc.* »

Quæritur, quænam simultas requiratur inter formæ prolationem, et materiæ applicationem? Præter Eucharistiam, quæ omninò requirit simultatem physicam, cùm pronomen demonstrativum *hoc*, et *hic* non possit verificari, nisi materia sit præsens, commune est, non esse opus simùl formam et materiam incipi, nec simùl finiri; sufficiet enim, ut forma proferatur, dum applicatur materia, saltèm antequàm desistatur ab applicatione. Ità *Salm. de Bapt. c.* 3 *n.* 41. *Anacl. p.* 529. *n.* 27. *Vide de Sacr. Q. I. A. III. n.* 3. *Ronc. c.* 3 *q.* 2 *R.* 2. Et de hoc videtur non posse dubitari, cùm in Rituali Rom. in administratione Baptismi sic habeatur : *Et cum ea* (scilicet aqua) *sub trina infusione..... baptizet.....* *sic dicens :* Ego te baptizo in nomine Patris ✠, *fundat primo*, et Filii ✠, *fundat secundò*, et Spiritus ✠ sancti, *fundat tertiò*. Ergò cùm aqua non infundatur in verbo *baptizo*, non est certè opus, ut à principio materia verbis formæ aptetur.

Quæritur autem, an in aliis Sacramentis præter Eucharistiam, ùt diximus, sufficiat simultas moralis, ità ut satis sit formam incipere statim post applicationem materiæ? Negat *Cajet.*, *Opusc. t.* 1 *tr.* 16, ubi loquens de Baptismo requirit ad validitatem Sacramenti, ut verba inchoentur priusquàm ablutio perficiatur, vel è converso, et hoc videtur indicare etiàm *Scotus ap. Suar. in* 3 *p. D.* 2. *sect.* 2. *v. Hinc.* Sed communiter affirmant *Suar. l. c.* qui sententiam *Caj.* omninò refellit, *Lugo Resp. Mor. lib.* 1 *dub.* 33 qui illam improbabilem vocat, *Holzm. t.* 2 *p.* 3 *n.* 9. *Tourn. p.* 144. *Laym l.* 5 *tr.* 2 *c.* 7 *n.* 5. *Diana p.* 3 *tr.* 4 *R.* 6. *Antoine de Sacr. cap.* 1 *qu.* 3 *et Salm. de Bapt. c.* 4. *n.* 41. *cum Soto, Tol. Sa, Hurtad Dic. Henr. Vill. et Granad.* Ratio, quia in composito morali, quale est Sacramentum, sufficit moralis simultas. Et de hoc videtur non posse dubitari; nam, ùt mox diximus de Baptismo, semper ac ablutio non fit, dum actu profertur verbum *baptizo*, ablutio non verificatur nisi per unionem moralem : hæc autem unio tàm erit moralis, si fiat ablutio immediatè antèquam forma obsolvatur, quàm si

fiat immediatè post. Hæc tamen unio diversa esse debet pro diversitate Sacramentorum, ùt rectè dicunt *Suar.* *Tourn.*, *et Anton. ll. cc.* Major enim unio certè requiritur in Baptismo, ubi mora unius *Pater noster* invalidaret Sacramentum, ùt benè ajunt *Tourn.*, *et Diana l. c.* qui contrariam opinionem *Fernandez* meritò laxam vocant. Et idem præfati Auctores dicunt de Confirmatione, Extrema Unctione, et Ordine.

In Pœnitentia autem sufficit illa unio, quam exigit actus judicialis, cùm inter accusationem, et sententiam soleat intercedere aliqua distantia temporis, quàmvis in hoc Sacramento talis distantia non tanta debeat esse, quanta fit in judicio forensi. Dicit autem *Croix. l.* 6 *n.* 8. *cum Tamb.* quod validè absolvatur pœnitens post horam à Confessione. In Matrimonio tandem sufficit ea distantia, quæ ordinariè sufficit in contractibus, ubi satis est, quod consensus unius ponatur, dum adhùc consensus alterius moraliter perseverat. Hæc quòad Sacramentum Pœnitentiæ, et Matrimonii videtur accepta esse apud omnes. Quòad alia verò Sacramenta secunda sententia, spectatâ ratione, videtur moraliter certa; sed in praxi prima ùt tutior consulenda est Hinc meritò ait *Lugo l. cit. n.* 3. minimè peccare Sacerdotem, qui ad majorem sui animi quietem iterum se curaret ordinari sub conditione.

Undè resolves.

» 1. In Baptismo, Confirmatione, Unctione, et
10 » Ordine requiritur talis conjunctio, ut, dum minis-
» ter verba pronuntiat, moraliter censeatur etiàm
» lavare, etc.

» 2. In pænitentia absolutio satis diù potest dif-
» ferri, sicùt in judiciis sententia post examen cau-
» sæ. * (*Vide dict. mox n.* 9.) *

» 3. In Matrimonio unius consensus potest alte-
» rius consensum tamdiù sequi, quamdiù hic morali-
» ter permanere censetur: sicùt in aliis contractibus
» Vid. *Con. hic art.* 6.

» Resp. 2. Ut valeat Sacramentum, non debet fieri substantialis seu essentialis mutatio materiæ, vel formæ: accidentalis verò mutatio, etsi sæpè illicita sit, non tamen invalidum facit Sacramentum. Porrò substantialis mutatio materiæ dicitur, quandò secundùm communem usum, et æstimationem hominum, differt nomine, et re ab ea, quam Christus præscripsit. Accidentalis dicitur, quandò cum ea eumdem retinet usum, idemque nomen. Formæ mutatio essentialis est, quandò non manet idem sensus: accidentalis, quandò manet. *Laym. l.* 5 *tr.* 1 *c.* 4 *ex comm.* 11

Undè resolves.

» 1. Nullum est Sacramentum Eucharistiæ, si materia cruda consecretur, sivè hæc differat specie substantiali à pane, sivè non: quia communiter non censetur, aut dicitur panis. Item si aquæ artificiales adhibeantur in Baptismo, quia non habent communem usum, et nomen aquæ elementaris, esto physicè specie non discrepent. Vide infrà de Baptismo.

» 2. Valet Sacramentum, etsi aqua Baptismi sit calida, etc. si panis Eucharisticus sit ater, fermentatus etc.

» 4. Defectu formæ Sacramentum est nullum I. Si litteræ aliquæ mutentur, variantes sensum, quod facilè fit in initialibus, v. gr. in nomine matris, filiæ, etc. II. Si magna fiat interruptio verborum, ità ut moraliter non videantur cohærere, III. Si forma divisim pronuntietur, v. gr. unus dicat, *Ego te baptizo*, alter *in nomine Patris*, *etc.* quia erunt duæ formæ imperfectæ, et sensus falsus. *Fill. t.* 1 *c.* 4 *q.* 5. V. *Bon. q.* 2 *p.* 1. *. (*Nota hic Prop.* 27. *damnatam ab Alex. VIII.* Valuit aliquandò Baptismus, sub hac forma collatus. In nomine Patris, etc. prætermissis illis: Ego te baptizo.) *

» Forma valet, etsi non liceat. I. Si omittas voces non essentiales, v. gr. *Ego*, *et Amen* in Baptismo: *Enim* in forma Eucharistiæ, *Bon. d.* 4 *qu.* 3 *p.* 1 *n.* 9 *et* 10 *ex Suarez*, *etc.* II. Si quid addas, v. gr.

» in nomine Patris, *qui te creavit*, *etc.* III. Si substi-
» tuas synonyma; v. gr. *abluo*, pro baptizo. *(*Ità*
» *S. Thom.* 3 *p. q.* 60 *art.* 8.)* IV. Si tantùm trans-
» ponas, ùt, *Hoc meum est corpus; te ego baptizo.*
» V. Si verba corrumpas ob præcipitantiam, et bal-
» butiem: v. gr. *Hoc est corpus meus*, *vel hic est enim*
» *calix meus.* VI. Si interruptio fiat parva, v. gr. *Ego*
» *te baptizo*, et interponat, *ista aqua est nimis frigida*,
» *vel*, *Custos verte folium. In nomine Patris*, *etc. Fill.*
» *l. cit.* Vide *Bon. l. c.* *(*Idem docet Lugo D.* 2 *n.* 111.
» *Ronc. cap.* 3 *qu.* 4 *R.* 1. *cum Tamb. Tussis autem in-*
» *ter syllabas verborum formam invalidat*, *nisi sit mo-*
» *mentanea; Ronc. ib. cum Tamb. Leand. apud Croix*
» *l.* 6 *p.* 1 *n.* 33. *Tussis verò longa* (*puta per medium*
» *quadrantem*) *inter verba*, *certè invalidat formam.*
» *Croix ib. cum Tamb. et Spor. Quænam autem in sin-*
» *gulorum Sacramentorum materia*, *et forma mutatio*
» *sit substantialis*, *aut accidentalis*, *vide infrà*, *ubi de*
» *his singulatim agemus.*)* »

12 Quæritur an materiæ, et formæ omnium Sacramentorum fuerint à Christo Domino in specie determinatæ? Certum est, Christum in specie determinâsse materiam, et formam Baptismi, et Eucharistiæ. Dubium igitùr est quòad alia Sacramenta. *Prima* sententia probabilis negat, et hanc tenent *Bellarm. t.* 2 *de Sacr. Ordin. c. in fin. Salm. de Sacr. c.* 4 *n.* 48. *Lugo eodem tit. D.* 2 *ex n.* 84. *Holzm. tom.* 2 *p.* 3 *n.* 11. *Croix l.* 6 *p.* 2 *n.* 2135. item *S. Bon. Alensis*, *et Morinus ap. Juenin. Inst. Theol. t.* 7 *p.* 41. Ratio unica hujus sententiæ est diversitas Ecclesiæ Græcæ et Latinæ in administratione aliorum Sacramentorum, præsertim in Ordine; in Ecclesia enim Græca Presbyteratus et Diaconatus conferuntur per solam manuum impositionem, in Latina verò præter manuum impositionem requiritur traditio rerum, ùt habetur in Decreto Eugenii IV. ad Armenos, relato apud *Croix l.* 6 *p.* 2 *n.* 2128. ubi sic habetur: *Sextum* (Sacramentum) *est Ordinis*, *sicùt materia est illud*, *per cujus traditionem confertur Ordo; sicùt Presbyteratus traditur per calicis*

tum vino, et patenæ cum pane porrectionem: Diaconatus verò pro libri Evangeliorum dationem; Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua supposita traditionem: et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Secunda verò sententia probabilior affirmat, omnes materias, et quoad substantiam etiàm formas Sacramentorum fuisse in specie à Christo determinatas. Hanc tenent *Juenin. l. c. Conc. t. 8 p. 23 n. 10. Auctor Petrocor. t. 3 p. 21. Habert, Merbes. Cont. Tournely t. 4 pag. 147* et alii plures cum *D. Thom. 3 p. q. 60 a. 5* qui non potest negari esse pro hac sententia, siquidem hanc tradit rationem: *quia ergò sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo judicio assumere res quibus sanctificetur; sed hoc debet esse ex divina institutione determinatum. Et ideò in Sacramentis novæ legis, quibus homines sanctificantur* (secundum illud, *1. Corinth.* 6. Abluti estis, sanctificati estis), *oportet uti rebus ex divina institutione determinatis.* Nec S. Doctor explicari potest de determinatione in genere, quæ possit per diversa signa significari; nam ad 1. expressè docet oppositum, dicens: *Etsi idem potest per diversa signa significari* (en qualis esset determinatio in genere), *determinare tamen quo signo sit utendum* (en determinatio in specie), *pertinet ad significantem; Deus autem est qui nobis significat spiritualia.*

Circà diversitatem autem Ecclesiæ Græcæ, et Latinæ, præsertim (ut diximus) in Sacramento Ordinis, respondetur, traditionem instrumentorum non esse materiam essentialem, sed tantùm accidentalem, etsi integralem. Ad Decretum verò Eugenii, respondet *Habert*, illud editum fuisse soluto Concilio; sed hæc responsio nihil valet, jam enim satis probavimus *l.* 1 *ex n.* 110. Decreta Pontificum esse per se infallibilia. Congruentiùs itàque respondetur cum *Merbesio, Concina, et Tournely*, quod Eugenius, non quidem determinaverit materiam essentialem Ordinis, sed solùm voluerit Armenos instruere de omni ritu Ecclesiæ Romanæ, cujus unionem illi ambiebant. Dices, Eugenius non

loquitur de ritu, sed expressè de materia; et sicùt in aliis Sacramentis materiam essentialem assignat, sic in isto de Ordine, dicens: *Sextum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo.* Respondeo: Si hoc est verum, sequeretur, quod etiàm esset certum, quemlibet minorum Ordinum esse Sacramentum; sed ipsi *Salm. de Ordine c.* 4 *n.* 42 *cum Soto, Nav. Vasq.* dicunt, oppositum esse probabile, idque probabilius esse probabimus infrà *n.* 737. cùm Ordines Minores etiàm ab Abbatibus conferantur. Nec obstat dicere cum *Vasq. Major. et aliis apud Palaum tr.* 27 *D. un. p.* 14 *n.* 10. quod in eodem Decreto Eugenii Episcopus vocetur Minister ordinarius Sacramenti Ordinis: ergò (ùt ajunt) possunt ex privilegio etiàm alii, quàm Episcopi, esse ministri hujus Sacramenti. Nam resp. quod, si hoc esset, etiàm Presbyteratus posset aliquandò conferri à non Episcopo; sed hoc communiter rejicitur, quidquid dicat *Vasq.* Undè dicendum, quod Eugenius, cùm nominavit Ministrum ordinarium, utique voluerit loqui in subjecta materia secundùm sensum DD. et constantem Ecclesiæ traditionem, ùt ait *Tournely in Prælect. Theol. t.* 10 *p.* 60 nempè quod privativè ad Episcopum spectet conferre Ordinem Presbyteratûs, et Diaconatûs; reliquos verò inferiores, utpotè non Sacramenta, posse aliis committi. Hinc censetur Eugenius, loquendo de Sacramento Ordinis, non omnia dogmaticè asseruisse, sed in pluribus se accomodâsse ad communem loquendi modum, quo res in septem Ordinibus adhibitæ, utpotè discrimen uniuscujusque Ordinis expressiùs significantes, communiter vocantur materia Sacramentorum.

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTORUM.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut minister det validè Sacramentum?

13 *Ad valorem Sacramenti requiritur Potestas, et Intentio Ministri.*
14 *Utrùm in Ministro requiratur etiàm Attentio?*
15 *Quotuplex potest esse Intentio?*
16 *Non sufficit in Ministro intentio* Habitualis, *vel* Interpretativa.
17 *Non requiritur* Actualis.
18 *Sufficit* Virtualis.
19 *An sufficiat Intentio coacta? vel cum errore circà personam suscipientis?*
20 *An ad validitatem Sacramentorum requiratur interna intentio Ministri? Et I. an sufficiat sola intentio faciendi actionem externam.*
21 *An requiratur intentio faciendi quod facit Ecclesia Romana?*
22 *III. An requiratur intentio explicita conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti? Et an celebrandi ritum externum uti sacrum?*
23 *An Minister debeat habere intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia?*
24 *Si Minister habet duas intentiones contrarias, quœnam debeat prævalere?*
25 *Vide Resolutiones Busembai.*
26 *An sit validum Sacramentum collatum sub conditione?*
27 *An sit licitum conferre sub conditione Sacramenta characterem imprimentia?*
28 *An etiàm alia Sacramenta?*
29 *An in extrema necessitate proximi Minister possit, et teneatur ministrare Sacramentum, quandò materia est dubia?*

« RESPOND. Ad valorem Sacramenti in Ministro, 13
» non fides, vel probitas, sed præter potestatem

» (et jurisdictionem in quibusdam) requiritur intentio, seu voluntas saltèm virtualis, et absoluta, vel huic æquivalens, faciendi non tantùm externum illum actum, sed Sacramentum, vel saltèm id, quod facit Ecclesia vel quod Christus instituit. Est communis ex *Trid. sess.* 7 *can.* 11. Ratio prioris partis est, quia Sacramenta operantur, non ex dispositione Ministri; sed virtute divinâ, secundùm institutionem, et meritum Christi. Ratio posterioris, quia ad confectionem Sacramenti requiritur talis intentio, quæ actionem determinet ad esse Sacramentale, tollatque indifferentiam verborum, et actionum; talis autem non est intentio solius actionis externæ, quæ ad alios fines, v. gr. ad ludum potest referri. »

14 Quæritur I. An in Ministro Sacramentorum præter intentionem, requiratur etiàm attentio, ut validè ea conferat? Affirmat *La Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 84. Aliàs (ùt ait) confectio Sacramenti non esset actio humana humano modo adhibita. Ex qua opinione, si probabilis esset, inferretur utique, quod Minister voluntariè se distrahens, non conferret Sacramentum; sed hoc non videtur posse subsistere, et ideò ipse *Croix n.* 85 fatetur, vix fieri posse, ut per distractionem Sacramentum invalidetur, quia semper permanet attentio virtualis, nisi distractio sit totalis. Hæc igitùr opinio minimè probabilis mihi videtur, nec eam inveni ab alio Auctore traditam; omnes enim dicunt, ad valorem Sacramenti, præter materiam et formam, nihil aliud requiri quàm intentionem Ministri, ùt definitum fuit à Conciliis, proùt infrà referemus *n.* 23. Nec officit dicere, non esse actionem humanam illam, quæ fit sine attentione; nam licet, ut homo humano modo operetur, requiratur, ut ad finem operis, quod intendit facere, attendat; non tamen requiritur, ùt, cum opus exequitur, actualiter attendat. Si autem necessariò hæc attentio requireretur, nec etiàm consequenter sufficeret (ùt non rectè supponit *Croix*) attentio virtualis. Nam juxtà dicta *l.* 4

n. 177. *v. Ratio*, hæc attentio virtualis non datur, nec potest intelligi, quia cùm attentio sit actus intellectûs considerantis id, quod homo agit, necessariò importat, ut intellectus actu advertat; undè sicùt non potest dici, quod intellectus virtualiter consideret, quod non considerat, ità nequit dici, hominem virtualiter attendere, quandò actu non attendit, sed alio est distractus. Hinc optimè docet doctissimus *P. Suarez in* 3 *p. D.* 12 *sect.* 3 *v. Dico* 1. quod Minister, etsi distractus, verè conficiat Sacramentum: *Quia* (ùt ait) *actio ejus est simpliciter humana et libera*, *et procedit à priore intentione.*

Utrùm autem peccet graviter Minister voluntariè distractus in confectione Sacramenti? Omnes dicunt, eum peccare saltèm venialiter; et *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 134 *v. Ex his*, dubitat, an non etiàm peccet mortaliter; sed probabiliter hoc negat *Croix cit. n.* 85. *cum Gobat et communi*; nisi esset periculum errandi in formis præsertim longioribus. In confectione tamen Eucharistiæ voluntariam distractionem mortalem esse, probabiliter dicunt *Conc. t.* 8 *pag.* 513 *n.* 13 *et Tamb. de Sacrif. Miss. l.* 2 *c.* 13 *n.* 8 (contra *Croix l.* 2 *p.* 2 *n.* 443. *et Mazz. tom.* 3 *pag.* 212. qui tenet probabile esse, quod sit tantùm venialis). Ratio, quia distractio in tali Sacramento videtur non carere gravi irreverentia.

Quæritur II. Quotupliciter potest esse intentio? In- 15
tentio potest esse vel *actualis*, vel *habitualis*, *vel interpretativa*, *vel virtualis*. *Actualis* est, cùm quis actu intendit Sacramentum conficere. *Habitualis* est, cùm quis habuit antecedenter actualem, et non revocavit, sed de illa non ampliùs cogitat, nec ea in aliquo effectu permanet. *Interpretativa* est, cùm quis nullam habet nec habuit intentionem actualem, sed ità est dispositus, ut, si adverteret, haberet. *Virtualis* demùm est, cùm quis, licet hîc et nunc non intendat actualiter conficere Sacramentum, agit tamen virtute actualis intentionis habitæ; proùt si quis habens intentionem Sacramentum Eucharistiæ conficiendi, adeat Ecclesiam, dicat Missam, et consecret.

16 His positis, dicendum I. ad conficienda, et conferenda Sacramenta non sufficere in Ministro intentionem *habitualem*, aut *interpretativam*. Hoc ùt certum communiter docet *Suar. in* 3 *p. D.* 13 *sect.* 3 *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 119 *concl.* 1. *Conc. t.* 8 *p.* 85 *n.* 4. *Holz. t.* 2 *p.* 5 *n.* 22. *Viva de Sacr. qu.* 1 *art.* 4 *n.* 6. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 56 *et* 57. *Salm. tr.* 1 *c.* 7 *n.* 42 et alii passim. Ratio, quia hujusmodi intentiones non faciunt, ut actio sit elicita humano modo, ùt requiritur in Ministro, à quo procedunt Sacramenta tamquàm à causa operante.

17 Dicendum II. non requiri in Ministro intentionem *actualem*. Idem etiàm certum est apud omnes cum *S. Thom.* 3 *part. quæst.* 64 *art.* 8 *ad* 3. Ratio S. Doctoris: *Sed hoc* (scilicet actualiter attendere) *non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cum homo vult multùm intendere, incipit alia cogitare.*

18 Dicendum III. sufficere, ut Minister habeat intentionem *virtualem*, quia per hanc ille verè operatur humano modo, cum talis intentio sit vera causa actionis. Idque pariter commune, et certum est cum *Suar. l. cit. Tourn. t.* 4 *p.* 133 *concl.* 2. *Conc. tom.* 8 *p.* 86 *n.* 4. *Lugo de Sacr. D.* 8 *n.* 74. *Wigan. tract.* 11. *Ex* 4 *n.* 32. *R.* 2, *Holzm. t.* 2 *p* 6 *n.* 12. *Salm. loc. cit. Ronc. c.* 5 *q.* 3 *et alii ex D. Th. l. c.* ubi sic docet: *Licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti.* Pro intentione autem *habituali* S. Doctor hìc sine dubio intelligit virtualem, nam immediatè post sic subdit: *Puta cum Sacerdos accedit ad baptizandum, intendit facere circà baptizandum quod facit Ecclesia, undè si posteà in ipso exercitio actûs cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute* (nota) *primæ intentionis perficitur Sacramentum.* Hinc rectè dicunt *Viva A.* 4 *n.* 6 *et Croix l.* 7 *p.* 1 *n.* 59. cum *Abelly, Gammach. et Mauro*, quod Minister, qui de more ponit actiones requisitas ad Sacramentum, nisi debitam intentionem positivè excludat, imprudenter de

ea dubitet; quia saltèm vult facere quod aliàs solet, et quod alii Ministri faciunt. Adde, quia per hoc, quod cognoscat actionem illam esse sacram, et frustrà non poni, exercitè intendit eam ponere juxtà finem suum, ùt *Viva*, *et Croix* cum *Vasq. l. c.* Quare advertunt *Bellarm. Henriq. Croix*, *et Viva ibid.* non esse opus, ut Minister ore, vel corde reflexè dicat, se intendere conficere Sacramentum, sed sufficere, ùt sit animo præsens, et attentè faciat id, quod facit.

Sufficit etiàm intentio Ministri coacta, sivè metu 19
extorta, præterquàm in Matrimonio, ùt rectè dicunt *Croix n.* 60. *et Lugo D.* 9 *n.* 131, quia metus non tollit voluntarium; sicque definitum refert *Lugo in Conc Tolet. IV. c.* 56. Ità pariter non invalidat Sacramentum, excepto Matrimonio, error Ministri circà personam suscipientis, nempè si, Minister putans, se absolvere Petrum, absolvat Paulum, ùt cum communi docent *Suar. D.* 13 *sect.* 3 *in fine*, *et Lug. D.* 8 *n.* 114. modò tamen Minister non alliget suam intentionem ad aliam personam determinatam; quod ordinariè non evenit, nisi in Matrimonio.

Quær. III. An ad validitatem Sacramentorum re- 20
quiratur intentio interna Ministri? Dicendum I non sufficere solam intentionem faciendi actionem externam, sed requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Hoc est de fide contra Lutherum, qui dicebat, sufficere solam intentionem ponendi ritum exteriorem, etsi joco peractum, ità ex Trid. *Sess.* 7 *Can.* 11. ubi habetur: *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltèm faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Item *in Sess.* 14. *can.* 9 habetur: *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantùm credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat; aut dixerit, non requiri confessionem Pœnitentis, ut Sacerdos ipsum absolvere possit: anathema sit.* Idem habetur in Decr. Fidei Concil. Flor.

sub Eug. IV. *t.* 19. *Conc. p.* 535. ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquàm materiâ, verbis tamquàm formâ, et personâ Ministri conferentis Sacramenta, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Idem declaratum fuit in Conc. Constant. *Sess. ult.* ubi præscriptum fuit: *Ut suspectus de hæresi interrogetur, an credat quod malus Sacerdos cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat et conferat Sacramenta?* Ratio doctrinæ hujus est, quia actio Ministri debet ad ministerium referri, actio autem joco facta non refertur ad ministerium sacrum, sed tantùm ad irrisionem. Lutherus dicebat sufficere actionem jocosam, eò quod ipsa adhùc satis esset ad fidem excitandam; sed hoc principium patet esse falsum, nam in pueris nequit fides excitari, et tamen jam ipsi capaces sunt Baptismi.

21 Dicendum II. non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia Romana, sed sufficere intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia à Christo instituta. Id pariter certum est, quia baptizati ab Hæreticis, qui Ecclesiam Romanam non credunt esse veram Ecclesiam, nequaquam sunt rebaptizandi. Hîc tamen benè advertit *Sylvius* (*in* 3 *p. q.* 64 *art.* 8): *Quod, si quis nollet facere quod Ecclesia Romana facit, etiàmsi esset vera Christi Ecclesia, Sacramentum non subsistat, quia reverà non habet intentionem faciendi, quod Christus instituit.*

22 Dicendum III. non requiri ad valorem Sacramenti intentionem explicitam conficiendi Sacramentum, aut producendi effectum Sacramenti; sed sufficere intentionem peragendi ritum, qui ab Ecclesia habetur pro sacro. Ratio, quia (ùt suprà dictum est) sufficit intentio faciendi quod facit Ecclesia. Ità communiter *Suar. in* 3 *p. D.* 64. *Sect.* 8 *art.* 8. *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 6 *p.* 145 *et ejus continuator t.* 4 *p.* 86. *Conc. t.* 8 *p.* 84 *ex n.* 1. *Viva in prop.* 30 *damn. ab Alex. VIII n.* 1. et alii omnes ex *D. Th. in* 4. *Dist.* 6 *q.* 1 *art.* 3 *q.* 2 *ad* 1, ubi docet, validè conferri Baptismum, *quàm-*

vis ille, qui non credit Baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam spiritualem virtutem, non intendat, dum baptizat, conferre Sacramentum, tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse; Et quia Ecclesia aliquid facit, ideò ex consequenti, et implicitè intendit aliquid facere, quàmvis non explicitè. Rectè verò advertunt *Contin. Tournely d. p.* 86. *Ronc. c.* 4 *q.* 3 *cum Bonac. etc.* quod, si quis umquam crederet Sacramentum non confici, nisi habeatur intentio explicita conficiendi Sacramentum, et hanc intentionem non haberet, nullum conficiat Sacramentum; quia tunc non intendit facere quod facit Ecclesia. Item advertendum quod, licet valeat Sacramentum etiàmsi Minister non habeat explicitam intentionem conferendi Sacramentum, vel ejus effectùm; modò (ùt diximus) intendat facere quod facit Ecclesia; quia tunc implicitè habet intentionem conferendi Sacramentum, ut vidimus, mox suprà ex D. Thoma: si tamen intentionem positivè contrariam habeat non conferendi Sacramentum, tunc non conferat Sacramentum, quia reverà tunc non habet intentionem neque explicitam, neque implicitam faciendi, quod facit Ecclesia, ùt docet *D. Th.* 3 *p. q.* 64. *art.* 10. ubi ait: *Intentio ministri potest perverti dupliciter, uno modo respectu ipsius Sacramenti, puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere; et talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quandò suam intentionem exteriùs manifestat.* Nota verbum *præcipuè*, ergò si tantùm interiùs derisoriè agit, nec etiàm confert Sacramentum. Idque confirmat idem S. Doctor *eod. art.* 10 *ad* 2. ubi: *Intentio ludicra* (non actio ludicra) *vel jocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum.*

Prætereà, non requiritur intentio explicita celebrandi ritum externum, ùt formaliter et absolutè sacrum. Hoc patet, nam aliàs Baptismus collatus à Paganis, qui Sacramenta ignorant, aut irrident, esset nullus; sed Nicolaus I. cùm consultus fuisset à Bulgaris de valore Baptismi collati à Judæo, vel Pagano,

respondit esse validum, si collatus fuerit cum vera materia, et forma: valet enim talis Baptismus ob intentionem generalem faciendi, quod audierit Judæus vel Paganus fieri ab Ecclesia Christi? ità in *cap. A quodam D. 4 de Consecr.*

23 Hîc autem occurrit magna illa quæstio, olim excitata, ùt ferunt, ab Ambrosio Catharino, et nostris temporibus valdè agitata, nempè an ad validitatem Sacramenti requiratur, ut Minister habeat intentionem faciendi ritum sacrum, quem intendit Ecclesia? *Prima* sententia negat; duplicem enim distinguit intentionem, unam faciendi solum actum externum, quem facit Ecclesia, et hanc dicit esse necessariam; alteram faciendi actum externum, non simpliciter, sed ùt sacrum sivè sacramentalem, quem Christus instituit, et Ecclesia intendit, hancque tuetur non requiri. Hæc sententia plures quidem insignis nominis patronos habet, et præcipuè *Juenin*, *Contensonium*, *M. Serry*, *Genettum*, *P. Milante*; eamque non obscurè videtur etiàm tradidisse *P. Salmeronius in l.* 1 *D. Pauli Epist. p.* 3 *disp.* 2 ubi dixit: *Advertendum duplicem esse intentionem Ministri conferentis Sacramentum, alteram quidem publicam, et Ecclesiæ ipsius, cujus ministerio perfungitur. Hæc autem intentio satis exprimitur in ipsis Sacramentorum formis; intendit enim Ecclesia per hujusmodi verba baptizare, confirmare, ect. Hæc autem intentio inseparabilis est ab ipsis verbis, si integrè, ùt debent, proferantur.* Hujus autem sententiæ *Bellarm. l.* 1 *de Sacr. c.* 27 *et Lugo eod tit. D.* 8. *Sect.* 2 auctorem faciunt præfatum *Ambrosium Catharinum*; sed *Tourn. Prælect. Theol. t.* 6 *p.* 138 *et P. Conc. t.* 8 *p.* 65 *n.* 8 quærunt vindicare *Catharinum*, dicentes; tantùm ipsum voluisse non requiri intentionem, quæ respicit effectum Sacramenti, vel ritum externum proùt sacrum ab Ecclesia celebratum. Sed quidquid sit de hoc, ratio hujus sententiæ est, quia ex Tridentino non requiritur in Ministro intentio faciendi quod Ecclesia intendit, sed tantùm faciendi quod facit Ecclesia; et ideò sufficit,

ut Minister seriò applicet materiæ debitam formam, ùt facit Ecclesia.

Secunda verò sententia communis, et sequenda affirmat, omninò requiri intentionem Ministri faciendi ritum Sacramentalem, quem intendit Ecclesia; hanc tenet *Bellarm l. c.* ubi ait, oppositam non differre ab errore Novatorum, item *Lugo l. c.* ubi dicit, eam ab omnibus meritissimè rejici, et saltèm non multùm distare ab errore Hæreticorum, *Vasq. disp.* 138, qui contrariam vocat damnatam, item *Tourn. l. c. t.* 6 *p.* 139. *et ejus Continuat. t.* 4 *p.* 88 *concl.* 3. *Petroc t.* 3 *c.* 4 *q.* 2. *Conc. t.* 8 *p.* 67 § 3. *Croix l.* 6 *p*, 1 *n.* 54. *Viva de Sacr. q.* 1 *a .n.* 6. *Antoine p.* 459. *n.* 2. *Salm. eod. tit. c.* 7 *n.* 26 *cum. Suar. Bonac. et aliis :* Et hanc sententiam tuetur etiàm SS. P. Bened. XIV. in suo aureo Libro *de Synodo l.* 7 *c.* 4 *n.* 9. Probatur 1 ex Trid. in *dict. Can.* 11 *Sess.* 7 ubi requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia; ergò non sufficit intentio tantùm seriò applicandi formam materiæ, ùt facit Ecclesia; reipsa enim hæc intentio, dum actio externa ponitur, est ab actione inseparabilis, ùt dixit *P. Salmer.*, *ùt suprà :* sed ultrà requiritur intentio faciendi ritum sacramentalem, quem facit Ecclesia : aliàs tàm Conc. Trid., quàm Constantiense frustra præter materiam, et formam requisivissent intentionem Ministri faciendi, quod facit Ecclesia. Probatur 2. et fortiùs ex Propos. 28 damnata ab Alex. VIII. quæ dicebat: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo, quod facit Ecclesia*, Nota verba *intus verò*, ergò damnavit Pontifex opinionem non requirentem intentionem internam non faciendi quod facit Ecclesia. Reponunt adversarii, et præcipuè *P. Milante*, propositionem præfatam ideò fuisse damnatam, quia comprehendebat omnem ritum sivè seriò, sivè joco peractum. Sed respondetur 1. nullum in propositione verbum fieri de administratione jocosa. Respondetur 2. quod superflua quidem fuisset hæc damnatio, si sola admi-

nistratio jocosa fuisset reprobata, hæc enim jamdudum à Tridentino proscripta fuit: nec tempore hujus damnationis aliquis erat, qui errorem Lutheri renovaverit; nam, ùt ferunt *Vanroy t. 4. Aurelius Piette t. 5 et Henno t. 1 disp. 4 q. 2 art. 2*, thesis proscripta fuit decerpta ex thesibus *Fervacquesii*, qui sententiam de externa intentione, exclusa jocosa administratione, acriter propugnârat. Hinc dicendum cum SS. P. Bened. XIV. *in cit. lib. de Synodo n.* 8, saltèm grave vulnus ex præfata Prop. damn. inflictum fuisse sententiæ Catharini.

Probatur 3 ratione, quâ evincitur, necessariam esse intentionem internam Ministri ad conferendum Sacramentum; ùt enim habetur ex *D. Th.* 3 *p. q.* 64 *a* 8, quæ in Sacramentis aguntur ad plura referri possunt, proùt ablutio in Baptismo referri potest ad munditiam corporalem, et spiritualem; ideò oportet, ut per intentionem abluentis referatur et determinetur ad unum, idest ad effectum sacramentalem, sivè ad ablutionem spirituálem. Hîc autem nolumus immorari discutiendis pluribus textibus *D. Th.*, in quibus obscurè locutus est, pro quorum solutione adi *P. Conc.*, *et Contin. Tourn. ll. cc.* Sed S. Doctor *Opusc.* 8 clarè docuit, ultrà ritum externum omninò requiri internam intentionem, dicens: *Requiritur etiàm in quolibet Sacramento persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione conferendi et faciendi, quod facit Ecclesia; quorum trium, si aliquid desit, id est, si non sit debita forma verborum, etsi Minister Sacramenti non intendat Sacramentum conferre, non perficitur Sacramentum.*

Idque maximè confirmatur auctoritate SS. Pontificis Bened. XIV. in sua *Instruct. ad Vicesgerentem* data Romæ die 28 Febr. 1747. (inserta suo *Bullario n.* 28 *t.* 2. *p.* 186.) ibi *n.* 48 reprobat opinionem *Cajetani*, *et Soti*, qui volebant sufficere in suscipiente Baptismum voluntatem neutralem, nempè non consentientem neque repugnantem; et declarat ex mente *Innoc. III. in c. Majores, de Baptismo*, quod

Sacramentum Baptismatis tunc effectum habeat, quandò quis vel actu præbet, vel jam anteà præbuit voluntatem; et si neque consentit, neque dissentit, licet externè compositus, nequit baptizari, si numquàm anteà habuit voluntatem suscipiendi Baptismum. Hoc posito, nempè quod in subjecto necessariò requiratur intentio suscipiendi Sacramentum, deindè transit Pontifex ad intentionem requisitam in Ministro, et mentionem faciens de opinione *Catharini*, dicit: *Hæc opinio* (nempè *Cajetani*) *minùs habet difficultatis, cum non de conferente agatur, sed de accipiente Baptismum.* Ergò tantò magis in conferente, ultrà compositionem externam interna requiritur intentio. Tandem, quàmvis sententia opposita esset probabilis, nulli dubium (ùt ait Pont. Bened. XIV. in *cit. l. de Syn. n.* 9) quin ea nequeat in praxi adduci ex Prop. 1 damn. ab Innoc. XI. ubi declaratum fuit, in conferendis Sacramentis illicitum esse sequi opinionem probabilem, relictâ tutiore. Hinc rectè docet præfatus Pontifex, si constet quempiam Baptismum, aut aliud Sacramentum initerabile administrâsse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi quod facit Ecclesia, urgente necessitate, fore Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum.

Quær. III. Si Minister habeat duas intentiones contrarias, quænam debeat prævalere? Resp. I. Si voluntates istæ sint simùl, prævalet prædominans; nempè, quæ eligeretur, cognitâ incompossibilitate. Resp. II. Si inter voluntates contrarias una succedat alteri, posterior valet, nisi prior revocaverit (saltèm virtualiter) omnem voluntatem subsequentem; tunc enim prior voluntas; modò expressè non revocetur, certè prævalet. In his autem, si adhùc remanet dubium, dubius erit valor Sacramenti; nam, ut valor Sacramenti tamquàm certus habeatur, requiritur (sufficit) præsumptio; quæ sit moraliter certa, ex- 24

cludens omnem oppositam formidinem. Ità *Viva q.* 1 *art.* 4 *n.* 98. *Lugo de Sacr. D.* 8 *n.* 123 *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 69 *cum Bosco. Pallav. Dicast. etc.* Si quis autem contraheret Matrimonium, intendens illud esse solubile, tali animo, quod si sciret esse insolubile, non contraheret, tunc nullum esset Matrimonium, ùt rectè docent *Lugo l. c. n.* 128. *Sanch. de Matrim. l.* 2 *D.* 13. *Croix l. c. n.* 72 *cum Perez, Conc. etc.* Et idem dicunt *Bellarm. Vasq. et Dic. cum aliis apud Croix* de Infideli, qui sic contraheret. Ratio, quia Matrimonium de sua natura est indissolubile, undè qui sic contraheret, apponeret conditionem contra substantiam Matrimonii, ac ideò illud invalidantem, juxtà *cap. fin. de condit. appos.* Validè tamen contraheret, ùt ait *Lugo ex n.* 132 *cum Suarez*, si quis per errorem putaret, Matrimonium esse solubile, quia error privatus non tollit ei intentionem generalem contrahendi modo, quo debet.

25 » Dixi 1 *saltèm virtualis*: tum quia non sufficit » interpretativa, vel habitualis (qualis etiàm potest » esse in ebrio); cùm actus ab ea procedens non sit » humanus et deliberatus, seu liber in se: tum quia » actualis, quâ scilicet actu intendis, et vis hoc fa- » cere, etsi melior sit, et consulta, non tamen requi- » ritur; cùm enim ea non sit in nostra potestate, et » homo facilè distrahatur, nimis durum, et plenum » scrupulis fuisset, si hanc Christus requisivisset. » Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali præcedente » relicta durat in aliqua actione vi illius incepta, et » continuata: ùt si ex intentione baptizandi, vel » celebrandi vadas ad Ecclesiam, sacras vestes in- » duas, ad altare, vel baptisterium accedas, etsi in- » terim omnia alia cogites. Ratio est, quia hoc sufficit, » ut actio illa sit humana, et moralis. *Laym. l.* 5 » *t.* 1 *c.* 5.

Undè resolves.

» 1. Si Sacerdos habens fortè antè se panem,

» recitet factum, et verba Christi; non ideò consecrat.
» 2. Impotens rationis, ebrius, vel somnians, non
» conficit Sacramentum, etiàmsi antè ebrietatem,
» vel somnum id intenderit; quia non agit humano
» modo. *Laym loc. cit.* * (*Ità communiter Suar. Vasq.*
» *Con. etc. apud Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 55 *contrà Cabrera.*) *
» 3. S. Athanasius in lusu puerili verè baptizavit;
» quia intendit facere, quod viderat in templo fieri
» ab Episcopo.
» Hæreticus validè baptizat, et contrahit Matrimo-
» nium, etsi non credat hoc esse Sacramentum,
» rideat, et cotemnat: imò etsi nolit facere, quod
» facit Ecclesia Romana, sed quod sua; falsò putans
» non Romanam, sed suam esse veram; etsi etiàm
» per hoc nolit conferri gratiam. Ratio est, quia in-
» tentio generalis, quâ vult, quod Christus instituit,
» prævalet intentioni provenienti ex errore privato,
» *Bon. q.* 3 *p.* 2 *n.* 9. *Suar Fill. etc.*
» 5. Non debet repetere sub conditione consecra-
» tionem, qui in ipsa fuit distractus * (*Vide dicta*
» *suprà num.* 14.) * vel qui minores hostias ad altare
» detulit, de quibus majorem consecrans, non ex-
» plicitè cogitavit, nec detexit.
» Dixi 2. *Absoluta*; quia conditionata suspendit
» effectum, quod, præterquam in Matrimonio,
» fieri non potest.

Undè resolves.

» 1. Validum est Sacramentum collatum sub con-
» ditione præterita, aut præsenti necessaria, vel con-
» tingente, si conditio verè sit impleta: v. gr. absolvo
» te, si vis dimittere concubinam, si capax es; bap-
» tizo te, si non es baptizatus. *Bon. l. c. n.* 18.
» 2. Nullum est Sacramentum datum sub condi-
» tione futura, sivè sit hæc contingens, ùt, absolvo
» te, si restitues, si dimittes concubinam etc. sivè
» necessaria, aut adjecta animo suspendendi Sacra-
» mentum, ùt absolvo te, si cras sol orietur. *Bonac.*
» *ib. Suar. Con. etc. contra Dic. et Esp.*

» 3. Dubium est Sacramentum collatum sub con- » ditione occulta, humano modo incognoscibili : v. » gr. baptizo, si es prædestinatus, si Deus videt te » hoc anno morituum.

» 4. Graviter peccat, qui administrat Sacramen- » tum (excepto Matrimonio) sub conditione, non so- » lùm futura, (quod semper est mortale,) * (*Ut* » *Salm cap.* 7 *n.* 59. *cum Gran*)* sed etiàm præsenti, » aut præterita; sivè in se sit prorsus occulta, quod » etiàm est mortale; sivè humano modo cognoscibilis: » quod tamen nullum est, si fiat ex causa ratio- » nabili; raro veniale, sæpiùs mortale, si absque ulla » causa. Ratio est, quia aut nullum facit Sacramen- » tum, aut dubium, aut validum quidem, sed non » sine nugatione in re gravi. Vide *Bon l. c. Suar.* » *Conc. etc. Schol.* »

26 Quæritur I. An sit validum Sacramentum collatum sub conditione? Si conditio est de præterito, vel de præsenti, sine dubio, verificatâ conditione, Sacramentum est validum. Ita communiter *Suar. in* 3 *p. D.* 13 *sec.* 3 *v. Dico* 3. *Laym. l.* 5 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 13. *Contin. Tour. t.* 4 *p.* 135. *Concl.* 1. *Pal. de Sacr. D. un. p.* 5. *n.* 7. *cum Con Bon. etc.* Si verò conditio sit de futuro, nullum est Sacramentum collatum, ùt *Tourn. l. c. cum Bus. et aliis*, ùt suprà communiter. Ratio, quia, ut Sacramentum validè conferatur, forma est applicanda materiæ præsenti, aliàs haberetur effectus Sacramenti, quandò forma et materia jam desierunt adesse. An autem validè absolveret Confessarius sic dicens: *Absolvo te, si Deus cognoscit quod restitues?* Affirmant *Viva de Sacr. q.* 1. *art.* 4 *n.* 7. *et Henriq. Arriaga, et Bernal. ap. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 81, qui id valdè probabile putat; quia (ùt dicunt) tunc jam apponitur conditio de præsenti, cùm Deo omnia futura sint nota. Sed huic opinioni rectiùs contradicunt *Tourn. l. c. v. Sed quid*; *Conc. t.* 8 *p.* 87 *n.* 9 item *Coninch. Avers. et Dicast. ap. Croix l. c.* Ratio, quia, cùm Deus commiserit administrationem Sacramentorum cognitioni et voluntati hominum, nequit apponi conditio, quæ non possit cadere sub humana conditione.

Quær. II. An sit licitum conferre Sacramentum sub 27 conditione? Quoàd Sacramenta characterem imprimentia, certum est apud omnes, licitum esse; et patet ex *c. 2 de Bapt.* ubi dicitur: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondùm baptizatus es, ego te baptizo.* Et quàmvis *Jueninus de Sacr. D.* 1. *q.* 3 *c.* 5 *art.* 1. *et Tourn. in Prælect. Theol. to.* 6. *q.* 1 *ar.* 4 asserant, antè Sec. VIII. non haberi mentionem in Patribus et Conciliis prædictæ formulæ conditionatæ, tamen docet SS. P. Bened. XIV. in suo doctissimo libro *de Synodo l.* 7 *c.* 6 *n.* 1, ex eo non rectè inferre *Nat. Alex.* non fuisse in usu in collatione Sacramentorum, conditionem apponi, nam asserit, ex constanti Ecclesiæ praxi satis probari oppositum. Tantùm (ait) in Sec. VIII. conditio illa, quæ priùs mente detinebatur, exprimi cœpit.

Communiter autem dicunt DD., etiàm alia Sacra- 28 menta posse conferri et reiterari, si justa causa adsit. Ità *Suar. D.* 13 *sect.* 3. *Concl.* 3. *Pal. d. p.* 5 *n.* 7. *Ronc. de Sacr. c.* 4 *q.* 6. *R.* 3. *Habert t.* 5 *c* 2 *q.* 2 *p.* 72. *R.* 2 *Salm. de Sacr. c.* 7 *n.* 56. *Bonac. eod. tit. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 § 3 *n.* 20 *cum Sa, Con. Henr. Reg. etc.* communiter: et non dissentit *Tour. t.* 4 *p.* 138. *v. Dubium*, contrà *Juen. Instit. Theol. t.* 7 *p.* 35 *et Antoine de Sacr. c.* 2. *qu.* 3 *v. Nota*, qui ait, tantùm in Sacr. Baptismi id licere, quandò adest prudens dubium de ejus valore (Vide dicenda *de Bapt. n.* 136); in aliis verò putant non licere, nisi in necessitate. Sed nos primæ sententiæ subscribimus, cùm conditio, justa causa accedente, omnem reparet irreverentiam Sacramenti. Diximus *justâ* (sivè rationabili) *causa accedente*, ùt loquuntur *Suar. Pal. Bon. Salm. Ronc. l. c.* item *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 129. *Elbel. t.* 3 *p.* 15 *n.* 51 *et Spor. t.* 3 *p.* 14 *n.* 96 *et p.* 19 *n.* 129. Nam commune est cum præfatis AA. (contra aliquos) esse peccatum mortale ministrare Sacramenta, si non adsit causa necessitatis, vel gravis utilitatis: illicitum est enim sine tali causa Sacramentum conferre cum dubio effectûs. Licitum au-

tem est, ùt dicunt *Suar. Ronc.*, *Bon. Salm.* et alii communiter, Confessario prudenter dubitanti, an absolverit Pœnitentem, absolvere sub conditione. Et idem dicunt *Tourn. loc. cit. et Mazz. t.* 3. *p.* 568. quandò absolvendus est puer, de quo dubitatur, an compos sit rationis. Si quis autem judicans Pœnitentem esse dispositum, eum sub conditione absolveret, dicens: *Ego te absolvo, si dispositus es*; rectè dicunt *Tourn. t.* 4 *p.* 137 *et Salm. d. c.* 7 *n.* 56. quod is non peccaret mortaliter, sed non excusaretur à culpa veniali, cùm hoc esset contra ritum Ecclesiæ. Idem ait *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 129 de eo, qui sine rationabili causa repeteret unum verbum, vel syllabam formæ.

29 Certum autem est, quod casu, quo adest extrema proximi necessitas, et non habeatur materia, nisi dubia, Minister non solùm possit, sed teneatur sub gravi Sacramentum ei ministrare sub conditione, ut docet *Lugo de Sacr. D.* 8. *n.* 140 cùm *Suar. Vasq. Con. Caj. Sylv. et comm.* apud *Viva in Trut. Append.* §. *XI circà finem.* (Vid. dicenda *n.* 102 *v. Materia, et de pœn. n.* 480.) Advertit tamen *Lug. Resp. Mor. l.* 2 *n.* 10 quod, si posteà certa habetur materia, et locus erit, repetendum sit Sacramentum sub conditione, si fortè primum invalidum fuerit; et idem ait *Croix n.* 123 cùm *Tamb. Gobat. etc* Intellige hoc de Sacramentis non iterabilibus, ùt Baptismo, Confirmatione, et Ordine. Notandum prætereà, quod, si Sacramentum sit ministradum sub conditione, nullatenùs requiratur, ut conditio ore exprimatur, sed sufficiat mente concipi. Ità *Tourn. tom.* 4. *p.* 39. *Concl.* 3. *Ronc.* *c.* 4. *Q.* 5 cum *Pal. Gob.* etc. apud *Croix n.* 83 ubi *Moya* hoc asserit commune, et *Escob.* putat certum. Quandò verò publicè confertur Baptismus dubius, rationabiliter dicit *Tourn. loc. c.* conditionem exprimendam, ne adstantes credant, Baptismum absolutè reiterari contra legem Ecclesiæ.

Utrùm autem peccaret mortaliter is qui sine necessitate plures simùl baptizaret, vel absolveret sub una forma? Affirmant *Scotus*, *Gabr. et Con. apud Croix*

n. 44. Sed negat *Croix cum Val. Hen. Reg. Dic. et aliis*, quia non videtur hæc notabilis mutatio; omnes tamen dicunt, quod is non excusaretur saltèm à veniali. Vid. de Ministro Baptismi.

DUBIUM II.

Quid requiratur in Ministro, ut licitè ministret?

30 *Vide quæ habentur de hoc apud Busemb.*
31 Primò *de statu gratiæ requisito in Ministris Sacramentorum, ad ea ordinatis.*
32 *Qu.* 1. *Quid de aliis Ministris ad ea non ordinatis? An Sacerdos baptizans non solemniter graviter peccet? Vide infert.* 1. *An contrahens Matrimonium in mortali duplex sacrilegium committat? Vide Infert.* 2.
33 *An excusentur ministrantes in mortali, si urgeat necessitas? Quid de ministrantibus in Nosocomiis, de Obstetricibus, et maximè de Parochis, etc. ministrantibus in necessitate?*
34 *Qu.* 2. *An conferens Sacramenta teneatur præmittere Confessionem, si sit in mortali?*
35 *Qu.* 3. *An peccet graviter Sacerdos, sivè Diaconus, ministrans Eucharistiam in mortali? Quot peccata committat Sacerdos celebrans in mortali? An ministrans Eucharistiam pluribus successivè, committat plura peccata? An peccet graviter tangens ex officio Eucharistiam in mortali?*
36 *Qu.* 4. *An peccet graviter Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali?*
Qu. 5. *An Confessarius plures successivè absolvens, plura sacrilegia committat?*
37 Secundò *de statu Gratiæ requisito in exercentibus alias functiones sacras.*
38 *De Diacono, et Subdiacono ministrante Altari in mortali?*
39 *De Episcopo conferente in mortali Chrisma, vel Oleum Sanctum.*
40 *De Episcopo consecrante in mortali Templa, vel benedicente vestes, etc. Et de Sacerdote assistente Matrimonio, vel benedicente aquam, cineres, etc.*
41 *An Prædicator concionans in mortali, peccet mortaliter?*
42 *Vide apud Busemb. de Ministro utente materia vel forma dubia; vel corruptam proferente formam, vel omittente cæremonias.*

43 *An Sacramenta sint indignis deneganda? Dicendum I. Generaliter loquendo, sacrilegium est ministrare Sacramenta indignis.*
44 *Dicendum II. Peccatori publico negandum est Sacramentum, sivè occultè, sivè publicè petat.*
45 *Dub. 1. Quid, si peccatum sit notum tantùm aliquibus adstantium?*
46 *Dub. 2. Quid, si crimen sit publicum in alio loco?*
47 *Dub. 3. An peccatori publicè possit umquam ministrari Eucharistia?*
48 *Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine, et de pœnitentia?*
49 *Dub. 5. An Minister ob metum mortis possit dare Sacramentum indigno?*
50 *Dicendum III. Peccatori occulto publicè petenti non est negandum Sacramentum. Secùs si petat occultè.*
51 *Qu. 1. An Confessarius possit negare Sacramentum ob crimen auditum id Confessione?*
52 *Qu. 2. An Episcopus possit negare Sacramentum Ordinis peccatori occulto publicè petenti?*
53 *Qu. 3. An possit absolvi Ordinandus habituatus in vitio turpi, qui vult ascendere ad Ordines sacros.* Remissivè ad num. 63 *in fine hujus Dubii.*
54 *Qu. 4. An Parochus possit assistere Matrimonio publici peccatoris? Et ad quid teneatur circà impedimenta?*
55 *Qu. 5. An unus sponsorum possit licitè Matrimonium inire cum altero excommunicato, vel publico peccatore?*
56 *Et an liceat conjugia contrahere cum Hæreticis?*
57 *Qu. 6. An in Sacramentis conferendis liceat uti opinione probabili?*
58 *Qu. 7. An, et quandò Ministri teneantur ministrare Sacramenta?*
59 *Qu. 8. An liceat simulare administrationem Sacramenti?*
60 *An liceat simulare susceptionem Sacramenti! Sed quid, si quis simulet se confiteri?*
61 *Quid, si quis simulet communicare!*
62 *Quid, si quis simulet contrahere Matrimonium?*
63 *DISSERTATIO de Clerico habituato in vitio turpi, an possit absolvi volens ordinari in Sacris? usque ad n. 77.*

30 » Resp. 1. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, » requiritur probitas, sivè ut sit in gratia : tum quia

» Christo, cujus est Minister, debet se conformare;
» tum quia ad hoc quidem singulariter ordinatur, et
» gratiâ peculiari donatur, ac proindè hoc curare
» præ aliis est obligatus. Ità *Laym. l. c. et commun.*

Undè resolves.

» 1. Peccat graviter, qui conficit Sacramenta, non
» habens sufficientem jurisdictionem, vel de ea ra-
» tionabiliter dubitans, vel qui censurâ est prohibitus.
» 2. Non licet Sacerdoti administrare Sacramenta
» cum attritione cognitâ: quia adhùc est extrà sta-
» tum gratiæ. *Bon. q.* 3. *punct.* 2. §. 1.
» 3. Non tamen necessariò præmittit Confessionem
» (nisi velit celebrare), etsi sit consultiùs: quia de
» hoc nullum est præceptum, et ad delendum mor-
» tale sufficit contritio. *Vasq. d.* 136. *c.* 1. *Card. de*
» *Lugo d.* 8 *sect.* 9.
» 4. Minister Sacramenti ad id ordinatus, si con-
» ficiat, et ministret solemniter in mortali, v. g. si
» baptizet, vel celebret, peccat mortaliter toties, quo-
» ties; (quod etiàm verum esse volunt *Sayr. Ledesm.*
» *et Bon. Gran. cont.* 3 *tr.* 5. de Diacono ex speciali
» commissione baptizante) nisi fortè periculum sit in
» mora, nec possit tàm citò confiteri, aut conteri:
» eo enim casu baptizare, vel etiàm absolvere mori-
» bundum, in statu peccati, non esse irreverentiam
» docet *Card. de Lugo. d.* 8 *s.* 9 *n.* 151.
» Dixi 1. *ad id ordinatus;* etsi enim Laicus in neces-
» sitate baptizet cum conscientia peccati mortalis,
» eum non peccare mortaliter docent *Kon. l. c. Fill.*
» *tom.* 1 *c.* 5 *q.* 10 *ex Suar. etc.*
» 2. *Solemniter:* nam si sine solemnitate baptizet,
» excusant à mortali *Suarez*, *Conc. Fill. l. c.*
» 5. Alii, qui conficiunt, et ministrant, non pec-
» cant mortaliter, v. gr. cùm Laici in necessitate bap-
» tizant, vel ministrant sibi invicem matrimonium
» in mortali. Ità contra *Sylv. Vasq.* et alios docet
» *Suar.* cum aliis; qui tamen vult, eos peccare mortali-

» ter, quatenùs hoc in mortali suscipiunt. Ità etiàm
» *Filliuc. Fern. Sanch. Kon. q.* 64 *a.* 6 *d.* 1.
» 6. Qui ministrat, etsi non conficiat, Eucharis-
» tiam in mortali, peccat mortaliter, ùt habet com-
» munis *Suar. Fill. Laym. Bon.* et aliorum contra
» *Vasq.* cujus sententiam *Dian.* rectè notat esse pro-
» babilem, sivè sit Sacerdos, sivè Diaconus, ùt *Vid.*
» *p.* 3 *t.* 4 *R.* 195. Idem docet *Card. de Lugo d.* 9 *n.* 155.
» Et quidem aliqui putant, tot mortalia committi,
» quot communicantur: quod minùs videtur proba-
» bile, cùm moraliter non sit nisi una distributio,
» et una indigna ministratio: ità *Tann.* 2 2. *Henr.*
» *Fill. n.* 87. *etc.* contra *Kon et Bon.*
» 7. Etsi probabile sit, quod docent *Sylv. Caj. Fill.*
» *t.* 1 *tr.* 1 *c.* 6 *n.* 87. *Nav. et Sa v. Ordo*, Diaconum,
» et Subdiaconum, si cum mortali in ordine suo mi-
» nistrent; item Sacerdotem, et Episcopum, si sacra-
» mentalia exerceat, nuptias, aquam benedicat, alta-
» ria, templa, vasa consecret, concionetur, Eucha-
» ristiam de loco in locum transferat, peccare morta-
» liter: contrarium tamen videtur verius, ùt docent
» *Suar. Vasq. Laym. Kon. q.* 64 *art.* 6 *Dub* 1. *Card.*
» *de Lugo l. c.* Ratio est, quia hæ actiones non ten-
» dunt proximè ad sanctificationem animæ ex opere
» operato, sicùt actiones sacramentales.
» 8. Non videtur vera esse sententia, quæ docet
» esse mortale tangere in mortali corporalia, calices,
» reliquias etc. *Sayr. Suar. Bon. d.* 1 *q.* 3 *p.* 2. Quod
» si quis in mortali (etiàm laicus in necessitate) elevet
» de terra Eucharistiam, non videtur aliud agere,
» quàm si Christum, in hac vita lapsum elevâsset:
» secùs tamen, si quis id extrà necessitatem temerè
» præsumat, exemplo Ozæ. *Bon. d.* 1 *q.* 3 *p.* 2 *n.* 12.

31 Distinguere hìc oportet confessionem et administrationem Sacramentorum ab aliis functionibus sacris.

Et I. Quod ad Sacramentorum confessionem sivè administrationem pertinet, commune et certum est apud DD. (quidquid dicant aliqui non audiendi apud *Croix*) quod Minister Sacramenti ad id ordinatus,

si conficiat, et ministret solemniter in mortali, mortaliter peccet. Rationem affert *D. Th.* 3 *part. quæst.* 64 *art.* 6. dicens : *Conveniens esse, ut Sacramentorum Ministri sint justi, quia Ministri debent Domino conformari.... et ideò non est dubium, quin mali exhibentes se Ministros Dei ei Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, et contaminationem Sacramentorum, quantùm est ex parte ipsius peccatoris... consequens est, quod tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

Sed quæritur 1. An peccet graviter Minister, qui confert Sacramentum, ad quod non sit specialiter ordinatus? Hæc quæstio tantùm locum habet in Baptismo, et Matrimonio, nam alia Sacramenta patet non posse ministrari, nisi à Ministris consecratis. *Prima* sententia negat, et hanc tenent *P. Conc. t.* 8 *p.* 90 *n.* 15. qui vocat eam veram et communem, *Tourn. in Prælect. Theol. t.* 6 *p.* 228. *Nat. Alex. de Sacr. l.* 2. *Reg* 8. *Anacl. p.* 532 *n.* 45. *Salm. de Sacr. c.* 8 *n.* 87 *cum Suar. Bonac. et Valent.* item *Gonet, Habert, Juenin, etc. apud Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 32 *v. Dixi* 2. Et expressè eam docet *S. Th.* 3 *p. q.* 64 *art.* 6 *ad* 3. ubi ait : *In articulo tamen necessitatis* (Sacerdos) *non peccaret baptizando in casu, in quo etiam posset laicus baptizare; sic enim, patet quod non exhiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti. Secùs est autem in aliis Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, sicùt Baptismus.* Hæc sententia est quidem probabilis : sed, spectatâ ratione, videtur probabilior *secunda* sententia affirmans, quam tenent *Cont. Tourn. l. c. Croix n.* 92 *et* 93. *Antoin. q.* 6 *et Lugo cum Vasq. Pont. Navar. Led. etc.* Hæc sententia docet, quod per se loquendo laicus sivè Sacerdos ministrans non solemniter, graviter peccet ministrando in mortali. Ratio, tum quia peccatum, quod committit indignè ministrans, juxtà doctrinam *D. Th. n. præc.* allatam, consistit in irreverentia, quæ irrogatur Deo, et Sacramento; et quidem hæc irreverentia non tantùm infertur à Ministro consecrato, sed et à non consecrato : tum quia hic, licet

tunc non se exhibeat ùt Ministrum Ecclesiæ, tamen se exhibet ùt Ministrum Christi: tum quia Sanctè tractanda sùnt, et sanè sub gravi in re gravi: actio autem ministrandi Sacramenta est equidem eximiè sancta, quia fit nomine Christi, et est immediatè cooperans in sanctificationem Animæ, undè à quocumque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

Hinc infertur 1. probabilius esse cum *Cont. Tourn.*, *Ant. Croix ll. cc. et aliis apud Salm.* laicum, sivè Sacerdotem ministrantem non solemniter Baptismum in necessitate peccare graviter, si ministret in mortali.

Infertur 2. probabiliùs peccare graviter contrahentes Matrimonium in mortali, non solùm Sacramentum suscipiendo, sed etiàm ministrando, ùt dicunt *Pontius de Matr. l.* 1 *c.* 8 *n.* 11. *Lugo de Sacr. D.* 8 *num.* 151 *cum Nav. Vàsq. Led. etc.* (contra *Sanch. de Matr. l.* 2 *D.* 6 *n.* 4. *Suar. de Sacr. D.* 16 *sect.* 2. *Bon. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 § 1 *n.* 10 *cum Soto, etc.*) Nostramque sententiam *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 93. absolutè veram putat, eamque valere dicit, etiàmsi Matrimonium ineatur per procuratorem.

33 Diximus *per se loquendo*, nam per accidens Minister tàm consecratus, quàm non consecratus excusatur, si ministret in mortali Sacr., Bapt., aut Pænit. in necessitate, puta si non posset tàm cito conteri, et periculum esset, quod moribundus decederet sine Baptismo, aut Absolutione, ùt comm. docent cum *Bus. ùt suprà*, *Lug. D.* 8 *n.* 151, *Ronc. de Sacr. c.* 4 *q.* 6. *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 32 *v. Dixi* 1. *Antoine de Sacr. c.* 2 *q.* 6. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 92. *Salm. eod. tit. c.* 7 *n.* 93 *cum Vasq. Conc. etc.* Et idem ait, *Moya ap. Croix l. c.* de Confessario, qui non posset tàm cito conteri, quin incurrat notam infamiæ. Idem dicunt *Tamb. in Meth. Comm. c.* 1 § 10 *n.* 71 *et Lugo D.* 9 *n.* 8 *cum Vasq. et Henr.* de Sacerdote, qui inceptâ Missâ in bona fide recordaretur peccati mortalis, et valdè difficulter conteri posset, et contra nequiret sine infamia cessare ab inchoato Sacrificio; sed his opinionibus meritò contradicit *Conc. t.* 8 *p.* 350 *n.* 37. Ratio, quia

ex una parte urget præceptum Divinum, ut Sacramentum in gratia conficiatur, aut suscipiatur; et ex altera non est impossibile tali Sacerdoti actum contritionis elicere; etenim *Deus* (ùt docet Trid. *Sess.* 6 *c.* 11.) *impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat, ut possis.* Ergò si Sacerdos non se conterit, ex culpa sua provenit, vel quia non conatur, quantùm potest, cùm hîc tempus sufficiens adsit (secùs in primo casu moribundi), vel quia peccato adhæret.

Præterea hîc notandum cum *Con. Tourn. t.* 4 *p.* 32 *v. Circà*, quod Sacerdotes ministrantes in amplis Nosocomiis, aut in Castris, cùm ibi necessitates morientium sint obviæ, teneantur semper se paratos habere ad ministranda Sacramenta in Gratia. Et idem ex eadem ratione rationabiliter ait *Tour.*, de Obstetricibus. A fortiori autem ad id tenentur Parochi, aliive Sacerdotes, quibus ex officio incumbit Sacramenta ministrare, ùt benè ait *Nat. Alex. de Sacr. l.* 2. *Reg.* 12 referens Monitum S. Caroli Borr. *in suis instruct.* ubi hæc habentur: *Parochus, omnisque Sacerdos, cujus est Sacramenta administrare, meminisse debet omni ferè temporis momento paratum esse oportere ad tàm sanctæ administrationis munus.*

Quær. 2. An Sacerdos conferens Sacramenta teneatur præmittere Confessionem, si sit in mortali? In confectione Eucharistiæ certum est ex Trid, præmittendam esse Confessionem, juxtà dicenda *n.* 255. 34
Quòad alia verò Sacramenta, *Prima* sententia affirmat et hanc tenent *Merbesius to.* 2 *p.* 71. *Concl.* 5. *Genet. to.* 3 *p.* 35 *q.* 4. *Conc. to.* 6 *p.* 94 *n.* 27 ex *Catech. Rom, p.* 2 *c.* 5 § 45, ubi dicitur: *Cum Sacramentà administramus, aut percipimus, toties Confessio prætermittenda non est.* Ratio, tum quia idem motivum præcepti, quod currit in Eucharistia, valet etiàm in aliis Sacramentis; tum quia Minister, cùm teneatur ministrare Sacramenta in statu gratiæ, debet habere moralem certitudinem de sua justificatione; sicùt habere debet de materia et forma: hæc autem certitudo nequit ha-

beri per contritionem, quæ difficillimè, et à paucis obtinetur. *Secunda* verò sententia probabilior, et communis negat necessitatem Confessionis, et dicit sufficere, quod eliciatur contritio? hanc tenent *Suarez loc. infrà citando*, *Lugo de Sacr. D.* 8 *n.* 145 asserens esse communem, *Salm. eod. tit. c.* 7 *n.* 94 qui pariter asserunt communem esse hanc sententiam, scilicet, quod satis sit elici contritionem probabiliter existimatam, item *Sylvest. verb. Confessio* 1 § 2. *Laym. l.* 5 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 10 *Nav. Sum. c.* 2 *n.* 6. *Victor. Sum. n.* 135. *Ronc. de Sacr. q.* 4 *c.* 1 *R.* 6. *Spor. t.* 3 *pag.* 25 *n.* 170. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 93. *Viva q.* 1 *art.* 4 *n.* 4. *Elbel t.* 3 *pag.* 15 *n.* 45. qui etiàm asserit communem, *Bonac. D.* 1. *q.* 3 *p.* 2 *n.* 3 *cum Reg. Fill. Henriq. et aliis* passim. Prob. 1 ex Rit. Rom. *de Sacr. in genere*; ubi dicitur: *Sacerdos si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit), ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde pœniteat. Sed si habeat copiam Confessarii, et temporis, locique ratio ferat, convenit confiteri.* Nota, *convenit*, ergò ex Rituali sufficit pœnitere per contritionem, et Confessio est de convenientia, non de necessitate. Prob. 2. ratione, tum quia in aliis Sacramentis non habetur præceptum neque naturale, neque Divinum, neque Ecclesiasticum de præmittenda Confessione, ùt habetur in suscipienda Eucharistia: tum quia, ùt ait doctissimus *Suar. in* 3 *part. D.* 16 *v. Quæritur*, licet Confessio (ùt vidimus) valdè conveniat, tamen satis est, ut Sacerdos adhibeat diligentiam moralem ad se judicandum per contritionem, quin summam adhibeat per Confessionem; Nec eàdem ratio currit pro materia, et forma Sacramenti, quæ pro licita administratione Sacramenti; ibi enim (ut diximus cum *eodem Suar l.* 1 *n.* 33), cum agatur de substantia seu de veritate rei, probabilitas non potest efficere, ut materia et forma inepta evadant apta; Sed in licita administratione Sacramenti, cum agatur tantùm de modo, idest de honestate actionis, benè probabilitas efficit, ut actio sit honesta, quandò pru-

denter honesta judicatur, quàmvis in se fortè talis non sit.

Quær. 3. An peccet mortaliter Sacerdos, aut 35
Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali? *Prima* sententia negat, et hànc tenent *Lugo de Sac. D.* 8 *n.* 151. *Spor. t.* 3 *pag.* 26 *n.* 172. *Diana p.* 2 *t.* 14 *R.* 23 et probabilem putant *Salm, de Sacr. c.* 7 *n.* 93 *cum Sylvio, Vasq. Gabr. Led. etc. Viva q.* 1 *art.* 4 *n.* 4. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 94 *cum Arriaga, Aversa, Dicast. Amico, Bernal. etc.* Ratio, quia distribuens Eucharistiam, cùm non conficiat Sacramentum, tantùm remotè cooperatur ad productionem gratiæ; non ponit enim actionem per se causantem gratiam, sed tantùm applicat activa passivis; nec agit in nomine Christi, cum Christus non requisiverit, ut distribuens sit persona sacra, olim enim etiàm laici Communionem sibi vel aliis porrigebant. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, affirmat, eamque tenent *Suar. in* 3 *p. D.* 16 *sect.* 3 *et* 4 *v. Dices, Conc. t.* 8 *p.* 90 *n.* 17. *Holz. t.* 2 *p.* 7 *n.* 29. *Cont. Tourn. t.* 4 *pag.* 33 *coll.* 3. *Viva loco suprà cit. Antoine de Sacr. c.* 2 *q* 6 *v. Resp.* 2. *Laym. l.* 5 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 8. *Ronc. de Euch. c.* 4 *q.* 2 item *Gonet, Bonac. Valent. Conc. Fill. Vill. etc. apud Croix n.* 94. Probatur ex *cap. Sciscitantibus* 15 *q.* 8, ubi Nicolaus I. loquens de Sacerdote adultero Eucharistiam ministrante, dicit, *Mali bona administrando, se tantummodò lædunt.* Et cùm hæc materia, de qua agitur, sit gravis, consequenter graviter *se lædunt.* Item probatur ex Catech. Rom. *p.* 2 *c.* 1 *n.* 26 ubi dicitur: *Si homini peccatis contaminato minùs licet de rebus Divinis agere, quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius est; nec tamen sacra Mysteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, atque aliis porrigere, et ministrare vereatur?* Item ex Rit. Rom. § 1 ubi: *Impurè, et indignè ministrantes* (Sacramenta) *in æternæ mortis reatum incurrunt.* Et *de Sacr. Euch.* dicitur: *Omnibus quidem Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis religiosè sanctèque tractandis magna cura abhi-*

benda, *sed præcipuè in administrando ac suscipiendo SS. Eucharistiæ Sacramento.* Ratio igitùr nostræ sententiæ est, quia Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali, gravem irrogat injuriam huic Sacramento, eò quod ùt Minister ad illud dispensandum consecratus hoc indignè ministrat: Et sicùt in aliis Sacramentis Minister proximè per confectionem concurrit ad sanctificationem suscipientium, ità hîc proximè concurrit per dispensationem, cùm Minister Eucharistiæ non possit ùt Ministrum se exhibere aliter quàm per dispensationem, juxtà illud D. Pauli 1. Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ùt Ministros Christi*, *et Dispensatores Mysteriorum Dei.* Nec obstat dicere, quod Sacerdos non sit à Christo præcipuè deputatus ad Eucharistiam ministrandam, ex eo, quod olim etiàm per laicos hoc fieret; Nam licet per accidens in necessitate hoc laicis permissum est, sicùt etiàm et baptizare, tamen nemo potest negare, quod Minister ordinarius et ex officio ad Eucharistiam dispensandam sit solus Sacerdos, vel Diaconus ex commissione.

Hinc diximus *cum Mazzot. t.* 3 *p.* 49. *Holz. t.* 2 *p.* 6 *n.* 26 quod celebrans in mortali quatuor sacrilegia committat, 1 quia Sacramentum conficit; 2 quia suscipit; 3 quia ministrat sibi indigno, ùt benè advertunt *Holzm. loc. cit. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 93. *Suar. D.* 67 *sect.* 1 *et Lugo D.* 8 *n.* 199 *et* 202. cùm enim celebrans tunc duas agat partes, alteram ùt sumens, alteram ùt Minister. ideò duo sacrilegia committit; proùt diximus de contrahente Matrimonium in mortali, qui dupliciter graviter peccat, quia nimirùm suscipit, et quia ministrat Sacramentum. De his tribus sacrilegiis jam diximus *lib.* 5 *n.* 44. 4. Sacrilegium committit, quia Eucharistam ministrat in mortali, proùt mox suprà probavimus. Utrùm autem ministrans Eucharistiam unum peccatum committat, vel tot, quot sunt ii qui sucoessivè suscipiunt? *Bon. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 §. 1 *n.* 15. *cum Conc. et aliis* affirmat, quia singulæ distributiones sunt singula convivia, et actiones completæ. Sed probabiliùs dicunt

Henno de pecc. cap. 3 *n.* 2. *Viva de Sacr. q.* 1 *art.* 4 *n.* 4. *et Fill. ac Henr. ap. Bon.* pluralitatem communicantium constituere tantùm circumstantiam aggravantem, sed non multiplicitatem peccatorum, cùm veriùs sit una actio moralis, et unum convivium: quod unum sanè dicitur, quàmvis ex pluribus constet conviviis. Hinc dicit Rituale: *Ubi verò omnes communicaverint, Sacerdos dicere poterit: O sacrum convivium, etc.*

Valdè autem probabiliter ait *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 34 *cum D. Th. in* 4 *D.* 24 *q.* 1 *art.* 3 *q.* 5 *ad.* 4. quod peccet graviter qui existens in mortali Eucharistiam ex officio tangit immediatè, vel mediatè, puta gestando in processione, vel populum benedicendo; hocque expressè videtur docere *S. Dionysius ap. Tour. l. c.* dicens: *Qui tangunt res sacras, quasi suo officio utentes, peccant mortaliter.* Sed non improbabiliter *Bon. D.* 1 *sect.* 3 *p.* 2 §. 1 *n.* 13. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 101. *Lugo D.* 8 *n.* 155. *Anacl. pag.* 534 *n.* 58. *Holzm. t.* 2 *p.* 7 *n.* 29. *Elbel t.* 3 *p.* 15 *n.* 50. *et Salm. c.* 7 *de Sacr. n.* 100. *et Busemb. ut suprà n.* 7. *cum Suar. Vasq. Laym. et Coninch.* id negant, quia hæc non est administratio Sacramenti, nec videtur materia tàm gravis, ut peccatum mortale inducat. Dicit enim *Suarez in* 3 *p. D.* 16 *sect.* 3 *v. Atque hinc: Cum aliæ actiones, præter Sacramenta, non sint ad sanctificationem per gratiam proximè ordinatæ, neque in eis se exhibeat Sacerdos ùt Minister Dei sanctificantis animam, non est tàm gravis causa, et ratio exigendi internam animæ sanctitatem ad eas exercendas. Ergò illas in peccato efficere ex parte materiæ, non videtur esse grave sacrilegium.*

Quæritur 4. An peccet graviter Confessarius excipiens Confessionem in mortali, cum proposito eliciendi contritionem antequàm absolvat? *Prima* sententia probabilis, quam tenent *Gonet D.* 7 *c.* 6 *n.* 108. *et Contin. Tournely t.* 4 *pag.* 33 *v. Coll.* 2. *Escob. l.* 8 *n.* 134. *cum Suar. et Franc. de Lugo*, affirmat, quia talis actio est Sacramentalis, et pertinet ad Ministrum 36

consecratum, cùm Sacerdos non minùs consecretur ad audiendam Confessionem, quàm ad absolvendum. *Secunda* sententia communior, et probabilior negat, et hanc tenent *Card. de Lugo de Sacr. D.* 8 *n.* 158. *Sporer t.* 3 *pag.* 26 *n.* 173. *Elbel t.* 3 *pag.* 15 *n.* 50. *Dian. p.* 1 *tr.* 7 *R.* 47. *Salm. de Sacr. c.* 7 *n.* 107. *cum Henriq. et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 102. *cum March. Rodr. Moya, Gob. Dic. Avers. Bernal. et Bosco.* Ratio, quâ utitur *Lugo*, est, quia Sacerdos audiendo Confessionem tantùm passivè se habet; sed hanc rationem meritò non admittit *Croix*, quia Confessarius excipiendo Confessionem, reverà non se habet tantùm passivè, sed etiàm agit formando judicium de peccatis. Ratio aptior aliorum est, quia Confessarius audiendo non conficit Sacramentum: illud enim non conficitur nisi quandò absolutio impertitur. Id autem, quod ibi addit *Croix cum Marc. et Gob.* nempè, Ministrum non peccare mortaliter, si in mortali formam inchoet Sacramenti, modò conteratur antequàm illam perficiat; mihi non placet, nam licet gratia non conferatur, nisi formâ expletâ, tamen valor Sacramenti et collatio gratiæ non tàm pendet ab ultimis verbis formæ, quàm à primis; undè Sacerdotem, qui eam incipit in mortali; meritò dicit *Aversa ap. Croix* graviter peccare, quia jam irrogat injuriam Sacramento, conferendo illud in mortali.

Quær. 5. An Confessarius plures successivè absolvens in mortali plura peccata committat? Vide dicta *l.* 5 *n.* 50. *Qu.* 6, ubi veriorem esse diximus sententiam affirmativam, quia singulæ absolutiones sunt singula Sacramenta.

37 II. Quod autem pertinet ad alias functiones sacras, quæ non sunt confectiones, neque administrationes Sacramentorum, quæstio est, an Minister, qui ex officio illas exercet in mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia, pro qua certè videtur esse *D. Thomas in* 4 *D.* 24 *q.* 1 *ar.* 3 *q.* 5 *ad* 4. (quidquid aliqui dicant), et quam sequuntur alii apud *Juenin. Instit. Theol. tom.* 7 *p.* 86 *q.* 4 dicit, omnes exercentes ex officio

functiones Ordinis suscepti ab Episcopo usque ad Ostiarios, in mortali, culpam gravem committere. Hæc verba *D. Thom.* : *Quicumque autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertractat, non est dubium, quin illud indignè faciat; undè patet, quod peccat mortaliter. Secunda* verò sententia communior, et satis probabilis negat, et hanc tenent *Suarez in 3 p. D.* 16 *s.* 3. *Holzm. t.* 2 *p.* 7 *n.* 31. *Anacl. pag.* 584 *n.* 58 *cum Mastrio, Bonac. de Sacr. D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 § 1 *n.* 8. *cum Soto, Val. Fill. etc. Salm. eod. tit. n.* 101. *cum Vasq. Vill. et Gran.* Ratio 1 quia, ut ait *Suarez* (cujus verba retulimus suprà *n.* 35. *in fin.*) omnia alia exercitia Ordinum, præter confectionem vel administrationem Sacramentorum, cùm non sint proximè ordinata ad sanctificationem animæ, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. Ratio 2 quia (ut benè ajunt *Salm. n.* 108.) ubi non constat de præcepto, non est facilè imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus, quas diximus, non constat de tali præcepto, undè gravitas obligationis desumenda est à materia; et cùm hæc materia non videtur (saltèm non constat) esse tam gravis, videtur, quod exercere tales functiones in mortali, non excedat culpam venialem; quæ tamen erit eò gravior, quò actiones magis accedunt ad Sacramenti ministerium.

Hinc infertur I. esse probabile, quod non peccent 38
graviter Diaconi, et Subdiaconi, qui in mortali altari ministrant. Ità *Suar. l. cit. s.* 3 *Lugo D.* 8 *n.* 152. *Sot. in* 4 *D.* 24 *q.* 1. *Laym. lib.* 5 *tr.* 1 *c.* 5 *n.* 10. *Vasq. D.* 136 *c.* 4. *Coninch. qu.* 64 *art.* 6 *d.* 1. *Salm. l. c. n.* 104. *Holzm. n.* 31. *Anacl. l. c. Sporer t.* 2 *p.* 26 *n.* 174. *Elbel t.* 3 *pag.* 15 *n.* 50. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 98. *cum Dic. Bon. l. c. n.* 7. *cum Val. Fill. Angles*, et alii plures, nec dissentit *Antoine de Sacr. c.* 1 *q.* 7 (contra *Wigandt. Ex* 4 *tr.* 11 *n.* 37. *Contin. Tourn. t.* 4 *p.* 34 *n.* 6. *Conc. t.* 8 *p.* 32 *n.* 31. *Petrocor. t.* 3 *p.* 79 *et alii ex D. Th. l. c. ut suprà*) Et hoc etiàmsi frequenter ipsi ministrent, ut dicunt *Conink. loc. cit. Croix n.* 98. *Bonac. et Salm. cum. Vasq.* Contra *Fill. Suar. et Laym.* qui

frequentiam damnant de mortali, cum illa videatur esse virtualis contemptus; sed veriùs (ut diximus in *lib.* 4 *n.* 161. *v. Quarta.*) juxtà doctrinam *D. Thom.*, frequentia per se nequaquàm constituit contemptum.

Objiciunt 1. Illud Apostoli *ad Tim* 3 ubi dicitur, quod Diaconi debeant esse, *habentes mysterium fidei in conscientia pura*. Ergò (ùt dicunt) qui ministraut cum peccato, agunt contra Apostoli præceptum. Sed respondetur, quod Diaconi tempore Apostoli (ùt ferunt *Tourn. in Præl. Theol. tr.* 10 *p.* 237 et ipse *Auctor Petrocor. t.* 4 *p.* 215) ex officio Eucharistiam, atque Baptismum fidelibus ministrarent; id enim testatur *S. Justinus ap. Petrocor.* dicens; *Qui apud nos vocantur Diaconi, distribuunt unicuique panem etc. porrò alimentum hoc vocatur Eucharistiæ. Et Tertull. ap Tourn.* ait: *Dandi Baptismi jus habet Episcopus, deindè Presbyteri. et Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate.* Ergò meritò ob reverentiam Baptismi, et Eucharistiæ, quorum administratio Diaconis committebatur, puram conscientiam in eis Apostolus requirebat.

Objiciunt 2. textum in *c Quæst. De Cohab Cler. etc.* ubi dicitur Clericus concubinarius occultus esse sub mortali quòad seipsum suspensus ab officio; et præcipuè alium textum *in c. Quæsitum, ut. de Temp. Ord.* ubi Gregorius IX loquens de Sacerdotibus, et aliis Clericis existentibus in peccato mortali occulto, dixit: *Si non pænituerint, monendi sunt, et sub interminatione divini judicii obtestandi, ut in testimonium suæ damnationis in susceptis etiàm Ordinibus non ministrent.* Sed respondetur 1. cum *Lugo n.* 147 *et Croix n.* 103. quod Gregorius rectè dixerit, tales Clericos peccare graviter ministrando in mortali, quia juxtà Decretum Anacleti Papæ, et Canonem Apostolorum 9. (cujus verba affert *Suarez D.* 69 *sect.* 3 § 1 *ad* 2.) Ministri altaris tunc temporis tenebantur conmmunicare in Missa; et in hoc sensu verum est, quod per quodlibet peccatum mortale Diaconi, et omnes alii altari ministrantes suspensi essent ab exercitio suorum Odinum. Resp. 2 quod, si hic textus rigorosè intelligendus esset, etiàm

Clerici minores, exercendo actus suorum ordinum, peccarent mortaliter; sed hoc nec etiàm Auctores contrarii audent asserere, et ipse *Contin. Tournely p.* 35 expressè oppositum censet, dicens in hoc convenire omnes Theologos, tum quia munia Clericorum minorum etiam à laicis exercentur; tum quia eorum functiones valdè distant ab actione Sacrificii. Undè, cùm textus nimis videatur probare, intelligendus est Gregorius minimè voluisse jus novum condere, sed tantùm explicâsse (ideò dixit *monendi sunt*) naturalem obligationem ministrantium altari, pro subjecta materia abstinendi ab exercitio Ordinum, juxtà qualitatem reverentiæ, quam quilibet Ordo pro sua dignitate requirit; aliam enim reverentiam requirit administratio Sacramentorum, et quidem sub gravi, aliam exigunt aliæ functiones, et non tantam, majorem tamen, aut minorem, juxtà (ut diximus) proximitatem quam habet functio illa ad Sacramentum.

Infertur II. probabiliter non peccare graviter Episcopum, qui in mortali conficit Chrisma, vel Oleum sanctum, ùt tenent *Palaus de Sacram. D. un. p.* 6 *n.* 4. *Vasq. c.* 4 *n.* 48. *Salm. c.* 7 *n.* 101. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 96. *Holzm. l.* 2 *pag.* 7 *n.* 30 *cum Henr. Bonac. q.* 3 *p.* 2 §. 1 *n.* 8. *cum Suar. Sot. Con. Fill. Sayr. et aliis*, contra *Contin. Tourn. t.* 4 *p.* 34 *n.* 6 *et alios cum Lugo D.* 8 *n.* 156, qui putat id esse mortale, eò quod Chrisma, vel Oleum, quod necessariò debet esse ab Episcopo benedictum, sit materia Sacramenti sine qua non sit Sacramentum. Sed respondetur, quod, licet Chrisma, vel Oleum non sit materia apta, nisi benedicatur ab Episcopo, tamen Episcopus materiam benedicens non peccet mortaliter, quia remotè semper concurrit ad productionem gratiæ; aliàs quicumque pararet materiam ad alia Sacramenta in mortali, graviter etiàm peccaret; per accidens enim se habet, quod Chrisma, vel Oleum pro confectione Confirmationis, et Extremæ Unctionis non sit materia apta, nisi ab Episcopo benedicta. 39

Infertur III. communissimam et probabiliorem sen- 40

tentiam, quod non peccet mortaliter Episcopus, vel Sacerdos, qui in mortali consecrat templum, benedicit vestes sacras, aut corporalia, assistit Matrimonio, benedicit cineres, aquam lustralem, etc. ùt contra *Sylvest. Caj. etc. apud Busemb.* tenent *Lugo, Vasq. Laym. Conc.* item *Gonet. Man. t.* 6 *p.* 78. *Antoin. c.* 1 *q.* 8. *Croix n.* 59 *et Salm. n.* 106 *cum Suar. Bon. et Led.* ac non dissentit *Tourn. t.* 4 *p.* 34.

Quæritur autem, an Concionator in peccato mortali, peccet mortaliter? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Caj.* 2. 2 *q.* 187 *art.* 1 *et* 3 *d.* 6. *Merbes. p.* 3 *q.* 15. *Juv. q.* 5 *c.* 3 *a* 2. *Cont. Tour. t.* 4 *p.* 35 *et alii apud Dian. p.* 3 *tr.* 4 *R.* 197, et pro hac sententia videtur etiàm esse *D. Th. in* 4 *D.* 19 *q.* 11 *art.* 2 *ad* 2 ubi dicit, concionantem in mortali, etiàm occulto, graviter peccare, eò quod (ut ait) *Impedit finem doctrinæ, quia ore se profitetur nosse Deum, factis autem negat.* Alii verò diversâ ratione utuntur, dicunt enim, eum peccare mortaliter, quia in mortali exercet actum Ordinis. *Secunda* verò sententia communior, et probabilior negat, et hanc tenent *Gonet. l. c. Suar. in* 3. *p. t.* 3 *D.* 16 *sect.* 3 *in fine, et de Charit. D.* 8 *sect.* 4 *n.* 6. *Lugo de Sacr. D.* 8. *n.* 152. *Pal. t.* 1 *tr.* 6 *D.* 3 *p.* 7 *n.* 7. *Bon D.* 1 *q.* 3 *p.* 2 *n.* 8 *cum Vasq. et Sayr. Sporer t.* 3 *p.* 26 *n.* 174. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 99. *Salm. de Sac. c.* 8 *n.* 106. *Diana l. c. et t.* 7 *tr.* 3 *R.* 14 *cum Villal. Torres, Laym.* et aliis pluribus. Ratio, tum quia nulla patet lex divina, vel ecclesiastica prohibens sub gravi peccatores ut abstineant à prædicatione; tum quia actus prædicandi non tendit immediatè ad sanctificandum hominem, cùm de se non causet gratiam, sicùt causant administrationes Sacramentorum. Nec obstat ratio oppositæ sententiæ, nempè quod peccator prædicans in mortali graviter peccet, quia exercet indignè officium Ordinis. Nam respondetur, aliud esse exercere officium Ordinis, aliud officium annexum Ordini: qui enim exercet officium Ordinis, cùm hoc ordinetur ad Eucharistiam, illud indignè ministrans, Eucharistiæ probabiliter inju-

riam irrogat; (Dico *probabiliter*, quia oppositum etiàm est probabile, ùt diximus *n.* 35 *v. Valdè*, cùm tale exercitium non sit proximè ordinatum ad productionem gratiæ, proùt est administratio Sacramenti). Qui verò exercet officium prædicandi, cùm hoc sit tantùm extrinsecè annexum Ordini, et per se dumtaxat ordinatum ad proximum, peccator prædicans non infert injuriam Ordini, sed proximo, undè juxtà injuriam, quæ proximo irrogatur, debet culpa mensurari, Hinc fit, quod occultus peccator prædicans, cum nullum damnum irroget proximo, imò utilitatem afferat, ideò non sit de mortali damnandus. Dixi *de mortali*, nam communiter non excusant eum DD. à veniali, ob aliqualem irreverentiam, quæ fit verbo divino. Hinc usus habet, quod Prædicator ante concionem petere soleat benedictionem ab Episcopo, dicens: *Munda cor meum*, *etc.*

Dicunt verò *Suar. Sot et Dian. ll. cc.* non excusari à 40
mortali Prædicatorem, cui ex officio incumbat concionari, si prædicet existens publicus peccator; quia tunc scandalum præbet impeditque finem doctrinæ. Et huic sententiæ videtur posteà se conformâsse *D. Th.*, nam, licet *l. c. ut suprà*, asseruerit, quod tàm occultus, quàm notorius peccator mortaliter peccet concionando; tamen, ùt adverti *P. Concin. t.* 8 *p.* 93 *n.* 25, videtur S. Doctor doctrinam illam voluisse postmodùm delinire, et ad solos, et publicos peccatores retringere; etenim in 2 *ad Cor. c.* 6 *lect.* 1 *ex S. Greg.* sic inquit: *Cujus vita despicitur*, *restat*, *ut ejus prædicatio contemnatur*, *ut publicus et famosus peccator cavere sibi debeat*, *ne prædicet*, *aliàs peccat.* Et hoc potiùs intelligendum videtur, si Concionator increpet vitium de quo ipse publicè est diffamatus, juxtà illud *Rom. c.* 2 *v.* 21 ubi Apostolus dit: *Qui..... alium doces*, *teipsum non doces: qui prædicas non furandum*, *furaris; qui dicis non mœchandum*, *mœcharis*, *etc. nomen.... Dei per vos blasphematur inter gentes.*

« Resp. 2. Requiritur prætereà, ut exhibeat, ac cu- 41
» ret non tantùm, quæ ad substantiam Sacramenti

» sunt necessaria, sed etiàm quæ ad decorem, sivè ex
» natura rei, sivè ex præcepto Ecclesiæ, spectant.
» Ratio prioris est, quia alioqui Sacramenta dehones-
» tat, et tractat indignè. Ratio posterioris est, quia
» Sacramenta sanctè sunt tractanda; et præcepta Ec-
» clesiæ obligant in conscientia.

Undè resolves.

» 1. Peccat ministrans mortaliter, 1. Si utatur
» materiâ vel formâ falsâ, (extrà necessitatem) dubiâ.
» *Bonac. d.* 1 *q.* 2 *p.* 1 *n.* 32. 2. Si omittat intentionem
» requisitam. Quod si verò dubium oriatur, et non
» tantùm inanis scrupulus (is enim rejici debet), an
» forma fuerit legitima, vel an legitimè, et integrè
» prolata; tunc, etsi speculativè probabile sit, for-
» mam esse legitimam, in praxi tamen iteranda erit
» sub conditione, quia tutius hîc eligendum est.
» *(Juxtà sensum communem Ecclesiæ, ut videre licet
» in damnatione Propos.* 2 *facta ab Innoc, XI. Vide
» dicenda n.* 57.)*

» 2. Peccat quoque (graviter, vel leviter pro gravi-
» tate materiæ) 1. Qui verba formæ corruptè, inarti-
» culatè, indevotè pronuntiat. 2. Qui materiam, vel
» formam, vel cæremonias, contrà Ecclesiæ morem,
» quàmvis accidentaliter, sine causa mutat, vel
» omittit. Quod si fiat ex contemptu, est mortale, si
» ex negligentia, sæpè est mortale, quandò ea mag-
» na est, et in re gravi. Vide infrà *c.* 4 *d.* 5

» 3. Peccat graviter, qui ministrat Sacramentum
» publico peccatori, vel aliter indigno, nisi indig-
» nitas sciatur ex Confessione, vel sit occulta indig-
» nitas, et ex negatione sequeretur infamia, ut patet
» ex praxi Ecclesiæ, et Christi, qui Judæ Eucharis-
» tiam dedit. Graviùs peccaret, qui ne daret indigno,
» porrigeret ei hostiam non consecratam, etsi sic
» cum eo convenisset; aut qui, non audens indignè
» celebrare, simularet Missam, elevans hostiam non
» consecratam, quia, quantùm est ex se, dat occa-

» sionem idololatriæ. V. *Bon. d.* 1. *q.* 6 *p.* 4. *Suar.* » *Con. etc. Schol.* »

Super hoc puncto de negandis Sacramentis indigno plura utilia sunt notanda. Dicendum I. Certum esse, quod Minister graviter peccet ministrando Sacramenta indignis, ex communi cum *S. Th.* 3 *p. q.* 80 *ar.* 6. *Salm. c.* 7 *n.* 72. *Conc. t* 8 *p.* 100. *Suar. Henr. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 13 ex illo *Matth.* 7. *v.* 6. *Nolite dare Sanctum canibus.* Imò in quibusdam Sacramentis Minister, ut se fidelem dispensatorem præstet, non sufficit, si petentem nesciat esse indignum, sed ampliùs tenetur prudentem rationem habere, quod ille sit dignus; in Sacramento enim pœnitentiæ, cùm in eo omninò requiratur ad valorem pœnitentis dispositio, Minister, proùt Judex ad hoc constitutus, debet de ea se certum reddere. In Sacramento Baptismi debet etiàm inquirere consensum, dispositionem baptizandi. In Sacramento quoque Ordinis Episcopus debet certam habere scientiam de dignitate Ordinandi, cum ad Ordinem, proùt directum ad publicum bonum, nemo habeat jus nisi qui vocatur à Deo tamquàm Aaron (vide super hoc dicenda *n.* 50.) In Matrimonio autem Sacerdos assistens debet inquirere in impedimenta, cùm ad hoc constituatur ab Ecclesia. In aliis verò Sacramentis, quidquid dicat *Antoine*, ea non sunt deneganda eis qui catholicè vivunt, nisi constet de indignitate petentis. Ità *Suar. p.* 3 *D.* 18 *sect.* 2. *Lugo D.* 8 *n.* 195. *Esc. l.* 8 *n.* 240. *Palaus tr.* 18 *D. un. p.* 14 *n.* 6. *cum Soto*, *Bon. D.* 1 *q.* 6 *p.* 4 *in fin. Elbel t.* 3 *p.* 11 *n.* 36. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 137 *cum Henr. et Dic.* Ratio, quia ad hæc alia Sacramenta omnes fideles jus habent, et Ministri non sunt Judices, sed Dispensatores; undè in eis non habent jus inquirendi, sed tantùm debitum dispensandi omnibus, qui petunt, modò isti non sint positivè indigni, juxtà præceptum prædictum: *Nolite dare sanctum canibus:* Ergò tantùm indignis prohibentur ministrari Sacramenta. Præterea, *quisque naturaliter præsumitur bonus*, ùt dicitur in *cap. Dudum de præsum.* nisi malus certò probetur. 43

44 Dicendum II. Sacramentum negandum esse indigno, etiàm publicè petenti, ùt omnes communiter cùm *S. Th. l. c. Suar. et Croix n.* 138 docent, semper ac peccator est publicus, cùm crimen sit notorium, vel jure, quandò scilicet quis de eo juridicè convictus est, vel facto, cùm scilicet commissum est in loco publico: vel famâ, nempè cùm ex sufficientibus indiciis crimen pervenit ad multos. Et hoc, etiàmsi aliquibus ex præsentibus crimen sit occultum: *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 139. Excipitur tamen peccator in articulo mortis constitutus, ùt *Suar Tamb. Croix n.* 143 *cum communi.* Secùs tamen, si sit occultus, et publicè petat, ùt dicemus infrà *v. Not. III. n.* 49. Dixi, *si publicè petat;* nam, si indignus occultè petat, etiàmsi ejus crimen sit occultum, Sacramentum est denegandum: ùt *Salm. c.* 7. *n.* 47 *et alii omnes.* Et idem dicendum, si crimen adstantibus jam notum sit, *Suar. Dic. Arriag. Croix n.* 138.

45 Sed hîc plura occurrunt dubia. Dubium 1. An sit negandum Sacramentum peccatori, cujus peccatum non sit simpliciter publicum, sed notum sit plerisque ex præsentibus, non autem omnibus? Adsunt tres sententiæ. *Prima* cum *Conink.* affirmat, quia respectivè ad hoc peccatum videtur esse publicum. *Secunda* cum *Suar. et Bon.* probabiliùs negat, quia petens adhùc possidet famam respectivè ad omnes, qui ejus crimen ignorant. *Tertia* cum *Diana, et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 139 dicit negandum, si ex præsentibus tantùm unus, vel alter vir probus ignoret, qui putatur non evulgaturus; et hæc est satis probabilis, juxtà dicta *de consc. T. I. n.* 37.

46 Dubium 2. An negandum Sacramentum peccatori in eo loco, ubi ejus crimen non est publicum, si publicum sit in alio loco? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Suarez p.* 3 *Dist.* 27 *s.* 5 *concl.* 3 *ac Caj. Bon. Pal. Tamb. etc.* cum *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 140. Ratio, quia ille jam amisit jus ad famam, cùm in uno loco sit infamatus, juxtà dicta *de Cons. l.* 1 *n.* 16. Excipiunt tamen *DD. cit.* apud *Croix d. lib.* si peccator pruden-

ter præsumatur emendatus. *Secunda* verò sententia, quam amplector, negat; et hanc tenent *Cabass. Tom. I. l. 3 c. 7 n. 3 ac Sot. Vasq. etc. ap. Croix l. cit.* Ratiò, quia ex una parte, ministrando illi Sacramentum, non adest scandalum aliorum, juxtà quæ dicemus *n.* 48. Ex alia, negando Sacramentum, eadem quidem inconvenientia et damna nascerentur, propter quæ vitanda illicitum est Ministro negare Sacramentum peccatori occulto, ùt dicemus *eod. n.* 48. Secùs verò dicendum, si notitia illius criminis facilè sit eò perventura.

Dub. 3. Quid requiratur, ut publico peccatori Eucharistia possit ministrari? *Laym. Nav. etc.* requirunt, præter Confessionem, aliquod tempus bonæ conversationis ad tollendum scandalum. *Possev. et Jo. Sanch.* dicunt, sufficere confessionem coram pluribus (modò, addit *Bernal.* pœnitentia brevi sit publicè manifestanda). Et rectè *Croix l. 6 p. 1 n.* 141. adhæret huic sententiæ, quandò peccator non habet proximam peccandi occasionem: quia, qui publicè confessus est, publicè censetur emendatus: secùs, si adesset occasio, et ille eam non deseruerit. Qui autem occultè petit, sufficit, eum occultè egisse pœnitentiam, *Croix ib. in fine cum Suar. et Tamb.* Sed hîc maximè advertendum id, quod habetur in Rituali Rom *de Euch.* ubi: *Arcendi autem sunt* (à Communione) *publicè indigni; quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames; ùt meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus generis peccatores: nisi de eorum pœnitentia et emendatione constet, et publico scandalo priùs satisfecerint. Occultos verò peccatores, si occultè petant, et non eos emendatos agnoverint, repellat; non autem si publicè petant, et sine scandalo ipsos præterire nequeat.* 47

Dub. 4. Quid agendum in dubio de crimine, vel de pœnitentia? Distinguendum; si crimen est certum, et pœnitentia dubia, Sacramentum certè est denegandum, donec constet de pœnitentia, quia manet infamia. Et hoc dicendum docent *Suar. Arr.* 48

Spor. etc. cum Croix l. 4 p.. 1 n. 142. etiàm, si habeatur publica suspicio de crimine, modò suspicio sit tàm vehemens, ut æquivaleat morali certitudini; secùs, si talis sit, ut probabili ratione deponi possit, ùt dicunt *AA. citati.* Si autem dubitatur de crimine, non potest Sacramentum, negari, *Croix ib.* Intellige tamen juxtà dicta suprà *n.* 43. sub initio.

49 Dub. 5. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? *Prima* sententia affirmat, modò Sacramentum non petatur in odium fidei, vel in contemptum Religionis; et hanc tenent *Bon. de Sacr. D.* 1 *q.* 6 *p.* 4 *n.* 14. *Sporer t.* 3 *p.* 28 *n.* 188. *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 138. *cum Escob. Gobat Dic. et aliis;* ab his laudatur etiàm *Suar.* 3 *p. D.* 67 *sect.* 2 *in fine,* sed ibi præfatus Auctor nimis ambiguè loquitur, et se remittit ad *sectiones seq.* in quibus nullum verbum adjicit de hac sententia. Ratio hujus sententiæ est, quia (ùt dicunt) si infamia peccatoris, publicè petentis Sacramentum talem ministrationem excusat, et irreverentiam Sacramenti reparat (ùt mox dicemus), cur mors, vel infamia subeunda à Ministro eum non excusare debet? Hæc sententia olim mihi probabilis visa fuit; sed meliùs re perpensâ oppositum nunc teneo cum *secunda* sententia, quam tuentur *P. Conc. t.* 8 *p.* 100 *n.* 11. *et Ledesma, ac alii apud Croix l. c.* differt enim ratio non negandi Sacramentum peccatori occultò, et ratio vitandi proprium damnum. Nequit equidem Sacerdos publicè denegare Communionem peccatori occulto, sed cur? quia, ùt rectè dicit ipse *Croix n.* 144. *et alii*, proùt *Cont. Tourn. to.* 4 *p.* 192 *et Antoine de Sacr. c.* 2 *q.* 12 Christus eo casu videtur cedere juri suo, et permittere suæ reverentiæ negationem, non præcipuè, ut fama ipsi servetur, ùt dicit *D. Th.* 3 *p. q.* 80 *ar.* 6 *ad* 2 *et Lugo D.* 9 *n.* 173. sed potissimùm (ùt probant præfati AA.) propter gravia incommoda, quæ deindè sequerentur, nempè scandala aliorum, quibus si Sacerdos posset ob crimen occultum publicè Communionem negare, fortè etiàm boni deterrerentur à

susceptione Communionis, timentes, ne propter odium, vel imprudentiam à Sacerdote rejicerentur, etc. Hæc autem inconvenientia et scandala non certè interveniunt in Ministro, qui metu cogeretur ministrare Sacramentum indigno: imò ædificationi esset populo, si, ad reverentiam Sacramento servandam, periculo mortis se exponeret.

Notandum III. Peccatori occulto publicè petenti 50
non negandum Sacramentum; ità omnes cum *S. Th.* 3 *q.* 80 *art.* 6 *ex c. Placuit, Causa* 6 *Q.* 2 *etc. Si Sacerdos. De Offi. Jud. ord.* ubi Eugenius Papa id confirmat exemplo Christi, qui Judœ Communionem porrexit. Ratio, quia tunc censetur Christus cedere juri suo, ne peccator famam deperdat, ad quam adhùc jus retinet; et hoc ad evitanda gravissima incommoda, quæ aliàs evenirent, ùt mox suprà diximus. E contrario nullo modo ministrandum Sacramentum peccatori occultè petenti, ùt *S. Th.* 3 *p. q.* 81 *art.* 6 *ad* 4. *Salm. c.* 7 *n.* 72. Excepto casu, quo crimen cognitum fuisset ex Confessione; tunc enim nec etiàm licet Ministro peccatorem monêre, ùt omninò dicendum cum *Croix l. c. n.* 143 *et Gob.*

Sed hîc quæritur 2. An Confessarius possit Sacra- 51
mentum negare ob crimen auditum in Confessione, sub prætextu aliarum causarum? Affirmant *Vasq. Suar. Pal. et Dic.* apud *Croix d. n.* 145. Sed veriùs negandum cum *Sanch. de Matr. l.* 3 *d.* 36 *et Laym. Val. Dian. Escob. et aliis cum Croix ib.* Quia tunc peccator jam satis adverteret, ex Confessione negari Sacramentum, et ideò sigillum læderetur; et Confessio fierit odiosa, ùt idem *Palaus* posteà concedit. Præterea ex Decreto Innocentii XI. hodiè certum est, nullo modo posse Confessarium uti notitiâ Confessionis in gravamen pœnitentis: Vide dicenda *de Pœnit. n.* 658. Rectèque addit *Croix* cum *Ariaga*, quod, si Confessarius extrà Confessionem aliundè notitiam habuerit, nisi notitia sit moraliter certa, non possit Sacramentum negare.

Quæres 2. Utrùm denegandum Sacramentum Or- 52

dinis peccatori occulto publicè petenti? Si petens sit indignus ex irregularitate, aut simili, eum omninò esse rejiciendum nemo dubitat: si verò sit indignus tantùm, quia est in peccato mortali, dubitat *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 146. cum *Herinx*. Adduntque *Lugo, et alii*, non posse rejici, si jus ipse prætendat ratione Beneficii, seu Dignitatis obtentæ. Sed omninó veriùs puto dicendum cum *Viva de Sacr. Qu.* 1 *Art.* 4 *n.* 5, quod indignus etiàm occultus ab Ordinibus omninò sit arcendus: et idem clarè docet etiàm *S. Th. supp. q.* 36 *art.* 4 *ad* 3. ubi dicit, non sufficere, quod Prælatus nesciat Ordinandum esse in peccato: *Sed etiàm exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram Ordinis..... diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum*. Et in respons. *ad* 1 illud memorabile asserit: *Meliùs esset habere paucos Ministros bonos, quàm multos malos*. Ratio certa est, quia, qui se ingerit in munera publica, ad quæ non est idoneus, repelli debet etiàm cum infamia, ob bonum publicum privato præferendum. Et quod Clericus indignus, quàmvis ob crimen occultum, possit et debeat repelli, patet ex Trid. ubi in *Sess.* 14 *c.* 1 *de Ref.* dicitur, quod Episcopus possit prohibere Clericum, ne ascendat ad ulteriores Ordines: et Clericus teneatur ei obedire, etiàmsi ascensus à suo Prælato *ex quacumque causa etiam ob occultum crimen quomodolibet etiàm extrajudicialiter fuerit interdictus*. Et additur, quod *nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, ei suffragetur*. Ac maximè notandum, quod Episcopus non teneatur eo casu manifestare causam ob quam repellat illum ab Ordinatione, juxtà Declarationes S. C. Concilii editas die 21 Martii ann. 1634, et die 21 April. 1668, quas per extensum affert Sum. Pont. Bened. XIV. in *Lib. de Syn. l.* 7 *c.* 71 *n.* 4. Quod autem Episcopus non solùm possit, sed etiàm debeat repellere indignos, quàmvis occultos, patens suadet ratio ex eod. Trid. *Sess.* 23 *de Ref. c.* 5 *et* 7, ubi signanter præcipitur, ut Episcopus ordinans *mores diligenter investiget, et examinet*. Ad

quid igitùr debet Prælatus mores Clericorum investigare et examinare, nisi ut repellat quos noverit indignos, ex illo *Ap.* 1 *ad Timot. c.* 5 *v.* 22. *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Ubi inquit *S. Leo Epist.* 1. *ad Afr. Quid est citò manus imponere, nisi antè experientiam disciplinæ?* Tantò magis, quia in Ordinibus suscipiendis multi possent esse defectus, ex quibus sine infamia petentes rejici possunt, nempe ætatis, tituli, subjectionis, etc. ùt benè notat *Croix d. n.* 146.

Quæres hîc 3. An possit absolvi Ordinandus, qui 53
habitum contraxit lasciviæ, et statim post pœnitentiam, sine experientia continentiæ, velit Subdiaconatum suscipere? De hac quæstione plenam instituimus Dissertationem, quam reperies in fine hujus Dubii ex *n.* 63.

Quæritur 4. An Parochus possit assistere Matrimo- 54
nio eorum, qui sunt publici peccatores? Certum est, tenêri Parochum arcêre à Matrimonio eos qui nesciunt doctrinam christianam, uti constat ex Rituali Rom. de Matrim. sub initio, ubi præscribitur: *Parochus cognoscat; utrùm uterque* (sponsus) *sciat rudimenta fidei, cùm ea deindè filios docere suos debeat.* Item S. C. habita coram Innoc. XII. an. 1697, ùt refert Sum. Pont. Bened. XIV. *de Syn. l.* 7 *c.* 29, decrevit, Parochos non debere procedere ad proclamationes, nisi reperierint contrahentes sufficienter instructos in rudimentis fidei; et hoc Decretum confirmatum fuit à Clemente XI. ut in suo Bullario *p.* 326, ac à nostro Papa Benedicto in Littera Encycl. vide in ejus Bullario *n.* 32. Utrùm autem, præter hanc ignorantiam, possit Parochus publicis peccatoribus negare suam assistentiam ad Matrimonium? Si contrahentes publicè peterent, et essent indigni ratione peccati vel censuræ occultæ, rectè dicunt *Lugo Dist.* 8 *sect.* 14 *et Croix n.* 147. cum Arriaga, et communi, Parochum tenêri assistere, juxtà dicta *n.* 47. Dubium est, an assistere possit, et teneatur, si contrahentes sint publicè indigni? Affirmant *Laym. l.* 5 *tr.* 20 *p.* 2 *c.* 4 *n.* 8

Croix l. c. et Lugo ex n. 205 *cum Præpos.* Modò tamen Parochus priùs conatus fuerit disponere sponsos ad digne contrahendum. Ratio, ùt dicunt, quia Parochus non est Minister Matrimonii, sed tantùm testis, undè ex una parte, cùm sit publicus Minister, non potest suam negare assistentiam; et ex altera licitè potest assistere, cùm sua cooperatio sit merè materialis. Negant verò alii AA. qui sentiunt Parochum esse verum Ministrum Matrimonii; sed hæc ratio non subsistit; nam, ùt probabimus infrà de Matrim. ex *n.* 895. Ministri Matrimonii sunt ipsi contrahentes, et Parochus non est nisi merus testis. Hoc tamen non obstante, minimè acquiescimus primæ sententiæ, et dicimus Parochum non tenêri, nec posse assistere tali Matrimonio. Favetque nobis auctoritas Sum. Pont. Bened. XIV. *in Libr. de Syn. l.* 7 *c.* 29 ubi sic docet: « (Quàmvis juxtà communiorem magisque receptam sententiam non sit (Parochus) Matrimonii Minister, tamen in multis comparatur Ministro, nec licitè suâ præsentiâ firmare potest contractum, quem, scit à contrahentibus sacrilegè iniri.) » Ratio nostræ sententiæ est, tum quia de jure naturali nemo potest cooperari peccato proximi, etiàmsi alter peccatum jam internè consummaverit, proùt diximus de *Charitate l.* 2 *n.* 47. Ità nec Parochus in nostro casu; tum quia Parochus tenetur ex justitia, ex contractu inito cum Communitate, à qua stipendium accipit, incumbere saluti spirituali suarum ovium, eas avertendo à peccatis. Nec obstat dicere, quod contrahentes habeant jus, ut Parochus eorum Matrimonio assistat. Nam respondetur 1 quod nemo possit habere jus ad actionem, qua committitur peccatum. Respondetur 2 quod sponsi in tantùm habeant jus ad assistentiam Parochi, in quantùm hic tenetur ex officio incumbere eorum bono spirituali; undè, cùm in hoc Parochi assistentia non conferret ad bonum, sed ad ipsorum ruinam, idcircò neque sponsi jus habent, neque Parochus tenetur assistere; imò debet suam assistentiam negare, cùm præcipua

sua obligatio sit impedire peccata ovium suarum. Et quod dicimus de Parocho, dicendum est etiàm de testibus; qui tamen satis excusarentur à peccato, si assisterent coacti metu gravi, cum ipsi non teneantur, nisi ex charitate, impedire peccatum. Parochus autem etiàm excusari potest ad vitandam mortem, vel alia graviora mala Communitatis, vel ipsorum contrahentium, puta ne ipsi perseverent in peccato: Prætereà satis excusentur à culpa Parochi, ùt ait *Laym. d. n.* 8. qui assistunt Matrimoniis Hæreticorum in locis, ubi est consuetudo, et mixti sunt Hæretici cum Catholicis, juxtà mox dicenda in *quæst seq.*

Certum est tamen, quod Parochi in Matrimoniis contrahendis teneantur ex officio inquirere, an subsit aliquod impedimentum, et si probabiliter illud subesse judicent, teneantur suam assistentiam denegare, et nuptias vetare, donec saltèm per Ordinarium decernatur, quid sit agendum. Ità *Sanch. de Matr. l.* 3 *D.* 14 *n.* 8. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 147 *et Lugo D.* 8 *n.* 205. cum *Led. Vega*, et aliis communiter. Item ait *Lugo l. c. cum Conin.* (contra alios) quod, si Ordinarius habet scientiam impedimenti occulti, etiàmsi non posset illud probare, teneatur Matrimonium prohibere.

Quæritur 5. An, si unus sponsorum sit publicè in- 55
dignus, possit alter Matrimonium cum ipso inire, et consequenter Sacramentum ei ministrare? Hìc advertendum, quod ex duplici capite possit talis indignitas provenire, vel ab excommunicatione, vel ab aliquo mortali peccato sponsi. Si sponsus sit indignus, quia est excommunicatus, vel erit vitandus, et tunc certè illicitum est cum eo contrahere, quia non licet cum ipso communicare in re sacra, quale est Sacramentum; vel erit tantùm toleratus; et tunc probabiliùs est licere, ùt docent *Sanch. de Matr. l.* 7 *D.* 9 *n.* 8 *et Lugo D.* 8 *n.* 225. et alii plures, quos videre poteris infrà *de Cens. l.* 7 *n.* 139. Quia Concilium Constantiense indistinctè concessit fidelibus, ut possent communicare cum excommunicatis toleratis.

Si autem sponsus sit indignus ob aliquod pecca-

tum, hîc magna occurrit difficultas, quia non licet Ministro conferre Sacramentum indigno. Sed *Busemb.* (vide *l.* 2 *n.* 60.) *Lugo n.* 23 *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 147. *cum Sanch. Perez*, *Aragon. Dicast.* et communiori dicunt, licere cum eo contrahere, si alter sponsus sine gravi incommodo non possit à Matrimonio recedere. Ratio (ùt inquiunt) est, quia contrahentes, quàmvis indirectè conficiant Sacramentum, tamen directè contractum ineunt, qui de se non est res sacra; undè in hoc Sacramento sponsi videntur magis habere conditionem privatorum contrahentium, qui tantùm respiciunt ad propriam utilitatem, quàm publicorum Ministrorum, qui attendere debent, ut suscipientes Sacramenta ob suam indignitatem repellantur. Hanc rationem non quidem reprobo, sed fateor, eam non omninò me convincere.

56 Utrùm autem, justâ accedente causâ, licitum sit Matrimonium contrahere cum Hæreticis? Generaliter loquendo id vetitum est ab Ecclesia, ut patet ex Conc. Chalcedonensi apud *Cabas. de Concil. p.* 221. ubi in Can. 14. dicitur: *Sed neque Hæretico, vel Pagano, vel Judæo Matrimonio conjungere, nisi utique persona, quæ Orthodoxæ conjungitur, se ad Orthodoxam fidem convertendam spondeat.* Verumtamen est valdè probabile id, quod dicunt *Busemb. d. n.* 19 *et Lugo d.* 8 *n.* 225. *Wigandt tr.* 16 *Ex* 6 *n.* 77. *Croix d. n.* 147 *et l.* 2 *n.* 95 *ac Sanch. de Matr. l.* 7 *d.* 72 *n.* 6 *cum Nav. et Azor.* nempè quod in locis, ubi Hæretici vivunt mixti cum Catholicis, ùt in Germania, Polonia, etc. ex consuetudine recepta et tolerata licitum sit Matrimonia inire cum Hæreticis. Modò 1. Catholico contrahenti permittatur liberè permanere in fide. 2. Absit periculum perversionis. 3. Detur libertas educandi prolem catholicè. 4. Si facilè non sit invenire parem inter Catholicos. Quorum si unum desit, non licebit, ùt rectè ait *Croix d. n.* 95. Cæterùm id benè permittitur, servatis his conditionibus; quia hujusmodi conjugia fiunt instar aliorum contractuum civilium ad firmandas leges amicitiæ, et ad tuendam commu-

nem pacem Reipubl. Hinc refert *Lugo l. c.* pluriès fuisse dispensatum ob justas causas, ut Matrimonia inirentur cum Hæreticis, ùt patere ait ex Con. Laodicensi, ac Agathensi, et signanter testantur, Clementem VIII, anno 1604. concessisse dispensationem Duci Barrensi, ut duceret Catharinam suam consanguineam sororem Henrici IV. Regis Galliarum, cum adhùc esset hæretica. Et hîc sedulò notandum id, quod advertit Sum. P. Benedictus XIV. *de Syn. l. 7 c. 6 ex Veracrux*, quod de Pontificis potestate, postquàm hic dispensat, dubitare, instar sacrilegii sit: esset enim Christo quasi exprobrare, quod non satis Ecclesiæ suæ providisset.

Docet autem *Lugo n.* 31, quod ad tale Matrimonium opus sit dispensatione, saltèm in locis ubi est consuetudo in ejusmodi dubiis recurrendi ad Papam; quia Ecclesia meritò potuit reservare judicium, an sufficiat causa, vel præponderet periculum mali. Probabiliter tamen dicit *n.* 17 cum aliis *apud Croix l.* 2 *n.* 97 (contra *Sanch. et Pont.*) non esse opus dispensatione, quandò pars hæretica seriò promittit conversionem, ùt vidimus suprà jam excipi in Conc. Chalcedon. Imò putat: *Hurtad. apud Croix*, sufficere spem conversionis ortam ex ipsius indole, vel aliundè. Quandò autem licitum est Catholico contrahere cum Hæretico, tantò magis licebit Parocho assistere tali conjugio.

Hîc pro complemento hujus materiæ remanent aliæ quæstionis discutiendæ. Quæritur 6. An in conferendis Sacramentis liceat uti opinione probabili? Certum est, ùt vidimus *T. I. de Consc. l.* 1 *n.* 29. genericè loquendo, id illicitum esse ex Prop. 1 damnata ab Innoc. XI. Excipitur tamen 1 si adsit necessitas ex parte proximi, ut est commune apud DD. juxtà dicenda *n.* 480, loquendo de absolutione impertienda moribundo, et idem dicitur de Baptismo *n.* 103 *vers.* III. Excipitur 2. si habeatur probabilis opinio de jurisdictione Confessarii, vel de validitate Matrimonii, juxtà dicta *l.* 1 *n.* 3 et dicenda infrà de Matrim. *n.* 1113. Et hoc dicunt *Sanch. Carden. Sporer Dic. Gob.* et alii

apud *Mazz. t.* 3 *p.* 33 *v. Fit*, *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 117 esse in praxi tutum et moraliter certum. Excipitur 3. quandò administratio Sacramenti fieret obnoxia nimiis scrupulis, aut difficultatibus, ut diximus *l.* 1 *n.* 30 *cum Carden. Croix ex D. Thoma*, et dicit *Mazzot.* cum *Illsung.*, *et* pluribus aliis; aliter non posset baptizari infans, quem parentes assererent non esse baptizatum, cùm tale testimonium non sit nisi tantùm probabile: item neque absolvi possent, qui putantur dispositi, de quorum dispositione non alia, quàm prudens probabilitas haberi potest, undè rectè notat *Mazzot. cum Carden.* quod, si talis dispositio non sufficeret, vix ullus umquàm absolvi posset extrà mortis articulum, quia vix umquàm haberi potest certitudo de dispositione pœnitentis. An autem liceat suscipere Sacramenta cùm sola opinione probabili? Vide dicta *l.* 1 *n.* 32.

58 Quæritur 7. An et quandò Minister teneatur administrare Sacramenta? Commune est, ut dicunt *Holzm. t.* 2 *p.* 64 *n.* 286. *Salm. de Euch. c.* 9. *n.* 28. *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 133 *cum Suar. Lugo*, *Dic. et Aversa*, contra *Silv. etc.* quod Pastores teneantur ex justitia, ratione stipendii quod exigunt, Sacramenta ministrare suis subditis rationabiliter petentibus, etiàm extrà gravem necessitatem. Pastores autem dicuntur Superiores, respectu Religiosorum: et respectu sæcularium, Episcopi et Parochi, vel qui curam subsidiariam cum obligatione habent; ità *Croix ibid. cum Gob.* Et proindè peccat Pastor, qui morosum, vel difficilem subditis se reddit, ùt Gob. cum *Croix n.* 134. *Salm n.* 30. *Conc. t.* 8. *p.* 98 *n.* 3. Ideòque rectè monuit S. Carolus Borromæus *Act. p.* 4. *Quàcumque verò diei vel noctis horâ ad Sacramenta infirmis ministranda Parochus vocabitur*, *nullam moram interponet; imò populum præmonebit, ùt cùm opus est parochiali administratione*, *liberè se accersat*, *nullâ habitâ*, *neque temporis*, *neque loci distantis etc. ratione.* Excusabitur tamen à mortali, si semel, vel iterum extrà necessitatem Sacramenta denegat; quia non videtur tàm strictè se obligàsse; *Croix*

cum *Suar.* et *Arriag. ibid.* item *Suarez apud Busemb.* *infrà n.* 623. cum *Aversa ib.* qui excipit, si subditus peteret ex urgenti occasione, v. gr. festi solemnis, etc.

Ministri autem, qui non sunt Pastores, in extrema necessitate tenentur ex charitate, etiàm cum periculo vitæ, proximo sacramenta ministrare, ut *Conc. p.* 99 *n.* 7. *et Croix l.* 2 *a n.* 174 et alii omnes. An verò teneantur in gravi necessitate proximi? Vide dicta *Tom. I. de Charitate l.* 2 *n.* 27 *v. Hinc.* An Parochus tempore pestis teneatur ministrare Eucharistiam? Vide *in hoc l.* 6. *n.* 233. Quoties teneatur eam ministrare? Vide *n.* 253 en 254. Quoties ministrare Pœnitentiæ Sacr.? Vide *n.* 623.

Quæstio 8. An liceat umquàm simulare admistrationem Sacramenti? Communiter DD. distinguunt simulationem in formalem, et materialem: *formalis* est, quâ directè intenditur alterius deceptio; *materialis* est, quâ alterius deceptio tantùm permittitur. Damnata autem est ab Innoc. XI. Propos. 29, quæ dicebat: *Urgens metus gravis est causa Sacramenti administrationem simulandi.* Et meritò quidem, cùm talis simulatio sacramento gravem injuriam irroget, et Deo illudat. Sed quæritur, an in hac Proposit. fuerit damnata sola simulatio formalis, an verò etiàm materialis? Alii, ùt *Viva in dict. Prop. n.* 2 *et Conc. t.* 8 *p.* 101 *n.* 12, dicunt fuisse ibi indefinitè damnatam simulationem tàm formalem, quàm materialem, tum quia propositio indefinita æquivalet universali; tum quia (ut ajunt) nemo umquam Catholicorum dixit, esse licitam simulationem formalem, sed *Sancius*, *et alii*, quorum opinio damnata fuit (ut fert *Viva*), tantùm propugnârunt, licitam esse materialem. Alii tamen, ut *Cardenas* in dict. Prop. 29. et *Vidal* in eadem Prop. dicunt damnatam fuisse simulationem formalem, et etiàm materialem in re vitiosa; non verò materialem in re indifferenti. Quæstio hæc inanis mihi videtur, quia tandem omnes in idem coincidunt; nam sivè loquamur de simulatione formali, sivè materiali in re vitiosa, aut indifferenti, omnes conve-

niunt, numquàm esse licitum 1. Proferre sine intentione verba consecrationis suprà panem, aut absolutionis suprà indispositum. 2 Hostiam non consecratam pro conscerata præbere. 3 Celebrare Missam non proferendo verba consecrationis. Ità *Palaus tr.* 2 *D.* 1 *p.* 13. *Croix l.* 6 *p.* 1 *ex n.* 154. *Card. Milante*, *Viva*, *et Vidal in d. Prop.* 29.

Prætereà, quàmvis præfata Propositio non loquatur de quocumque metu; tamen commune etiàm est apud DD. non licere administrationem Sacramenti simulare, etiàm ob metum mortis. *Concina l. c. Croix n.* 155. *Carden n.* 37. *Viva n.* 15 *et Milante l. c.*

E converso omnes dicunt licitum esse Confessario, super indispositum aliquid orare, et dare Crucem, ne ejus indispositio prodatur; quàmvis alii reputent eum absolutionen recipere; quia (ut ait *Carden.*) ex una parte tenetur Confessarius non prodere indignitatem pœnitentis in Confessione cognitam, juxtà præscriptum in *c. Omnis. De Pænit. et Remis.* ubi dicitur: *Caveat autem* (Confessarius) *omninò*, *ne verbo*, *aut signo, aut alio quovis modo aliquem prodat peccatorem.* Ex altera parte hæc non est propriè simulatio administrationis Sacramenti, quia verba illa respectu Sacramenti indifferenter se habent; Aliâ tamen ratione utuntur *Viva et Milante*, dicentes hoc esse licitum, quia tunc Confessarius licitè occultat veritatem, quam non tenetur nec potest manifestare. Rectè verò advertit *Cardenas n.* 54, quod tunc Confessarius non debeat intendere deceptionem adstantium, sed tantùm occultationem veritatis; nam aliàs mendacii reatum non effugeret, cùm ex *D. Th.* 2 2 *q.* 3 *art.* 1 mendacium non solùm committatur verbis, sed etiàm facto. An autem liceat super indispositum dicere, *Ego te non absolvo*, submissè dicendo verbum *non?* Affirmat *Cardenas in dict. Prop.* 29 *n.* 53. Sed negant *Roncaglia c.* 4 *q.* 6 *R.* 2, *Milante*, *et Viva in ead. Prop. n.* 11. Ratio, quia semper, ac verbum *non* percipi nequit à circumstantibus, hæc esset quidem restrictio purè mentalis, quæ numquàm est licita, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 168.

Sed ratio hæc non convincit, quia in tantùm occultatio hæc non est licita in sermone, in quantùm loquens tenetur (ne decipiat proximum quocum loquitur) taliter proferre verba, ut audiens possit veritatem percipere, et ideò in sermone restrictio purè mentalis est vetita; at in prolatione formæ Sacramenti non tenetur Minister ità proferre verba, ut Sacramentum suscipiens illa audiat. Quapropter non videtur obstare, quod talis occultatio sit restrictio mentalis; et hinc prima opinio non videtur improbanda.

Ex eadem ratione irreverentiæ, non solùm qui ad- 60
ministrando, sed etiàm qui suscipiendo Sacramentum simularet, non excusaretur à mortali, ut dicit *Croix ib. n.* 157 cum *Carden. et Gorm.* Sed hoc currit quandò adest vera simulatio Sacramenti. Hinc infertur I. cum *Carden. in d. Prop.* 29 *n.* 73 *et Croix n.* 158 *cum Dic. Gormaz, etc.* quod, si quis nolens confiteri ingrediatur Confessionale, et genuflexus alloquatur Confessarium de aliquo negotio, non simulet Sacramentum, nec peccet peccato mendacii, quia cùm hoc sit valdè usitatum, quod aliqui accedant ad Confessarium causâ petendi eleëmosynam, aut consulendi de scrupulis, infertur, actionem illam esse indifferentem. Secùs ait *Cardenas n.* 71. si quis accederet cum intentione, ut circumstantes credant, ipsum confiteri, tunc enim dicit, eum peccare peccato mendacii, et sacrilegii. At quòad peccatum sacrilegii nequeo huic doctrinæ acquiescere, cum enim ibi desit materia, et forma, neque intelligere, ubi sit simulatio Sacramenti.

Infertur II. quod in casu, quo aliquis non possit 61
se disponere ad Communionem, posset aliquandò convenire cum Parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantùm super ipso verba: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, etc.* et non præbeat Hostiam, ùt admittit *Croix l.* 6. *part.* 1 *n.* 160. cum *Moya, Leand. Henr. Dian. etc.* quia tunc reverà non simulatur Sacramentum. Secùs dicendum, si Parochus porrigat ex conventione hostiam non consecratam, ùt docent *S. Th. Sot. Suar Vasq. et alii* cum

niunt, numquàm esse licitum 1. Proferre sine intentione verba consecrationis suprà panem, aut absolutionis suprà indispositum. 2 Hostiam non consecratam pro conscerata præbere. 3 Celebrare Missam non proferendo verba consecrationis. Ità *Palaus tr.* 2 *D.* 1 *p.* 13. *Croix l.* 6 *p.* 1 *ex n.* 154. *Card. Milante*, *Viva*, *et Vidal in d. Prop.* 29.

Præstereà, quàmvis præfata Propositio non loquatur de quocumque metu; tamen commune etiàm est apud DD. non licere administrationem Sacramenti simulare, etiàm ob metum mortis. *Concina l. c. Croix n.* 155. *Carden n.* 37. *Viva n.* 15 *et Milante l. c.*

E converso omnes dicunt licitum esse Confessario, super indispositum aliquid orare, et dare Crucem, ne ejus indispositio prodatur; quàmvis alii reputent eum absolutionen recipere; quia (ut ait *Carden.*) ex una parte tenetur Confessarius non prodere indignitatem pœnitentis in Confessione cognitam, juxtà præscriptum in *c. Omnis. De Pænit. et Remis.* ubi dicitur: *Caveat autem* (Confessarius) *omninò*, *ne verbo*, *aut signo*, *aut alio quovis modo aliquem prodat peccatorem.* Ex altera parte hæc non est propriè simulatio administrationis Sacramenti, quia verba illa respectu Sacramenti indifferenter se habent; Alià tamen ratione utuntur *Viva et Milante*, dicentes hoc esse licitum, quia tunc Confessarius licitè occultat veritatem, quam non tenetur nec potest manifestare. Rectè verò advertit *Cardenas n.* 54, quod tunc Confessarius non debeat intendere deceptionem adstantium, sed tantùm occultationem veritatis; nam aliàs mendacii reatum non effugeret, cùm ex *D. Th.* 2 2 *q.* 3 *art.* 1 mendacium non solùm committatur verbis, sed etiàm facto. An autem liceat super indispositum dicere, *Ego te non absolvo*, submissè dicendo verbum *non*? Affirmat *Cardenas in dict. Prop.* 29 *n.* 53. Sed negant *Roncaglia c.* 4 *q.* 6 *R.* 2, *Milante*, *et Viva in ead. Prop. n.* 11. Ratio, quia semper, ac verbum *non* percipi nequit à circumstantibus, hæc esset quidem restrictio purè mentalis, quæ numquàm est licita, juxtà dicta *l.* 3 *n.* 168.

Sed ratio hæc non convincit, quia in tantùm occultatio hæc non est licita in sermone, in quantùm loquens tenetur (ne decipiat proximum quocum loquitur) taliter proferre verba, ut audiens possit veritatem percipere, et ideò in sermone restrictio purè mentalis est vetita; at in prolatione formæ Sacramenti non tenetur Minister ità proferre verba, ut Sacramentum suscipiens illa audiat. Quapropter non videtur obstare, quod talis occultatio sit restrictio mentalis; et hinc prima opinio non videtur improbanda.

Ex eadem ratione irreverentiæ, non solùm qui administrando, sed etiàm qui suscipiendo Sacramentum simularet, non excusaretur à mortali, ut dicit *Croix ib. n.* 157 cum *Carden. et Gorm.* Sed hoc currit quandò adest vera simulatio Sacramenti. Hinc infertur I. cum *Carden. in d. Prop.* 29 *n.* 73 *et Croix n.* 158 *cum Dic. Gormaz, etc.* quod, si quis nolens confiteri ingrediatur Confessionale, et genuflexus alloquatur Confessarium de aliquo negotio, non simulet Sacramentum, nec peccet peccato mendacii, quia cùm hoc sit valdè usitatum, quod aliqui accedant ad Confessarium causâ petendi eleëmosynam, aut consulendi de scrupulis, infertur, actionem illam esse indifferentem. Secùs ait *Cardenas n.* 71. si quis accederet cum intentione, ut circumstantes credant, ipsum confiteri, tunc enim dicit, eum peccare peccato mendacii, et sacrilegii. At quòad peccatum sacrilegii nequeo huic doctrinæ acquiescere, cum enim ibi desit materia, et forma, neque intelligere, ubi sit simulatio Sacramenti. 60

Infertur II. quod in casu, quo aliquis non possit se disponere ad Communionem, posset aliquandò convenire cum Parocho, ad infamiam, vel scandalum vitandum, ut hic dicat tantùm super ipso verba: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, etc.* et non præbeat Hostiam, ùt admittit *Croix l.* 6. *part.* 1 *n.* 160. cum *Moya, Leand. Henr. Dian. etc.* quia tunc reverà non simulatur Sacramentum. Secùs dicendum, si Parochus porrigat ex conventione hostiam non consecratam, ùt docent *S. Th. Sot. Suar Vasq. et alii* cum 61

Croix n. 159. communiter, contra alios. Ratio, quia tunc, licet nec etiàm simuletur Sacramentum, quod ibi non est, tamen exponitur panis adorationi adstantium, et ipsius suscipientis, qui sicùt peccaret, externè adorando idolum, etiàm ex metu mortis, sic quoque semper peccaret externè adorando hostiam non consecratam; et peccaret graviùs, quàm si indignè communicaret, ùt patet ex *cap. De Homine*, 7. *de Cel. Miss.* ubi dicitur, graviùs peccare Sacerdotem, qui in Missa non consecraret, quàm qui sacrilegè consecraret, et communicaret.

62 Infertur III. non esse illicitum ob gravem metum simulare celebrationem Matrimonii, ùt cum communi sententia docent *Sanch. de Matr. l.* 1 *D.* 11 *n.* 2. *Palaus tr.* 5 *D.* 2 *p.* 12. *P. Conc. t.* 8 *p.* 102 *n.* 15, qui etiàm communem asserit, *Cardenas n.* 79, *Viva n.* 12. *Croix n.* 162. *cum Hern. Conin. Arriaga*, *Gormaz, etc.* contra *P. Milante*. Ratio, quia tunc deest materia, et forma Sacramenti, cùm desit voluntarius consensus; Sacramentum enim non conficitur, nisi super vero contractu, qui tunc non adest, cum invalidetur ex lege Ecclesiæ ratione coactionis. Et in hoc casu is, qui simularet, excusaretur etiàm à mendacio, si adstantes possent ex circumstantiis advertere, eum nolle contrahere; vel casu, quo id non possent percipere, contrahens, dicendo *volo*, intelligeret, se velle in quantùm in se est, ut notat *Scotus in* 4 *Dist.* 29. Et ex eadem ratione dicunt *Carden. n.* 82 *et Sanch. Hurt. Dic. et Gob. apud Croix l. c.* non peccare peccato sacrilegii, qui contrahit Matrimonium sciens, se habere impedimentum dirimens.

DISSERTATIO

De Clerico habituato in vitio turpi, cupienti statim initiari Sacris.

63 Quæstio, quam infrà exponam, nuper Neapoli magnoperè inter sapientes fuit agitata. De hac ipse in Libro mearum Annotationum in Busembaum nimis

concisè, et quasi obiter in quodam loco tractavi. Sed indè, cùm seduliùs animadverterem, valdè utile ac necessarium esse, ùt ejus vera decisio Confessariis innotesceret, quo ipsi studeant eam tenêre sententiam, quam bono Ecclesiæ magis expedire judicaverint; operæ pretium esse duxi, diligenter ac funditùs rèm ad trutinam revocare.

Quæstio nimirùm hæc est, utrùm sit neganda absolutio Clerico habituato in peccatis lasciviæ occultis, qui velit ad sacros Ordines ascenderè sine præcedenti experimento continentiæ?

Quidam Neotericus, et doctus Auctor Libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori*, de hoc puncto agens (*Part.* 2. *c.* 3 *n.* 63.) sic scripsit: *Oggi non v è alcuna Legge diretta, nè divina, nè umana, che vieti d'ordinarsi, precisamente per essere alcuno abituato nella lascivia, e in altro occulto peccato; se non che per l'omicidio volontario, o per altra colpa avesse contratto l'irregolarità.... Ma bensì può dubitarsi per conto della Legge naturale, in quantochè essendo per Legge Ecclesiastica, o pel voto implicito annessa la continenza a' sacri Ordini, l'Ordinando contro il dettame della vera prudenza vuole assumere un peso che non può portare ec. A noi pare chè standò nella Legge naturale sola, si debba qui procedere con distinzione; imperocchè se l'Ordinando creda sinceramente, ed in buona coscienza di poter vivere casto, e poter disfarsi da' mali abiti, e di far tutto ciò che a giudizio suo, e del discreto Confessore si stima necessario ed opportuno per la emendazione; egli si può promovere, e 'l Confessore non glielo può interdire.* Deindè addit (*n.* 66.) *Ed inoltre aggiungiamo, chè non essendo questi (come supponiamo) indisposto per lo Sacramento della Penitenza, neppur si dee dire, precisamente parlando, che lo sia pel Sacramento dell' Ordine, il quale per riceversi degnamente non richiede se non lo stato di grazia; è per se stesso non è ad alcuno occasione di peccato, anzi dà all' anima nuova e distinta grazia.* Subaddit tamen (*n:* 67.): *Diciamo che uno che voglia promuoversi a'*

sacri Ordini, e non creda (siccom'è detto) sinceramente di poter osservare in quello stato la castità per lo mal abito della lascivia, non possa promuoversi; ed insistendo di farlo, gli si debba come ad indegno ed indisposto negar l'assoluzione. Ità præfatus Auctor.

Alii verò è converso videntur nimis rigidè locuti fuisse, nam Natalis Alexander in sua *Theol. Dogm. et Mor. t.* 1 *l.* 2 *de Sacr. Ord. c.* 3 *a* 14 *Reg.* 19, hanc regulam statuit: *Nemo ad sacros Ordines promovendus, nisi vel qui innocenter vixerit, vel occultas prioris vitæ maculas diurnâ pœnitentiâ diluerit.* Idem tenet *Jueninus in tr. de Sac. Diss.* 8 *q.* 7 *c.* 2. Idem *Habert de Sacr. Ord. p.* 3 *c.* 3, qui magnam et longam curam requirit, dicens, nec unum sufficere annum ad hujusmodi probationem. Idem *Van Espen t.* 4. *p.* 2 *c.* 2 § 8. Sentit *Cont. Tourn. t.* 3 *p.* 535. *vers. Quoto.* Clericum habituatum probandum saltèm per 20 aut 18 menses. Id eruit ex D. Gregorio *l.* 4 *aliàs* 3. *Epist.* 26 *ad Januar.* ubi; *Ne umquàm ii, qui ordinati sunt, pereant, provideri debet quales ordinentur, ut priùs aspiciatur si vita eorum continens in annis plurimis fuit.* Adducitque *Natal. Alex. n.* 60 dicentem, quod Confessarii debeant Clericos in luxuria habituatos prohibere tàm accendere ad altiores gradus, quàm ministrare in susceptis.

64. Sed inter harum opinionum varietatem operam adhibui, ut à quàmplurimis Neapolitanæ Urbis Theologis res plenè examinaretur; et post longas hinc indè discussiones, in hanc sententententiam sivè conclusionem, duas partes habentem, convenimus, mediam tenentes viam, nempè I. quod hodierna et antiqua Ecclesiæ Lex, semper constans, obstringat tàm Episcopos, quàm Confessarios, et promovendos, ut, cùm aliquis Clericus recidivus vél consuetùdinarius in vitio carnis, ad sacrum Ordinem, sivè Subdiaconatum, sivè Diaconatum, aut Presbyteratum ascendere cupit, quàmvis sincerè sit conversus ad Dominum, et ideò, possit statim absolvi; non tamen poterit sacrum Ordinem suscipere, nisi aliquamdiù operam det ad pravum habitum extirpandum. Et si ipse persistat

ut Ordinem statim suscipiat, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi. II. quod possit tamen dari casus, quo Deus donet pœnitenti tantam extraordinariam compunctionis gratiam, quæ reddat eum adeò probatum, ut ipse statim possit sacrum Ordinem assumere; et ideò (si idipsum Confessario ex validis conjecturis constet) beneficium absolutionis suscipere, sine eo quod temporis experientiâ priùs comprobetur.

Prima pars probatur 1. ex illo Apostoli (1. *ad Tim.* c. 3 v. 2.) *Oportet ergò Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum..... non neophytum, etc.* Illud *irreprehensibilem* explicat D. Gregor., dicens: *Vitium in Episcopo est non quàm optimum esse.* Illud autem *non neophytum*, commentat D. Th., et inquit: *Hoc, quod dicit, ad eos pertinet, qui non solùm ætate neophyti sunt, sed et qui neophyti sunt perfectione.* Quod verò nomine Episcoporum intelligantur omnes Sacerdotes, asserunt *S. Ambr.*, *S. Joan. Chrysost. et S. Th.* Vide *apud Corn. à Lap.* 65

Probatur 2. sacris Canonibus. *A quorum norma* (dicit Sum. Pont. Bened. XIV. loquens de hac materia ad Episcopos, *in Litt. Encycl. Ubi primum,*) *quæ omninò servari debet, ne patiamini vos adduci.* Innoc. III. in *c. A multis. Extrà, de ætat. et qual. Ord.* sic ait: *Erubescant impii, et intelligant, judicio Spiritûs Sancti, eos, qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate.* Et iterum: *Nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere. nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat.* Item habetur in Ep. 1. Siricii Papæ *c.* 9. quod Subdiaconus *ad Diaconi gradum, si se, ipsâ primitùs continentiâ præeunte, dignum probârit..... accedat.* Item *S. Greg. l.* 1 *Ep.* 42 sic præscripsit: *Nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas antè susceptum ministerium fuerit approbata.* Idem sancitum fuit à Synodo Trid. in *sess.* 23 *c.* 13. ubi *Subdiaconi et Diaconi ordinentur habentes* 66

bonum testimonium, et in minoribus Ordinibus jam probati... qui sperent Deo auctore se continere posse. Et licet verba *To, et in minoribus Ordinibus jam probati*, directè intelligantur de probatione externa, quam Episcopus exigere debet de probitate Ordinandi, ùt ego cum aliis censeo; nullo modo tamen negari potest, quin Concilium non tàm requiriat probitatem externam (quæ reapse sine interna non esset probitas, sed vera hypocrisis et deceptio), quàm principaliùs internam; at quoniam Ecclesia non judicat de occultis, ideò illic requirit explicitè sivè directè solam externam, sed eam postulat tamquàm indicium probitatis internæ. Et hoc patet ex textu D. Pauli suprà relato, ubi disertè distinxit Apostolus probitatem tàm externam, quàm internam, et utique utramque requisivit in Sacerdotibus, verbis illis: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, pudicum, etc.* Ecce necessitas probitatis internæ; deindè induxit necessitatem probationis externæ verbis, quæ subdidit: nempè: *Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt.* Ideò D. Thomas hanc Epistolam Apostoli explicans, scribit: *Primò ergò ostendit, quales debent esse Episcopi secundùm se, secundò quantùm ad alios*. Et ideò Conc. quoque Trid. in *ead. Sess.* 23 *c.* 12, ait: *Illos tantùm promovendos ad sacros Ordines, quorum probata vita senectus sit*. Quid autem sit hæc senectus probatæ vitæ, habetur in Sapientia (*c.* 4 *v.* 9.) *Ætas senectutis vita immaculata*. Et propter id Concilium *c. XI. Sess. cit.* ad finem majoris probationis bonæ vitæ, præscribit interstitia inter diversos Ordinum gradus, dicens: *Ut in eis cum ætate vitæ meritum et doctrina major accrescat*. Atque hinc in Pontificali Romano Episcopus ordinans, loquendo de Sacerdotibus initiandis, dicit: *Ut cælestis sapientia, probi mores, et diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent*. Hinc Innoc. XII. in sua Bulla *Speculatores*, edita anno 1694. loquens de Interstitiis Ordinandorum, sic præcipit: *Antè meritum laboris, antè tempus examinis, antè experientiam disciplinæ, Sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur*;

nec umquam heri sacrilegi, hodiè Sacerdotes, heri profani, hodiè Sacrorum Antistites veteres vitio, virtute rudes et recentes, discipuli simul ac magistri pietatis creentur. Sed ii tantùm, juxtà constitutas à Majoribus leges, ad Sacrarum administrationum sublimitatem promoveantur, qui diurnâ conversatione inter Clericos fuerint comprobati. Et *D. Hieronym. apud eumd. D. Thom. l. c.* inquit : *Non solùm Episcopi, et Presbyteri, et Diaconi debent magnoperè providere, ut cunctum populum, cui præsident, et sermone et conversatione præcedant, verùm etiàm inferiores gradus, et omnes qui Domini oraculo deserviunt.*

Probatur 3 ratione et auctoritate DD. quia, ut quis 67
ad sacri Ordinis dignitatem ascendat, non sufficit simplex et actualis status gratiæ, sed requiritur etiàm bonitas præcellens, et habitualis. Et idcircò pœnitens, qui è luto habitualium libidinum mox emersit, quàmvis conversus, quia tamen pravis habitibus irretitus adhùc infirmus existit, is vix capax erit absolutionis, sed non Ordinis sacri. Propterea quod, si quis taliter affectus, et à saniè vitiorum nondum purgatus ad altaris fastigium ascendere audet, nisi priùs sufficienti probetur experimento, iste ùt temerarius etiàm Sacramentali absolutione manifestatur indignus. Undè S. Bernardus *de Conv. ad Cler. c.* 21 scripsit : *Nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cujus castitas antè susceptum Ordinem fuerit approbata.* Et hìc notandum, quod id, quod dictum est de vitio luxuriæ, dicendum sit de quocamque alio, nimirùm ebrietatis, avaritiæ, blasphemiæ, odii, etc. Quod autem ad sacros Ordines suscipiendos minimè sufficiat simplex gratia sanctificans, sed ultrà requiratur interior perfectio, constat ex consensu communi SS. Patrum et Doctorum, qui uno ore illam efflagitant. Et in primis *S. Th.* 2. 2 *qu.* 184 *art* 6 loquens de exercitio sacrorum Ordinum, ait : *Quàmvis interior perfectio ad hoc requiratur, quod aliquis dignè hujusmodi actus exerceat. Et in ead. quæst. art.* 8. dicit Sacerdotem *excellere Religiosum... quantum*

ad dignitatem, quia per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento altaris, ad quod requiritur (nota) *major sanctitas interior, quàm requirat etiàm Religionis status.* Item *qu.* 189 *art.* 1 *ad* 3 loquens pariter de probitate Clericorum, et Monachorum, dicit: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem, sed status Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam; undè pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem desiccatis, sed pondus Religionis desiccat parietes, idest homines ab humore vitiorum.* Et idem priùs dixit S. Joann. Chrysost. *l.* 2 *de Sacerd. cap.* 3. *Multò magis integritas huic, quàm illis necessaria.* Item *S. Thom. in Suppl. qu.* 36 *a.* 4 *ad* 3 ait: *Ad minus* (idest *non solùm ad minus*, ut ibi explicat Glossa) *hoc requiritur, quod nesciat Ordinans aliquid contrarium sanctitati....: sed etiam exigitur amplius, ut secundùm mensuram Ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorùm, saltèm ex testimonio aliorum.* Et confirmat testimonio S. Dionysii (*in d. qu.* 36 *art.* 1), qui scripsit: *In Divino omni non est audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm omnem habitum suum factus sit deiformissimus, et Deo simillimus.*

Magis autem urget id, quod docet *S. Thomas in Suppl. q.* 35 *ar.* 1 *ad* 3 ubi dicit: *Ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.* Nec obstat dicere, quod hîc S. Doctor requirat quidem bonitatem excellentem ad executionem Ordinum, non autem ad susceptionem, eò quod in ipsa susceptione gratia conferatur suscipienti ad sacra ministeria dignè exercenda. Nam in eodem loco Angelicus expressè requirit meritum sanctitatis positivæ tàm ad executionem, quàm ad susceptionem Ordinum. Ad hoc videndum observare oportet, quod S. Doctor non aliud intendat probare in *cit ar.* 1 nisi quod in Sacramento Ordinis certè conferatur gratia gratum faciens. Hinc sic sibi opponit in tertia objectione: *Nulla causa pro-*

supponit effectum suum ; sed in eo qui accedit ad Ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad susceptionem Ordinis. (Hoc autem præsupposito, mox videbimus, quod non quidem negetur, sed approbetur, et confirmetur à S. Doctore in suo responso). *Ergò talis gratia non confertur in Ordinis collatione.* Hucusque objectio, deindè sic respondet : *Ad tertium dicendum, quod ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.* De hoc autem rationem reddit : *Ut sicùt illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ità et superiores sint merito sanctitatis.* Hinc confirmans præsuppositum objectionis, ùt diximus, idest quod ad Ordines suscipiendos requiratur utique gratia gratum faciens, sivè meritum præcedens sanctitatis, sic infert. *Et ideò præexigitur* (nota) *gratia quæ sufficiat ad hoc, quod dignè connumerentur in plebe Christi.* Demùm concludit : *Sed confertur in ipsa susceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad majora reddantur idonei.* Quibus verbis intendit *S. Th.* probare, quod gratia Sacramenti non sit futura quidem inutilis, sed majora auxilia præitura suscipienti, ut idoneum se reddat ad majora merita acquirenda : sed jam præsupponit et exprimit, præexigi in suscipiente gratiam gratum facientem, quæ sufficiat ad dignum eum faciendum, ut connumeretur inter altaris Ministros. Undè sicùt non sufficit qualiscumque gratia ad executionem Ordinum, ità neque ad susceptionem. Rectè enim ait *Habert de Ordine p.* 3 *c.* 3 *in fine*, quod Pœnitentia pro infirmis sit instituta, et ideò infirmis sit conferenda ; sed Ordo, cùm non ad salutem propriam, sed aliorum institutus sit, sanis conferri debeat. Idem confirmat *Glossa* in præfato textu, dicens : *Licet enim in illo, qui ascendit ad Sacramentum Ordinis, præsupponatur gratia gratum faciens, secundùm modum, quo possit dignè Ordinem suscipere ; tamen non supponitur secundùm gradum illum, quo causatur ab Ordine suscepto. Accedenti enim sufficit esse in gratia, sed jam eidem suscipienti Ordi-*

nem augetur gratia illa. Adverte illa verba: *Licet præsupponatur gratia, secundùm modum, quo possit dignè Ordinem suscipere*. Ergò ad Ordinem suscipiendum non sufficit sola gratia sanctificans, ùt quidam hanc *Grossam* intellexit, sed requiritur talis gradus gratiæ et meriti, ut initiandus dignè possit ad illum ascendere. Et quàmvis Glossator ibi subdat: *Accedenti enim sufficit esse in gratia*; Intelligit profectò non de simplici gratia explicata, *secundum modum etc.*

68 Idem sentit *Sotus in 4 Sent. dist. 2 qu. 1 n. 3*, ubi agens *de Sacram. Ord.* dicit, sanctitatem positivam in Ordinando esse necessariam de præcepto divino; en ejus verba: *Prima conclusio, quàmvis morum integritas non sit de essentia Sacramenti; est tamen præcepto divino maximè necessaria... An verò, quod articulo præsenti de idoneitate eorum, qui sacris sunt initiandi Ordinibus, definitur, non est generalis illa dispositio, quæ in suscipiente quodcumque Sacramentum requiritur, ne sacramentalis gratia obicem inveniat? Est etiàm illa quædam actualis præparatio, sed definitio ad modum habitùs attinet* (significat hîc Sotus, quod Promovendus debeat esse habitualiter bonus); *enim verò quod ad sanctitatem Ordinis homo non solùm gratiam suscipit, sed ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo morum honestas, et virtutum claritas*. Idem asserit *Sanchez* (*conf. c. 1 D. 46 n 1.*). *In promovendo ad Ordines requiritur bonitas vitæ, quod non est intelligendum de generali bonitate, idest ut careat peccato mortali, hoc enim ad omnia Sacramenta requiritur; quia per Sacramentum* (ordinis) *homo ad sublimiorem gradum conscendit, requiritur in eo morum honestas, scilicet ut sit sobrius, castus, etc.* Idem dicunt *Salm.* (*de Sacr. Ord. cap. 5 n. 40.*) *Ad hoc ut aliquis ad ordines promoveatur, bonitas vitæ requiritur, non illa solùm quæ ad receptionem omnium Sacramentorum licitam postulatur, nimirùm quod sit expers lethalis culpæ, sed ultrà requiritur, quod sit honestis moribus imbutus.* Accedit *P. Holzmann*, qui (*de Ordin. n. 96.*) sic ait: *Requiritur 4 ut* (Ordinandus) *effulgeat speciali vitæ*

probitate : speciali, inquam ; non enim sufficit ad suscipiendos Ordines probitas communis, quæ ad quælibet Sacramenta recipienda exigatur, sed necessaria est specialis, ex qua sperari possit fore, ut ordinandus bono exemplo præluceat... Consistit autem specialis illa probitas in recta intentione specialiter serviendi Deo, in casta et sobria vita, in bona conversatione ordinandi.

Si igitur constat, quod Clericus, qui ad altaris celsitudinem vult ascendere, non tantùm à culpa mortali immunis esse debeat, sed ampliùs præ se ferre probitatem habitualem, atque adeò excellentem, ut hæc meritò esse possit præparatio correspondens gratiæ per Sacramentum Ordinis præstandæ, quæ confertur per modum habitûs, sivè quæ confertur, ut perpetuò sua peculiaria auxilia tribuat ordinato; certum etiàm est, quod ille, qui usque adhùc in luxuriis est versatus, si fortè præstiterit simplicia signa pœnitentiæ, sit quidem futurus capax absolutionis, sed non simùl sacro Ordine dignus; aliud enim sanè est, valdè diversum, esse simpliciter in statu gratiæ, aliud magnam bonitatem possidere. Idcircò ex omnibus prædictis concluditur, præceptum esse divinum, et ab Ecclesia omni tempore custoditum ac promulgatum, ut qui in flagitiis, etsi occultis, sit recidivus, aut habituatus, priusquàm sacros ordines assumat, convenienti castitatis experientiâ sit probandus. Alioquin ei ob ipsius gravem præsumptionem, et quia in re gravi legem Ecclesiæ offendit, Confessarius tenebitur absolutionem denegare.

Quòad secundam autem partem, minimè negandum censemus, aliquandò contingere posse, quod Clericus, quantumvis in vitio carnis consuetudinarius, et recidivus, tali compunctionis gratiâ à Deo sit donatus, ut dignus existimetur, qui gradum sacri Ordinis statim assumere possit; et ideò tunc capax benè evadet absolutionis, quàmvis præcedenti experimento non sit probatus. Probatio quidem non solùm exterior, sed etiàm interior, ùt diximus, in hujusmodi pœnitentibus ab Ecclesia necessariò pos- 69

tulatur; sed non necessariò requiri dicimus probationem temporis.

Olim juxtà priscam Ecclesiæ disciplinam nemini, qui post acceptum Baptismum lethale peccatum commiserat, ascendere ad Ordines umquàm permittebatur, etiàmsi condignam egisset pœnitentiam, ùt testantur S. Isidorus, S. Hieronymus, et S. Martinus Papa I. Apud *Natal. Alex.* Atque ii, qui post Ordinem susceptum semel graviter peccarent, ipso facto manebant perpetuò suspensi, proùt scripsit S. Gregor. *l.* 4 *ep.* 7. Deindè tamen aliquot post sæcula tantùm illi, qui infamiam passi erant ob aliquod grave crimen, aut publicam egerant pœnitentiam, ab Ordibus excludebantur, juxtà id, quod legitur in Concil. Carthaginen. IV. Can. 68 ubi, *Ex pænitentibus, quàmvis sit bonus, Clericus non ordinetur.* Demùm à Sæculo XI. ut ferunt *Habert*, *et Jueninus* remissa fuit hujus disciplinæ severitas, ut patet ex *cap. Fraternitatis. Dist.* 34. ubi Pelagius Papa requisitus ab Episcopo Florentino, an conferre posset Diaconatum Clerico, qui aliquandò, cùm esset conjugatus, inhonestè versatus fuerat cum sua ancilla. Respondit Pelagius: *Et quàmvis multa sunt, quæ in hujusmodi casibus observari canonicè jubeat solemnitatis auctoritas, tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa defecerunt, districtionis illius non patitur in omnibus manere censuram: et ætas istius de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, ut ad Diaconatum possit provehi, temporum, ùt dictum est, condescendentes defectui, concessisse nos noveris.* Item *in cap. Ex tenore, De Temp. Ordin.* sic habetur: *Verum quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti, mandamus, quatenùs pænitentiam ei condignam imponas, et suadeas, ut, parte pænitentiæ, peractâ Ordine suscepto utatur; quo contentus existens, ad superiores ampliùs non ascendat. Verumtamen, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non debes aliquà ratione prohibere.* Attamen notandum, ùt diximus *n.* 52. hunc Canonem

correctum fuisse in parte à Trident. *c.* 1 *Sess.* 14 *de Reform. etc.* ubi habetur, quod Episcopi benè possint ob peccata occulta, etiàm extrajudicialiter cognita, prohibere initiandos, quominùs ordinentur.

Cùm igitùr neque Ecclesiæ præceptum, neque 70 præsentis diciplinæ consuetudo cogat ad probandos solâ temporis diuturnitate eos, qui ad sacros Ordines sunt promovendi, ad prudentem Confessarium spectabit cognoscere, an pœnitens vel temporis experimento, vel aliâ viâ sit convenienter probatus, atque dispositus ad tantam dignitatem assumendam. Benè autem evenire potest, quod Deus, cujus judicia, et misericordiæ admirabilia sunt, auxilia tàm efficacia gratiæ alicui largiatur, ut compunctionis vehementiâ temporis probationem compenset. Docet enim D. Thomas, quod Deus aliquandò tollat peccati reliquias successivè per suam gratiam cooperantem, aliquandò verò statim per magnam commotionem, quâ homo perfectam sanitatem spiritualem consequitur. Hoc docet 3 *part. quæst.* 76 *art.* 5 *ad* 1 ubi quærens, *utrùm, remissà culpà mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati?* objicit sibi (in 1 object.) auctoritatem D. Augustini in *lib. de Pœnit. c.* 2 *t.* 4, qui ait: *Numquàm Dominus aliquem sanavit, quem omninò non liberavit; totum enim hominem sanavit in Sabbato, quia et corpus ab omni infirmitate, et animam ab omni contagione.* Respondet indè Angelicus: *Quandòque tantà commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò perfectè consequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissâ culpâ, sed sublatis omnibus peccati reliquiis; ut patet de Magdalena Luc.* 7. *Quandòque autem priùs remittit culpam per gratiam operantem, successivè tollit peccati reliquias.* Si ergò Divinæ gratiæ efficacia valet auferre omnes peccati reliquias, idest animæ debilitatem ex vulneribus peccati causatam; idcircò, quàmvis habitus pravi in potentiis sensitivis non tollantur, mens tamen ex vigore gratiæ talem acquirere potest vigorem, ut illis facilè resistat. Hoc docuit idem D. *Th. supplem. qu.* 30 *art.* 1 *ad* 2 dicens: *Reliquiæ au-*

tem peccati non dicuntur hîc dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati; sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens; quâ sublatâ, etiàm eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, nòn ità potest inclinari mens ad peccatum. Nulla igitùr tali habituato erit necessitas experimenti, quod non requiritur, nisi ut debilitas animæ ex malis habitibus contracta sanetur, et pravis dispositionibus facilè resistat, cùm hoc idem ex vigore gratiæ is æquè, et fortè viriliùs adeptus fuisse comperitur. Rectè enim dicit S. Cyprianus: *Non pro mora temporum, sed compendio gratiæ maturatur caritas.*

71 Non quidem negandum, hujusmodi conversiones extraordinarias esse, nec sæpè evenire, neque etiàm in Exercitiis spiritualibus, quæ ad sacros Ordines præmitti solent; quoniam plerumque ad hujusmodi Exercitia Promovendi coacti accedunt. Ideòque alia extraordinaria signa debet Confessarius in suo pœnitente agnoscere, ut ei ad sacrum Ordinem ascendere permittat. Quod si quandòque (licet rarò) tales conversiones extraordinariæ accidant, nulla patet ratio, cur in eo casu magis dispositum ad Ordines suscipiendos pœnitentem evincat longi temporis probatio, quàm manifesta cordis vera et vehemens contritio, ac voluntas adeò firma, quæ innixa spe divinorum auxiliorum, præcipuè actualium, quæ in Sacramento Ordinis à Deo impertiuntur, ut castè et honestè in Ecclesiæ ministeriis vita ducatur, non solùm se emendare proponat, sed etiàm omnia media opportuna adhibere, quæ valeant tum concupiscentiam refrænare, tum dignum eum reddere, ut sacra adeat Mysteria; imò pœnitens ex illo singulari dono contritionis jam inceperit instanter, et enixe castitatem à Deo postulare, et simul concupiscentiæ ardorem notabiliter imminutum in se cognoscat, ità ut jam paratum se sentiat ad castitatem servandam. Quod, si sufficienter probatus existimatur, qui per aliquod tempus se continens habitum extirpare curaverit, multò magis is probatus censeri debet qui per specialem Dei gratiam

vehementi contritione manifestè compunctus est. Diuturnitas temporis ideo sufficiens creditur probatio, quia signum est firmæ voluntatis pœnitentis; attamen non rarò evenire solet, quod aliquis etiàm longo tempore se à vitiis pro Mundi hujus honestate contineat (juxtà verba S. Gregorii); sed horum magis est timendus relapsus, quàm eorum, qui talem contritionis gratiàm ostenderent, ut prudens Confessarius directè eos voluntatem immutâsse cognoscat, undè rectè prudentem ac fundatam spem concipere possit, quod Promovendus auxilio divinæ gratiæ, et mediis, quæ adhibere ipse proposuit, castitatem servaturus sit, Juxtà illud Tridentini (*in c. cit.* 13): *Qui sperent, Deo auctore, se continere posse.*

Id sat confirmatur tum è Pontificali, tum è Catechismo Romano. In Pontificiali enim habetur, quod Episcopus alloquens initiandos ad Subdiaconatum, sic dicat: *Si usque nunc fuistis ebrii, amodò sobrii, si usque nunc inhonesti, amodò casti.* Notentur verba, *si usque nunc*, ad significandum, quod hodiè non excludat Ecclesia eos, qui fortè usque ad tempus Ordinationis fuerint inhonesti, modò habeant talem cordis conversionem, quæ ipsos reddat dignos, non solùm absolutionis beneficio, sed etiàm sacri ordinis gradu, si sine temporis probatione ad eum ascendere velint, juxtà illud quod scripsit D. Anselmus (*l.* 1. *Epist.* 56.): *Nec apud Deum reprobatur officium alicujus propter culpam, quam ipse ignoscit: nec apud homines dedecoratur sacri Ordinis dignitas propter personam, cujus ipsi peccatum non agnoscunt.*

In Catechismo autem Romano (*de Sacr. Ord. n.* 34) 72
primò dicitur, quod initiandus in Sacris morum integritatem magnoperè præseferre debeat. Deindè additur, quod ea vitia corporis, quæ in veteri Lege homines ab altaris ministerio excludebant, hodiè in nova Lege Evangelii intelligenda sint de vitiis animæ, quæ homines repellunt ab Ordinum Sacrorum susceptione. Et hìc sedulò advertendum, quod inter corporales defectus in Lege antiqua computatum fuerit

vitium inveteratæ scabiei, ùt legitur Levitici 21 v. 20. *Si jugem scabiem, etc.* Quod communiter interpretatur pro vitio libidinis, ut explicant D. Hieronymus, et D. Gregorius. Demùm Catechismus concludit, quod Promovendi, qui hujusmodi vitiis fuerint contaminati, teneantur juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam Sacramento Pœnitentiæ conscientias diligenter purgare, sine ea probatione, quòd ibi ulla temporis probatio præscribatur. En verba Catechismi: *Primùm itaque in eo, qui Sacerdos creandus est, vitæ et morum integritas commendetur magnoperè oportet.... Et simul illud docendum, ea corporis vitia, quæ in veteri Lege ex Domini præscriptione aliquem ab altaris ministerio excludebant, in Evangelica Lege ad animæ vitia præcipuè transferenda esse. Quare sanctum illam consuetudinem in Ecclesia servari animadvertendum, ut, qui Sacris initiandi sunt, priùs Pœnitentiæ Sacramento conscientiam purgare diligenter studeant.* Ex quo patet, Catechismum supponere, quod aliquis, etsi vitiis fuerit obnoxius, benè possit absolutionis beneficio frui, et indè sacros Ordines recipere, etiàm sine præcedenti temporis experientia, itd intelligendum, dummodò aliundè ritè dispositus judicetur ad tantam dignitatem ascendere.

Hinc ipse Jueninus in præsenti quæstione, licet hic rigidarum sententiarum acerrimus sectator alibi in Opere de *Sacram. Diss.* 8 *qu.* 7 *c.* 2 omninò indixerit necessitatem probationis temporis, ut Clerico vitio turpi illaqueato possit permitti ad Ordines sacros ascendere; attamen in suis *Inst. Theol. t.* 6 *p.* 8. *Diss.* 7 *q.* 5 *in fin.* loquens de habituato in vitio turpi, veluti seipsum corrigens, et benigniùs agens, sic inquit: *Verùm, cum paucæ sint regulæ, quæ aliquas exceptiones non patiantur, negotium hoc sapientis ac eruditi Directoris prudentiæ committendum est.*

74 Sed dices I. Ut quis licitè Ordines sacros suscipere possit, requiritur non tantùm externa, sed etiàm interna vocatio divina; at quomodò existimari poterit vocatus à Deo ille, qui diù vitio lasciviæ est fœdatus, nisi priùs per longam pœnitentiam et virtutum exer-

citia signa veræ vocationis ostendat? Et quomodò Confessarius absolutionem ei impertiri poterit, quem non agnoscit à Deo vocatum? Respondetur: Nulli dubium, quin, si quis accedere auderet ad sacram Ordinationem sciens à Deo se vocatum non esse, excusari nequiret à culpa lethali, tum ob gravem præsumptionem se intrudendi in Sanctuarium contra Dei voluntatem, cum dicat Apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquàm Aaron. Hebr* 5 *v.* 4. Tum ob periculum certum damnationis, cui tunc ipse se exponit, ùt asserit *Abelly* in suo aureo Opusculo, cui titulus, *Sacerdos Christi c.* 4. ubi ait: *Qui sciens nullâ divinæ vocationis habitâ ratione, in Sacerdotium se intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum Sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex Evangelio discimus.* Attamen, ut Promovendus à culpa excusetur; sufficit ipsi, quod bonum præ se ferat finem, et Episcopò se offerat, ut probetur, dummodò non certè sciat, se numquàm fuisse à Deo vocatum. Jueninus in cit Libro *de Sacram. Diss.* 8 *qu.* 7 *c.* 2. postquàm probavit necessitatem divinæ vocationis, inquit; *Licet quoque Clericis offerre se Episcopo, quo probentur, an debeant ad Majores Ordines promoveri.* Etenim ùt addit: *Qui examini se offert, an ad majores Ordines promovendus sit, non ob id eorum dignum se judicat; ac proindè non est reus præsumptionis.* Tantò igitùr magis Confessarius non poterit hujusmodi Clerico volenti Ordinem suscipere absolutionem denegare post acceptam ejus Confessionem, nisi certus sit, quod illi deficiat divina vocatio. Sed quomodò in nostro casu hanc certitudinem Confessarius habere poterit? Vitiosa vita peracta à suo pœnitente non præbet quidem ipsi certitudinem, quod is numquàm fuerit à Deo vocatus. Cur non accidere potuit, quod Dominus eum aliquandò verè vocârit, et ipse auxiliis resistens jam paratis male corresponderit? Judas proculdubio fuit à Christo Domino vocatus ad Apostolatum, at ille quàm ma-

le ad eum se disposuit? Cur etiàm censeri non poterit, quod illa extraordinaria conversio, quam supponimus, sit vocatio divina, quâ pœnitens eodem tempore sit à Deo donatus? Fortè Deus non vocat ad Sacerdotium etiàm peccatores pœnitentes? Undè concluditur quod in casu nostro, supposito cum circumstantiis ùt suprà descriptis, Confessarius ex hoc capite deficientiæ vocationis nequeat denegare absolutionem suo pœnitenti, qui ad illam per Confessionem adeptus est jus strictum et rigorosum.

Dices II. Si Ecclesia agnosceret, quod Clericus usque tunc sic luxuriosè vixisset, nullo modo eum ad Ordines admitteret. Sed respondetur, quod, si Ecclesia agnosceret simùl ejus recipiscentiam, et vehementem compunctionem à Deo donatam, modo, quo eam asseruimus, illum non repelleret.

74 Dices III. Hujusmodi Clericus in vitio turpi diù verversatus, volens Subdiaconatum assumere, exponitur periculo proximo relabendi in eadem peccata, et illa augendi reatu sacrilegii, cùm sibi imponat votum castitatis perpetuæ indissolubile, quod ipse ob pravum habitum contractum difficulter observare valebit; quapropter hic velut temerè agens est indignus absolutione, ùt supponit *Habert. l. c.* Sed hæc objectio, licet magnam vim habere videatur, reverà tamen nullius est momenti. In tantùm diximus, quod talis consuetudinarius, quàmvis sit capax absolutionis, si non vult ordinari, non poterit tamen absolvi, si sacrum Ordinem assumere audeat, nisi per extraordinariam compunctionem sit probatus; in quantùm constat, ùt observatum est, quod ad sacros Ordines suscipiendos non sufficiat status gratiæ, sed necessariò insuper requiratur bonitas excellens, quæ per divinum auxilium superabundans potest à pœnitente in instanti acquiri. Cæterùm, si quiscumque alius habituatus in lascivia, sed jam sat dispositus ad absolutionem, vellet statim sine experientia emittere votum castitatis, cur non poterit Confessarius eum statim absolvere? Numquid votum adhuc in eo casu non erit de meliori bono? Si non esset de meliori bono, esset quidem

nullum; sed communissimè docent Doctores, ùt asserit *Sporer* (*de Voto c.* 2 *n.* 61.) quod hujusmodi votum emissum ab habituato in lascivia sit validum. Idem ait *La Croix lib.* 3. *p.* 1 *n.* 481. *cum Pal. Moja*, *ac aliis*, et contrariam sententiam ipse dicit, se non audere dicere probabilem. Idque disertè confirmat D. Th. (*Opuc.* 17 *c.* 5), ubi quærens, an quis post diuturnam vitam in vitiis ductam possit vota religionis profiteri? Respondet, non esse expediens magna opera hominibus tenuis virtutis imponere; *Si tamen* (addit) *mox conversi sponte propriâ voluerint manum mittere ad altiora, quis eos audebit arcere?*

Prætereà, si quis sic habituatus nollet nùbere, dici 75
deberet, quod non posset absolvi, quàmvis dispositus, quia iste vellet remanere in periculo proximo recidendi. Sed quis umquàm asseruit, Matrimonium esse remedium necessarium ad se continendum? Scripsit quidem Apostolus: *Quod si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri* 1 *ad Cor. c.* 7 *v.* 9. Verùm hoc communiter ab interpretibus intelligitur, nisi aliquis nolit alia media adhibere. Hinc quæstio agitur inter DD. an valeat votum, quod quis emitteret nubendi, ut se liberaret ab habitu incontinentiæ. Alii, ùt *Lessius l.* 2 *c.* 40 *n.* 44. *Palaus t.* 3 *tr.* 15 *D.* 1 *num.* 14. *Sotus l.* 7 *q.* 1 *art.* 3 *cum Fag. Prad. etc. apud Salm. de Voto c.* 1 *n.* 40. dicunt, omninò invalidum esse hujusmodi votum, quia numquàm est de meliori bono, sicùt est cœlibatus. Alii verò, ut *Sanch. Dec. l.* 4 *c.* 8 *n.* 53. *Bellarm. l.* 2 *de Mon. c.* 14 *in fin. Bon. Nav.* et plures communiùs cum *Salm. l. c. n.* 41 *et* 42. asserunt, tunc solùm validum esse votum, quandò vovens nolit, aut non possit aliis mediis uti. Idem ait *Sporer de Voto n.* 61 *et* 62. dicens, quod tali voto obligetur tantùm is, qui aliud remedium adhibere nolit. Idem asserit ùt certum *Laym. l.* 1 *tr.* 4 *c.* 2 *n.* 12. his verbis: *Dicendum secundò cum Lessio, et Conin., tale votum obligatorium esse secundùm hypothesim, si in tali statu peccandi perseverem, et non media efficacia adhibeam ad*

emendationem, quæ cum Dei gratia possum; ità ut talis homo aliud vovere censendus non sit, nisi hoc saltèm remedium (quod est nuptiarum) peccatis suis adhibiturum, si aliquid melius; quod est continentia, non adhibuerit: ideòque, si firmum ejus propositum, et conatum præstet, à voto liberatur.

Instabis: sed laicus nolens tunc nubere, remanet tamen liber, ut possit nubere posteà, si velit; non sic Subdiaconus post susceptum Ordinem. Respondetur, sed si ille laicus statueret firmo animo, numquàm se velle Matrimonio ligari, sed aliis mediis uti, numquid ob hoc poterit ei absolutio denegari?

76 Dices IV. Docet D. Gregorius (*in Pastoral. p.* 1.): *Non debet aliquis non purgatus sacra Mysteria adire.* Undè Jueninus (*Op. de Sacramen. l. c.*) ait, non posse promoveri ad sacros Ordines, qui nondum peccata purgàrit per condignæ pœnitentiæ labores. Sed respondetur cum *S. Thoma*, qui (2. 2 *q.* 185 *art.* 2.) *quærens utrùm liceat Episcopatum injunctum omninò recusare?* Respondet *ad object.* 2 (in qua refert præfata verba D. Gregorii) quod, si impedimentum nequeat tolli à subdito, tunc non teneatur obedire, quia nullus tenetur obedire in aliquo illicito; secùs autem, *si impedimentum removeri potest per ipsummet:... puta si habeat peccandi propositum, quod potest deserere.* Ergò supponit Angelicus, quod liceat alicui sacra Mysteria adire, suscipiendo Episcopatum, *vel etiàm sacros Ordines* (ut ibidem subditur), etiàmsi nondum sit à suis peccatis purgatus; dummodò, ut supponendum, sit interiùs probatus ad hujusmodi gradus assumendos; aliàs dicendum ex suprà allatis, quod neque ordinari posset, neque teneretur obedire. Aliud enim est aliquem non esse purgatum, aliud non esse probatum.

Quâ de re, omnibus tamen mox prædictis non obstantibus, omninò tenendum, quod, ut Clericus in vitiis habituatus possit absolvi, etsi ipse velit statim sine temporis probatione accedere ad sacros Ordines, debeat tali compunctione extraordinariâ esse à Deo

manifestè donatus ut satis probatus ostendatur ad tantæ dignitatis sublimitatem.

Præterea advertendum, quod Confessarius toto conatu curare debeat, ut persuasus reddatur hujusmodi initiandus, quàmvis extraordinariè (ut suprà) compunctus, ut differat Ordines suscipere, quòadusque probatione alicujus notabilis moræ magis purgatum se præbeat à sceleribus patratis. Imò addo, consultiùs, et congruentiùs esse, ut, etiàmsi ipse sit contritus, et ex compunctione habita sufficienter dispositus non solùm ad absolutionem, sed etiàm ad Ordinem assumendum, tamen ei absolutio differatur, ipso quoque non consentiente, si velit statim ordinari, ut temporis experimento firmiùs probetur. Dummodò verò, excipio, ipse ex hac dilatione Ordinationis non sit subiturus notam, sivè proximum periculum infamiæ; nam in hoc casu censerem cum *La Croix l.* 6 *p.* 2 *n.* 1764. non posse Confessarium pœnitenti disposito beneficium absolutionis differre, quia tunc ille ex Confessione peracta habet jus non tantùm ad absolutionem, sed ad eam statim obtinendam. Cæterùm fateor, magnam adhibendam esse cautelam in hujusmodi Clericis absolvendis, qui vix è vitiorum cœno emersi ad altaris ministerium ascendere inhiant, nulli enim dubium, quin horum frequenter malus exitus deploretur, non sine maximo Ecclesiæ detrimento, et populorum ruina. 77

CAPUT III.

DE SUSCIPIENTE SACRAMENTUM.

DUBIUM I.

Quæ dispositio requiratur ad valorem Sacramenti in suscipiente?

78 *Vide quæ habentur apud Busemb.*

79 *An solus homo viator sit capax Sacramentorum? An soli baptizati validè suscipiant alia Sacramenta?*

80 *Nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuò amentibus quòad Baptismum, Confirmationem, et Ordinem.*
81 *Quæ intentio requiratur in adultis? An sufficiat intentio naturalis? An habitualis? Quid de dormientibus, ebriis, et lapsis in amentiam?*
82 *An sufficiat intentio interpretativa?*

78 « Resp. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione » utentibus intentio percipiendi Sacramentum interpretativa saltèm requiritur, et sufficit (excipe Pœnitentiam, de qua infrà). Ità *Commun.* Theologi » omnes cùm *S. Thom.* contra *Cajet.* qui putat, in » suscipiente nullam intentionem requiri, modò contrariam non habeat. Ratio responsionis est, quia » sicùt adultus non justificatur sine proprio consensu, ità nec per Sacramentum initiatur, et consecratur Deo, sine eodem consensu, si ejus sit capax. » *Bon. d.* 1 *q.* 6 *p.* 2.

» Dixi, *adultis*, *etc.* quia cùm tantùm requirantur » conditiones juxtà subjecti capacitatem, parvuli » autem, et perpetuò amentes non sint capaces propriæ intentionis, sufficit illis intentio Christi, et » Ecclesiæ *Fill. tom.* 1 *cap.* 8.

Undè resolves.

» 1. Parvuli, uti et perpetuò amentes, validè baptizantur, confirmantur, communicantur, ordinantur: quod ultimum nefas esset, priora autem olim » permittebantur. *Bon. l. c.*

» 2. Ægris ratione jam privatis rectè datur Unctio, » non tantùm si antè petierint, sed etiàm si fuerint » Catholici, neque constet esse in mortali: nam hoc » ipso censentur interpretativè voluisse, et petiisse, » quod alii Christiani, etiàmsi de ea numquàm audierint. *C. de Lugo de Sacramentis in genere, d.* 9 » *n.* 122. *et comm.*

» 3. Invalidum est Sacramentum, 1 quod quis » suscipit cum intentione neutrali, habens se negativè 2 quod suscipit fictè, idest simulatè: non tamen quod fictè, idest indispositè, 3 quod per me-

» ram vim, animo omninò repugnante, suscipitur.
» *Bon l. c.*
» 4. Validum est Sacramentum, 1 quod qui accipit, vult, quod Christiani accipiunt, etsi non credat, aut non velit Sacramentum. 2. Quod quis per metum coactus suscipit, cùm metus non tollat voluntarium. Matrimonium tamen gravi metu, v. g. injustæ mortis, initum, censetur irritum, ùt docet *Sanch. l. 4 de matr. d.* 12 *et* 14 *C. de Lugo d.* 9 *n.* 133. Et qui Ordines gravi metu coactus suscepit, etsi characterem habeat, non tamen tenetur ad continentiam, potestque, secluso scandalo, nubere, ùt suo loco dicam. (*Vide dicenda de Sacr. Ord. n.* 811.) *»

Antè omnia hîc notandum est I solùm hominem viatorem esse capacem Sacramentorum, quia solus homo viator capax est primæ gratiæ, aut ejus augmenti, ità communiter *Suar. et alii*, contra *Bernal.* Vide *Tourn. in Præl. Theol. t.* 6 *p.* 237 qui id probat. Notandum II. susceptionem Baptismi omninò præexigi ad validam susceptionem aliorum Sacramentorum. Id certum est apud omnes, vide *Lugo de Sacram. D.* 9 *n.* 1 *et Croix n.* 165. Ratio, quia Sacramenta instituta sunt pro sola Ecclesia, et per solum Baptismum fiunt homines de corpore Ecclesiæ, ùt definivit Eugenius IV. in Decreto Fidei ad Armenos. Hinc Matrimonium infidelium non est Sacramentum, ideò est dissolubile, ut notant *Sanch de Matr. lib.* 2. *Distinct.* 9 *et Croix loc. c. cum commun, ex c. Quandò* 7 *de Divort.* Vide dicenda de *Matr. numer.* 1117. 79

Plura autem hîc annotanda circa intentionem requisitam in suscipientibus Sacramenta. In infantibus nulla quidem requiritur intentio, cùm suppleat in eis intentio Christi, vel Ecclesiæ: sicùt enim sine propria voluntate ipsi peccatum contraxerunt, ità sine voluntate ab illo liberantur. Hoc certum est cum *D. Th.* 3 *p. q.* 68 *art.* 9. Et est de fide definitum à Trid. *Sess.* 7 *de Sacram Can.* 13 ubi dicitur: *Si quis dixerit parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse; ac propterea cùm* 80

ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos a aut præstare, omitti eorum Baptisma, quàm eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide Ecclesiæ; anathema sit. Idem dicendum de perpetuò amentibus, ùt docet *S. Th. l. c. art.* 12 *ad* 1. Et quod dicitur de Baptismo, idem dicendum de Sacramento Confirmationis, ùt *Salm. de Conf. c.* 3 *n.* 26 cum communi DD. Idem de Sacramento Ordinis infantibus (sivè perpetuò amentibus) collato, ùt rectè dicit *Lugo D.* 9 *n.* 112. Idque hodiè certum est ex Bulla *Inter sollicitas*, nostri SS. P. Benedicti XIV. edita 4 Maji an 1745 (V. in *Bull. t.* 2 *p.* 128) ubi postquàm in § 20 id declaratur definitum communi suffragio Theologorum, et Canonistarum, deindè præscribitur § 27, quod ipsi infantes ordinati, cum pervenerint ad annos discretionis, non teneantur ad castitatem; præcipit verò Pontifex ex *Concil. Tolet. II.* relato in *cap. De iis. Dist.* 28, ut anno 18 detur eis optio, et si voluerint castitatem servare, admittantur ad exercitium Ordinis; secùs si noluerint. Et § 40 subdit, quod ipsi post ratihabitionem invalidè contrahant Matrimonium, et teneantur ad Officium divinum.

8 In adultis verò certe requitur intentio suscipiendi Sacramentum; ratio, quia, ùt docet *D. Th. d. q.* 68 *art.* 7 loquens de Baptismo: *Ad hoc quod homo moriatur veteri vitæ, requiritur in habente usu liberi arbitrii voluntas, quâ eum veteris vitæ pœniteat, ità requiritur voluntas, quâ intendat vitæ novitatem.* Dixit autem *Caj. in l. c. D. Th.* in suscipiente Baptismum sufficere intentionem neutralem, nempè quod non consentiat, neque dissentiat; sed hæc opinio communiter reprobatur à DD. ut à *Lugo D.* 9 *ex n.* 117. *Petrocor. tom.* 3 *pag.* 87. *Salm. de Sac. c.* 8 *n.* 7 et signanter à SS. N. P. Benedicto XIV. in *Instruct de Bapt.* incipiente, *Postremo mense.* (Vide in *Bullar. t.* 2 *n.* 46.) Et talis opinio est quidem contrà doctrinam expressam *D. Th.* mox suprà relatam. Idem, quod de Baptismo, dicendum est de aliis Sacramentis *cum Lugo*, et aliis communiter.

Certum est etiàm apud omnes, non requiri in suscipiente Sacramenta intentionem actualem, aut virtualem; sed sufficere habitualem, idest aliquandò habitam, et non retractatam. Ità *Lugo de Sacr. D.* 9 *n.* 105. *Wigandt Tract.* 11. *Ex.* 4 *n.* 26. *Res.* 4. *Petroc. tom.* 3 *p.* 91. *Antoine de Sacr. c.* 3 *q.* 1. *Res.* 2. *Suarez* 3 *p. disput.* 14 *sect.* 2. *Holzm. to.* 2 *p.* 8 *n.* 38. *Sporer to.* 3 *o.* 22. *Ronc. c.* 5 *q.* 2. *Res.* 2. *Elbelt.* 3 *p.* 25 *n.* 56. Idemque docet SS. N. Benedictus XIV. in præfata *Instruct. n.* 46 cum aliis communiter. Idque probatur ex universali Ecclesiæ praxi, quæ non reiterat Sacramenta Baptismi, et Ordinis iis, qui ea suscipiunt ex voluntate priùs habita. Et hoc procedit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam, et Matrimonium, ùt infrà explicabimus.

Utrùm autem validè conferantur Sacramenta dormientibus, ebriis, vel lapsis in amentiam, qui anteà habuerunt intentionem illa recipiendi? Negat *Ronc. l. c.* quia (ùt ait) non est præsumendum, eos habuisse intentionem in tali tempore recipiendi Sacramentum, sed solummodò more, et ritu christiano. Sed communissimè, et probabiliùs affirmant *Lugo D.* 4 *n.* 119. *Pal. de Bapt. D. un. p.* 7 *n.* 2. *Salm. eod. tit. c.* 6. *n.* 43 *cum Henr. Graff. et Angles, ac Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 176 *cum Gobat. Avers. et Diana, et aliis.* Ratio; quia ad validitatem Sacramenti non requiritur, ut suscipiens agat modo humano, et more solito; sed satis est, quod ipse sit subjectum capax, proùt reverà est qui jam priùs habuit intentionem recipiendi Sacramentum. Idque confirmatur auctoritate Innoc. III. in *cap. Majores* §. *Verum. de Bapt.* (*apud Lugo l. c.*) qui postquàm dixit, dormientes et amentes non recipere Sacramentum, si contrariam habuerint voluntatem, addit: *Secùs si habuissent propositum baptizandi; tunc ergò characterem Sacramentalis imprimit operatio.* Et ejusdem sententiæ est N. SS. Bened. XIV. in *cit. Instruct. n.* 46. Cæterùm rectè advertunt *Suar.* 3 *p. D.* 24 *sect.* 1 *et Salm. l. c. n.* 44, illicitum esse iis conferre Sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel

nisi quandò impedimentum usûs rationis consetur perpetuum, aliàs expectandum ad tempus in quo suscipiens fiat compos rationis, Idque expressè docet *D. Th. in 4 dist. 6 q. 1 art. 2 q. 3 ad 7* ubi ait: *Si autem necessitas non sit, debet in furiosis expectari lucidum intervallum, vel in dormientibus vigilia. Si tamen baptizetur in statu illo, Sacramentum suscipit. quàmvis peccet baptizans.*

82 2. Sufficit etiàm intentio interpretativa (nempè quæ numquàm fuit habita, sed præsumitur habenda à suscipiente, si esset ipse compos rationis) in suscipientibus Sacramentum Extremæ Unctionis, ùt dicunt *Lugo D. 9 n. 127. Wigandt tr. 11. Ex 4. n. 62 R. 4, Elbel t. 3 p. 17 n. 58. Ronc. de Sac. cap. 5 q. 2 R. 2 Sporer t. 3 p. 23 n. 154 et Croix lib. 6 p. 1 n. 172 cum communi:* idque probatur ex Rituali Rom. *de Extrema Unct.* ubi dicitur: *Hoc Sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui anteà illud petierunt: seu verosimiliter* (nota) *petiissent.* Et si fortè æger fuerit sensibus destitutus in actu peccati mortalis, probabiliter ait *Viva de Sacr. qu. 1. art. 7 n. 6*, saltèm sub conditione Extremam unctionem tunc esse illi ministrandam, proùt etiàm de Sacramento pœnitentiæ dicemus *n.* 480.

Ità etiàm per voluntatem interpretativam, seu generalem potest moribundo sensibus destituto conferri Sacramentum Confirmationis, ùt dicunt *Lugo D. 9 n. 132. Sporer l. c. n. 154. Elbel d. p. 17 et Croix l. 6 p. 1 n. 169. cum Conc. Arriaga, et Bern.* (contrà *Escob. l. 8 n. 55.*) Et idem dicunt de Sacramento Eucharistiæ *Lugo D. 9 num. 126. Sporer l. c. et Croix cum Suar. Conc. Aversa, Bernal. etc.*

Sacramentum autem Baptismi, et Ordinis invalidè quidem confertur habentibus solam intentionem interpretativam, quia sine voluntate explicita nemo debet subire obligationem legum Ecclesiæ, et statûs clericalis. Ità communiter *Lugo D. 9 n. 119 et 127 ac Viva de Sacr. qu. 1 art. 7 n. 3 et 5 cum Suar. etc.* Verumtamen *Conin, Spor., Dicast. etc. ap. Croix l. 6*

p. 1 n. 168 censent, ad suscipiendum Baptismum sufficere intentionem implicitam contentam in contritione, vel attritione habita à susciptente. His contradicunt *Suar. et alii.* Sed rectè *Lugo n.* 129 primam sententiam ait posse habere locum tantùm in infideli, qui semper invincibiliter veram fidem ignoraverit. Ad Sacramentum autem Pœnitentiæ non sufficit intentio neque interpretativa, neque habitualis, sed requiritur intentio vel actualis, vel saltèm virtualis, cùm ibi requirantur pro materia actus pœnitentis, qui non possunt quidem haberi sine voluntate saltèm virtuali recipiendi Sacramentum; et hoc tenendum saltèm in praxi, juxtà dicenda *de Sacr. Pæn. Dub. II. n.* 457. Ad Sacramentum verò Matrimonii suscipiendum, certè non sufficit intentio interpretativa: sed sufficere aliquandò habitualem censent *Holzm. t. 2. p. 8. n.* 36. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 174 *cum Sporer*, *Dic Arriag.*, *etc.* Et casum accidere posse, ait *Croix* quandò celebratur Matrimonium per Procuratorem; quia, si hic contrahit dum principalis dormit, perficitur Matrimonium cum intentione principalis, quæ non aliter quàm habitualis dici potest. Sed veriùs sentit *Lugò D.* 6 *n.* 139, in Matrimonio semper requiri voluntatem saltèm virtualem, quia, cùm uterque conjux non solùm sit suscipiens, sed etiàm Minister Sacramenti, in singulis eorum certè requiritur ea intentio, qualis in Ministris aliorum Sacramentorum exigitur, ùt diximus *n.* 16 *et* 18. In præfato autem casu Procuratoris, rectè dicit *Lugo n.* 139, quod illa intentio veriùs dicenda sit virtualis quàm habitualis, cùm Procurator contrahat virtute mandati, sivè consensûs à principali præstiti.

DUBIUM II.

Quid requiratur, ut licitè, et cum fructu suscipiatur?

83 *Quæ requirantur in suscipiente Sacramenta* mortuorum, *et quæ in* vivorum?

84 *An aliquàndò possit ministrari Viaticum à laico, vel Sacerdos non jejunus celebrare?*
85 *An magis dispositi majorem fructum recipiant? An sumant cum fructu Hostiam ii, qui nesciunt esse consecratam?*
86 *Plura notanda de suscipiente Sacramenta cum mortali, aut veniali.*
87 *An omnia Sacramenta causent gratiam, remoto peccato?*
88 *An liceat petere Sacramentum à Ministro excommunicato?*
89 *An à Ministro peccatore.*

83 « RESP. Ad effectum Baptismi, et Pœnitentiæ, requiritur, et sufficit præter voluntatem sumendi Sacramentum, dispositio fidei, spei, et attritionis, non autem requiritur charitas, sivè ut gratiam habeat * (*Vid. dicenda n.* 139 *et* 437.) * quia hæc Sacramenta dicuntur *mortuorum*, quòd ipsa primam gratiam, seu vitam donent. Ad reliqua verò Sacramenta, quæ dicuntur *vivorum*, requiritur, ut sit in gratia * (*Sed nota hic Prop. damnatas ab Alex. VIII nempè Prop.* 22 *quæ dicebat:* Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequàm condignam de delictis suis pœnitentiam egerint. *Et Prop.* 23. Similiter arcendi sunt à sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers) * quia ista non primam, sed secundam tantùm gratiam, id est augmentum tantùm gratiæ conferunt. Etsi subindè per accidens dent primam, cùm quis putat bonâ fide se carere mortali. *Laym. d.* 7. *Bon. d.* 1 *q.* 6 *p.* 2. »

84 Hoc quidem probabile est cum *D. Th.*, vide dicenda *n.* 87. Hinc rectè dicunt *Gonet*, *Henno, et Tourn.* (vide infrà *n.* 237) posse laicum moribundo Viaticum ministrare, si desit Sacerdos qui eum absolvat: et etiàm Sacerdotem celebrare posse non jejunum ad ministrandum Viaticum moribundo sensibus destituto, qui non possit confiteri, ùt *Viva q.* 1 *art.* 5 *n.* 6 cum *Laym. Fill.* Secùs autem, si absolutionem Sacramentalem ille receperit; vide infrà *n.* 286.

85 « 1. Etsi æqualiter dispositi, æqualem, magis dis-

» positi, majorem Sacramenti fructum præter charac-
» terem consequuntur; tum quià congruum est, Sa-
» cramenta ità instituta esse, ut uberior gratia detur
» pro dispositione subjecti; tum quià non videtur is,
» qui vehementem attritionem ad Baptismum, vel
» Pœnitentiam affert, omni fructu carere.

» 2. Qui sumit hostiam, quam nescit esse conse-
» cratam, cùm instar alterius animalis, sine inten-
» tione sumendi Sacramentum, sumat, accipit qui-
» dem materialiter rem, quæ est Sacramentum, non
» tamen sacramentaliter, et cum fructu. * (*Ità S. Th.*
» *p.* 3 *q.* 80. *art.* 3 *ad* 3. *cum Lugo*, *Suar. Croix l.* 6.
» *p.* 1 *n.* 178, *contra Arriag.*, *et Dic. quorum sententiam*
» *meritò improbabilem vocat Croix*) *. Idem docet *Bon.*
» de eo, qui sumit Sacramentum ex causa famis,
» quod videtur intelligendum, si ex ea sola: neque
» enim videtur Sacerdos fructu Sacramenti privari,
» etsi sumpturus calicem, simùl etiàm levare sitim
» intenderet. Vide *Bon. l. c. n.* 3. »

Notandum I. Ante baptismum requiritur actus fidei, 86
et spei supernaturalis, saltèm virtualis, ut omnes docent
cum *Suar. et Cr. l.* 6 *p.* 1 *n.* 187. etiàm actus contritionis,
sivè attritionis, ut tenent *Salm.* cum *D. Th.* (vide *infrà*
n. 189.) si baptizandus habeat grave peccatum, ùt patet
ex *Trid. sess.* 14 *de Pœn. c.* 1. Eucharistiæ autem præ-
mitti debet ex speciali præcepto Confessio, et ab-
solutio ab omni mortali. Utrùm autem aliis Sacra-
mentis vivorum sufficiat præmittere tantùm contri-
tionem? Affirmatur communissimè cum *Lugo D.* 8.
sect. 9. *Laym Vasq. Croix n.* 190. *et aliis*, contra *Mar-
sil. et Adrian* Vide dicta *n.* 34.

Not. II. Est certè peccatum grave, Sacramentum
suscipere cum mortali; et est gravius, quàm illud
indignè ministrare, aut conficere, ut *Croix n.* 193.
cum *Dic. et aliis*. Utrùm autem in alio casu liceat sus-
cipere Sacramentum in mortali? Videtur negare *Suar.
de Euch. D.* 66. *sect.* 1. loquens de sumenda Commu-
nione; sed communiùs affirmant *Henriq. Aversa*, *et
Bosco ap. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 194. Idque pro casu raris-

simo non videtur improbabile, puta si hostia consecrata esset profananda ab hæreticis, et ab aliis pro illa subita irruptione non posset tàm cito conteri, tum videntur hi posse eam sine peccato sumere, licet sine fructu; tunc enim non sumerent ùt Sacramentum, sed tantùm absconderent in corpore suo, sicùt in pariete, ad eam liberandam ab injuria, ùt dicunt *Lugo de Sacr. D.* 9 *n.* 8 *de Euch. D.* 15 *n.* 3. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 514. *Tamb. de Comm. c.* 1 *n.* 76 *et Dian. p.* 5 *tr.* 13 *R.* 74. *cum Vasq. Hurt. et Ochag.* Idem probabiliter dicunt *Lugo d. D.* 9. *cum Vasq. et Croix n.* 517 *cum Hurt. Ochag. Diana, et Leand.* de laico accumbente in scamno communicantium, qui recordaretur peccati mortalis; vide dicta *n.* 33.

87 Quæritur I. An Sacramenta validè, sed cum fictione suscepta, remoto obice, reviviscant? Nomine *fictionis* hìc non intelligitur ea, quæ reddit Sacramentum nullum, ùt est defectus intentionis, sed ea, quacum Sacramentum validè suscipitur, nempè cùm quis accedit sine dispositione requisita ad Sacramentum. De Sacramento Baptismi (excepto *Scoto* et aliis paucis) omnes communiter id affirmant cum *Petroc. t.* 3 *p.* 99 *q.* 6. *Concina to.* 8 *p.* 185 *n.* 11. *Lugo de Sacr. D.* 9 *ex n.* 22. *Tourn. in Prælect. Theol. tom.* 7 *pag.* 193. *Concl.* 1 *et aliis ex D. Th.* 3 *p. q.* 69 *ar.* 10. ubi loquens de gratia Baptismi, sic ait: *Impedietur autem quandòque per fictionem, undè oportet, quod, remotâ eâ, per pœnitentiam, Baptismus statim consequatur suum effectum.* Et priùs id docuit *S. Aug. lib.* 1. *de Bapt. contra Donatist. cap.* 12. ubi dixit: *In illo qui fictè* (ad Baptismum) *accesserat, tunc valere incipit..., cum illa fictio veraci confessione recesserit.* Ratio, quia peccatum antè Baptismum, vel in ipsa perceptione Baptismi consummatum non subjicitur Ecclesiæ clavibus, undè necesse est illud remitti per solam virtutem Baptismi, qui, sublato obice, habet effectum priùs suspensum ratione fictionis. An autem ad hunc effectum obtinendum requiratur in suscipiente contritio? Negant *Suar.* 3. *p. D.* 28 *sect.* 5. *concl.* 1. *et Lug. n.* 53, *cum Conc. et*

commun. (contra *Vasq.*) dicuntque sufficere attritionem; vide dicenda *n.* 139. Idem, quod de Baptismo, dicunt etiàm de Sacramento pœnitentiæ (casu quo fieret Confessio valida et informis, juxtà dicenda *n.* 441.) *Lugo dict. D.* 9. *ex n.* 100. *Salm. de Sacr. cap.* 6. *n.* 53. (contra *Petroc. pag.* 112., *ex S. Th. in* 4. *D.* 17. *q.* 3. *art.* 4 *q.* 1. qui loquens de Pœnitente, qui fecerit Confessionem validam, sed informem, dicit: *Quàmvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; sicùt etiàm est de aliis Sacramentis.* Ratio (ùt ait *Lugo*), quia si hic postea conteritur, jam peccatum ei remittitur, et remittitur quidem, sine eo, quod directè illud clavibus subjiciat. Idem ajunt *Lug. n.* 103. *et Suar. D.* 63. *s.* 8. *Croix n.* 199. *cum Palud. Sylv. Conc. ap. Salm. de Sacr. c.* 5. *n.* 67. (contra *Sotum. Hurt. Rosco, et Bernal. apud Croix l. c.*) de Sacramentis characterem imprimentibus, prout de Confirmatione, et Ordine; quia cum hæc Sacramenta nequeant iterari, videtur consentaneum divinæ bonitati, ne tales suscipientes relinquantur destituti gratiâ sacramentali, tàm proficuâ in confirmatis ad resistendum tentationibus, et in ordinatis ab obeunda munia clericalia; et hanc sententiam ait *Petroc. t.* 3. *pag.* 115, solidissimum habere fundamentum. Idem dicunt *Escob. l.* 8 *n.* 182. *Croix n.* 202. *Salm. l. c. cum Pal. Arriaga, Cajet. etc.* ac *Lugo, n.* 105. *cum Suar. et Conc.* de Sacramento Extremæ Unctionis et de Matrimonio: quia (ùt ajunt) etiàm congruum videtur, quod, cùm Extrema Unctio non possit iterari in eodem mortis articulo, nec Matrimonium vivente eodem conjuge, interim fideles non careant gratiâ Sacramenti.

Rectè autem *Lug. n.* 108. *Croix n.* 200 *cum Suar. Conc. Fil. et communiter*, contra alios, negant hoc de Eucharistia, quæ ex sua institutione frequenter potest iterari: idcircò non fuit opus hanc tribuere efficaciam tali Sacramento, ut subveniretur fragilitati hominum. E converso in hoc Sacramento sequeretur absurdum; quod Sacerdos, qui pluries in sua vita sacri-

legè celebrâsset, si in morte cum remissa attritione confiteretur, reciperet totum cumulum gratiarum tot sacrilegarum Communionum; imò quò sæpiùs indignè celebrâsset, eò uberiùs gratiis ditaretur. Censet autem *Croix n.* 200 *cum Scoto*, *Palao*, *etc.* quod, si quis communicet, et removeat obicem, antequàm species Eucharistiæ consummentur, is non cariturus sit gratiâ Sacramenti. An item suscipiens Sacramentum cum veniali habituali, vel actuali, peccet? Vide dicenda *de Euchar. n.* 257.

88 Quæritur II. An liceat petere Sacramenta à ministro indigno? Hîc distinguere oportet inter ministrum indignum ob aliquam censuram, vel inhabilitatum, et indignum ob peccatum mortale. Resp. I. Si minister est indignus per censuram etc. et non est toleratus, si nimirùm sit excommunicatus vitandus, vel publicè et nominatim suspensus, et irregularis per sententiam (Vide *Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 210.), certè non licet ab eo petere Sacramenta, nisi in extrema vel gravissima necessitate: in qua omnes dicunt licitum esse suscipere Baptismum, et Pœnitentiam, ùt *Suar.* 3 *p. Dist.* 11 *sect.* 1 *n.* 6. *Con. Tourn. tr.* 4 *pag.* 37. *Antoine de Sacr. c.* 2 *quæst.* 13. *Bonac. de Excommunic. Dub.* 2 *q.* 1 *p.* 1 §. 3. *Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 209 *et Salm. de Sacr. c.* 8 *n.* 18 *cum Sayr. Gran. Cornejo*, *etc.* ex D. August. *lib.* 1 *de Bapt. cap.* 11. Idem probabiliter de Sacramento Eucharistiæ dicunt *Nav. cap.* 22 *n.* 4. *Suar. loc. cit. n.* 17 *Bonac. loc. cit. Viva de Sacr. q.* 1 *art.* 8 *n.* 10 *cum Soto*, *et Salmant. n.* 22 *cum Cornejo. Nunn.* (contra *Sayr. Avila*, *etc.*) Et adhæret *Tourn. d. pag.* 37 *ex cap. Quod in te*, *De Pœnis. et Rem.* ubi Innocent. III, quàmvis neget morientibus Extremam Unctionem tempore Interdicti generalis, non negat tamen Pœnitentiam, Viaticum. Idem sentiunt de Sacramento Extremæ Unctionis *Escob. Henr. et Dic. ap. Croix d. n.* 209, eò quod tale Sacramentum possit per accidens gratiam causare; sed meliùs id non admittunt *Suar. Bonacina ll. cc. Elbel tom.* 3 *pag.* 69 *n.* 67. Item *Conc. Fill. Avila*, *et Cornejo apud Salm. n.* 23, nisi quando

infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Pariter dicunt *Suar. loc. cit. et Corn. ap Salm. n.* 40. licitum esse recipere Sacrum Ordinem ab Epicopo excommunicato, quandò in aliqua Provincia remota ille solus existeret, et talis Ordinatio redundaret in bonum communitatis. Idem dicunt præfati AA. de Sacramento Matrimonii, casu, quo esset necessarium vel ad salutem spirituale morientis, vel ad magnam utilitatem temporalem filiorum, nec alius adesset Minister. An autem excommunicatus vitandus validè ministret Sacramentum pœnitentiæ in extrema necessitate? Hoc negandum; videnda num. 560.

Resp. II. Si verò Minister sit excommunicatus, vel suspensus toleratus, quæstio est inter DD. an liceat ab eo petere Sacramenta sine gravi causa? Negant alii, sed veriùs affirmandum; quia Cons. Constantiense absolutè concessit fidelibus communionem cum toleratis; vide dicta *n.* 55 et dicenda *de Cens. n* 130.

Resp. III. Cùm autem Minister est indignus ob peccatum mortale, *D. Th.* 3 *p. q.* 64 *art.* 6 *ad.* 2 videtur indistinctè concedere, posse suscipi Sacramenta à peccatore occulto, dicens: *Quamdiù* (Minister) *ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit Sacramentum non communicat peccato ejus.* Et idem habetur in *cap. Vestra.* 7 *de Cohabit. Cler. etc.* ubi dicitur: *Sine dubitatione teneatis, quod à Clericis, et Presbyteris quamquam fornicariis, quamdiù tolerantur, nec habent operis evidentiam* (idest, ut explicat *Glossa*, quandò ipsi non sunt *condemnati vel confessi in jure*), *licitè divina Misteria audiantur, et alia recipiantur Sacramenta ecclesiastica.* Hoc tamen sanè intelligendum valere tantùm ad excusandum, ne contraveniatur prohibitioni Ecclesiæ; cæterùm, ad suscipiendum Sacramentum à peccatore, semper requiritur rationabilis causa, juxtà dicta *l.* 2. *n.* 47. *et* 49. Utique alibi docet idem *D. Th. in* 4 *D.* 24 *q.* 1 *art.* 3 *q.* 5 *ad* 3, ubi ait: *Præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum* (scilicet Pastorem) *induceret ad aliquod sui Ordinis exequendum, durante tali conscientia, quòd ille in*

89

peccato mortali esset. Nomine autem *necessitatis* rectè explicat *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 39 *v. cæterum*, intelligi hîc moralem necessitatem; undè probabiliter sufficit ad excusandum etiàm causa gravis utilitatis, ùt docent communissimè *Suar. part.* 3 *D.* 18 *sect.* 1. *Sanch. de Matr. lib.* 7 *D.* 9 *n.* 8 *Pal. t.* 3 *tr.* 18 *D.* 7 *p.* 15 *n.* 3 *Viva qu.* 1 *art.* 7 *n.* 10. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 211. *Mazzot. t.* 3 *pag.* 68. *Tolet. l.* 1 *c.* 88. *Fill. tr.* 1 *c.* 8 *qu.* 6. *Escob. l.* 8 *n.* 312. *Anacl. pag.* 533 *n.* 56. *Holzm. t.* 2 *p.* 10 *n.* 84. *Elbel t.* 3 *p.* 18 *n.* 63 *citans Scot. in* 4 *D.* 5 *qu.* 2 §. *Quantum. Sporer t.* 3 *pag.* 27 *n.* 179. *Bon. D.* 1 *q.* 6 *p.* 5 *n.* 1 *cum Con. Val. Reg. Henr. et Salm. de Sacr. c.* 8 *n.* 34 *cum Led. Nunn.* et communi, ùt asserunt.

Hinc ajunt DD. licitè recipi Sacramenta à ministro peccatore, I. Si urgeat præceptum Confessionis, vel Communionis, ùt dicunt *Suar. l. c. Conc. t.* 8. *pag.* 105 *n.* 9 *et Escob. lib.* 8 *n.* 316 *cum Vasq. etc.* II. Si ex dilatione susceptionis immineat periculum lapsûs, *Tourn. to.* 4. *pag.* 38. III. Si debes implere præceptum Missæ audiendæ, *Suar loc. cit. cum Conc. et Soto apud Escob. n.* 314 (Vide dicta *lib.* 3 *n.* 33.) IV. Si aliàs diù debeas permanere in mortali, et nequeas alium adire Confessarium; ità *Tourn. l. c.* Sed meliùs *Suar. l. c. et Antoine de Sacr. c.* 2 *q.* 13. *R.* 2. excusant ab omni culpa eum, qui est in mortali, si nolit neque ad horam expectare, quia non est modica utilitas quàmprimùm à peccato liberari. V. Si carêre debeas (saltèm diù) Communione, ùt *Suar loc. cit. etc. Esc.* 319. Et idem ait *Suar.* si carêre debeas fructu Confessionis, etiàmsi non habeas mortale. An autem sufficiat causa non carendi fructu alterius Sacramenti? Negat *Croix n.* 211. Sed affirmant *Suar. et Escob. n.* 316, si Minister sit Parochus, vel sit paratus, et non sit alius dignè ministrans. VI. Si aliàs nequeas lucrari Jubilæum, *Tourn. et Croix l. c.* VII. Si indigeas perito Directore, et non habeas alium, *Tourn. ibid.* Modò (addit *Spor. tom.* 3 *pag.* 27 *n.* 179.) diù debeas alium expectare VIII. Si vis Missam applicare pro amico defuncto, ùt *Sporer loc. cit.*

Dicit autem *Cajet. in 3 p. q. 64 art. 6 ad. 2*, absolutè licitum esse petere Sacramentum à proprio Parocho, sine ulla gravi causa; sed veriùs hoc negant *Conc. p.* 103 *n.* 7 *et Salm. n.* 38 *cum Nav. Soto, Bon. et Led.* si facilè possis alium adire. Sic etiàm dicunt *Con. et Antoine ll. cc.* non licere petere Sacramenta ab Hæretico, vel Schismatico nisi in casu extremæ, vel gravissimæ necessitatis. Sed de Hæretico vide *n.* 560. An autem sit mortale sine gravi causa petere Sacramentum ab indigno ministro parato? Negant *Sotus, Nav. Sa, Diana etc. ap. Salm. c.* 8 *n.* 42. Sed rectè affirmant *Salm.* ib: *cum Silv. Molin. Valent Arag. etc.* Juxtà dicta *l. 2 de Charit. n.* 47 *et* 79. Tantùm exciperem eum, qui sumeret Eucharistiam à Sacerdote indigno, qui eam actu aliis ministraret: ùt dicunt *Suar. l. c. et Escob. n.* 319 juxtà sententiam allatam *num.* 35 *v. Hinc*, nempè quod unum tantùm sit peccatum pluribus Eucharistiam ministrare. Sic pariter puto illicitum esse sine gravi causa inservire Sacerdoti indignè celebranti; contra *Suar. l. c. Bon. n.* 7 *et Salm. n.* 41 *cum aliis.* qui id admittunt, quandò Sacerdos facile potest alium invenire.

Certùm est autem, quod quivis minister præsumatur dignus, nisi constet oppositum, ùt communiter docent *Con. t. 8 p.* 103 *n.* 4. *Tour. t* 4 *p.* 36 *v. Not. I.* ex illo Apost. 1. *Cor* 13 *v.* 5. *Charitas... non cogitat malum; Elbel ead. pag.* 18 *n.* 62 *et Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 216 *cum Avila, Dic.* et aliis communiter. Hinc probabiliter infertur posse peti Sacramentum adhùc ab eo, qui scitur paulò antè peccâsse, quia præsumendus est ipse jam se disposuisse saltèm per contritionem: ità *Suar. D.* 18 *sect.* 1 *in fine, Bonac. punct.* 5. *n.* 6. *Croix n.* 216. *Mazzotta p.* 69. *cum Sporer, Salm. cap.* 8 *n.* 40 *cum Vasq. Con. Sayr. Reg. Dic.* et aliis communiter; et idem sentit *Tourn. p.* 36 *v. Not. I.* dicens: (Imò ut sciam ab eo recens et graviter peccatum esse; adhùc enim sapienter præsumam eum, si præsertim ad ministranda Sacramenta spontè præsto sit, id quod sui erat fecisse, ut Deo reconciliaretur, *Certè* (ait *S. Th. in* 4 *dist.* 24.

q. 1 *art.* 3 *q.* 5. *ad* 3), *quia in instanti homo à divina gratia emendatur.*) » Rectè tamen id limitant 1. *Suar.* *et Bon. ll. cc. cum Con. Vasq. Suar. Reg.* et aliis communiter, si constet ministrum esse consuetudinarium, vel esse in occasione proxima peccandi (intellige voluntariâ). Limitat 2. *Gob. apud Croix dicto n.* 216, si minister post peccatum Confessionem non præmiserit antè Missæ celebrationem.

CAPUT IV.

Quid sint Sacramentalia, et quid efficiant.

90 *Quid, et quæ sint Sacramentalia?*
91 *An Sacramentalia vim habeant ex opere operato?*
92 *Quomodò per Sacramentalia remittantur peccata?*
93 *Plura notanda.*
94 *De usu Agnorum Dei, aquæ benedictæ, et similium.*

90 » Resp. 1. Cæremoniæ ecclesiasticæ, quæ vulgò » dicuntur Sacramentalia, sunt actus externi religionis, ad colendum Deum accommodati Tales » autem communiter vocantur, Oratio Dominica, » aqua benedicta, esus eulogiarum olím in usu, » confessio generalis, eleëmosyna, benedictio ab » Episcopo, vel Abbate consecrato data, quæ ex » antiqua traditione dicuntur remittere venialia, » continentur hoc versu;

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedictus.

» Ad quæ etiàm revocantur tunsio pectoris, unctio » in Regem et similes; item multæ aliæ cæremoniæ, » et res etiàm ipsæ sacræ, quæ in Ecclesia partim » ab Apostolis traditæ, partim posteà institutæ sunt, » ùt Exorcismi, insufflationes, prima tonsura, Bene- » dictiones, et consecrationes variarum rerum, et » personarum, ùt Ecclesiæ, calicum, etc. ipsæ » etiàm herbæ, lumina, vinum S. Joannis, cerei agni, » signum S. Crucis. Quæritur ergò, quam vim ha-

» beant : num ex opere operantis, cùm certum sit, » sicuti per alia pia opera, sic etiàm iis nos mereri ; » sed ex opere operato ?

» Resp. 2. Non habent vim ex opere operato con- 91
» ferendi gratiam, aut remittendi peccata vi suâ, et » per se, sed tantùm quatenùs in nobis pium motum » excitant. Ratio prioris est, tum quia nusquàm pro- » missio gratiæ, aut remissionis peccatorum iis facta » reperitur; tum quia peccatum etiàm veniale non » remittitur sine infusione gratiæ, quam conferendi » ea nullam per se habent vim. Ratio posterioris est, » quia id accommodatum est Sacramentalium insti- » tutioni, et consecrationi, quæ fit per preces Eccle- » siæ, quibus ipsa nobis tales motus precatur. *Kon.* » *q.* 71 *art.* 3. »

Quæritur ergò, quomodò culpæ veniales remittan- 92
tur per Sacramentalia ? *Prima* sententia cum *Sot. Val. Led. Vict. etc.* apud *Croix l.* 6. *p.* 1 *n.* 221. dicit, Sacramentalia ex institutione Ecclesiæ vim habere venialia remittendi ex opere operato quia Sacramentalia semper venialia remittunt, etsi non semper in nobis pium motum excitent. *Secunda* tamen communior, et verior sententia cum *Tourn.* t. 4 *p.* 266. *Wigandt tr.* 13. *Exam.* 2 *n.* 25. *S. Th. Lug. Suar Bus. Croix l. c. Viva de Sacr. Qu.* 1 *A.* 8 *n.* 7 *et seq.* tenet, per Sacramentalia non remitti venialia ex opere operato, sed tantùm quia per ea pius motus doloris, aut charitatis in nobis excitatur, quo venialia remittuntur. Idemque expressè docet *D. Th.* 3 *p. q.* 87 *art* 3 *ad* 1. ubi ait : *Omnia ista causant remissionem peccatorum venialium... implicitè, vel explicitè.* Hinc omnibus fidelibus consultum fit post sumptionem aquæ benedictæ, etc. se excitare ad actum doloris, sivè amoris.

» 1. Gratiæ prævenientes, et pii motus conferuntur 93
» per Sacramentalia, per modum impetrationis, quæ » non omninò infallibilem effectum habent.

» 2. Peccat graviter, qui Sacramentalibus falsam » materiam supponit, ùt pro aqua lustrali facienda » urinam.

» 3. Sacramentalia quandòque operantur beneficia » corporalia, v. g. sanitatem, per modum impetra- » tionis, ratione precum Ecclesiæ. Imò quædam » etiàm vim habere (v. g. fugandi Dæmonem) per » modum operis operati, ex sigulari privilegio, » docent *Henr. l.* 1 *c.* 2. *Sotus*, et alii. Quia, inquiunt, » etiàm Ethnici, in quibus nec intercesserunt preces » Ecclesiæ, nec meritum operantium, quandòque » signo crucis (quod quidam etiàm putant de nomine » JESU) à dæmone liberati fuisse dicuntur: quod » tamen alii eorum virtuti objectivæ, quasi naturali, » adscribunt; de quo plura apud *Schol. Vide Mœrat.* » *D.* 10 *sect.* 1.»

94 Inter Sacramentalia enumerantur Agni Dei ex cera à Papa benedicti: super his notandum 1. Vetitum esse sub excommunicatione eos inaurare, aut pingere, ùt *Azor. ap. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 225. Not. 2. Vendere eos cariùs, quia benedicti sunt, est injustitia, et simonia. Licitum tamen est eos vendere secundùm suam materiam, ùt rectè dicunt *Sanch. Dian. et Croix ib. cum communi*; *contrà Azor* Not. 3 Quàmvis *Gobat. etc.* dicant, esse veniale laicis eos tangere àbsque aliqua necessitate; probabilè tamen est, nullum esse peccatum, juxtà usum nostrorum temporum, ùt ajunt *Sanch. Dian. et alii ap. Croix n.* 225.

Projicere canibus ossa agni, vel ova, quæ benedicuntur, putat *Gretserus* esse illicitum; sed negandum cum *Caj. et Croix n.* 227. Sicùt etiàm licitum est uti aqua benedicta; et candelis ad usum profanum, ut *Croix ibid. cum Tamb. contrà alios.*

Missalia autem, et Biblia sacra, sicùt etiàm sacræ Imagines non debent adhiberi ad usum profanum; secùs verò dicendum de aliis chartis, quibus incidenter, et accessoriè inscribuntur nomina sacra. Ità *Croix n.* 228. *cum Gob.*

TRACTATUS II.

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE.

CAPUT I.

De Baptismo.

95 *Quomodo distinguitur Baptismus?*
96 *De Baptismo Flaminis.*
97 *De Baptismo Sanguinis.*
98 *An, ut Martyrium remittat culpam, requiratur in peccatore contritio, vel charitas?* 99. *Quando Martyrium gratiam conferat?* 100. *An sint Martyres, qui moriuntur in obsequio peste infectorum?* 101. *An liceat se offerre ad Martyrium? Vel se prodere Catholicum per abstinentiam à carnibus.*

» Non agitur hîc de Baptismo sanguinis, idest mar- 95
» tyrio; nec flaminis, seu spiritûs, idest contritione,
» cum voto Baptismi vel desiderio, quia non sunt Sa-
» cramenta; sed de Baptismo fluminis, qui defini-
» tur: *Ablutio corporis exterior, facta sub præscripta*
» *forma verborum.* »

Baptismus igitùr ex voce græca, quæ, significat ablutionem, sivè immersionem in aquam, distinguitur in Baptismum *fluminis*, *flaminis*, *et sanguinis*.

Infrà dicemus de Baptismo *fluminis*, qui valdè pro- 96
babiliter cum *S. Th.* 3 *p. q.* 66 *art.* 2. *Salm. de Bapt. c.* 1 *n.* 25. *Mag. Sent. Sot. Vas. etc.* fuit institutus antè Passionem Christi Domini, tempore quo Christus baptizatus est à Joanne. Baptismus autem *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia, cum voto explicito, vel implicito veri Baptismi fluminis, cujus vicem supplet (juxtà *Trid. sess.* 14 *c.* 4.) quòad culpæ remissionem, non autem quòad characterem imprimendum, nec quòad tollendum omnem reatum pœnæ: dicitur *flaminis*, quia fit per impulsum Spiritûs sancti, qui flamen nuncupatur. Ità *Viva de Bapt. q.* 2 *art.* 1 *n.* 2. *Salm.*

c. 1 *n.* 2 *cum Suar. Vasq. Val. Croix l.* 6 *p.* 1, *n.* 244. *et aliis.* De fide autem est per Baptismum flaminis homines etiàm salvari, ex c. *Apostolicam. D. Presb. non bapt. et Trid. sess.* 6 *c.* 4. Ubi dicitur neminem salvari posse *sine lavacro regenerationis, aut ejus voto.* Vidè *Petroc. p.* 142 *q.* 6.

97 Baptismus verò *sanguinis* est sanguinis effusio, seu mors tolerata pro fide, aut pro alia virtute Christiana, ùt docet *S. Th.* 2. 2 *q.* 124 *art.* 5. *Viva l. c. n.* 2. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 232 *cum Avers. Gob. etc.* Hic autem Baptismus æquiparatur verò Baptismo, quia quasi ex opere operato ad instar Baptismi remittit culpam et pœnam: dicitur *quasi*, quia Martyrium non ità strictè operatur sicùt Sacramenta, sed ex quodam privilegio ratione imitationis Passionis Christi, ùt dicunt *Bell. Suar. Sot Caj. etc. apud Croix n.* 238 et fusè *Petroc. t.* 3 *c.* 2 *q.* 3: Ideò Martyrium prodest etiàm infantibus, dum Ecclesia SS. Innocentes proùt veros Martyres colit. Hinc benè docet *Suar. cum aliis apud Croix n.* 237. oppositum saltèm temerarium. In adultis autem requiritur acceptatio Martyrii, saltèm habitualiter ex motivo supernaturali, *Conin. Caj. Suar. Bon. et Croix n.* 231. *contrà Viva n.* 5, qui nullam requirit acceptationem.

98 Patet autem, Martyrium non esse Sacramentum, quia Martyrium non est actio instituta à Christo; et ideò neo etiam fuit Sacramentum Baptismus Joannis, qui non sanctificabat hominem, sed tantùm præparabat ad Christi adventum. *Viva l. c. n.* 3.

Quæritur tamen hîc I. An, ut Martyrium remittat culpam et pœnam, requiratur in peccatore contritio, vel dilectio Dei super omnia, an sufficiat attritio? Certum est, ad remissionem culpæ aliquam pœnitentiam requiri, ex *Trid. sess.* 14 *de pœn. c.* 1. Ad quæsitum autem respondet *Wigandt. tr.* 11. *Ex* 5 *n.* 73. *Con. t.* 8 *p.* 151 *n.* 10. *Viva d. q.* 2. *ar.* 1 *n.* 4 *cum Bell. Caj. Pal. Less. etc. ap. Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 238 *et* 239. attritionem satis esse ad Martyrium, sicùt satis est ad Baptismum; hoc enim privilegium, dicunt, Martyrium obtinere ex

privilegio, ùt diximus, ob imitationem Passionis Christi. Probabiliùs tamen est, quod requiratur contritio, vel dilectio Dei suprà omnia, ùt docent *S. Bon. Scot. Con. Sayr. etc. ap. Croix*, *et Petroc. to.* 3 *p.* 134 *q.* 3. *ex S. Th.* 3 *p. q.* 66. *art.* 12 *ad* 2. ubi dicit: *Effusio sanguinis non habet rationem Baptismi, si sit sine Charitate.* Et probatùr ex *Apost.* 1. *Cor.* 13. *v.* 3. *Si tradidero corpus meum, ità ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Neque Martyrium subire, importat semper charitatem perfectam habere; nam posset qùis velle potiùs mori, quàm peccatum novum committere propter metum Inferni. Cæterùm, ipsi adversarii advertunt, necessarium semper esse, ut peccator antè Martyrium conetur ad contritionem, vel Confessionem, ne periculo damnationis exponatur.

Quæritur II. Quandònam Martyrium gratiam conferat, an in instanti mortis, aut vulneris lethalis. 99
Probabilè est cum *Suar. Bon. Dic. etc. cum Viva art.* 1 *n.* 6. conferre gratiam, quando Martyr accipit lethale vulnus, aut cruciatum, licet posteà miraculosè non moriatur; et ità verè Martyr fuit B. Joannes in dolium ferventis olei immissus, et Regina Martyrium B. Virgo Maria, stans juxtà crucem Jesu. Ratio, quia tunc jam in causa mors accipitur.

Not. I. De illis, qui in obsequio pestiferorum ex 100
charitate moriuntur, dicit *Martyrol. Rom.* 28. *Febr. Quos velut Martyres religiosa fides venerari consuevit.* Et veros Martyres esse tenent 12. Academiæ, 13. Cardinales, 12 Episcopi et plusquam 300. Auctores, contra *Hurt. et alios;* vide *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 236.

Not. II. Illicitum est, sine divino instinctu, vel 101
sine periculo scandali, temerè se ingerere in Martyrium, ùt communiter docent *S. Th. Navar. Sanch. Dic. etc. cum Croix n.* 241. Tum quia hæc esset quædam tentatio Dei: tum quia homo non est dominus vitæ suæ. Vide dicta *l.* 3. *n.* 32. Hinc dicit *Laym. l.* 3 *tr.* 3 *p.* 3 *c.* 1 *n.* 6. *et Gobatus ap. Croix l. c.* quod peccaret, qui die veneris, à carnibus abstinendo, manifestaret se catholicum cum periculo vitæ quia eo casu

cessat præceptum ecclesiasticum abstinendi à carnibus, et urget præceptum naturale, quod est potius, servandi propriam vitam.

DUBIUM I.

Quid sit materia Baptismi?

102 *Quæ sit materia* remota *Baptismi? Vide Resp. ap. Bus.*
103 *I. Quæ sit materia certè valida? II Quæ certè invalida? III. Quæ dubia? An in necessitate liceat ibi uti opinione etiàm tenuiter probabili?* 104. *Dub.* 1. *An sit materia apta aqua per artem chimicam educta? Dub.* 2. *An saliva, sudor, aut lacrymæ. Dub.* 3. *An aqua fluens ex vite? Dub.* 4. *An nix non soluta?*
105 *Quæ sit materia* proxima *Baptismi? Vide Res. apud Bus.*
106 *Quær. I. An valeat Baptismus, si quis projiciat puerum in flumen? Quid, si baptizet cum aqua defluente ex tecto? An liceat in necessitate projicere puerum in flumen, ut baptizetur? An autem cum aqua nociva baptizare?* 107. *Quær. II. An infans in necessitate possit baptizari in utero matris? Quid, si baptizetur puer tantùm in capite egresso ex utero? Quær. III. An valeat baptismus, si attingat tantùm vestes, aut capillos? Quær. IV. An valeat Baptismus collatus in scapulis, vel pectore? Quær. V. An requiratur trina ablutio. Quær. VI. An sufficiat ad Baptismum una vel altera aquæ gutta?*

102 « Resp. Materia *remota* licita est aqua consecrata, » si haberi potest; valida est omnis, et sola aqua » elementaris, quæ morali hominum æstimatione sit » naturalis, et usualis, qualis est putei, maris, » paludis, pluviæ, et item resoluta ex nive, grandine, glacie, licet accidentaliter quòad calorem, » saporem, et odorem, alterata sit; ùt aqua sulphurea, lixivium, jusculum aquâ ità tenuiter carne » decoctum; aut aqua alteri corpori ità modicè admixta, ut usum communem, et æstimationem aquæ » retineat. Ratio responsionis est, ex Joan. 3. *Nisi* » *quis renatus fuerit ex aqua etc.* Quam *S. Th.* con» firmat triplici congruentià. 1. Est maxima commo-

» ditas aquæ. 2. Ejus facillimus usus. 3. Aptitudo » ad significandum effectum, qui est emundatio à » peccato.

Undè resolves.

» 1. Inepta materia Baptismi est saliva, lotium, » lacrymæ, sudor, cerevisia, item aqua sic permix- » ta, ut non ampliùs sit apta ablutioni, nec vocetur » aqua; v. g. lutum, brodium, vinum lymphatum, » item aquæ artificiales ex rosis, herbis, succisque » expressæ; deniquè nix, grando, glacies non reso- » luta. Ratio est, quia morali hominum æstimatione » non censentur aqua naturalis, et usualis. *Laym. l.* 5 » *t.* 2 *c.* 3. *Bon. q.* 2 *p.* 3.

» 2. Quia de quibusdam tum ex dictis, tum aliis » dubium est, v. gr. de jusculo, et cerevisia valdè » tenui, lixivio (et secundùm *Gran. in* 3 *p. c.* 4 *tr.* » 1 *d.* 3 *dub.* 2. aqua rosacea); hinc in necessitate » licet illis uti, etsi posteà Baptismus sub conditione » sit repetendus. V. *Escob. Laym. Bonac. ll. cc.*

» 3. Uti aquâ impurâ, vel non consecratâ, » cùm alia haberi potest, est grave peccatum, ob Sa- » cramenti irreverentiam. *Bon. l.* 1 *c.* 1 *n.* 7 *et* 8. *Dian.* » *part.* 9 *t.* 6 *R.* 33, et alii quinque. Licet *Granad et* » *Quintanad.* putent non esse mortale, uti non be- » nedictâ * (*Genericè loquendò omissio aquæ benedic-* » *tæ est mortale, ùt dicunt Tourn. tom.* 4 *p.* 288. *Ronc.* » *c.* 2 *quæst.* 2 *cum Cabrera, et Diana, ac Salm. c.* » 2 *n.* 14. *cum Conc. Bon. et Pal. ex Clement. un. de* » *Bapt. contra aliquos. In Baptismo autem privato* » *dicit Croix n.* 263. *cum Pasq. Gob. et Quintan. non* » *requiri aquam benedictam; sed Tourn. l. cit. asserit,* » *quod in Baptismo, adhùc necessitate domi conferen-* » *do, debeat curari, ut fiat aquâ benedictâ, sivè lus-* » *trali ob majorem decentiam.* »

Certum est et de fide, materiam remotam Baptismi 103 non esse aliam nisi aquam materialem, sivè elementarem, ùt patet ex Concilio Lateran. relato in *cap. Firmiter de Sum. Trin.* et ex Trid. *sess.* 7. *Can.* 2 ex

illo Joannis 3 *v*. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hinc videndum, quænam aqua sit materia valida, quæ invalida, et quæ dubia? I. Materia certè valida est 1. Aqua *fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, stagnorum, cisternarum, et pluvialis; et sic quæcumque simplex et pura, quæ propriam aquæ speciem retineat; nec refert frigida sit, an calida*: ita habetur in Rituali Rom. jussu Gregorii XIII. (apud *Conc. c.* 8 *p.* 125 *n.* 2.) 2. Est aqua resoluta ex nive, glacie, vel grandine, ùt communiter docent *Conc. n.* 6. *Cont. Tourn. tr.* 4 *p.* 287. *Holzm. t.* 2 *c.* 1 *eum.* 95. *Elbel t.* 3 *p.* 25 *n.* 8. *Ronc. de Bapt. c.* 2. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 262 et alii omnes. 3. Aqua sulphurea sive materialis, ùt docet *S. Thom.* 3 *p. q.* 66 *art.* 4 *ad* 4. *Tourn.*, *Holzm. Salm. Antonin.* et alii communiter. 4. Aqua defluens in tempore nimboso a pariete, foliis, etc. *Tournely p.* 287. *Elbel n.* 8. *Ronc. c.* 2 *cum Gob. et Tamb.* 5. Aqua turbida mixta cum alia re, modò aqua sit materia prædominans, *S. Th. l. c. Tourn. Salm. Elbel, Antoine*, etc. sed vide *infra not* III. 6. Ros, et aqua collecta ex vaporibus densatis, puta in operculo ollæ, ut *Croix L.* 5 *part.* 1 *n.* 22. *Diana p.* 3 *tr.* 4 *R.* 5 *etc.* et adhæret *Conc. tom.* 8 *p.* 127 *n.* 9. II. Materia certè invalida est 1. Sanguis, lac, vinum, urina, pituita, ùt *Gonet Man. tom.* 6. *c.* 3. *Salm.* et alii communiter. 2. Succus expressus ex floribus, herbis, et radicibus, ùt *S. Thom. loc. cit. ad.* 5. *Salm. n.* 6. *Gonet*, *Tourn. Elbel, etc.* Textum autem Stephani II. *apud Gonet*, *p.* 88. ubi videtur Pontifex approbasse Baptismum collatum in vino, suppositum esse probant ipse *Gonet*, *Concina. n.* 7. *Tourn. p.* 286. *cum Juenin. et Petrocorens. tom.* 3 *pag.* 154. *cum P. Nicolai.*

III. Materia autem dubia est 1. Jus, et lixivium; nam, licet *D. Thom. d. q.* 66 *art.* 4 *ad* 2 *et* 4 dicat esse hæc materiam aptam ad Baptismum, modò non *habeant plus de aliena substantia, quàm de aqua;* imo addat, quod, si ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, benè possit in ea fieri Baptismus, sicut et in

aqua quæ exprimitur ex luto; et S. Doctorem sequuntur *Concin. Salm. Tour.*, *et Ronc.* Attamen non improbabiliter *Palaus tr.* 19 *part.* 3. *Elbel*, *Tamb. Dian. et Pasqualig.* dicunt absolutè, jus, et lixivium esse materiam dubiam, cùm talis aqua magis corpus polluat, quàm lavet. 2. Aqua ex sale soluto; nam licet *Pal. Laym. Silv. Ang.* omninò negent hanc esse materiam aptam, tamen *Tourn. cum Bonacina et Henric.* ac *Concina cum Leand.* et communi, ut asserunt, dicunt esse materiam dubiam. 3. Cerevisia tenuis, ùt ait *Antoine quæst.* 1. *et Sporer de Baptis. p.* 183. et idem ait de tenui atramento *Croix n.* 261 *cum Gobat. Steph. et Esparsa.* Et hîc sedulò notandum, quod in extrema necessitate, si nequit haberi materia certa, possit et debeat adhiberi qualiscumque dubia sub conditione, ùt communiter dicunt *Conc. Tour. Salm. n.* 12. *cum Lugo*, *Dian. et aliis.* Et hoc procedit non solùm, quandò est tantùm probabilis opinio pro valore Sacramenti, sed etiàm quandò est tenuiter probabilis, ùt rectè dicunt *Antoine n.* 2. *Holzm. n.* 99. *Viva Append. ad Prop. damn. n.* 11 *v. Ratio. Croix lib.* 6 *part.* 1 *n.* 110 *et p.* 2 *n.* 1162 *ac Carden. in Prop. Innoc. XI. cum Navar. et Soto.* Ratio, quia conditio, sub qua Sacramentum ministratur, sat reparat Sacramenti injuriam; et contra, necessitas sat justa est causa, Sacramentum eo casu sic conditionatè ministrandi. Et quandò Minister potest Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ sic conferre, ad id tenetur quidem sub gravi ex præcepto charitatis, ùt benè ajunt *Antoine*, *Holzm.*, *et Viva l. c. cum Suar. Cajet. Sylvest. Con. Vasq. etc.* communiter.

Subdubitatur 1. An aqua per artem alchimicam 104
educta ex floribus, plantis, aut radicibus sit materia valida ad Baptismum, vel saltèm dubia? *Prima* sententia omninò negat, et hanc tenent *Gonet. Man. to.* 6 *c.* 3. *Conc. n.* 12. *Salm. c.* 2 *n.* 6 *et alii cum D. Th.* 3 *p. quæst.* 66 *art.* 4 *ad* 5. Quia aqua artificialis numquàm naturalis dici potest. *Secunda* verò sententia, quam tenent *Elbel p.* 25 *n.* 10. *Holzmann p.* 21 *n.* 95. *Contin.*

Tourn. cum Tanner. Putean. etc. Croix n. 260 *cum Dic*, item *Conc. Tamb. Verricel. apud Renzium lib. de Sacram.* meritò censet, hanc esse materiam probabiliter validam, et ideò in necessitate extrema omninò adhibendam. Ratio, quia, ùt Philosophi existimant, in mixtis verè et formaliter remanent elementa, quorum quodlibet virtute chimicâ resolvi potest in suam speciem, ità ut materia sic resoluta sit vera aqua, proùt satis videtur probari ex *c. in quadam, de Cel. Miss.* ubi Pontifex loquens de aqua, quæ fluxit ex latere Christi, asserit verè esse aquam, quia dicit: *Sivè fuit divinâ virtute creata, sivè de componentibus ex parte aliqua resoluta; cum naturaliter* (nota) *possit elementatum in elementa resolvi.* Dices: Ergò etiàm vinum, et oleum hoc modo possent esse materia Baptismi, cùm in vino et oleo etiàm adsit pars aquea. Respondeo, quod ideò hæc non sint materia Baptimi, quia substantia aliena superat aquam: sed benè posset esse, si per artem aqua è vino vel oleo eliceretur. Nec convincit ratio opposita, nempè quod aqua artificialis differat specie ab aqua naturali; talis enim aqua extracta, ùt suprà, dicitur quidem artificialis, non quià arte fit aqua, id, quod non erat aqua; sed quia aqua naturalis arte separatur ab aliis elementis Meritò autem dicunt *Silvest. v. Baptismum*, *et Renzi loc. cit. quæst.* 5, aquam distillatam esse veram aquam naturalem, cùm sit ejusdem speciei; undè aquæ distillatæ cum rosis, aut aliis floribus similibus, cùm materia prædominans sit aqua, videtur non dubitandum, quin sint materia valida (quàmvis non licita) ad Baptismum, ex *D. Thom.* qui cum aliis communiter (*d. quæst.* 66 *art.* 4 *ad* 2.) docet, aptam esse materiam aquam mixtam cum alia re, quæ sit minoris quantitatis. Vide dicta *n.* 103. *infrà ibi n.* 5.

Dub 2. An saliva sit materia apta, vel saltèm dubia ad Baptismum? Affirmant *Pal. p.* 3 *n.* 2 *et Conc. apud Tamb.* Sed veriùs dicunt esse materiam omninò ineptam, ipse *Tamb. Gonet, Tourn. Salm. Croix, Antoine.* et alii communiter; et patet ex *cap. penult de Bapt.*

ubi Innoc. III. loquens de baptizatis cum saliva respondit : *Dubitari non debet illos verum non habere Baptismum*. Et idem dicendum de sudore cum *Tamb. Renzi, Fill. c. 2 n. 26 et communi, ex cap. In quadam de Cel. Miss.* ubi dicitur : *Cùm in Sacramento Baptismatis non regeneremur in phlegmate, sed in aqua.* Et idem rectè docet *Filiuc.* cum aliis communiter de lacrymis ob eamdem rationem, accepto nomine *phlegmatis* tàm pro sudore, quàm pro lacrymis.

Dub. 3. An sit materia Baptismi aqua fluens ex vite, aliisve arboribus? Omninò negant *Salm. Ronc. et Conc. t. 8 p. 127 n. 8* cum communi, ùt asserit, quia liquor ille succus est arboris, non aqua. Sed meliùs *Tourn. cum Dicast et Renzi cum Pasqualig. Verricell. etc.* dicunt, esse materiam dubiam.

Dub. 4. An glacies sivè nix non soluta sit materia apta? Negant pariter *Con. n. 7 et Croix n. 262 cum Tannero*; sed dubitant *Aversa ap. Croix, et Hurtad. Præc. ac Putean. apud Renzi*: ideò dicunt, posse in necessitate adhiberi sub conditione.

» Resp. 2. *Proxima* materia Baptismi est ablutio : 105
» quæ validè fit tribus modis, scilicet immersione,
» aspersione, infusione, juxtà praxim diversarum
» Ecclesiarum, quæ servanda est, ità ùt morali hominum
» judicio censeatur esse lotus; ex præcepto
» tamen caput abluendum est, quod praxis Ecclesiæ
» habet. Ratio est, quià quolibet horum modorum
» fieri potest ablutio. Et quidem trinam mersionem
» non esse necessariam constat ex Concilio Toletano.
» Ubi tamen trina vel immersio, vel infusio usitata
» est, sinè gravi peccato extrà necessitatem non potest
» prætermitti, ùt docet *S. Th.* Etsi alii, secluso
» scandalo, et contemptu, dicant esse tantùm veniale.
» *Laym. l. c. n. 4. Bonac. loc. cit.*

Undè resolves.

1. Non verè baptizatur, cujus nulla pars immediatè
» tangitur, v. g. infans in utero, vel cista; vel

» adultus, cujus vestes tantùm sunt aspersæ. *Laym.*
» *Bon. ll. cc.*
» 2. Non requiritur ad valorem, ut qui baptizatur
» emergat ex aqua : * (*puta si immergatur in flumen*) * :
» quod tamen grave peccatum est, esto nihilominùs
» moriturus esset baptizandus. *Laym. c.* 3 *n.* 5 uti
» etiàm matrem nihilominùs morituram, vel mortis
» ream aperire, ut infans baptizetur. *Laym. l.* 5 *t.* 2
» *c.* 3 *n.* 2, ubi unicum casum excipit, si nimirùm
» merter sit mort digna, et si supplicium differatur,
» infans certò sit moriturus antè nativitatem. Verùm
» rectè addit ex *Suar.* casum hunc vix moralem, et
» practicum esse. Vide *loc. cit.* »
» 3. Invalidus est Baptismus. I. Si quis labatur
» in aquam, vel ab alio protrudatur, et tamen for-
» mam pronuntiet. II. Si formam pronuntians teneat
» puerum, et alter abluat, aut aquam affundat. III.
» Si aquâ è fonte prosiliente, aut stillicidio deci-
» dente, baptizandns ei se submittat. Ratio est, quia
» in his non tu, sed alter abluit. *Bon. part.* 3.
» 4. Ob probabilem utrimque sententiam, dubius
» est Baptismus (ideòque si in necessitate sit datus,
» repetendus sub conditione). I. Si tantùm una, vel
» altera gutta sit adhibita, v. gr. si more aquæ lus-
» tralis multitudo sit aspersa. Quod sine necessitate
» non licet, cùm ad ablutionem non videatur sufficere
» quicumque aquæ contactus, sed requiri successi-
» vus, cum aliquo motu. *Bon. l. c. n.* 13 *ex Suar.*
» *Con. etc.* In casu tamen necessitatis sic baptizare
» concedit *Mærat. t.* 3 *d.* 3 *sect.* 4. *Granadus in* 3 *p.*
» *c.* 4 *tr.* 1 *d.* 4 *n.* 12 II. Si tantùm sit abluta pars minùs
» principalis, v. gr. digitus, manus, vel pes; nam si
» pars principalis, v. gr. scapulæ, vel pectus, nemo
» dubitat. III. Si tantùm crines sint tincti, licet *Card.*
» *de Lugo Resp. mor. l.* 1 *d.* 1. hunc validum esse
» contendat. IV. Si infans tinctus sit involutus adhùc
» secundinæ suæ, idest pelliculæ corpori annatæ; in
» necessitate tamen in prædictis casibus Baptismus
» debet conferri sub conditione. *Hurtad. de Bapt. d.* 1.
» *diff.* 12. Vide *Laym. loc. cit.*

» 5. Cum terna usurpatur affusio, aut immersio, » ad nomen Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, juxtà » praxim Ecclesiæ; cavendum, ne ter, sed semel » tantùm pronuntietur forma. Quæ rectiùs ità profer- » tur, ut antè tertiam ablutionem non finiatur; quia » forma, cum quacumque prima ablutione, Baptis- » mum constituit. *Reg. lib.* 27. *cap.* 3. *Laym. lib.* 5. » *to* 1 *cap.* 3. »

Quær. I. An valeat Baptismus, si quis projiciat infan- 106 tem in puteum, vel flumen, et formam pronuntiet? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Scotus in* 4. *Dist.* 4 *q.* 3. quem sequuntur *Mastrius*, *Frassen*, et alii *Scotistæ* communiter, item *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 300. *et Sotus*, *Silvest. Tamb. etc.* Ratio, tum quia non potest dici immersio, cui non succedit emersio; tum quia contactus aquæ debet esse à Ministro: at hæc ablutio non esset à Ministro, sed à mole corporis in aquam projecti. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *Suar. D.* 20 *sect.* 3. *Laym. p.* 3 *n.* 3. *Conc. t.* 8 *p.* 135 *n.* 11 *cum Gonet. Val. Pal. Pan. Vasq. Fill. Vict. etc.* et probabilem vocant *Salm. c.* 2 *n.* 25. Ratio, quia jam ibi concurrunt omnia requisita, nempè materia, forma, et intentio Ministri. Utraque probabilis est, et quià talis quæstio vix ad praxim reducitur, superfluum censeo ei immorari. Benè autem advertunt *Tourn. et Silvest.* quod, si talis infans superviveret, esset quidem saltèm sub conditione rebaptizandus.

Certum est autem cum *Tourn. l. c.* et communi, validum esse Baptismum collatum cum aqua venenata, aut ferventi, undè infans enecetur; quià hæc jam reputaretur usualis ablutio: quod autem aqua sit venenata, fervens, vel gelida, per accidens se habet. Sic etiàm validus est Baptismus, si quis, aquæ defluenti ex tecto, puerum submittat, et forman proferat, ùt rectè dicunt *Conc. n.* 12 *et Tourn. p.* 300. *n.* 4. Secùs autem ait *Tourn.* si accessio aquæ ad corpus baptizandi fieret ab altero, quia tunc non verificaretur forma, *ego te baptizo*, quæ requirit ablutionem faciendam ab ipso baptizante.

Omninò autem tenendum est cum *Tourn. p.* 300. *Concl. l. c. Antoine p.* 470. *art.* 4. *Salm. c.* 2 *n.* 35. *cum Suar. Vasq. Pal. conc. Laym. etc.* communiter (contra aliquos apud *Dian. p.* 5. *tract.* 3. *R.* 14.), numquàm licere projicere in flumen infantem ad eum baptizandum, quàmvis sit mox decessurus sine Baptismo; quia numquàm est licitum ob quamcumque causam directè occidere innocentum; ex illo Exodi. 23 *v*, 7. *Insontem, et justum non occides.* Et ob eamdem rationem non licet incidere ventrem Matris proximè moriturae, ut ejus infans Baptismum recipiat, ùt communiter etiàm dicunt *Tourn. t.* 8. *p.* 136. *n.* 13. *ac Salm. n.* 35. *cum Con.* (contra *Comitol.*) ex *D. Th.* qui *in* 3 *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 3. id expressè docet, inquiens: *Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum: si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Nec obstat dicere, quod vita spiritualis infantis debeat praeferri vitae temporali matris; nam hoc sic intelligendum, ut quisque debeat quidem mortem sustinere, non autem, ut debeat, nec ut possit mortem sibi inferre, vel alterum occidere pro salute spirituali proximi. Hìc autem benè advertit *Croix n.* 293: quod, mortuâ matre, statim os ejus sit aperiendum, ne infans suffocetur. Insuper putat *Cont. Tourn. t.* 3. *pag.* 281. *Coll.* 3. *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 293. *cum Laym. Gob. etc.* ex judicio Medicorum, benè posse matrem incidi, et infantem baptizari, sine morte matris: et hoc casu dicunt licitè fieri incisionem, et matrem tenêri eam pati, si mater sit robusta, et Chirurgus peritus: et hoc casu dicunt DD. licitè Chirurgum incisionem facere, et matrem tenêri eam pati, etiàmsi (ait *Tourn.*) adsit periculum suae mortis. Sed hìc omninò puto distingendum: nam respectu ad Chirurgum, dico tunc eum posse incidere matrem, si periculum mortis illius sit remotum; secùs si proximum aut probabile: sicùt enim illicitum est occidere matrem, ut puer baptizetur, ut vidimus cum communi ex D. Th., sic etiàm non licet matrem probabili periculo mortis exponere: quod periculum non video quomodò vitari

possit in tàm gravi incisione ; videant periti. Respectu verò matris, an ipsa teneatur incisionem pati? Dico, quod, si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec teneatur, nec possit suo positivo consensu ad incissionem concurrere; tantùm posset, et teneretur illam pati, si Chirurgus sine ejus consensu (ipsâ omninò negativè se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrimque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, nempè si proles non sit certè baptizanda, non tenetur ipsa vitam certè amittere. Valdè autem probabile est id quod, dicunt *Suar. qu.* 68 *art.* 11 *et Renzi q.* 6 *cum Laym. Con Fill. et Præp.* nempè quod, si mater gravida sit per sententiam ad mortem damnata, quàmvis ex *L. Prægnantem. D. de Pænis* debeat expectari tempus puerperii, tamen, si censetur infans certè decessurus, priusquàm perveniat ad lucem, licitè possit secari venter matris, anticipando supplicium, quia aliàs dilatio, quæ datur ob bonum prolis, tunc cederet in ipsius detrimentum.

Hîc operæ pretium duxi annotare plura quæ scribit *Franciscus Emmanuel Cangiamila in sua Embryologia sacra*. Ibi dicit I. *l.* 2 *c.* 15 *n.* 1 *cum Possev., Gob. etc.* graviter peccare parentes qui negligunt incisionem fieri, et Chirurgos qui eam facere omittunt, aut differunt. Additque, Parochum tenêri ad omninò curandum, ne mater sepeliatur, antequàm fiat incisio: alioquin putat ipsum non excusari ab irregularitate, cùm Parochus teneatur ex officio mortem infantium impedire. Sed huic non acquiescò, quoniam eo casu, cùm vita infantis non sit certa, nec certa quidem ejus est mors, juxtà dicenda *l.* 7 *n.* 347 *dub.* 4. Item addit *c.* 16. quod, si invenitur alius, etsi non Chirurgus, qui animum habet ad incisionem perficiendam, ille teneatur eam efficere. Dicit II. *l.* 4 *c.* 6 *n.* 2 quod, cùm infans non est omninò egressus ab utero, Baptisma non sit ministrandum à Parocho, sed ab obstetrice. Dicit III. maximè

animadvertenda esse eo casu, quæ sint signa periculi in pueris, nempè 1. Si puer oritur sine vagitu, et lacrymis. 2. Si modicè respiret. 3. Si apparet lividus præsertim in facie, aut capite. 4. Si nascitur post multum temporis, aut laboris obstetricis. 5. Si nascitur antè septimum mensem. 6. Si cranium habet valdè Molle, aut suturas nimis apertas aut alias partes disjunctas.

Quàmvis autem non liceat puerum in flumen injicere, licitum est tamen aquâ etiàm gelidâ, si alia haberi non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiàmsi timeretur ex hoc mors acceleranda, ùt communiter docet *Laym. c.* 6 *q.* 4. *Pal. p.* 4 *n.* 14 *et Salm. n.* 36 *cum Vasq. Con. etc.* Tum quia mors tunc non eveniret per se, sed per accidens, cùm talis actio per se non tendat ad occisionem, sed ad ablutionem: tum quia eo casu potest negligi parva illa vitæ jactura, ut infans vitam æternam consequatur.

107 Quær. II. An infans in periculo mortis possit baptizari in utero matris? Certum est non valere Baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus matris, quia infans est persona à matre distincta. Vide *S. Th.* 3 *p. q.* 68 *art.* 11. *Salm. c.* 6 *n.* 5. et alios communiter id docentes. Dubium est, an validè baptizetur infans, reserato uteri ostio, etsi nulla pars in lucem prodierit, si per instrùmentum puer aquâ tingi possit? *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Nat. Alex. de Bapt. c.* 7. *Prop.* 2 *in fine, Conc. tom.* 8 *p.* 133 *n.* 5. *cum Comit. et Juenin. ac Gotti apud S. P. Bened. XIV. in Op. de Syn. l.* 7 *c.* 5 *n.* 2. Ratio, quia nemo dicitur renasci, nisi priùs fuerit natus, ex illo Jo. 3 *v.* 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.* Et pro hac sententia videter esse *S. Aug. Ep.* 57 *nunc* 157 *ad Dardan. apud D. Th. l. c.* cum dicat, *Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, non ergò debet aliquis baptizari, priusquàm ex utero nascatur. Si igitùr homo regenerari per gratiam Spiritùs in utero potest, cùm restat illi adhùc nasci, renascitur ergò antequàm nascitur, quod fieri nullo modo potest.* Idque confirmant ex S. Isi-

doro, qui in *c.* 115 *de Consecr. Dist.* 4. sic loquitur: *Qui natus adhùc secundùm Adam non est, regenerari secundùm Christum non potest.* Et ex Rituali Rom. de Bapt. ubi dicitur: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Secunda verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3 *p. D.* 25 *sect.* 6 *art.* 11 *p.* 276. *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 299. *Holzm. t.* 2 *n.* 137. *Elbel t.* 3 *p.* 29 *n.* 22 *et* 51. *cum Bambest. et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 292. *Con. Pignat. Led. Victor. Dic. et Aversa*, atque non parùm adhæret noster P. Bened. XIV. *l. c.* Ratio, quia talis infans, cùm jam existat homo viator, benè potest Baptismum suscipere. Nec obstat ratio opposita, quod nequeat renasci, qui nondum est natus; verè enim aliquis potest dici natus, non solùm cùm ex utero egreditur, sed etiàm cùm in utero jam vivit, juxtà illud Angeli ad Joseph de conceptu Verbi incarnati *Matt.* 1 *v.* 20 *Quod... in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Idque asserit idem *D. Thom. in* 4. *Dist.* 12 *q.* 1 *ad* 2. dicens: *Duplex est carnalis nativitas, prima in utero, secunda extrà uterum.* Et apertiùs hoc probatur ex *c.* 4 *de Bapt.* ubi Innoc. III exprimit, tum dici hominem nasci, cùm concipitur, inquiens: *In carnali generatione, quâ proles ex viro et fœmina nascitur.* Nota To *ex viro et fœmina nascitur:* ergò proles tantùm ex viro et fœmina generata, benè dicitur nata. Et de hac nativitate congruè explicari potest textus Joannis: *Nisi quis renatus fuerit etc.* Nam in Trid. *Sess.* 3 *in Decr. de Peccat. orig. n.* 4. textus ille sic explicatur: *Ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Ergò sicùt peccatum originale per solam generationem contrahitur, ità pariter, ut homo per gratiam regeneretur sufficit, ut sit jam generatus; et ideò à Concilio Baptismus vocatur regeneratio, quæ non requirit nativitatem ex utero, cùm non hæc dicatur generatio, sed tantùm illa nativitas, quæ fit in utero, et quâ homo fit filius Adam. Atque tandem *D. Th.* in hanc sententiam clarè descendisse videtur in *eod. art.* 11, ubi, postquàm negavit, posse puerum

baptizari in utero matris, ratione ductus, quia, ùt ait: *Corpus... infantis antequàm nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aquâ;* Statim addit: *Nisi fortè dicatur, quod ablutio baptismalis, quâ corpus matris lavatur, àd filium in ventre existentem perveniat, sed hoc esse non potest.* Ergò S. Doctor, sicùt etiàm S. Augustinus, S. Isidorus, et Rituale Rom. negando, puerum posse baptizari in utero matris, intelligunt de puero in utero omninò clauso, quem validè baptizari per ablutionem corporis matris Julianus et alii Hæretici perperam contendebant, contra quos scripsit Augustinus; non verò de puero, qui per aliquod instrumentum potest tingi aquâ, hoc enim casu, ùt ait *Tourn.* explicans verba Augustini, per uteri apertionem saltèm inchoatè dicitur natus; et ideò *D. Th.* dixit, puerum in utero non posse baptizari, nisi ablutio ad filium in ventre existentem perveniat. Addit quidem: *Sed hoc esse non potest;* intelligendo utique de ablutione sine apertione uteri: Ergò, si potest ablutio pervenire, ùt benè arguit S. P. Bened. XIV,, benè potest puer baptizari. Et quod possit, ait noster Pontifex cum *Comitolo* constare ex judicio Medicorum et Obstetricum. Imò affert doctrinam *Silvestri et Vasq.* qui dicunt, infantem involutum in secundina validè baptizari, quia hæc habetur velùt pars infantis: cùm ipsa continuetur cum infantis umbilico: idque probabile censent *Laym. c.* 3 *n.* 3 *ex Aug. et Arm. ac Diana part.* 5 *to.* 3 *R.* 4 *cum Præp.* His positis, puto, in casu necessitatis omninò infantem (sub conditione tamen) baptizandum esse in prædictis casibus.

Hîc autem sedulo animadvertendum est id, quod docet *D. Th. d. q.* 68 *art.* 11 *ad* 4 dicens: *Expectanda est totaliter egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat; si tamen primò caput egrediatur... debet baptizari, periculo imminente: et non est posteà rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ità consistit, sicùt in capite, videtur qui-*

jusdam, *quod propter dubium, quâcumque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma : Si non es baptizatus, ego te baptizo.* Quidquid autem dicant *Sambovius*, *et Pontas apud Tourn. n.* 299. nempè quod puer etiàm eo casu baptizatus in capite, sit sub conditione rebaptizandus, quia non dicitur natus qui sòlum caput extrà matrem extulit ; certum tamen mihi est oppositum ex præfacta doctrina *D. Th.* et aliorum communiter, cum Rit. Romano, ubi id expressè sic confirmatur : *Si infans caput emiserit, et periculum mortis immineat, baptizetur in capite ; nec posteà, si vivus evaserit, iterum est baptizandus.*

Quær. III. An valeat Baptismus, si aqua tantùm vestes, aut crines baptizandi tangat ? Si tangat tantùm vestes, invalidus est Baptismus ; ùt meritò dicunt *Conc. p.* 134 *n.* 8. *Elbel n.* 23. *et Salm c.* 2 *n.* 37 cum aliis comm. (contra *Leandrum*, qui laudat *Sot. Valent. etc.*) Idem dicunt *Conc. n.* 7 *et Bon. d. n.* 21 *cum aliis* de Baptismo cum ablutione crinium dumtaxat ; sed absolutè oppositum tenent *Tol. Val. Con Henr. Graff. Led etc. apud Lug. Resp. mor. l.* 1 *dub.* 1 *n.* 3 quorum sententiam meritò ipse *Lugo* probabilem putat. Ratio, quia, licet capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa, sed benè sunt hominis partes, sicùt est cutis exterior, quæ nec etiàm informata est ab anima, et tamen hæc utique in Baptismo aquâ abluitur, non cutis interior. Hinc rectè dicunt *Laym. c.* 3 *n.* 3. *Lugo l. cit. Viva q.* 2 *art.* 3 *n.* 5. *Salm. c.* 2 *n.* 41. *et Diana p.* 5 *tract.* 3 *R.* 4 *cum Soto*, *Vasq. Præpos. et ochagav.* Baptismum in crinibus collatum saltèm dubium esse ; et ideò in necessitate, si in alia parte præstari non potest, adhibendum esse sub conditione. Et idem dicendum est cum *Salm. l. c. et D. Th. ut suprà*, de Baptismo qui non possit conferri, nisi in digito, pede, aut alia minima parte corporis.

Quær. IV. An valeat Baptismus collatus in alia parte principali, quàm in capite, puta in scapulis, humeris, vel pectore ? Communissima est sententia

affirmativa, quam tenent *Busemb. ut suprà*, *et Suar. d.* 20 *sect.* 3. *Fill. c.* 2 *n.* 33. *Holzm. n.* 103 *et allii apud Croix n.* 267. Attamen *Conc. t.* 8 *p.* 134 *n.* 9. *Anacl. p.* 548 et *Platell. apud Croix l. c.* putant dubium esse tale Baptismum; et ratio videtur assignari à *D. Th.* 3 *p. q.* 68 *art.* 11 *ad* 4 ubi ait: *Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ità consistit sicùt in capite, videtur quibusdam quod propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma: Si non es baptizatus etc.* Undè propter aliquale dubium, quod in tali Baptismo præterquàm in capite collato intervenit, meritò dicunt *Viva q.* 2 *art.* 3 *n.* 5 *et Salm. c.* 2 *n.* 39 *cum Trull. Led. Turrebl. et Ant. à Spir. S.* ad majorem cautelam licitè posse illum repeti. Et idem sentit *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 298 *in fine*, dicens: « (Sed quia in re tanti momenti tutiora semper sequenda sunt, quisquis alibi quàm in capite baptizatus fuerit, denuò rebaptizandus est sub conditione, ex *D. Th.* qui alibi (*qu.* 66 *art.* 7 *ad* 3) sic ait: *Si totum corpus aquâ non possit perfundi propter aquæ paucitatem...*, *oportet caput perfundere*, *in quo manifestatur principium animalis vitæ.*)

Quær. V. Utrùm ad Baptismum requiratur trina ablutio? Quod ad validitatem spectat, nulli dubium quin, validum sit Baptisma per unam ablutionem collatum, ùt omnes docent cum *D. Th. q.* 66 *art.* 8 *ex cap. de trina de Consecr. dist.* 4, ubi D. Gregorius id ùt certum habet: dicens: *Reprehensibile esse nullatenùs potest, infantem in Baptismate vel ter vel semel immergere.* Et aliquandò in Ecclesia una tantùm immersio adhibita fuit, ùt ferunt *Antoine*, *Renzi*, *et alii.* Verùm *Laym. c.* 3 *n.* 3 *et Elbel t.* 3 *p.* 29 dicunt, in hoc servandam esse consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ. In nostro autem Rit. Rom. trina præcipitur infusio. Utrùm verò hic ritus servandus sit sub mortali? Negat *Holzm.*, sed veriùs affirmat *Renzi*, quia hujusmodi ritus est materia satis gravis; cùm enim in Baptismo exprimatur Mysterium SS. Trinitatis, congruum est, ut trinâ ablutione conferatur. Idque expressè

docet *D. Th. l. c.* loquens de trina immersione, quæ tunc fieri solebat, dicens : *Et ideò graviter peccaret aliter baptizans : quasi ritum Ecclesiæ non observans*. Et hìc benè advertunt *Antoine*, *et Busemb. ùt suprà cum Reg. et Laym.* curandum, ut forma non perficiatur, antequàm trina fiat ablutio.

Quær. VI. An sit materia sufficiens una vel altera gutta ad baptizandum ? Affirmant *Vasq. D.* 145 *n.* 22 *et Henriq. apud Laym. c.* 3 *ac Leand. et Diana cum Ochagav. Meratio etc.* Sed negant communiter *Laym. l. c. Tourn. p.* 298 *et Conc. p.* 126 *n.* 4 *cum Soto, Suarez et Val.*, præsertim si gutta non fluit. Probabiliùs tamen *Holzm. n.* 99 *et Elbel n.* 16 dicunt esse materiam dubiam. Sed si baptizans motu digiti madefacti ablueret partem corporis baptizandi, *Anacl. p.* 547 *n.* 14 *et Bon. punct.* 3 *n:* 14 *cum Scot. Can. Fill. et communi* habent Baptismum ùt certum, licet *Tourn.* adhùc de hoc dubitat.

DUBIUM II.

Quænam sit forma Baptismi.

108 *Vide apud Busemb. quæ sint formæ validæ ? Quæ invalidæ ? Quæ dubiæ ?*
109 *Quot modis possit forma variari ? I. Per* mutationem. 110. *II. Per* Corruptionem. *III. Per* Transpositionem.
111 *IV. Per* Additionem. 112. *Per* Diminutionem. *Hinc dub.* 1. *An invalidet Baptismum omissio conjunctionis* Et ? *dub.* 2. *An omissio prepositionis* In ? *dub.* 3. *An valeat Baptismus collatus tantùm* in nomine Christi ?

« Resp. Forma necessaria Baptismi est hæc : *Ego te* 108
» *baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti,*
» *Amen.* A qua non differt illa Græcorum substan-
» tialiter : *Baptizetur* (vel, ùt Arcudius vult, *bapti-*
» *zatur*) *servus Christi, in nomine Patris, etc.*
» (*Damnata fuit Propos.* 27 *ab Alexand. VIII.* Valuit
» aliquandò Baptismus sub hac forma collatus : In
» nomine Patris, etc. *prætermissis illis :* Ego te bapti-

» 20.) * Porrò quinque sunt, quæ significantur in
» prolatione formæ, juxtà quæ valor ejus debet ex-
» pendi: 1. Persona baptizantis, saltèm implicitè,
» quod in forma Græcorum non negligitur, cum *Tò*
» *baptizetur* idem valeat, ac baptizetur à me. 2. Actus
» baptizandi, quia alioqui forma non haberet con-
» nexionem cum materia, eamque non determinaret,
» cùm ablutio ad varios fines possit referri. 3. Persona
» baptizandi, quia, utì ablutio, ità et forma circà
» certam personam versari debet. 4. Unitas divinæ
» naturæ, quod fit per voces; *in nomine*. 5. Trinitas
» personarum: idque explicitè, et distinctè vulgari-
» bus vocabulis. *Fill. c.* 3. *Laym. c.* 4. *Bon. p.* 4.

Undè resolves.

» 1. Validè baptizat, etsi venialiter peccet, qui pro
» *Baptizo*, dicit abluo, mergo, etc. vel pro *Te*, uti-
» tur communi nomine, Græcorum more, vel proprio;
» vel *baptizo Petrum*; vel qui honoris causa dicit, *bap-*
» *tizo dominationem vestram*. *Laym.* c 4. *n.* 6. *Bon.*
» *p.* 4 *n.* 9 *et sequent.*

» 2. Valet forma, etsi ommittat *Ego*, *et Amen*; quia
» omnia significata per forman salvantur: secùs
» si ómittat *Te*: quia non sgnificatur persona bap-
» tizandi, *ibid.* * (*Est communis cum Salm. de Bapt.*
» *cap.* 3 *n.* 6 *et* 39.)

» 3. Non valent hæ formæ, Baptizo te in nominibus
» Patris, et Filii, etc. quià multiplicatur natura, seu
» essentia Divina. 2. Baptizo te in Patre, et Filio, etc.
» vel cum Patre, etc. vel per Patrem, vel in nomine
» Patris, per Filium, in Spiritu sancto; vel in fide,
» virtute, majestate Patris, etc. (quam tamen alii
» dubiam esse volunt.) Ratio est, quia significatur di-
» versitas essentiæ, aut certè unitas non satis expri-
» mitur. 3. Baptizo te in nomine Dei, vel Sanc-
» tiss. Trinitatis: vel in nomine Dei unius, et trini:
» vel in nomine trium Personarum: vel Patris, et
» Filii, omissâ personâ Spiritûs sancti. Ratio est, quia
» non exprimuntur distinctè tres personæ. 4. In

» nomine Domini nostri JESU Christi: quâ tamen » formâ olim Apostolos usos, sed ex speciali privilegio, multi docent; alii negant; dicuntque eos baptizâsse in nomine Christi, addendo illud nomini » secundæ personæ, non omissis nominibus aliarum » personarum. Cùm ergò Nicolaus Papa dixit, eam » formam valere; vel intellexit, si pro nomine Filii » ponatur nomen Christi, vel in nomine Christi, pro » vice Christi, intellexit; vel locutus est ùt doctor » privatus. Vide *Auct. cit.*

» 4. Dubiæ sunt formæ, ob sententiam utrimque » probabilem Auctorum: I. Baptizo te in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritûs sancti: » vel baptizo te in nomine Patris, baptizo te in nomine Filii, etc. Ratio est, quia non exprimitur unitas essentiæ. II. Baptizo te in nomine Genitoris, Geniti, et Spirati; vel in nomine Omnipotentis, Sapientis, et Boni: vel in nomine Ingeniti, Geniti, et » Boni. Ratio est, quia Trinitas Personarum non explicatur vocibus, quibus à fidelibus omnibus debet, » et potest apprehendi. III. Baptizo te in nomine Patris et Filii, et Spritûs sancti, et Mariæ Virginis: » quia dubium est de intentione ministri: qui si eo » sensu voluit dicere Mariæ, quo Patris et Filii, et » Spritûs Sancti, non valet, cùm sit contra sensum » essentialem à Christo intentum: si verò tantùm voluit illam invocare, ùt coadjutricem gratiæ impetrandæ, vel aliter, valet, cùm tantùm sit mutatio » accidentalis. *Filliuc t. 2 c. 3 n.* 50. Vide etiàm » *Laym. et Bon. ll. cc.*»

Vera et legitima forma Baptismi hæc est: *Ego te* 109 *baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, Amen.* Ità definitum in Conc. Later *c. Firmiter, de Summ. Trin.* et in Trid. *Sess.* 7. *Can.* 4 ex illo Matth. c. 28 v. 18. *Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.* Multipliciter autem potest hæc forma variari, nempè 1. per verborum mutationem, 2. corruptionem. 3. transpositionem, 4. additionem, 5. diminu-

tionem. In his autem omnibus ad discernendum, quandò variatio invalidet vel non Sacramentum, attendi debet, an ipsa sit substantialis, aut accidentalis. *Substantialis* enim variatio est, cùm corrumpitur substantia sensûs verborum à Christo Dom. intenti, et hæc quidem Sacramentum invalidat; *accidentalis* verò est, cùm idem remanet sensus, et hæc non invalidat, nisi ùt advertit *D. Th.* 3 *part. q.* 60 *art* 8, aliquis formam sic mutando, *intendat alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus....., quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia.*

Hinc I. Quod ad *mutationem* verborum pertinet, variatio accidentalis est, 1 si mutatur idioma, ùt communiter omnes docent, imò *Lugo D.* 1 *n.* 107. *Con. q.* 68 *n.* 68 *et Croix l.* 6 *p* 1 *n.* 30 *cum Suar. Caj. Dic. et Arriaga*, dicunt hoc procedere, etiàmsi plura idiomata in eamdem formam conflarentur; quia licet tunc propositio non videatur moraliter significativa apud homines, in Sacramentis tamen non requiritur ut audiens, vel ut proferens verba intelligat, modò voces per se sint significativæ, et ipse velit id significari, quod Christus intendit. Prætereà, rectè notat *Croix cum Sa, Trull. Victor, Reg. Gob. et Dic.* meliùs esse, ut mulieres, cæterique rudes, si baptizent, utantur linguà maternâ, cùm nesciant perfectè proferre latinam. Advertunt tamen *Salm. c.* 3 *n.* 12 *cum Suar. et Filliuc.* verbum *baptizo* retinendum quantùm fieri potest, dicendo: *Io ti battezzo, ec.* quia ex accommodatione verborum factum est, ut verbum hoc utriquæ linguæ inserviat. 2. Etiam variatio accidentalis est, si substituantur verba synonyma, v. g. *abluo, lavo, intingo*, pro *baptizo*, ut communiter dicunt cum *Bus. n.* 14 *ut suprà, Suar. D.* 21 *sect.* 2. *Nav. Alex. art.* 3. *Ang.* 10. *Tol. lib.* 2 *c.* 19. *Spor. t.* 3 *n.* 28 *cum Laym. Bonac. et Croix, Salm. cum Con. et Leand. Elbel. c.* 3 *n.* 43 *et Conc. t* 8 *p.* 143 *n.* 46 *cum Soto, Vasq. Berti, et commun.*: contrà *Ales. Gaher. etc.* qui putant, non valere tale Baptisma, quia tunc censetur minister non habere veram intentionem faciendi ritum Eccle-

siæ, cùm illa diversa verba potiùs profanam, quàm sacramentalem significent ablutionem; sed benè respondet *Conc. l. c.* quod tunc Sacramentum, si infirmaretur, non jam infirmaretur ex defectu verborum, sed intentionis Ministri: sed cum Minister veram habet intentionem baptizandi, verè baptizat, determinando per intentionem verba illa profana ad ablutionem sacramentalem, juxtà dicta cùm *D. Th. n.* 23 *v. Prob.* 4 *p.* 10. Idem dicitur, si proferatur forma more Græcorum, nempè: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, etc.* ùt approbatum fuit ab Eugenio IV. in Concilio Florentino.

Utrùm autem valeat Baptismus, si dicatur: *In nomine Genitoris, et Geniti, et Procedentis ab utroque?* Affirmat *Cajet.* 3. *p. q.* 66. *a.* 5. Ratio (quam ait *Conc. p.* 146. *n.* 11. non carere suo fundamento) quia in communi Theologorum sermone pro eodem accipi solent nomina Genitoris, Geniti, etc. Sed Baptismus taliter collatus saltèm est dubius, ùt docent *Laym. c.* 4 *n.* 4. *Pal. de Bapt. p.* 5 *n.* 16. *Contim. Tourn. t.* 4 *p.* 311. *Holzm. t.* 2 *n.* 114. *Sal. a.* 3 *n.* 31. *Ronc. c.* 2 *qu.* 6. *et Conc. l. c. cum Estio, Suar. Vasq.* et communi Thomistarum, et Scotistarum. Atque expressè id docuit ipse *D. Th.* 3. *p. q.* 66. *art* 5. *ad.* 7. ubi de hoc rationem assignat dicens: *Sicùt aqua sumitur ad Baptismum, quia ejus usus est communiter ad abluendum, ità ad significandum tres Personas, in forma Baptismi assumuntur illa nomina* (scilicet Patris, et Filii, etc.), *quibus communiùs consueverunt nominari Personæ in illa lingua; nec in aliis nominibus perficitur Sacramentum.* Hinc, ùt refert *Contin. Tourn. d. pag.* 311. S. Pius V. cùm nova editio fieret Romæ Operum *Caj.* jussit ejus opinionem eradi. Putat autem *Conc. l. c.* validum esse Baptismum sic collatum: *In nomine Patris, et Jesu Christi, et Spiritûs sancti*, quia, ùt ait, Jesus Christus verè est Filius Patris; sed huic meritò non acquiescit *Frassen tom.* 10 *p.* 271 quia, licet Jesus Christus noscatur esse Filius Patris, tamen hîc id non sufficienter exprimitur, secùs, dicit *Frassen*, si pro

nomine Spiritûs sancti dicatur *Spiritus Parachiti*, quia in verbo *Spiritus* jam satis exprimitur tertia Persona.

110 II. Quoad ad *Corruptionem* verborum pertinet notat *D. Th. q.* 60 *art.* 7 *ad* 3, faciliùs induci mutationem substantialem, si corruptio fiat initio vocis, ùt si pro *Patris* dicatur *Matris*; secùs, si corruptio fiat in fine. Hinc Zacharias Papa *in cap. Retulerunt. De Consecr. Dist.* 4 validum declaravit Baptismum sic collatum: *Ego te baptizo in nomine Patria, et Filia, et Spiritus sancta.* Idem dicitur, si quis ob balbutiem, vel præcipitantiam dicat: *Batizo*, aut *Babatizo*, aut *Battizo*, pro *Baptizo*; vel *Fili* pro *Filii*. Ratio hujus est, quia voces ità constitutæ sunt, ut si aliquandò cum vitio proferantur, idem significent; ità *Conc. tr.* 8 *p.* 146 *n.* 14 *et Croix n.* 36 *cum Lugo*, *Suar. et Communi.* Et sic etiàm valere Baptismum ait *Concin. ib.* si dicatur abbreviatè; *in nom. Patris etc.*

III. Quoad *Transpositionem*, inquit *S. Th. q.* 68 *art.* 8 *ad* 3. *Nomina, et verba transposita idem significant.* Hinc transpositio per se facit mutationem tantùm accidentalem, ùt si dicas, *Te baptizo ego in nomine Patris etc.* Idem dicunt *Lugo D.* 2 *n.* 112 *et Croix n.* 32 *cum Tol. Dicast. Aversa, et aliis*, si dicas: *Te baptizo ego in nomine Filii, et Patris, et Spiritûs sancti.* Nec obstat, si præponendo Filium velles significare, hunc esse principium Patris; nam, ut rectè ait *Lugo loc. cit.* (contrà *Sotum*) ex naturali significatione ipsum nomen Patris sonat esse principium Filii; nec error Ministri internus præjudicat valori Sacramenti, ut docuit Nicolaus I. ad Consulta Bulgarorum *c.* 104. *apud Tourn. in Prælect. Theol. t.* 7 *p.* 55 ubi dixit: *Jam satis, inquit* (Augustinus). *ostendimus, ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujuspiam vel dantis vel accipientis errorem, sivè de Patre, sivè de Filio, sivè de Spiritu sancto aliter sentiat, quàm doctrina cœlestis insinuat.*

111 IV. Circà *Additionem*, valet Baptismus, si addantur formæ verba sensum non corrumpentia, puta, ùt docet *S. Th. quæst.* 60 *art.* 8, si quis diceret: *In nomine*

Patris omnipotentis, et Filii ejus unigeniti, etc. Vel si diceret: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris, qui te creavit*, *etc.* Secùs ait *D. Th.* si quis baptizaret dicendo: *In nomine Patris majoris, et Filii minoris; nam sic tolleretur veritas Sacramenti.* Validum tamen esse Baptismum putat *Conc. n.* 72. si diceretur: *Baptizo te in nomine Patris, quem puto majorem, etc.* Idque non immeritò, nam error (ut mox diximus) Ministri, quem ipse per sejunctam propositionem ibi adderet, non obstat sensui à Christo intento.

Quid si quis diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, etc.?* Censet *Bon. q.* 11 *p.* 4. hunc Baptismum non esse validum, quia ibi non satis exprimeretur unitas divinæ essentiæ: sed probabiliùs validum esse censent *Conc. p.* 144 *n.* 8. *Pal. p.* 5 *n.* 17 *cum Con. Laym. Suar. et Henriq. ac Diana apud Croix n.* 34. Ratio, quia repetitio nominis nullo modo sensum immutat, prout neque immutaretur sensus si diceretur: *In nomine Dei Patris, in nomine Dei Filii, etc.* Pluraque affert *Conc.* Sacramentaria, in quibus tò *nomine* repetitum legitur. Idem dicunt *Tol. l.* 2 *c.* 19, *Estius Dist.* 3 §. 6 *et Conc. p.* 246 *n.* 12 *cum Soto, Leand. etc.* si diceretur: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, etc.* Nec obstare ait *Conc.*, quod videantur istæ tres formæ imperfectæ, ut objicit *Comitolus*; nam respondet, hanc reverà esse unam formam perfectam, cum moraliter continuetur. Attamen, quia prima opinio *Bonacinæ* non est omninò improbabilis, prout putant *Bus. ut suprà n.* 4. *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 319. *Salm. c.* 3 *n.* 20 *cum Nunn* ideò talem formam censeo non esse tutam. Certè autem non esset validus Baptismus, si diceretur: *Ego te baptizo in nominibus Patris, et Filii, etc.* quia sic nullo modo explicaretur unitas essentiæ divinæ; sicùt etiàm esset saltèm valdè dubius Baptismus collatus sequentibus formis, *in virtute Patris, etc.* Vel *in nomine SS. Trinitatis*; vel *in nomine Unius, et Trini*; vel *in nomine Trium personarum.* Vide *Conc n.* 10 *et Sporer n.* 25. Si quis autem ad nomina trium perso-

narum adderet nomen B. V. M., dicit *D. Thom*, 3 *p*, *q*. 60 *art*. 8, quod, si hoc faceret mente hæretica, intendens Baptismum conferre in nomine Virginis, sicùt in nomine SS. Trinit., invalidus esset, quia perverteretur vera Divinitatis confessio. Secùs, si quis rusticus tantùm ob importunam devotionem nomen Virginis adjiceret.

V. Quod ad *diminutionem* tandem verborum pertinet, certum est, valere Baptismum, si omittantur verba *Ego*, et *Amen*, de quo omnes conveniunt. Et talem omissionem culpam venialem non excedere dicunt communiter *Salm*. *c*. 3 *n*. 40. *Sporer n*. 28. *Leand*. *D*. 3 *qu*. 3 *cum Fill*. *Graff*. *Sot*. *Vasq*. *Pal*. *Turrecr*. *Led*. *Granad*. *Hen*. *etc*. Quia hæc verba non sunt de essentia Baptismi. Sicùt contrà est verbum *Te*, cujus omissio redderet quidem Baptismum invalidum, proùt rectè dicunt *Petrocor*. *t*. 3 *p*. 177 *et Conc p*. 142 *n*. 4 cum communi, adversùs quosdam non audiendos. Sed dubitatur 1. Utrùm invalidet Baptismum omissio conjunctionis, *Et*, dicendo: *In nomine Patris*, *Filii*, *Spiritûs sancti?* Negant; *Conc*. *p*. 146 *n*. 13 *et Tolet*. *Comit*. *ac Gob*. *apud Croix n*. 35, quia hæc nomina Patris, Filii, et Spiritûs sancti, utpotè inter se relativè opposita, jam significant distinctionem Personarum. Affirmant verò *Reg*. *Vivald*. *et Conradus*. *apud Croix l*. *c*. Sed ipse *Croix cum Aversa* rectè censet satis esse ad valorem Baptismi, si particula *Et* præponatur tertiæ personæ; nam ex una parte, juxtà communem loquendi usum, quoties plura nomina uni verbo copulativo junguntur, sufficit, ut conjunctio *Et* præponatur ultimo nomini; ex altera parte verbum *Et* videtur omninò exprimendum saltèm antè ultimum nomen, cum nomen *Spiritûs sancti* per se non sit rationale, denotans processionem tertiæ personæ, nomen enim Spiritûs sancti competit tàm Patri, quàm Filio.

112 Dubitatur 2. Utrùm verbum *In* sit de essentia? Affirmant *Conc*. *p*. 143 *n*. 7 *cum Nav*. *Sot*. *Comit*. *Gab*. *etc*, quia omissio præfatæ particulæ variat sen-

sum; dicens enim, *ego te baptizo nomine Patris etc.* ostendit, se baptizare auctoritate, potestate vel imperio trium personarum; sed *in nomine* significat in invocatione SS. Trinitatis, ùt *Tourn.* in *Præl. t. 7 p. 54*. At probabiliùs negant *Salm. c. 3 n. 21 cum Bon. Henr. et Leand. q. 11 cum Hurtad. Fill. Diana, Candido, etc.* Ratio, quia in latino idiomate frequentiùs tacentur præpositiones, quæ percipiendæ sunt ad debitum loquendi modum; undè, quàmvis hîc reticeatur tò *in*, tamen benè subintelligitur ex debita Ministri intentione, per quam verba formæ Sacramentorum potiùs ad unum, quàm ad alium sensum determinantur; tantò magis quod, adhùc expresso verbo *in*, etiàm tò *nomine* remaneat æquivocum, quia etiàm potest significare auctoritate vel potestate divinâ, proùt significavit Christus Dominùs, cùm dixit: *In nomine meo Dæmonia ejicient.* Et alibi: *Spiritus Paraclitus, quem mittet Pater in nomine meo.* Hæc secunda sententia, spectatâ ratione, mihi videtur verior, sed cùm agitur de valore Sacramenti, saltèm ob auctoritatem DD. dicerem à prima non recedendum. Ideò rectè ait *Conc.* quod talis omissio non posset excusari à mortali.

Dubitatur 3. Utrùm valeat Baptismus collatus tantùm *in nomine Christi?* Dubium oritur ex verbis illis *Actor. c. 8. v. 12.* ubi dicitur; *In nomine jesu Christi baptizabantur viri.* Et ex textu in *c. Ac quodam. de Cons, Dist. 4*, ubi Nicolaus Papa ad quæsita Bulgarorum sic respondit: « Hi profectò, si in nomine SS. Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi, sicùt in Actib. Apostol. legitur, baptizati sunt (unum quippè idemque est, ùt Sanctus ait Ambrosius), rebaptizari non debet. » Reverà autem *S. Ambrosius l. 1 de Spir. Sanct. c.* 3 sic scripsit: « Qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, quia unum nomen, potestas una. Et Æthiops Eunuchus Candacis Reginæ baptizatus in Christo plenum mysterium consecutus est. »

Sed hodiè certum est, hunc Baptismum esse invalidum, ùt omnes communiter docent cum *S. Th.* 3.

p. qu. 66. *art.* 6. Idque habetur expressum in *c. Si verò* 30. *de Consecr. Dist.* 4, ubi Pelagius Papa dixit.: « Si hi se solummodò in nomine Domini baptizatos fuisse confitentur, sine cujuscumque dubitationis ambiguo eos ad fidem catholicam venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis. » Ad textum autem Actorum diversè respondent, et quidem omnes probabiliter; *D. Th. l. c.* respondet, quod speciali Christi revelatione Apostoli in primitiva Ecclesia in nomine Christi baptizarent. Et sic pariter sentit *Scot. in* 4 *D.* 3 *q.* 2 *n.* 9. Et huic sententiæ defert Catechismus Rom, §. 16. Alii verò communiùs, et probabiliùs respondent, ibi per ly nomine Christi intelligi Baptismum à Christo institutum ad differentiam Baptismi Joannis; sed tunc etiàm Apostolos baptizâsse, sicùt et nunc: idque probant ex *Act.* 19 *v.* 2. ubi, cum quidam interrogati essent, an Spiritum sanctum accepissent? responderunt, se nequè si Spiritus sanctus est, audivisse. Hinc subjunxit Apostolus: *In quo ergò baptizati estis?* Supponens, solitum fuisse in Baptismo exprimi nomina trium personarum: alioquin incongrua fuisset illa Apostoli admiratio: ità *Tourn. in Prælect.* t. 7 *p.* 53. *cum S. Jo. Damasc. ejus Continuator tom.* 4 *p.* 309. *et Natal. Alex. ar.* 3 *reg.* 2. *cum S. Basil. S. Cypr. S. Aug. S. Hilar. et S. Ambros.* Ad textum autem Nicolai, quidquid alii respondeant, meliùs respondetur cum *Gonet. D.* 1. *n.* 105. *Erassen. t.* 10 *p.* 274. *Tourn. t.* 7 *p.* 57. *ejus Contin. p.* 311. *Petrocor. to.* 3 *p.* 170. *Pal. de Bapt. p.* 5 *n.* 10. *Salm. c.* 3 *n.* 38. *Holzm. n.* 113. Nicolaum tantùm dixisse hoc obiter, et non ex Cathedra; non enim fuit Papa interrogatus, an valeret Baptismus ratione formæ, sed solùm, an esset validus Baptismus collatus à Judæo; et ibi obiter exposuit mentem D. Ambrosii. Quæ autem simultas materiæ, et formæ requiratur in Baptismo, vide dicta *n.* 9.

DUBIUM III.

DE MINISTRO BAPTISMI.

TRACTATUS I.

Quis sit Minister Baptismi.

113 *Quis sit Minister validi Baptismi, et quis liciti?*
114 *Nemo sine commissione potest baptizare extrà suam Diœcesim.*
115 *A quo baptizandi peregrini, vel casu nati? Et an sufficiat quasi domicilium ad constituendum aliquem parochianum illius loci?*
116 *Quandò Diaconus possit baptizare? Dub. 1. An in necessitate possit baptizare solemniter? Dub. 2. An Clericus, aut Diaconus solemniter baptizans sine commissione fiat irregularis? Dub. 3. An fiat irregularis laicus baptizans solemniter?*
117 *Ordo servandus inter ministros Baptismi in necessitate conferendi. Dub. 1. An graviter peccet laicus, qui baptizat præsente Sacerdote? Dub. 2. An qui præsente Sacerdote excommunicato? Dub. 3. An qui præsente Diacono? Dub. 4. An qui præsente Clerico inferiori? Dub. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizare prolem à Prædicante?*
118 *Not. I. An possit quis baptizare seipsum? Not. II. Quæ dilatio in ministrando Baptismo sit mortalis. Not. III. Quinam infantes prohibeantur domi baptizari?*

» Resp. Validè ministrat omnis homo ratione utens, 113
» cujuscumque fidei, vel infidelitatis, statûs, aut
» sexûs. Licitè, tamquàm minister ordinarius, et ex
» officio Sacerdos habens jurisdictionem, aut com-
» missionem; vel ex ejus commissione Diaconus. In
» casu tamen extremæ necessitatis omnis, qui potest
» validè, etiàm facit licitè, teneturque, ut proximo
» succurrat. *Laym. l.* 5 *t.* 2 *c.* 7. »

Certum est et de fide, validum esse Baptismum collatum à quovis homine viatore, sivè viro, sivè muliere. Ità definitum in Decreto fidei Eugenii IV, et in Con-

cil Lateran. IV. in *c. Firmiter de Summ. Trinit.* ubi dicitur : *Sacramentum Baptismi tàm parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficere ad salutem.* (Contrà Calvinum, et Bezam, qui autumabant, non posse Baptismum conferri, nisi ab Ecclesiæ Pastoribus verbi divini Ministris.) Et hoc etiàmsi Baptismus ab Hæretico conferatur, ùt definivit Trid. *sess.* 7 *can.* 4 *de Bap.* vel ab infideli, ut declaravit Nicolaus I. in *c. A. quodam. Dist.* 4 *de* Vide *Gonsec. S. Th. q.* 67 *art.* 3 *et* 4.

Licitè autem nequit Baptismus ministrari ab alio, quàm à Sacerdote extrà articulum mortis, ùt *D. Th. qu.* 67 *art.* 2 *et* 3 *ex c. Constet, de Consec. D.* 4, ubi S. Isidorus ait : *Constat, Baptisma solis Sacerdotibus esse tradendum : ejusque ministerium nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Episcopo vel Presbytero; nisi his procùl absentibus, ultima languoris necessitas cogat. Quod et laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quispiam sine remedio salutari de sæculo evocetur.* Igitùr extrà mortis articulum, sivè periculum, ut rectè dicunt *Salmant de Bapt. c.* 4 *n.* 16 *cum aliis*, in quo deficiente Sacerdote, vel Clerico, quivis laicus potest baptizare, imò tenetur, ut *Salm. n.* 19 *cum S. Anton. etc.* duplex est Minister Baptismi ; primus ordinarius ex officio, secundus est Minister extraordinarius ex commissione. Minister ordinarius et solemnitatis est Episcopus, quivis Sacerdos, ut declaravit Eugenius IV. in suo Decreto dicens : *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare :* modò adsit licentia Episcopi, ut dicunt communiter omnes cum *Petrocor. t.* 3 *p.* 174 et probant *Cont. Tourn. t.* 4 *p.* 331 ex *Tertull. S. Hieronym. S. Ignat. M. etc.* Parochus verò etiàm reputatur Minister Baptismi ordinarius, ut omnes dicunt ; quia simùl ac ab Episcopo Parochus approbatur, accipit ab eo licentiam baptizandi ; quæ jure communi est ità stabilis, ut sine justa causa non possit eâ privari : et ideò Parochus potest aliis Sacerdotibus committere administrationem Baptismi, ùt docent *Tourn. p.* 332.

Spor. pag. 189 *n.* 34. *Salm. c.* 4 *n.* 35 et alii communiter.

« 1. Non tantùm Diaconus, sed nec Parochus, 114
» aut Episcopus, absque commissione, extrà suam
» Diœcesim, vel Parochiam, vel intrà eam alienos
» licitè baptizat *(*Ex c.* 16. *Interdicimus. Qu.* 1.) *:
» ideòque etiàm peccant parentes, qui sine licentia
» sui Prælati alieno deferunt prolem baptizandam,
» cùm violent jus Parochi. *Laym. l. c.* »

Hîc plura sunt notanda. 1. Peregrini, vel qui domicilium non habent, possunt baptizari in Ecclesia, quam elegerint, *ex cap. nec numerus; q.* 3. *Croix* l. 6 *p.* 1 *n.* 275. *Salm. cap.* 4 *n.* 37 *cùm Barb.* Si autem mulier casu pariat in Pago, non suo, proles ab illius Pagi Parocho est baptizanda: verùmtamen, si ille Pagus parùm distet à Pago proprio, v. gr. Duabus, aut tribus horis, potest baptizari proles etiàm in Ecclesia sua. *Croix n.* 375 *cum Gob.*

115 Sed hîc dubium fit, an advenæ debeant Baptismum, et alia Sacramenta suscipere à Parocho proprii domicilii, vel possint etiàm à Parocho loci, ubi sunt quasi per domicilium? Adest duplex probabilis sententia. *Prima* dicit tenêri suscipere à Parocho domicili proprii, quò sunt redituri. Hanc tenet *Henriq. l.* 11 *c.* 3 *n.* 3 idem *Rod. Segura, et Ledesma apud Salm. de Matr. c.* 8 *n.* 29, qui putant probabilem *cum Palao D.* 2 *p.* 12 § 9 *n.* 8 *in fine, et Sanch. de Matr. l.* 3 *D.* 23 *n.* 13 qui vocat probabilissimam *cum Host. Rosel. Ang. Sylv. Tamb.* et aliis pluribus. Quia, ùt ajunt, qui habet proprium domicilium, nequit fieri Parochianus illius loci, ubi degit tantùm ad tempus propter aliquod negotium; aliàs hic haberet duas Parochias habitationis, quas habere non potest, nisi qui in utraque æqualiter se collocat, ùt tradunt *Sanch. l.* 3 *D.* 24 *n.* 5. *Pont. l.* 5 *c.* 16 *n.* 1 *et Salm. l. c. n.* 32 *cum Bon. Perez, Coninck. Trull. etc.* communiter ex *cap.* 15 *de sepul. in* 6 *et leg. Assumptio*, § *Celsus, ff. ad municip. de Incol. Secunda* verò sententia communior et probabilior, quam tenent *Barbosa de potest. Episc.*

p. 2 *alleg.* 32 cum pluribus Dec. Rotæ, *Sanch. dicta D.* 23 *n.* 13. *Croix l.* 6 *p.* 3 *n.* 721. *Pont. l.* 5 *c.* 13 *n.* 4. *Pal. l. c. n.* 9 *et Salm. n.* 30 *cum Bon. Gut. Trull. Dicast. etc.* docet posse (ut ajunt *Salm.* et alii apud *Sanch n.* 12 dicunt etiàm teneri) advenas recipere Sacramenta à Parocho loci, ubi jam contraxerint, quasi domicilium; contrahitur autem quasi domicilium ab eo, qui habitat alicubi, non per transitum, sed per majorem anni partem, aut cum animo permanendi ibi per majorem partem anni, ut dicunt *Sanch. l.* 3 *D.* 23 *n.* 12. *Silvest. v. Domicilium n.* 4 *et Salm. n.* 30 *cum Bonac. Pal. Pont. Coninc.* et aliis. Imò ajunt *Laym. l.* 2 *tr.* 4 *c.* 12 *n.* 1. *Nav. de Jub.* 33 *v. Incolæ*, *n.* 33 et confirmat Benedict. XIV. *notif.* 32 *n.* 6. ex communi, sufficere ad contrahendum quasi domicilium habitationem per aliquam notabilem anni partem causâ alicujus negotii, puta ad studendum, vel ad exercendum officium Judicis, Medici, Professoris, Mercatoris, Famuli, Tabernarii, et similium. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia per quasi domicilium quisque jam fit parochianus loci, ubi habitat, ut habetur ex *cap. finali de Paroch.* ubi confugientes ad aliquam Parochiam causâ belli, jam dicuntur illius parochiani.

Notandum II. Benè baptizari potest alienus de licentia proprii Sacerdotis expressa, vel rationabiliter præsumpta. *Miranda, Henriq. et Salm. ibid. c.* 5 *n.* 38. III. Possunt Religiosi baptizare in casu necessitatis, vel cum licentia Ministri ordinarii. *Salm. n.* 39. *Petrocor. p.* 217 *etc.* IV. Sacerdos sine licentia extrà necessitatem baptizans, etiàm sine solemnitate, peccat graviter, ex *Clem. unic. de Bapt. Vasq. Conc. Layman. et Salm. c.* 4 *n.* 41 *et communiter.* V. Extrà necessitatem nemo potest licitè baptizari domi, exceptis filiis Principis, ex *ead. Clem. un. Con. Sa, Salman. n.* 42. At de hoc vide dicenda *n.* 118. *Not. III.*

116 « 2. Diaconus non tantùm in extrema necessitate,
» sed etiàm in alia notabili baptizare potest. Et qui-
» dem cum solemnitate ex commissione Episcopi,

» vel Parochi, ùt si v. gr. ob multitudinem baptizandorum, aliudve grave impedimentum, id ipsi facere non possint. *Laym. l. c.*

Certum est quod Diaconus ex commissione Episcopi vel Parochi possit baptizare, ùt *Juenin. t. 7 p.* 163. *Petroc. t. 5 p.* 174 et alii communiter, ex *cap. Diaconos Dist.* 93, ubi Gelasius Papa dixit: *Diaconi absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis Ordinibus fortassè longiùs constitutis, necessitas extrema compellat. Quod etiàm laicis christianis facere plerumque conceditur.* Ex præfato autem textu rectè infert *Gonet. t.* 6. *Man. Pag.* 94, quod talis commissio nequeat Diacono dari, nisi ob magnam necessitatem, vel Ecclesiæ utilitatem, puta si non adessent Sacerdotes; vel, ùt dicunt *Suar. D.* 25 *sect.* 2. *Pal. p.* 11 *n.* 5. *Spörer t.* 3 *p.* 189 *n.* 35. *Holzm. pag.* 96 *n.* 125. *Croix n.* 276. *Elbel. t.* 3 *p.* 31 *n.* 29. *Layman. c.* 27 *cum Soto, et Vasq.* nisi adsit multitudo baptizandorum, aut nisi Parochus sit graviter infirmus, vel excommunicatus, vel aliàs occupatus Confessionibus excipiendis, aut prædicatione, ùt colligitur ex *Actor. c.* 6 *v.* 3 ubi Apostoli Diaconos constituturi, dixerunt: *Fratres, viros.... constituamus super hoc opus: nos verò orationi, et ministerio verbi instantes erimus.*

Sed dubitatur 1. An Diaconus in casu necessitatis possit solemniter baptizare? Affirmant *Suar. D.* 23 *sect,* 3 et probabilè putat *Spor. d. n.* 35 *cum Præpos. Henrincx, et aliis.* Sed communiùs, et probabiliùs negant *Palaus p.* 9 *n.* 5. *Renzi. cap.* 3 *q.* 1 *cum Conc. et Diana, Salm. c.* 4 *n.* 45 *cum Laym. etc.* Ratio, quia Diaconus non potest esse Minister Baptismi solemnis, nisi ex commissione Sacerdotis, cum tantùm Sacerdotis vice possit solemniter baptizare.

Dubitatur 2. An Diaconus sine commissione solemniter baptizans incurrat irregularitatem? Certum est, quod Clerici non diaconi solemniter baptizantes fiant irregulares, ex *cap. Si quis* 1. *de Cler. non ord. min.* ubi dicitur: *Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem de-*

de Ecclesia abjiciatur et numquàm ordinetur. Quoad Diaconos verò, negant aliqui, ipsos irregularitatem contrahere, quia in citato textu dicitur, quod sit irregularis *non ordinatus*. Diaconus autem est jam ordinatus ad baptizandum, cùm in Pontificali dicatur: *Oportet Diaconum ministrare ad altare, baptizare, et prædicare.* Sed probabiliùs dicendum, quod incurrat (sivè in necessitate sivè extrà eam solemniter baptizet), juxtà sententiam communissimam, quam tenent *Laym. de irreg. c.* 3 *n.* 2. *Cont. Tourn. tom.* 4 *pag.* 334. *Natal. Alex. de Bapt. prop.* 2 *Habert tom.* 5 *p.* 196. *Renzi de Bapt. c.* 3 *q.* 5 *cum Bon. Viva de irreg. q.* 10 *art.* 1 *n.* 3. *Bonac eod. tit. p.* 6 *n.* 5 *cum Nav. Avila, et Sayr.* Ratio, quia Diaconus, licet ordinetur ad baptizandum, ad id tamen non ordinatur nisi ex commissione Episcopi vel Sacerdotis, qui sunt soli Ministri ordinarii Baptismi, ùt vidimus. Ex illis autem verbis textûs *propter temeritatem*, rectè inferunt *Laym. et Viva l. c.* Diaconum, sivè alium Clericum, non fieri irregularem, si per jocum aut ex ignorantia crassa solemniter baptizet, temeritas enim scientiam positivam importat unà cum aliquo contemptu.

Dubitatur 3. An laicus baptizans solemniter contrahat irregularitatem? Affirmant *Suar.* 3 *p. D.* 31 *sect.* 4 *cum Sot. Silv. S. Anton. Palud et* Concina *t.* 8 *p.* 155 *n.* 8. *cum Nav. Fill. et Leand.* Quia præfatus textus *in c. Si quis*, generaliter loquitur, et proindè non est ad solos Clericos restringendus. Sed communiùs et probabiliùs id negant *Palaus de irreg. p.* 18 *n.* 50 *Bon. l. cit. n.* 1. *Holzm. t.* 1 *pag.* 417 *n.* 346. *Viva l. c. Salm. de Censur. c.* 8 *n.* 74. *Lugo de pænit. D.* 18 *n.* 14. *Sporer eod. tit. n.* 657. *Croix lib.* 7 *n.* 485 *cum Hurt. et Laym. l. c. n.* 3 *cum Sa, Cov. Aug. Arm. Rodr etc.* Ratio, quia irregularitas non incurritur, nisi sit expressa in jure, ùt habetur in *cap. Is, qui de sent. excom. in* 6. Hæc autem irregularitas minimè videtur expressa; licet enim textus genericè loquatur, attamen, cùm titulus sit de Clerico ministrante, verba illa generalia debent intelligi tantùm juxtà titulum, qui tex-

tui præfigitur. imò *Laym.* censet, satis id exprimi in eodem textu, cum ibi dicatur *de Ecclesia, abjiciatur* quod propriè intelligi debet de depositione, quâ non puniuntur nisi Clerici: et ratio hujus esse potest (ait *Laym.*) quia talis usurpatio frequentior esse solet in Clericis, quàm in laicis.

» 3. Cum in necessitate confertur Baptismus, ser- 117
» vandus est ordo, ità ut, si adsit, et non detrectet Sa-
» cerdos, vel Diaconus, is reliquos præcedat. Sic enim
» Clericus laicum, vir mulierem, fidelis infidelem,
» nisi fortè inferior meliùs noverit modum, ùt solent
» obstetrices *(*Ut Salm. c. 4 n. 18 cum Episc. Mosco-*
» *so.*)* (quæ proindè examinari, et approbari debent
» à Pastoribus), vel alia justa causa sit, ùt quia virum
» ad parientem ingredi non decet. *(*Pariter, præsente*
» *tantùm patre, fæmina baptizare debet, quia extrà sum-*
» *mam necessitatem vetatur parentibus baptizare; Croix*
» *n. 277 cum Gob. Et in casu, quo baptizanda esset*
» *proles nondum ab utero egressa, debet ob decentiam*
» *mulier baptizare, ut benè notat idem Croix n. 77. cum*
» *Plitel.*)* Quod si Laicus baptizet præsente Sacer-
» dote, et secundùm quosdam etiàm præsente Dia-
» cono, censent esse mortale: quia id laico tantùm
» competit ob defectum Sacerdotis, qui sine injuria
» Ordinis, et Sacramenti, talem licentiam dare non
» potest. In reliquis, perversio illius ordinis est tan-
» tùm veniale *(*Ut communiter Bonac. Sot. Dic. et*
» *Salm. cap. 4 num. 7.*)* Præterquàm si coram fideli
» hæreticus adhiberetur, quod voluit esse mortale
» *Laym. c. 7 n. 4 Con.* »

Quòad ordinem igitùr servandum inter Ministros Baptismi, sic habetur in rituali Rom. *Si adsit Sacerdos Diacono præferatur;* (et Parochus Sacerdoti, ut rectè dicunt *Tourn. tom. 4 pag.* 335. *et Conc. t. 8 pag.* 124 *n.* 5. vide dicta *n.* 113 *in fin.*) *Diaconus Subdiacono, Clericus laico, et vir fæminæ, nisi pudoris gratiâ deceat fæminam potiùs quàm virum baptizare infantem non omninò editum, vel nisi meliùs fæmina sciret formam et modum baptizandi. Quapropter curare debet*

Parochus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probè teneant, et servent. Hinc rationabiliter censet *Sporer in Suppl. t. 4 n.* 190 *cum Gobat.* quod Parochi teneantur sub gravi obstetrices diligenter examinare, utrùm noverint necessaria ad baptizandum, cùm ipsæ sub mortali teneantur addiscere modum baptizandi, proùt rectè docent *S. Anton. Reg. Henriq. Aversa, et alii plures cum Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 270. Nec obstat, quod fortè alii adfuturi sint, qui formam sciant, propter quod videntur eas excusare *Suarez, Diana, et Dic. ib.* Nam ipsis ex officio puerperis adesse incumbit, et non rarò occurrit eis occasio Baptismum in necessitate ministrandi.

Sed dubitatur 1. An peccet mortaliter laicus, qui in necessitate baptizat, præsente Sacerdote? Negant *Jo. Suar. Val. etc. apud Salm. c.* 4 *n.* 11. et probabile putat *Ledesma*, quia Sacerdos in casu necessitatis non baptizat ex officio, et ideò laicus ejus officium non usurpat. Sed veriùs affirmant *Francisc. Suarez D.* 31 *sect.* 4 *Tourn. t.* 4 *pag.* 335. *Conç. pag.* 154 *num.* 6 *Holzm. pag.* 25 *n.* 121. *Salm. c.* 4 *n.* 14. *Pal. p.* 9 *n.* 10. *cum Laym. Con. Vasq. Bonac. etc.* communiter, ex *cap.* 21 *Dist.* 4 *de Consecr.* ubi *D. Augustinus* sic docet: *In necessitate, cum Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non inveniuntur, et urget periculum ejus, qui petit, etiàm laicos solere dare Sacramentum, quod acceperunt, solemus audire* Ergò tunc solùm potest laicus in necessitate baptizare, cum deest Sacerdos; aliàs peccat, tum quia verè tunc usurparet jus Sacerdotis, cui ex potestate Ordinis commissum est baptizare; tum quia injuriam irrogaret Sacramento, quod exigit (cum fieri potest) ministrari à Sacerdote, utpotè ad illud consecrato; et ideò etiàm Sacerdos graviter peccaret, si laico administrationem cederet, ùt rectè dicunt *Suar. et Conc. ll. cc.*

Dubitatur 2. An, præsente Sacerdote excommunicato, præferendus sit laicus non excommunicatus? Negant *Scotus, Henr. etc. apud Renzi c.* 3 *q.* 2 item

Leand. et Cornejo apud Salm. c. 4 n. 14. quia in extrema necessitate cuilibet etiàm excommunicato conceditur privilegium baptizandi, et ideò tunc servandus est ordo juris communis. Sed veriùs affirmant *Suar. D. 11 sect. 1 Nav. Man. c. 22 n. 6. Pal. p. 9 n. 12.* (qui id ut certum habet) *Salm. n. 15. cum Gub. Renzi loc. cit. cum Silvest. Henr. etc.* Ratio, quia privilegium excommunicato conceditur in solo casu necessitatis, quæ non reperitur adesse, cùm alius suppetit non excommunicatus.

Dubit. 3. An peccet graviter laicus baptizans coram Diacono? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Gonet. Man t. 6 pag. 96. Holzm. p. 25 n. 121. Tourn. t. 4 p. 335. Antoine q. 8. Conc. t. 8 p. 155. n. 7 cum Vasq. Reg. Fill. etc. Renzi c. 3 qu. 1 cum Con. Præpos. etc.* Probatur 1. *ex D. Augustino*, ut suprà *in c. 21 Dist. 4* ubi dicitur, permitti laico baptizare tantùm in necessitate, cùm *Episcopi, aut Presbyteri, aut quilibet Ministrorum non inveniuntur*. Nomine autem *Ministrorum* communiter Diaconi intelliguntur. Probatur 2 ratione; Diaconus ex vi ordinationis deputatur ad baptizandum per commissionem Parochi, undè obtinet ipse speciale jus ad hoc munus obeundum. Hæc sententia est quidem probabilis; sed non minùs probabilis mihi videtur cum *Salm. c. 4 n. 9* secunda sententia, quam tenent *Suar. D. 31 sect. 4 Sot. D. 4 art. 2. Tol. lib. 2 c. 20 n. 8. Ronc. c. 3 q. 1. Bon. q. 2 q. 5 n. 11. cum Sa, Val. con. Henr. Reg. et Graff.* item *Sylv. Led Dian. Vill. etc.* Ratio, quia Diacono vi Ordinationis non competit officium baptizandi, nisi ex commissione Sacerdotis, Undè cùm ipse baptizat in casu necessitatis sine commissione, non baptizat ex officio, sed eodem modo, quo Clericus inferior, vel laicus juxtà dicta *n. 116. Dub. 1 et 2.* Et quàmvis ipse ùt dignior in jure illis præferatur, tamen hujus ordinis preversio non apparet tàm gravis, ut de mortali damnetur.

Dub. 4. An laicus baptizans, præsente Clerico inferiori, peccet mortaliter? Videtur affirmare *P. Conc. t. 8 p. 157 n. 7*, cùm dicat, ex jure divino semper sub

gravi servandum ordinem, nisi necessitas impediat. E converso *Pal. p. 9 n.* 11 dicit, nullum esse peccatum, cum de hoc nullum inveniatur præceptum divinum, aut ecclesiasticum. Rectè verò alii communiter docent, id non esse mortale, quia talis perversio ordinis non videtur tàm gravis, cum ex vi Ordinis nemo præter Sacerdotem, et Diaconum ex commissione habeatur specialiter deputatus ad baptizandum. Ex altera parte id non videtur excusari à culpâ veniali, tum quia id videtur aliqualis indecentia: tum quia est contrà præscriptum Ritualis Romani. Ità *Sòtus in 4 Dist. 4 art. 2. Suar. D. 1 sect. 4. Gonet Man. t. 6 p. 96. Petrocor. t. 3 pag. 181. Bon. p. 5 n. 12. Holz. n. 121. Spor. n. 85. Ronc. quæs. 1 R. 2. Renzi qu. 1 cum Laym. et Salm. cap. 4 num. 7 cum Vill. Leand. et Gabr.*

Dubit. 5. An peccent graviter parentes, qui faciunt baptizari prolem à Prædicante, ad evitandas pœnas Edicti id præcipientis? *La Croix l. 6 p. 1 n. 281 et 282,* quàmvis fateatur, sententiam affirmativam tenendam uti absolutè veram, tamen deindè affert rationes dubitandi, dicens quod, eo casu non recognoscatur Prædicans tamquàm verus, sed potiùs tamquàm validus Minister, à quo exquiritur baptizatio ad vitandam vexationem, permittendo tunc fieri, non verò petendo, ut impiæ ejus cæremoniæ adhibeantur. Sed omninò affirmandum id esse mortale, ut docent *Less. in Auctar. v. Baptismus, Casu 1. Pignat. t. 7 consult. 55 n. 2. Holzm. t. 2 p. 27. n. 133 cum Michel.* Ratio, quia per idem Edictum pœnale determinantur parentes ad veram Religionem contemnendam, vel saltèm ad falsam honorandam. Refertque *Pignatellus,* Clementem VIII. jam declarâsse, non licere extrà necessitatem extremam, ne à Schismaticis quidem, petere Sacramenta.

118 Hinc ultimò notandum I. quod nec licitè, nec validè possit umquam aliquis baptizare seipsum, cum persona baptizantis omninò diversa esse debeat à persona baptizati. Ità communiter *Cont. Tourn. tom. 4 p. 337. Conc. p. 157 n. 12* et alii omnes, ex *c. 4 de Bapt.* ubi id expressum habetur.

Notandum II. qoud graviter peccent, qui per multum temporis differunt infantis baptisma. Id commune est apud omnes ex pluribus Conciliis Provincialibus, quæ decrevêre pueros baptizandos quam citò fieri possit, et in Rituali Rom. dicitur; *Parochus hortetur, ne pueris Sacramentum tantopere necessarium nimiùm differatur cum periculo salutis.* Qualis autem reputetur dilatio gravis, *Palaus p.* 8 *num.* 4 *ex Suar. etc.* putat, dilationem ultrà mensem esse gravem, si non adsit causa : si verò adsit, esse gravem duos menses. Ferè idem sentit *Laym. c.* 6 *n.* 9 dicens : *Nulla autem ordinariè necessitas urget; tametsi unum, aut sesquimensem expectandum sit, donec cum decenti solemnitate Baptismus infanti conferri possit, quamquàm dilatio nonnisi ex gravi causa fieri debet. Salmanticenses* autem *c.* 5 *n.* 12 censent, non esse mortale minùs differre, quàm ultrà 15 vel 20 dies, etiam sinè urgenti ratione. *Juenînus* contrà juxtà morem suum arctandi conscientias usque ad extremum, dicit, ultrà unum vel alterum diem Baptisma differri non debere. *Tournely* autem *t.* 4 *pag.* 338 putat dilationem non extendendam ultrà quinque vel sex dies. *Petrocorensis t.* 3 *pag.* 212 *q.* 13 censet gravem dilationem excedentem octo dies. Sed communiùs et probabiliùs *Sotus*, *Leander*, *et Ledes. apud Conc. t.* 8 *p.* 167 *n.* 19 *ac Roncaglia q.* 3 *R.* 2 dicunt, non esse gravem dilationem, nisi 10 vel 11 dies excedantur.

Notandum III. quod prohibeantur infantes baptizari domi, exceptis *Liberis Regum, vel Principum*, ùt habetur ex *Clem. unica de Bapt.* Et cùm hîc agatur de re gravi, transgressio erit equidem mortalis, ùt rectè dicunt *Ronc. c.* 3 *q.* 3. *Tamb c.* 2 § 3 *n.* 5 *et Sylv. apud Croix n.* 337. Nomine autem *Liberorum* veniunt non solùm filii, sed etiàm nepotes, et alii descendentes, ùt notat *Glossa in d. Clem. V. v. Liberi, ex leg. Liberorum, ff. de Verb. signific.* Et in eo casu dicunt *Palaus, Concina Tol. Sot. etc. cum Croix n.* 338. contrà alios, solemniter conferendum esse Baptismum, quia omissionem cæremoniarum solus casus necessitatis

excusat. Nomine verò *Principum*, opinantur *Jordanus*, *Riccius*, *Quintanad. Croix l. c.* probabiliter venire omnes Barones obtinentes temporalem jurisdictionem. Sed probabiliùs videtur cum *Glossa ibid v. Regum. Ronc. l. cit. Suar. D.* 31 *sect.* 2. *Tamb. n.* 7. *Tournely t.* 4 *pag.* 335 *q.* 2. *Elbel t.* 3 *p.* 45 *n.* 84 et aliis pluribus, intelligi tantùm filios Principum absolutam potestatem habentium. Item *Laym. c.* 6 *n.* 9 *cum Armil.* censet graviter peccare Magnates, qui extrà necessitatem faciunt filios baptizari domi (vel etiàm in Ecclesia privatim, ùt *Sylvius qu.* 71 *art.* 4 *cum Nav. et Led.*), ut deindè cum pompa cæremoniæ perficiantur in Ecclesia, postquàm advenerint Patrini; qui equidem, collato jam anteà Baptismo, nec Patrini efficiuntur. His tamen non obstantibus, puto, quod, ubi introducta est consuetudo domi baptizandi filios Magnatum, ipsa non sit facilè improbanda, ùt ait *Croix l. cit.*

ARTICULUS II.

An duo possint simùl unum baptizare?

110. « Resp. Si alter applicet materiam, alter formam, » nullus erit Baptismus: quia dicens se abluere, » cùm non abluat, formam habet falsam, etiàmsi » usurpet Græcorum, *Baptizatur servus Christi*, vel » quæ putatur illi æquivalere, *Baptizat te Christus*: » subintelligitur enim *per me*; alioqui, si excludatur » persona ministri, ut sensus sit, baptizet te Christus, » et non ego, sivè per me, forma nulla est. * (*Ità* » *S. Th.* 3 *p. q.* 67 *ar.* 6. *et alii communiter cum Salm.* » *cap.* 4 *n.* 31 *et Conc. p.* 156 *n.* 10.) * In casu tamen » necessitatis, posse sub conditione ità Baptismum » conferri, ut v. gr. mutus formam nesciens ablueret, » cæcus autem formam pronuntiaret, docet *Hurt. d.* » 2 *diff.* 6 additque debere talem, elapso periculo, » iterum sub conditione baptizari. Vid. *Fill. c.* 4. *Dian.* » *p.* 5 *t.* 3 *R.* 26 *ex Chapeavil. Marsil. etc. Bon. d.* 2

» *qu. 2 p. 4 n. 23. Laym. cap. 7.* * (*ità etiàm Suar. cum* » *Cajet. Marsil. Leand. etc. apud Salm. c. 4 n. 31.*)*

» Resp. 2. Si plures Ministri singuli abluant, et » formam pronuntient, graviter peccant contrà ritum » Ecclesiæ. De valore sic solet distingui: 1. Si quilibet » intendit baptizare, dependenter ab alio, ùt causa » particularis, invalidè baptizant, sivè singuli dicant, » *Ego te baptizo*, sivè, *Nos te baptizamus*: quia for- » ma, cujùs sensus cènsetur esse absolutè, et inde- » pendenter baptizare, non cobaptizare, est falsa. * » (*Idem docet S. Thom. 3 p. q. 67 ar. 6 cum Suar.* » *Vasq. et Salm. n. 23 communiter*) *. 2. Si quisquè » per se intendat baptizare, independenter ab alio, » validè baptizat, quia omnia requisita ponit; ùt pa- » tet à simili in Missa ordinationis, quâ Sacerdotes » noviter ordinati simùl consecrant cum Episcopo: » dummodò simùl eodem instanti formam absolvant, » si autem non simùl absolvant, is tantùm consecrat, » vel baptizat, qui priùs absolvit. Vide *Fill. t. 2 c. 4* » *n. 72 et Bon. l. c. n. 25. Laym. c. 7.* * (*Ità S. Th.* » *l. c. ad. 3. S. Bonav. cum Salm. n. 28 communiter* » *contrà Caj. et Marsil.* *)

DUBIUM IV.

Quod sit subjectum Baptismi.

121 *Quis sit capax Baptismi? An pueri, et amentes?*

122 *De pœnis rebaptizantium. An rebaptizantes sub condi- tione fiant irregulares?*

123 *De infante nondum nato. Remissivè ad num. 107.*

124 *An baptizandi sint fœtus abortivi? An plures eodem tempore?*

125 *An conferendus sit Baptismus monstris?*

126 *An sint baptizandi filii infidelium, et quæ in hoc puncto sint certa? Certum est I. talem Baptismum semper esse validum.*

127 *II. Baptizandos esse filios, si parentes defecerint à fide. Quin si mansuri sint apud parentes hæreticos?*

128 *III. Si ipsi filii infidelium petant. Quid in dubio, an careant ratione?*

129 *IV. Quid, si sint in periculo mortis.*
130 *V. Si sint positi extrà curam parentum. VI. Si capti sint in bello. VII. Si parentes sint servi.*
131 *VIII. Si unus parentum consentiat.*
132 *Dub. I. An baptizari possint filii infidelium usu rationis carentes, invitis parentibus? Et an ii, quos pater offert, ut liberentur à morbo?*
133 *Dub. II. An liceat vendere infantes parentibus paganis?*
134 *An et quandò possit repeti Baptismus sub conditione? Not. I. Quid, si adsit unus testis de Baptismo collato? Not. II. Quid de adultis natis ex Christianis? Not. III. Quid, si pueri sint arrepti à Barbaris?*
135 *De infantibus expositis!*
136 *De baptizatis ab obstetricibus, et à laicis.*
137 *De baptizatis ab Hæreticis. Vide alia apud Busemb.*
138 *De effectibus Baptismi.*
139 *De dispositione requisita in adultis baptizandis.*

121 « RESP. 1. Subjectum capax Baptismi est solus » homo vivus ab Adamo descendens, nondùm baptizatus.

» Resp. 2. Validè baptizantur infantes, item perpetuò amentes, qui numquàm usi sunt ratione, » quia censentur ejusdem conditionis cum infantibus. » Si autem aliquandò sint usi ratione, non valet » Baptismus, nisi antè amentiam petiverint. Vid. » *Bonac. d. 2 quæst. 2 p. 6. ç 6. Laym. c. 6.*

Undè resolves.

» 1. Si puer inter baptizandum, nondùm finità formâ moriatur, Baptismus est nullus.

122 » 2. Non valet Baptismus iteratus, ideòque uterque tum rebaptizans, tum rebaptizatus peccant » mortaliter, fiuntque irregulares, et jure civili subjacent pœnæ mortis * (*Est certum cum Salm. de* » *Bapt. c. 6 n. 4.*) *. Quas tamen pœnas non videtur » incurrere is, qui, etsi sine justa causa, rebaptizat » sub conditione: quia intelliguntur de Baptismo » absolutè dato, quandò moraliter constat, priorem » Baptismum fuisse validum. Vid. *Laym. c. 5.* » *Bon. p. 5.*

Certum est, quod, cùm Baptismus repetitur sine justa causa, tàm rebaptizans, quàm rebaptizatus fiant irregulares, ex *c.* 2 *de Apostat. et c.* 4 *dist.* 50.

Sed magna quæstio est inter DD. an rebaptizantes sub conditione, et sine justa causa, irregularitatem incurrant. *Prima* sententia, quam tenent *Suar.* 3 *p. disp.* 31. *sect.* 6 *d.* 5. *Navarr. Man c.* 27 *n.* 246. *Bon. de Irreg. quæst.* 3 *p.* 3. *n.* 4. *Laym. eod. tit. cap.* 2 *n.* 1 *v.* 4. *Pal. t.* 6 *d.* 6 *p.* 16 *n.* 6. *Anacl. pag.* 513 *n.* 11. *Holzm. t.* 1 *p.* 416. *n.* 343. *Salm. c.* 8 *de irreg. n.* 61. *Croix l.* 6 *n.* 485. *Pontas v. Irregulariter, casu* 131. cui dissentit *Tournely t.* 4 *p.* 103. *in fin.* dicens, quod talis rebaptizans, licet non excusetur à gravi sacrilegio, tamen non incurrat irregularitatem. Ratio, quia leges pœnales strictè intelligi debent, et cum effectu; qui autem baptizat baptizatum sub conditione dicens: *Si non es baptizatus etc.* is reverà non rebaptizat, quia conditio apposita actùm invalidat: qui enim dicit, *Ego te baptizo, si non es baptizatus*; idem est ac si diceret: *Ego te non baptizo.* Et ob eamdem rationem censent *Anacl. l. c. et Salm. n.* 61, *cum Bonac Cornejo, et Avila*, non incurrere irregularitatem, qui ob metum baptizaret baptizatum animo simulato. *Secunda* verò sententia affirmat, tales rebaptizantes irregularitatem non effugere, et hanc tenent *Natal. Alex. de Bapt. prop.* 7 *R.* 5. *Conc. t.* 8 *p.* 186 *n.* 13. *Fill. tract.* 20 *n.* 181. *Renzi de Bapt. c.* 3 *qu.* 10 *cum Led. Sot. Victoria etc.* Item noster SS. P. Bened. XIV. *in suis Notif.* (*t.* 2 *Not.* 84) *n.* 18 *cum Sayr. Barbos. Ugolino*, *Megala, etc.* probatur ex *Catech. Rom. part.* 2 *n.* 57, qui reprehendens eos, qui in Ecclesia cum conditione rebaptizant pueros, quàmvis exploratum habeant, eos domi verè esse baptizatos, dicit: *quod Quidem sinè sacrilegio facere non possunt, et eam maculam suscipiunt, quam divinarum rerum Scriptores irregularitatem vocant.* Idemque refert N. Pontifex fuisse sancitum in 3. *Synodo Mediolan.* Insuper probatur ratione, quia, cum quis certò scit puerum esse baptizatum, et rebaptizat sub conditione, conditio apponitur in fraudem legis, et

ideò habetur pro non apposita. Prima sententia, spectatâ ratione, non caret gravi fundamento; sed secunda, spectatâ auctoritate, videtur probabilior.

123 » 3. Nondum perfectè natus est baptizandus, si sit
» periculum, dummodò pars aliqua possit, ablui:
» quia est homo vivus, nec certò constat esse incapa-
» cem. * (*Vide dicta num.* 107 *ubi diximus, probabilem*
» *esse sententiam, quod possit infans sub conditione*
» *baptizari in utero Matris, si per instrumentum aquâ*
» *tingi valeat*)*. »

124 » 4. Si dubium sit, an infans vivat, baptizandus
» est sub conditione.

Dicit *Natalis Alex. de Bapt. prop.* 3 *R.* 3. quod, nisi appareat evidens signum vitæ in fœtu abortivo, non sit dandus Baptismus, etiàmsi adsit aliquod æquivocum signum. Si loquimur de Baptismo absolutè ministrando, rectè sentit *Natalis*; sed loquendo de Baptismo sub conditione conferendo, omninò dicendum cum *Busemb. ut suprà, et Salm. cap.* 6 *n.* 3 illum sinè dubio ministrandum, quandòcumque aliquod apparet dubium de vita prolis. Hinc optimè censet *Cardenas in Crisi* 1 *D.* 14 *cap.* 3. *Ronc. c.* 4 *qu.* 4 *R.* 3. *Mazzotta t.* 3 *pag.* 85 *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 294. cum aliis AA. gravissimis, omnes fœtus abortivos, si per aliquem motum dent signum vitæ, et non constet, eos esse animâ destitutos, semper esse baptizandos sub conditione, si vivant; maximè cùm hodiè vigeat opinio, non sinè plausu à peritis recepta, quod fœtus ab initio conceptionis, vel saltèm post aliquos dies animâ informentur. Cæterùm benè advertit *Tourn. tom.* 4 *p.* 363, non debere baptizari carneam massam, quæ nullam habeat organorum dispositionem, cùm ubique receptum sit, non priùs infundi animam corpori, quàm istud formatum fuerit; et tunc, ut baptizetur, requiritur, ut *indicet aliquem motum vitalem*, proùt præscribit Rituale Romanum *de. Bapt. parvul.*

« 5. Validè baptizatur, quem Minister putat esse
» alium; aut licet sit puella, quam putat esse puerum;
» quia intendit baptizare præsentem. Aliud est in-

» Matrimonio, quia intendit contrahere cum illa,
» quam putat. *Bon. p.* 4 *n.* 26.
» 6. Validè, etsi extrà necessitatem illicitè, plures
» simul baptizantur, hâc formâ, *Ego vos baptizo, etc.*
» *Bonac. p.* 4 (*ità S. Thom.* 3 *p. qu.* 67 *art.* 6 *ad* 2 *et*
» *Rituale Rom. ubi dicitur*). Quam formam (*Ego vos*
» *baptizo etc.*) solùm in mortis periculis ad plures simul
» baptizandos, et ubi tempus non patitur ut singuli
» separatim baptizentur, aliàs numquàm licet adhibere.
» 7. Monstrum, quod capite, et pectore formam 125
» hominis refert, est baptizandum; secùs si bes-
» tialem refert. Quod si verò caput tantùm sit feri-
» num, putat esse baptizandum *Comitolus. Nav.* tamen,
» et alii volunt differendum, donec certiùs cognosca-
» tur, nisi periculum mortis immineret: tum sub con-
» ditione baptizandum esse. * (*Quandò dubitatur, an*
» *monstrum sit homo, baptizandum absolutè, si caput*
» *sit humanum, licet membra sint ferina; sub conditio-*
» *ne verò, si caput sit ferinum, et membra humana;*
» *hoc verò si prodierit ex congressu viri cum fœmina:*
» *nam si prodierit ex viro cum bestia* (*quod incredibile*
» *puto*), *tunc baptizari semper deberet sub conditione;*
» *secùs si ex fœmina et bruto, tunc enim nullo modo*
» *baptizandum, quia non descenderet ex Adam, utpotè*
» *non conceptum ex semine virili. Ità Bon. p.* 6 *n.* 3 *et*
» *Tourn. t.* 4 *p.* 362 *concl.* 2 *cum S. Thom. Henr. Pos-*
» *sev. etc.*) * Quod, si habeat membra hominis gemi-
» nata, et dubitetur, num sit unus homo, an duo,
» duplex baptismus conferendus est, unus absolutè,
» alter sub conditione, in ea parte, quâ membra ap-
» parent imperfectiora. Vide *Laym. lib.* 5 *tr.* 2 *c.* 3 *n.*
» 12. *Bon. p.* 6. et Rituale Romanum, *tit. de Baptismo.*
» * (*Servandum hic id quod habetur in Rituali Rom: ubi*
» *sic dicitur:* Illud verò, de quo dubium est, una ne
» an plures sint personæ, non baptizetur, donec id
» discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum
» vel plura capita, unum vel plura pectora: tunc enim
» totidem erunt corda et animæ, hominesque distincti
» et eo casu singuli seorsum sunt baptizandi. Quandò

» verò non est certum, in monstro esse duas personas,
» ùt quia duo capita et duo pectora non habet benè
» distincta, tunc debet primùm unus absolutè bapti-
» zari, et posteà alter sub conditione, si non es bap-
» tizatus etc.) *

126 » Resp. 3. Extrà mortis periculum validè, non ta-
» men licitè, baptizantur Ethnicorum infantes, invitis
» parentibus. Ratio est, quia vel auferuntur pa-
» rentibus et fit illis injuria; vel relinquuntur, et
» fit injuria Sacramento, quod exponitur irreverentiæ.
» Quod si tamen possint christianè educari (ad quod
» tunc obligaberis) licebit in his casibus. I. Si parentes
» sint tua mancipia; tunc enim tui potiùs sunt, quàm
» illorum. II. Si parentes aliquandò fuerint baptizati,
» vel uterque, vel saltèm alteruter; quia tunc Eccle-
» sia jus in eos habet. III. Si alter parentum petat;
» tunc enim justa ejus voluntas injustæ alterius præ-
» ferenda est, in favorem prolis, et fidei. IV. Si infans
» sit in periculo mortis. V. Si rationis jam compos
» puer petat, quia in negotio religionis est sui juris.
» In dubio autem de usu rationis, sufficit esse 7 anno-
» rum. V. *Laym. l. c. Fill. t.* 2 *c.* 6. *Bon. p.* 6 *n.* 12. »

Quæritur, an filii Infidelium validè et licitè possint baptizari invitis parentibus? Antè omnia hìc notanda plura, quæ in hoc puncto sunt certa. Certum est I. tale Baptisma validum esse, ùt communiter dicunt *Contin. Tourn. t.* 4 *p.* 364. *Lugo Resp. Mor. l.* 1 *dub.* 3. *Salm. c.* 6 *n.* 16. *cum S. Anton. Suar. Vasq. Laym. Conc. Bonac.*, et aliis passim (contra *Catharinum et Durandum.* Idemque docet N. SS. P. Bened XIV. *in sua instruct. ad Vicesger.* quæ incipit *Postremo mense*, *n.* 33. (Vide in *Bullario tom.* 2.) Idemque priùs docuit D. August. *Ep.* 98 *aliàs* 23. ubi de hoc rationem dedit, dicens: *Non enim scriptum est, nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, sed nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto.*

127 Certum est II. quod, si parentes deficerent à fide ad Infideles, benè possint eorum proles, ipsis invitis, baptizari, quia sicùt Ecclesia habet potestatem coercendi parentes ad fidem observandam, ità potest filios

ab ipsis auferre. Ità communiter *Suar. D.* 25 *sect.* 3. *Laym. l.* 5 *c.* 6 *n.* 11. *Natal. Alex. prop.* 3 *reg.* 1. *Pal. p.* 6 *n.* 9. *Tourn t.* 4 *p.* 374. *Sporer t.* 3 *p.* 192 *n.* 52. *Antoine de Bapt. q.* 13. *Roncag. eod. tit. quæst* 2. *Holz. t.* 2 *n.* 141. *Salm. c.* 6 *n.* 15, et alii passim. Et idem dicendum, si unus tantùm parentum fuerit prius fidelis, ùt communiter dicunt *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 299. *Antoine*, *Ronc. ll. cc. Salm. n.* 9 *et* 10. *Suar. Laym. etc.* Quid verò, si proles sit mansura apud parentes hæreticos? Negant tunc posse baptizari *Suar. D.* 25 *sect.* 5 *et Salm. n.* 16 *cum Conc. etc.* quia (ut dicunt) tunc obstat periculum proximum, quod proles sit pervertenda. Sed probabiliùs affirmant *Laym. c.* 6 *n.* 12 *q.* 5 *in fin. et Croix n.* 307 *cum Aversa*, *Gob. Arsd.* et probabilè putat *Pal. n.* 10. Ratio, tum quia non est certa perversio talis prolis, cum plures pueri in infantia decedant; tum quia idem periculum urget, si proles non baptizetur, baptizatur enim ab Hæreticis, à quibus verum quidem Baptisma confertur. Secùs verò dicendum, si Baptismus à quibusdam Hæreticis invalidè conferatur, ùt accidit apud Lutheranos, Anabaptistas, et Calvinianos, quia tunc horùm proles habentur tamquàm filii Infidelium; proùt ait *Croix n.* 303 *cum Dic.* Cæterùm filii Hæreticorum verè baptizatorum licitè baptizantur, parentibus invitis, quandò obstringi possunt, ut filios instruant in fide catholica; quos aliàs licitè possunt Superiores Ecclesiastici ab eis evellere, ut catholicè educentur. Ità *Laym. n.* 11 *et Croix n.* 303 *cum Aversa*, *Dic. etc.*

Certum est III. Quod, si filii infidelium habeant usum rationis, et Baptismum petant, possint et debeant baptizari, adhùc reluctantibus parentibus. Ità *Juen. t.* 7 *p.* 174. *Tourn. l. c. Lugo Resp. Mor. l.* 1 *dub.* 4. *Natal. Alex. prop.* 3 *reg.* 6. *Laym. n.* 10. *Pal. n.* 5. *Ronc. qu.* 2 *et S. P. Bened. l. cit. ex D. Th.* 3 *p. q.* 68 *art.* 10. ubi idem docet, inquiens: *Quantùm ad ea, quæ sunt juris divini vel naturalis*, *incipiunt* (filii) *suæ potestatis esse*; *et ideò propriâ voluntate*, *invitis parentibus*, *possunt Baptismum suscipere*, *sicùt et Matrimonium* 128

contrahere. Et postquàm filius invitis parentibus est baptizatus, potest, et debet Ecclesia ipsum ab eis segregare, ut à periculo perversionis avertatur; ità *Laym. a.* 6 *q.* 5- *Pal. p.* 6 *n.* 8. *Salm. p.* 6 *n.* 14 *ex Conc. Tol.* 4. relato in *c. d. Judæis D.* 45, et confirmat *S. P. Bened. XIV. n.* 29. Sed quid agendum, si dubium sit, an puer habeat vel ne plenum usum rationis? *Tourn. p.* 364. *Ronc. c.* 4 *q.* 2 *R.* 1 *Cum Pas. et S. P. Bened. n.* 40. dicunt, posse baptizari puerum, si septennium compleverit, quia tunc præsumptio stat pro usu rationis. Alii verò, ùt *Suar. Vasq. Conc. ap. Lugo l. c. Sotus in* 4 *D.* 5 *art.* 10 *dub.* 2. *Laym. l. c. Croix n.* 306. *Ronc. ib. cum Candido, et Pasq.* Item *Conc. Cabrerra, Ochag. ap. Lugo dub.* 4 *n.* 2 dicunt, posse puerum baptizari, adhùc non completo septennio, quia in dubio decidendum est in favorem fidei; idem sentit *Suar. D.* 25 *sect.* 3. quàmvis hic moneat expectandum usque ad perfectum usum rationis. Meliùs tamen S. P. Bened. *n.* 3 *cum Lugo l. c. n.* 2 docet, in dubio rationis antè septennium puero petenti, ut baptizetur, omninò differendum Baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu: sed sapienter addit, illum tunc omninò avocandum à parentibus, et in loco tuto custodiendum. Nec obstat eo casu regula, quod in dubio melior sit conditio parentum possidentium potestatem suprà filium; nam rectè respondet d. Pontifex cum *Lugo*, hanc regulam procedere in pari causa: sed in nostro casu potior est causa filii, cum hic agatur de levi detrimento parentum, nempè quod ad modicum tempus suâ potestate priventur; contra verò agitur de maximo damno filii, nempè de ejus morte æterna: undè hîc potiùs alia urget regula, nimirùm quod in dubio magis innocenti, quàm nocenti favendum sit.

Certum est IV. posse et debere baptizari prolem, si ipsa sit in periculo mortis. Ità communiter omnes DD. citati cum S. P. Bened. XIV. *n.* 7. qui de hoc affert duo Decreta S. C. Dicunt autem *Salm. c.* 6 *n.* 33. quod ad hanc prolem baptizandam requiratur, ut moraliter de ipsius vita desperetur; sed meliùs lo-

loquuntur *Busemb. ut suprà*, *Laym. n.* 16. *Ronc. q.* 2. *Antoine q.* 13. *et Croix n.* 305. *Pal. n.* 14. *Sporer n.* 53. dicentes, prolem esse baptizandam, quandòcumque imminet periculum certum sivè proximum de ejus morte.

Certum est V. quod, si filius infidelium justè vel 128
injustè sit positus extrà curam parentum, nec sit timor, quod ad eos sit reversurus, tunc benè possit baptizari. Ità communiter *Juenin. to.* 7 *p.* 174. *Tourn. p.* 374. *Conc. t.* 8 *p.* 176 *n.* 10. *Natal. Alex. prop.* 3 *reg.* 5 *Pal. n.* 7. *Sporer n.* 63. *Holzm. n.* 141. *Elbel t* 3 *n.* 51. *Salm. c.* 6 *n.* 32 *et* 34. *Laym. c.* 6 *n.* 10 *cum Soto*, *Vasq. Azor.* et aliis passim. Idemque docent *Concina l. c. et N. SS. P. Bened. n.* 9. *cum Azor. Cleric. Sessa*, *etc.* de filiis ab infidelibus expositis, vel derelictis, etiàmsi parentes eos deindè repetant; et hoc ex *cap.* 1 *de Infant. et Languid. expos.* ubi dicitur: *Si à patre vel ab alio, sciente ipso, aut ratum habente* (*relegato pietatis officio*) *infans expositus extitit, hoc ipso à potestate fuit patria liberatus.* Idem dicendum de filiis infidelium perpetuò amentibus, ùt docent *Laym. c.* 6 *n.* 10. *Salm. p.* 5 *n.* 15. *Anacl. pag.* 546 *n.* 10. *Salm. n.* 37. *Sporer n.* 55. *Ronc. q.* 2 *Holz. n.* 141. Ratio, quia tunc cessat periculum perversionis, neque tunc filii extraherentur à potestate parentum, qui super amentes nullam potestatem habent, cum ipsi sint directionis incapaces.

Certum est VI. filios infidelium in bello captos 130
benè posse baptizari, parentibus invitis; ità *Gonet Man. to.* 6 *p.* 103. *Juenin. p.* 174. *Viva q.* 2 *ar.* 6 *n.* 3 *et N. Bened. XIV. n.* 7. *cum Suar. et Corn. A Lap.* quia lege belli captivi non ampliùs ad parentes, sed ad Dominos pertinent.

Certum est VII. etiàm licitè baptizari proles infidelium, qui sunt mancipia Christianorum, ut *Bus. ut suprà. Gonet p.* 105. *Juen. p.* 172. *Conc. p.* 172. *Antoine q.* 13. *Nat. Alex. prop.* 3. *Ronc. q.* 2. *Pal. p.* 6 *n.* 18. *Wigandt Ex* 5 *n.* 62. *Laym. n.* 10. *Spor. n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel n.* 52. *Pal. n.* 53. *Croix*

n. 300. Ratio, quia Domini, cum habeant dominium in parentes, habent etiàm in ipsorum filios.

131 Certum est VIII, quod, si unus parentum consentiat, altero reluctante, benè infans baptizetur, ut *Busemb. suprà*, *Petroc. to.* 4 *pag.* 191. *Juenin. l. c. Nat. Alex. Tournely ll. cc. Salm. n.* 17. *cum Pal. Azor. Suar.* et communi, *Laym. n.* 10. *Anacl. n.* 10. *Pal. n.* 11. *Sporer n.* 53. *Holzm. n.* 141. *Elbel n.* 52. *et N. Bened. XIV. n.* 15. *ex Conc. Tol. IV. Can.* 62 *in c. Judæi* 28 *quæst.* 1 *et cap. Ex literis* 3. *Extrav. de Conversione Infid.* Et idem dicendum, si, mortuo Patre, Avus paternus consentiat in Baptismum pueri, Matre reluctante, ut *Tournely l. c. cum Sylvio*, *Palm. n.* 19. *cum Nav. Laym. et Val. ac P. Bened. XIV. n.* 17. ex auctoritate Gregor. XIII.

132 Dubitatur autem I. An, utroque parente infideli reluctante, possint baptizari eorum filii usu rationis carentes? Resp. si filii sint mansuri in potestate parentum, nullo modo licet eos baptizare, ut decrevit S. C. S. Offic. die 3. Martii 1703 apud præfatam Instruct. N. P. Benedict. XIV. *n.* 23 quia tunc certum imminet periculum perversionis. Dubium igitur vertit, si tale periculum non adsit, nempè si filii subtrahantur à potestate parentum. *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent *D. Thom.* 2. 2 *quæst* 10 *art.* 12, quem sequunter *Gonet to.* 6 *p.* 102. *Concin. p.* 172 *n.* 2. *Wig. n.* 62. *Nat. Alex.* et alii Thomistæ communiter; item *Tournely in perlect. Theol. to.* 7 *p.* 154. *Salm. c.* 6 *n.* 20. *Juen. tom.* 7 *p.* 173. *Petroc. tom.* 3 *p.* 191. *Antoine quæst.* 13 *R.* 4. *Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 298. *Laym. c.* 6 *n.* 10. *Roncaglia quæst* 2 Ratio, quia substractio filiorum à potestate parentum cederet in reorum injuriam, cum ipsi naturale jus habeant super filios. *Secunda* verò sententia, quam tenet *Scotus in* 4 *dist.* 4 *q.* 9 *n.* 2. quem sequuntur *Frassen tom.* 10 *pag.* 299. *Holzm. to.* 2 *p.* 30. *cum Mastrio*, *Bosco*, *Henricq.*, et aliis Scotistis communiter; item *Pichler tit.* 6 *n.* 14 *et Cont. Tourn. tom.* 4 *p.* 260 *concl.* 3 ac probabilem putat *Estius lib.* 4 *dub.* 6 §. 2 cen-

set licitum esse hujusmodi filios baptizare, saltèm auctoritate publicâ, et ex consensu Principis. Hæc sententia per se loquendo non videtur suâ probabilitate carere, interveniente enim periculo salutis æternæ filiorum, parentes non habent jus in eos; et sicùt potest eripi filius à parentibus, ne ipsi inferant ei mortem corporis, tantò magis eripi valet, ut à morte animæ liberetur. Dixi *per se loquendo*; nam spectatis circumstantiis hæc sententia vix videtur posse in praxim deduci, ob graviora mala, quæ comitarentur hujusmodi Baptismos. Et ideò Ecclesia, ut testatur *D. Thom.*, numquàm morem habuit baptizandi filios infidelium, ipsis invitis. Insuper advertendum, quod pro filiis Hebræorum adsit Constitutio Julii III. (relata à *Pignatello t. 4 consult.* 192 *et N. P. Bened. XIV. n.* 27.) qui imposuit suspensionem, et pœnam mille ducatorum baptizantibus filios Hebræorum, reluctantibus parentibus. Idque confirmavit S. C. Concilii die 16 Julii 1639. (apud eumdem *Bened. n.* 32.) statuens, nullo modo baptizandos filios Hebræorum sine ipsorum consensu, donec perveniant ad legitimam ætatem.

An autem baptizandus sit filius, quem pater Judæus offerat ad Baptismum, ut liberetur à morbo? *N. Bened. n.* 18 affert Decretum C. S. Offic. editum die 24 septembris 1699, quo statutum fuit, illum esse baptizandum. Sed, ut diximus suprà, postquàm talis puer est baptizatus, avelli debet à parentibus, ut christianè educetur.

Dubitantur II. An liceat vendere filios non baptiza- 133
tos parentibus infidelibus? Negat *Hurtad. de Bapt. d.* 3 *diff.* 5, quià id videtur esse contrà christianam charitatem; sed communiùs, et satis probabiliter affirmant *Suar. dis.* 15 *sect.* 6. *Laym. c.* 6 *n.* 10 *in fin. v. Porrò. Pal. n.* 6 *et* 20. *Tamb. de Bapt. c.* 3 *ex n.* 17 *et Bon. q.* 2 *p.* 6 *n.* 14 *cum Vasq. Con. Fill. Henr. et aliis.* Ratio, quia per se non est intrinsecè malum restituere filios parentibus; et contrà videtur non esse obligatio alendi, et educandi tales pueros, sinè ulla utili-

tate, cum charitas ad tantùm onus non obliget, quandò filii non sunt in extrema necessitate. Sed huic rationi non omninò acquiesco ; melior videtur ratio communis pacis servandæ, quià, si prorsus negarentur filii infidelibus expetentibus, damnum oriretur, quod nec etiàm ipsi redderent Christianos captivos, cum magno discrimine perversionis; magis autem incumbit Ecclesiæ curare, ut sui fideles servent fidem, quàm ut infideles ad fidem ducantur. Hinc testantur *Pal. et Laym. l. c. cum Henr. Vasq. et Con.* jam consuetudine introductum esse, ut filii captvi, nullo eis collato Baptismo, Saracenis, et Hæreticis restituantur.

134 « Quæres. An Baptismus aliquandò repeti possit, » et quâ formâ?

» Resp. Cùm temerè rebaptizare sit mortale ex objecto, quià est in genere sacrilegii, dum conaris ministrare Sacramentum incapaci; hinc ad hoc, ut non liceat rebaptizare, non requiritur certitudo de Baptismo, sed sufficit, si pro eo sint conjecturæ, ùt v. g. quod quis natus, et educatus sît inter fideles, nec pro contraria parte rationes alicujus momenti occurrant; leve enim, vel metaphysicum dubium non sufficit, sed requiritur grave, et morale, vel saltèm rationabile. In quo inclinandum esse in favorem baptizandi, rectè monet *Laym. c.* 5 *n.* 3 *et* 4 *ex Suar. et aliis.* »

In hujusmodi dubiis attendenda est regula communiter à DD. recepta, quod ad iterum conferendum Baptismum baptizato sub conditione, non sufficiat leve, sed requiratur prudens sivè rationabile dubium, an Sacramentum fuerit vel ne receptum:ità *Suarez D.* 22 *sect.* 2 *v. Sed quæres*, *Laym. c.* 5 *n.* 4. *Salman. c.* 6 *n.* 55. *Bonac. d.* 1 *quæst.* 2 *p.* 1 *n.* 36. *Pal. p.* 13 *n.* 3. *Cum Con. Vall.* et communi. Dubium autem vel potest esse juris, vel facti. Quandò dubium est juris, nempè quandò aliquis est baptizatus cum materia, forma, aut intentione dubia, tunc certè Baptismus est iterandus sub conditione, proùt communiter docent *Suar. l. c. et Salm. n.* 56 *cum D. Th.* 3 *p. quæst.* 66

art. 9 *ad* 4 (vide dicta *n.* 27.) Dubium facti est, quandò dubitatur, an datus sit vel ne Baptismus; et tunc si dubium est negativum, eo quod nulla habeantur indicia hominem esse baptizatum, sine hæsitatione hic est sub conditione baptizandus, ùt rectè ait *Suar. l. c. ex cap. Itaque* 92 *de Consecr. Dist.* 4, ubi S. Leo id docet dicens: *Non potest in iterationis crimen devenire, quod factum esse omninò nescitur.* Et in *cap. seq.* 93. Idem S. Pontifex de hoc rationem affert: *Quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.* Quandò verò dubium facti est positivum, etiàm Baptismus est iterandus, quandò utrimque adsunt apparentes non leves conjecturæ, quæ rem dubiam efficiunt, undè in Concil. Carthag. V. relato in *c. Placuit* 91 *dict. D.* 4 sic dicitur: *Quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur...... absque ullo scrupulo esse baptizandos.*

Hîc tamen notandum I. cum *Suar. loc. cit. Holzman. p.* 30 *n.* 144. *Salm. c.* 6 *n.* 62, *cum Laym. Pal. Bon.* et N. SS. P. Bened. XIV. in suis Notific. (*Not.* 8 *n.* 8) cum *Glossa in d. c. Cum itaque*; et in *c. Nuper. de Testib.* ac communi, ad id sufficere unum testem ocularem fide dignum. Et hoc etiàmsi testis sit fœmina, ut *Bus. infrà n.* 4 *cum Laym.* Secùs verò si adsint testes positivè oppositum deponentes, vide *Croix n.* 284. Notandum II. quod baptizandi non sunt, neque sub conditione, adulti qui nati sunt ex parentibus christianis, et inter fideles educati, quàmvis nullum testimonium habeatur accepti Baptismi, ut expressum extat in *c. Veniens* 3 *de Presb. non baptiz.* ubi sic dicitur: *Et certè de illo qui natus de christianis parentibus, et inter Christianos est fideliter conversatus, tàm violenter præsumitur, quod fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.* Hoc tamen intelligendum, modò pro contraria parte graves non occurrant rationes, ùt benè advertant *Bus. ut suprà*, *et Laym. c.* 5 *n.* 4 qui sic ait « Nihilominùs

existimo, interdum etiàm adulto inter fideles educato conferendum esse Baptismum sub conditione, si tales conjecturæ adsint (puta quia vi gr. à veneficis parentibus natus est, à Diabolo valdè infestatur, nec sciri potest ullo indicio, ubi vel à quo baptizatus fuerit, (quæ præsumptionem accepti Baptismi tollant, et contrarium verimile efficiant.) » Refert autem *P. Zacharia in Annot. ad Croix. l. 6 p. 1 n. 310* censuisse S. C, baptizandam esse sub conditione quamdam mulierem, eò quod nullum potuerit reperiri vestigium Baptismi, nec Matrimonii parentum assertorum. Notandum III. quod, si infans aliquis arreptus sit à Barbaris, et dubitetur, an captus fuerit antè vel post Baptismum, tunc omninò baptizandus sit sub conditione, ut cum communi dicunt *Pal. p. 13 n. 8. Salm. n. 58 et alii, ex c. Parvulos D. 4 de Consecr.* ubi Gregor. VIII. id expressè definivit.

135 « 1. Sub conditione baptizandi sunt 1. qui cum » materia et forma, aut intentione dubia (secundùm » supradicta) sunt baptizati. 2. Infantes expositi, et re- » perti sine scheda testante de Baptismo; secùs si cum » ea. Ità communiter. *Quintan.* tamen *t. 1 sect. 13 et 14.* » contendit etiàm hos esse baptizandos. 3. Baptizati » ab obstetricibus veneficis; præsertim si fassæ, vel » convictæ fuerint, aliquandò non rectè baptizâsse. » *Laym. c. 5 n. 3.* »

Quæritur, an infantes expositi sint baptizandi? Si isti exponantur sine schedula, sine dubio sunt baptizandi, nisi aliàs constaret fuisse rite baptizatos, ut rectè dicunt *Busem. et Salm. c. 6 n. 57. cum Suar. Soto, Laym.* et aliis communiter. Quæstio est, an baptizari debeant pueri expositi cum scheda? *Prima* sententia negat, quam tenent *Busemb. ut suprà, et Pal. p. 13 n. 5.* laudans *Sot. Vasq. Laym. et Bon.* quia testimonium illud moralem inducit certitudinem, cum nequeat rationabiliter credi, parentes, qui Catholici esse præsumuntur, velle suam prolem tanto Sacramento privari. *Secunda* verò sententia verior et communior Recentiorum docet, omnes hos

esse baptizandos sub conditione, quoties non habetur moralis certitudo de Baptismo collato, et ritè collato, aliàs semper remanet prudens dubium de ejus valore. Ità *Petroc. to.* 3 *p.* 211 *q.* 11 *Holzm. p.* 31. *n.* 147. *Ronc. c.* 4 *q.* 5 *R.* 2. *Nat. Alex. prop.* 7 *reg.* 6 *Conc. p.* 185. *n.* 10. *Elbel to.* 3 *p.* 46 *n.* 64. *Croix n.* 318. *cum Quintanad. Gob. et Tourn. to.* 4 *p.* 412 *cum Silvest. et Henno*, *ac Sporer q.* 196 *n.* 72. *cum Marchant.* et Synodis Camaracensi, Narbonensi, Aquensi, et Tolosana, idemque sentit Noster Bened. XIV, *dict. Notif.* 8 *n.* 8. qui affert Concilium Mediolanense sic statuens: *Infans expositus, licet appensum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur, si tamen, re diligenter perquisitâ, quemadmodum Catechismo Romano expressum est, adhùc dubium sit, eum baptizatum esse, sub conditione baptizetur.* Item affert Declarationem S. C. Concilii die 15 Januarii 1724, ubi dictum fuit, hujusmodi infantes expositos, etiàm cum scheda de Baptismo collato, esse sub conditione baptizandos, quàmvis sint in ætate unius anni cum dimidio. Et hoc videtur esse quidem juxta mentem Ritualis Rom. ubi dicitur: *Infantes expositi et inventi, si re diligenter investigata de eorum Baptismo non constat, sub conditione baptizentur.* Excepit tamen S. C. in præfata Declaratione à Baptismo sub conditione schedulas, quæ haberent certitudinem, juxtà instructionem aliàs datam.

» 2. Infantes ab obstetricibus, vel parentibus, vel 136
» cognatis, etc. ob necessitatem baptizatos, promiscuè
» omnes sub conditione rebaptizare (quandò obste-
» trices bonæ, et benè instructæ censentur) non li-
» cet ? quia de valore Baptismi prudenter, et ratio-
» nabiliter dubitari non potest *Suar. Laym. l.* 5 *t.* 2 *c.* 5,
» qui tamen contrariam consuetudinem quorumdam
» Parochorum damnare non audent, eò quod expe-
» rientiâ didicerint, obstetrices non raró fuisse de-
» ceptas à diabolo, ideòque reverà periculum aliquod
» sit animæ, ob quod irreverentia cesset : additque,
» eam consuetudinem approbatum fuisse à Pastorali

» Romano editio Antverpiæ 1607 eamque sententiam
» tenet *Sylv.* apud *Dian. p.* 5. *t.* 13. *R.* 86 et ipse
» *Dian. p.* 9 *t.* 6 *R.* 35. cum aliis 2. censet eam proba-
» bilem, habereque locum in omnibus baptizatis ab
» hæreticis, licet sint adulti; quod *C. de Lug. R. mor.*
» *l.* 1 *d.* 2 rectè limitat ad illas circumstantias, in qui-
» bus prudenter dubitari possit de defectu materiæ,
» formæ, vel intentionis. Deniquè etiàm *Quintan. t.*
» 1 *sect.* 6 docet, infantes supradictos ferè omnes
» rebaptizari posse sub conditione.

Quæritur I. An sint rebaptizandi infantes ab obstetricibus sivè laicis baptizati? Alii affirmant, ut *Sylv.* 3. *p. qu.* 66 *art* 9 *et Farvacquesius*. ac Synodi Mechliniensis, et Iprensis apud *Concinam p.* 184 *n.* 9. Alii verò, ut *Tournely t.* 4 *p.* 413. cum Synodis Ebroicensi, Rothomagensi, etc. sentiunt, hos semper esse rebaptizandos sub conditione, quoties tamen desunt ad minùs duo testes fide digni de Baptismo ritè collato. Sed communissima et vera sententia docet, tunc tantùm tales pueros esse rebaptizandos, quandò adest probabilis suspicio erroris in dato Baptismo; ità *Bus. ut suprà et Suar. D.* 31 *sect.* 6. *Concina l. c. Nat. Alex. prop.* 7 *reg.* 5. *Laym. c.* 5 *Holzmann pag.* 131 *num.* 145. *Pall. pag.* 13 *num.* 7 *cum Con. Croix num.* 321 *cum Gob. et Quintan. Salm. c.* 6 *n.* 60 *cum* Bon Et ità censuit S. C. (ut refert P. *Zacharia ap. Croix. l.* 6 *p.* 1 *n.* 323) dicens, pueros domi baptizatos non esse rebaptizandos, nisi adsit probabile dubium invaliditatis. Secùs verò dicendum, si in examine Parochus constanter deprehendat, obstetricem illam, sivè laicum ritè baptizâsse, ut dicunt AA. præfati, quibus consentit *Estius in* 4. *Dist.* 4 § 15 *cum Soto*, *Petro de Palude et Silvest.* ubi dicit, non esse baptizandos, *cum obstetrix interrogata testetur, se ritè totum mysterium peregisse.* Id confirmat S Carolus Borom. (*in instruct. de Bapt.*) dicens : *Si, re accuratè investigatâ*, (Parochus) *exploratam habuerit, puerum formâ servatâ baptizatum esse, caveat omninò, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat.* Idemque dicitur in Cath. Rom.

de Bapt. n. 57 ubi : *Ea baptismi forma* (scilicet conditionata) *ex Alexand. Papæ auctoritate , in illis tantùm permittitur, de quibus , re diligenter perquisità , dubium relinquitur , an* Baptismum *ritè susceperint; aliter verò numquàm fas est , etiàm cum adjunctione*, *Baptismum alicui iterum administrare*. Notandum autem 1. quod, postquàm aliquis privatim baptizatus est, consuetæ cæremoniæ et ritus in Ecclesia suppleri debeant, ut dicunt *Salm. c.* 6 *n.* 60 cum communi ex Rituali Rom. notandum 2, quod, cum Baptismus reiterandus est, putem cum *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 325 *etc.* omninò servandum ordinem descriptum *n.* 117, quidquid aliqui dicant. Potest tamen dari in quocumque loco, si peractæ jam sint solemnitates in Ecclesia, ut dicunt aliqui apud *Croix loc. cit.* Notandum 3 cum *Croix n.* 323, quod in collatione talis Baptismi non sit præmittenda Confessio, sed sufficiat, præmitti dolorem de peccatis.

Quæritur II. An debeant rebaptizari pueri ab Hæreticis baptizati? Certum est de fide ex Trid. *sess.* 7. *Can.* 4 *de Bapt.* validum esse Baptismum collatum ab Hæreticis, quandò omnia requisita ad Sacramentum adhibentur. Sed meritò putant *Gob. Dic. et Quintan. apud Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 322, pueros baptizatos à Prædicantibus (et idem ait *Sylv.* præcisè de baptizatis ab Anglis, ac *Tourn. p.* 414 de cunctis baptizatis à Lutheranis, et Calvinianis) omnes esse rebaptizandos, saltèm sub conditione, quia facilè dubitari debet de materia, forma, et intentione talium Ministrorum, cùm ipsi hoc Sacramentum non judicent absolutè necessarium; propter quòd parùm curant de necessariis requisitis; aliis adhibentibus aquam rosaceam, aliis dividentibus materiam à forma, ità ut alter verba proferat, alter aquam infundat; aliis aquam tantùm super vestes infundentibus. Et ideò, cum tot urgeant motiva dubitandi de valore talium Baptismatum, meritò dicimus, ordinariè loquendo, illa sub conditione repetenda. Cæterùm censuit S. C. (ut refert *P. Zacharia apud Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 322.) non esse rebaptizan- 137

dos pueros baptizatos ab Hæreticis, nisi in eo loco Prædicantes non observarent requisita ab Ecclesia Catholica ad valorem Sacramenti.

» 3. Peccat graviter Minister, 1. qui non rebaptizat » eum, de quo rationabile dubium juris, vel facti ma» net, num validè sit baptizatus, quia tenetur proxi» mum liberare à probabili periculo gravis mali, cum » facilè potest. *Laym. loc. cit. Quint. loc. cit.* 2 Si non » diligenter inquirat in talis Baptismi valorem, nisi » de hoc aliundè constet. *Quintan. t.* 1 *sec.* 6 *et* 7.

» 4. Non est rebaptizandus, de cujus Baptismo ha» betur testimonium unius oculati testis, licet fœmi» næ, dummodò non sit suspecta, nec aliud obstet. » *Laym. loc. cit.*

» 5. Qui verè, et rationabiliter dubitat de suo Bap» tismo; tenetur petere Baptismum, et Parochus ei » conferre. *Quintan. loc. cit. sect.* 13 *et* 19 et intereà » abstinere ab usu aliorum Sacramentorum.

» Resp. 2. Baptismus sub conditione hâc formâ » conferendus est : si baptizatus es, non te bapti» zo ; si nondum es baptizatus, ego te baptizo, in » nomine. etc. Ac licet sufficiat solà mente condi» tionem apponere, si ex omissione non timeatur scan» dalum : tutiùs tamen est exprimere verba saltèm » ista : Si non es baptizatus, etc. Vid. T*ol. l.* 2 *c.* 19. » *Laym. l. c. Sua. d.* 31. *Fill. t.* 2 *c.* 4 *q.* 9. Patrinus » autem in hoc Baptismo necessarius non est, nec ad» hibendus. *Quint. loc. cit. sect.* 18. »

438 Pro complemento hujus puncti quæritur I. Quinam sint effectus Sacramenti Baptismi? Resp. I. Effectus est remissio omnis peccati originalis, et actualis antè Baptismum commissi, ut habetur in *Catech. Rom. n.* 42. *et Trid. sesss.* 5 § 5 *In renatis... nihil odit Deus.* Remanet tamen in iis peccati fomes, qui non est peccatum, et si ei resistitur gratià Jesu Christi, proderit ad coronam. II. effectus est condonatio omnium pœnarum pro peccatis debitarum. Ità in *Catech. n.* 45 *ex Trident. dict.* § 5 ubi : *Ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.* Vide *Salm. c.* 5 *n.* 23. III. Est largitio

divinæ gratiæ, quâ filii Dei, et hæredes efficimur, ut ex *Trid. ses.* 6 *c.* 7. IV. Characteris impressio. V ut baptizatus fiat Ecclesiæ membrum, et illius auctoritati subjiciatur.

Quæritur II. Quæ dispositio requiratur in suscipiente 139
Baptismum? Respond. in infantibus eorum voluntatem supplet Christus, et Ecclesia. Est certum ex *Trid. sess.* 7 *de Bapt. can.* 13 ubi dicuntur parvuli baptizari *in sola fide Ecclesiæ*, quàmvis actu proprio non credant. In adultis autem requiritur intentio saltèm habitualis id est habita, et non retractata. *Salm. de Bapt. c.* 6 *n.* 40 cum *Bon. Pal. Con. et Commun.* Vide dicta *n.* 81. *v. Certum.*

Hinc infertur I. Baptismum validè conferri, etsi recipiatur per metum gravem; secùs autem, si recipitur per meram vim, animo omninò renuente; *Suar, Bon. Pal. cum Salm. c.* 6 *n.* 42 *ex Toletan* 4 *c.* 56. Infertur II. Validum etiàm esse Baptismum collatum dormienti, vel amenti, qui sui compos anteà petierit. *Pal. Henriq. etc. cum Salm. n.* 43 Benè tamen *ibid.* advertit *Suar.* quod ad licitè ministrandum tunc Baptismum, requiratur aliqua necessitas, nempè si amentia censeatur perpetua, vel si homo sit in probabili periculo mortis; et tunc satis est, si sufficientia indicia volendi Baptismum anteà ille præstiterit, quæ indicia sufficiunt etiàm ad præsumendam debitam pœnitentiam habitam de peccatis, nisi constet, suscipientem post mortale in amentiam incidisse. In dubio autem de petitione, Baptismus est conferendus sub conditione. *Salm. c.* 6 *n.* 45 cum *Bonac. Henr. etc.* Vide dicta *n.* 81 *v. Utrum.*

Requiritur etiàm in adulto, ad licitè recipiendum Baptismum, fides, et pœnitentia. Quòad fidem requiritur, ut sciat Sacramenta (saltèm Baptismum, Eucharistiam, et Pœnitentiam), Præcepta Decalogi, saltèm crasso modo, et Orationem Dominicalem; ultrà quatuor illa scitu necessaria, idest Dei existentiam, Deum remuneratorem esse, Trinitatem, et Incarnationem Passionemque D. N. Jesu Christi. In urgente

autem periculo mortis, sufficit scire hæc quatuor ultima, ut benè dicunt *Sanch. et Sot. cum Salm. c.* 6. *n.* 50. Quòad pœnitentiam autem requisitam, requiri contritionem tenent *Nav. et alii*. Sed veriùs *Gonet. Man. tom.* 6 *pag.* 103. *Suar. D.* 28. *Sess.* 2 *concl.* 2. *Canus. Relect. de Pænit p.* 5 *et Salm. n.* 53 *cum Val. Soto, Henr. Gran.* et aliis pluribus, tenent sufficere attritionem, quin sit charitate formata; idque expressè docuit *D. Thomas* 3 *p. quæst.* 79 *art.* 3 *ad* 2 ubi docet, quod *non inconvenienter* (homo) *accedit ad Baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis*. Utique, si requireretur contritio, iste non posset accedere cum conscientia peccati mortalis, ipse enim S. Doctor docuit alibi (*supplem. quæst.* 3. *art.* 3.) quod, *quantumcumque parvus dolor, dummodò ad contritionem sufficiat, omnem culpam delet*. Ergò si accederet cum quacumque parva contritione, profectò sine peccato accederet. Sed clariùs id expressit in 4 *D.* 6 *quæst.* 1 *art.* 3 *ad* 5 ubi dicit: *Ad hoc, ut homo se præparet ad gratiam in Baptismo percipiendam, præexigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, etsi non sit contritio*. Nescio, quid ad hoc respondere possint Adversarii, si dicere vellent S. Thomam aliam, quàm nostram tenuisse sententiam. An verò in suscipiente Baptismum requiratur aliqualis charitas inchoata? vide dicenda *de pænit. n.* 437.

DUBIUM V.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quæ servanda circà cæremonias baptizandi?

140 *Quæ servanda quod cæremonias Baptismi?*

141 *An sit mortale baptizare sine unctione chrismatis, et aquâ consecratâ?*

142 *An sit illicitum baptizare extrà Ecclesiam? et quandò permittatur?*

143 *An omittendæ cæremoniæ in Baptismo privato, et an Patrinus?*
144 *An collato Baptismo privatè, cæremoniæ sint supplendæ? Quid si Baptismus fuerit invalidus?*
145 *Quid notandum circa nomen in Baptismo imponendum, et librum Baptismatum.*

» Resp. Cæremoniæ Baptismi petendæ sunt ex Agen- 143
» dâ cujusque Ecclesiæ. Universim tamen circà eas
» servanda sequentia. I. Baptismum extrà necessitatem
» absque peccato non posse conferri, nisi in aqua
» consecrata: Quæ cum deest, habetur formula brevis
» in quibusdam Agendis ex tempore aliam consecran-
» di, pro casu necessitatis. Quod si etiàm hac formula
» careas, adhiberi potest aqua communis benedicta.
» II. Baptismum solemnem non conferendum, nisi
» in templo, et in loco ad id deputato, nisi filiis Re-
» gum, et Principum, quibus adde filios catholico-
» rum in locis hæreticis: interim quòad hoc in mag-
» natibus, et nobilibus connivetur in multis locis.
» *Laym. c.* 8 *n.* 8.* (*Vide dicta n.* 118. *Not. III.*)* III.
» Infantes ex consuetudine deferendos ad Baptismum
» circà diem octavum, nisi priùs sit necesse, vel nisi
» sit gravis causa dilationis, v. gr. quia patrini sunt
» expectandi, in qua tamen non licet communiter
» extrà necessitatem privatim baptizare, et posteà ad-
» hibere solemnitates, sed præstat expectare aliquan-
» diù. *Laym. c. c. n.* 8* (*Vide dicta n.* 118. *Not. II.*)*

Mortale est negligere cæremonias Baptismi, aut 140
aliquam ex eis notabilem, ut omnes communiter cum *Holzm. p.* 33 *n.* 164. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 339. Hinc notandum I. Seclusâ necessitate, est mortale baptizare sine unctione Chrismatis, ut *Elbel p.* 44 *n.* 80. *Holz. ac Croix ibid. cum Gob. etc.* Ità pariter est mortale baptizare in aqua non consecrata, vel in Chrismate alterius anni, ut docent communiter *Nav. c.* 22 *n.* 74. *Sav. Baptismus n.* 15. *Viva. quæst.* 2 *art.* 7 *n.* 2 *et Bon. punct.* 7 *n.* 20 *cum Con. et Nunno, ex cap. Si quis de alio. D.* 4 ubi damnatur de mortali: *Si quis*

de alio chrismate, quàm de illo (scilicet novo) *baptizare, nisi præoccupante morte, tentaverit.* Idque confirmat Rituale Rom. (*de Sacram. Bapt.*) dicens : *Veteribus oleis, nisi necessitas cogat, ultrà annum non utatur; at, si deficere videantur, et Chrisma, aut Oleum benedictum haberi non possit, aliud oleum de olivis non benedictum adjiciatur, sed in minori quantitate.* Quid, si annus sit completus, et Pastor non accepit novum Oleum? Apud *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 342. *Marchantius* suadet, ut baptizet, præmissis aliis, et posteà suppleat unctiones. *Gobatus* verò dicit, Baptismum posse differri, nisi adsit mortis periculum; imò addit, quod, si in aliqua Diœcesi adsit usus, possit Pastor veteribus oleis uti. *Sporer* autem in *Supplem. de Bapt. n.* 95. censet, infantes posse semper baptizari in veteri chrismate, quia ipsi jugiter sunt in periculo mortis; dicit enim Catech. Rom. (*p.* 2 *n.* 34.) pueris non esse differendum Baptismum, cum *præsertim propter ætatis imbecillitatem infinita penè vitæ pericula illis impendeant.* Ego sentio distinguendum : Si oleum novum expectandum esset per notabile tempus, puta per decem vel undecim dies (juxtà dicta *n.* 118. *Not.* 2.), tunc licitè poterit conferri baptismus sine unctionibus, et posteà unctiones suppleri; quia talis dilatio sat justa est causa, ut possit Baptismus sine illis ministrari. Secùs, si oleum intrà prædictos dies facilè haberi possit : tunc enim puto non posse sine necessitate, vel saltèm sine causa gravi Baptismum separari ab unctionibus, quæ ex gravi quidem præcepto conçomitanter cum Baptismo debent adhiberi, nisi fortè priùs jam adhibitæ sint, ut plures opinantur. Vide dicta *n.* 144 *v. Sed hæc.*

142 Notandum II. Mortale etiàm est sine necessitate baptizare extrà Ecclesiam; ut *Suar. D.* 31 *sect.* 2 *Pal. p.* 12 *n.* 16. *et Croix n.* 334. *cum Gob.* Excipe tamen 1. Si dubium adsit de morte infantis, puta, si infans nascatur sine fletu, si mulier difficulter sit enixa, si infans prosiliat antè 7 mensem; tunc enim baptizare licet domi privatim, ut ait *Croix n.* 335. *cum Gob. et*

Quintan. qui idem dicunt, si proles prodeat in 8. Mense. Excipe 2. Si infans nequit in Ecclesiam deferri sine periculo infamiæ parentum, aut alius gravis damni; quo casu putat *Croix n.* 336. *cum Gob. et Jordan.* posse domi Baptismum solemniter conferri. Excipe. 3. Si infans sit filius Regis, aut Principis. Sed de hoc vide dicta *n.* 118. *Not. III.*

« 4. Baptizanti non licet adhibere cæremonias ali- 143
quas, omissis aliis; quia vel fiet in Baptismo solemni, quod prohibet *Trid. sess.* 6 *cap.* 3 vel privato; sed in hoc prohibet *Clementina unica* illas adhibere, nisi sit filius Regis, aut Principis. * (*Ut mox suprà dictum est*) *. De patrino tamen usus habet, ut et tunc adhiberi possit, etsi non sit necesse. Et multi putant, adhibitum non contrahere cognationem spiritualem, nec verè patrinum effici, ut *Sanch. Rodriq.* contra *Laym. et Suar.* quorum tamen sententia videtur probabilior.

» 5. Cùm in necessitate, vel aliam ob causam 144
(nam ob gravem causam; v. gr. justum timorem infamiæ, aliquandò licitè fit) Baptismus sine cæremoniis est collatus, eâ cessante, illæ solemniter in templis sunt supplendæ, * (*Ut S. Th.* 3 *p. q.* 71 *art.* 3 *ad* 3 *cum Salm. cap.* 7 *n.* 18. *et communi, ex cap.* 1 *de Sacr. non iter. Et hæ cæremoniæ sunt supplendæ sub mortali, ut Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 340. *cum Avers. et Pign.*) * Quod tamen non est moris in hæreticis conversis, ne plebs putet, nos eorum Baptismum improbare. *Laym. c.* 8 *n.* 10. Imò in aliis omittere, secluso contemptu, esse tantùm veniale docet *Possev. de Offic. Cur. c.* 6 *n.* 33. qui autem tenet more patrini infantem, dum cæremoniæ supplentur, non contrahere cum eo cognationem spiritualem, *Dian. p.* 3 *t.* 4 *R.* 260 *ex Pontio* dicit esse probabile.

» Si Baptismus collatus deprehendatur fuisse invalidus, non ideò repetendæ sunt cæremoniæ. »

Sed hæc quæstio est, alii ùt *Palaus punct.* 12 *n.* 24. *et Salm. cap.* 7 *n.* 21. *cum S. Anton. et Reg.* dicunt,

repetendas esse cæremonias, secluso scandalo, vel infamiâ baptizantis, vel baptizati. Ratio, quia cæremoniæ sunt accessoriæ ad Baptismum, cum pertineant ad ejus ornatum; undè semper ac Baptismus confertur, debent illum concomitare. Alii verò communiùs cum *Busemb. ut Suar. D.* 31 *sect.* 6 *v. Septimo. Bon. punct.* 7 *n.* 32. *Holzm. n.* 267. *cum Aversa*, item *Coninc. ap. Pal. n.* 23. ac probabile putat *Croix n.* 341. negant esse repetendas, tum quia in *cap.* 1 *de Sacr. iterand.* dicitur in Sacramentis characterem imprimentibus *nihil esse iterandum, sed cautè supplendum id, quod incautè fuerit omissum.* Undè, cum in Baptismo invalido jam fuerint adhibitæ cæremoniæ, non est obligatio eas iterandi, tum quia ad debitum cultum Sacramenti servandum sufficit, ut cæremoniæ vel subsequantur, ùt habetur in Rituali Romano, vel antecedant Sacramentum. Quapropter cæremoniæ tàm antecedentes, quàm subsequentes Baptismum moraliter cum ipso conjunguntur. Utraque sententia videtur probabilis, sed prima, ùt tutior, consulenda.

145 Circà nomen, quod in Baptismo imponitur, I. notat *Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 329. non peccare, qui nomen non Sancti imponit; quia imponere Sancti nomen non est præceptum, sed tantùm monitum S. Pii V. et Pauli V. idem dicit *Croix* contra *Vasq.* si imponatur nomen Veteris Testamenti, verb. gr. Adami, Tobiæ, etc. Hoc autem in nostris partibus passim usitatur. Advertit tamen *Croix* cum *Catech. Rom. c.* 14 *n.* 3. non facilè acquiescendum volenti imponere nomen Ethnicum. Notat II. *Croix n.* 330. quod, si dubitetur, an infans sit vir, aut mulier, et urgeat periculum mortis, possit baptizari sine nomine. In Rit. Rom. de Sacr. Oleis etc. de hoc ità habetur: *Curet* (Parochus) *ne obscœna, fabulosa, aut ridicula, vel inanium Deorum, vel impiorum Ethnicorum hominum imponantur, sed potiùs, quatenùs fieri potest, Sanctorum, etc.* Notat III. *Croix n.* 331. *cum. Abb. Bon. et Dic. contra Sotum, et Sa*, nomen in Baptismo impositum licitè posse privatâ auctoritate mutari, cum hoc

nullo jure prohibeatur : Procùl dubio autem mutari potest in Confirmatione.

Sed circà librum Baptizatorum notandum, hunc fidem facere in quovis Tribunali, ut advertit *Croix l. c. p. 1 n.* 345. Parochus autem diligenter tenetur in libro annotare diem, et horam nativitatis, Parentes, et Patrinos. Item si Baptismus sit collatus sub conditione, vel sinè cæremoniis; item ubi infans repertus sit expositus.Ità in Rituali Rom *in fin. tit. Formulæ scribendi, etc.*

ARTICULUS II.

Qui patrini, et quod eorum officium?

146 *Ad quid teneantur patrini? Et quæ requirantur, ut quis validè sit patrinus?*

147 *Quandò patrinus teneatur instruere susceptum? Et an possit omitti patrinus in Baptismo privato?*

148 *Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem?*

149 *An cognationem contrahat suscipiens, vel baptizans in Baptismo privato?*

150 *An parentes suscipientes, vel baptizantes filios contrahant impedimentum petendi debitum?*

151 *An contrahat cognationem suscipiens infantem in Baptismo collato sub conditione?*

152 *An, qui ex errore suscipit unum pro alio?*

153 *Quis contrahat cognationem, si quis suscipiat nomine alterius?*

154 *An patrini ad contrahendam cognationem debeant esse designati?*

155 *An possint esse patrini ejusdem duo mares, vel duæ fœminæ? Dub.* 1. *An patrinus masculi debeat esse masculus, etc. Dub.* 2. *An peccent designantes duos mares, vel duas fœminas?*

156 *Quid requiratur, ut quis licitè sit patrinus? Repelluntur ab hoc officio.* 1. *Religiosi.* 2. *Conjuges, et parentes.* 3. *Infames.* 4. *Apostatæ, et Hæretici. An autem Catholici possint suscipere infantes Hæreticorum Hæretico baptizante?* 5. *Plures quàm duo?*

157 *An duo conjuges possint esse patrini alienæ prolis?*

158 *Vide quæ habentur ap. Busemb.*

159 *Quandò graviter peccet Parochus circà hanc materiam?*
160 *Quæ debeat monere Parochus post datum Baptismum? Et signanter, ne Matres decumbant cum infantibus.*

146 « RESP. 1. Patrini sunt quasi patres spirituales, qui » baptizatum de fonte suscipiunt in suam curam. » Undè eorum officium est, baptizatum de rebus fidei » instruere, Orationem Dominicam, et Symbolum do- » cere, ad quod obligantur, si id ab aliis non fiat. » *Laym. l.* 5 *t.* 2 *c.* 9 * (*Vide n. seq.*)*

» Resp. 2. Ut quis validè sit patrinus, non certa » ætas, * (*Ut Salm. de Bapt. c.* 7 *num.* 29 *cum Sanch.* » *Laym. Nav. etc. contrà Abbat. qui requirit ætatem* 18 » *annorum. Croix autem l.* 6 *p.* 1 *n.* 356 *requirit saltèm* » *septennium.*)* sed requiritur I. Usus rationis. II. Ut » ipse sit baptizatus (quia non potest esse pater, qui » ipse nondum sit natus): et quidem, ut ejus Bap- » tismus fuerit validus, quia accessorium sequitur » principale. III. Ut à parentibus, vel Parocho ad hoc » designatus sit: ad quod videtur sufficere, si etiàm » ultrò se ingerens sit admissus, designatos autem ritè » à parentibus parochus non validè mutat. *(*Sed* » *Tamb.* § 2 *n.* 12 *dicit, quod Parochus validè mutaret,* » *et adhæret Croix n.* 362 *quia ex Trid. sufficit desig-* » *natio parentum, vel Parochi; Parochus autem mu-* » *tans patrinum graviter peccaret, ut ait Beda ap. Croix* » *ibid.*)* *Dian. p.* 9 *t.* 7 *R.* 50. IV. Ut in ipso Baptis- » mo (quia non sufficit, ut in solis cæremoniis) per » se, vel procuratorem tangat, teneat, aut de manu » baptizantis suscipiat. * *Illud suscipere, intelligendum* » *esse dicunt Salm. n.* 31 *si Baptismus sit per immer-* » *sionem: sed Croix n.* 363 *dicit cum Avers. et comm.* » *sufficere ad contrahendam cognationem, quod patri-* » *nus suscipiat baptizatum è manu baptizantis, etiàmsi* » *Baptismus sit per infusionem.* V. Ut id non materia- » liter tantùm, sed animo susceptoris, sivè cum in- » tentione id munus gerendi faciat. *Laym. c.* 9 *n.* 2. » (*Ità etiàm Tamb. et Avers. apud Croix n.* 363. *Quod* » *si quis suscipiat filium unius, putans esse filium alte-*

» *tius*, *dicunt Sanch. Tamb. Gob. et Croix n.* 363, *eum*
» *cognationem non contrahere. Sed vide infrà n.* 152.)*

Hîc prænotandum, ùt certum I. id, quod docet *D. Thomas* circà obligationem patrini; nam 3 *p. q.* 67 *art.* 8 sic ait: *Ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium Pædagogi; et ideò obligatur ad habendam curam de ipso.* Idest, ut dicunt *Holzm. t.* 2 *p.* 32 *n.* 158. *Tourn. t.* 4 *p.* 341 *q.* 2. *Salm. de Bapt. cap.* 7 *n.* 26 et alii passim, tenetur instruere baptizatum circà fidem, et mores. Attamen hæc obligatio tunc tantùm urget, *si necessitas immineret, sicùt eo tempore et loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur*, ut dicit idem *D. Thomas l. c.* addens: *Sed ubi nutriuntur inter Catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo quod à suis parentibus diligenter instruantur; si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundùm modum saluti spiritualium filiorum curam impendere.* Et idem dicunt communiter *Salm. n.* 27 *cum Suar. Laym. Pal. Con. Val. etc.* Prænotandum II. Quod in Baptismo privato nulla culpa sit, si patrinus omittatur, ut ajunt *Tourn. p.* 340. *Holzm. p.* 32 *n.* 154 *et Salm. c.* 7 *n.* 24 *cum Soto, Suar. Sanch.* et aliis communiter. Dicunt tamen *Sanch. de Matr. l.* 9 *D.* 26 *n.* 3 *et Laym. l.* 5 *tract.* 2 *c.* 9 *cum Suar. Conc. etc.* quod, licet non nècessariò sit adhibendus patrinus in Baptismo privato, tamen benè adhiberi possit, et præstantiùs adhibeatur. 147

Sed quæritur I. Qualis actus requiratur in patrinis, ut contrahant cognationem? Textus, qui hanc cognationem statuunt (relati à *Sanch. de Matr. lib.* 7 *D.* 56 *n.* 1), his utuntur vocabulis, *suscipit, tenet, accipit, levat, tangit.* Undè DD. conveniunt apud *Sanch. l. c. et n.* 2 *et* 3, requiri ad contrahendam cognationem, ut patrinus vel teneat, aut tangat infantem dum baptizatur; vel statim levet aut suscipiat de sacro fonte, vel de manibus baptizantis. An autem requiratur tactus physicus ad contrahendam cognationem? Loquendo de infantibus, communiter affirmant DD. apud *Sanch.* 148

n. 4. Loquendo verò de adultis, negant *ibid. Sotus*, *Lopez*, *et Sa*, qui dicunt, sufficere tactum moralem, sive assistentiam; quia cum adulti possunt ex se sustentari, sufficit assistentia, quâ denotent patrini, se suscipere eos in suam curam, cæremoniâ tentionis non adhibitâ. Sed communissimè et meritò huic contradicunt *Palaus p.* 11 §. 2 *n.* 3. *Salm. de Bapt. c.* 7 *n.* 31. *Bonac. q.* 3 *p.* 5 §. 2 *n.* 14 *cum Carden. Reg. Fill. etc.* ac *Sanch. l. c. cum Manuel. et Henr.* qui de hoc affert Declarationem Cardinalium. Ratio, tum quia talis tentio expressè requiritur à sacris Canonibus, tum quia (ut dicit *D. Thom.* 3 *p. q.* 72 *art.* 10) hæc cæremonia non est jam inducta ad supplendam imbecillitatem corporis, sed ad significandam imbecillitatem animæ, undè S. Doctor *ibid. ad* 1 ait: *Licet ille qui confirmatur* (idem dicendum de baptizato) *fit adultus corporaliter, nondum tamen est adultus spiritualiter.*

149 Quær. II. An baptizans, et patrinus adhibitus in Baptismo privato, contrahant cognationem spiritualem? Nulli dubium, quin baptizans contrahat, ut communiter dicunt *Pal. p.* 11. §. 2 *n.* 13. *Tournely p.* 146 *coll.* 4. *Viva de Matr. q.* 5 *art.* 6 *n.* 4. *et alii.* Dubium est, an contrahat patrinus? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Suar.* 3 *p. q.* 67 *art.* 8 *in fine. Laym. cap.* 9 *n.* 5. *cum Arm. et Nav. ac Viva l. c. cum Sa*, *et Con.* Ratio, quia patrinus non propter solam solemnitatem in Baptismo adhibetur, sed etiàm propter obligationem instruendi Baptizatum. Et quàmvis Ecclesia in Trid. *sess.* 24 *cap.* 2 *de Ref.* non præceperit, ut adhiberetur patrinus in Baptismo privato, illum tamen non prohibuit, nec (ut ait *Suarez*) juri antiquo derogavit. *Secunda* verò sententia communior, et probabilior negat, eamque tenent *Palaus l. c. n.* 12. cum communi ut asserit, *Sanch. de Matr. l.* 7 *D.* 62 *n.* 14. *Bon. eod. tit. quæst.* 3 *p.* 5 §. 2 *n.* 11. *Holzm. p.* 382 *n.* 544. *Sporer p.* 4 *n.* 89. *Tournely tom.* 2 *pag.* 144. *cum Soto*, *et Salm. de Matr. cap.* 12 *n.* 32. *cum Hurt. Rodriq. Dic. Cornejo*, *et Diana.* Probatur ex Trid. *dict. cap.* 2 ubi sic statuitur: *Unus tantùm, sivè vir*,

sivè mulier, juxtà sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, et una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, et illius patrem, et matrem, necnon inter baptizantem, et baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequàm ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, et eum vel eos tantùm ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatque eos, quam cognationem contraxerint. Ex quibus verbis AA. præfati rectè concludunt, impedimentum juxta Concilium contrahi solùm à suscipientibus *de sacro fonte*, qui solus institutus est ad conferendum Baptismum solemne, non autem privatum. Nec obstat dicere cum *Suarez*, quod Tridentinum hîc non derogaverit juri antiquo, quo (ut asserit) omnes suscipientes cognationem contrahunt: Nam primò non ostendit *Suarez*, ut opus erat, quo jure antiquitùs in baptismo privato contraheretur cognatio; Deindè, etiàmsi hoc primitùs statutum fuisset, Tridentinum tamen ad evitanda incommoda derogavit omnibus aliis prohibitionibus ineundi Matrimonia, præter illas, quas hîc statuit, dicens: *Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo providere, et à cognationis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus tantùm, sivè vir, etc.* et prosequitur ut suprà. Ergò ad vitanda incommoda Concilium præscribere voluit, ut præfata cognatio in posterùm non contrahatur nisi à suscipientibus de sacro fonte, idest in Baptismo solemni, ut diximus.

Quær. III. An parentes baptizantes vel suscipientes de Baptismo filios contrahant impedimentum petendi debitum? Certum est 1. non contrahere, si baptizent in necessitate, ut docent *D. Thoma suppl. q.* 56 *art.* 1 154

Sanchez de Matr. lib. 9 *D.* 23. *Salm. de Bapt. cap.* 2 *n.* 49 et alii communiter ex *cap. Ad limina* 7. *Causa* 30 *q.* 1 ubi dicitur : *Inculpabile judicandum, quod necessitas intulit.* Certum est 2. graviter peccare parentes qui ex industria, et sine necessitate filios baptizant, ut patet ex *c. De his* 7 *dict. q.* 1. vide *Viva l. c.* Certum est 3. non contrahere cognationem, si parentes ex ignorantia baptizent, ut habetur in *c. Si vir* 2 *de Cognat. Spir.* ubi sic dicitur : *Si vir vel mulier scienter vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit.... quàmvis generaliter sit institutum, ut debeant separari, quidam tamen humaniùs sentientes aliter statuerant; ideòque nobis videtur quod sivè ex ignorantia, sivè ex malitia id fecerint, non sint ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere....... quia si ex ignorantia* (nota) *id factum est, eos ignorantia excusase videtur : si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.*

Quæstio igitùr est, an parentes contrahant impedimentum, si filium baptizent ex industria præter necessitatem? *Prima* sententia communior affirmat, et hanc tenent *D. Thom. Suppl. quæst.* 56 *art.* 1. *Petrocor. t.* 3 *p.* 217. *Conc. t.* 8 *p.* 159 *n.* 14 *item S. Bon. Palud. Rich.* et alii plures cum *Sanch. de Matr. lib.* 9 *D.* 26 *n* 7. Ratio, quia eadem lex, quæ decernit cognationem spiritualem contrahi inter baptizantem, et parentes baptizati, ipsa impedimentum inducit inter parentes suam prolem baptizantes. *Secunda* verò sententia satis probabilis negat, eamque tenent plures et graves DD. ut *Suar.* 3 *p. quæst.* 67 *art.* 8. *Pontius de Matr. lib.* 10 *cap.* 6 *n.* 4. *Viva eod. tit. quæst.* 7 *art.* 3 *n.* 7. *Conink. D.* 34 *dub.* 8 *n.* 69. *Salm. de Matr. c.* 15 *n.* 25 *cum Perez, Dic. etc.* Idem tenet *Glossa in cit. c. Si vir v. Debitum*, ubi dicit : *Non invenimus in hoc casu quod non exigat, ergò nec nos prohibemus.* Ratio est, quia reverà nullo jure (ut ipse *Sanch.* fatetur, et ideò hanc sententiam probabilem, et tutam vocat) expressum invenitur, suppositam cognationem contrahi; et si aliqui antiqui textus adfuerint separatio-

nem inter tales conjuges injungentes, tamen omnes hi Canones (ut ait *Sanch.*) correcti fuerunt à *cit. c. Si vir*, ubi dicitur, quod hujusmodi conjuges *non sint separandi*, et additur, *nec alter alteri debitum debet subtrahere;* ex quibus verbis rectè inferunt *Salm.* nullum impedimentum contrahi ad debitum petendum; textus enim non dicit, quod tantùm nocens teneatur innocenti debitum non negare, sed utitur terminis correlativis, qui mutuam obligationem inducant. Si igitùr utraque pars (ut benè arguitur *Pontius n.* 4 *in fin.*) tenetur debitum reddere, ergò utraque potest petere; nam si nocens petere non posset, neque pars innocens posset reddere, quia ex una parte non teneretur reddere, cum nocens jam amiserit jus petendi; ex altera neque etiàm posset reddere, si posset negare sine gravi incommodo, quia cooperaretur peccato alterius, juxtà dicta *lib.* 2 *n.* 47, et ut dicemus in hoc casu *tract. de Matrimonio lib.* 6 *n.* 945. Nec verum est, quod quidquid dirimit Matrimonium contrahendum, impediat etiàm jam contractum; nulla enim pœna incurritur, ùt compertum est apud omnes, nisi in jure sit expressa; in nostro autem casu hæc pœna non petendi debitum nullibi invenitur expressa, sicùt aliàs habetur de incestuoso ex *c.* 1. *de Eo, qui cogn. consanguin.*

Quær. IV. An suscipiens infantem in Baptismo col- 151
lato sub conditione, contrahat cognationem? Resp. si de primo Baptismo adsit dubium dumtaxat negativum, omninò affirmandum cum communi, quia nulla tunc urget ratio pro valore anterioris Baptismi, et præsumptio stat tantùm pro valore secundi. Ità *Sanch. de Matrim. lib.* 7 *D.* 26 *n.* 6. *Mazzotta t.* 4 *p.* 45. *Salm. de Matr. cap.* 12 *n.* 29 *cum Bonac. et Renzius da Bapt. cap.* 5 *quæst.* 4 *cum Dicast. et Diana*. Secùs *tamen dicunt Sanch. num.* 7. *Renzius n.* 4 *cum Diana*, si dubium sit positivum. Et hoc est satis probabile juxtà dicenda *de Matrim. n.* 905. ubi dicemus, cum communi DD. benè posse contrahi Matrimonium, quandò post adhibitam diligentiam nullum impedimentum certè adesse probatur.

152 Quær. V. An contrahat cognationem, qui ex errore suscipit unum infantem pro alio? Negant *Contin. Tournel. t. 4 p. 146 et Sanch. de Matr. l. 7 d. 58 n. 7 cum Abbat. etc.* Quia in *dict. cap. 2 de Cognat. Spirit.* dicitur conjux, quæ ignoranter levavit filium mariti, non arceri à petitione debiti. Affirmant verò *Pontius de Matrim. l. 7 cap. 19 n. 19 et Pal. de Bapt. p. 11 § 2 n. 5* cum aliis; quia suscipiens videtur habere intentionem suscipiendi infantem quicumque sit; textum autem allatum dicunt non probare, conjugem non gessisse verum officium susceptoris, sed solùm ex dispositione juris sublatum esse impedimentum petendi debitum, quod impedimentum non decebat quidem contrahi sine conjugis culpa; sed hanc rationem ajunt non procedere in nostro casu. Et hæc sententia mihi probabilior videtur; nisi (ut rectè excipit *Renzius c. 5 q. 15 cum Tamb. et Januar.*) ille habeat expressam intentionem non tenendi alium, nisi quem intendit suscipere.

153 Quæritur VI. Quisnam contrahat cognationem, si quis suscipit infantem nomine alterius? Tres adsunt sententiæ. *Prima* communior dicit, contrahere solum principalem, et ità sentiunt *Sanchez de Matrim. l. 7 d. 59 n. 12. Pontius l. c. Renzius c. 5 q. 26. Pal. l. c. p. 14 cum Coninc. Barb. et Hurt. Croix l. 6 p. 1 n. 364 cum Aversa, et Gob. Tournely tom 4 p. 145 coll. 3 cum Nav. et Fagnano. Secunda* sententia dicit, contrahere solum procuratorum, quia hic solus infantem suscipit; ità *Concina tom. 8 p. 190 n. 16 cum Soto, et Tol. Tertia* sententia, quam tenent *Leand et Diana cum Sa, Reg. ac Fill. apud Conc. l. cit.* dicit, neutrum contrahere; non principalem, quia non suscipit; non procuratorem, quia hic non intendit contrahere. His non obstantibus, prima sententia, quæ communior est, absolutè verior mihi videtur. Ratio, quia ex Trid. is contrahit cognationem, qui est à parentibus ad suscipiendum designatus. Nec obstat, quod principalis de facto non suscipiat, quià juxtà regulam juris, qui per alium facit, per se facere videtur. Sicque decisum re-

fert *Pontius* à S. C. quæ dicit in hoc casu: *Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti.*

Quær. VII. An patrini ad contrahendam cognatio- 154
nem debeant esse designati? Antè omnia hîc advertendum id, quod habetur in Tridentino *cit. sess.* 24 *c.* 2 *de Ref.* ubi sic sancitum fuit: *Si alii ultrà designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahent, Constitutionibus in contrarium facientibus, non obstantibus.* Sed dubium 1. occurrit, si nullus sit designatus, et plures tangant, an omnes contrahant? Tenet *Diana cum aliis apud Busemb.* ùt suprà, neminem eorum cognationem contrahere; et hanc sententiam probabilem putant *Sanchez. l.* 7 *D.* 57 *n.* 12 *ac Suar. Gutt. etc. apud Salm. c.* 7 *n.* 36 et probabiliorum vocat *Croix n.* 359 *cum Gob. et Aversa.* Quia Tridentinum expressè requirit designationem, et proindè (eâ deficiente) cognatio non contrahitur. Sed oppositam, cui subscribo, communem vocat *Viva de Matrim. q.* 5 *art.* 6 *n.* 6 *cum Bonac. et Con.* et hanc tenendam dicunt *Salm. de Bapt. c.* 7 *n.* 37 *cum Nav. Laym. Pal. Cont. etc.* ex Declar. S. C. hi dicunt, omnes contrahere. Ratio, quia, licèt Concilium præscribat, ut Parochus sciscitetur à parentibus quem designârint, et ut puniatùr si aliter fecerit; non tamen dicit, susceptionem esse nullam, nequè irritat jus antiquum, ùt habetur in *c. fin. de Cong. spir. in* 6, ex quo omnes tangentes cognationem contrahunt: hæc sunt verba hujus textûs: *Quàmvis non plures, quàm unus vir vel una mulier, accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem, si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio indè contrahitur.* Et ob eamdem rationem idem rectè dicunt *Auctor. Addit. ad Wigandt de Bapt. cas.* 8. *v. Oppositum*, et *Salman. n.* 35 *cum Pal. Corn. et aliis* (contrà *Croix etc. l. c.*), etiàmsi adsint patrini designati, sed alius præter eos tantùm tangit; hic enim solus tunc contrahit, quia Concilium dicit, eos non contrahere, qui *ultrà* designatos tangunt, non verò qui *præter*; nam *ultrà* importat, quod tangant designati, et non designati; *præter* autem importat, quod tangant tantùm non desig-

nati, quia à Concilio non eximuntur à contrahendo cognationem, saltèm non expressè, uti opus erat exprimi; alioquin in dubio prævalet jus antiquum. E converso secùs omninò dicendum, si tangat unus designatus, et alter non designatus, quia hic nullo modo contrahit, ùt patet ex verbis Tridentini suprà allatis.

Dubium occurrit 2. Si plures quàm duo designentur, et omnes tangant, an omnes cognationem contrahant? Censet *Suar.* 3 *p. q.* 67 *art.* 8 *in fin.* quod, si successivè tangant puerum, primi duo tantùm cognationem contrahant, et idem sentiunt rectè *Sanch. de Matrim. l.* 7 *D.* 57 *n.* 14 *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 360. Si autem simùl omnes tangant, *Suar.* censet, nullum contrahere. Sed *Sanch. Croix, et Salmant. n.* 45 *cum Pont. Con. Pal. ac Reb.* communiùs, et probabiliùs dicunt, tunc omnes designatos contrahere; quia Tridentinum, licet vetet adhibere plures quàm duos, tamen non irritat jus antiquum, nisi cum tangunt plures ultrà duos designatos, non verò, si tangant plures designati ultrà duos. Et hoc tantò magis currit, si ex iis pluribus designatis ignoretur, quis priùs tetigerit ex Decr. S. C. *ap Salm.*

Sed notandum hîc 1. cum *Tourn. tom.* 2. *De Disp. p.* 146. quod, si Parochus injustè repellat patrinos à parentibus electos, et ii infantem teneant, hi veram cognationem contrahant. Notandum 2. cum eodem *Tourn. et Bonac.* quod, si Parochus admitteret plures patrinos, quàm duos, mortaliter peccaret, quia læderet præceptum Ecclesiæ in re gravi impositum, ne multiplicentur cognationes. Si verò plures patrini accedant à parentibus designati, benè poterit permittere (proùt ait *Croix n.* 350.), ut omnes tangant; modò externè designet unum et unam, quibus tantùm tradat infantem, et illos solos annotet ùt patrinos, maneatque, tantùm eos cognationem contraxisse.

155 Quæres VIII. An patrini possint esse duo mares, aut duæ fœminæ? Nega; sed probabilè est cum *Sanch. et Croix n.* 350. esse tantùm veniale, contra *Bon. et Avers.* qui volunt esse mortale.

Dub. 1. An patrinus masculi (si unicus sit) debeat esse masculus, et fœminæ fœmina? Affirmat *Laym. ex Conc Nic.* Sed probabiliùs negant *Suar. Fill. Avers. Gob. apud Croix n.* 351. cùm ex Trident. dicatur, *sivè vir, sivè mulier.*

Dub. 2. An peccent designantes ùt patrinos duos mares, vel duas fœminas? Certum est peccare tàm parentes, quàm Parochum tales patrinos admittentes, cùm sit contra præscriptum Ecclesiæ. Id autem *Croix n.* 350 *cum Sanch.* putat esse tantùm veniale; *Bonacina* verò et alii dicunt esse mortale; et hoc mihi verius videtur, si patrini essent diversi sexûs ac infans: quia sic multiplicarentur cognationes, quod prohibere voluit Tridentinum; ùt vidimus; secùs si essent ejusdem sexûs.

« Resp. 3. Validè quidem, sed illicitè sunt Patrini; 156
» I. Abbas, et Monachus. Quo nomine veniunt Men-
» dicantes. * (*In c. Non licet* 103. *de Consecr. Dub.* 4,
» *sic habetur*: Non licet Abbati vel Monacho de Bap-
» tismo suscipere filios, nec Commatres habere. *Lici-*
» *tum est verò Monachis Compatres fieri baptizando, ut*
» *Petroc. t.* 3 *p.* 217 *cum Gloss. in cap. Pervenit dict.*
» *Dub.* 4. *An autem nomine* Monachorum *veniant etiàm*
» *Mendicantes? Negant Palaus tr.* 19 *part.* 11 § 5 *n.* 4,
» *et Salm. cap.* 7, *n.* 47 *cum Coninch. Sed meliùs affir-*
» *mant Conc. tom.* 8 *pag.* 189 *cum Laym. Ang. Sanch.*
» *Fill. Bonac. Diana, etc. ac Ronc. c.* 6 *qu.* 1 *R.* 3.
» *Ratio, quia, licet nomine* Monachorum *in odiosis*
» *non veniant Medicantes, tamen Rituale Rom. tit. de*
» *patrino id vetat in omnibus Regularibus dicens:* Ad
» hoc etiàm admitti non debent Monachi, vel Sanc-
» timoniales, neque alii cujusvis Ordinis Regulares
» à sæculo segregati. *Regulares autem facti Episcopi*
» *non prohibentur suscipere, ut ait Palaus l. c. cum*
» *Laym. Sanch. etc. ac Holzm. num.* 163 *cum commu-*
» *ni*) *. *Etsi Laym.* omnes claustrales comprehensos
» velit, et quòad Abbates, in multis locis consuetu-
» do sit contraria. II. Conjuges respectu conjugum,
» et parentes respectu filiorum, nisi sit necessitas.

» III. Moribus infames. IV. Apostatæ, et Hæretici,
» qui nullo casu videntur advocandi, quia ea advoca-
» tio esset protestatio quasi falsæ religionis, cùm non-
» nisi de falsa fide sint sponsuri: etsi *Laym. hic c.* 9
» *n.* 7. probabiliter dicat, posse subindè ob gravem
» causam admitti. Catholici verò ob rationabilem
» causam infantem hæretici, baptizante prædicante,
» suscipere possunt, saltèm in Germania, *Laym. c.* 9
» *n.* 6. *(*Et Croix n.* 370. *consentit cum Gob. et Tamb.*
» *si per hoc nullo modo approbetur ritus hæreticorum*
» *contrarius fidei, contra Nav. Less. etc. An autem ex*
» *gravi causa adhiberi possit patrinus hæreticus? Affir-*
» *mat Laym. et consentit Pal. si aliter oriretur gravis*
» *offensio; sed communiter negant Tann. et alii apud*
» *Croix n.* 373.)* V. Plures, quàm duo, quia *Trident.*
» non nisi unum, aut ad summum unum et unam per-
» mittit, propter cognationem spiritualem indè oriri
» solitam: Ideòque mandat Parochis, sub pœna ar-
» bitrio Ordinarii infligenda, ut si plures se offerant,
» petant ab his, ad quos spectat, patrinos designari,
» ut unum, vel duos nominent, eosque tantùm ad-
» mittant, qui cognationem contrahant, eorumque
» nomina in librum referant, eosque de contracta
» spirituali cognatione instruant: scilicet, quod ea
» impediat, dirimatque Matrimonium non quidem
» inter se, sed inter ipsos, et baptizatum, ejusque
» patrem, et matrem. Excipiuntur tamen parentes;
» quandò propriam prolem suscipiunt in necessitate.
» Vide *Laym.* locis suprà citatis. »

157 Quæritur hîc, an duo conjuges possint licitè suscipere alienam prolem? Negant *Suarez* 3 *p. q.* 67. *art.* 8 ex Constitutione Urbani II. relata in *cap. fin.* 30 *qu.* 4 ubi dicitur: *Sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe et infamia conservetur immunis, dignum esse decernimus, ut utrique* (Conjuges) *simùl ad hoc aspirare minimè præsumant.* Censet tamen *Suarez*, id non esse plus quàm veniale, ex verbis illis, *dignum esse decernimus*, quæ videntur solam decentiam inducere. Sed nullum esse peccatum probabiliùs, et

cum communissima docent *Navarr. Man c.* 22 *n.* 39. *Sanch. de Matrim. l.* 7 *dis* 57 *n.* 5. *Bonac. eodem tit. qu.* 3 *p.* 5 § 2 *n.* 5 *et Salm. de Bapt. cap.* 7 *n.* 51. *cum Coninch.* Ratio, quia jam consuetudine introductum est, hoc esse licitum; idque expressè docet *D. Thom. in* 4 *dist.* 42 *qu.* 1 *art.* 3. *quæst.* 2 *ad* 4, ubi ait: *Nihil prohibet, quin vir et uxor simùl aliquem de sacro fonte levent.*

« 1. In privato Baptismo, ob necessitatem dato, 158
» pater non debet suscipere, aut tenêre tamquàm » patrinus infantem; cùm in hoc casu nulla sit pa- » trini necessitas, ideòque si id vel tunc, vel etiàm » in Baptismo publico temerè faciat (idem est, si » prolem suam ipse baptizat) graviter peccat, et » insuper contrahit in posteriore casu cognationem » cum conjuge; atque ut docet *Sanch de Matrim.* » *dist.* 26 et alii communiter, privatur jure petendi » debitum; quod tamen negant *Conc. et Dian. dub.* 4 » *de Sacram. R.* 3. V. *Bon. de Matrim. qu.* 3 *part.* » 5 § 2. *Escob. t.* 7 *E.* 2. ubi citat *Suar.* negantem. * (*Et* » *quidem probabiliter; vide dicta n.* 150.) *

» 2. Si inter multos patrinos nulli certi à parenti- » bus, aut in eorum defectu, à Parocho designentur, » qui aliis seclusis cognationem contrahant, et sic » multi ex ignorantia, vel Parochi negligentia levent, » probabile est, omnes contrahere cognationem » (nisi tamen assistant tantùm, et non tangant) » V. *Laym. l.* 5 *t.* 10 *p.* 4 *c.* 8 *et tr.* 2 *c.* 9 *n.* 4. *Diana* » tamen *p.* 9 *t.* 7 *R.* 5 *ex Suar. Merat. et Perez*, dicit, » eo casu nullum contrahêre cognationem, * (Vide » dicta *n.* 154.) *

» 3. Parochus graviter peccat. I. Si ex negligentia
» frequenter omittat nomina baptizatorum referre in 159
» librum; tum ob legem *Trident.* in re gravi, et sub » pœna gravi: tum ob incommoda, et damna indè » sequentia. *Quintan. l. c.* At licet *Perez. et Serra* apud » *Dian. p.* 9 *t.* 7 *R.* 5 dicant esse probabile, quod » tantùm peccet venialiter, alii tamen mortalis eum » damnant.

Peccat etiàm graviter Parochus baptizans solemniter sine Patrino, cùm hæc sit de præcipuis cæremoniis. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 348 *et* 349 *cum Gob. Gorm. Bon. et Quintanadvennas.* Sic etiàm graviter peccabit, si admittet ad Baptismum patrinum non designatum, ut dicunt præfatus *Auctor Addition. in Wigandt. l. cit. et Tournely t.* 4 *pag.* 347. *qu.* 4 *cum Bon. Hurt. Barb. Vega, et aliis;* et hoc ex præcepto Tridentini *l. c.* ubi dicitur: *Parochus, antequàm ad baptismum conferendum accedat, diligenter sciscitetur quem vel quos elegerint, etc.*

160 Hîc autem ultimò notandum ex Rituali Rom. Parochum post datum Baptismum debere 1 annotare in Libro nomina Baptizati, ejusque parentum, ac susceptorum. 2. Monere Patrinos de cognatione contracta, eorumque obligatione. 3. Inculcare matribus, et nutricibus, ne decumbant cum infantibus, ob periculum suffocationis. Notat verò *Tournely t.* 4 *pag.* 344. *cum Barbos. Anacl. Pirhing. etc.* communiter, quod, *si talis cubatio omni culpâ caret, ùt contingere potest, si v. gr. lectus est latus, puer implacabilis, qui aliter à frigore defendi non possit, et mulier in somno suum retinere soleat situm ac locum, omnis pœna cessabit.* Ità *Tournely.*

CAPUT II.

DE CONFIRMATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit, et quæ ejus materia, et forma?

161 *Quâ ratione Confirmatio sit Sacramentum?*
162 *Quæ sit* materia remota *hujus Sacramenti? Et an sit materia necessaria oleum olivarum, et Balsamum.*
163 *An sit necessaria benedictio Chrismatis? Et an hæc possit committi simplici Sacerdoti? An sit obligatio uti Chrismate novo?*

164 *Quæ materia proxima? Et an ultrà Chrismationem requiratur altera manuum impositio?*
165 *An unctio possit fieri alio digito, quàm pollice manûs dexteræ?*
166 *An mediante instrumento?*
167 *De forma in Ecclesia Latina.*
168 *Quæ mutationes circà formam invalident Sacramentum? De forma Græcorum.*
169 *De effectibus Confirmationis.*

» RESP. 1 Confirmatio est unctio Chrismatis, sub praescripta forma verborum, in fronte baptizati ab Episcopo, quia is ex Christi institutione gratiæ augmentum, et robur accipit. * (*Ità ex Trid. sess. 7 can. 1 ac Decr. Eugen. IV. in Instruct. ad Armenos, atque ex aliis Conciliis apud Bellarm. Habetur autem in Epist. 2. Dominus, Fabiani Papæ, hoc Sacramentum fuisse institutum in nocte Cœnæ, quâ Christus D. de ipso Apostolos edocuit. Vide Salm. de Confirm. c. 1 n. 2 et 11. item Petrocoran. t. 3 p. 226 q. 2 Contin. Tournely t. 5 ex pag. 5 qui id probant ex Traditione*) *. 161

» Resp. 2. Materia ejus remota essentialis est Chrisma confectum ex balsamo, et oleo olivarum, benedictum ab Episcopo: Ità *comm. Doct.* 162

Undè resolves.

» 2. Non sufficit solum balsamum, ut voluit *Canus*; nec solum oleum, ut voluerunt *Caj. Sot. Nav.*

Certum est Oleum esse de necessitate Sacramenti, ex *cap. ultim. De Sacram. Unct. et ex Decr. Eugen. IV. ut Salm. c. 12 n. 3. cum comm. et Croix l. 6 part. 1 n. 375.* Et debet esse oleum olivarum, ut docet *S. Thom. 3 part. qu. 72 art. 2.* Per dictum oleum enim, quod naturâ suâ pingue est et diffluens, significatur gratia Spiritûs sancti, quæ à Christo capite in nos effunditur. Balsamum autem certum est esse de necessitate præcepti; an autem sit etiàm de necessitate Sacramenti, *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Juc-*

nin. t. 7 *pag.* 208. *Sot. Val. etc. apud Salm. de Confirm. c.* 2 *n.* 3 et meritò probabilem putat *Croix cum Cov. Dicast. Aversa, etc.* Probant ex *cap. Pastoralis de Sacram. non iterand.* ubi Innoc. III. interrogatus de Subdiacono ordinato sinè impositione manuum, et de alio confirmato in solo Oleo benedicto, sic respondit; *In talibus nihil esse iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerit prætermissum.* Undè (ut dicunt) Balsamum non est de necessitate Sacramenti, nam aliàs totum Sacramentum iterari debuisset. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *D. Thom. cit. art.* 2 *Bellarm. de Confirm. c.* 8 *prop.* 2. *Gonet D.* 6 *art.* 6. *Suar. qu.* 72. *Dist.* 33 *sect.* 1. *Petrocor. tom.* 3 *pag.* 261. *Concina t.* 8 *pag.* 204 *n.* 12. *Holzm. pag.* 40 *n.* 194 *et Salmant. n.* 7 *cum Pal. Laym. Bonac.* et idem docet *Catech. Rom. n.* 7 ubi dicitur, *Duæ res corporeæ permixtæ* (scilicet Oleum, et Balsamum) *Confirmationis materiam præbent.* Probatur 1. ex Decreto Eugenii IV. approbato à Concilio Florentino ubi dictum fuit, materiam Confirmationis esse *Chrisma confectum ex Oleo, et Balsamo:* Opponunt contrà hoc Decretum *Tournely, et Habert,* quod, cum illud formatum fuit, Concilium jam esset solutum, ab eo enim jam discesserant Episcopi Græci cum suo Imperatore, finito negotio unionis suæ Ecclesiæ cum Latina. Sed respondet *Petrocor. t.* 3 *p.* 269, non ideò desiisse Concilium, cum Græci consenserint in continuationem Concilii, in quo fieri debebat altera unio Armenorum, Undè in hoc Decreto Eugenius eumdem morem tenuit loquendi solitum in generalibus Conciliis, *Sacro hoc approbante Concilio Florentino.* Et in fine sic dictum fuit: *Datum Florentiæ in publica Sessione Synodali solemniter in Ecclesia Majori celebrata anno Domini* 1431. Præterquamquòd testetur *Petrocor.* hoc Decretum in omnibus Catholicæ Religionis partibus receptum fuisse. Probatur 1. ex *cap. Cum venisset unic. de Sacra Unct.* ubi Innoc. III. postquàm distinxerit tria genera Olei, nempè Cathechumenorum, infirmorum, et Chrisma, *quod* (ut ait)

ex Oleo fit et Balsamo, mystica ratione. per Oleum enim nitor conscientiæ designatur ..... per Balsamum odor famæ exprimitur. Deindè in § *Per frontis eod. cap.* Sacramentum Confirmationis vocat *Chrismationem*, non propter aliud quidem, nisi propter Chrisma, quod ibi adhibetur. Confirmatur id ex antiqua praxi Ecclesiæ; nec verum esse dicit *Bellarm.* nullum Patrum antè D. Gregorium Magnum meminissse hujus Balsami mixtionis; nam D. Cyprianus longiùs antè (ut refert *Bellarm.*) jam scripserat: *Hodiè in Ecclesia sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum Oleo Balsamum sacerdotalis, et regiæ gloriæ exprimit unitatem.* Item refert, S. Clementem mentionem fecisse *fragrantiæ odoris Chrismatis.* Ad textum autem præfatum *in cap. Pastoralis*, respondetur cum *Petroc. et Holzm.* quod Pontifex dicendo *supplendum prætermissum*, non voluerit quidem suppleri simplicem Balsami, sed totam Chrismatis unctionem, et ideò dixerit non iterandam, quià, ut ait *Glossa ibid. non dicitur iteratum, quod priùs actum non fuit.* Certum est autem, neutram sententiam esse de fide, neque certam; hinc omninò Sacramentum conferendum est cum Oleo, et Balsamo, et aliàs saltèm dubium esset, ut rectè dicunt *Habert t.* 5 *p.* 289. *Bellarm. l. cit. et Natal. Alex. art.* 2 *prop.* 2. Et ideò datum cum solo Oleo, saltèm sub conditione esset iterandum. E converso, quia prima sententia sat est probabilis, recte dicit *Croix num.* 376. *cum Gobat.* quod in articulo mortis benè possit conferri Confirmatio sub conditione solo Oleo, si nequeat haberi Chrima ex Balsamo quoque confectum; magna enim utilitas hujus Sacramenti justa esset causa illud sub conditione ministrandi, juxtà dicta *n.* 28.

Sufficit autem Balsamum cujuscumque Regionis, ut dicunt *Gonet. Man. t.* 6 *p.* 163. *Pal. part* 4 *n.* 3 *Croix n.* 377 *cum Coninch. et Viva qu.* 3 *art.* 1 *n.* 1. *Bonac. etc. Gobat.* Modò sit in ea quantitate, ut det sui odorem, quàmvis non misceatur cum singulis olei partibus.

« 2, Etiàm benedictio Episcopalis est de essentia, 163

» ut habet communis contrà *Cajet.* ideòque nullâ de-
» legatione sivè Episcopi, sivè Papæ simplex Sacer-
» dos potest conficere Chrisma. *Con d.* 72 *art.* 3 *d.* 1.

Quæritur, an Chrisma debeat esse ab Episcopo benedictum? Certum est apud omnes, quod necessitate præcepti Chrisma omninò debeat esse benedictum ab Episcopo. Sed dubitatur 1. an de necessitate Sacramenti debeat benedici Chrisma saltèm à Sacerdote? Negant *Palud. apud Salm. cap.* 2 *n.* 15 *et alii apud Petroc. t.* 3 *p.* 262 *qu.* 3. At omninò id affirmandum cum aliis, et probatur ex Decreto Clementis VIII. apud nostrum Bened. XIV. *de Synodo l.* 7 *c.* 14 *n.* 4 ubi Clemens loquens de Oleo benedicto adhibendo in Extrema Unctione, decrevit, Extremam unctionem ministratam cum Oleo benedicto à Sacerdote sine concessione Papæ invalidam esse; hæc verba Decreti: *Sàcram Extremam Unctionem Latinis collatam à Sacerdotibus Græcis Oleo ab ipsismet benedicto esse validam.*

Dubitatur 2. an Chrisma necessariò debeat esse benedictum ab Episcopo? *Prima* sententia communior affirmat, et hanc tenent *D. Thom.* 3 *part. qu.* 73 *art.* 3. *Petrocor. t.* 3 *pag.* 262 *qu.* 3. *Concina tom.* 8 *pag.* 205 *n.* 16 *et Salm. cap.* 1 *n.* 15. idque putant probari ex Conciliis Nicæno I. Romano II. et ex *c.* 119 *Dub.* 4 *de Consecrat.* ubi Innocent. I. sic dicit, et *Presbyteris (qui extrà Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant) Chrismate baptizatos ungere licet, quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem Oleo signare, quod solis debetur Episcopis; cum tradunt Spiritum Paracletum.* Idem præscribitur in Decret. Eugenii IV, ubi dicitur materia Confirmationis esse *Chrisma ab Episcopo benedictum. Secunda* verò sententia, quam tenent *Tourn. in Præl. Theol. t.* 7 *pag.* 237 *et Caj. Val. Barb. et Vict. apud Salm. c.* 2 *n.* 16. item *Card. Gotti, Juenin. et Druin. apud Conc. l. c.* id negat, et meritò (speculativè loquendo) hanc sententiam probabilem putat *Suar. Dist.* 33 *sect.* 2. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 378. Ratio, quia sicùt Papa potest faculta-

tem concedere simplici Sacerdoti confirmandi, proùt videbimus in *D. seq. n.* 170. sic etiàm poterit benedictionem Chrismatis ei committere. Nec ullum ex allatis documentis satis evincit, quod Chrisma non solùm de necessitate præcepti, sed etiàm Sacramenti debeat necessariò esse ab Episcopo benedictum. Dixi *speculativè loquendo*, nam in praxi, cum res sit valdè dubia, prima sententia ùt tutior omninò est tenenda.

« 3. Perindè est ad substantiam Sacramenti, sivè » Chrisma sit novum, sivè vetus, licet graviter pec- » cet, qui utitur alio, quàm novo, id est, illo anno » consecrato: in quem finem quotannis in die Cœnæ » consecratur, veteri combusto. *(*Idem communiter » Salm. cap. 2 n. 21 ex cap. Si quis, de Consecr. » dist. 4.*)*.

» Resp. 3. Materia proxima est unctio in fronte, 164
» per manum Episcopi (undè etiàm hoc Sacramentum » manus impositio dicitur à S. Luca Actor. 8.) in for- » mam Crucis facta. Quæ omnia sunt de necessitate » Sacramenti, ut habet communis. »

Hìc agendum de illa magna, ac tàm disceptata quæstione, pro qua Auctores plures libros integros ediderunt, nempè quænam sit Materia adæquata, et quænam Forma sacramenti Confirmationis? Huic ideò aliquantò diutiùs immorari oportet. Olim hanc quæstionem in antecedentibus editionibus hujus Operis jam pertractavi, sed nuper volui eam rursùs ad trutinam revocare, et fateor, quod, cum per quindecim ferè dies desudâssem perlegendo Canones, et scriptores, nequirem judicium ferre, quid pro certo tenendum. Deniquè vis rationum, quas in fine quæstionis adducam, omnem à mente mea dubitationem sustulit, atque de mea sententia certum judicium efformavi. Plures adsunt de hac re sententiæ, sed tres principaliores sunt. Prima sententia tenet, Materiam essentialem hujus sacramenti esse manuum Impositionem illam, quæ habetur in Pontificali Romano in Principio Ritûs, ubi Episcopus antequàm ad chrismatis unctionem accedat, extendit manus versus Con-

firmandos, proferens Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc. Unctionem autem, quæ posteà ab Episcopo adhibetur, dicit esse Materiam accidentalem, non à Christo, sed ab Ecclesia institutam. Ità sentiunt *Cardinalis Aureolus in* 4. *Dist.* 7 *qu.* 1 *Sirmondus in suis Antirrheticis cum Sambovio*, et aliis paucis. Ducuntur hi Auctores ex illo textu in *Actor.* 8, ubi S. Lucas enarrans missionem Petri, et Joannis in Samariam, scribit. *Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum.* Hinc arguunt, solam manuum Impositionem pro Materia adhibuisse Apostolos in hoc sacramento, et ideò nunc etiàm hanc esse Materiam essentialem tuentur. Hæc autem opinio, quàm improbabilis sit, infrà videbimus.

Secunda sententia dicit, Materiam essentialem componi tàm ab Impositione manuum, quæ fit in Principio, quàm in Unctione, quæ deindè ab Episcopo adhibetur. Hanc tenent *Merbes. Disc.* 1 *qu.* 4. *Juenin. Theol. t.* 7 *de Confirm. Concl.* 1. *Tourn. Prælect. Theol. eod. tit. art.* 3 qui saltèm probabilem hanc sententiam censet. *Habert de Confirm. qu.* 5. *Genett. t.* 3 *eod. tit. p.* 115. *Concina t.* 8 *eod. tit. c.* 2. *Card. Gotti Theol. tr. de Confirm. Du-Hamel t.* 2 *D.* 2 *c.* 1. *Concl.* 1 *et Continuator Witasse t.* 7 *de Confirm.* qui tamen non apertè hanc sententiam tuetur. Auctores hi ajunt, Impositionem manuum probari ex Scriptura *Act.* 8. ut suprà, Unctionen autem chrismatis probari ex SS. Patribus, quorum auctoritates infrà referemus.

Tertia deniquè sententia communis, vel ferè communis, quam tuemur, et certissimam cum Bellarmino existimamus, tenet, Materiam adæquatam et totalem Confirmationis esse Chrismatis Unctionem, quæ Confirmandis per Impositionem manûs Episcopi adhibetur. Hanc docent *S. Th.* 3 *part. qu.* 72 *art.* 2. ubi tradit, quod *Chrisma est conveniens Materia hujus Sacramenti*, Alibi verò (*Lect.* 1 *in c.* 6 *ad Hebr.*) non ne-

gat, Impositionem manûs esse quoque Materiam Confirmationis, sed impositionem illam, quæ Unctionem comitatur. *S. Bon. in 4. Dist. 7 ar.* 1 *q.* 2. *Estius l. 4 D.* 7 §. 7. *Thom. Waldensis de Sacrament. cap.* 113. *Isambert in* 3. *part. qu.* 12 *disp.* 1 *art.* 4, *Cabassut. in Notitia Ecclesiast. ad* 2. *Can.* Concil. *Araus. Bellarm. de confirm. cap* 2 *et* 9. *Hugo de S. Vict. l.* 2 *de Sacram. part.* 7 *c.* 2. *Petrus Aurelius in Ortodoxo part.* 1 *cap.* 7. *S. Antonin.* 3 *part. tit.* 14 *n.* 2. *Suarez in* 3 *part. qu.* 72 *art.* 2. *Dub.* 33 *Sect.* 4. *Sylvius ead. qu.* 72 *art.* 2. ubi ait esse de Fide, quod Materia sit solum Chrisma, *Gregor. a Valent. in* 4 *part.* 3 *Dub.* 5 *qu.* 1 *punct.* 2. *Joann. Laurentius Berti de Theol. Disc. t. de* Confirm. *c.* 4. *P. Collet.* Continuator *Tournely tom.* 4 *de Confirm. c.* 3 *art.* 1. *Salm.* Coninch. *qu.* 72 *de eod. tit. art.* 3 *dub.* 1. *Filluc. tract.* 3 *c.* 1 *num.* 9. *Tanner. t.* 4 *D.* 4 *qu.* 4. *Soto in* 4 *D.* 7 *qu.* 2 *art.* 2. *Sylvest. v. Confirmatio. Nav. c.* 22 *n.* 8. *Tolet. l.* 2 *c.* 24 *n.* 1. *Ronc. Theol. Mor. de Confirm. Alensis part.* 4 *D.* 4. *Scotus in* 4 *Dist.* 4 *qu.* 1. *Gonet Manual. t.* 6 *p.* 167. *Laym. l.* 5 *tract.* 3 *c.* 2 *n.* 5. *Holz. de Confirm. n.* 198. *Antoine eod. tit, n.* 11. *Frassen. tom.* 11 *p.* 395 *v. Quod autem, Petroc. t.* 3 *eod. tit. qu.* 3 *p.* 256. *La-Croix l.* 6 *part.* 1 *n.* 380. cum aliis plurimis, item *Guillelmus Parisiensis, Maldonatus, et Petrus de Marca apud Contin Witasse* (vide *l. cit.*) qui asserit, hanc sententiam sequi omnes Thomistas, et Scotistas. Accedit Catechismus Rom. de *Sacram. Conf.* § 7. ubi docet, Chrisma confectum ex oleo et balsamo esse solam materiam hujus Sacramenti. Et sedulò subdit: *Quod autem ea sit hujus Sacramenti Materia, tum sancta Ecclesia, et Concilia perpetuò docuerunt, tum à S. Dionysio, et compluribus aliis gravissimis Patribus traditum est: in primis à Fabiano Pontifice, qui* (*in Ep.* 2. *ad Episc. Orient.* quæ citatur *can. Litteris vestris, de Consecr. Dist.* 3.) *Apostolos Chrismatis confectionem à Domino accepisse, nobisque reliquisse, testatus est.*

Nulli dubium quin ad Materiam Confirmationis constituendam requiratur Impositio manuum, ùt ex Scriptura desumitur, et ex Patribus, proùt à Tertulliano

de Resurr. c. 8 à S. Cypriano *Epist.* 73 *ad Jubajan.* à S. Hieron. in *Dialogo advers. Lucifer.* S. August. *Lib.* 15 *de SS. Trin. c.* 26 et aliis. Sed neque dubitandum, quin Unctio Chrismatis æquè ac Impositio à Patribus pro Materia designetur ; ità S. Dionysius, S. Cyrillus Hierosol. Tertullianus, S. Ambrosius, S. Cyprianus, S. Augustinus, et alii, quorum auctoritates infrà transscribemus. Fatemur itaque ad Materiam Confirmationis requiri tàm Unctionem, quàm Impositionem, sed illam tantùm Impositionem, quæ ab Unctione est indistincta, Idque *Bellarminus de Confirm. c.* 9 ex ipsis Patribus optimè probat. cùm enim (ait) Patres indifferenter dixerint, gratiam Spiritûs Sancti in hoc Sacramento conferri nunc per Unctionem, nunc per Impositionem, et tunc per utrumque, infertur, Unctionem considerari semper cum Impositione conjunctam. Pergit Bellarminus : Cum Patres tradunt, solos Episcopos per Chrisma dedisse Spiritum Sanctum, id probant ex illo *Actor.* 8, ubi legitur : *Tunc imponebant manus, et accipiebant Spiritum Sanctum.* Ità enim loquitur S. Dionysius : *Consummans Unctio, quæ Divini Spiritûs illapsum elargitur. De Eccl. Hier.* vide c 4. Tertullianus : *Unctio, quâ caro ungitur, ut Anima consecretur. Lib.* 2 *de Bapt. c.* 7 S. Cyprianus : *Ungi quoque necesse est, ut accepto Chrismate, habere in se gratiam Christi possit. Epist. ad Numidas. Ità etiam Innoc.* 1 *ep.* 1. Damasus *Epist.* 4. Leo *Epist.* 88 et S. Augustinus *lib.* 15 *de Trin. c.* 26. Hinc arguit *Bellarm.*, quod hujusmudi probatio Patrum nullam vim haberet, si impositio manuum non fuisset cum Unctione conjuncta. Ergò Patres, docendo, per Chrisma Sacramentum conferri, idque probando ex impositione manuum in *Actis* descripta, necessariò intellexerunt, Apostolos non aliter quàm ungendo manus imposuisse, Divinumque Spiritum dedisse.

Quod autem illa unica Materia, Chrismatis, quâ nunc utitur Ecclesia, sit eadem ac illa quâ utebantur Apostoli, patet ex *cap. unic.* Innocenti III. *de sacra Unctione* § *Per frontis*, ubi sic habetur : *Per fron-*

tis chrismationem, manus Impositio designatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio: quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur, et robur. Illud *designatur*, non accipiendum tamquam adumbratur, vel figuratur, seu significatur, sed pro signatur, assignatur, adest sivè habetur; hoc enim eruitur clarè ex verbis immediatè sequentibus: *Undè cùm cæteras unctiones simplex Sacerdos, vèl Presbyter exhibere, hanc nonnisi summus sacerdos, idest Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat:* Cùm audîssent (*inquit*) Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia accepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, et Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu; tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum: *cujus adventus per unctionis ministerium designatur.* Certum est, quod Materiæ Sacramentorum, cum à Christo tantùm sint institutæ, mutari non possint; ait enim Bellarminus *cap.* 9 adversùs quosdam Recentiores: *Apostolos autem mutâsse Materiam, nescio, an ullo modo probari possit.* Dicendo itaque Innocentius, quod ideò soli Episcopi valeant ungere, quia soli Apostoli manus imponebant, igitùr Impositio illa erat eadem per Unctionem, quæ nunc est Unctio per impositionem: sic appositè scribit P. Suarez; *Sentit ergò* (Pontifex) *illam manûs Impositionem fuisse eamdem, quæ nunc est, quæque nomine Chrismationis significatur... quam esse sufficientem probat satis præsens Ecclesiæ usus etc. solùm hoc faciunt Episcopi nunc confirmando, quod Apostoli faciebant manus imponendo.*

Idque confirmatur ab alio Canone ejusdem Innocentii III. in *cap.* 4. *Quandò de Consuet.* ubi Pontifex ad consuetudinem reprobandam quorumdam Sacerdotum, qui conferebant Sacramenta solis Episcopis reservata, dicit: *Ut est Sacramentum Confirmationis,*

quod Chrismando renatos, soli debent Episcopi per manûs Impositionem conferre. Nota, *Chrismando, per manûs impositionem*. ergò idem est manum imponere, quàm chrismare. Idemque habetur in Epistola Michaelis Palælogi missa ad Gregorium X. et relata in Concilio Lugdunensi II. in ea Epistola Imperator professionem fidei emittebat, illaque à Gregorio benè accepta fuit, sic ibi dicebatur: *Aliud est Sacramentum Confirmationis, quod per manuum Impositionem Episcopi conferunt chrismando renatos.* Idem confirmatur ab Innocentio IV. *Epist.* 10 *c.* 4 *apud Lab. to* 11 *pag.* 676 ubi: *Soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio, vel frontis Chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur*: Verbum *repræsentat* idem est, ac præsentem facere.

Supersunt hîc tria alia magni ponderis momenta, quorum unumquodque sufficit ad nostram sententiam tamquàm certam habendam. Primum est auctoritas Eugenii IV. in Decreto edito in Concilio Florentino, ipso Concilio approbante, ad Instructionem Armenorum, ubi sic definitum fuit: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus Materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, et balsamo, quod odorem significat bonæ famæ per Episcopum benedicto. Forma autem est: Signo te signò Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti. Ordinarius minister est Episcopus, et cum cæteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat:* Cum enim audissent (*inquit*) Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spiritum Sanctum: nondum enim in quemquàm illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine

Domini Jesu : tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Loco autem illius manûs impositionis datur in Ecclesia Confirmatio.* Juxtà hanc Definitionem Eugenii, et Concilii, plures Auctores dicunt esse de fide, quod sola Unctio Chrismatis sit Materia Confirmationis. Sed huic decreto tria objiciunt Adversarii.

Opponunt I. quod, cum Eugenius hoc decretum edidit, jam solutum esset Concilium. Sed respondetur, hoc non esse verum, licet enim Græci discesserint à Concilio, remanserunt tamen Patres Latini, et ipsimet Græci consensum antè discessum præbuere, ùt Concilium persisteret. Præterquamquòd dicamus cum P. Berti, et communi, esse omninò certè tenendam ab omnibus sententiam, quod Pontifex in suis definitionibus circà fidem sit per se infaillibilis, ut probavimus in *disser.* posita in *Tract. de Legib. c.* 1 *dub.* 2 *in fine ex n.* 110. Cæterùm nequit dici, concilium ex discessu Græcorum solutum fuisse, proùt loquuntur Adversarii ex Spondano, et Card. Pallavicino; nam Spondanus anno 1439 expressè contrarium refert dicens : *Non unà cum Græcorum discessu dissipatam esse Synodum Florentinam, sed continuatam cum Patribus Latinis annis tribus sequentibus.* Et idem testatur Pallavicinus.

Opponunt 2. quod Eugenius assignando Unctionem pro Materia, non assignaverit illam pro Materia essentiali, sed tantùm pro accidentali, proùt egit assignando porrectionem instrumentorum (nullà factà mentione impositionis manuum) pro Materia ordinis, in quo probabilior est Auctorum sententia, impositionem manuum esse Materiam essentialem, et instrumentorum porrectionem esse tantùm accidentalem, vel integralem, vel ad summum partialem. Alii respondent cum Menardo, quod ideò Pontifex loquens de Sacramento Ordinis non fecerit mentionem impositionis manuum, quia illa jam erat in usu apud Armenos, quibus peculiarem Ecclesiæ Romanæ Ritum tradere volebat. Alii respondent, ùt *Gamma-*

chœus, quod impositio jam constaret ex Scriptura, et ideò omissum fuerit de ea mentionem facere. Alii respondent, Eugenium fecisse mentionem tantùm de instrumentis, quia pro cæteris se remisit ad Pontificale dicens : *Prout in Pontificali Romano latè continetur.* Sed meliùs respondet P. Berti, quod Eugenius in Ordine designaverit instrumenta tantùm ùt symbola munerum ab Initiandis exercendorum, in Confirmatione verò designat Chrisma ùt symbolum gratiæ, quæ per Sacramentum confertur ; gratia autem non confertur, nisi totalis Materia essentialis applicetur. Subdo aliud responsum, quod mihi fortius videtur : De Sacramento Ordinis Eugenius loquens, nullum verbum facit de Impositione manuum, undè videtur illam tacuísse, sed non exclusisse ; loquens verò de Sacramento Confirmationis, expressam facit mentionem tàm de Chrismate, quàm de Impositione, quæ ab Apostolis in hoc Sacramento adhibebatur. Idcircò, si Pontifex putâsset Impositionem esse Materiam ab Unctione distinctam, omninò debuisset, non tantùm Unctionem, sed etiàm Impositionem designare pro Materia, et utriusque Materiæ Formas describere; aliàs non recta, quia non integra, sed mutilata esset ejus doctrina ; ac proindè, cum Eugenius reticuit Impositionem distinctam ab Unctione, omninò dicendum, quód eam excluserit.

Opponunt 3. Quod Eugenius in Decreto dixerit : *Loco illius manus Impositionis dari in Ecclesia Confirmationem.* Ergò juxtà sensum Eugenii Impositio, quam Apostoli adhibebant, nunc mutata est in Confirmationem, nempè (ut addunt) in chrismationem. Sed benè respondet *Tournely loc. cit. art.* 3. afferens verba Bellarmini, qui de *Confirm. c.* 9. sic ait : *Sensus non est, Chrisma esse loco Impositionis manuum, quasi Apostoli non usi fuerint Chrismate, et nos non utamur Impositione manus. Sed sensus est, idipsum, quod Apostoli faciebant, cum dicebantur imponere manus, facere nunc Episcopos, cum dicuntur confirmare, vel chrismare : Distinguitur enim his in locis, non ritus à ritu, sed mo-*

dus loquendi à modo loquendi; hoc est nomen à nomine: quod enim dicebatur olim Impositio manûs, nunc dicitur Confirmatio. Idque apertè Innocentius III. in *cap. cum Venisset* §. *per frontis* expressit dicens: *Per frontis chrismationem manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio.* Idemque tradidit Synodus Senonensis anno 1528 (*to.* 14 *Concin. p.* 452) proferens: *Tunc* (Apostolorum tempore) *Impositionis manuum, nunc Confirmationis appellatum est Sacramentum.*

Idem antè Bellarminum scripsit Hugo de S. Victore: *Manûs Impositio, quæ usitato nomine Confirmatio vocatur, quâ Christianus unctione Chrismatis per impositionem manûs in fronte signatur, solis Episcopis debetur, sicùt in primitiva Ecclesia soli Apostoli per Impositionem manuum Spiritum sanctum dabant. Libro* 2 *de Sacrament. part.* 3 *c.* 2. Idem scripsit Thomas Waldensis, qui ampliùs addit, non esse fidelem, qui vellet credere, quod Apostoli hoc Sacramentum conferrent per manûs Impositionem sine Unctione; en ejus verba: *Non rectè ergo colligunt dicentes, in Confirmatione non fuisse oleum unctionis, vel Chrismatis in primitiva Ecclesia, sed ad acceptationem Spiritûs sancti fuisse tantùm manus impositas.* Deindè subdit: *Nemo igitùr dicat, qui vult esse fidelis, quod Sacramentum Confirmationis fiebat sine Unctione per solam manûs impositionem ab Apostolis; non enim minùs manus imponit, qui ungendo imponit. Tom.* 2 *de Sacram. c.* 113. Accedit Petrus Aurelius in suo Orthodoxo, edito expensis Cleri Gallicani, ibi Auctor (*part.* 1 *c.* 7) loquens de sensu SS. Patrum circà Materiam Confirmationis, inquit: *Non enim* (Patres) *manûs impositionem, et Chrismationem in Confirmationis Sacramento tantùm conjunctas esse voluerunt, sed in unam singularemque actionem conclusas. Quare non dicunt præberi Unctionem, et manus impositionem, sed Unctionem impositione manûs.* Et citat *Bedam*, aliosque Patres; deindè addit: *Atque hinc factum est, ut decretum sit, Chrismationem ab Episcopo pollice*

faciendam; idest imponendo manum. Atque hæc consuetudo jam omnibus deinceps sæculis accepta, et perpetuò Ecclesiæ usu ad nos perducta est, à quo nec primis sæculis alienæ fuisse videntur Orientis Ecclesiæ. Undè in fine ibi ait: *Impositionem, quæ fit in principiò, cæremoniam esse Sacramento Confirmationis præviam, qua Neophyti præparentur ad suscipiendam Spiritùs sancti gratiam.* Sed quid significat illa Elevatio manuum? Respondet *P. Berti, cap.* 6, quod per illam cæremoniam Episcopus se commonstret orantem invocare Spiritum sanctum super Confirmandos.

Alterum monumentum est illa celebris Regula ab omnibus accepta S. Augustini (*in lib.* 4 *de Baptist. c.* 24) ubi dicitur: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nisi Apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur.* Id priùs docuit S. Basilius (*Libro de Spiritu Sancto c.* 27) ubi dixit omninò credenda esse *dogmata, et instituta, quæ in Ecclesia prædicantur, et quæ non ex doctrina scripto proditâ accepimus, sed ex Apostolorum traditione in mysterio, idest in occulto tradita nobis fuerint.* Hinc benè arguit *Tournely de Conf. art.* 3, quod, cum ab ipsis primis sæculis Unctio in Confirmationis Sacramento usurpata sit, et deinceps semper retenta, licet Scriptura nullam de Unctione mentionem fecisset, tenendum sit ex traditione Apostolorum, et consequenter ex institutione Christi, quod hoc Sacramentum ab initio ipsis temporibus Apostolorum cœperit conferri per impositionem manuum conjunctam cum Chrismatis Unctione.

Quod autem semper Unctio ab initio usque nunc adhibita fuerit in Ecclesia tàm Latina, quàm Græca, constat ex traditione Patrum. De hoc primum non leve fundamentum habetur ex Apostolo in 2 *Cor.* 1 *vers.* 21 *et* 22 ubi dicitur: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus spiritûs in cordibus nostris.* Hæc verba interpretantur de Sacramento Confirmationis Joannes Chrysostomus, Hilarius, et Theodoretus in

hunc locum, ac Ambrosius *lib. de his qui initiantur c.* 7 Præstereà illud : *Nolite contristare Spritum Sanctum Dei, in quo signati estis. Ephes. c.* 4 *v.* 30 explicat de Sacramento Confirmationis S. Augustinus *l.* 15 *de S. S. Trinit c.* 26. Præstereà illud S. Joannis : *Unctionem quam accepistis ab eo maneat in vobis.* 1 *Epist. c.* 2 *v.* 27 sic explicatur à S. Cyrillo Hierosol. in *Catech.* 3 *Myst. Sanctum hoc unguentum non ampliùs est unguentum nudum, neque commune, postquàm jam consecratum est, sed est Chrisma, quod Christi, et Spiritus sancti, idest divinitatis ejus præsentiam efficit : quo frons, et alii sensus* (loquitur de Ritu Græco) *corporis tui Symbolicè inunguntur; et corpus equidem.... perungitur, Anima verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur.*

S. Justinus *in Respons. ad Orthod. qu.* 137 ait : *Deindè in Sacro lavacro, quæ dicta sunt symbolis peractis, post illa unguento consignamur.* Theophylus, qui vixit anno 170 scripsit : *Certè nulla alia ex re Christianorum nomen traximus, quàm quod Divino Oleo perfundimur. Libro ad Autolycum versùs finem.* S. Irenæus : *Tum autem eum, qui initiatus est opobalsamo inungunt, hoc enim unguentum fragrantiæ illius, quæ omnia exsuperat, typum esse ajunt. Libro* 1 c. 18. Tertullianus : *Exindè egressi de lavacro perungimur benedictá Unctione de pristina disciplina. In nobis carnaliter currit Unctio, sed spiritaliter proficit. Libro* 2 *de Baptis.* c. 7. Nota, *de pristina disciplina.* Cornelius Papa *apud Eusebium* (*Libro* 6 *Histor. Ecclesiast.*) : *Novatus jacens in lecto pro necessitate perfusus sit, nec reliqua in eo, quæ Baptismum subsequi solent, solemniter adimpleta sint, nec Signaculo Chrismatis consummatus sit, undè nec Spiritum sanctum unquàm potuerit promereri.* S. Cyprianus : *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, idest unctione, esse unctus Dei, et habere in se gratiam Christi possit. Epistol. ad Numidas.* Concilium Constantinopolitanum I. in *Can.* 7 loquens de Hæreticis venientibus ad Ecclesiam Catholicam, sic docet : *Dantes quidem libellos, et omnem hæresim anathematizantes, quæ sentit*

ut sancta Dei Catholica et Apostolica Ecclesia; et signatos, sivè unctos primùm sancto Chrismate et frontem, et oculos, et nares, et os, et aures, et eos signantes dicimus signaculum doni Spiritûs sancti. S. Basilius: *Consecramus aquam Baptismatis, et oleum Unctionis, ex quibus scriptis? nonne à tacita secretaque Traditione? ipsam porrò olei inunctionem quis sermo scripto proditus docuit? Libro de Spiritu Sancto c.* 17 S. Ambrosius: *Post hæc, idest post Baptisma susceptum utique ascendisti ad Sacerdotem; omnes enim in regnum Dei, et in Sacerdotium ungimur gratiâ spirituali. Libro de Initian. c.* 6. Innocentius I. *Epistola ad Decentium* scripsit: *Solos Episcopos in fronte ex oleo signare, cum tradunt Spiritum Paracletum.* S. Augustinus: *Unctio Spiritualis ipse Spiritus sanctus est, cujus Sacramentum est in Unctione visibili. Tract.* III *in Epistolam Joannis n.* 5 Et alibi: *Ungimur enim modò in Sacramento; et Sacramento ipso præfiguratur quiddam, quod futuri sumus. In Psalm.* 26 *Enarr.* 2 *n.* 2 S. Leo *Epist.* 88 ait, ad Episcopos spectare, *Chrismate Baptizatorum frontem signare.* S. Gregorius M. in suo Sacramentario scribit: *Neophytos confirmari, dum Episcopus tincto pollice in Chrismate facit crucem in fronte.*

Omitto autem alios innumerabiles Scriptores, qui post sæculum V. de Unctione Chrismatis loquuntur; nam Du-Hamel *c.* 2 *n.* 5 *et* 6 testatur, quod ipse Sirmondus fateatur, in primis sæculis Unctionem junctam fuisse cum Impositione manûs, et sic etiàm usu receptum est post ætatem Innocentii I. in posterùm; additque Du-Hamel, in hoc omnes cum Sirmondo consentire Theologos.

Attentâ igitùr ex una parte Regulâ laudatâ S. Augustini, quod omnia, quæ universa tenet Ecclesia, nec ab aliquo Concilio instituta esse novimus; sed semper usu recepta in Ecclesia fuerunt, ex traditione Apostolorum derivasse credendum sit, Et posito ex alia parte, quod Ecclesia semper et ubique usum Chrismatis servaverit, prout suprà ostensum est, om-

ninò tenere debemus, hujusmodi usum decendisse ab Apostolis, à Christo edoctis, utpotè in re ad Sacramenti Materiam pertinente: nam etiam Apostoli (ut benè avertit *Suarez sect. 4.*) *habebant alligatam potestatem in Sacramentis institutis à Christo.* Propterea omninò tenendum est, Apostolos in collatione hujus Sacramenti Chrismatis unctione usos fuisse, sicùt jam olim expressè docuit Fabianus Papa in *Epist. 2 ad Orient.* (vide *can* 8 *Litteris Distin. 2 de conseer.*) ubi loquens de Chrismate, deque obligatione illud quotannis renovandi, ait: *Ista à S. Apostolis, et successoribus eorum accepimus, et vobis tenenda mandamus.*

Cum ergò legitur *Actor.* 8, quod Apostoli darent Spiritum sanctum imponendo manus, et una tantùm ibi, non duplex Impositio nominetur; siquidem si ipsi Sacramentum Confirmationis ministrabant, ea Impositio erat ab Unctione indistincta. Nec refert, quod in Scriptura expressa non facta fuerit mentio Unctionis; sicùt enim in Actis non fit expressa mentio Baptismi conferendi in nomine trium Divinarum Personarum, sed tentùm in nomine Christi (*baptizati sunt in nomine Domini Jesu, Actor.* 19. *v.* 5.) nec proindè arguitur, Apostolos baptizâsse in solo nomine Jesu; ità quàmvis *in Actis* non fiat expressa mentio Unctionis, ex traditione tamen probatur, Confirmationem collatam fuisse per Unctionem cum Impositione conjuncta. *Multa alia* (scribit S. Hieronymus) *quæ per traditionem observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt.*

Idque conforme est doctrinæ S. Thomæ, 3 *p. q.* 72 *art.* 2 *ad* 1 sic docentis; *non erat necessaria sensibilis materia sacramentalis, ubi sensibilia signa miraculosè exhibebantur divinitùs, Utebantur tamen Apostoli communiter Chrismate in exhibitione sacramenti. quandò hujusmodi visibilia signa non exihebantur, dicit enim Dionysius* (*de Eccl. Hierar. c.* 4) *Est quædam perfectiva operatio. quam Duces nostri* (id est Apostoli) *Chrismatis hostiam nominant.* Atque ex his omnibus patet, quam improbabilis sit opinio Sirmondi, qui dicit, Unctionem Chrismatis esse tantùm Materiam accidentalem hujus

Sacramenti. Hanc opinionem *Gregorius à Valentia qu.* 1 censet erroneam, *Sotus* autem (apud ipsum) putat hæreticam; P. Berti scribit, quod ipsa à temeritatis nota nequeat excusari. Consequenter falsa pariter est opinio Du-Hamel, qui ait, probabile esse, quod Unctio in Confirmatione sit tantùm necessaria necessitate præcepti, non autem Sacramenti.

Tertium monumentum, quo magis firmatur nostræ sententiæ certitudo, habetur ex declaratione Benedicti XIV. qui in Epistola Encyclica, quæ incipit, *Ex quo primùm*, ad Archiepiscopos, et Episcopos Ritûs Græci etc. *n.* in ordine 54. (*in Bullar. t.* 4 *p.* 225.) datâ 1. Martii anno 1756, ubi Pontifex in § 51. memoratâ controversiâ, quæ agitur in Ecclesia Latina inter Theologos, an Impositio manuum, et Unctio chrismatis sint materia distincta, vel indistincta hujus Sacramenti, dicit: *Unicuique licet eam sequi partem, quæ magis ipsi placuerit.* His verbis significat, contrariam primam sententiam proùt tutiorem, utique posse tenêri, sed etiàm omnes amplecti posse nostram sententiam ut tutam, et moraliter certam; alioquin cum agatur hîc de Materia Sacramenti, docere nequîsset, quod liceat sequi partem, quæ unicuique placuerit. Præterea in fine prædicti § 51. addit: *Nemini fas est asserere, in Ecclesia Græca non adesse Sacramentum Confirmationis. Si quis enim hanc opinionem tueretur; huic manifestè obstaret vetus Orientalis Disciplina, quam Apostolica Sedes optimè perspectam habuit, nec umquàm damnavit, aut improbavit, juxtà quam in Græcorum Ritualibus libris nulla fit mentio de manuum Impositione, tamquàm Materiâ adæquatâ, aut inadæquatâ Sacramenti Confirmationis.* Sed id, quod magis urget, et omninò tutam nostram sententiam reddit, est illud, quod mox deindè subdit Benedictus in sequenti § 52 ubi tradens, quid tùto sentiendum sit de Materia et forma Sacramenti Confirmationis in Ecclesia Latina, proùt ibi Summarium breviat, sic docet. *Quod itaque extrà controversiam est, hoc dicatur: nimirùm in Ecclesia Latina Confirmationis Sacramentum conferri adhibito sacro Chrismate,*

sivè Oleo Olivarum, balsamo commixto, et ab Episcopo benedicto, ductoque signo Crucis per Sacramenti Ministrum in fronte suscipientis, dum idem Minister formæ verba pronuntiat. Ibi igitùr extrà controversiam esse docet, validè Sacramentum conferri cum sola Chrismatis Unctione adhibita per manum Episcopi, et unicam esse formam eam, quæ unctionem comitatur.

Qui autem huic Declarationi dogmaticæ Pontificis in hac Constitutione totam Ecclesiam docentis in re, quæ ad fidem pertinet, acquiescere nollet, aliud objicere non posset, quàm Pontificem, etiàm, ubi Ecclesiam docet, non esse infallibilem. Sed huic ità loquenti. *P. Suares*, *et P. Bannez* responderent, quod ejusmodi oppositio nequeat à temeritate excusari, imò * *Bellarminus lib.* 4 *de Pontif. c.* 2 *vers. Ex his*, scribit, *videri omninò erroneam, et hæresi proximam.*

Sed juxtà nostram sententiam, quod Materia totalis adæquata confirmationis sit Unctio Chrismatis manu Episcopi peracta, advertendum est, de essentia Sacramenti esse I. ut Unctio fiat *in fronte*, proùt habetur ex *cap. unic. de Sacr. Unctione* et ex Decreto Eugenii IV. juxtà communem sententiam, quam tenent *Suarez*, *Coninch. Layman*, et alii cum *Salm. c.* 2 *n.* 24. II. Ut Unctio fiat *in forma Crucis*, juxtà S. Th. 3 *p. qu.* 72 *a.* 4 *ad* 3, quem communiter etiàm Doctores sequuntur apud *Sal. ibid. n.* 25. III. Ut Unctio fiat *per manum ipsius Episcopi ministrantis;* proùt docent *Suar.*, *Castrop. La Croix*, et alii cum *Salm. ibid.* Hæc de Materia hujus Sacramenti; sed observa dicenda de ejus forma, quæ ad confirmanda hîc dicta valdè conferunt.

« 1. Etsi ex necessitate præcepti unctio fieri debeat 166
» pollice manûs dexteræ: valida tamen esset, si fie-
» ret digito etiàm sinistræ manûs; quia verè fieret
» per impositionem manus Episcopalis. Ità *Præp.* et
» alii * (*Cum Viva de Confir. Qu.* 3 *Art.* 1 *n.* 3. *Laym.*
» *c.* 2 *in fin. Pal. p.* 3 *n.* 4. *Suar. D.* 33 *sect.* 3. *Ren-*
» *zius c.* 2 *q.* 6 *cum Conc. et Hurt.*) * contra *Suar.*
» Peccabit tamen Episcopus graviter contra univer-
» salis Ecclesiæ morem, V, *Laym. hic* 2 *et Escob.*

» *tom.* 7 *Exem.* 3, ubi docet, probabile esse, non
» peccare mortaliter. »

Communiùs cum *Busemb.* sentiunt *Laym c.* 2 *n.* 5. *Renzius de Confirmat c.* 1 *qu.* 6 *cum Conich.* item *Suar. et Reg. apud Escob. eod. tit. n.* 112. peccare graviter Episcopum, qui alio digito, quàm pollice dexteræ manûs ungeret, tum quia ageret contra Rubricam, et usum Ecclesæ in re gravi: tum quia ad hunc effectum ungitur in consecratione Episcopi ejus pollex, ut ait *Renzius*. Sed *Escob. l. cit cum Trull. Nugn. et Dian. p.* 3 *tr.* 3 *Resl.* 22. *cum Dic. Aversa, et Tamb.* §. 2 *n.* 7. dicunt esse probabile, id non excedere culpam venialem; et reverà non patet, omissionem prædictæ cæremoniæ pertingere ad peccatum mortale. Undè dicunt, quod, si Episcopus prædictum pollicem infirmum haberet, licitè posset alio digito ungere. Minimè autem constat, quod pollex Episcopi ad hunc finem ungatur; nam in Pontificali habetur, quod post unctiones pollicis, et indicis Episcopi utriusque manûs, deindè ambæ ejus manus totæ ungantur: ùt pariter fit in unctione manuum initiandorum ad Presbyteratum.

166 » 2. Probabile est, requiri ad valorem Sacramenti,
» ut unctio fiat ab Episcopo immèdiatè, nullo instru-
» mento mediante. Ità *Filiuc. et Laym.* contrà quos-
» dam; quià debet fieri per impositionem manûs *Es-*
» *cob. t.* 7. *Ex* 3.

Dicunt *Henr. Vivald. etc. ad Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 380. posse fieri Confirmationem pennicillo, sivè alio medio instrumento. Sed meritò hanc opinionem rejiciunt *Laym. tract.* 3 *cap.* 2. *Holzm. p.* 42 *n.* 198 *l. c. et Viva de Confirm. qu.* 3 *art.* 1 *n.* 4 *cum Suarez Con.* et aliis communiter. Ratio, quia tunc deficeret immediatè impositio manûs Ministri, quæ omninò requiritur; illa autem mediata impositio impropriè impositio dicitur. Nec obstat dicere, quod Extrema Unctio validè ministretur medio instrumento, ut dicemus *n.* 710. Nam benè respondet *Holzm.* quod ibi non requiratur ad valorem Sacramenti impositio manûs,

sicùt requiritur in Confirmatione. Circà quantitatem autem Chrismatis, ea sufficit et requiritur, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram crucis, ut *Suar. D.* 38 *et Salm. c.* 2 *n.* 29 *cum Pal. et Bonac.*

» Resp. 4. Forma vera, et necessaria, in Ecclesia 167
» latina est, *Signo* (ut habet Trident.) vel *Consigno*
» (ut habet S. Thom) *te signo Crucis*, *et confirmo te*
» *Chrismate salutis*, *in nomine Patris*, etc. In qua
» utrùm de essentia sit, ut utraque actio signandi, et
» ungendi expressè significetur? Disputant Scholas-
» tici. *Laym. et Fill. t.* 3 *d.* 10 *Con. l. c. art.* 4 *Dian.*
» *R.* 27. »

Quatuor adsunt sententiæ circà formam Confirmationis. I. est eorum qui tenent, solam impositionem manuum esse adæquatam materiam hujus Sacramenti, ideò dicunt, formam esse solam Orationem, quæ præcedit unctionem; sed hæc sententia est omninò falsa, proùt probavimus suprà *n.* 164.

II. Sententia est eorum qui tenent, tùm impositionem manuum, quæ unctionem præcedit, tum unctionem ipsam, esse materias partiales; undè dicunt, formam coalescere ex dicta Oratione præcedenti, et ex verbis unctionem comitantibus, et sic sentiunt *Juenin Natal. Alexand. Gotti*, *et Tournely.*

III. Sententia singularis est *Continuat Tourn.* nempè *P. Collet. t.* 5. *de Sacr. Conf. c.* 4. ubi difficulter percipi potest, quâ firmâ ratione hic aliàs doctus Auctor pro unica Materia, quam ipse tuetur adesse in hoc Sacramento, deindè velit eam duplici Formâ indigere.

IV. Est Sententia nostra, et communis, quam defendunt omnes Auctores citati suprà *n.* 164 *vers. Hic agendum.* eisque se associat *P. Concina*, qui licet tenuerit *t.* 7. *de Confirm. cap.* 2. duplicem esse Materiam hujus Sacramenti; attamen *cap.* 3 *n.* 5. sentit, unam esse Formam. Dicimus igitùr, quod, sicùt totalis Materia adæquata Confirmationis est unctio Chrismatis adhibita per manum Episcopi, sic totalis Forma sint verba, quæ Episcopus ungendo profert: *Signo te*

signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti. Sic docuit S. Thomas 3. *part. qu.* 72. *art.* 4. Et sic definivit Eugenius IV. cum Concilio Florentino in decreto ad Armenos dicens : *Forma autem est : Signo te signo Crucis, et Confirmo te Chrismate salutis*, cum aliis verbis, quæ retulimus suprà *citato n.* 164. quibus, licet Pontifex mentionem faciat expressè de Oratione Apostolorum *Act.* 8. nullam tamen aliam docet esse formam, quàm hanc mox suprà descriptam. Hinc infertur, quod Eugenius non solùm tacuerit, sed omninò excluserit omnem aliam formam præter hanc; aliter non rectè, quia non integrè, Ecclesiam docuisset. In hac autem Forma, ut docet S. Thomas, adæquatè omnia explicantur, quæ in hoc Sacramento continentur, nempè *Signum* militiæ Christi, cui adscribuntur Confirmati per illa verba, *signo te signo Crucis* : *Effectus* sacramenti, idest gratia roborans per illa verba, *Confirmo de Chrismate salutis* : et *causa* gratiæ, nempe SS. Trinitas per illa verba, *In nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.* Accedit auctoritas Catechismi Romani, qui instruens de hoc Sacramento §. 12. dicit : *Hanc esse perfectam et absolutam hujus Sacramenti formam.* Additque, quod *Auctoritas Ecclesiæ Catholicæ non patitur nos ea de re quidquam dubitare.* Accedit et Concilium Bituricense sub anno 584. et anno sequenti approbatum *tit.* 20 *de Confirm. can.* 3. ac demùm à Sixto V. probatum; ubi dictum fuit : *Nullam in administratione hujus Sacramenti Formam debitam, et quâ uti consuevit Ecclesia, esse, quàm : Consigno te Chrismate salutis.* His momentis ductus *P. Concina loco suprà citato* scribit, à nostra sententia utpotè communi non esse recedendum, nempè Formam adæquatam esse tantùm verba, quæ Unctionem comitantur.

Objiciunt Adversarii illud (*Actorum* 8.) *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum... tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.* Undè dicunt, si Oratio erat Forma, quam Apostoli adhibebant, et nunc in unctione Chrismatis nulla habetur

Oratio, ergò Forma saltèm partialis est oratio, quæ in principio dicitur ab Episcopo, dum manus elevat Respondet Bellarminus *de Confirm. c.* 10. *Object.* 1. quod neque aliorum Sacramentorum Formæ habeantur expressæ in scripturis, nusquàm enim (ait) scriptum est, in Baptismo dicendum esse. *Ego te baptizo;* ea propter inquit, quod verbum Dei traditum satis testetur morem universæ Ecclesiæ. Idem sentit S. Thomas (*l. c. art.* 4 *ad* 1) dicens: *Multa enim servabant Apostoli in Sacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propositis non sunt tradita. Undè Dionysius* (*c.* 7. *Eccle. Hier.*) *dicit: Consummativas invocationes* (*idest verba, quibus perficiuntur Sacramenta*) *non est justum Scripturas interpretantibus, neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes ex occulto ad communem adducere, sed nostra sacra traditio sinè pompa* (*idest occultè eas edocet.* Quapropter *P. Suarez* (*loc. cit. in S. Thomam disp.* 33. *Sect.* 5.) Angelici Doctoris vestigia sequens, scribit, per verba illa, *Oraverunt, ut acciperent Spiritum sanctum*, vel non significari Formam, sed tantùm præambulam orationem, quam præmittebant Apostoli, ut Baptizati Spiritum sanctum reciperent, prout etiàm modò fit in Ecclesia: vel dicendum esse, Formam unctionis, *Signo te etc.* Orationis nomine significari, *quia virtualem deprecationem ipsa continet, quatenùs Divinæ virtuti et promissioni innititur.*

Nec censendum hoc gratis *Suarium* asseruisse, nam in Ordine Romano citato ab Alcuino, et Amalario, qui fuerunt antè annum 800. in *Offic. Sabbat. Sancti* dicitur, quod Episcopus *per modum orantis* pronuntiet verba: *Signa eos Domine signo Crucis.* Ac deindè, dum ungit, dicit: *Ego te confirmo in nomine Patris etc.* Undè ait Bellarminus *cit. cap.* 10, quod cum dicimus, *Signo te etc. semper significamus Deum esse qui signat principaliter, et hominem qui signat ministerialiter.* Idque confirmat *Bellarm. eod. c.* 10 *Object.* 1. *scribens: Formæ Sacramentorum passim à Patribus dicuntur preces mysticæ, licet interdum proferantur per verbum

indicantis: *nam semper à Deo expectatur et petitur principalis operatio.*

Tantò magis hoc dici valet, dum constat, Formam hujus Sacramenti olim in unctione Chrismatis fuisse expressè deprecatoriam, ut legitur apud S. Ambrosium *l. 2 de Sacram. cap. ult.* ubi hæc erat forma: *Deus, qui te regeneravit omnipotens, concessitque tibi peccata, ipse te ungat in vitam æternam.* Addit *Continuator Witasse in qu.* 3. de Forma Confirmationis art. 3. ex Menardo, et Morino, Formam usque ad nonum sæculum fuisse deprecativam, undè subdit: *Nihil impedire quominùs hæc Forma* (signo te, etc.) *licet indicativa invocatio sit Spiritûs Sancti etc.* Huic porrò congruit id, quod scripsit S. Leo (*Ep. ad Nicætam c.* 7): *Qui Baptismum ab Hæreticis receperunt, solâ Sancti Spiritûs invocatione, per impositionem manuum confirmandi sunt.* Observa, *Solâ Sancti Spiritûs invocatione*, quæ jam in hodierna Forma habetur per illa verba, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti.*

Cæterùm quidquid de priscis Ritibus sit circà hujus Sacramenti administrationem, in qua plures mutationes acciderunt, dicimus, quod, si certum est, unam esse Materiam totalem Confirmationis, nempè Chrismationem per manum Episcopi adhibendam, ut probavimus suprà *n.* 164. consequenter dicendum sit, non duplicem, sed unam esse Formam. Objiciunt Contrarii: Sed in Confirmatione adsunt Impositio manuum, et unctio Chrismatis, idcircò Oratio, quæ præcedit Chrismationem, est Forma respondens impositioni: verba autem, quæ posteà profert Episcopus chrismando, sunt Forma respondens unctioni. Sed hîc jacet nodus quæstionis, quæ inter nos, et Adversarios agitur; hunc autem nodum solvere opus est. Libet Adversariis supponere, in hoc Sacramento duplicem Materiam concurrere, vel ut supponit *P. Collet*, ut suprà *Contin. Tourn.*, adesse duplicem actionem in ipsamet Materia, nempè Impositionem, et unctionem; sed jam suprà demonstratum est, ubi egimus de Materia, quod Impositio, et unctio nec sint duæ

Materiæ disjunctæ, nec duæ actiones unius Materiæ, sed unica, singularis, et individua actio, nimirùm Unctio adhibita per manum Episcopi, ità ut Tò *Unctio* sit actio, Tò autem *per manus Episcopi* non sit actio distincta, sivè disjuncta, sed sit tantùm modus unctionis institutus à Christo, quatenùs unctio à solo Episcopo, et non ab alio est peragenda.

Hoc est illud, quod scripsit *Bellarminus de Confirm. cap.* 9, ubi sapienter animadvertit, quod SS. Patres, dicendo, dari Spiritum sanctum in uno loco per Impositionem, in altero dari per unctionem, appareat intellexisse, quod utràque res, nempè unctio, et Impositio, eadem sit, scilicet unctio, imponendo manum, sivè Impositio manûs, ungendo. Sic etiàm scripsit Thomas Waldensis; *Nemo dicat, quod olim Sacramentum fiebat sine Unctione; non enim minùs manus imponit, qui ungendo imponit*, *De Sacram. c.* 113. Idem expressiùs scripsit Petrus Aurelius: *Non enim manûs Impositionem, et Chrismationem* (Patres) *tantùm conjunctas esse voluerunt, sed in unam singularemque actionem conclusas, quare non dicunt, præberi unctionem, et manûs Impositionem, sed Unctionem Impositione manûs.* Et reverà Innocentius III, in *cap. unic. de Sacram. Unction.* id tradidit dicendo: *Per frontis Chrismationem, manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio.* Et alibi in *c. Quantò* 4 *de Consuet.* scripsit: *Ut est Sacramentum Confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manûs impositionem conferre.* Dicendo igitùr Pontifex, *chrismando per impositionem manus*, patenter docet, eamdem actionem esse chrismare, et imponere manus, dum in ipsâ Chrismatione Impositio manûs necessariò continetur. *Ipsa enim Unctio, et Signatio* (ait *Bellarm. c.* 2,) *manus impositio rectissimè dicitur. Undè, Marci* 7 *cum postulassent quidam, ut Dominus manus imponeret Lunatico, ille id fecit, nam digito tetigit linguam et aures ejus.* Si autem Materia proxima Confirmationis una est actio, nempè unctio per manûs Impositionem, sivè Impositio manûs, ungendo, ideò ad unicam

actionem, seu unicam Materiam unica pertinet Forma. Prætereà certum est, per plura sæcula à tempore S. Thomæ usque ad ætatem Recentiorum nostram sententiam oppugnantium, omnes Scriptores unanimiter tenuisse, quod hujus Sacramenti unctio Chrismatis sit unica Materia, et unica Forma sint verba Episcopi unctionem comitantia. Atque hinc est, quod Episcopi communiter non satagant, ut omnes Confirmandi sint præsentes in principio Ritûs, cum Minister elevans manus profert Orationem; nec dubitant ipsi, quin confirment eos, qui, postquàm primus ille Ritus jam est completus, accedunt.

His omnibus accedit Declaratio suprà allata Benedict. XIV, in Constitutione, *Ex quo primùm*, ad Episcopos Græcos an. 1746. die 1. Martii, cujus verba hîc expedit repetere: *Quod itàque extrà controversiam est, hoc dicatur: Nimirùm in Ecclesia Latina Confirmationis Sacramentum conferri, adhibito sacro Chrismate etc. dum idem Minister formæ verba pronuntiat.* Ibi igitùr non fit mentio de alia Materià quàm de unctione Chrismatis per manum Episcopi, nec de alia Forma, quàm de verbis prolatis ab Episcopo, dum ungit; et sic docet Pontifex extrà controversiam esse, quod in Ecclesia Latina Sacramentum Confirmationis conferatur. Si alicui hæc Declaratio non sufficit, benè sufficit mihi, et aliis, qui constanter tenemus, Summum Pontificem, ubi loquitur docens Ecclesiam in re ad fidem pertinente, numquàm errare posse.

186 Hinc notandum cum *Salm. cap.* 2 *ex n.* 33 *et commun. DD.* quòad formam, substantiales esse, et Sacramentum invalidare omnes mutationes sequentes, scilicet. 1. Si omittatur verbum *signo*, vel *confirmo*. 2. Si omittatur expressio *SS. Trinitatis*. 3. Si omittatur verbum *te*. 4. Si omittantur verba *signo Crucis*, *vel Chrismate salutis*. Dicere autem *corroboro* pro *confirmo*, esset mutatio accidentalis, ut *Salm. n.* 44 *cum Sot. Gran. et aliis;* sicùt etiàm dicere *sanctificationis*, pro *salutis*, ut *S. Thom. d. art.* 4 *ad* 1. *Valent. et Salm. ibid. cum aliis communiter.*

Quæritur hîc, an sit valida forma, quam adhibent 169
Græci in hoc Sacramento, dicendo: *Signaculum doni Spiritûs sancti,* significantem, signo illo donari Spiritûs sancti munera? Affirmant communiter DD. cum *Arcudio*, et sic refert *Illsung. apud Croix n.* 383. declarâsse Urbanum VIII. Undè improbabiliter *Viva de Confirmat. qu.* 3 *art.* 1 *n.* 6. dubitat de validitate Sacramenti cum hac forma collati, eò quod ei desit invocatio SS. Trinitatis; nimis enim durum est dicere, quod tota Ecclesia Græca hoc careat Sacramento. Præterquamquòd verosimiliter dicant *Tournely Præl. Theol. t.* 7 *pag.* 240. *ejus Contin. tom.* 5 *p.* 61 *in fin. et Juenin. t.* 7 *p.* 205. quod apud Græcos, non minùs, quàm apud Latinos, benè invocentur in hoc Sacramento Personæ SS Trinitatis, cum tali tamen differentia, quod in Ecclesia Latina SS. Trinitas invocetur post unctionem, in Græca verò invocetur anteà in Oratione præcedenti.

Tres autem sunt effectus hujus Sacramenti. I. *Character*, ùt ex *Trident. sess.* 7 *can.* 9 et ex Decr. Eugen. IV. Vid. *Salm. cap.* 3 *n.* 2 et *Croix n.* 383. II. *Gratia*, idest robur speciale ad præliandа prælia Domini: Imò ex *cap. Novissimè. De Consecrat. Dist V.* declaratur, in Confirmatione conferri Gratiæ spiritûs sancti plenitudinem similem illi, quam acceperunt Apostoli die Pentecostes, ùt docet Cath. Rom. *de Sacr. Confirm. n.* 21. Et etiàm aliquandò per hoc Sacramentum prima Gratia confertur, ut docent *S. Thomas art.* 7 *ad* 2 *et Salm. n.* 4 *cum Suarez Pal. Laym. Bonac. etc.* juxtà dicta *n.* 84. III. Effectus est cognatio spiritualis eodem modo, quo dictum est de *Bapt. n.* 156 *in fin.* Ità ex *c. Veniens. De cogn. spir. Viva q.* 3 *art. ultim. n.* 1. *Salm. c.* 4 *n.* 43. *Croix n.* 402.

DUBIUM II.

Quis sit Minister, et quod subjectum?

170 *An soli Episcopi sint Ministri Confirmationis?*
171 *An peccet graviter Episcopus confirmans non suos?*

172 *Et quam pœnam incurrat?*
173 *An autem possit præsumere consensum aliorum Episcoporum?*
174 *Quær. 1. An Confirmans, et Confirmandus debeant esse jejuni? Quær. 2. An Confirmatio ministranda sit in Ecclesia? Et an conferri possit die feriali, et vespere?*
175 *Quandò teneatur Episcopus confirmare?*
176 *Quinam validè confirmentur?*
177 *An infantes?*
178 *An sit illicitum pueros confirmare sine causa?*
179 *Quæ dispositio ad Confirmationem requiratur?*
180 *An licitè confirmentur amentes?*

170 « Resp. 1. Minister ordinarius validæ Confirmationis » est solus, et omnis Episcopus, etiàm excommunicatus, vel hæreticus: ex commissione autem, vel delegatione Pontificis, etiàm simplex Sacerdos. Est communis. Vid. *Fern. Laym. l.* 5. *t.* 3 *c.* 6. *Bonac. d.* 3 *p.* 2. »

Quæritur, an Papa possit committere simplici Sacerdoti facultatem confirmandi? Certum est, solum Episcopum esse Ministrum ordinarium hujus Sacramenti, ut sancivit Innocent. III. in *cap. un. de Sacra Unction.* § *Per frontis*, ubi dixit: *Cum cæteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc* (scilicet Chrismationis) *nonnisi summus Sacerdos, idest Episcopus, debet conferre.* Et idem definivit Tridentinum *ses.* 7 *c.* 3 *de conf.* ubi: *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Dubium autem fit, an ex concessione Pontificis possit simplex Sacerdos confirmare tamquàm Minister extraordinarius? Negat *Viva de Conf. qu.* 3 *art.* 2 *n.* 1 *ac Salm. c.* 4 *n.* 18. cum communi, ut asserunt. Sed vera sententia affirmat cum *S. Thom.* 3 *part. qu.* 72. *art.* 11. *ad* 1. *Petrocor. Concina, utroque Tournely, Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 386 *cum Pal. Aversa,* et aliis pluribus. Et de eo hodiè non ampliùs dubitandum ex Bulla N. SS. P. Benedict. XIV, incipiente, *Eo quàmvis tempore*, edità

4. Maji 1745. (*in Bullar t. 1 p.* 511. § 8) ubi Pontifex indulsit, ut Cophtis Sacerdotes Missionarii pro necessitate possint ministrare Confirmationem, additque, hoc non esse novum, sed usitatum à S. Gregorio M. et aliis Pontificibus; refertque *P. Zacharia apud Croix lib. 6 p.* 378. Eugenium IV. concessisse cuidam Religioso Franciscano Missionario facultatem non solùm confirmandi, sed etiàm Chrisma conficiendi.

« 1. Etsi Episcopus graviter peccet, si vel in aliena 171
» Diœcesi, vel sibi non subditos confirmet, sine
» proprii Episcopi, consensu, saltèm tacito, propter
» defectum jurisdictionis: * (*Episcopus confirmans in*
» *aliena Diœcesi, etiàm subditos suos, incurrit suspen-*
» *sionem à Pontificalibus ipso jure ex Trident. sess. 6 c. 5*
» *de Ref. et Declaratione S. C. apud Salm. c. 4 n. 26.*) *
» valida tamen est Confirmatio, quia ista non requi-
» ritur necessitate Sacramenti, sed præcepti tantùm.
» 2. Excusatur à peccato Episcopus, si ex alia
» Diœcesi accurrentes confirmet; quia præsumitur
» tacitus consensus alterius Episcopi, cui id gratum
» esse censetur: præsertim si consuetudine ità recep-
» tum sit, vel à proprio ægrè confirmari possint.
» Ità contra *Bonac. d.* 3 *de Sacram.* docent *Tann. in*
» 3 *p. d.* 4 *qu.* 4 *d.* 3. *Sa v. Consecr. et alii.*

Quæritur, an Episcopus possit in sua Diœcesi alienos confirmare? Per se loquendo (ut ait *Busemb.*) 172 certum est, eum non posse, idque vetitum illi esse sub gravi, additque *Bonac. p.* 2 *n.* 10. etiàm sub suspensione, sed ubi habeatur hæc suspensio, non indicat, nec ego inveni; tantùm enim adest suspensio in Episcopum, qui ordinat alienum subditum, ùt dicemus *de Ord. n.* 762. At dispar quidem est ratio inter Episcopum ordinantem, et confirmantem: nam Episcopus ordinans debet probare quos ordinat, sed confirmans confirmat, qui accedunt. Deindè certum etiàm est et commune ap. DD. quod, ubi ex consuetudine id permittitur, licitè fieri possit, ùt dicunt *Conc. t.* 8 *p.* 216 *n.* 18. *Holzm. p.* 45 *n.* 209. *Roncag.*

qu. 1. *R.* 1. Et hanc esse praxim usu receptam rectè ajunt *Pal. p.* 9 *n.* 7. *et Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 392.

173. Cæterùm *Bonac. l. c. cum Ang. Led. Vivald. etc.* sentit probabiliùs esse, quod in hoc non sit præsumenda ratihabitio propriorum Episcoporum, nisi constet. Alii verò, ut *Conc. Pal. ll. cc. Laym. c.* 6 *sect.* 3. *Salm. c.* 4 *n.* 25. *cum Tann. Hen. Barb. Sa, etc. ac Croix l. c. cum Præp. Aversa, Burgh. et Delb.* communiùs et probabiliùs censent, Episcopis licitum esse confirmare alienos subditos, quia semper præsumitur, nisi aliter constet, tacitus consensus aliorum Episcoporum, qui credendi sunt velle suas oves non privari hoc Sacramento, cùm nullum incommodum ex eo ipsis proveniat.

Tantò magis licitè poterit Episcopus confirmare Ordinandum, qui affert dimissoriam sui Ordinarii, quia tunc benè præsumitur consensus etiàm de præsenti proprii Episcopi, ut dicunt *Viva qu.* 3 *art.* 2 *n.* 2. *Croix d. n.* 392. *cum Dicast. Henriq. et Salm. n.* 24. *cum Pal. Laym. Fag. etc.*

174 Quæritur 1. An, cum ministratur Sacramentum Confirmationis, tàm Confirmans, quàm Confirmandus debeat esse jejunus? Videtur affirmandum ex *c. Jejuni, et c. Episcopi de Consecrat. Dist.* 5. Sed communiter DD. dicunt, hoc non esse de præcepto, sed de consilio; undè sæpè tale Sacramentum confertur post prandium, præcipuè cùm numerosus populus est confirmandus; ità *Laym. l.* 5 *tr.* 5 *c. ult. n.* 2. *Pal. de Confirmat. tr.* 20 *D. un. p.* 10 *num.* 4. *Conink. qu.* 72 *art.* 12. *Bonac. D.* 3 *de Sacr. qu. un. p.* 2 *n.* 13. cum multis, *Granad. tract.* 4 *D.* 2 *n.* 3. *Salm. tract.* 3 *c.* 4 *n.* 33. *et Escob. l.* 2 *n.* 175. *cum Led. Hurt. etc.* Vel, ùt ait *Suar. de Confirm. D.* 37 *sect.* 2 *v.* 4, dici potest quod, lex de conferendo hoc Sacramento antè prandium nòn sit usu recepta, *consuetudo* enim ferè jam obtinuit, ut tale Sacramentum post prandium conferatur.

Quær. 2. An Confirmatio debeat omninò conferri in Ecclesia? Et an die festivo? Putat *Nunnus qu.* 72

art. 12 *circà fin.* esse mortale confirmare extrà Ecclesiam, sicùt est mortale extrà Ecclesiam solemniter baptizare, cum fit (ut ait) contra usum Ecclesiæ. Nihilominùs probabiliter docent *Suar. Dictâ D.* 38 *sect.* 1 *n.* 2. *Bonac. dictâ p.* 2 *n.* 14. *Pal. n.* 6. *Barb.* 2 *p. de potest. Episcopi alleg.* 30 *n.* 13. *Escob. l.* 2 *n.* 178. *cum Hurt. Diana t.* 2 *tract.* 3 *Misc. R.* 17 *et Salm. c.* 4 *n.* 32. *cum Henr. et Sa*, posse absque peccato gravi ministrari Confirmationem in aliquo loco decenti, etiàm extrà Ecclesiam. Nec obstat consuetudo in contrarium, nam respondent *Bonac. et Barb. l. c.* non esse credendum, talem consuetudinem confirmandi in Ecclesia obligare sub gravi. Undè videtur obligare saltèm sub levi, nisi aliqua rationabilis causa excuset, quidquid dicant *Palaus*, *et Escob.*

Quidquid autem sit de antiqua consuetudine circà tempus ministrandi hoc Sacramentum, dicunt *Granad. et Barb. l. c. ac Salm. n.* 34. jam usum obtinuisse, quod Confirmatio conferri possit quocumque die festivò aut feriali: et quocumque tempore, matutino aut vespertino. Additque *Coninkius*, id esse verum etiàm in locis Generali Interdicto subjectis, ex *c. Responso de Sent. Excomm.*

« 3. Peccat graviter Episcopus, si longo tempore 175
» non confirmet: quia subditos ingenti bono privat.

Hoc certum est apud omnes; vide *Holzm. p.* 54 *n.* 210. *Croix n.* 388. *Conc. p.* 216 *n.* 18. *Pal. p.* 9 *n.* 13. Episcopus autem tenetur suis expensis circumire ad confirmandum, ut *Pal. et Croix*, qui tamen excipit, cum *Gob.* nisi sit rationabilis consuetudo expensas exigendi. Hinc dicit *Croix ibid.* cum *Dic.* peccare graviter Episcopum, qui per 8 vel 10 annos differret circumire saltèm per loca præcipua, ùt *Pal.*, *et Salm. c.* 4 *n.* 31. nisi excuset moralis impossibilitas. Si autem adsit justa causa, non peccat qui differt per tres, aut plures annos; *Croix cum Gob. etc. l. c.*

An peccet graviter Episcopus non confirmans moribundum petentem? Affirmant *Bonac Quintan. etc.* Sed probabiliter *Croix n.* 390. *cum Escob. Lugo etc.*

dicit, eum nequaquam pecare, quia excusat incommoditas, et communis praxis : Et adhærent *Salm. c.* 3 *n.* 25.

176 » Resp. 2. Validè confirmantur omnes, et soli » baptizati nondum confirmati. Ratio est, tum ex » illo *Act.* 2. *Replevit totam domum* : tum ex usu, et » traditione Ecclesiæ ; tum quia omnes indigent ejus » effectu, et sunt capaces. Licitè verò confirmantur » iidem, qui validè, dummodò constet non ponere » obicem sivè Sacramento, sivè ejus effectui. Ratio » patet ex dictis.

177 » 1. Etiàm infantes, et rationis impotes validè hoc » Sacramentum suscipiunt.

» 2. Etsi quòad infantes consultius sit differre us» que ad rationis usum, tum ob irreverentiam Sa» cramenti, tum ob periculum iterationis, tum ob » Ecclesiæ usum : nihilòminùs ob rationabilem cau» sam etiàm anteà iis licitè datur, v. gr. si timeatur » diuturna absentia Episcopi : vel hic ad ista loca » raro veniat : item si infans sit in periculo mortis » (in quo quidam dicunt debere dari) : deniquè si » sit filius Principis. *Laym. hic t.* 3 *c.* 6. *Fill. t.* 1 » *tract.* 3 *c.* 2. * (*Sicquè sancitum fuit in Conc. V.* » *Mediol. ùt refert P. Zacharia apud Croix lib.* 6 *p.* 1 » *ad n.* 390 *nempè quod non solùm ob periculum mor*» *tis, sed etiàm ob alias causas possent chrismari* » *pueri*) *.»

178 Certum est apud omnes, licitè confirmari Infantes, si justæ accedant causæ, nempè periculum mortis, absentia Episcopi, etc. ùt communiter admittunt cum *Busemb. Salm. c.* 3 *n.* 16. *cum Suar. Pal. Conc. etc. ex D. Th.* 3 *p. q.* 71 *art.* 8 *ad.* 4. ubi ait, pueris morituris dandum esse hoc Sacramentum, ut majorem gloriam consequantur. Item licitè confirmantur pueri, ubi talis viget usus, ùt dicunt *Salm. n.* 18. *cùm Soto; et Laym. c.* 5 *n.* 2. *ac Vivaldo*, qui testatur, in Hispania confirmari Infantes duorum vel trium annorum. Præcisis autem his vel similibus causis, commune est apud omnes expedire, ut expectetur in Confirmandis usus rationis, proùt dicitur

in Catech. Rom. n. 18. ubi : *Omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minùs tamen expedire, hoc fieri antequàm pueri rationis usum habuerint. Quarè si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum certè hoc Sacramentum differre maximè convenit.*

Utrùm autem sit licitum Infantes antè usum rationis confirmare? Dicunt plures Auctores, nempè *Bonac. p. 4 n. 5. Escob. de Confirm. n. 196. Holzmann tom. 2 p. 45 n. 227. Salm. c. 3 n. 22 cum Granado*, se nullam agnoscere culpam in Episcopo, qui infantes confirmaret, quia hæc erat antiqua consuetudo, et talis est hodiè in Ecclesia Græca; testaturque *Vivaldus*, in Hispaniis infantes communiter confirmari in ætate duorum, vel trium annorum; tantò magis, ut ajunt, quia nullibi facta videtur de hoc prohibitio. Sed id hodiè ampliùs dici nequit, dum Pontifex Bened. XIV. in *Const.* 129. *Eo quàmvis*, §. 6 edita anno 1745 *ap. t.* 1 *sui Bullarii* declaravit, in præsentiarum non licere aliquem confirmare antè usum rationis, his verbis : *Nihilominùs abrogato prorsùs à Romana Ecclesia ejusmodi more, consultissimis Pontificum Decretis cautum est, ut renatis fonte Baptismatis conferretur Sacramentum Confirmationis in ea solùm ætate, in qua fideles intelligerent, tantùm inter se differre Baptismum, et Confirmationem, quantùm in naturali vita distat generatio ab incremento.* De cætero idem Benedictus post plures annos ab hac Constitutione emanata, in suo celebri Opere *de Synodo l. 7 c.* 10 *n.* 5 scribit, quod, licet Catechismus asserat non expedire, ut Confirmatio ministretur pueris antè septennium, attamen non prohibeat, ne ipsis ullo casu conferatur. Additque, quod hoc animadverso à *Sylvio, Suarez, Silv., Ronc., Juvenino, Card. Gotti*, et aliis, affirment ipsi, adhùc juxtà præsentem disciplinam, licitè posse conferri Confirmationem pueris etiàm antè septennium, aliquâ causâ urgente; nempè si Episcopus deberet per longum tempus à sua Diœcesi abesse, aut si puer esset in periculo mortis, aut ob aliam similem causam. Loquens autem de Amenti-

bus, ait Benedictus *loc. cit. n.* 180. omninò ipsis ministrandam esse Confirmationem.

Dubitans, an sit confirmatus, potest sub conditione confirmari, sed requiritur majus dubium, quàm pro Baptismo. *Croix n.* 393. *cum Nunn. Gob. etc.*

179 Confirmandus autem existens in mortali debet se disponere ad Sacramentum vel contritione, vel attritione unà cum Confessione; secùs tamen, si abesset conscientia culpæ gravis, ut *Viva Qu.* 3 *A. ult. n.* 1 *Salm. c.* 3. *n.* 2. 28 *cum Suar. Pal. et communi.* Confessio enim videtur esse de consilio, non de præcepto, ut communiter dicunt DD. apud *Viva loc. cit.* et clarè colligitur ex *cap. Ut jejunii dist.* 5 *de Consecr.* ubi dicitur: *Ut moneatur Confessionem facere priùs.*

180 » 3. Etiàm perpetuò amentes (præsertim si aliquandò usum rationis habuerint) licitè confirmantur; etsi per accidens numquàm sint spiritualiter pugnaturi. Ità *Suar. Fill. Laym l. c. Con. quæst.* 72 *art.* 8 *n.* 83 * (*Est commune cum Pal. Con. Bonac. Barb. et Salm. c.* 3 *n.* 23 *contra Sot. Val. etc.*)

DUBIUM III.

Quæ Confirmationis necessitas, et Cœremoniæ?

181 *An adsit per se gravis obligatio suscipiendi Confirmationem?* 182. *An autem per accidens, nempè ratione vitandi I. Periculi. II. Scandali. III. Contemptûs. Et quandò contemptus intervenit?*

183 *An sit gravis obligatio suscipiendi Confirmationem antè susceptionem primæ Tonsuræ?*

184 *Quæ cæremoniæ sint servandæ in Confirmatione? Et quid notandum I. Quoàd vestes Episcopi? II. Quoàd locum Chrismationis? Et an Confirmandi accedere debeant jejuni?*

185 *Requiritur etiàm* 1. *Patrinus.* 2. *Ut hic sit unus.* 3. *Ut sit confirmatus.* 186. *Dub.* 1. *An peccet graviter qui tenet non confirmatus? Dub.* 2. *An Patrinus non confirmatus contrahat cognationem.* 187. *Requiritur etiàm* 4.

ut Patrinus sit diversus à Patrino Baptismi. An Monachi possint esse Patrini Confirmationis?

188 *An sit obliganda fasciâ frons Confirmandi? Et an sit necessaria ultima Benedictio Episcopi?*

» Resp. 1. Non est necessaria ad salutem necessitate 181
» medii, neque, per se, præcepti. Est communis *S. Th.*
» et aliorum, contra *Scot. et Sylvest.* Ratio est, tùm
» quia Ecclesia non urget ejus susceptionem ullis pœ-
» nis: tum quia nec ex Scriptura, nec Traditione,
» neque fine, aut institutione Sacramenti, tale præ-
» ceptum colligitur. Et Canones, qui in contrarium
» afferuntur, satis explicantur de necessitate ad me-
» lius esse.

» Dixi, *per se*: quia per accidens aliquandò potest
» esse necessaria ad salutem ex præcepto charitatis
» suî, vel proximi, vel alio, v. gr. ad cavendum
» scandalum, vel ratione conscientiæ, quâ quis valdè
» metuit, ne in tormentis deficiat sine hoc Sacramentò.

» 1. Negligere hoc Sacramentum, secluso scandalo,
» et contemptu, non est mortale, *Suar. Laym. l.* 5.
» *tom.* 3 *c.* 5. *Bon. d.* 3 *q.* 1 *p.* 2. ubi ex aliis multis
» docet, nullum esse præceptum illud suscipiendi.

» 2. Etsi omissio ex contemptu, v. gr. si quis id
» nihili faciat, aut puerile, aut vile habeat, sit morta-
» lis: talis tamen non censetur esse, cum quis ejus
» oblatam occasionem, quam posteà non facilè ha-
» biturus est, negligit. Ità *commun.* contra *Sylv. v.*
» *Confirm. et Tol. l.* 2 *cap.* 4. »

Magna est hæc quæstio inter DD. an adsit gravis obligatio suscipiendi hoc Sacramentum Confirmationis? *Prima* sententia affirmat, quam tenent *Merbes Contin. Tournely tom.* 5. *p.* 122. *Concina tom.* 8 *p.* 223. *ex n.* 1. *Habert tom.* 5 *p.* 321. *c.* 9. *cum Ang. et Hugone à S. Vict.* item *S. Bon. S. Anton. Alens. Sylvest. et Palud apud Palaum de Confirm p.* 8. *n.* 3. Dicunt præfati AA. obligationem hanc oriri tàm ex præcepto naturali, quàm positivo. Ex *naturali*, quia grave detrimentum sibi infert, qui in lucta tentationum ne-

gligit se munire magno robore hujus Sacramenti, ad hunc finem instituti. Ex *positivo*, tum Divino, ut probatur ex *Actor.* 1. ubi Christus Dominus: *Præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*: nempè Spiritum sanctum, cujus donum tribuitur in Confirmatione; tum Ecclesiastico, nam Urbanus Papa in *cap. Omnes* 1. *Dist.* 5. *de Consecr.* sic ad Christianos scripsit: *Omnes fideles per manûs impositionem Episcoporum. Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur.* Hoc etiàm Melchiades Papa in *cap. Spiritum sanctum ead. Dist.* dixit: *Wictoribus necessaria sunt Confirmationis auxilia.* Confirmatur ex Catech. Rom. *de Conf.* § 6. ubi de hoc Sacramento dicitur: *Quamquàm verò necessarium non est, à nemine tamen prætermitti debet..... Quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiàm summo studio expetendum.* Item S. Cyprianus *Epist.* 70. scripsit: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto Chrismate, idest unctione, esse unctus Dei, et habere gratiam Christi possit.*

Secunda verò sententia negat, per se loquendo, tenêri quemque fidelem sub gravi Confirmationem suscipere, et hanc tuentur cum *Busemb.* gravissimi AA. proùt *Nav. Man. c.* 22. *n.* 9. *Suarez p.* 3. *D.* 38 *sect.* 1 § 1. *Quo circà, Sotus D.* 7. *quæst. un art.* 8. *Laym de Confirm. cap.* 5 *quæst.* 4 *cum Covar. Abb. Pan. Adrian. Val. Henriq. Vitor. et Con.* item *Frassen tom. XI p.* 437 *concl.* 1 *et* 2 *Wigandt tr.* 11 *Ex.* 6 *n.* 89. *Pal. p.* 8 *n.* 5. *Bon. p.* 2 *in Princ. Roncaglia c.* 2 *quæst.* 2 *R.* 2. *Anacl. de Sacr. p.* 544. *n.* 68 cum communi ùt asserit, *Sporer tom.* 3 *p.* 216 *n.* 33. *Elbel t.* 3 *p.* 52 *n.* 8. *Viva de Confirm. quæst.* 3 *art.* 2 *n.* 9. *Croix l.* 6 *p.* 1 *n.* 394. *Salm. c.* 4 *n.* 52 *cum aliis.* Et huic sententiæ apertè adhæret *D. Thom.*, nam in 3 *p. quæst* 72 *art.* 1 *ad* 3 sic ait: *Quædam* (Sacramenta) *sunt, sine quibus non est salus: quædam verò sunt, quæ cooperantur ad perfectionem salutis; et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quàmvis sine ea possit esse salus.*

dum tamen non prætermittatur ex contemptu Sacramenti. Item in 4 *D.* 7 *quæst.* 1 *art.* 1 *quæst.* 2 repetit quod, Confirmatio sit necessaria non ad salutem, sed ad perfectionem salutis, *sicùt equus ad ambulandum, et medicina ad sanè vivendum.* Additque, aliqua Sacramenta esse ità necessaria, ut sine iis (homo) non possit in spirituali vita vivere., sicùt est Baptismus, et Pœnitentia: *quædam autem sine quibus non potest consequi aliquem effectum, qui est ad benè esse spiritualis vitæ: et hoc modo Confirmatio, et omnia alia sunt necessaria. Verumtamen contemptus cujusquelibet Sacramenti est periculosus.* Clariùs id confirmat in *cit. quæt.* 72 *art.* 8 *ad* 4 ubi ait: *Et ideò Hugo à S. V. dicit:* Omninò periculosum esset, si ex hac vita sine Confirmatione migrare contingeret; *non quia damnaretur, nisi fortè propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Nec dissentit *Scotus in* 4 *D.* 17 *qu.* 1 *n.* 11. ubi ait: *Extrema Unctio est instituta à Christo, et Confirmationis Sacramentum, et tamen neutrum est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto, vel illo recipiendo.*

Dicunt igitùr Fautores hujus sententiæ, non adesse de hoc Sacramento suscipiendo ullum præceptum, neque naturale, neque positivum. Non *naturale*, quia licet Christus Dominus hoc Sacramentum instituerit tamquàm peculiare medium ad vincendas hostium insidias, tamen alia sunt generalia media, proùt frequens Eucharistiæ perceptio, oratio, pœnitentia, etc. quibus robur Animæ etiàm obtineri potest. Nec *positivum*, quia nullibi tale præceptum reperitur expressum. Illud enim, quod est in *act. loc. cit.* intelligitur fuisse datum tantùm Apostolis, ut ipsi peculiari modo Spiritum S. acciperent, et tamquàm Ecclesiæ Fundatores ministerium prædicationis aggrederentur nonnisi supernaturali scientiâ, et donis prophetiæ, linguarum, ac miraculorum præditi. Alia autem, quæ habentur *in c. Omnes, et cap. Spiritus S.* ut suprà, intelliguntur non de necessitate præcepti ad salutem, sed ad perfectionem salutis, ut docet *D. Th.* cujus

perfectionis detrimentum, sivè privationem ait non inducere damnationem: Confirmatio enim non reddit hominem perfectum simpliciter, et quòad substantiam, quod est solius Baptismi, sed quòad uberioris gratiæ perceptionem, sivè ad melius esse spirituale, ad quod homo non tenetur sub gravi. Sic pariter intelligitur Catechismus Rom. imò id apertè ibi exprimitur in § 17 *seq.* ubi dicitur, quod *illi confirmari debeant, qui ad perfectum Christianæ Religionis habitum perducendi sunt.* Et deindè additur: *Communis omnium Mater Catholica Ecclesia vehementer optat, ut in iis, quos per Baptismum regeneraverit, Christiani hominis forma perfectè absolvatur.* Ubi etiàm nota, non dici, quod Ecclesia præcepit, sed *optat*, quo utique exprimitur, non adesse Ecclesiæ præceptum. Ad textum autem S. Cypriani respondetur, quod S. Doctor non dicat, necesse esse ut hoc Sacramentum suscipiatur de necessitate præcepti, sed necesse esse, ut illud suscipiat, qui ejus gratiam vult obtinere; Vel potest alio modo intelligi, scilicet quod sine Confirmatione non liceret ministrare Baptismum tunc temporis, quandò Baptismus simùl cum Confirmatione dari præcipiebatur, ut habetur *in cap. De his.* 3. *Dist.* 5. *de Consecr.*

182 Dicunt autem AA. secundæ sententiæ, quod, licet per se loquendo omissio susceptionis hujus Sacramenti non sit mortalis, conveniant tamen communiter, eam posse esse mortalem per accidens in tribus casibus, et I. Si quis omittendo aliàs firmiter crederet periculum sibi imminere amittendi Fidem, vel charitatem, ut *Suar. Pal. et Salm. n.* 59 *cum Con. Gran. etc.* II. Si quis omitteret cum scandalo, nempè si esset suspectus de fide, et reputaretur Confirmationem contemnere, aut non credere esse Sacramentum, *Palaus, Laym. Ronc.*, *Suarez, Sporer, Salm. n.* 58. cum aliis communiter. III. Si omittatur ex contemptu, quem alii intervenire intelligunt, quandò quis commodè Sacramentum suscipere potest, et negligit; hunc enim, etsi non formalem, virtualem tamen contemptum reputant. Ità sentiunt *Habert, Concina, Nat. Alexand. Tourn. Juenin.* item

Sylvest. Ric. et Gabr. apud Laym. ll. cc. Et huic opinioni favet *Scotus D. 7 quæst.* 2, ubi ait: *Judicaretur enim contemptus, si omnimodà opportunitate oblatà non susciperetur.* Alii verò fortè probabiliùs dicunt, tunc tantùm intercedere contemptum, quandò quis negligit Confirmationem suscipere, non quia detinetur quodam rubore, vel incommodo, sed quia illam parvi facit: plura enim bona spiritualia homines sæpè adipisci prætermittunt ex negligentia, sine eo, quod illa reputent contemnere. Ità cum *Busemb. mox infrà Suarez loc. cit. v. Quo circà, Laym. qu.* 4. *Pal. p.* 8 *n.* 6. *Ronc. loc. cit. Sporer n.* 33. *Elbel n.* 20 *et Salm. n.* 57. cum *Con. Gran. etc. ex D. Th.* 2. 2. *qu.* 186. *art.* 9 *ad* 3 ait: *Dicendum, quod tunc aliquis transgreditur ex contemptu, quandò voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis vel regulæ, et ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quandò autem è converso propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu.* Si ergò non contemnit legem qui eam transgreditur propter concupiscentiam, neque contemnet Confirmationem qui eam suscipere negliget, ut patiatur aliquod incommodum, ruborem, vel simile. Id apertè confirmat Catech. Rom. *dict.* § 16, ubi loquens de hoc Sacramento distinguit negligentiam à contemptu, dicens: *Sæpè evenit, ut Fideles in hoc Sacramento suscipiendo, dissolutà quadam negligentià et cunctatione utantur; nam de iis, qui ad eum impietatis gradum venerunt, ut illud contemnere, et aspernari, audeant, nihil est quod dicamus, etc.* Minimè autem negandum cum *Suar. Pal. Laym. Salm. Con.* et aliis (contra aliquos) talem negligentiam esse saltèm peccatum veniale, cum sit quædam prodigalitas spiritualis.

Verumtamen postquàm hæc scripsi, invenio declaratum à Benedicto XIV. in Bulla, *Etsi pastoralis* (vide in *Bullar. tom.* 1 *Bullam* 57 §. 3 *n.* 4.) quod omnes Confirmationem suscipientes à Presbyteris Græcis, invalidè confirmentur; hinc Pontifex sub-

jungit, ipsos admonendos esse de obligatione gravi suscipiendi, cùm possint, Confirmationem ab Episcopis. En verba Pontificis; *Monendi sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si (cum possint) ad Confirmationem accedere renuunt, ac negligunt.* Quapropter secunda opinio suprà relata, nimirùm non tenêri Fideles sub gravi ad Confirmationem suscipiendam, hodiè non videtur satis probabilis.

183 « 3. Præceptum, quod habetur in *Trident. sess.* » 23 *cap.* 4 *de reform.* non ligat omnes, cum sit hy» potheticum; sed tantùm ordinandos, vel initian» dos primâ tonsurâ. Cujus omissionem non esse » mortalem contra *Tan.* docent *Henr. Valent. Suar.* » *d.* 38 *s.* 1 *et Navar. c.* 22 qui addit, ne quidem » Episcopum peccare mortaliter, ordinando non » confirmatum, aut si ipse non confirmatus ordinet. » Vide *Reg. l.* 28 *c.* 3. »

Quæritur, an sit obligatio gravis suscipiendi hoc Sacramentum antè susceptionem primæ Tonsuræ? Affirmant *Bonac. de Ordine p.* 4 *n.* 8. *Renzi eod. t. qu.* 3 *cum Tolet. Fornar. et Majol. apud Dian. p.* 2 *tr.* 16 *R.* 4 ex præcepto Tridentini *sess.* 23 *c.* 4 ubi dicitur: *Primâ tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Et in hujus præcepti confirmationem refert *Rentius l. c.* quamdam Declarationem, S. C. Concilii die 27 Septembris 1621 *ap. Nicolaum*, ubi dictum fuit, quod, qui susceperit primam Tonsuram, vel Ordines, non confirmatus, tamquàm malè promotus non possit ad illos Ordines ascendere, nec recipere Beneficia sine Sedis Apostolicæ Dispensatione. Negant verò alii communissimè, quod præfata verba Tridentini gravem obligationem importent? ità *Nav. Man. c.* 22 *n.* 9. *v. Quinto*, ubi sic ait: *Peccat qui non se facit confirmari antè omnem Ordinationem; nullam tamen censuram incurrit, tum quia ejus omissionis negligentia non est mortalis; tum quia jure id cavetur* Idem sentiunt *Sotus D.* 24 *qu.* 1 *art.* 4, *Suar. D.* 38 *sect.* 1 *v. Quo circà*, *Pal. de Cons. p.* 8 *n.* 6. *Escob. eod. tit.*

n. 139. *Salm. c. 4 n. 63. Tamb. c. 3 §. 4 n. 4. Dian. l. c. cum Azor. Val. Avil. Con. et Molfes.* Idem sentit perductus *Cabassut. l. 3 c. 3 n.* 10. cum communi, addens *Suarium*, *Coninck. Nav. Vict. etc.* extendere hanc doctrinam etiàm ad collationes Ordinum. Et idem dicunt *Nav. l. c. Laym. c.* 5 *n.* 4 de Episcopo ministrante. Ratio, vel quia verba Concilii solam monitionem continent, cum verba imperativi modi per se non inducant præceptum, ut dicunt *Cajet. Navarr. Sa, et Sayr.* quos retulimus *l.* 4 *num.* 261. *ex Glossa in c. de præscription. et ex D. Thoma, qui* 2. 2 *qu.* 166 *art.* 9 *ad* 2 dicit: *Nec in lege Ecclesiæ omnes ordinationes obligant ad mortale.* Vel quia verba Tridentini non continent strictum præceptum, eò quod hæc non æstimetur materia gravis, aut quòd præceptum ità à consuetudine sit interpretatum. Meritò tamen dicunt præfati Auctores, id non excusari à veniali (contra *Holzmann to.* 2 *p.* 45 *n.* 518. *Grun. D.* 1 *n.* 9. *et Tamb. loc. cit. n.* 5. qui nullam in hoc culpam agnoscunt) saltèm ob quamdam deordinationem, quæ tali omissioni interveniret.

» Resp. Circà cæremonias Confirmationis, scien- 184
» da sunt sequentia. I. Etsi servandi sint ritus in
» Pontificali præscripti, peccetque graviter Episco-
» pus, si confirmet sine pluviali, mitra, vel pedo;
» uti et si ordines sacros conferat cum solis indu-
» mentis Missæ; *Dian. p.* 7 *t.* 10 *R.* 31. Non tamen
» semper erit mortalis alicujus omissio, v. g. alapæ,
» aut cerei. Potest autem conferri loco quovis decenti
» etiàm extrà Ecclesiam, et à prandio non jejunis,
» omni anni tempore. »

Notandum I. quòad vestes Episcopi ministrantis, in Pontificali Rom. præscribi, quod Episcopus debeat esse indutus amictu suprà rochetum, vel superpelliceum, si sit Religiosus, ac stolâ, pluviali albi coloris, mitrâ, et bâculo. Dicit autèm *Villalob.* apud *Dian. p.* 7. *tr.* 11. *R.* 31, peccare tantùm venialiter Episcopum, qui confirmaret sine vestibus sacris, dicens, hanc esse ceremoniam accidentalem. Sed veriùs ipse *Dian.*

ibid. et Tamb. de Confir. § 2. *n.* 4. *Sporer to.* 3. *p.* 217. *n.* 43 *ac Renzi q.* 3. dicunt, esse mortale omittere omnia prædicta instrumenta, cum ipsa pertineant ad reverentiam Sacramenti; Secùs si aliquod tantùm omittatur, quia id non videtur esse materia gravis: Et sic intelligendus *Busemb.* cum ipse se referat ad doctrinam *Dian.* Advertendum tamen quòad baculum, sufficere, quod baculus maneat publicè expositus, vel à Clerico detineatur, ut ex figura in Pontificali depicta signatum ostenditur. Item S. C. de Propag. Fide 7. Decemb. 1716. *apud Pittoni de* 5. *Ritib. to.* 1 *n.* 532. declaravit sufficere, quod Episcopus sine mitra, adhibitâ tantùm stolâ confirmet.

Notandum II. quòad cæremonias alapæ, et cerei: omissionem alapæ, secluso scandalo, numquàm esse mortalem, ut rectè dicunt *Suar. D.* 37 *sect.* 1. *Bon. p.* 4 *n.* 9 *et Barbosa, Gran. Ledesm. et alii apud Salm. c.* 4 *n.* 41. Omissionem autem cerei *Led. et Sa ibid.* absolutè negant umquàm posse esse mortalem, cum hæc cæremonia minimè inveniatur præscripta in Pontificali, sed tantùm ex solo usu sit introducta.

Notandum III. quòad locum, *Nunnum apud Bon. p.* 2. *n.* 14. putare, quod sit mortale confirmare extrà Ecclesiam, sed hoc est contrà communem. Alii verò, ut *Busemb. et Dicast ap. Croix n.* 289. dicunt, id omni culpâ carere, modò Confirmatio ministretur in loco decenti. Sed communiùs *Bonac. et Croix ll. cc. ac Salm. c.* 4 *n.* 32 *cum Con. et Præpos.* censent hoc esse veniale: Quod puto veriùs, nisi interveniat aliqua causa excusans, juxtà id, quod notatur in Rubrica pontificalis, ubi dicitur: *Hoc Sacramentum potest conferri minùs solemniter quocumque die, horâ, et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi.* Probabiliter autem dicit *Paulaus p.* 10 *n.* 6 licitè semper posse Episcopum confirmare in suo Oratorio domestico.

Notandum IV. quòad jejunium, quod, licet *cap. Ut jejuni. Dicit.* 5 *de Consecr.* præscribatur, ut Confirmandi accedant jejuni: et in Pontificali Rom. dicatur: *Confirmandi deberent esse jejuni*, Dicant tamen *Salm.*

n. 133. *et Croix l. cit.* id esse tantùm consilii, Sed meliùs dicunt *ibid. Aversa, et God ac Cabassus l.* 3 *c.* 3 *n.* 2, *et Renzi qu.* 4, jam usum invaluisse, quod hoc Sacramentum conferri possit etiàm post prandium. Sic pariter Confirmatio conferri potest quocumque die, ut dicunt *Suar. D.* 37 *sect.* 2 *et Salm. n.* 34. *cum Gran. et Busemb. ut suprà*, sic usum ferre testatur *Croix loc. cit.*

» II. Sub gravi culpa, ut docet *Nav. c.* 22 ex com- 185
» muni, requiritur Patrinus; isque unus tantùm (licet
» *Tol* duos admittat): qui si confirmatus non sit,
» peccat graviter secundùm communem, *Escob.* tamen
» ex *Con.* docet, non esse mortale: quod probabile
» esse docet *Quintan. t.* 2 *sect.* 7. Imò nullum, si fiat
» in necessitate, et non contrahit cognationem, ut
» docent *Sanch. Suar.* contra *Sylvest. Sa*, et alios. »

I. Igitùr requiritur patrinus, et quidem sub gravi, ut cum *Nav.* et communi dicunt *Busemb. et Holzm. tom.* 2 *p.* 46 *n.* 222 *ex c.* 2 *et* 6. *Caus.* 30 *quæst.* 1. Patrinus autem Confirmationis designandus est à parentibus, vel ab Episcopo in eorum defectu, *Croix n.* 397 *cum Gob.* (hoc intelligendum, si Confirmandus sit puer). Dicit autem *Holzmann cum Gob. et Illsung.* quod licitè posset conferri Confirmatio sine patrino, casu, quo is haberi non posset. II. Requiritur ut patrinus sit unus, ut tenendum cum *Busem. et Salm. n.* 50 *ex Pal. Bon. et Rebell.* nam sic præcipitur *in cap. fin. de Cogn. Spir. in* 6. ubi dicitur: *Non plures quàm unus vel una accedere debent ad suscipiendum de Baptismo... De Confirmatione idem judicium est habendum.* Licet autem Tridentinum in Baptismo duos admittat, cum tamen nihil disponat de Confirmatione, juri antiquo standum est. III. Requiritur, ut hic patrinus sit confirmatus, ex præcepto quod habetur in *cap. In Baptismate,* 102. *Dist.* 4 *de Consecr.* ubi: *In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus.* Et in Pontificali Rom. habetur: *Nullus, qui non sit confirmatus, potest esse in Confirmatione patrinus.*

186 Sed dubitatur 1. an peccet graviter, qui non confirmatus tenet? Dicit *Busemb.* quod *Escobar* neget esse mortale, sed errat; nam hic Auctor (*De Confirm. n.* 133.) oppositum expressè docet, quia talis patrinus violaret præceptum Ecclesiæ in re gravi, et sic tenendum cum *Concin. p.* 229 *n.* 3. et communi, ut asserit idem *Busemb.* Dubitatur 2. an patrinus non confirmatus contrahat cognationem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Conc. loc. cit. Sotus in* 4 *d.* 42 *quæst.* 1 *art.* 3 *et Nav. Tab. Man. Lopez apud Sanch. de Matr. l.* 7 *D.* 60 *n.* 19. item *Sa, Palud. etc. apud Salm. de Confirm. c.* 4 *n.* 47. qui probabilem putant, sicùt etiàm censet *Croix lib.* 6 *p.* 1 *n.* 400. Ratio, quia (ut dicunt) tò *non potest* in *cit. cap.* 102. mox suprà, per se et propriè non denotat invaliditatem actûs, sed tantùm prohibitionem, sivè (ut ajunt *Sard. et Bard. apud Escobar. n.* 131.) quia verbum *non potest* interdum sonat idem ac *non decet*, vel *non expedit*, ex *leg. Nepos, ff. de Verb. sign. Secunda* verò sententia negat, quam tenent *Glossa in d. cap.* 102. *Suar. qu.* 72 *art.* 10. *Tol. l.* 2 *c.* 24 *n.* 11. *Bon. de Matr. q.* 3 *p.* 5 § 2 *n.* 20. *et Renzi de Confirm. q.* 9. qui refert Declarationem S. C. Concilii die 13 junii 1654. *apud Jos. de Jan.* ubi dictum fuit, non confirmatum suscipientem confirmandum non contrahere cognationem spiritualem. Eamdem ùt probabiliorem tenent *Sanch. l. c. n.* 20. *cum Ang. Vict Hen. Led. Palac. etc.* Ratio, tum quia verbum *non potest* reddit actum omninò nullum, ùt dicit *Sanch.* se probâsse *l.* 6 *D.* 38 *n.* 20, Tum quia sicùt in Baptismo non contrahit patrinus non baptizatus, ità in Confirmatione non confirmatus. Utraque est probabilis, sed secunda probabilior, saltèm, quia est majori auctoritate munita, ob Declar. S. C.

187 « Debet autem patrinus esse diversus à patrino Baptismi * (*ut dicunt Salm. n.* 49. *cum Laym. Pal.*
» *Bonac. et communi. Excipit tamen Croix n.* 398.
» *cum Sylv. et Synodo Coloniensi, nisi aliqua adsit*
» *causa in contrarium. Patrinus autem debet esse ejus-*
» *dem sexûs, cujus est Confirmandus, juxtà usum Ec-*

» *clesiæ, et ritum Pontificalis Rom. prout dicit Croix*
» *ibid. cum Aversa*)* licet cum *Bonac. et Hurt.* id ne-
» get *Quint. t. 2. sect. 7. et 14.* et secùs facientem non
» peccare mortaliter, dicat *Dian. p. 3. t. 4. R. 21.* Et
» non Monachus (nisi factus Episcopus): Admitti
» tamen et illos, et Moniales posse sine culpa, docet
» idem *Quintan. l. cit. sect 18.* nisi in eorum Religione
» sit prohibitum. Eo autem nomine non excludi Men-
» dicantes notat *Con.* et alii quinque cum *Dian. p. 9.*
» *t. 6. R. 32.* Nec refert, seclusâ consuetudine, num
» vir sit, aut fœmina. Neque etiàm contrahit obliga-
» tionem instruendi confirmatum * (*ut dicunt etiàm*
» *Salm. n. 51. cum Laym., Pal. Bon. et Henr. Ex-*
» *cipiunt tamen Aversa, et Synod. Colon. apud Croix*
» *n. 397. in fine, si confirmatus non sit instructus, et*
» *alius desit* * sed tantùm cognationem spiritualem
» cum eo, et ejus parentibus: dummodò tamen eum
» tangat. »

Quidquid dicat *Quintanad. apud Busemb.* veriùs id censent vetitum *Salm. c. 4 n. 48. Sanch. Bon. Led. et communi apud Sporer t. 3 p. 218 n. 47.* Nam in *c. Monach. 104 Dist. 4 de Consec.* universè dicitur: *Monachi sibi compatres, commatresve non faciant.* Excipiunt autem 1. *Spor. l. c. et Pal. Barb. Gob. etc. apud Croix n. 397.* si Confirmandus esset pariter Religiosus. Excipiunt 2. *Suar. Dicast. etc. apud Croix ibid.* si Religiosus sit mendicans, sed hanc exceptionem nec admittit *P. Conc. p. 229 n.* 3. Quòad modum autem suscipiendi in Confirmatione, præscribitur in Pontificali Rom. quod Confirmandus ponat pedem super pedem dexterum patrini; sed rectè dicit *Conc. p. 229 n. 3 in fine*, hodiè receptam consuetudinem habere, quod sufficiat, ut patrinus manum dexteram super dexterum humerum Confirmandi ponat: Et hanc consuetudinem testatur *Concina* approbatam fuisse à S. C. Rituum die 20. Septemb. 1749.

» III. Frons confirmati obliganda est fasciâ lineâ 188
» cruce notatâ, gestandâ uno, tribus, vel septem die-
» bus, pro consuetudine, illotâ interim fronte. * (*Sed*

» *hodiè ex desuetudine hæc cæremonia non ampliùs in » nostris partibus est in usu "cum statim post Unctionem » abstergatur frons Confirmati, et sic dimittatur)* : » potest etiàm, si ratio subsit, statim auferri, et frons » ablui; ipsa autem comburi, vel honostè asservari » debet, nec ad profanos usus adhiberi, propter con- » tactum chrismatis, nequè solvens illam contrahit » cognationem. V. *Præp. in* 3 *p. q.* 2 *art.* 12. IV. Pa- » rochos tenêri in librum referre nomina confirma- » torum, et patrinorum suæ Parochiæ (eamque curam » ad Episcopos etiàm pertinere), tum propter scien- » dam cognationem spiritualem, cum propter ordines » suscipiendos, docet *Quintanad t.* 2. *sect.* 11. *ex* » *Barb. etc.* ac deniquè licere mutare nomen in Con- » firmatione. *ibid. sect.* 10. »

Notandum ultimò pro complemento hujus materiæ quod Benedictio communis, quæ datur ab Episcopo Confirmatis in fine, non sit necessaria ad Sacramentum, sed sit simplex cæremonia, ùt communiter dicunt DD. cum *Croix lib.* 6. *p.* 1. *n.* 400. Hinc probabiliter ait *Tamb. de Confirm. c.* 2. § 2. *n.* 9. admonitionem, quæ fit, ne Confirmati antè Benedictionem præfatam discedant, non vidêri, quod obliget. Imò dicunt *Laym. lib.* 5. *cap.* 7. *n.* 2. *Palaus tr.* 20. *qu.* 10. *n.* 12. *et Tamb. l. cit.* quandò magnus est concursus, omittendam esse illam admonitionem, ut aliis locus præstetur; et hanc esse praxim testatur *Croix. l. cit.*

FINIS TOMI QUARTI.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM TOMI IV.

LIBER IV.

DE HORIS CANONICIS.

Capita. Paginæ.
2 Qui obligentur ad Horas.................... 3
3 De statu et officio personarum sæcularium quarumdam, et præsertim judicialium.......... 87

LIBER V.

DE ACTIBUS HUMANIS IN GENERE

Tractatus præambulus.......................... 179

TRACTATUS DE PECCATIS.

1 De peccato in genere........................ 205
2 De peccatis in specie, Mortali, et Veniali...... 256
3 De Peccatis capitalibus in specie............... 265

LIBER VI.

DE SACRAMENTIS.

TRACTATUS I. — *De sacramentis in genere*.

1 De natura sacramenti novæ Legis............... 292
2 De Ministro sacramentorum.................... 305
3 De suscipiente sacramentum................... 373

TRACTATUS II. — *De Baptismo, et Confirmatione*.

1 De Baptismo.............................. 391
2 De Confirmatione.......................... 468

MONITUM.

Advertat L. B. in hoc Tomo plurimos textus, malè citatos, fuisse correctos numeris 141. 143. 156. 161. 172. 177. 179. 184. 187. 190. 195. 197. 202. 216. 220. 230. 233. 236. 238. 245. 253. 257. 260. 265. 267. 268. 272. 274. 277. 279 286. 291.

Libro V. Articulo I. n. I. A. 2. n. X. XI. XXIII. XXV. XXVI. XXXIII. XLIV.

De peccato in genere. Numeris 4. 5. 6. 8. 11. 17. 20 21. 32. 36. 50. 76. 78. 83.

Libro VI. Numeris 6. 9. 12. 17. 20. 22. 23. 31. 52. 66. 67. 70. 76. 92. 103. 107. 109 111. 113. 125. 139. 140. 141. 145. 147. 149. 154. 164. 182. 183.

Restant aliqua corrigenda tom. I. n. 1. Legatur. *ejus bonitas mensuretur*. N. 47. *judicem etc. juxtà opinionem minùs probabilem*. n. 48. ex prop. I. Innoc. XI. *sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relictâ tutiore etc. vel Episcopalis*. Pag. 33. ex S. Thoma. *Quod applicatur his, quæ regulantur et mensurantur etc.*

34. *Ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata.*

39. *Ignoramus in plurimis*. 40. *utrùm Deo sit in omnibus obediendum? quicumque* etc. *conformat* etc. *et hoc homini etc. per præceptum divinum.*

63. *participat aliquid de regula..... sic regulatur..... et talis etc.*

77. *ergo nulla lex est æterna*. 80. *sed quid Deus velit, ignoramus in plurimis.*

109. *audientis, aut inspicientis* etc. pag. 223 n. 171. *vult nescire aliqua* etc. *et peccatum.... si verò sit talis ignorantia, quæ omninò sit involuntaria etc.*

225. Eodem n. *quædam etc. consideratione rationis.... judicantur esse observanda: et ista sic sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplinâ etc.* Ibidem. 1. 2 q. 94 a. 4 *sed quantùm etc. nec. etc. apud omnes: nec etiàm, apud quos est eadem, est æqualiter nota.* 231. *bonum causatur ex integra causa etc.* ibid: *ad hoc, quod Dicatur etc.*

238. utrum actus habeat speciem boni vel mali ex fine? s. Th. 1. 2. etc.
dicendum etc. interioris actus voluntatis.... actus exterior etc. se habet ùt formale etc.

283 *Fides etc. et secundùm se*. 286 *excusabitur infidelis non credens etc.* 299. *peccare cum proposito*. est substantia textûs D. Thomæ 333. *quando aliquis* etc. est substantia textûs. 342. *rectè possunt filii* etc. est substantia textûs. 348. *mulieres appetentes* etc. est subst. textûs. 350. lineâ. 25. s. Th 2. 2. q. 169. etc. p. 396. N. 31. *quid sit* etc. *factum placitum Deo*. 413. *secundùm ordinationem Ecclesiæ etc.*

Tom. 3 pag. 45. Prop. Damn. ab Innoc. XI. n. 41. etc. *a mutuatario exigere* etc. pag. 51. ex D. Th. 2. 2. Art. 2. *poterat aliquod donum gratis accipere* etc. *et amorem ejus, qui mutuavit*. 78. ex D. Th. 2. 2. q. 78. art. 4. ad 3. *undè et ipse esset particeps culpæ*

Pag. 110. ex s. Th., qui ait: *cùm usus rei, etsi non competat venditori, potest tamen esse conveniens aliis, et si ipse propter hujusmodi vitium substrahat quantùm oportet de pretio, non tenetur ad manifestandum vitium*. 2. 2. q. 77. art. 3.

Вершин [illegible]

